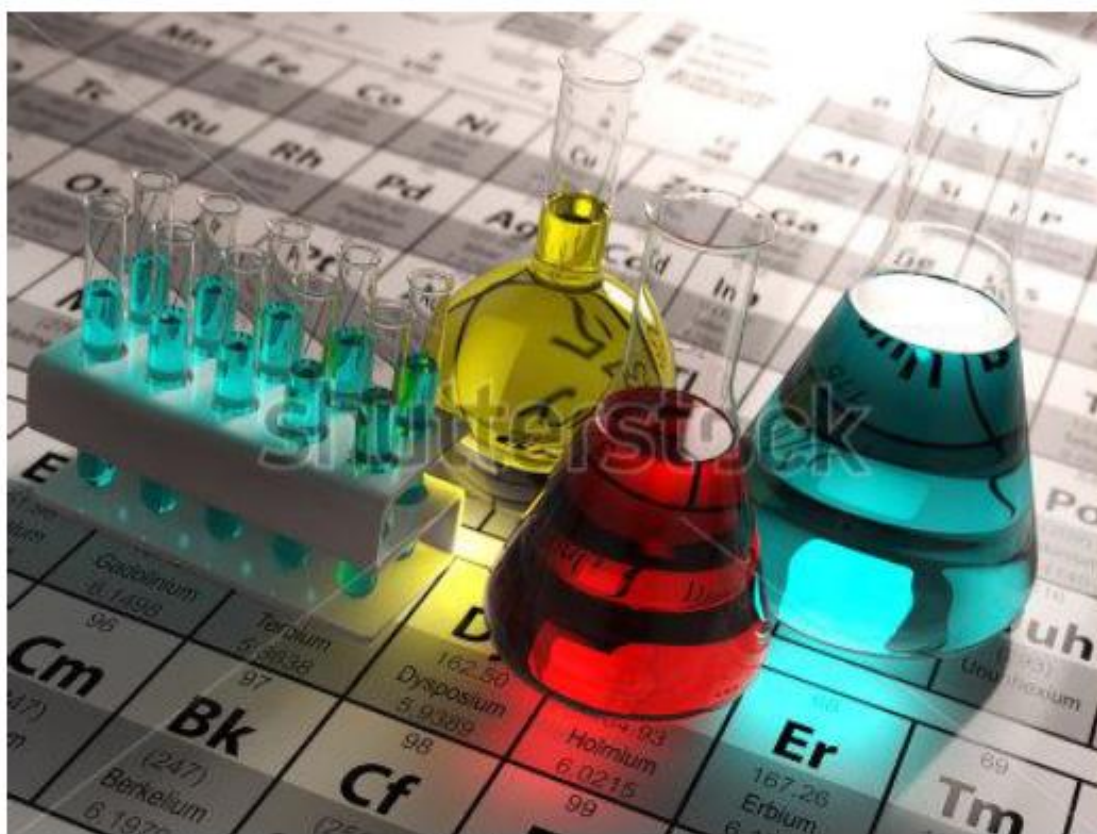

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ

ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

актуализация 2016 г.

София, декември 2016 г.

Съдържание

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ:	5
РЕЗЮМЕ	16
ГЛАВА 1: ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СТРАНАТА	21
1.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	21
1.1.1. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ:	21
1.1.2. ТЕРИТОРИЯ.....	22
1.1.3. КЛИМАТ	22
1.1.4. РЕЛЕФ.....	22
1.1.5. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ.....	23
1.1.6. ПОЧВИ, РЕКИ И ЕЗЕРА.....	23
1.1.7. БИОРАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	23
1.2. ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И НАСЕЛЕНИЕ	25
1.2.1. ОСНОВНИ ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	25
1.2.2. НАСЕЛЕНИЕ - ОБЩО	26
1.2.3. ВЪЗРАСТОВО-ПОЛОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО.....	26
1.2.4. СРЕДНАТА ВЪЗРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО	28
1.2.5. РАЖДАЕМОСТ	28
1.2.6. СМЪРТНОСТ	29
1.2.7. СРЕДНА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО	29
1.2.8. МИГРАЦИЯТА НА НАСЕЛЕНИЕТО, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ИМИГРАЦИЯТА И БЕЖАНЦИТЕ	30
1.2.9. НАСЕЛЕНИЕТО В И НАД ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ	31
1.2.10. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	32
1.2.11. НАСЕЛЕНИЕ В ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНА ВЪЗРАСТ (15-64 ГОДИНИ).....	34
1.2.12. СТРУКТУРА НА ОБРАЗОВАНИЕТО	39
1.2.13. ЕТНИЧЕСКА СТРУКТУРА.....	39
1.2.14. ОФИЦИАЛЕН ЕЗИК.....	40
1.2.15. ВЕРОИЗПОВЕДАНИЕ.....	40
1.3. ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА	40
1.3.1. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.....	40
1.3.2. АДМИНИСТРАТИВНО - ТЕРИТОРИАЛНО УСТРОЙСТВО.....	41
1.4. ИНДУСТРИЯ, СЕЛСКО СТОПАНСТВО И ДРУГИ КЛЮЧОВИ СЕКТОРИ НА ИКОНОМИКАТА	44
1.4.1. КЛЮЧОВИ СЕКТОРИ НА ИКОНОМИКАТА	44
1.4.2. ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ	45
1.4.3. ИНДУСТРИЯ	49
1.4.4. ДАНЪЦИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ.....	55
1.4.5. СЕЛСКО СТОПАНСТВО.....	56
1.5. ЕМИСИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ	84
1.6. ОТПАДЪЧНИ ВОДИ	89
1.7. ОТПАДЪЦИ	89
1.8. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	90
ГЛАВА 2: ПРОИЗВОДСТВО, ВНОС И ИЗНОС, СЪХРАНЕНИЕ, ТРАНСПОРТ, УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ И ДЕПОНИРАНЕ НА ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ	93
2.1. ВЪВЕДЕНИЕ	93
2.2. ПРОИЗВОДСТВО, ВНОС И ИЗНОС НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	95
2.2.1. ПРОИЗВОДСТВОТО НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	95
2.2.2. ВНОС И ИЗНОС НА ХИМИЧНИ ПРОДУКТИ	112
2.2.3. ПУСКАНЕ НА ПАЗАРА И УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИ ПРОДУКТИ ПО КАТЕГОРИИ.....	118
2.2.4. СЪХРАНЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	126
2.2.5. ТРАНСПОРТ НА ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ.....	136
2.2.6. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ ОТ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	139
2.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	205
ГЛАВА 3: ЗАКОНОВИ ИНСТРУМЕНТИ И НЕРЕГУЛАТОРНИ МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	207
3.1. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ЗАКОНОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	207

3.2. ОБОБЩЕНО ОПИСАНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	244
3.2.1. ОСНОВНИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	244
3.2.2. МЕЖДУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ И ДОГОВОРИ.....	280
3.2.3. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПО КАТЕГОРИИ НА УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЕТАПИТЕ ОТ ТЕХНИЯ ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ	281
3.3. ОБОБЩЕНО ОПИСАНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОДХОДИ И ПРОЦЕДУРИ ЗА КОНТРОЛ И УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	290
3.4. ДРУГИ МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	297
3.5. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	298
ГЛАВА 4: МИНИСТЕРСТВА, АГЕНЦИИ И ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ, ОТГОВОРНИ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ	300
4.1. ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	300
4.1.1. РОЛЯ И ОТГОВОРНОСТИ НА МИНИСТЕРСТВА, АГЕНЦИИ И ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИКАЛИ	301
4.1.2. ОПИСАНИЕ НА ПРАВОМОЩИЯТА И ОТГОВОРНОСТИТЕ НА ВЕДОМСТВАТА	306
4.2. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	312
ГЛАВА 5: СЪОТВЕТНИ ДЕЙНОСТИ ОТ СТРАНА НА ИНДУСТРИЯТА, ОБЩЕСТВЕНИТЕ ГРУПИ ПО ИНТЕРЕСИ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИЯ СЕКТОР	314
5.1. ОПИСАНИЕ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ	315
5.1.1. ИНДУСТРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЪЮЗИ	315
5.1.2. УЧИЛИЩА, УНИВЕРСИТЕТИ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНСТИТУТИ	319
5.1.3. ФОНДАЦИИ, АСОЦИАЦИИ, БИБЛИОТЕКИ.....	322
5.1.4. НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ (НПО).....	323
5.1.5. СИНДИКАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ.....	324
5.1.6. ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ.....	325
5.2. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	326
ГЛАВА 6: МЕЖДУВЕДОМСТВЕНИ КОМИСИИ И МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНИРАНЕ	330
6.1. МЕЖДУВЕДОМСТВЕНИ КОМИСИИ И МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНИРАНЕ	330
6.1.1. ВИСШ ЕКСПЕРТЕН ЕКОЛОГИЧЕН СЪВЕТ (ВЕЕС)	334
6.1.2. РАБОТНА ГРУПА 20 “ОКОЛНА СРЕДА”.....	336
6.1.3. ЕКСПЕРТЕН СЪВЕТ ЗА ОЦЕНКА НА ПРИОРИТЕТНИ ВЕЩЕСТВА (ЕСОПВ) КЪМ МОСВ	337
6.1.4. ПОСТОЯННО ДЕЙСТВАЩАТА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНА ГРУПА ПО СИНЕРГИЯ (ПДМГС)	338
6.1.5. ЕКСПЕРТНИЯ СЪВЕТ ПО БИОЦИДИ (ЕСБ) КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО	340
6.1.6. СЪВЕТ ПО ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА (СПРЗ) КЪМ БЪЛГАРСКАТА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ (БАБХ)	341
6.2. ОПИСАНИЕ НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ ПРИНОСА НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ (НПО)	341
6.2.1. ДЕЙНОСТИ НА ЕКОЛОГИЧНИ НПО	342
6.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ	344
ГЛАВА 7: УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА, ДОСТЪП И ИЗПОЛЗВАНЕ	345
7.1. НАЛИЧИЕ НА ДАННИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА НАЦИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО НИВО	345
7.1.1. НАЛИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА НАЦИОНАЛНО НИВО	347
7.1.2. НАЛИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО.....	360
7.2. ИЗТОЧНИЦИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ДАННИ, МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ, ДОСТЪП ДО ТЯХ И ФОРМАТ	363
7.2.1. НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ (НСИ).....	363
7.2.2. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ (МОСВ) И ИАОС	364
7.2.3. ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ И АГЕНЦИИ	366
7.3. ПРОЦЕДУРИ ЗА СЪБИРАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ДАННИ	368
7.4. ДОСТЪП ДО НАЛИЧНАТА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИКАЛИ ЧРЕЗ ИНТЕРНЕТ	371
7.5. НАЦИОНАЛНИ ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ ЗА ОБМЕН И IT КАПАЦИТЕТ	375
7.6. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	377
ГЛАВА 8: ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	379

8.1. ПРЕГЛЕД НА ЛАБОРАТОРНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА РЕГУЛАТОРЕН ХИМИЧЕСКИ АНАЛИЗ И ЗА МОНИТОРИНГ И АНАЛИЗ	379
8.1.1. ПРОЦЕС ПО АКРЕДИТАЦИЯ НА ЛАБОРАТОРИИТЕ ЗА ИЗПИТВАНЕ	379
8.1.2. ПОЦЕС ПО СЕРТИФИКАЦИЯ НА ОРГАНИЗАЦИИ	383
8.2. АКРЕДИТИРАНИ ЛАБОРАТОРИИ ЗА ИЗПИТВАНЕ И АНАЛИЗ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	392
8.2.1. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ И ИАОС	393
8.2.2. МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ (МЗХ) – БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ (БАБХ)	403
8.2.3. МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО (МЗ) – НЦОЗА И РЗИ	407
8.2.4. ОБОБЩЕНИЕ	409
8.3. ДРУГА РЕЛЕВАНТНА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	409
8.4. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	464
ГЛАВА 9: ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА, ЗАЩИТА ПРИ БЕДСТВИЯ, ГОТОВНОСТ ЗА РЕАГИРАНЕ И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ТЯХ	466
9.1. ПЛАНИРАНЕ ПРИ ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	466
9.1.1. МЕЖДУНАРОДНИ СПОРАЗУМЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА АВАРИИТЕ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	469
9.1.2. ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ГОЛЕМИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	470
9.1.3. НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО	473
9.2. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ ПО ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ГОЛЕМИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	481
9.3. ПРИМЕРИ ЗА ВЪЗНИКНАЛИ ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	484
9.4. ПОСЛЕДВАЩИ МЕРКИ СЛЕД ИНЦИДЕНТИ/АВАРИИ ХИМИКАЛИ И ОЦЕНКА, АНАЛИЗ НА РИСКА	484
9.5. КОМЕНТАРИ И АНАЛИЗИ	486
ГЛАВА 10: ИНФОРМИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ И ОБЩЕСТВЕННОСТТА; ОБУЧЕНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ НА ЦЕЛЕВИ ГРУПИ И ПРОФЕСИОНАЛИСТИ.....	488
10.1. ИНФОРМИРАНост ПО ОТНОШЕНИЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНАТА БЕЗОПАСНОСТ.....	488
10.1.1. ИНФОРМИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА РИСКА ПРИ РАБОТА С ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА	488
10.2. ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ТРУДА.....	489
10.3. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА ПРИ РАБОТА	494
10.4. УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА И РАБОТНИЦИТЕ ПО ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА.....	500
10.5. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ.....	501
ГЛАВА 11: МЕЖДУНАРОДНИ ВРЪЗКИ.....	502
11.1. СЪТРУДНИЧЕСТВО И АНГАЖИМЕНТИ КЪМ МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ, ОРГАНИ И СПОРАЗУМЕНИЯ.....	502
11.2. УЧАСТИЕ В МЕЖДУНАРОДНИ ПРОЕКТИ ЗА ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ ПО УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИКАЛИ И ОТПАДЪЦИ И МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	515
11.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА, ПРЕПОРЪКИ И ИЗВОДИ.....	526
ГЛАВА 12 - НАЛИЧНИ И НЕОБХОДИМИ РЕСУРСИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ.....	527
12.1. НАЛИЧНИ РЕСУРСИ В МИНИСТЕРСТВА И ДЪРЖАВНИ ВЕДОМСТВА	527
12.2. НЕОБХОДИМИ РЕСУРСИ В МИНИСТЕРСТВАТА И ДЪРЖАВНИТЕ ВЕДОМСТВА	530
12.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	531
ГЛАВА 13: ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ, НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И ВЪЗМОЖНИ ДЕЙСТВИЯ.....	533
13.1. ОТГОВОРНОСТ НА ИНДУСТРИЯТА	534
13.2. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ.....	536
13.3. НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И ВЪЗМОЖНИ ДЕЙСТВИЯ.....	539

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ:

Държави

AE	Обединени Арабски Емирства
AT	Австрия
BE	Белгия
BG	България
BR	Бразилия
CH	Швейцария
CN	Китай
CY	Кипър
CZ	Чехия
DE	Германия
EG	Египет
GB	Великобритания (Англия)
GR	Гърция
HR	Хърватска
HU	Унгария
ID	Индонезия
IL	Израел
IN	Индия
IT	Италия
JP	Япония
KR	Южна Корея
MK	Македония
MY	Малайзия
NL	Холандия
NZ	Нова Зеландия
RO	Румъния
RS	Сърбия
SI	Словения
SK	Словакия
TH	Тайланд
TR	Турция
US	Съединени Американски Щати

Международни организации, международни конвенции и закони

A.I.S.E.	International Association for Soaps, Detergents and Maintenance Products
BIAC	Бизнес и Индустиален Консултативен Комитет

CEFIC	Европейски съвет по химическа промишленост/European Chemical Industry Council
CLP	Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси
CLRTAP	Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния
CRC	Комитет за преглед на химикали към Ротердамската конвенция
COP	Конференция на страните по Стокхолмска конвенция
EBC*L	European Business Competence* Licence /Европейски сертификат за бизнес компетенции
ECHA	Европейската агенция по химикали
ECICS	Европейска митническа база данни на химичните вещества
EFSA	Европейския орган по безопасност на храните
EIONET	Европейската мрежа за информация и наблюдение
EMAS	Европейска Схема за управление по околна среда и одит
EU-OSHA	Европейска агенция за безопасност и здраве при работа
Eurofound	Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound)
EUROSTAT	Статистическа служба на Европейския съюз
EUROWATERNET	Европейска мрежа за мониторинг на повърхностни води
FAO	World Food and Agriculture Organization/ Световна организация за селско стопанство и прехрана
GEF	Глобален Екологичен Фонд
GHS	Глобална хармонизирана система
IARC	Международна агенция за изследване на рака
IFCS	Междуправителственият Форум по химична безопасност
ILO	International Labour Office
INFOCAP	Интернет мрежа за обмен на информация за изграждане на административен капацитет за екологосъобразно управление на химични вещества и смеси
IPCS	Международната програма по химическа безопасност
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
ISO	Международна организация за стандартизация
IUCLID	Международна информационна база-данни за химикали
IUPAC	Международен съюз за чиста приложна химия
MSC	Комитет на държавите членки към ЕЧА
OECD	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
PEN	Мрежа за елиминиране на PCB
PIC	Регламент (ЕС) 649/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно износа и вноса на опасни химикали
POPRC	Комитет за преглед на устойчивите органични завърсители към Стокхолмската конвенция
RAC	Комитет за оценка на риска към ЕЧА
RASFF	Системата за бързо съобщаване за наличие на опасни храни на пазара
RC	RESPONSIBLE CARE /Отговорност и грижа
REACH	Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 18 декември 2006

	година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали
RID	Правилник за международен железопътен транспорт на опасни товари
RMOA	Анализ за определяне на най-подходящи регулаторни мерки за управление на риска
RoHS-2	Директива 2011/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 08 юни 2011 година относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване
SAICM	Стратегическият подход за международно управление на химикали
SPiCE3	Платформа на химическата промишленост за подобряване на енергийната ефективност
SQAS	Система за оценка на безопасността и качеството при автотранспорта
TEIA	Конвенция за трансграничните въздействия на промишлени аварии
UNDP	Програмата на ООН за развитие
UNEP	Програма на ООН по околна среда
UNIDO	Организация на ООН за промишлено развитие
UNITAR	United Nations Institute for Training and Research
WB	Световна банка
WHO	Световната здравна организация
WTO	Световна търговска организация
БК	Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
ЕАОС	Европейска агенция по околна среда
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕВРОСТАТ	Статистическа служба на Европейския съюз
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕРА	Агенция за опазване на околната среда на САЩ
ЕС	Европейски съюз
ЕСНА	Европейска агенция по химикали
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗДОИ	Закона за достъп до обществена информация
ЗЗБУТ	Закон за здравословни и безопасни условия на труд
ЗЗВВХВС	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси
ЗЗР	Закона за защита на растенията
ЗЗШОС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗИД на ЗООС	Закон за изменение и допълнение на Закона за опазване на околната среда
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществени поръчки
ЗОПОЕЩ	Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети
ЗСВДЗН	Закон за съхранение на въглероден диоксид в земните недра
ЗУО	Закон за управление на отпадъците

ЗУТ	Закон за управление на териториите
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването
МСП	Малки и средни предприятия
ООН	Организация на Обединените нации
ПМП	Програма за малки проекти на Глобалния Екологичен Фонд (GEF)
ПРООН	Програма на ООН за развитие
РДВ	Рамковата директива за водите 2000/60/ЕС
РЕЦ	Регионален екологичен център
РИС	Процедура за предварително обосновано съгласие при международната търговия
РК	Ротердамска конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди
РКОНИК	Рамковата Конвенция на ООН по изменение на климата
СБ	Световна банка
СК	Стокхолмска конвенция за устойчивите органични замърсители
СТО	Световна търговска организация
ЮНЕСКО	Организация на обединените нации за образование, наука и култура

Министерства, държавни институции и предприятия, правителствени организации, агенции, междуведомствени и ведомствени съвети, НПО и други

АЕЦ	Атомна електроцентрала
АД	Акционерно дружество
АЕБТРИ	Асоциация на българските предприятия за международни превози и пътища
АМ	Агенция “Митници”
АМБ	Асоциация на масларите в България
АПК	Агро-промишлен комплекс
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАДИ	Българска асоциация на детергентната индустрия
БАН	Българска Академия на науките
ББСТП	Български браншови съюз на трикотажната промишленост
БД	Басейнови дирекции към МОСВ
БДЖ	Български държавни железници
БКДМПП	Браншова камара на дървообработващата и мебелната промишленост
БКПЛКИ	Браншова камара на памучната, ленената и конопена индустрия
БКСПФП	Браншова камара на стъklarската и порцелано-фаянсовата промишленост
БКХП	Българска камара по химическа промишленост
БКЦХП	Браншова камара на целулозно-хартиената промишленост
БНОЦЕООС	Балкански Научно-образователен Център по Екология и Опазване на околната среда
БСК	Българска стопанска камара
БСККОГП	Браншов съюз на кожарската, кожухарската, обувната и галантерийната промишленост

БСПТ	Браншов съюз на производителите на текстил
БТПП	Българска търговско промишлена палата
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ВЕЦ	Водноелектрическа Централа
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГВМК	Граничен ветеринарно-медицински контрол.
ГД ККТГ	Главна дирекция "Контрол на качеството на течните горива"
ГД ЛАД	Главна Дирекция "Лабораторно-аналитична дейност" към ИАОС
ГД ОП	Главна Дирекция "Охранителна полиция" към МВР
ГД ПБЗН	Главна Дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението"
ГИВП	Граничен инспекционен ветеринарен пункт
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДАМТН	Държавна агенция за метрологичен и технически надзор
ДЗК	Държавен здравен контрол
ДКЕВР	Държавна комисия по енергийно и водно регулиране
ДЧ на ЕС	Държава членка на Европейския съюз
ЕЕС	Експертен екологичен съвет
ЕП	Европейски парламент
ЕСБ	Експертен съвет по биоциди
ЕСОПВ	Експертен съвет за оценка на приоритетни вещества
ЕТ	Едноличен търговец
ИА БСА	Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация"
ИА ГИТ	Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда"
ИА МА	Изпълнителна Агенция "Морска администрация"
ИА ППРД	Изпълнителна Агенция "Проучване и поддържане на река Дунав"
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУЕЕО	Излязло от употреба електронно и електрическо оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КНСБ	Конфедерация на независимите синдикати в България
ЛИ	Лаборатория за изпитвания
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЕ	Министерство на енергетиката
МЕЕС	Междуправителен експертен екологичен съвет
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИ	Министерство на икономиката
МК	Министерство на културата
МК	Междуправителна комисия

МнВР	Министерство на външните работи
МО	Министерство на отбраната
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МТ	Министерство на туризма
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на Финансите
НАП	Националната агенция за приходите
НВМС	Национална ветеринарно-медицинска служба
НИМХ	Национален Институт по Метеорология и Хидрология
НИХФИ	Научноизследователски химико-фармацевтичен институт
НОИ	Национален осигурителен институт
НПДУУОЗ	Национален план за действие за управление на устойчиви органични замърсители
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход
НПО	Неправителствени организации
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НС	Народно събрание
НСИ	Национален Статистически Институт
НСПАБ	Национален съвет по пожарна и аварийна безопасност
НЦЗПБ	Националния център по заразни и паразитни болести
НЦОЗА	Национален център по обществено здраве и анализи
ОДБХ	Областни дирекции по безопасност на храните
ОДПБЗН	Областни дирекции за пожарна безопасност и защита на населението
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПДМГС	Постоянно действаща междуведомствена група по синергия
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПРГ	Помощни работни групи
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РЗИ	Регионални здравни инспекции
РИОСВ	Регионални инспекции по околна среда и води
СПРЗ	Съвет по продукти за растителна защита
ССА	Селскостопанска академия
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ХТМУ	Химикотехнологичния и металургичен университет, София
ХТУ	Химикотехнологичен университет, Бургас

ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОРХВ	Център за оценка на риска по хранителната верига
ЦПО	Център за професионално обучение
Химични вещества, смеси, продукти, изделия	
BFR	Бромирани забавители на горенето
c-DecaBDE	Търговски смеси на nonaBDE и decaBDE
CMR	Канцерогенни, мутагенни или токсични за репродукция вещества
c-OctaBDE	Търговски смеси на hexaBDE и heptaBDE
c-PentaBDE	Търговски смеси на tetraBDE и pentaBDE
DBB	Декабромодифенил
DBBT	Монометил-дибромо-дифенил метан
DBBT	Дибромобензилтолуени
DCBT	Дихлоробензилтолуени
DDT	Дихлордифенилтрихлоретан
DDT/ДДТ	1,1,1-трихлоро-2,2-бис(4-хлорфенил) етан или Дихлордифенилтрихлоретан
decaBDE	Декабромодифенил етер
DIOX	Полихлорирани дибензо-р-диоксини
FR	Забавители на горенето
GAP	Добра растителнозащитна практика
GHS	Глобална хармонизирана система
HBCDD	Хексаброциклододекан
heptaBDE	Хептабромодифенил етер
hexaBDE	Хексабромодифенил етер
IPM	Интегрирано управление на вредителите
nonaBDE	Нонабромодифенил етер
octaBDE	Октабромодифенил етер
PAH	Полициклични ароматни въглеводороди
PBB	Полибромирани бифенили
PBDE	Полибромирани дифенилетери
PCDD	Полихлорирани дибензо-р-диоксини
PCDD/PCDF	Диоксини/Фурани
PCDF	Полихлорирани дибензофурани
PCN	Полихлорирани нафталени
pentaBDE	Пентабромодифенил етер
PFOS	Перфлуорооктансулфонова киселина и нейните деривати
PFOS-F	Перфлуорооктан сулфонил флуорид
POPs	Устойчивите органични замърсители
PS	Полистирен

PUR	Твърда полиуретанова пяна
PVC	Поливинил хлорид
RDP	Resorcinol bis(diphenylphosphate)
SCCP	Късоверижни хлорирани парафини
SVHC	Вещества, предизвикващи сериозно безпокойство за човешкото здраве и околната среда
tetraBDE	Тетрабромодифенил етер
vPvB	Силно устойчиви и силно биоакмулиращи вещества
AB	Активни вещества
AIS	Автоматични измервателни станции
ВМП	Ветеринарно-медицински продукти
ГГИ	Големи горивни инсталации
ДДТ	1,1,1-трихлоро-2,2-бис(4-хлорфенил) етан или дихлордифенилтрихлоретан
ДОАС	Автоматични оптични станции
ДППГА	Доклад за политика за предотвратяване на големи аварии
ЕЕО	Електрическо и електронно оборудване
ИЛБ	Информационен лист за безопасност
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
ITC	Информационно и телекомуникационно оборудване
ЛОС	Летливи органични съединения
МПС	Моторни превозни средства
НВВ	Хексабромобифенил
НДЕП	Най-добри екологични практики
НДНТ	Най-добри налични техники
НПКОП	Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход
НСВ	Хексахлорбензен
НСВД	Хексахлорбугадиен
НСН	Хексахлороциклохексан
ОВОС	Оценка на въздействие върху околната среда
ОЕЕО	Отпадъци от електрическо и електронно оборудване
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
ОСП	Общата селскостопанска политика
ОХВС	Опасни химични вещества и смеси
ПАВ	Повърхностно активни вещества
ПАМ	Принудителни административни мерки
ПД	Превантивна дейност
ПРЗ	Продукти за растителна защита
РА	Полиамид

PAH	Полициклични ароматни въглеводороди
PBT	Устойчиви, биоакмулиращи и токсични вещества
PBTP	Полибутилен терефталат
PeCB	Пентахлорбензен
PP	Полипропилен
PCB	Полихлорирани бифенили
PCP	Пентахлорфенол
PCT	Полихлорирани терфенили
СБК	Стомано-бетонен контейнер
TEP	Triethylphosphate
TRP	Triphenylphosphate
TCP	Tricresyl phosphate
УЛК	Употребявани леки коли
УОЗ	Устойчивите органични замърсители

Параметри, норми, планове, програми и други

BAF	Фактор на биологично натрупване
BCF	Фактор на биологична концентрация
CoRAP	Подробен план за действие на Общността по оценка на вещества
ELV	Излезли от употреба превозни средства
GLP	Добра лабораторна практика
GMP	Добра производствена практика
Infocard	Информациона карта
IUCLID	База данни на ЕСНА за регистрационни досиета на химични вещества
LOD/LOQ	Граница на определяне
MRL	Максимално допустими концентрации на остатъци
NIP	National Implementation Plan
OECD	Организацията за икономическо сътрудничество и развитие
ppb	part per billion
ppm	part per million
RASFF	Система за бързо съобщаване
SITC	Стандартна външнотърговска класификация
TE	Токсичен еквивалент
TEF	Фактор на токсична еквивалентност
TEQ	Коефициент на токсична еквивалентност
α -HCH	Алфа хексахлорциклохексан
β -HCH	Бета хексахлорциклохексан
γ -HCH	Гама хексахлорциклохексан (линдан)
АИС	Автоматични измервателни станции
АОХ	Абсорбируеми органохалогенни съединения

АП	Аварийен план
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
ВАТ	Най-добри налични техники
ВЕР	Най-добри екологични практики
ГС	Гранични стойности
ДБ	Доклад за безопасност
ДВ	Държавен вестник
ДДД	Дневно допустими дози
ДОАС	Автоматични оптични станции
ДППГА	Доклад за политиката за предотвратяване на големи аварии
ДСЗ	Допустима степен на замърсяване
ЕФ	Емисионен фактор (коефициент)
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕМНКП	Единен многогодишен национален контролен план
ЕН	Емисионни норми
ЕО	Екологична оценка
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЗС	Задължителна стойност
ИК	Интервенционна концентрация
КГ	Количествена граница
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването
КР	Комплексно разрешително
ЛИК	Лабораторен изпитвателен комплекс
MDL	Праг на откриваем минимум
МДГОВ	Максимално допустими концентрации на остатъци
МДК	Максимално допустима концентрация
НАСЕМ	Националната система за екологичен мониторинг
НДЕ	Норми за допустими емисии
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО) в живи животни и продукти от животински произход
НПБЗР	Националната програма по безопасност и здраве при работа
НПД	Национален план за действие
НПДУУОЗ	Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители
НПКОП	Национална програма за мониторинг на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход

НПМКО	Национална програма за мониторинг на остатъци от пестициди и други вредни вещества в и върху храни от растителен и животински произход
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите с отпадъци, 2009 г - 2013 г
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НС	Нежелана субстанция
НСМВ	Националната система за мониторинг на водите
НСМКАВ	Национална система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НСМП	Национална система за мониторинг на почви
НСС	Националната статистическа система
ОВ	Отпадни води
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ПВ	Повърхностни води
ПВТ	Подземни водни тела
ПДК	Предельно допустима концентрация
ПЗ	Праг на замърсяване
ПК	Предохранителна концентрация
ПМП	Програма за малки проекти на Глобалния Екологичен Фонд (GEF)
ППГА	Политика за предотвратяване на големи аварии
ПРГ	Помощни работни групи
ПСВРП	Предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал
ПСНРП	Предприятия и/или съоръжения с нисък рисков потенциал
ПУРБ	Планове за управление на водните басейни
РДП	Регионални диспечерски пунктове
РОУКАВ	Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СКПВ	Стандарти за качество за повърхностни води
СКПЗВ	Стандарти за качество на подземните води
СМЕН	Средномесечни емисионни норми
ЦДП	Централен диспечерски пункт

РЕЗЮМЕ

ВРЪЗКА НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРОФИЛ С МЕЖДУНАРОДНАТА РАМКА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИКАЛИТЕ

Разработването на Национален профил за управление на химичните вещества и смеси е следствие от препоръките на Конференцията на ООН по околна среда и устойчиво развитие в Рио де Жейро, Бразилия, проведена през 1992 г. Там представителите на всички страни участнички са одобрили идеята за екологосъобразно управление на химичните вещества, включително и предотвратяване на незаконния международен трафик на токсични и опасни вещества. Тази идея е била доразвита от участниците в международната конференция по химическата безопасност в Стокхолм през 1994 г.

Следвайки препоръките на Междуправителствения форум по химическа безопасност, управителният съвет на Програмата на ООН по околната среда (UNEP) през м. февруари 1997 г. започват незабавни международни действия за защита на човешкото здраве и на околната среда чрез мерки, които водят до намаляване или елиминиране на емисиите и изхвърлянията на първоначалната група от 12 устойчиви органични замърсители. Първият Национален профил за управление на химикали в Р България е разработен от Министерството на околната среда с финансовата помощ на Европейската комисия и техническата подкрепа на UNITAR през декември 1997 г., и е актуализиран през декември 2004 г. Неговото разработване е финансирано от Програмата на ООН за околна среда (UNEP), в рамките на проекта, финансиран от GEF за „Разработване на национален план за действие за управление на устойчивите органични замърсители”, в който България е една от пилотните страни по проект Sub-Project GF/2732-02-4454.

НАЦИОНАЛНИ ЦЕЛИ И ОЧАКВАНИ ПОЛЗИ ОТ РАЗРАБОТВАНЕТО НА АКТУАЛИЗИРАН НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Настоящият Национален профил за управление на химичните вещества и смеси се явява актуализация на Националния профил за управление на химичните вещества от декември 2004 г. Основната цел на Актуализирания Национален профил за управление на химичните вещества и смеси в Р България, декември 2016 г. (А-НПУХВС) е да се идентифицират засегнатите области и хора от „жизнения цикъл” на химичните вещества и смеси в Р България. Чрез профила се актуализират и потенциалните проблеми и се посочват необходими действия в настоящия момент за добро управление на химичните вещества и смеси.

С разработването на Актуализирания Национален профил се очаква да се обхванат определени дейности на национално ниво:

- ✓ Събиране на достоверна информация за жизнения цикъл (производство, внос, износ, употреба и т.н.) на химичните вещества и смеси, включително и УОЗ;
- ✓ Координация между отделните ведомства за осигуряване на адекватно управление на химичните вещества;
- ✓ Постигане на високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда;
- ✓ Укрепване на административния и институционален капацитет за вземане на решения по отношение на управлението на химичните вещества и смеси;

- ✓ Подкрепа в предотвратяване на възникването на екологични и здравни проблеми на различните етапи от жизнения цикъл на химичните вещества, включително преднамерено и непреднамерено генерираните устойчиви органични замърсители;
- ✓ Засилване на осведомеността за риска от химичните вещества за работниците и обществото и изграждане на съответната национална култура;
- ✓ Подобряване на диалога и съвместните действия/синергията между министерствата, институциите и неправителствените организации в областта на управление на химичните вещества и смеси;
- ✓ Изграждане на национална система за обмен на информация между министерства, индустрия и изследователски институти по отношение на управлението на химичните вещества и смеси;

РАЗРАБОТВАНЕ НА АКТУАЛИЗИРАН НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Актуализираният НПУХВС е разработен от Постоянно действащата междуведомствена група по синергия (ПДМГС), създадена със Заповед РД-242/12.03.2013 г. на Министъра на околната среда и водите, в която участват представители на Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието чрез Българска агенция по безопасност на храните, Изпълнителна агенция по околна среда и представители на различните дирекции в Министерство на околната среда и водите. Групата е създадена в изпълнение на решения, приети на конференциите на страните по конвенциите за управление на химикали и отпадъци с цел координирано и ефективно управление на законодателството по химикали и отпадъци. Чрез актуализирания НПУХВС се постига:

- Устойчиво управление на химичните вещества и смеси, с цел предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда;
- Предимство на предотвратяването на замърсяване с опасни замърсители на компонентите на околната среда пред последващо отстраняване на вредите, причинени от тях;
- Прилагане на ВАТ и ВЕР, неизискващи прекомерни разходи;
- Прилагане на принципа “замърсителят плаща за причинените вреди”;
- Прилагане на принципа “Отговорност на производителите” за предотвратяване и намаляване на опасни отпадъци, образувани при производството на техните продукти;
- Участие на обществеността и заинтересованите страни и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на управлението на химикали.

Актуализацията на Националния профил за управление на химичните вещества и смеси е разработен във връзка с промяна на голяма част от законодателството за управление на химичните вещества и смеси след влизане на България в ЕС през 2007 г.

Актуализацията на Профила е извършена в периода март – декември 2016 г. За неговото разработване е използвано следното ръководство на UNITAR: *Preparing a National Profile to Assess the National Infrastructure for Management of Chemicals* (второ издание от 2012 г.). **Документът се състои от 13 глави:**

- ✓ **ГЛАВА 1 Обща информация за страната** – представя обща информация за географско положение, климат, релеф, природни ресурси, демографски показатели и

население, държавно устройство и административно-териториално деление и основни макро икономически показатели на национално и регионално ниво. Представени са данни за ключовите сектори на икономиката – индустрия, селско стопанство и услуги и е направен обзор на опазването на околната среда по отношение на изпусканията на вредни вещества в атмосферния въздух.

- ✓ **ГЛАВА 2 Производство, внос и износ, съхранение, транспорт, употреба на химични вещества и смеси и депониране на опасни отпадъци** - представя информация за производството, пускането на пазара, вноса и износа, съхранението, транспорта, употребата на химични вещества и смеси и депонирането на опасни отпадъци.
- ✓ **ГЛАВА 3 Законови инструменти и нерегулаторни механизми за управление на химични вещества и смеси** - прави преглед на съществуващите законови и подзаконови нормативни актове за управление на химичните вещества и смеси и оценка на тяхното прилагане. Представени са компетенциите на отговорните институции и механизмите за управление на химичните вещества и смеси, попадащи в обхвата на действие на конвенциите и международните споразумения, по които Република България е страна.
- ✓ **ГЛАВА 4 Министерства, агенции и други държавни институции, отговорни за управлението на химичните вещества и смеси** - представя най-общо ролята и отговорностите на Министерства, Агенции и други държавни институции при управлението на химикалите през целия им жизнен цикъл. В управлението на химикалите (химични вещества и смеси, продукти за растителна защита и торове, биоциди и детергенти вземат участие редица министерства, агенции и държавни институции, които имат съответната компетентност, съгласно предоставените им права и задължения в действащата нормативна уредба в страната.
- ✓ **ГЛАВА 5 Съответни дейности от страна на индустрията, обществените групи по интереси и научно-изследователския сектор** - представя съществуващите неправителствени организации (НПО) и прави преглед на дейностите, които се извършват за решаване на проблемите на екологията и опазването на околната среда, като подпомагат националните усилия в областта на управлението на химикалите.
- ✓ **ГЛАВА 6 Междуведомствени комисии и механизми за координиране** – описва и анализира механизмите, които улесняват координацията и сътрудничеството между министерства, агенции и други държавни институции и неправителствени организации, отговорни в рамките на своите компетенции в определени области на управлението на химикали.
- ✓ **ГЛАВА 7 Управление на информацията, достъп и използване** - прави преглед на административния капацитет за управление на информацията в страната, свързан с доброто управление на химичните вещества и смеси, и по-специално наличието на данни и как те се използват на национално и местно ниво за намаляване на риска от химикалите. Описва националните правни основания за събиране и разпространение на информацията, свързана с управлението на химикалите, отговорните институции и техните задължения в това отношение. Описани са процедурите за събиране на и

разпространение на информацията свързана с управлението на химикали. Идентифицирани са съществуващите източници на информация за химикалите, националните системи за обмен на данни, капацитета на информационните технологии (ИТ), предоставени са и международни информационни сайтове и връзки към тях.

- ✓ **ГЛАВА 8 Техническа инфраструктура** – прави преглед на техническата инфраструктура в страната, която подпомага изпълнението на политиките и програмите за екологосъобразно управлението на химичните вещества и смеси през целия им жизнен цикъл и по-специално на капацитета на наличната лабораторна инфраструктура за изпитване, химични анализи и мониторинг. Подробно е описан процеса на акредитация на лабораториите и сертификация на организации в страната от националният орган - Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" (ИА БСА) и нейните основни функции. Представена е информация за системите за мониторинг на околната среда, аналитичните възможности за контрола на съдържанието на химични вещества в храните от растителен и животински произход, фуражи, продуктите за растителна защита и торовете, козметични средства, детергенти и др. Представен е подробен списък на акредитираните лаборатории за изпитване и анализ на химикали в системата на МОСВ – ИАОС и нейните териториални звена за мониторинг на околната среда; Министерството на здравеопазването – НЦОЗА и РЗИ за бутилирани минерални, изворни и трапезни води за пиене, храни, козметични средства, детергенти и др.; Министерството на земеделието и храните – БАБХ за контрол на храни от растителен и животински произход.
- ✓ **ГЛАВА 9 Предотвратяване на промишлени аварии с опасни химични вещества, защита при бедствия, готовност за реагиране и преодоляване на последиците от тях** - представя преглед на капацитета в страната, свързан с готовността за реагиране при промишлени аварии с опасни химични вещества и предотвратяване на последиците от тях.
- ✓ **ГЛАВА 10 Информирание на работниците и обществеността** - прави преглед на наличните механизми за осигуряване на информация за работниците и обществеността по отношение на потенциалните рискове свързани с химикалите и капацитета за обучение и образование на целеви групи, имащи отношение към химикалите.
- ✓ **ГЛАВА 11 Международни връзки** – прави обобщение на участието на страната в международни организации и споразумения, свързани с управлението на химикалите и опазването на околната среда. Представена е информация за завършили и в процес на изпълнение проекти в областта на околната среда с техническата и финансова помощ на Оперативна програма „Околна среда“ и други двустранни и многостранни международни спогодби.
- ✓ **Глава 12 Налични и необходими ресурси за управление на химичните вещества и смеси** – осигурява преглед на наличните ресурси в министерствата, свързани с различните аспекти на управлението на химикалите и анализира необходимите ресурси.

- ✓ **ГЛАВА 13** *Заклучения и препоръки, национални приоритети и възможни действия* - представя общите заключения, свързани с управление на химичните вещества и смеси в страната и обобщение на националните приоритети и препоръки за необходимите важни действия.

А-НПУХВС прави задълбочена оценка на законодателните, институционалните, инфраструктурните и техническите аспекти на управлението на химичните вещества през целия им жизнен цикъл. Ръководните принципи, определящи разработването на тези препоръки са предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда от въздействията на опасните вещества, предимство на предотвратяването на замърсяването пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него, активно участие на заинтересованите страни, имащи отношение към управлението на химикалите при актуализацията на Националния профил и определянето на националните приоритети при управлението на химичните вещества в Р България.

А-НПУХВС е приет с единодушно съгласие от ПДМГС по писмената процедура на 3 февруари 2017 г.

ГЛАВА 1: ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СТРАНАТА

ЦЕЛ НА ГЛАВА 1

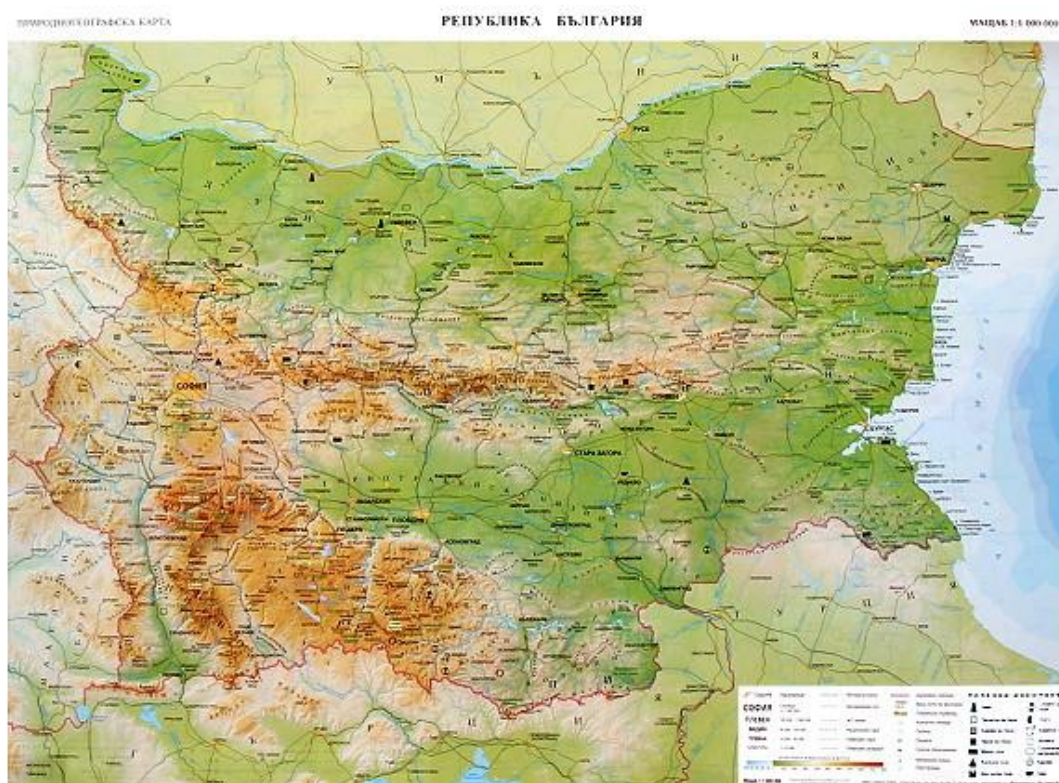
В тази глава е представена обща информация за страната относно географско положение, климат, релеф, природни ресурси, демографски показатели и население, държавно устройство и административно-териториално деление и основни макроикономически показатели на национално и регионално ниво. Представени са данни за ключовите сектори на икономиката – индустрия, селско стопанство и услуги и е направен обзор на опазването на околната среда по отношение на изпусканията на вредни вещества в атмосферния въздух.

1.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

1.1.1. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ:

Република България е разположена в Югоизточна Европа в източната част на Балканския полуостров и заема 23 % от неговата територия. Страната граничи с Черно море на изток, с Гърция и Турция на юг, с Република Македония и Сърбия на запад и с Румъния на север. Река Дунав, от устието на река Тимок до Силистра е естествената природна граница между България и Румъния. Географските координати на страната са на север (устието на река Тимок с координати 44°13" с.ш. и 22°40" и.д), на юг (връх Вейката в Южно-родопския дял Гюмюрджински Снежник с координати 41°14" с.ш. и 25°17" и.д.), на запад (връх Китка в Осоговската планина с координати 43°48' с.ш. и 22°21' и.д.) и на изток (нос Шабла с координати 43°32" с.ш. и 28°37" и.д.).

Източник: Агенция по геодезия, картография и кадастър към МРРБ, 2015 г.

Фигура 1-1: Географска карта на Р.България

1.1.2. ТЕРИТОРИЯ

Територията на Р. България е 111 001.9 км². Общата дължина на българската граница е 2 245 км, от тях 1 181 км са сухоземни, 686 км - речни и 378 км - морски. Дължината на границите с Румъния е 609 км, от които 470 км е речна; с Република Македония – 165 км; със Сърбия – 341 км, от които 26 км е речна; с Гърция – 493 км, от които 64 км е речна и с Турция 259 км, от които 126 км е речна.

Освен континенталната част, България също притежава 62 острова в р. Дунав, от които по-големите са Белене, Козлодуй, Вардим, Батин, Люляк и др. и 7 малки острова в Черно Море (Св. Иван, Св. Кирик, Св. Анастасия и други) с обща площ над 100 км². Със своите 111 001.9 км² площ, България се подрежда на 102-ро в света и 11-то място в Европейския съюз по площ.

1.1.3. КЛИМАТ

Климатът на страната е преходен между умереноконтинентален и субтропичен в неговия средиземноморски вариант (в южните части на страната) с четири сезона: студена и понякога влажна зима със снеговалежи и средна температура от 0°C, хладна и по-често влажна пролет, топло и дъждовито лято, в началото на сезона и с горещо и сухо време, през останалата част със средни температури от 23°C и топла, слънчева и ветровита есен. Средната годишна температура е 12,1°C.

Източник: Национален институт по метрология и хидрология към БАН, 2015 г.

1.1.4. РЕЛЕФ

Релефът на Р България е предимно равнинно-хълмист, с равнини в северната и югоизточната част на страната и сравнително малка средна надморска височина (470 м), с голямо вертикално разчленение и наличие на пет височинни пояса (низинен, равнинно-хълмист, нископланински, среднопланински и високопланински). Страната се разделя на четири геоморфоложки области: Дунавска равнина, Стара планина, Преходна планинско-котловинна област (Тракийска низина) и Рило-Родопска област.

Дунавска равнина: Дунавската равнина е разположена е между река Дунав и Предбалкана, и от река Тимок до Черно море. Крайдунавските низини граничат на юг с покритата отчасти с лъос (жълтеникави и шуплести варовикови наноси, образувани през ледниковия период) хълмиста местност, чиято максимална височина достига до 502 м). Дунавската равнина се поделва на три части – западна, средна и източна, граници на които са реките Вит и Янтра.

Стара планина: Предбалканът осъществява прехода от Дунавската равнина към Стара планина, която се простира паралелно през страната, от устието на река Тимок до нос Емине, като разделя България на Северна и Южна. Стара планина е младонагънатата гънкова структура. Предбалканът се характеризира с хълмист и нископланински релеф. Стара планина е със средно- и високопланински релеф. Най-висока точка е връх Ботев (2376 м). Областта се поделва на три части: западна, средна и източна.

Преходна планинско-котловинна област: В нея се включват пет подобласти: Задбалкански котловини, Средногорие, Краище, Горнотракийско-Тунджанска подобласт, която включва и Бургаската низина, и Странджанско-Сакарска подобласт. Областта обхваща планините Витоша, Средна гора, Плана, Люлин, Странджа, Сакар, както и редица котловини – Задбалканските котловини (Карловска, Казанлъшка, Сливенска), Софийска, Пернишка и Радомирска.

Рило-Родопска област: Областта включва четири области – Осогово-Беласишка, Рило-Пиринска, Западнородопска и Източнородопска. В Рило-Родопската област са разположени

планините Рила, Пирин, Родопи, Осогово, Влахина, Малашевска планина, Огражден, Беласица, Славянка.

60% от територията на България е с планински и хълмист релеф. Планините са изключително разнообразни и са част от Алпо-Хималайската верига, която обхваща планински системи на два континента - Европа и Азия. Те са достъпни през четирите годишни сезона и предоставят неограничени възможности за отдих, спорт и туризъм. Най-високата планина в Р България и на Балканския полуостров е Рила с връх Мусала - 2 925 м.

1.1.5. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Минералните суровини са разнообразни – злато, боксит, медни руди, оловно-цинкови руди, въглища, дървесина, минерални води, обработваема земя.

Р България разполага със 125 вида проучени полезни изкопаеми: енергийни суровини, руди на черни, цветни и благородни метали, индустриални минерали и декоративни скали. Има запаси от всички видове въглища: антрацитни, черни, кафяви и лигнитни, като най-значителни са запасите на лигнитни и кафяви въглища. Сравнително големи са залежите от мед, олово, цинк, манган. Средно-големи и малки са находищата на желязо, злато, сребро, уран, хром, никел, волфрам, молибден, антимон и др. Страната е богата с неметални полезни изкопаеми. Над 260 са находищата на индустриални минерали и строителни материали. Сред тях по-важни са тези на каолин, бентонит, глини, каменна сол, варовици, доломит, кварц, гипс, барит, флуорит, кварцити, zeолити, перлит, талк, фелдшпат, слюди и др. В Р България са установени разнообразни декоративни скали и скално-облицовъчни материали: варовици, мрамори, пясъчници, гранитоиди, гнайси, риолити, туфи, други.

1.1.6. ПОЧВИ, РЕКИ И ЕЗЕРА

Почвената покривка в Р България се характеризира с голяма пъстрота поради значителното разнообразие на факторите на почвообразуване (почвообразуващи скали, силно разчленен релеф, различни биоклиматични условия и антропогенна дейност) и има мозаична структура. Включва 42 почвени вида, обединени в 16 почвени типа. Почвите са разнообразни и с добро качество.

Реките в страната са сравнително къси и немного пълноводни. Страната има добре развита речна мрежа от около 540 реки, от които 526 реки с дължина над 2,3 км. Най-дългата река в България е Искър с дължина 352 км, а най-пълноводната - Марица. Главни реки в страната са Дунав (470 км; гранична с Румъния), Искър, Вит, Осъм, Янтра (притоци на Дунав), Камчия, Марица, Места и Струма.

Езерата в България наброяват 400, но те са с малки размери. Единственото по-голямо езеро е Сребърна, което заради уникалната си флора и фауна е обявено за резерват под егидата на ЮНЕСКО. Построени са и много язовири.

Р България е една от най-богатите на минерални води в Европа. Тя е на трето място по брой минерални извори след Чехия и Испания. Броят на находищата възлиза на около 140 с над 700 минерални извора с различни лечебни свойства.

1.1.7. БИОРАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Взаимодействието на различни климатични, хидроложки, геоложки и топографски условия е причина Р България да има сравнително голямо разнообразие от растителни и животински видове. То включва около 100 вида бозайници, към 400 вида птици, близо 40 вида влечуги,

над 200 вида черноморски и сладководни риби, над 27 000 вида насекоми и безгръбначни, и над 10 000 низши и висши растения и гъби. Висшите растения са над 3800 вида, от които 170 вида са ендемити. Розата е символ на Р България. Някои от най-разпространените животни в България са благородния елен (19 590 индивида), сърната (над 79 000), дивата свиня (71 200). Сравнително често срещани са чакалът и лисицата, докато мечката, обикновеният делфин, царският орел, тибетският як и европейската норка са значително по-редки.

Близо 34% от общата площ на страната е покрита с гори. За опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа са създадени множество защитени територии. През последните няколко години опазването на околната среда и биологичното разнообразие са едни от най-важните приоритети на Р България.

През 2015 г. площта на защитените територии в Р България е 584 530 ха, или 5.3 % от територията на страната, и спрямо 2014 г. се увеличава с 31 ха.

Към настоящият момент в България са обявени 1015 защитени територии, които обхващат приблизително 5,3 % от територията на страната. Според Закона за защитените територии, защитените територии са 6 категории: резервати (55), национални паркове (3), природни забележителности (348), поддържани резервати (35), природни паркове (11), защитени местности (563).

Защитените зони са част от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000. Към момента, с решения на Министерски съвет са приети 119 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 22,7 % от територията на България и 234 защитени зони за опазване на местообитанията, покриващи 30 % от територията на България. Общо в България към момента от Министерски съвет са приети 340 защитени зони от Натура 2000 покриващи общо 34,4 % от територията на страната.

Към тях се прибавят и 339 защитени зони на орнитологично важни места и местообитания, в които се срещат редки видове птици и растения. Защитени са 574 вида растения, 483 вида животни, и 1646 вековни дървета.

Източник: Статистически справочник 2015 г., НСИ, 22.04.2016 г.; МОСВ, 2015 г. и ИАОС

Таблица 1- 1: Защитени територии и обекти по категории – площ (хектари) по години

Наименование на показателя/Година	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Защитени територии и обекти – общо	514864	566701	581736	582076	582458	582122	583876	584587	584499
Резервати	76979	77011	77014	77022	77022	77035	77044	77065	77059
Природни забележителности	23405	16693	16707	16877	16876	16875	16917	16844	16833
Защитени местности	26292	73400	76682	76844	77231	76884	78579	79353	79282
Национални паркове	150362	150362	150362	150362	150362	150362	150362	150362	150362
Природни паркове	180274	244723	256456	256456	256456	256456	256456	256441	256441
Поддържани резервати	4517	4511	4515	4515	4511	4511	4518	4521	4520
Народни паркове	40896	-	-	-	-	-	-	-	-
Исторически места	12139	-	-	-	-	-	-	-	-
Дял на защитените територии от територията на България - %	4,6	5,1	5,2	5,2	5,2	5,2	5,3	5,3	5,3

Източник: МОСВ, 2015 г.

Таблица 1- 2: Защитени територии и обекти по категории – брой

Наименование на показателя	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Защитени територии и обекти – общо	1682	941	950	951	953	954	973	1009	1012
Резервати	55	55	55	55	55	55	55	55	55
Природни забележителности	474	346	345	345	346	346	344	344	344
Защитени местности	132	492	501	502	503	504	525	561	564
Национални паркове	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Природни паркове	5	10	11	11	11	11	11	11	11
Поддържани резервати	35	35	35	35	35	35	35	35	35
Народни паркове	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Исторически места	972	-	-	-	-	-	-	-	-
Защитени видове									
Защитени видове растения	389	572	574	574	574	574	574	574	574
Защитени видове животни	473	487	483	483	483	483	483	483	483
Защитени дървета	1766	1779	1781	1789	1774	1767	1728	1751	1715

Източник: МОСВ, 2015 г.

1.2. ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И НАСЕЛЕНИЕ

1.2.1. ОСНОВНИ ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Текущата демографска ситуация в страната през 2015 г. е следната:

- ✓ Населението на страната продължава да намалява и застарява;
- ✓ Задълбочава се дисбалансът в териториалното разпределение на населението;
- ✓ Намалява абсолютният брой на живородените и коефициентът на обща раждаемост;
- ✓ Увеличава се броят на умрелите лица и коефициентът на обща смъртност;
- ✓ Намалява детската смъртност;
- ✓ Увеличава се броят на сключените граждански бракове, а броят на бракоразводите намалява;
- ✓ Очакваната средна продължителност на живота се задържа на нивото от 2014 година.

Таблица 1- 3: Основни демографски показатели в страната

Демографски показател	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Население към 31.12. – хил.	7284.6	7245.7	7202.2	7153.8
Гъстота на населението на 1 км ²	65.7	65.3	64.9	64.4
Полово съотношение (брой жени на 1000 мъже)	1055	1056	1057	1057
Коефициент на възрастова зависимост	48.7	50.0	51.2	52.1
Темп на демографско остаряване	99.0	99.8	101.5	101.1
Относителен дял на градското от общото население - %	72.9	73.0	73.1	73.1
Раждаемост (на 1000 души)	9.5	9.2	9.4	9.2
Смъртност (на 1000 души)	15.0	14.4	15.1	15.3
Естествен прираст (на 1000 души)	-5.5	-5.2	-5.7	-6.2
Брачност (на 1000 души)	2.9	3.0	3.4	3.9
Детска смъртност (на 1000 живородени)	7.8	7.3	7.6	6.6
Нетен коефициент на възпроизводство	0.72	0.71	0.73	0.73

Демографски показател	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Тотален коефициент на плодовитост	1.50	1.48	1.52	1.53

Източник, НСИ, Статистически справочник 2016 г.

1.2.2. НАСЕЛЕНИЕ - ОБЩО

Според последното преброяване¹ на населението през 2011 г. в страната живеят 7 364 570 души в 255 града и 5 047 села. От тях 3 777 999 (51.3%) са жени и 3 586 571 души (48.7%) са мъже. В сравнение с 2011 г. населението на страната намалява с 210 786 души, или с 2.9%.

Към 31 декември 2015 г. населението на България е 7 153 784 души, което представлява 1.4% от населението на Европейския съюз² и нарежда страната на 16-то място по брой на населението. В сравнение с 2014 г. населението на страната намалява с 48 414 души, или с 0.7%.

Гъстотата на населението на 1 км² през 2015 г. е 64.4 души.

1.2.3. ВЪЗРАСТОВО-ПОЛОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Мъжете в страната към 31.12.2015 г. са 3 477 177 (48.6%), а жените - 3 676 607 (51.4%), или на 1 000 мъже се падат 1 057 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 53 години. С нарастването на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на страната.

През 2015 г. продължава процесът на застаряване на населението в страната, който е характерен и за по-голямата част от страните в Европа. Относителният дял на лицата на възраст над 65-годишна възраст непрекъснато нараства и сега е 20.4%, или 1 461 786 души. Тенденцията на застаряване на населението довежда до промени в неговата основна възрастова структура - разпределение на населението под, във и над трудоспособна възраст. В сравнение с 2014 г. делът на населението във възрастовата група над 65 години нараства с 0.4%, а спрямо 2001 г. - с 3.5 % .

Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените, отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 23.7%, а на мъжете - 17.0%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

¹ НСИ, Окончателни данни от преброяване на населението през 2011 г., 22 юли 2011 г.

² При международните сравнения данните за държавите от Европейския съюз се отнасят за 2014 година. Източник Евростат - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>.

Таблица 1- 4: Население на Р България към 31.12.2015 г. по възраст и пол

Възраст (в навършени години)	Общо	Мъже	Жени	Относителен дял на градското от общото население на страната - %
	брой			
Общо	7153784	3477177	3676607	73.1
0 - 4	334171	171913	162258	75.6
5 - 9	347342	178517	168825	74.5
10 - 14	316693	163167	153526	72.5
15 - 19	313051	161150	151901	73.0
20 - 24	374939	193366	181573	74.9
25 - 29	481408	247953	233455	77.9
30 - 34	483946	251729	232217	77.6
35 - 39	528455	273170	255285	77.9
40 - 44	537016	276242	260774	77.2
45 - 49	503432	257274	246158	75.0
50 - 54	482543	241704	240839	73.6
55 - 59	495870	241363	254507	73.1
60 - 64	493132	228919	264213	72.0
65 - 69	492620	216321	276299	68.7
70 - 74	359892	148961	210931	64.1
75 - 79	276237	106913	169324	62.1
80 и повече	333037	118515	214522	62.8

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (28.5%), Габрово (27.5%) и Ловеч (26.1%). Общо в 18 области този дял е над средния за страната. Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) - 16.8%, Благоевград и Варна - по 18.0%.

Процесът на застаряване на населението е характерен за повечето страни в Европейския съюз. В началото на 2015 г. общо за ЕС-28 относителният дял на населението на 65 и повече навършени години е 18.9%, или с 0.4 процентни пункта повече спрямо предходната година. Най-висок е този дял в Италия (21.7%), следвана от Германия (21.0%) и Гърция (20.9%). Най-нисък е делът на възрастното население в Ирландия - 13.0%.

Към 31.12.2015 г. децата до 15 години са 998 206, или 14.0% от общия брой на населението, като спрямо 2014 г. този дял се увеличава с 0.1 процентни пункта.

Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в областите Сливен - 18.1%, и Бургас - 15.3% от населението на областта. Общо в петнадесет области този дял е под общия за страната, като най-нисък е в област Габрово - 11.3%, следвана от област Смолян - 11.4%, и областите Перник и Кюстендил - съответно 11.8 и 11.9%.

Делът на най-младото население в ЕС-28 в началото на 2015 г. е 15.6%, като най-нисък е в Германия (13.2%) и Италия (13.8%), а най-висок е в Ирландия (22.1%) и Франция (18.6%).

Към 31.12.2015 г. общият коефициент на възрастова зависимост¹ е 52.4%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. За сравнение, през 2005 и 2014 г. този коефициент е бил съответно 44.5 и 51.2%.

Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 47.8%, отколкото в селата - 66.4%. Общо в 23 области на страната този показател е над 50.0%, като най-неблагоприятно е съотношението в областите Видин (68.1%), Ловеч (64.9%) и Монтана (63.5%), а най-благоприятно - в областите София (столица) - 44.3%, Благоевград - 47.8%, и Кърджали - 48.5%.

1.2.4. СРЕДНАТА ВЪЗРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Застаряването на населението води до повишаване на неговата средна възраст, която от 40.4 години през 2001 г. нараства на 41.2 години през 2005 г. и достига 43.3 години в края на 2015 година. Процесът на застаряване на населението се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 42.3 години, а в селата - 46.1 години.

1.2.5. РАЖДАЕМОСТ

Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурите на населението, са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция.

През 2015 г. в страната са регистрирани 66 370 родени деца, като от тях 65 950 (99.4%) са живородени. В градовете и селата живородени са съответно 49 486 и 16 464 деца. Коефициентът на раждаемост в градовете е 9.4%, а в селата - 8.5%.

Коефициентът на раждаемост (брой живородени деца на 1 000 души от средно-годишното население) нараства от 8.6% през 2001 г. на 9.2% през 2015 г..

В регионален аспект най-висока е раждаемостта в областите Сливен - 12.6%, София (столица) - 10.2‰, и Бургас - 9.9‰. В 17 области раждаемостта е по-ниска от средната за страната, като най-ниски стойности се наблюдават в областите Смолян (6.5%) и Видин (6.1‰).

Коефициентът на раждаемост общо за ЕС-28 през 2014 г. е 10.1‰ по данни на Евростат. Най-високо равнище на раждаемост от европейските страни има Ирландия - 14.6‰, следват Франция (12.4‰) и Обединеното кралство (12.0‰). С най-нисък коефициент на раждаемост в Европейския съюз е Португалия - 7.9%.

- **Коефициент на плодовитост**

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години) към 31.12.2015 г. е 1 561 хил., като спрямо предходната година намалява с близо 19 хил., а спрямо 2001 г. - с над 346 хиляди.

Съществено значение за намалението на раждаемостта имат и измененията във възрастовата структура на родилните контингенти. Близо 90% от ражданията се осъществяват от жените на възраст от 15 до 34 години, които през 2015 г. са 799 хил. и са намалели спрямо 2014 г. с 2.3%, а в сравнение с 2001 г. - с 26.8%. Броят на жените в тази възрастова група намалява основно поради по-малкия брой момичета, които влизат във фертилна възраст, и емиграционните процеси.

През 2015 г. броят на децата, родени от майки под 18 години, е 3 061 и спрямо 2014 г. намалява с 69 деца. Запазва се тенденцията на увеличаване на броя на децата, родени от жени на възраст над 40 години - от 1 517 през 2014 г. на 1 687 през 2015 година.

Тоталният коефициент на плодовитост е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. През 2015 г. средният брой живородени деца от една жена е 1.53. За сравнение, през 2001 г. той е бил 1.24, а през 2013 г. - 1.48.

Средната възраст на жените при раждане на първо дете се увеличава от 26.7 години през 2014 г. на 26.9 години през 2015 година. Увеличава се и средната възраст на жените при сключване на първи брак - от 27.5 през 2014 г. на 27.8 години през 2015 година. При сравняване на двата показателя се очертава обща тенденция - раждането на първо дете да предхожда сключването на брак.

През 2015 г. са регистрирани 1 109 случая на многоплодни раждания, което е с 91 случая по-малко отколкото през 2014 година. При 1 104 от случаите са родени по две деца, а при 5 - по три.

От 1991 г. се наблюдава трайна тенденция на увеличаване на абсолютния брой на извънбрачните раждания. Техният относителен дял нараства от 18.5% през 1992 г. на 42.0% през 2001 г. и на 59.1% през 2013 година.

През 2015 г. броят на извънбрачните раждания е 38 947, или 58.7% от всички раждания. Относителният дял на извънбрачните раждания в селата (66.1%) е по-висок, отколкото в градовете (56.2%). За 72.5% от извънбрачните раждания има данни за бащата, което означава, че тези деца най-вероятно се отглеждат в семейна среда от родители, живеещи в съжителство без брак.

В регионален аспект най-висок е относителният дял на извънбрачни раждания в областите Видин (77.4%) и Враца (73.5%). Този дял е над 50.0% във всички области на страната с изключение на Разград (45.2%), Благоевград (42.3%) и Кърджали (40.7%).

1.2.6. СМЪРТНОСТ

Броят на умрелите през 2015 г. е 110 117 души, а коефициентът на обща смъртност³ - 15.3%. Прямо предходната година броят на умрелите се увеличава с 1 165, или с 1.1%. Нивото на общата смъртност продължава да е твърде високо.

Смъртността сред мъжете (16.3‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (14.4‰). През 2015 г. на 1 000 жени умират 1 075 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (21.9‰) отколкото в градовете (12.9‰).

Общо за ЕС-28 коефициентът на смъртност през 2014 г. е 9.7‰. Равнището на общата смъртност на населението в България е най-високо сред европейските страни. С най-ниска смъртност са Кипър - 6.2‰, Ирландия - 6.3‰, и Люксембург - 6.9‰. В Малта, Нидерландия, Франция, Испания и Великобритания коефициентът на смъртност е под 9.0‰. Освен в България значително по-висока от средната за ЕС-28 е стойността на този показател само в Латвия - 14.3‰, и Литва - 13.7‰.

Сред всички административни области в страната с най-висока смъртност през 2015 г. се отличават областите Видин, Монтана, Враца и Кюстендил, като най-нисък е този показател в областите София (столица), Кърджали и Варна.

1.2.7. СРЕДНА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Различните равнища на смъртност сред мъжете и жените, както и сред населението в градовете и селата, определят и разликата в очакваната средна продължителност на предстоящия живот на различните групи население.

Средната продължителност на предстоящия живот общо за населението на страната, изчислена за периода 2013 - 2015 г., е 74.5 години и спрямо предходния период 2012 - 2014 г. (74.7 години) намалява с 0.2 години.

Средната продължителност на живота при мъжете е 71.1 години, докато при жените е с 6.9 години по-висока - 78.0 години. Средната продължителност на предстоящия живот е с 2.7

³ Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

години по-висока за населението в градовете (75.3 години) отколкото за населението в селата (72.6 години).

Р България е сред страните с най-ниска средна продължителност на живота на населението в Европейския съюз. С по-ниска продължителност на живота са само Латвия - 74.3 години и Литва - 74.1 години, а с най-висока - Испания (83.2 години) и Италия (82.9 години).

1.2.8. МИГРАЦИЯТА НА НАСЕЛЕНИЕТО, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ИМИГРАЦИЯТА И БЕЖАНЦИТЕ

• Вътрешна и външна миграция на населението

През 2015 г. в преселванията между населените места в страната са участвали 119 202 лица. От всички, които са променили своето обичайно местоживееене вътре в страната, 47.7% са мъже и 52.3% - жени.

По отношение на възрастовата структура с най-голям относителен дял сред преселващите се са лицата във възрастовата група 20 - 39 години (35.3%), следвани от лицата на възраст 40 - 59 години (22.6%) и лицата под 20 години - 21.5% от мигриралите лица.

През 2015 г. 29 470 души са променили своя настоящ адрес от страната в чужбина, като от тях 52.1% са мъже. На възраст 20 - 39 години са 43.6% от емигрантите. Във възрастовата група 40 - 59 години относителният им дял е 25.3%. Най-младите емигранти (под 20 години) са 17.5%, а тези на 60 и повече навършени години - 13.5% от всички емигранти.

Най-предпочитани от емигрантите дестинации са Германия (23.0%), Обединеното кралство (14.3%) и Испания (11.5%).

Лицата, които са сменили местоживееенето си от чужбина в България, или потокът на имигрантите, включва български граждани, завърнали се в страната, както и граждани на други държави, получили разрешение или статут за пребиваване в страната. През 2015 г. 25 223 лица са променили своето обичайно местоживееене от чужбина в България. Относителният дял на мъжете е 53.5%, а на жените - 45.5%.

Сред дошлите да живеят в страната 35.4% са във възрастовата група 20 - 39 години, а 29.9% са на възраст 40 - 59 години. Най-младите имигранти (под 20 години) са 17.2%, а най-възрастните (на 60 и повече години) - 17.5%. Най-висок е делът на имигрантите от Турция (24.3%), Сирия (15.9%) и Руската федерация (14.0%).

• Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естествения прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. През 2015 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на страната е намаляло с 44 167 души.

Намалението на населението, измерено чрез коефициента на естествения прираст на 1000 души, е минус 6.2%. Коефициентът на естествения прираст в градовете е минус 3.5%, а в селата - минус 13.4%, или намалението на населението в страната в резултат на естествения прираст се дължи предимно на негативните демографски тенденции в селата.

През 2015 г. всички области в страната имат отрицателен естествен прираст. С най-малки по стойности коефициенти на отрицателен естествен прираст са областите София (столица) (-1.7%), Сливен (-2.7%) и Бургас (-3.4%). С най-голямо намаление на населението вследствие

на високия отрицателен естествен прираст е област Видин - минус 16.7%, следвана от областите Монтана (минус 13.2%) и Габрово (минус 12.5%).

Коефициентът на естествения прираст общо за ЕС-28 през 2014 г. е 0.4%. Седемнадесет страни имат положителен естествен прираст, като най-висок е този показател в Ирландия (8.3%), Кипър (4.7%) и Люксембург (4.0%). Освен нашата страна с високи стойности на отрицателен естествен прираст на населението са Латвия и Литва (-3.4%) и Унгария (-3.3%).

Съществено влияние върху броя и структурите на населението оказва и механичният прираст (нетното салдо от външната миграция), който също е отрицателен - минус 4 247 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от страната.

През 2015 г. шест области имат положителен механичен прираст: София (5.5‰), София (столица) - (4.2‰), Бургас (2.7‰), Хасково (2.5‰), Варна (1.6‰) и Пловдив (1.4‰). С най-голямо намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите Смолян (-12.9‰), Разград (-7.0‰) и Враца (-6.9‰).

1.2.9. НАСЕЛЕНИЕТО В И НАД ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ

Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени при определянето на възрастовите граници при пенсиониране. За 2015 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст се запазват както през 2014 г. - до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2015 г. е 4 349 хил. души, или 60.8% от населението на страната, като мъжете са 2 284 хил., а жените - 2 065 хиляди. Броят на трудоспособното население намалява с над 54 хил. души, или с 1.2% през 2015 г. спрямо предходната година.

Към края на 2015 г. над трудоспособна възраст са 1 741 хил. души, или 24.3%, а под трудоспособна възраст - 1 064 хил. души, или 14.9% от населението на страната.

Таблица 1- 5: Население под, във и над трудоспособна възраст в % към 31.12. 2015 г.

Година	ВЪЗРАСТ		
	под трудоспособна	в трудоспособна	над трудоспособна
1990	21.6	55.5	22.9
1995	19.1	56.6	24.3
2001	16.3	59.2	24.5
2005	14.8	62.4	22.8
2010	14.6	62.7	22.7
2011	14.3	61.7	24.0
2012	14.4	61.8	23.8
2013	14.6	61.7	23.7
2014	14.8	61.1	24.1
2015	14.9	60.8	24.3

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2015 г. това съотношение е 64. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Най-благоприятно е това съотношение в областите Сливен - 80, Шумен - 71, и Пазарджик - 70. Най-нисък е този показател в областите Смолян – 47, и Габрово и Кюстендил, където 100 лица, излизайки от трудоспособна възраст, се заместват от 48 лица, влизайки в трудоспособна възраст.

1.2.10. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Към 31.12.2015 г. в градовете живеят 5 227 182 души, или 73.1%, а в селата - 1 926 602 души, или 26.9% от населението на страната.

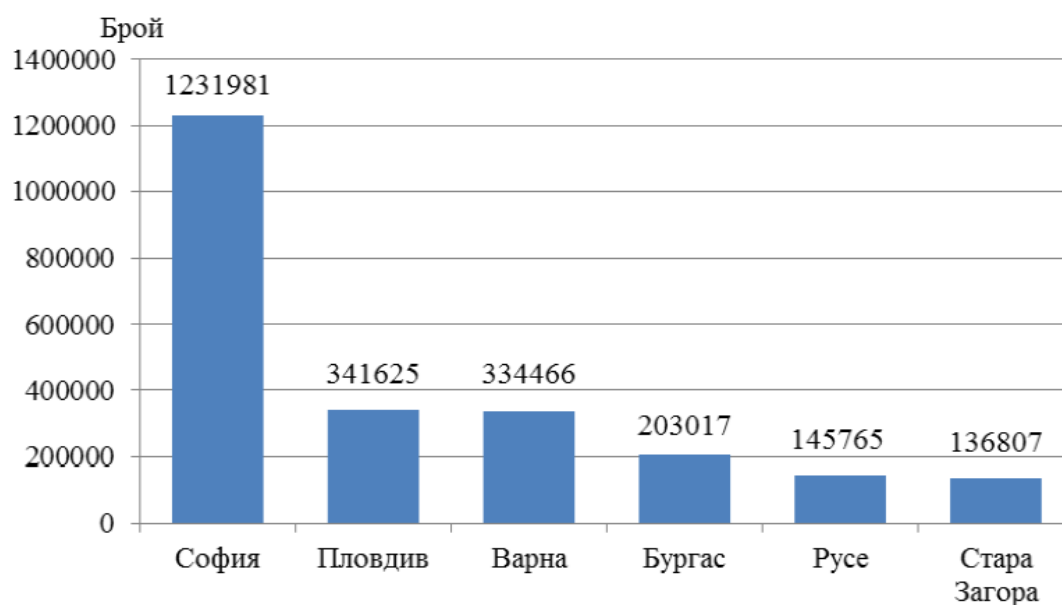
Към края на 2015 г. населените места в България са 5 258, от които 257 са градове и 5 001 - села. Разпределението на населението по населени места в края на годината е резултат от неговото естествено и механично движение, а така също и от административните промени в селищната структура на страната. През 2015 г. с решения на Министерския съвет са закрити десет населени места, като пет от тях са присъединени към друго населено място.

Създадени са две нови населени места - с. Свети Спас, община Долна баня, и с. Попови ливади, община Гоце Делчев, както и една нова община в област Пазарджик - община Сърница.

Към края на годината населените места без население са 159. Най-голям е техният брой в областите Габрово, Велико Търново и Кърджали - съответно 61, 54 и 10. В 1 133, или в 21.5% от населените места, живеят от 1 до 49 души включително.

Столица на страната е град София с население 1 319 804 жители (или 18.4% от населението на страната) към 31.12.2015 г., което е увеличение с 1,8% в сравнение с 2011 г.

С население над 100 хил. души са шест града в страната, в които живеят 33.5% от населението на страната – София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и Стара Загора.

Фигура 1- 2: Градове с население над 100 000 жители към 31.12.2015 год.

В периода 2011 - 2015 г. населението на страната намалява с 210 786 души при средногодишен темп на намаление 0.6%.

Към края на 2015 г. страната е разделена на 6 статистически района, 28 области и 265 общини.

• **Население по статистически райони**

Близо половината от населението на страната (49.8%) живее в Югозападния и Южния централен район, а най-малък по брой на населението е Северозападният район - 784 хил. души, или 11.0% от населението на страната.

През 2015 г. и в шестте статистически района населението намалява спрямо 2014 г., като най-голямо е намалението в Северозападния - с 1.7%, а най-малко - в Югозападния район - с 0.2%.

Таблица 1- 6: Население по статистически райони към 31.12.2015 год.

Статистически райони	Население към 31.12.2015 - брой	Население към 31.12.2015 - %	Прираст на населението - брой	Прираст на населението - %
Северозападен	783909	11.0	-13233	-1.7
Северен централен	815441	11.4	-10095	-1.2
Североизточен	944458	13.2	-5499	-0.6
Югоизточен	1052575	14.7	-5940	-0.6
Югозападен	2121185	29.7	-4027	-0.2
Южен централен	1436216	20.1	-9620	-0.7

Източник: НСИ, 2016 г. - Население и демографски процеси през 2015 г.

• **Население по области**

Най-малка по брой на населението е област Видин, в която живеят 91 235 души, или 1.3% от населението на страната, а най-голяма е област София (столица) - 1 319 804 души (18.4%). В шестнадесет области населението е под 200 хил. души и общо в тях живеят 30.4% от населението на страната. С брой на населението от 200 хил. до 300 хил. души са шест области, които обхващат 20.4% от населението на страната. Шест са областите с брой на населението над 300 хил. души, като в първите три от тях - София (столица), Пловдив и Варна, живее повече от една трета от населението на страната (34.5%). Непосредствено след тях се нареждат областите Бургас, Стара Загора и Благоевград. Средната гъстота на населението през 2015 г. е 64,4 души/км².

Само една област - София (столица), увеличава населението си през 2015 г. спрямо 2014 г. - с 0.2%. При всички останали области има намаление, като най-голямо е за областите Видин - 2.3%, и Смолян - 2.1%.

• **Население по Общини**

Неравномерно е разпределението на населението и по общини. В 69 общини с население под 6 000 души живее едва 3.8% от населението на страната. В същото време в деветте общини с население над 100 хил. души живее 40.4% от населението на страната. Най-голяма по брой на населението е Столична община (1 319 804), следват общините Варна (343 301) и Пловдив (341 625). Най-малката община по брой на населението е Трекляно - 889 души.

Източник: НСИ, 2016 г. - Население и демографски процеси през 2015 г.

1.2.11. НАСЕЛЕНИЕ В ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНА ВЪЗРАСТ (15-64 ГОДИНИ)

- **Основни показатели за икономическата активност на населението през второто тримесечие на 2016 г.:**

Коефициентът на икономическа активност за населението на възраст 15 - 64 навършени години през второто тримесечие на 2016 г. е 69.4% и запазва стойността си както през второто тримесечие на 2015 г.

Коефициентът на заетост за населението на възраст 15 - 64 навършени години е 63.7%, като в сравнение със съответното тримесечие на 2015 г. се увеличава с 1.3 процентни пункта.

Коефициентът на безработица е 8.0%, или с 1.9 процентни пункта по-нисък в сравнение със същия период на 2015 година.

Икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 1 428.2 хил., или 30.6% от населението в същата възрастова група. От тях 158.9 хил., или 11.1%, са обезкуражени лица. В сравнение с второто тримесечие на 2015 г. броят на обезкуражените лица (15 - 64 навършени години) намалява с 6.8 хиляди.

- **Работна сила и заетост**

През 2015 г. общият брой на зетите лица на 15 и повече навършени години е 3 337.0 хил., от които 1 781.7 хил. са мъже и 1 555.2 хил. са жени. Относителният дял на зетите лица от населението на възраст 15 и повече навършени години е 54.1%. При мъжете този дял е 60.0%, а при жените - 48.6%.

Таблица 1- 7: Работна сила на 15 и повече навършени години по пол и възраст в Р България по години 2011-2015 г., хил.души

Пол Възраст	2011	2012	2013	2014	2015
Общо	3341,4	3344,3	3371,2	3365,9	3337,0
По пол					
Мъже	1786,1	1782,8	1796,6	1798,6	1781,7
Жени	1555,3	1561,5	1574,6	1567,3	1555,2
По възраст					
15-24	253,6	247,9	229,6	200,3	182,8
25-34	798,8	788,3	778,2	767,7	758,2
35-44	899,2	919,1	939,1	941,0	925,0
45-54	830,7	813,6	814,8	821,0	829,4
55-64	519,9	534,9	560,9	578,7	580,5
65 и повече	39,1	40,4	48,5	57,2	61,0

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 8: Работна сила и коефициенти на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години по пол, местоживеене, възраст и степен на образование в Р България през 2015 г.

Пол Местоживеене Възраст Степени на образование	Работна сила – хиляди души	Коефициенти на икономическа активност - %
Общо	3337,0	54,1
По пол		
Мъже	1781,7	60,0

Пол Местоживееене Възраст Степени на образование	Работна сила – хиляди души	Коефициенти на икономическа активност - %
Жени	1555,2	48,6
По местоживееене		
В градовете	2613,2	58,1
В селата	723,8	43,1
По възраст		
15-24	182,8	26,0
25-34	758,2	78,3
35-44	925,0	86,5
45-54	829,4	84,3
55-64	580,5	58,0
65 и повече	61,0	4,2
По степени на образование		
Висше	1018,1	74,3
Средно	1889,6	60,8
в т.ч. с придобита професионална квалификация	1197,3	66,8
Основно	364,1	26,6
Начално и по-ниско	65,1	20,1

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 9: Работна сила на 15-64 навършени години по пол в Р България по години 2011-2015 г., хил.души

Пол	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Общо	3302,3	3303,9	3322,7	3308,7	3276,0
По пол					
Мъже	1759,6	1757,6	1766,2	1763,1	1744,2
Жени	1542,7	1546,2	1556,5	1545,6	1531,8

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 10: Работна сила и коефициенти на икономическа активност на населението на 15-64 навършени години по пол, местоживееене и степен на образование в Р България през 2015 год.

Пол Местоживееене Степени на образование	Работна сила – хиляди души	Коефициенти на икономическа активност - %
Общо	3276,0	69,3
По пол		
Мъже	1744,2	73,2
Жени	1531,8	65,4
По местоживееене		
В градовете	2566,5	72,1
В селата	709,5	60,9
По степени на образование		
Висше	996,6	87,5

Пол Местоживеене Степени на образование	Работна сила – хиляди души	Коефициенти на икономическа активност - %
Средно	1862,2	73,4
в т.ч. с придобита професионална квалификация	1178,4	78,7
Основно	353,0	41,3
Начално и по-ниско	64,1	32,8

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 11: Работна сила и коефициенти на икономическа активност на населението на 15 - 64 навършени години по статистически райони и области в Р България през 2015 год.

Статистически зони Статистически райони Области	Работна сила - хил.			Коефициенти на икономическа активност - %		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	3276,0	1744,2	1531,8	69,3	73,2	65,4
Северозападен	311,1	166,6	144,6	63,8	66,4	61,0
Видин	40,0	21,4	18,6	72,3	74,9	69,5
Враца	67,4	36,8	30,6	61,0	64,6	57,1
Ловеч	48,5	25,7	22,8	60,2	62,0	58,3
Монтана	49,6	26,7	22,9	58,5	61,1	55,8
Плевен	105,7	56,0	49,7	67,5	70,0	65,0
Северен централен	359,8	194,5	165,3	67,6	71,9	63,2
Велико Търново	112,3	60,5	51,8	69,8	75,0	64,6
Габрово	52,1	29,5	22,5	73,0	80,7	64,9
Разград	51,5	27,8	23,7	65,6	69,3	61,7
Русе	97,7	50,2	47,5	65,9	66,2	65,6
Силистра	46,2	26,5	19,7	63,1	70,7	55,2
Североизточен	443,8	242,2	201,6	70,4	76,1	64,7
Варна	231,1	127,9	103,2	72,6	80,0	65,2
Добрич	84,7	46,1	38,6	70,8	76,0	65,5
Търговище	42,9	23,0	19,9	56,7	59,6	53,7
Шумен	85,1	45,2	39,9	73,0	76,2	69,7
Югоизточен	463,2	252,5	210,6	67,7	73,2	62,1
Бургас	191,2	105,5	85,7	69,4	76,6	62,2
Сливен	76,3	41,1	35,3	62,9	66,8	58,9
Стара Загора	139,4	75,5	63,9	66,9	71,8	61,9
Ямбол	56,1	30,4	25,7	71,5	75,4	67,3
Югозападен	1052,0	541,2	510,9	72,9	75,3	70,6
Благоевград	151,5	78,1	73,5	70,8	72,7	69,0
Кюстендил	55,0	28,6	26,5	69,2	70,3	68,1
Перник	59,2	31,0	28,1	72,7	74,4	70,9
София	100,5	56,5	44,0	65,5	71,4	59,2
София (столица)	685,8	347,0	338,8	75,0	77,2	72,9
Южен централен	646,1	347,2	298,9	68,0	72,2	63,6
Кърджали	62,2	33,6	28,6	60,3	63,4	57,0

Статистически зони Статистически райони Области	Работна сила - хил.			Коефициенти на икономическа активност - %		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Пазарджик	113,8	64,1	49,7	65,3	72,1	58,3
Пловдив	304,6	161,2	143,4	68,8	72,9	64,8
Смолян	59,3	30,8	28,5	77,2	78,8	75,5
Хасково	106,2	57,5	48,7	69,0	73,0	64,7

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

• **Заетост**

През 2015 г. заетите лица на 15 и повече години в страната са 3031.9 хил.души (49,1%), като броят на заетите мъже (54,1%) е по голям от този на жените.

Таблица 1- 12: Заети лица на 15 и повече години по пол и възраст в Р България по години 2011 – 2015 г., хиляди души

Пол	2011	2012	2013	2014	2015
Възраст					
Общо	2965,2	2934,0	2934,9	2981,4	3031,9
По пол					
Мъже	1567,1	1541,7	1546,9	1577,1	1607,5
Жени	1398,1	1392,3	1388,1	1404,3	1424,3
По възраст					
15-24	190,2	178,3	164,5	152,7	143,2
25-34	691,8	679,5	659,5	669,2	682,4
35-44	817,3	827,0	842,0	850,9	853,4
45-54	754,1	730,9	731,9	743,5	764,5
55-64	474,1	479,2	491,5	511,2	530,1
65 и повече	37,7	39,1	45,5	53,9	58,4

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 13: Коефициенти на заетост на населението на 15 и повече навършени години по пол и възраст в Р България по години 2010-2015 г., %

Пол	2011	2012	2013	2014	2015
Възраст					
Общо	46,6	46,6	46,9	48,0	49,1
По пол					
Мъже	51,1	50,8	51,4	52,7	54,1
Жени	42,4	42,6	42,8	43,6	44,5
По възраст					
15-24	22,1	21,9	21,2	20,7	20,3
25-34	67,8	67,9	66,7	68,3	70,4
35-44	77,4	76,9	77,7	79,0	79,8
45-54	74,7	74,2	75,0	75,8	77,7
55-64	44,6	45,7	47,4	50,0	53,0
65 и повече	2,8	2,8	3,3	3,8	4,0

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

Таблица 1- 14: Заети лица на 15 - 64 навършени години по пол в Р България по години 2011-2015 г., хиляди души

Пол	2011	2012	2013	2014	2015
Общо	2927,5	2894,9	2889,4	2927,4	2973,5
По пол					
Мъже	1541,1	1517,2	1518,0	1543,3	1571,7
Жени	1386,4	1377,7	1371,5	1384,1	1401,8

Таблица 1- 15: Коефициенти на заетост на населението на 15 - 64 навършени години по пол в Р България по години 2011-2015 г., %

Пол	2011	2012	2013	2014	2015
Общо	58,4	58,8	59,5	61,0	62,9
По пол					
Мъже	61,2	61,3	62,1	63,9	65,9
Жени	55,6	56,3	56,8	58,2	59,8

Източник: НСИ, Наблюдението на работната сила, 15.08.2016 г.

През 2015 г. заетите лица на 15-64 години в страната са 2973.9 хил. души (62,9%), като броят на заетите мъже (65,9%) е по голям от този на жените.

• Безработица

През 2015 г. коефициентът на безработица в страната намалява с 2.3 % в сравнение с предходната 2014 година (11,4%), като достига 9.1%. Продължително безработни (от една или повече години) са 61.3% от всички безработни лица. Безработицата при младежите до 24 г. също спада през 2015 г на 21.6% от 23.8% през 2014 г.

Източник: НСИ, Статистически справочник 2016 г., Наблюдението на работната сила.

През второто тримесечие на 2016 г. безработните лица са 265.6 хил., а коефициентът на безработица - 8.0%. В сравнение с второто тримесечие на 2015 г. броят на безработните лица намалява с 65.3 хил., а коефициентът на безработица - с 1.9 процентни пункта. През същия период безработицата намалява и при мъжете, и при жените, като коефициентът на безработица достига 8.8% за мъжете и 7.2% за жените. От общия брой на безработните лица през второто тримесечие на 2016 г. 155.7 хил. (58.6%) са мъже и 109.9 хил. (41.4%) - жени. От всички безработни 12.9% са с висше образование, 48.9% - със средно, и 38.2% - с основно и по-ниско образование.

През II-то тримесечие на 2016 г. продължително безработни (от една или повече години) са 161.1 хил., или 60.6% от всички безработни лица. Коефициентът на продължителна безработица е 4.9%, като в сравнение със съответното тримесечие на 2015 г. намалява с 1.3 процентни пункта. По пол коефициентът на продължителна безработица е 5.3% за мъжете и 4.4% за жените. От общия брой на безработните лица 37.9 хил., или 14.3%, търсят първа работа.

През второто тримесечие на 2016 г. коефициентът на безработица за възрастовата група 15 - 29 навършени години е 10.9% (12.7% за мъжете и 8.4% за жените). В сравнение с второто тримесечие на 2015 г. стойността на този коефициент е по-ниска с 3.0 процентни пункта, като намалението е по-голямо при жените в сравнение с мъжете (съответно 4.9 и 1.5 процентни пункта).

Източник: НСИ, Основни резултати от наблюдението на работната сила през II-ро тримесечие на 2016 г., 15.08.2016 г.

През третото тримесечие на 2016 г. коефициентът на безработица е 7.0%, а коефициентът на заетост за населението на възраст 20 - 64 навършени години е 68.5%. През третото тримесечие на 2016 г. безработните лица са 229.0 хил., В сравнение с третото тримесечие на 2015 г. броят на безработните лица намалява с 50.3 хил., а коефициентът на безработица - с 1.3 процентни пункта.

През същия период безработицата намалява и при мъжете, и при жените, като коефициентът на безработица достига 7.4% за мъжете и 6.5% за жените. От общия брой на безработните лица през третото тримесечие на 2016 г. 130.1 хил. (56.8%) са мъже и 98.9 хил. (43.2%) - жени.

От всички безработни 14.2% са с висше образование, 50.3% - със средно, и 35.5% - с основно и по-ниско образование.

Източник: НСИ, 14.11.2016 г.

1.2.12. СТРУКТУРА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Образованието е от изключително значение за икономическия напредък, подобрявайки човешкия капитал и създавайки възможности за въвеждане на нови технологии в производството. Основните етапи на образованието в Р България са: предучилищно, начално, прогимназиално, средно и висше образование.

Образователната структура на населението на 7 и повече навършени години значително се подобрява, следвайки ясно изразената тенденция на увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование при същевременно намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование. С висше образование през 2014 г. е 27.0% от населението в страната; със средно образование – 54.1%; с основно и по-ниско образование – 18.9%, лица.

Таблица 1- 16: Образователна структура на населението в Р България на възраст 25 - 64 години, в %⁴

	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Общо	100	100	100	100	100
Основно и по-ниско образование	20.6	20.0	19.0	18.2	18.9
Средно образование	56.2	56.5	57.0	56.3	54.1
Висше образование	23.2	23.6	24.0	25.6	27.0

Източник: НСИ, 2016 г. «Образование в Р.България 2015 г.»

Според преброяването през 2011 г. броят на лицата в категория „никога не- посещавали училище” е 1.2 % от населението, а относителния дял на неграмотните лица е 1,5 %.

Р България остава сред държавите с най-висок дял на рано напусналите образователната система. Страната ни се нарежда на 6-то място в ЕС по този показател с 13,4% към 2015 г. Целта е към 2020 г. този дял да намалее до 11%.

Източник: НСИ, Преброяване 2011 г. – окончателни данни

1.2.13. ЕТНИЧЕСКА СТРУКТУРА

Според преброяването през 2011 г. установилите се демографски тенденции и засилената емиграция през последните 20 години се отразяват върху броя на всички етнически групи в страната, в резултат на което не настъпват съществени изменения в етническата структура на населението.

⁴ Данните са средногодишни от наблюдението на работната сила

- ✓ Българската етническа група обхваща 5 664 624, или 84.8% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение.
- ✓ Турската етническа група е втората по численост - 588 318 лица. Те представляват 8.8% от населението.
- ✓ Ромският етнос традиционно е третият по численост и наброява 325 343 души, според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 4.9%.

Източник: НСИ, Преброяване 2011 г. – окончателни данни

1.2.14. ОФИЦИАЛЕН ЕЗИК

Официален език на България е българският.

- ✓ Българският е майчин език за 5 659 024 души, или 85.2% от населението.
- ✓ Турският е майчин език за 605 802 души, или 9.1% от лицата, отговорили на този доброволен въпрос.
- ✓ Ромският е майчин език за 281 217 души, или 4.2%.

Източник: НСИ, Преброяване 2011 г. – окончателни данни

1.2.15. ВЕРОИЗПОВЕДАНИЕ

Според преброяването през 2011 г. лицата самоопределили се като източноправославни християни са 4 374 135 души, или 76.0%; католици - 48 945 души или 0.8%; протестанти - 64 476 души или 1.1%; мюсюлмани - 546 004 души или 10%; други вероизповедания изповядват 11 444 души от отговорилите лица. Нямаат вероизповедание 272 264 лица (4.7%) и 409 898 (7.1%) не се самоопределят.

Източник: НСИ, Преброяване 2011 г. – окончателни данни

1.3. ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА

1.3.1. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО

Р България е парламентарна република с ясно изразено разделение на властите – законодателна, изпълнителна и съдебна. Основен закон в България е Конституцията, приета през 1991 година.

Президентът се избира пряко за 5-годишен срок с право на едно преизбиране. Той е държавен глава, главнокомандващ на Въоръжените сили и председател на Консултативния съвет за национална сигурност. В дейността си се подпомага от вицепрезидент.

Българският еднокамарен парламент, наречен Народно събрание, се състои от 240 депутати, избирани за срок от 4 години и упражнява законодателната власт.

Министерският съвет е основен орган на изпълнителната власт в Р България. Той е съставен от министър-председател, заместник министър-председатели и членове - ресорни министри.

Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите и страната. Висшият съдебен съвет на България се състои от 25 членове, които се избират за срок от 5 години.

Правосъдието в България се осъществява от: районни; окръжни; апелативни; административни; и военни съдилища; специализиран наказателен съд; Върховен административен съд и Върховен касационен съд. По Конституция към съдебната власт се числят и Прокуратурата и Следствието.

Конституционният съд на Р България е създаден с българската конституция от 1991 г. Той отговаря при запитване по съобразността с конституцията на законите и другите актове на Народното събрание и указите на президента.

Държавната политика по места (областите) в Р България се балансира чрез с местното самоуправление. Основна административно-териториална единица е общината.

1.3.2. АДМИНИСТРАТИВНО - ТЕРИТОРИАЛНО УСТРОЙСТВО

Политико-географската структура на страната се формира от три основни вида териториални единици: общини, области и райони за планиране.

- **Общини**

На територията на страната през 2015 г. има 265 общини, образувани от включените в състава им селища, заедно с прилежащите им земища. Българските общини са административно-териториални единици, в които се осъществява местното самоуправление. Чисто административните функции на общините се съчетават с функции на местното самоуправление, включително планиране и управление на икономически и социални дейности на тяхната територия.

Всяка община се ръководи от кмет, избран с преки избори веднъж на всеки четири години. Общината се управлява от избрани на общински избори кмет и общински съвет, разполагащи с общинска администрация. Българските общини съответстват на IV ниво от европейската статистическа класификация на териториалните единици NUTS-4.

- **Области**

Страната е разделена на 28 области, които са административно-териториални единици, провеждащи регионалната политика и осъществяващи държавното управление по места и съответствието между националните и местните интереси. Всяка област се управлява от областен управител, назначен от Министерския съвет. В днешния им териториален обхват, потенциали и ресурси, българските области съответстват на ниво III от статистическата класификация на териториалните единици NUTS-3. Имената на областите съвпадат с имената на градовете - административни центрове. При различните области броят на съставлящите ги населени места варира от 83 до 470.

Фигура 1- 3: Административна карта на България по области

- Райони за планиране

Районите за планиране или т.нар. статистически райони NUTS-2, според класификацията на териториалните единици за статистически цели (NUTS) в Р България са шест района, обособени с основна цел статистическо отчитане на териториалните единици, съгласно изискванията на Евростат.

Двете зони от NUTS-1 (Северна и Югоизточна България, Югозападна и Южна централна България), както и шестте района от NUTS-2, не представляват административно-териториални единици, а служат за статистически цели

Шесте района за планиране са : Северозападен (области: Видин, Враца, Ловеч, Монтана, Плевен), Северен централен (области: Велико Търново, Габрово, Разград, Русе, Силистра), Североизточен (области: Варна, Добрич, Търговище, Шумен), Югозападен (области: Благоевград, Кюстендил, Перник, София-град и София област), Южен централен (области: Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково) и Югоизточен (области: Бургас, Сливен, Стара Загора, Ямбол).

Фигура 1- 4: Административна карта на България по райони за планиране

Таблица 1- 17: Обща характеристика на районите за планиране и областите в Р България

Статистически райони за планиране	Площ ¹ км ²	Гъстота на население то на км ²	Населени места бр.	Градове бр.	Села бр.	Кметства бр.
България	110372	65,3	5266	257	5009	2008
Северозападен	19047	41,9	628	45	583	278
Видин	3025	30,9	140	7	133	29
Враца	3602	48,6	123	8	115	67
Ловеч	4141	32,2	112	8	104	42
Монтана	3634	38,3	130	8	122	49
Плевен	4645	55,1	123	14	109	91
Северен централен	14668	56,3	989	39	950	300
Велико Търново	4666	53,1	336	14	322	78
Габрово	1896	61,4	349	5	344	20
Разград	2401	49,6	103	6	97	81
Русе	2859	79,6	83	9	74	53
Силистра	2845	40,3	118	5	113	68
Североизточен	14645	64,9	720	30	690	319
Варна	3822	124,0	159	11	148	66
Добрич	4720	38,7	215	6	209	70
Търговище	2710	43,0	195	5	190	81
Шумен	3393	52,1	151	8	143	102
Югоизточен	19664	53,8	677	41	636	302
Бургас	7644	54,2	252	20	232	116
Сливен	3536	54,5	110	6	104	69
Стара Загора	5129	63,5	206	11	195	77
Ямбол	3355	37,5	109	4	105	40
Югозападен	20041	106,0	950	48	902	253
Благоевград	6290	50,2	276	13	263	107

Статистически райони за планиране	Площ ¹ км ²	Гъстота на население то на км ²	Населени места бр.	Градове бр.	Села бр.	Кметства бр.
Кюстендил	3086	41,5	182	7	175	35
Перник	2366	53,7	171	6	165	20
София област	6969	34,2	283	18	265	59
София град	1329	990,3	38	4	34	32
Южен централен	22306	64,8	1302	54	1248	556
Кърджали	3228	47,1	470	5	465	202
Пазарджик	4332	61,5	117	13	104	81
Пловдив	5978	113,0	212	18	194	128
Смолян	3209	35,5	242	8	234	52
Хасково	5560	42,7	261	10	251	93
¹ към 31.12.2011 г.						

Източник: НСИ към 31.12.2014 г.

Това териториално разпределение на селищната мрежа поражда проблеми от типа “център-периферия” и обуславя наличието на големи вътрешно-регионални различия (между областите и общините в районите за планиране) и незначителни между-регионални различия (между районите за планиране).

Въпреки общата картина на относителна изостаналост на българските региони в сравнение с 28-те членки на ЕС, която е фундаменталния проблем на икономическото и социално сближаване, в Р България определено съществуват въпроси и проблеми, които имат ясно изразено регионално измерение. Принципно, най-важни сред тях са миграцията на населението от малките градове и неградските центрове, както и появяващите се несъответствия предимно между основните градове и по-слабо урбанизираните райони.

В този смисъл, усилията на регионалната политика са насочени към постигане на устойчиво и балансирано развитие на районите за планиране, като се инициират положителни промени, които да внесат положителен импулс в развитието, чрез осигуряване на качествена селищна среда и услуги, квалифицирани човешки ресурси и относително добри инфраструктурни мрежи, които да създадат потенциалната основа за подобряване свързаността между основните центрове и техните прилежащи територии за по-ефективно и интегрирано регионално развитие.

1.4. ИНДУСТРИЯ, СЕЛСКО СТОПАНСТВО И ДРУГИ КЛЮЧОВИ СЕКТОРИ НА ИКОНОМИКАТА

Р България е държава с функционираща пазарна икономика, частната собственост преобладава в икономиката. През 2007 г. Р България стана пълноправен член на Европейския съюз (ЕС) след като хармонизира законодателството си с това на ЕС и изгради институции за демократично управление и човешки права и действаща пазарна икономика.

1.4.1. КЛЮЧОВИ СЕКТОРИ НА ИКОНОМИКАТА

Ключовите икономическите сектори в Р България, формирани от агрегираните групировки по икономически дейности, включват:

- **Индустрия** - добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване; строителство;
- **Селско, горско и рибно стопанство** – селско и ловно, горско и рибно стопанство;

- **Услуги** - търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство; създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения; финансови и застрахователни дейности; операции с недвижими имоти; професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности; държавно управление; образование; хуманитарно здравеопазване и социална работа; култура, спорт и развлечения и други дейности.

1.4.2. ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Икономиката на Р България е силно отворена пазарна икономика. Тя е сравнително индустриализирана, със средно развит частен сектор и запазени малък брой стратегически държавни предприятия. По равнище на икономическо развитие България днес попада в групата на развиващите се страни.

От 1997 г. страната ни е във валутен борд, първоначално свързан с германската марка в съотношение 1:1, а от въвеждането на еврото като единна валута 1 евро е фиксирано на 1,9558 лв. Членството на Р България в ЕС я прави част от най-големия единен пазар в света. Стременията на страната са да получи членство в Евронзоната и Шенген, но дълговата криза (2010 г.) и тази с мигрантите (2015 г.) засега отлагат тези цели.

Настъпилата през 2009 г. световна икономическа и финансова криза засегна и икономиката на Р България. Икономиката на Р България показва устойчивост по време на глобалната икономическа криза. Валутният борд и разумните макроикономически политики допринесоха за икономическата стабилност и намалиха въздействието на външните дисбаланси. Принос за високия растеж от 6,1% годишно между 2000 г. и 2008 г. има значителният приток от капитали, най-вече под формата на идващи отвън публично-частни инвестиции (ПЧИ), които повишиха брутните инвестиции (37% от БВП през 2008 г.) и разшириха външните дисбаланси. Значителното повишаване на производителността и заетостта способства за намаляване на бедността и подобряване на споделения просперитет.

Подобно на повечето други икономики, растежът от 2008 г. насам е много скромнен, но се наблюдава постепенно възстановяване. Между 2009 г. и 2014 г. годишният ръст на БВП е под 1%, подкрепян най-вече от износа, тъй като Р България успя да увеличи дела си на световните пазари. Беше отбелязана стагнация на цените, която бе последвана от дефлация от средата на 2013 г. и 2014 г., която продължи през по-голямата част на 2015 г. Настъпилите сътресения в банковия сектор оказаха негативно въздействие върху доверието през втората половина на 2014 г. и правителствените финанси също се влошиха значително през 2014 г.

Българската икономика постепенно излиза от кризата през 2015 г., но все още не се наблюдава широкообхватно възстановяване. Реалният ръст на БВП през 2015 г. се увеличава до 3% при 1.6% а 2014 г., което се дължи главно на силното увеличение на нетния износ и на публичните инвестиции. Необходимата фискална консолидация подтиска вътрешното търсене, а все още съществуващите рискове оказват разубеждаващ ефект по отношение на частните инвестиции, въпреки здравословния растеж на нетния износ и положителните тенденции на пазара на труда. През 2016 г. растежът на БВП се очаква да бъде около 3%.

Решаването на продължаващите предизвикателства в пазара на труда и сектора на образованието допълнително ще подкрепи отбелязаното подобрене на потенциалния растеж. Постепенното икономическо възстановяване стимулира създаването на работни места и намали безработицата.

– Брутен вътрешен продукт (БВП)

В таблицата по-долу са представени обобщени данни за БВП по текущи цени, темп на нарастване на БВП, БВП на човек от населението по години 2007-2015 г. в мрд.лв/евро, както и прогноза за 2016 - 2018 г.

Таблица 1- 18: Брутен вътрешен продукт (БВП) по текущи цени, темп на нарастване на БВП, БВП на човек от населението по години в Р България в мрд.лв/евро.

Икономически показатели	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Брутен вътрешен продукт (БВП) по текущи цени (мрд.лв/евро)	60.2 30.7	69.3 35.4	68.5 34.5	73.8 36.9	80.1 40.5	81.5 40.8	82.0 41.0	82.6 41.3	86.4 43.3	89.4 45.7	93.3 47.7	97.6 49.9
Годишен темп на нарастване на БВП (%)	6.9	6.2	-5.5	0.4	1.8	0.6	1.3	1.6	3.0	2.2 3.4**	2.7	3.0
БВП на човек от населението (хил.лв/евро)	7.9 4.0	9.1 4.6	9.0 4.6	9.8 5.0	10.7 5.5	10.7 5.5	11.0 5.6	11.4 5.8	12.0 6.2	12.8 6.5	13.6 6.9	14.3 7.3
Годишна инфлация (%)	12.5	7.8	0.6	4.5	2.8	3.0	0.9	-1.6	-1.1	-0.7	0.9	1.6
Годишна безработица(%)	6.9	5.6	6.9	10.4	11.5	12.3	13.0	11.4	9.2	8.6	8.0	7.8

*Прогноза за 2016, 2017, 2018 г.

** Ръст на БВП през трето тримесечие на 2016 г.

Източник: НСИ, Статистически справочник, 2011; 2012, 2013, 2014, 2015 и 2016 г.

Европейска комисия, Европейска икономика 2/2016, 3 май 2016 г.,

БНБ, Евростат, прогнозни изчисления на екипа на Световната банка

– БВП и брутна добавена стойност (БДС) по икономически сектори и статистически райони на планиране

В таблицата по-долу са представени обобщени данни за БДС по основни икономически сектори, (БВП по райони за планиране и по години, БВП на човек от населението и темп на растеж на БВП по години 2010 – 2015 г.

Таблица 1- 19: БВП, БДС и БВП на човек от населението в Р България по ключови икономически сектори по текущи цени по години 2010-2015 г. и по райони на планиране, в лв и евро

Година Райони на планиране	БДС по икономически сектори			БДС	БВП	БВП на човек от населението	Растеж на БВП	БВП	БВП на човек от населението
	Аграрен	Индустрия	Услуги	млн.лв.	млн.лв.	лв	%	Million Euro	Euro
2010 г.	3166	17597	43222	63985	73780	9793	0.1	37724	5007
Северозападен	539	1407	2720	4665	5380	6012		2751	3074
Северен Централен	480	1505	3095	5080	5858	6448		2995	3297
Североизточен	496	1855	4449	6800	7841	7954		4009	4067
Югозападен	443	3021	4189	7653	8824	7939		4512	4059
Южен Централен	489	6541	23653	30683	35380	16744		18090	8561
Югоизточен	719	3268	5118	9104	10498	6903		5368	3530
2011 г.	3708	20742	45516	69966	80100	11900	1.6	40955	6084
Северозападен	630	1701	2705	5036	5766	6844		2948	3500
Северен Централен	588	1770	3142	5500	6297	7341		3220	3753
Североизточен	596	2238	4622	7456	8536	8853		4365	4527
Югозападен	527	3370	4352	8249	9444	8779		4829	4487
Южен Централен	505	8029	25364	33897	38807	18198		19842	9305
Югоизточен	861	3634	5332	9827	11250	7623		5752	3898
2012 г.	3742	20794	45839	70375	81544	11161	0.2	41693	5707
Северозападен	613	1731	2654	4998	5791	6977		2961	3567

Години Райони на планиране	БДС по икономически сектори			БДС	БВП	БВП на човек от населението	Растеж на БВП	БВП	БВП на човек от населението
	Аграрен	Индустрия	Услуги	млн.лв.	млн.лв.	лв	%	Million Euro	Euro
Северен Централен	607	1930	3107	5644	6540	7704		3344	3939
Североизточен	608	2324	4743	7675	8893	9267		4547	4738
Югозападен	534	3688	4382	8604	9969	9313		5097	4762
Южен Централен	533	7384	25518	33436	38742	18189		19809	9300
Югоизточен	845	3738	5435	10018	11608	7914		5935	4046
2013 г.	3770	19448	47358	70576	81971	11283	1.3	41912	5769
Северозападен	632	1612	2725	4969	5771	7064		2951	3612
Северен Централен	640	1908	3207	5756	6685	7957		3418	4069
Североизточен	606	2189	4882	7677	8917	9327		4559	4769
Югозападен	539	3618	4579	8736	10146	9519		5188	4867
Южен Централен	522	6528	26420	33471	38875	18267		19877	9340
Югоизточен	831	3592	5545	9968	11577	7940		5920	4060
2014 г.	3 823	19 726	49 059	72 608	83 612	11574	1.6	42751	5918
Северозападен	649	1716	2787	5151	5932	7381		3033	3774
Северен Централен	626	2038	3378	6042	6958	8376		3558	4283
Североизточен	627	2329	5128	8083	9308	9775		4760	4998
Югозападен	556	3825	4667	9048	10419	9819		5327	5020
Южен Централен	555	6448	27369	34373	39582	18614		20239	9517
Югоизточен	810	3371	5730	9911	11413	7872		5836	4025
2015г.*	3792	20380	49633	73805	86373	12000	3.0	44162	6136

*предварителни данни

Източник: НСИ, Статистически справочник, 2011; 2012, 2013, 2014, 2015 и 2016 г.

В следващата таблицата са представени обобщени данни за % дял на БДС по основни икономически сектори – селско стопанство, индустрия и услуги по години 2010 -2015 г., и по райони за планиране по години 2010 – 2014 г.

Таблица 1- 20: Структура на брунтата добавена стойност по икономически сектори, общо за страната за периода 2010 – 2015 г. и статистически райони, 2010 – 2014 г., в %

Статистически райони	Години	БДС по икономически сектори, %			БДС
		Аграрен	Индустрия	Услуги	%
Общо за страната	2010	4.9	27.5	67.6	100.0
	2011	5.3	29.6	65.1	100.0
	2012	5.3	29.6	65.1	100.0
	2013	5.3	27.4	67.1	100.0
	2014	5.3	27.2	67.5	100.0
	2015*	5.1	27.7	67.2	100.0
Северозападен район	2010	11.5	30.2	58.3	100.0
	2011	12.5	33.8	53.7	100.0
	2012	12.3	34.6	53.1	100.0
	2013	12.7	32.4	54.9	100.0
	2014	12.6	33.3	54.1	100.0
Северен централен район	2010	9.5	29.6	60.9	100.0
	2011	10.7	32.2	57.1	100.0
	2012	10.8	34.2	55.0	100.0

Статистически райони	Години	БДС по икономически сектори, %			БДС
		Аграрен	Индустрия	Услуги	%
	2013	11.1	33.2	55.7	100.0
	2014	10.4	33.7	55.9	100.0
Североизточен район	2010	7.3	27.3	65.4	100.0
	2011	8.0	30.0	62.0	100.0
	2012	7.9	30.3	61.8	100.0
	2013	7.9	28.5	63.6	100.0
	2014	7.8	28.8	63.4	100.0
Югоизточен район	2010	5.8	39.5	54.7	100.0
	2011	6.4	40.8	52.8	100.0
	2012	6.2	42.9	50.9	100.0
	2013	6.2	41.4	52.4	100.0
	2014	6.1	42.3	51.6	100.0
Югозападен район	2010	1.6	21.3	77.1	100.0
	2011	1.5	23.7	74.8	100.0
	2012	1.6	22.1	76.3	100.0
	2013	1.6	19.6	78.9	100.0
	2014	1.6	18.8	79.6	100.0
Южен централен район	2010	7.9	35.9	56.2	100.0
	2011	8.8	37.0	54.2	100.0
	2012	8.4	37.3	54.3	100.0
	2013	8.4	36.0	55.6	100.0
	2014	8.2	34.0	57.8	100.0

* Предварителни данни

Източник: НСИ, 8.03.2016 г.

– Брутна продукция по икономически сектори и дейности, 2010 - 2014 г.

В таблицата са представени данни за брутната продукция по икономически сектори и дейности по текущи цени по години 2010-2014 г., в хил.лв.

Таблица 1- 21: Брутна продукция по икономически сектори и дейности, 2010 - 2014 година

Групировки по икономически сектори и дейности	По текущи цени, в хил.лв				
	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
Селско, горско и рибно стопанство	8693	9828	9703	9475	9293
Селско, горско и рибно стопанство	8693	9828	9703	9475	9293
Индустрия	67063	77255	80432	76251	78792
Добивна промишленост	2784	2865	3019	3077	3001
Преработваща промишленост	40165	49079	51062	49774	51683
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	7085	8544	9800	9032	7333
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1450	1458	1366	1454	1538
Строителство	15579	15310	15185	12914	15236
Услуги	77364	83495	83369	84507	92776

Групировки по икономически сектори и дейности	По текущи цени, в хил.лв				
	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
Общо групировки по икономически дейности	153119	170578	173504	170234	180860
Корективи	9795	10134	11169	11395	11004
Данъци върху продуктите	10296	10772	11765	12027	11706
Субсидии върху продуктите	501	588	597	631	702
ОБЩО	162914	180713	184673	181629	191864

Източник: НСИ, 8.03.2016 г.

В таблицата по-долу са представени данни за относителния дял на брутната продукция по икономически сектори и дейности в общата брутна продукция по години 2010-2014 г., в %

Таблица 1- 22: Съотношения в сметка „Производство“ по икономически сектори и дейности, и по текущи цени, 2010 - 2014 год., в %

Групировки по икономически сектори и дейности	Относителен дял на брутната продукция в общата брутна продукция, в %				
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Селско, горско и рибно стопанство	5.7	5.8	5.6	5.6	5.1
Селско, горско и рибно стопанство	5.7	5.8	5.6	5.6	5.1
Индустрия	43.8	46.3	46.4	44.8	43.6
Добивна промишленост	1.8	1.7	1.7	1.8	1.7
Преработваща промишленост	26.2	28.8	29.4	29.2	28.6
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	4.6	5.0	5.6	5.3	4.1
Доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0.9	0.9	0.8	0.9	0.9
Строителство	10.2	9.0	8.8	7.6	8.4
Услуги	50.5	48.9	48.1	49.6	51.3
Общо групировки по икономически дейности	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Източник: НСИ, 8.03.2016 г.

1.4.3. ИНДУСТРИЯ

Продукцията на промишлените предприятия нараства с над 2 % на годишна основа през 2015 г. в сравнение с 2014 г., подкрепяно главно от силното увеличение на нетния износ и на публичните инвестиции.

– Продукция на промишлените предприятия по години

Таблица 1- 23: Продукция на промишлените предприятия по години, 2008-2015 г., хил.лв.

Година/ Сектор Индустрия и дейности	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
	Хиляди лв.							
Индустрия Общо	56168083	45603576	50774416	59659708	62710629	62623923	61978163	63490446
Добивна промишленост	2373708	1925157	2286017	2802188	2969775	2557007	2432698	2373607

Година/ Сектор Индустрия и дейности	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Преработваща промишленост	45737345	35505091	40013037	46974358	48728136	49685725	50933970	51762295
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	6420495	6974341	7085141	8524327	9638391	9023288	7256931	7956824
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1636535	1198987	1390221	1358835	1374327	1357903	1354564	1397720
Структура, %								
Индустрия Общо	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Добивна промишленост	4.2	4.2	4.5	4.7	4.7	4.1	3.9	3.7
Преработваща промишленост	81.4	77.9	78.8	78.7	77.7	79.3	82.2	81.5
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	11.5	15.3	14.0	14.3	17.6	14.4	11.7	12.5
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	2.9	2.6	2.7	2.3	2.3	2.2	2.2	2.3

Източник: НСИ, Статистически справочник, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 и 2016 г.

– Структура на основните икономически сектори по размер на предприятията

В таблицата по-долу са посочени броя на предприятията и броя на заетите лица по основните икономически сектори по размер на предприятията за 2014 г. В сектор „Индустрия“ общият брой предприятия е 33221, от които микро (1-19 служители) – 28210 бр.; малки (20-49 служители) – 2783 бр.; средни (50-249 служители) – 1862 бр. и големи (над 250 служители) . 366 бр. Общият брой на заетите лица е 625511 души, от които най-много заети лица има в големите предприятия (243341 души), следвани от средните предприятия (189040 души) и малките (86034 души). Най-голям е броят на предприятията в сектор „Услуги“ – 267229 бр. и 1096532 заети лица, като най-много заети лица има в големите фирми (251 предприятия) – 207360 души. Общият брой предприятия за страната през 2014 г. по основни икономически сектори – индустрия, строителство и услуги – е 1 869 206 заети лица.

Таблица 1- 24: Брой предприятия и структура на основните икономически сектори по размер на предприятията (според броя служители) в Р България за 2014 г.

Икономически сектори и размер на предприятията	Общо	Микро ¹ (бр.)		Малки ²	Средни ³	Големи ⁴
		0-9	10-19	(бр.) 20-49	(бр.) 50-249	(бр.) 250+

Икономически сектори и размер на предприятията	Общо	Микро ¹ (бр.)		Малки ² (бр.)	Средни ³ (бр.)	Големи ⁴ (бр.)
		0-9	10-19	20-49	50-249	250+
ИНДУСТРИЯ						
Брой предприятия	33 221	25 128	3 082	2 783	1 862	366
Брой заети лица	625 511	65 118	41 978	86 034	189 040	243 341
Добивна промишленост						
Брой предприятия	359	228	48	36	30	17
Брой заети лица	24 066	626	663	1 046	3 245	18 486
Преработваща промишленост						
Брой предприятия	30 374	22 785	2 899	2 654	1 747	289
Брой заети лица	536 216	61 058	39 517	82 196	176 374	177 071
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива						
Брой предприятия	1 743	1 614	57	30	24	18
Брой заети лица	32 573	2 199	750	893	2 555	26 176
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване						
Брой предприятия	745	501	78	63	61	42
Брой заети лица	32 656	1 235	1 048	1 899	6 866	21 608
СТРОИТЕЛСТВО						
Брой предприятия	18 908	16 054	1 395	910	498	51
Брой заети лица	147 163	33 695	18 827	27 516	45 975	21 150
УСЛУГИ						
Брой предприятия	267 229	251 540	9 091	4 573	1 774	251
Брой заети лица	1 096 532	464 878	120 420	135 284	168 590	207 360
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети						
Брой предприятия	137 975	130 300	4 511	2 329	761	74
Брой заети лица	499 958	246 417	59 441	68 428	69 896	55 776
Хотелиерство и ресторантьорство						
Брой предприятия	26 312	23 682	1 531	797	279	23
Брой заети лица	136 459	56 270	20 382	23 288	25 141	11 378
Транспорт, складиране и пощи						
Брой предприятия	20 304	18 466	952	566	243	47
Брой заети лица	157 287	40 471	12 800	16 823	24 447	62 746
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения						
Брой предприятия	10 739	9 731	477	324	173	34
Брой заети лица	79 414	17 171	6 388	10 030	17 840	27 985
Операции с недвижими имоти						
Брой предприятия	20 204	19 665	354	143
Брой заети лица	31 217	22 297	4 728	4 192
Професионални дейности и научни изследвания						
Брой предприятия	38 935	37 768	765	..	89	..
Брой заети лица	80 614	61 867	9 985	..	8 762	..
Административни и спомагателни дейности						
Брой предприятия	9 742	8 554	472	414	229	73
Брой заети лица	106 239	15 412	6325	12 523	22 504	49 475
Ремонт на компютърна техника, на лични и домакински вещи						
Брой предприятия	3 516	3 474	29	-
Брой заети лица	5 344	4 973	371	-
ОБЩО ЗА СТРАНАТА						
Брой предприятия	319 358	292 722	13 568	8 266	4 134	668
Брой заети лица	1 869 206	563 691	181 225	248 834	403 605	471 851

¹ 1 до 19 служители;

² 20 до 49 служители;

³ 50 до 249 служители;

⁴ Повече от 250 служители;

„...“ Данните са конфиденциални;

„...“, Няма случай.

Източник, НСИ, Статистически справочник 2016, април 2016 г.

– Структура на основните икономически сектори по райони за планиране

В таблицата по-долу е посочена структура на основните икономически сектори по райони за планиране (брой предприятия, разходи за възнаграждения в хил.лв и брой заети лица) в Р България за 2014 г. В сектор „Индустрия“ най-много предприятия има в Югозападния район за планиране (10 168 бр.), следван от Южния Централен район за планиране (8 134 бр.), а най-малко предприятия има в Северозападния район за планиране (3 040 бр.), като и броя на заетите лица следва тази закономерност. В сектор „Строителство“ отново най-много предприятия има в Югозападния район за планиране (7 635 бр.), следван от Югоизточния район за планиране (2 820 бр.), а най-малко предприятия има в Северозападния район за планиране (1 014 бр.). Броят на заетите лица е най-голям в Югоизточния район за планиране и най-малък в Югозападния район за планиране.

Отново най-голям е броят на предприятията в сектор „Услуги“ в Югозападния район за планиране (105 165 бр.) със 530 067 заети лица.

Таблица 1- 25: Структура на основните икономически сектори по райони за планиране (брой предприятия, разходи за възнаграждения в хил.лв и брой заети лица) в Р България за 2014 г.

Осни икономически сектори и дейности ^{*)}	2014 година						
	България	Статистически райони за планиране					
		Северо-западен	Северен-централен	Северо-източен	Юго-източен	Юго-западен	Южен-централен
ИНДУСТРИЯ							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	33 704	3 040	3 886	3 951	4 525	10 168	8 134
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	5 811 546	420 604	673 835	541 527	1 023 416	1 786 398	1 192 725
Заети лица - бр.	625 136	63 306	84 980	60 897	96 688	172 592	146 672
Добивна промишленост							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	387	40	23	38	69	117	100
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	387 489	13 973	5 605	10 867	164 625	113 006	79 413
Заети лица - бр.	24 091	1 408	558	785	8 656	8 186	4 498
Преработваща промишленост							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	30 677	2 770	3 648	3 587	3 924	9 237	7 511
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	4 434 987	382 382	640 672	443 819	646 346	1 293 721	1 028 047
Заети лица - бр.	535 780	53 580	79 977	52 492	77 385	137 532	134 814
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	1 736	145	99	188	414	504	386
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	675 625	42 684	168 981	246 681	44 418
Заети лица - бр.	32 559	5 081	1 127	2 685	6 369	14 844	2 453
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване							
Брой местни единици	904	85	116	138	118	310	137

Осни икономически сектори и дейности ^{*)}	2014 година						
	България	Статистически райони за планиране					
		Северо-западен	Северен-централен	Северо-източен	Юго-източен	Юго-западен	Южен-централен
(предприятия) - бр.							
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	313 445	24 429	27 558	44 157	43 464	132 990	40 847
Заети лица - бр.	32 706	3 238	3 318	4 935	4 278	12 030	4 907
СТРОИТЕЛСТВО							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	17 914	1 014	1 299	2 398	2 820	7 635	2 748
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	1 262 937	67 999	67 507	174 753	238 257	576 585	137 836
Заети лица - бр.	146 890	8 501	9 823	21 913	24 890	60 591	21 172
УСЛУГИ							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	267 109	19 556	23 515	34 323	38 521	105 165	46 029
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	9 412 652	272 067	473 882	902 337	738 434	2 619 403	855 631
Заети лица - бр.	1 116 750	63 877	87 099	137 618	135 214	530 067	162 875
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	142 589	12 459	13 814	18 716	21 396	48 216	27 988
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	3 447 313	146 041	235 514	354 244	309 825	1 996 021	405 668
Заети лица - бр.	498 437	35 814	46 297	65 486	65 281	202 056	83 503
Хотелиерство и ресторантьорство							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	26 332	2 279	2 409	3 135	5 225	8 309	4 975
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	683 115	26 707	34 837	133 089	134 550	258 732	95 200
Заети лица - бр.	137 722	7 933	9 781	22 004	26 572	48 740	22 692
Транспорт, складиране и пощи							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	20 116	1 373	1 937	2 438	3 225	7 958	3 185
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	1 391 025	56 157	130 358	186 692	129 526	720 161	168 131
Заети лица - бр.	157 659	10 191	17 136	17 999	17 673	67 137	27 523
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	10 510	358	615	968	710	6 833	1 026
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	1 707 805	7 883	19 071	48 530	23 486	1 554 877	53 958
Заети лица - бр.	79 414	1 278	2 327	4 211	2 619	64 421	4 558
Операции с недвижими имоти							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	16 886	886	1 278	2 821	2 532	7 196	2 173
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	268 475	8 958	13 048	29 336	26 511	166 996	23 626
Заети лица - бр.	35 169	1 760	2 195	5 171	5 091	16 802	4 150
Професионални дейности и научни изследвания							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	37 619	1 395	2 391	4 319	3 620	21 075	4 819
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	1 142 380	11 015	22 320	80 327	61 388	912 508	54 822
Заети лица - бр.	96 226	2 880	4 831	10 565	8 152	59 773	10 025
Административни и спомагателни дейности							

Осни икономически сектори и дейности ^{*)}	2014 година						
	България	Статистически райони за планиране					
		Северо-западен	Северен централен	Северо-източен	Юго-източен	Юго-западен	Южен централен
Брой местни единици (предприятия) - бр.	9 520	495	674	1 392	1 242	4 477	1 240
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	755 183	14 522	17 679	68 056	51 283	550 992	52 651
Заети лица - бр.	106 309	3 558	3 952	11 355	8 936	69 003	9 505
Ремонт на компютърна техника, на лични и домакински вещи							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	3 537	311	397	534	571	1 101	623
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	17 356	784	1 055	2 063	1 865	10 014	1 575
Заети лица - бр.	5 814	463	580	827	890	2 135	919
ОБЩО ЗА СТРАНАТА							
Брой местни единици (предприятия) - бр.	318 727	23 610	28 700	40 672	45 866	122 968	56 911
Разходи за възнаграждения - хил. лв.	16 487 135	760 670	1 215 224	1 618 617	2 000 107	4 982 386	2 048 356
Заети лица - бр.	1 888 776	135 684	181 902	220 428	256 792	763 250	330 719

*) Годишните данни по статистически райони са изчислени от местни единици, съгласно методологията на структурна бизнес статистика.

".." - Конфиденциални данни.

Източник, НСИ, 30.11. 2015 г.

Таблица 1- 26: Брой нефинансови предприятия по групи според броя на заетите в тях лица и статистически райони в Р България за 2014 г., брой

	Общо	Групи предприятия според броя на заетите лица за 2014 г.			
		до 9	10-49	50 - 249	250+
Общо за страната	383 905	354 988	23 656	4 509	752
Северна и Югоизточна България	170 016	157 236	10 520	1 969	291
Северозападен	28 352	26 146	1 809	353	44
Северен централен	34 716	31 798	2 344	499	75
Североизточен	51 554	47 757	3 156	552	89
Югоизточен	55 394	51 535	3 211	565	83
Югозападна и Южна централна България	213 889	197 752	13 136	2 540	461
Югозападен	146 996	136 044	8 892	1 726	334
Южен централен	66 893	61 708	4 244	814	127

Източник, НСИ, 30.11. 2015 г.

Таблица 1- 27: Брой заети лица в нефинансовите предприятия по групи предприятия и статистически райони на планиране в Р България за 2014 г.

	Общо	Брой заетите лица според групи предприятия за 2014 г.			
		до 9	10-49	50 - 249	250+
Общо за страната	2 075 598	638 499	470 027	440 675	526 397
Северна и Югоизточна България	868 294	286 755	208 996	186 531	186 012
Северозападен	151 495	50 645	36 615	34 779	29 456
Северен централен	196 536	60 710	46 972	49 147	39 707
Североизточен	243 853	82 381	62 751	49 633	49 088
Югоизточен	276 410	93 019	62 658	52 972	67 761

Югозападна и Южна централна България	1 207 304	351 744	261 031	254 144	340 385
Югозападен	855 620	235 404	176 758	172 374	271 084
Южен централен	351 684	116 340	84 273	81 770	69 301

Източник, НСИ, 30.11. 2015 г.

1.4.4. ДАНЪЦИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

В таблицата по-долу са посочени събраните данъци по икономически сектори и по години 2008 – 2013 г. в млн.лв.

Таблица 1- 28: Данъци по икономически сектори и по години 2008 – 2013 Г. в млн.лв.

Икономически сектори КИД - 2008 А 3	Енергийни данъци и такси	Данъци и такси за транспорт	Данъци и такси за замърсяване на околната среда	Данъци и такси за ползване на ресурси
2008 година				
Общо данъци за околната среда	2073,04	223,82	51,61	41,06
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	86,37	5,86	0,23	0,46
Индустрия	436,26	58,18	28,80	31,78
Услуги	970,93	129,42	22,58	1,55
2009 година				
Общо данъци за околната среда	1825,93	198,19	28,74	25,95
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	95,11	5,15	0,14	0,29
Индустрия	320,99	45,23	15,48	16,82
Услуги	739,01	113,35	13,12	1,01
2010 година				
Общо данъци за околната среда	1812,62	187,40	18,16	38,45
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	104,18	4,41	0,09	0,53
Индустрия	285,73	34,35	9,69	27,23
Услуги	573,37	96,16	8,38	1,80
2011 година				
Общо данъци за околната среда	1922,06	175,88	16,31	52,11
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	106,46	3,06	0,09	0,84
Индустрия	421,83	21,69	8,61	39,83
Услуги	626,68	63,90	7,61	2,86
2012 година				
Общо данъци за околната среда	1946,30	203,45	4,65	34,87
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	110,42	3,90	0,03	0,52
Индустрия	404,50	26,55	2,44	24,12
Услуги	665,62	80,06	2,19	1,77
2013 година				
Общо данъци за околната среда	2019,29	222,27	17,18	45,08
в това число:				
Селско, горско и рибно стопанство	120,36	2,58	0,02	0,17
Индустрия	446,13	24,54	7,96	36,77
Услуги	726,33	83,15	9,20	1,25

Източник: НСИ, 04.07.2016 г.

1.4.5. СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Съгласно законодателството на ЕС в областта на статистиката на земеделието, подробни и изчерпателни данни за земеделските стопанства се събират на всеки 10 години чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства. В рамките на 10-годишния период между всеки две преброявания, данните се актуализират чрез извадкови статистически изследвания (структурни анкети), като тяхната цел е да се получава актуална и надеждна информация за промените, които настъпват в броя, размера и технико-икономическата насоченост на земеделските стопанства. Въз основа на тези данни Европейската комисия (ЕК) взема своите решения при провеждане на Общата селскостопанска политика (ОСП) в ЕС и оценява резултатите от провеждане на тази политика.

През 2010 г. се проведе преброяване на земеделските стопанства в България, резултатите от което са база на извадката за статистическото изследване на структурата на земеделските стопанства, осъществено в края на 2013 година и началото на 2014 година. Съгласно законодателството на ЕС, през 2016 година ще се проведе следващото извадково изследване, а през 2020 година - пълно преброяване.

Изследването на структурата на земеделските стопанства в България през 2013 година се организира и провежда в изпълнение на Регламент (ЕО) №1166/2008 на Европейския парламент и на Съвета.

– ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство: по смисъла на селскостопанската статистика земеделско стопанство е самостоятелна технико-икономическа единица, която има единно управление и произвежда селскостопанска продукция или поддържа земите си, които вече не се използват за производствени цели, в добро земеделско и екологично състояние в съответствие с Регламент (ЕО) №73/2009 на Съвета.

Обработваема земя: Обработваемата земя е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборота – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади (люцерна, детелина, райграс), хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал. Обработваемата земя е част от използваната земеделска площ на стопанството.

Използвана земеделска площ (ИЗП): ИЗП е част от общата площ на стопанството. Тя включва: обработваемата земя; семейните градини; трайните насаждения (лозя, овощни насаждения, разсадници и други – ракета, камъш, шипка); и постоянно затревените площи.

В изследването са включени:

- **Зърнено-житни култури:** включват се всички зърнено-житни култури (пшеница, ечемик, овес, царевица и др.), които се отглеждат за производство на зърно и семена за посев.
- **Зърнено-бобови култури:** включват се едногодишни зърнено-бобови култури, отглеждани за производство на зърно или семена за посев. Фуражна бакла, фий, фуражен грах, които се прибират като цяло растение и са предназначени за сено или за зелено изхранване на животни, се включват в “Други фуражни култури за зелено изхранване или сено”.
- **Технически култури:** слънчоглед; рапица; соя; фъстъци; тикви за семки; други маслодайни култури; памук; други влакнодайни (лен, коноп, юта, сизал и др.); маслодайна роза; лавандула; валериана; кориандър; други ароматни и медицински култури - ким, медицински мак, резене, анасон, мента, беладона, лайка, бял трън,

- култивирана шипка, блатно кокиче и др.; тютюн; хмел; други технически култури (захарно цвекло, червено цвекло за производство на багрила, цикория за кафе, сорго за метли, ръж за производство на плетени изделия и др.)
- **Фуражни култури:** включват следните култури, предназначени за храна на животни: *Окопни култури* (фуражно цвекло, фуражно зеле, фуражни моркови, фуражни тикви, фуражна ряпа, гулия и др.); *царевица* за силаж и зелен фураж; *Временни ливади* - люцерна; *Други бобови култури* (детелина, еспарзета и други, които се прибират на зелено); *Временни житни треви* (многогодишни житни фуражни треви– райграс, ежова главица, власатка или смески от житни фуражни треви); *Други едногодишни фуражни култури* за зелено изхранване или сено (фуражна ръж и овес, фуражна бакла, фий, фуражен грах) и смесени бобово-житни фуражни култури (овес-грах, фий-овес и др.) и фуражен слънчоглед, репка и др.
 - **Пресни зеленчуци, дини, пъпеши и ягоди:** включват Картофи; Ягоди на открито; Полски пресни зеленчуци (вкл. кромид лук, праз лук, дини, пъпеши, сладка царевица, подправки – магданоз, чубрица, джоджен, зеленчуков разсад); Градински пресни зеленчуци (зеленчуци, дини, пъпеши и др.); и Зеленчуци, отглеждани под високи оранжерии.
 - **Цветя и декоративни растения:** включват цветя и декоративни растения за рязан цвят и саксийни (цъфнали или зелени с листа), цветя от луковици, коренища и клубени, разсад, млади растения и недървесни резници.
 - **Овошни култури**
 - **Лозя**
 - **Преработени плодове и зеленчуци**
 - **Животновъдство**
 - **Птицевъдство**
 - **Производство на месо**
 - **Пчеларство и производство на пчелен мед**

Резултатите от статистическото изследване за структурата на земеделските стопанства в през 2010 и 2013 г. са представени в таблиците по-долу.

Резултатите от проведеното през 2013 г. изследване на структурата на земеделските стопанства в страната показват, че броят на земеделски стопанства през 2013 година намалява с 31.3% в сравнение с 2010 г.

– **ОСНОВНИ ДАННИ ЗА СТРУКТУРАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА**

Таблица 1- 29: Основни данни за структурата на земеделските стопанства през 2010 и 2013 г. в Р България

Основни показатели	2010 г.	2013 г.
Земеделски стопанства (брой)	370 222	254 142
Земеделски стопанства и единици, предоставящи обща земя за паша на животните* (брой)	370 486	254 406
Използвана земеделска площ на земеделските стопанства (дка)	36 169 647,3	37 949 105,4
Използвана земеделска площ - общо (вкл. общата земя за паша на животни)* (дка)	44 755 280,7	46 509 360,4
Стандартна продукция на земеделските стопанства (хил. евро)	2 458 263	3 260 817

Основни показатели	2010 г.	2013 г.
Стандартна продукция - общо* (хил. евро)	2 536 666	3 335 670
Животински единици	1 149 736,7	1 024 910,8
Вложен труд – годишна работна единица (ГРЕ)	406 519	320 231

* Включени са данните и за 264 изследвани статистически единици, които предоставят обща земя за паша на животни

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2013г.

– РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА И ИЗПОЛЗВАНАТА ИМ ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ

В таблицата по-долу е посочено разпределението на земеделските стопанства и използваната им земеделска площ (ИЗП) според юридическия статут на стопанствата и по статистически райони на планиране.

Таблица 1- 30: Разпределение на земеделските стопанства и използваната им земеделска площ* според юридическия статут на стопанствата, по статистически райони в Р България

Статистически райони и юридически статут	Стопанства (брой)		Площ (дка)	
	2010 г.	2013 г.	2010 г.	2013 г.
БЪЛГАРИЯ	357 074	244 594	36 169 647	37 949 105
Физически лица	350 041	237 317	12 012 799	12 232 840
Еднолични търговци	2 134	1 871	5 443 876	5 429 473
Кооперации	941	811	6 435 547	5 653 729
Търговски дружества	3 639	4 323	11 514 508	13 969 446
Сдружения и други	319	272	762 917	663 619
Северозападен район	48 642	28 467	7 495 220	8 130 359
Физически лица	47 598	27 378	2 173 198	2 130 160
Еднолични търговци	332	311	1 499 282	1 440 386
Кооперации	127	91	1 039 773	805 885
Търговски дружества	528	636	2 705 663	3 710 416
Сдружения и други	57	51	77 305	43 512
Северен централен район	42 001	26 841	7 181 682	7 141 002
Физически лица	40 682	25 553	1 823 511	1 812 905
Еднолични търговци	432	369	967 461	1 088 118
Кооперации	206	190	1 726 606	1 550 973
Търговски дружества	605	660	2 392 739	2 562 974
Сдружения и други	76	69	271 366	126 033
Североизточен район	41 675	26 598	7 384 372	7 471 129
Физически лица	40 445	25 335	1 852 843	1 739 546
Еднолични търговци	383	301	1 480 624	1 425 880
Кооперации	192	164	1 612 324	1 463 024
Търговски дружества	612	761	2 353 234	2 747 380
Сдружения и други	43	37	85 348	95 299
Югоизточен район	54 481	34 118	7 313 611	7 313 689
Физически лица	53 080	32 669	2 446 475	2 303 751
Еднолични търговци	421	315	1 034 617	999 027
Кооперации	161	139	1 204 449	1 100 273
Търговски дружества	791	964	2 548 819	2 858 982

Статистически райони и юридически статут	Стопанства (брой)		Площ (дка)	
	2010 г.	2013 г.	2010 г.	2013 г.
Сдружения и други	28	31	79 251	51 656
Югозападен район	64 221	51 647	2 352 403	2 917 451
Физически лица	63 464	50 794	1 422 445	1 763 601
Еднолични търговци	230	248	121 396	135 807
Кооперации	98	76	213 990	138 415
Търговски дружества	369	489	374 106	630 116
Сдружения и други	60	40	220 467	249 511
Южен централен район	106 054	76 923	4 442 360	4 975 476
Физически лица	104 772	75 588	2 294 329	2 482 877
Еднолични търговци	336	327	340 497	340 254
Кооперации	157	151	638 406	595 160
Търговски дружества	734	813	1 139 947	1 459 578
Сдружения и други	55	44	29 181	97 608

*Данните се отнасят само за земеделските стопанства с ИЗП

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2013 година

Таблица 1- 31: Разпределение на използваната земеделска площ в стопанствата по форма на стопанисване и по статистически райони

Статистически райони	Собствена земя (дка)		Земя, взета под наем, аренда или под друга форма (дка)	
	2010 г.	2013 г.	2010 г.	2013 г.
БЪЛГАРИЯ	7 232 116,9	6 434 797,6	28 937 530,4	31 514 307,8
Северозападен	1 424 050,8	1 237 103,8	6 071 168,9	6 893 254,8
Северен централен	1 249 506,8	1 221 646,1	5 932 175,1	5 919 356,0
Североизточен	1 290 147,8	935 596,4	6 094 223,9	6 535 532,2
Югоизточен	1 203 879,8	1 010 392,9	6 109 731,3	6 303 296,1
Югозападен	856 634,1	759 455,8	1 495 769,1	2 157 995,1
Южен централен	1 207 897,6	1 270 602,6	3 234 462,1	3 704 873,6

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2013

Таблица 1- 32: Разпределение на управителите на земеделските стопанства според нивото на тяхното образование в областта на земеделието, по статистически райони

Статистически райони	Ниво на образование в областта на земеделието на управителя на стопанството			
	Само с практически опит	Основно земеделско обучение (има преминал курс по земеделие с минимум 150 часа)	Средно професионално земеделско образование	Висше селскостопанско образование
БЪЛГАРИЯ	236 036	3 357	10 886	3 863
Северозападен	27 894	487	1 471	529
Северен централен	25 121	485	2 188	839
Североизточен	25 104	379	1 862	654
Югоизточен	33 731	698	1 644	682
Югозападен	49 872	422	1 493	295
Южен централен	74 314	886	2 228	864

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2013

– ЗАЕТОСТ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЗЕМЯТА (БАНСИК)

Таблица 1- 33: Заетост на територията по статистически райони през 2014 година

(хектари)

Основни категории	България	Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Югозападен	Южен централен
пшеница	1 305 733	300 404	249 256	285 512	249 358	77 954	143 249
ечемик	218 612	36 807	42 023	37 244	73 375	9 509	19 654
ръж и тритикале	37 020	705	812	494	9 258	6 736	19 015
овес	21 732	4 812	899	2 941	3 859	5 437	3 784
царевица	480 929	162 599	124 575	142 887	15 442	13 106	22 320
други зърнени	19 768	603	501	691	6 289	1 197	10 487
Общо зърнени (вкл. за фураж)	2 083 794	505 930	418 066	469 769	357 581	113 939	218 509
слънчоглед	877 538	213 005	161 923	200 842	165 093	33 595	103 080
други маслодайни	208 212	62 176	42 280	41 924	41 816	8 873	11 143
Общо маслодайни:	1 085 750	275 181	204 203	242 766	206 909	42 468	114 223

Основни категории	България	Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Югозападен	Южен централен
тютюн	19 072	512	2 790	990	2 708	3 583	8 489
други индустриални култури	47 676	2 353	2 092	3 787	35 083	696	3 665
Общо технически:	66 748	2 865	4 882	4 777	37 791	4 279	12 154
картофи	10 224	-	198	290	607	5 166	3 963
грах, фасул, бакла, леща и други варива	4 877	301	1 278	296	991	299	1 712
пресни зеленчуци без зелен фасул и зелен грах	29 394	1 407	6 696	5 975	5 559	986	8 771
оранжерии	1 412	102	295	103		299	613
Общо зеленчуци и цветя:	45 907	1 810	8 467	6 664	7 157	6 750	15 059
окопни и други едногодишни фуражни култури	7 206	98	194	2 163	3 941	402	408
ливади с бобови	86 619	9 839	17 265	18 989	10 749	5 938	23 839
ливади с житни	1 096		197	193	101		605
Общо ливади и едногодишни фуражни (без царевича):	94 921	9 937	17 656	21 345	14 791	6 340	24 852
угари	92 268	16 619	7 326	5 334	9 481	22 380	31 128
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ	3 469 388	812 342	660 600	750 655	633 710	196 156	415 925
семейни градини	17 072	1 401	4 223	803	2 959	3 754	3 932
постоянно продуктивни ливади	333 209	94 035	19 028	11 722	37 359	109 388	61 677
високопланински пасища	125 803	8 603	1 080		8 583	70 502	37 035
затревени слабопродуктивни площи	889 104	124 425	90 979	100 114	189 982	175 806	207 798
ливади-овощни градини	15 868	2 398	5 633	103	507	6 637	590
Общо постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 363 984	229 461	116 720	111 939	236 431	362 333	307 100
лозя	53 521	5 892	3 006	5 615	17 120	4 481	17 407
кайсии, зарзали и праскови	8 031	-	3 481	716	2 106	299	1 429
череша и вишни	15 739	-	903	791	5 463	5 006	3 576

Основни категории	България	Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Югозападен	Южен централен
сливи	11 565	1 099	1 394	1 588	2 218	1 081	4 185
ябълки	5 200	400	493	399	597	1 274	2 037
круши и други овощни култури	18 415	1 011	2 784	4 527	5 440	591	4 062
други трайни насаждения (подкултури, ягодоплодни)	11 898	2 080	1 488	1 696	1 191	2 502	2 941
разсадници	2 002		201	490	505	396	410
Общо трайни насаждения	126 371	10 482	13 750	15 822	34 640	15 630	36 047
Използвана земеделска площ	4 976 815	1 053 686	795 293	879 219	907 740	577 873	763 004
необработвана земя	216 125	57 840	24 847	36 294	23 733	34 819	38 592
Площ със селскостопанско предназначение	5 192 940	1 111 526	820 140	915 513	931 473	612 692	801 596

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Заетост и използване на земята (БАНСИК)", 2015 г., Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 34: Основна заетост на територията по 28 области през 2014 година

(хектари)

Основни категории Райони за планиране	Зърнени (вкл. за фураж)	Масло- дайни	Техни- чески	Зеленчуци и оранжерии	Ливади и едного- дишни фуражни (без царевица)	Угари	Обработ- ваема земя	Семейни градини	Постоянно загrevени площи и ливади- овощни градини	Трайни насаждения	ИЗП *	Площ със селско- стопанско предна- значение
БЪЛГАРИЯ	2 083 794	1 085 750	66 748	45 907	94 921	92 268	3 469 388	17 072	1 363 984	126 371	4 976 815	5 192 940
Северозападен	505 930	275 181	2 865	1 810	9 937	16 619	812 342	1 401	229 461	10 482	1 053 686	1 111 526
Видин	55 633	46 427	-	100	600	8 906	111 666	600	18 911	3 602	134 779	142 984
Враца	124 426	56 940	2 765	307	2 458	2 048	188 944	-	50 794	922	240 660	256 943
Ловеч	41 359	27 772	-	-	500	2 897	72 528	400	74 626	1 998	149 552	157 244
Монтана	98 491	39 004	-	-	1 568	1 666	140 729	-	55 763	2 156	198 648	207 370
Плевен	186 021	105 038	100	1 403	4 811	1 102	298 475	401	29 367	1 804	330 047	346 985
Северен централен	418 066	204 203	4 882	8 467	17 656	7 326	660 600	4 223	116 720	13 750	795 293	820 140
Велико Търново	113 300	53 689	201	-	4 717	1 104	173 011	1 305	48 572	2 609	225 497	232 923
Габрово	14 145	3 003	-	-	1 259	5 231	23 638	387	25 866	873	50 764	52 508
Разград	90 058	47 618	406	1 321	4 061	203	143 667	2 234	14 214	1 929	162 044	164 786
Русе	105 680	55 740	787	2 163	4 031	688	169 089	98	10 028	2 359	181 574	190 323

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Основни категории Райони за планиране	Зърнени (вкл. за фураж)	Масло-дайни	Технически	Зеленчуци и оранжерии	Ливади и едногодишни фуражни (без царевица)	Угари	Обработваема земя	Семейни градини	Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	Трайни насаждения	ИЗП *	Площ със селскостопанско предназначение
Силистра	94 883	44 153	3 488	4 983	3 588	100	151 195	199	18 040	5 980	175 414	179 600
Североизточен	469 769	242 766	4 777	6 664	21 345	5 334	750 655	803	111 939	15 822	879 219	915 513
Варна	103 993	61 881	618	721	2 368	514	170 095	206	22 755	5 457	198 513	210 354
Добрич	216 823	105 092	1 430	4 187	3 779	817	332 128	204	31 967	3 268	367 567	370 937
Търговище	56 642	39 949	1 158	675	6 851	1 351	106 626	-	35 220	4 053	145 899	158 733
Шумен	92 311	35 844	1 571	1 081	8 347	2 652	141 806	393	21 997	3 044	167 240	175 489
Югоизточен	357 581	206 909	37 791	7 157	14 791	9 481	633 710	2 959	236 431	34 640	907 740	931 473
Бургас	108 707	60 748	17 924	2 810	1 744	3 197	195 130	1 647	75 669	12 305	284 751	291 824
Сливен	53 975	29 118	2 536	203	2 029	1 827	89 688	-	61 787	7 812	159 287	163 650
Стара Загора	106 980	58 023	6 850	2 719	7 253	2 015	183 840	1 108	73 637	12 794	271 379	282 862
Ямбол	87 919	59 020	10 481	1 425	3 765	2 442	165 052	204	25 338	1 729	192 323	193 137
Югозападен	113 939	42 468	4 279	6 750	6 340	22 380	196 156	3 754	362 333	15 630	577 873	612 692
Благоевград	9 957	897	3 883	2 788	1 892	9 061	28 478	796	104 751	7 070	141 095	153 840
Кюстендил	15 021	4 487	98	975	585	4 877	26 043	1 756	55 401	6 242	89 442	96 269
Перник	27 860	8 337	-	211	1 583	3 482	41 473	211	59 519	633	101 836	103 208
София (столица)	13 066	12 967	-	295	295	295	26 918	197	15 129	196	42 440	44 405
София	48 035	15 780	298	2 481	1 985	4 665	73 244	794	127 533	1 489	203 060	214 970
Южен централен	218 509	114 223	12 154	15 059	24 852	31 128	415 925	3 932	307 100	36 047	763 004	801 596
Кърджали	1 808	301	2 812	803	1 507	1 707	8 938	1 707	88 180	603	99 428	99 428
Пазарджик	41 330	9 786	728	4 269	3 436	9 474	69 023	625	39 561	6 246	115 455	127 635
Пловдив	105 491	57 430	4 175	4 480	14 866	8 961	195 403	1 018	76 063	18 125	290 609	305 577
Смолян	577	-	-	2 884	0	192	3 653	481	45 090	481	49 705	50 859
Хасково	69 303	46 706	4 439	2 623	5 043	10 794	138 908	101	58 206	10 592	207 807	218 097

* - Използвана земеделска площ

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Заетост и използване на земята (БАНСИК)", 2015 г., Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 35: Функционално използване на земята в Р България по години

Основни категории Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Минно дело и депа за разтоварване	33 957	34 062	36 597	36 648	37 370	37 167	31 950	31 355
Селско стопанство и рибовъдство	5 613 891	5 614 470	5 600 490	5 613 052	5 659 672	5 698 442	5 573 156	5 594 471
Горско стопанство и защита на средата	3 676 868	3 664 701	3 701 268	3 704 405	3 704 257	3 706 299	3 844 184	3 855 065
Промишленост, енергийно производство и търговия	65 776	67 081	66 756	67 315	67 803	69 916	67 148	66 148
Мрежи (плавателни, пътни, въздушни и др.)	206 561	202 812	194 702	190 061	188 100	187 992	160 262	156 253
Администрация и местно управление	25 485	25 584	25 840	26 262	26 070	26 070	24 590	24 490
Армия	47 330	46 828	46 579	46 508	48 539	48 437	49 238	49 338
Образование, култура и култови места	11 907	12 104	11 839	11 806	9 908	9 908	9 088	8 592
Здравни и социални центрове, спорт и развлечения	43 567	44 377	43 786	42 953	43 275	43 482	44 135	44 824
Индивидуални и колективни жилища	285 993	290 367	284 903	284 151	282 392	281 795	270 937	271 058
Не се използват или временно не се използват, нямат специално предназначение	1 088 855	1 097 804	1 087 430	1 077 029	1 032 804	990 682	1 025 502	998 596

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Заетост и използване на земята (БАНСИК)", 2015 г., Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

– ДОБИВИ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИ КУЛТУРИ И НАТОРЕНИ ПЛОЩИ

Таблица 1- 36: Площи, производство и средни добиви от земеделски култури – реколта 2014 год.

Култури	Засети площи	Реколтирани площи	Средни добиви	Производство	Влажност	Примеси
	(хектари)	(хектари)	(кг/хектар)	(тонове)	(%)	(%)
Пшеница и лимец	1 279 930	1 267 914	4 217	5 347 078	12.2%	2.1%
<i>в т.ч. обикновена пшеница и лимец</i>	1 273 464	1 261 468	4 220	5 323 682	12.2%	2.1%
Ръж	15 653	14 441	1 954	28 217	11.4%	2.6%
Ечемик	217 178	214 697	3 969	852 231	11.9%	2.2%
Овес	18 659	14 886	1 806	26 883	10.5%	2.5%
Царевица за зърно	420 470	408 404	7 682	3 137 478	13.9%	2.1%
Ориз	11 636	11 043	4 904	54 155	15.4%	3.6%
Тритикале	19 309	18 907	3 193	60 361	12.4%	2.4%
Просо	4 609	3 575	1 526	5 454	10.2%	2.5%
Сорго	7 725	6 706	2 736	18 347	12.2%	2.0%
Смесени житни за зърно	523	127	1 709	217	-	-
Фуражен грах - зърно	1 050	882	1 736	1 531	12.7%	3.6%
Фий и лупина - семе	125	125	1 408	176	12.9%	4.3%
Слънчоглед	849 476	843 644	2 383	2 010 668	8.6%	2.5%
Рапица	191 572	190 194	2 776	527 912	8.9%	2.1%
Соя	329	305	2 413	736	-	-
Фъстъци	371	273	1 766	482	-	-
Тикви за семки (маслодайни)	7 526	7 483	652	4 876	-	-
Други маслодайни култури	552	532	314	167	-	-
Тютюн	17 572	17 306	1 733	29 996	-	-
<i>Ориенталски</i>	11 817	11 762	1 673	19 678	-	-
<i>Виржиния</i>	4 636	4 457	1 714	7 640	-	-
<i>Бърлей</i>	1 119	1 087	2 464	2 678	-	-
Памук	315	287	1 136	326	-	-
Други технически култури	41	20	5 700	114	-	-

Култури	Засети площи	Реколтирани площи	Средни добиви	Производство	Влажност	Примеси
	(хектари)	(хектари)	(кг/хектар)	(тонове)	(%)	(%)
Маслодайна роза	3 587	3 226	3 139	10 125	-	-
Лавандула	6 892	6 117	2 590	15 844	-	-
Кориандър	29 086	27 717	958	26 555	-	-
Резене	2 795	2 740	595	1 629	-	-
Силибум	1 949	1 650	428	706	-	-
Маточина	290	248	2 089	518	-	-
Други ароматни и медицински култури	446	394	1 746	688	-	-
Окопни фуражни култури (фуражно цвекло, фуражни зеленчуци и др.)	216	128	23 875	3 056	-	-
Царевица за силаж и за зелено изхранване	25 494	25 132	25 984	653 020	-	-
Зърнено-житни култури за силаж и зелен фураж	4 897	4 850	16 407	79 573	-	-
Зърнено-житни култури за сено	2 731	2 720	3 661	9 958	-	-
Едногодишни фуражни култури (с изкл. на бобови култури)	812	812	7 885	6 403	-	-
Едногодишни фуражни бобови култури	3 932	3 755	3 928	14 750	-	-
Люцерна	71 770	70 300	5 483	385 474	-	-
Временни бобови за сено (детелина, еспарзета и др.)	548	538	3 857	2 075	-	-
Временни житни тревы	96	96	3 469	333	-	-
Постоянни ливади за сено		81 762	4 218	344 852	-	-
Едногодишни зърнено-житни, прибрани на зелено		2 529	10 486	26 518	-	-
Царевичак от царевица за зърно		198	2 520	499	-	-
Слънчоглед, прибран за фураж		230	1 000	230	-	-
Слама от житни култури		25 882	1 473	38 113	-	-

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Добиви от земеделски култури – реколта 2014 година", Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 37: Наторени площи и проведени растителнозащитни мероприятия – реколта 2014 година

Култури	% наторени площи с:				% третиранни площи с:		
	Азотни торове	Фосфорни торове	Калиеви торове	Комбиниранни торове	Хербициди	Инсектициди	Фунгициди
Пшеница	90.6%	12.3%	2.1%	29.8%	91.9%	54.7%	75.1%
Ечемик	90.5%	9.6%	1.4%	22.7%	89.0%	40.9%	67.0%
Царевица за зърно	82.8%	6.3%	2.1%	20.3%	93.2%	24.4%	22.7%
Слънчоглед	79.3%	7.4%	2.6%	29.2%	90.9%	20.5%	21.2%
Рапица	83.9%	13.0%	2.5%	42.5%	85.6%	70.6%	68.0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Добиви от земеделски култури – реколта 2014 година", Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 38: Реколтирани площи, производство и средни добиви от земеделски култури по статистически зони и райони – реколта 2014 година

Статистически зони Статистически райони	Пшеница	Ечемик	Ръж	Тритикале	Овес	Царевица за зърно	Кориандър	Слънчоглед	Рапица	Царевица за силаж и зелен фураж	Люцерна	Постоянн и ливади за сено
<i>Реколтирани площи - хектари</i>												
България	1 267 914	214 697	14 441	18 907	14 886	408 404	27 717	843 644	190 194	25 132	70 300	81 762
Северна и Югоизточна България	1 078 871	187 160	3 402	10 270	7 899	392 783	26 894	738 794	175 951	19 615	46 342	50 984
Северозападен	274 290	37 117	62	1 861	2 880	145 444	с	202 228	51 408	2 065	7 612	31 022
Северен централен	243 620	43 229	66	235	657	112 593	с	171 571	45 078	3 525	13 616	6 396
Североизточен	301 194	31 043	37	2 580	2 479	125 438	1 253	193 980	34 436	8 230	13 281	4 866
Югоизточен	259 767	75 771	3 237	5 594	1 883	9 308	24 569	171 015	45 029	5 795	11 833	8 700
Югозападна и Южна централна България	189 043	27 537	11 039	8 637	6 987	15 621	823	104 850	14 243	5 517	23 958	30 778
Югозападен	60 119	7 954	5 757	2 084	3 801	8 117	0	25 237	2 711	1 050	2 925	20 856
Южен централен	128 924	19 583	5 282	6 553	3 186	7 504	823	79 613	11 532	4 467	21 033	9 922
<i>Производство - тонове</i>												
България	5 347 078	852 231	28 217	60 361	26 883	3 137 478	26 555	2 010 668	527 912	653 020	385 474	344 852
Северна и Югоизточна България	4 706 998	766 288	7 991	35 268	14 926	3 052 085	25 377	1 812 253	492 992	502 912	263 999	272 458

Статистически зони Статистически райони	Пшеница	Ечемик	Ръж	Тритикале	Овес	Царевица за зърно	Кориандър	Слънчоглед	Рапица	Царевица за силаж и зелен фураж	Люцерна	Постоянн и ливади за сено
Северозападен	1 228 836	162 274	149	6 436	5 263	1 124 048	с	514 860	143 463	56 945	39 057	211 737
Северен централен	1 090 430	182 727	221	841	1 133	869 111	с	428 622	128 021	81 826	67 374	17 699
Североизточен	1 343 720	122 235	55	8 747	4 934	1 001 731	1 614	478 997	108 113	228 274	77 910	14 282
Югоизточен	1 044 012	299 052	7 566	19 244	3 596	57 195	22 765	389 774	113 395	135 867	79 658	28 740
Югозападна и Южна централна България	640 080	85 943	20 226	25 093	11 957	85 393	1 178	198 415	34 920	150 108	121 475	72 394
Югозападен	191 564	21 645	12 497	5 737	6 490	43 606	0	44 269	6 794	30 680	13 154	46 335
Южен централен	448 516	64 298	7 729	19 356	5 467	41 787	1 178	154 146	28 126	119 428	108 321	26 059
<i>Средни добиви - килограми от хектар</i>												
България	4 217	3 969	1 954	3 193	1 806	7 682	958	2 383	2 776	25 984	5 483	4 218
Северна и Югоизточна България	4 363	4 094	2 349	3 434	1 890	7 770	944	2 453	2 802	25 639	5 697	5 344
Северозападен	4 480	4 372	2 403	3 458	1 827	7 728	с	2 546	2 791	27 576	5 131	6 825
Северен централен	4 476	4 227	3 348	3 579	1 725	7 719	с	2 498	2 840	23 213	4 948	2 767
Североизточен	4 461	3 938	1 486	3 390	1 990	7 986	1 288	2 469	3 140	27 737	5 866	2 935
Югоизточен	4 019	3 947	2 337	3 440	1 910	6 145	927	2 279	2 518	23 446	6 732	3 303
Югозападна и Южна централна България	3 386	3 121	1 832	2 905	1 711	5 467	1 431	1 892	2 452	27 208	5 070	2 352
Югозападен	3 186	2 721	2 171	2 753	1 707	5 372	0	1 754	2 506	29 219	4 497	2 222
Южен централен	3 479	3 283	1 463	2 954	1 716	5 569	1 431	1 936	2 439	26 736	5 150	2 626

с – конфиденциални данни

Източник: МЗХ, отдел “Агростатистика”, анкета “Добиви от земеделски култури – реколта 2014 година”, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

– ПРОИЗВОДСТВО НА ЗЕЛЕНЧУЦИ

Таблица 1- 39: Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколта 2014 година

Основни площи	Ед. мярка	Използвани площи
Открити площи от пресни зеленчуци, ягоди, картофи и бобови култури	ха	32 976
Стъклени оранжерии	ха	356
Полиетиленови оранжерии	ха	538
Общо оранжерийна площ	ха	894
Обща площ	ха	33 870

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на зеленчуци – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 40: Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2014 година

Наименование на културата	Реколтиран и площи (хектари)	Средни добиви (кг/хектар)	Производство (тонове)		
			От открити площи	Оранжерийно производство	ОБЩО
Плодови зеленчуци	11 857		208 518	87 953	296 471
Домати	3 024	26 603	80 448	40 041	120 489
Пипер	2 876	16 340	46 994	2 915	49 909
Краставици	345	19 661	6 783	44 514	51 297
Корнишони	76	21 224	1 613	353	1 966
Патладжан	311	30 071	9 352	44	9 396
Тиквички	116	30 371	3 523	8	3 531
Тикви	1 228	14 139	17 363	-	17 363
Дини	2 861	11 766	33 662	-	33 662**
Пъпеша	482	10 469	5 046	-	5 046**
Сладка царевица	283	8 710	2 465	-	2 465**
Други плодови зеленчуци - (бамя)	255	4 976	1 269	-	1 269
Бобови	2 439		6 868	13	6 881
Фасул - зърно	880	1 084	954	-	954
Леща	219	1 005	220	-	220
Градински грах	457	5 304	2 424	-	2 424
Градински фасул - зелен	334	7 835	2 617	13	2 630
Нахут	547	1 157	633	-	633
Бакла	2	10 000	20	-	20
Листо-стъблени зеленчуци	3 269		54 554	4 285	58 839
Главесто зеле	1 943	21 779	42 316	31	42 347
Праз	124	13 815	1 713	-	1 713**
Салати (марули)	109	15 339	1 672	3 817	5 489
Спанак	121	13 909	1 683	19	1 702
Броколи	116	11 034	1 280	-	1 280**

Наименование на културата	Реколтиран и площи (хектари)	Средни добиви (кг/хектар)	Производство (тонове)		
			От открити площи	Оранжерийно производство	ОБЩО
Арпаджик	101	8 257	834	-	834
Цветно зеле	98	19 643	1 925	-	1 925
Други листо-стъблени зеленчуци (магданоз, чубрица, копър, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, лук - зелен, чесън - зелен)	657		3 131	377	3 508
Праз, броколи – оранжерийно производство	-	-	-	41	41
Кореноплодни и клубеноплодни	11 874		157 297	271	157 568
Картофи	10 200	12 999	132 594	57	132 651
Моркови	418	23 000	9 614	-	9 614**
Лук кромид - зрял	1 118	11 920	13 327	-	13 327**
Чесън – зрял	68	4 426	301	-	301
Репички	3	8 333	25	210	235
Целина	5	11 400	57	-	57
Други кореноплодни (ряпа, салатно цвекло, пащърнак)	62		1 379	2	1 381
Ягоди	672	6 193	4 162	41	4 203
Моркови, лук кромид зрял – оранжерийно производство	-	-	-	2	2
Други зеленчуци	20	7 300	146	1	147
ОБЩО	30 131		431 545	92 564	524 109

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на зеленчуци – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 41: Площи, производство и средни добиви от зеленчуци по статистически зони и райони- реколта 2014 година

Статистически зони Статистически райони	Домати	Пипер	Краставици и корнишони	Патладжан	Дини и пъпеши	Картофи	Главесто зеле	Лук кромид - зрял	Фасул зърно	Ягоди
<i>Открити площи - хектари</i>										
България	3 024	2 876	421	311	3 343	10 200	1 943	1 118	880	672
Северна и Югоизточна България	574	768	186	35	1 519	1 465	656	795	220	486
Северозападен	139	113	69	с	187	518	125	49	36	124

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Статистически зони Статистически райони	Домати	Пипер	Краставици и корнишони	Патладжан	Дини и пыпеши	Картофи	Главесто зеле	Лук кромид - зрял	Фасул зърно	Ягоди
Северен централен	70	57	39	с	378	396	87	168	22	309
Североизточен	70	298	30	6	624	92	237	57	114	38
Югоизточен	295	300	48	28	330	459	207	521	48	15
Югозападна и Южна централна България	2 450	2 108	235	276	1 824	8 735	1 287	323	660	186
Югозападен	263	265	76	109	123	4 918	545	53	408	76
Южен централен	2 187	1 843	159	167	1 701	3 817	742	270	252	110
<i>Производство - тонове</i>										
България	120 489	49 909	53 263	9 396	38 759	132 651	42 347	13 327	954	4 203
Северна и Югоизточна България	20 160	13 230	14 970	1 256	18 201	19 048	12 796	9 279	306	2 882
Северозападен	3 711	2 082	5 089	с	4 074	5 572	1 837	684	82	813
Северен централен	4 913	862	2 497	с	3 096	4 545	2 694	2 169	38	1 827
Североизточен	2 940	5 619	2 602	114	6 284	1 372	2 855	1 397	135	209
Югоизточен	8 596	4 667	4 782	1 119	4 747	7 559	5 410	5 029	51	33
Югозападна и Южна централна България	100 329	36 679	38 293	8 140	20 558	113 603	29 551	4 048	648	1 321
Югозападен	24 020	3 774	20 185	4 549	2 926	65 547	14 894	626	410	271
Южен централен	76 309	32 905	18 108	3 591	17 632	48 056	14 657	3 422	238	1 050
<i>Средни добиви - килограми от хектар</i>										
България	26 603	16 340	19 943	30 071	11 579	12 999	21 779	11 920	1 084	6 193
Северна и Югоизточна България	20 192	16 583	24 210	35 514	11 978	13 001	19 502	11 672	1 391	5 928
Северозападен	21 827	18 177	26 754	с	21 786	10 757	14 696	13 959	2 278	6 556
Северен централен	25 457	13 175	34 385	с	8 190	11 477	30 966	12 911	1 727	5 909
Североизточен	17 886	18 671	13 800	19 000	10 061	14 913	12 034	24 509	1 184	5 500
Югоизточен	18 719	14 557	18 792	39 964	14 385	16 466	26 135	9 653	1 063	2 200
Югозападна и Южна централна България	28 105	16 251	16 566	29 380	11 246	12 999	22 939	24 485	982	6 887

Статистически зони Статистически райони	Домати	Пипер	Краставици и корнишони	Патладжан	Дини и пъпеша	Картофи	Главесто зеле	Лук кромид - зрял	Фасул зърно	Ягоди
Югозападен	14 996	13 347	15 934	41 679	23 431	13 326	27 306	11 811	1 005	3 526
Южен централен	29 682	16 669	16 868	21 353	10 365	12 578	19 732	12 674	944	9 209

с – конфиденциални данни

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на зеленчуци – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 42: Оранжерийно производство от зеленчуци – реколта 2014 година

Видове зеленчуци	Производство
	(тонове)
Домати	40 041
Пипер	2 915
Краставици	44 514
Корнишони	353
Салати и марули	3 817
Други зеленчуци (без гъби)	924
Общо	92 564

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на зеленчуци – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

– ПРОИЗВОДСТВО НА ПЛОДОВЕ

Таблица 1- 43: Площи, производство и средни добиви на плодове – реколта 2014 година

Култура	Засадени площи	Реколти-рани площи	Млади, невстъпили в плододаване	Производство	Средни добиви
	(хектари)	(хектари)	(хектари)	(тонове)	(кг/хектар)
Ябълки	4 981	3 951	389	54 502	13 794
Круши	621	336	116	2 152	6 405
Дюли	176	73	58	447	6 123
Праскови	3 547	2 868	238	27 926	9 737
Нектарини	324	271	14	2 557	9 435

Култура	Засадени площи	Реколти-рани площи	Млади, невстъпили в плододаване	Производство	Средни добиви
	(хектари)	(хектари)	(хектари)	(тонове)	(кг/хектар)
Кайсии и зарзали	2 679	1 735	647	11 367	6 552
Сливи и джанки	7 362	4 876	829	24 640	5 053
Череша	9 055	6 256	1 644	33 294	5 322
Вишни	1 497	958	196	3 776	3 942
Орехи	10 103	2 777	5 193	1 670	601
Бадеми	1 750	627	603	438	699
Лешници	2 783	419	2 095	165	394
Малини	1 318	1 191	56	4 569	3 836
Други овощни видове	488	329	91	1 458	-
ОБЩО	46 684	26 667	12 169	168 961	-

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на плодове – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 44: Относителен дял на реализираните плодове според направлението – реколта 2014 година

Култура	За собствена консумация	За преработка	За търговската мрежа	Други направления
Ябълки	4.2%	19.9%	75.4%	0.5%
Праскови и нектарини	2.3%	14.8%	80.5%	2.4%
Кайсии и зарзали	4.8%	12.7%	69.6%	12.9%
Сливи и джанки	6.7%	31.1%	54.9%	7.4%
Череша	3.5%	39.6%	51.8%	5.1%
Вишни	1.2%	76.3%	21.9%	0.6%
Орехи	4.6%	16.8%	71.7%	6.9%
Малини	2.0%	73.0%	11.6%	13.4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на плодове – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 45: Реколтирани площи – (плодове) реколта 2014 година по статистически зони и райони

(хектари)

Статистически зони Статистически райони	Ябълки	Круши	Праскови и нектарини	Кайсии и зарзали	Сливи и джанки	Череша	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	ОБЩО
България	3 951	336	3 139	1 735	4 876	6 256	958	2 777	1 191	1 448	26 667
Северна и Югоизточна България	1 325	133	2 244	1 593	2 905	3 266	425	2 277	781	918	15 867
Северозападен	207	5	91	с	575	33	103	191	164	с	1 533
Северен централен	212	46	262	1 336	947	327	131	773	114	197	4 345
Североизточен	347	34	246	с	542	230	114	385	428	с	2 550
Югоизточен	559	48	1 645	74	841	2 676	77	928	75	516	7 439
Югозападна и Южна централна България	2 626	203	895	142	1 971	2 990	533	500	410	530	10 800
Югозападен	951	103	622	24	328	1 868	205	27	197	116	4 441
Южен централен	1 675	100	273	118	1 643	1 122	328	473	213	414	6 359

с-конфиденциална информация

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на плодове – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 46: Производство на плодове – реколта 2014 година по статистически зони и райони

Статистически зони Статистически райони	Ябълки	Круши	Праскови и нектарини	Кайсии и зарзали	Сливи и джанки	Череша	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	ОБЩО
България	54 502	2 152	30 483	11 367	24 640	33 294	3 776	1 670	4 569	2 508	168 961
Северна и Югоизточна България	14 163	739	21 473	10 704	13 724	17 693	1 672	1 438	3 202	1 288	86 096
Северозападен	1 505	19	310	с	1 629	75	378	86	442	с	4 767
Северен централен	2 476	133	2 308	9 260	4 126	1 253	616	695	645	270	21 782
Североизточен	3 143	290	960	с	2 332	1 129	304	152	1 884	с	11 005
Югоизточен	7 039	297	17 895	631	5 637	15 236	374	505	231	697	48 542
Югозападна и Южна централна България	40 339	1 413	9 010	663	10 916	15 601	2 104	232	1 367	1 220	82 865
Югозападен	9 559	591	6 923	87	1 710	10 332	863	99	713	448	31 325
Южен централен	30 780	822	2 087	576	9 206	5 269	1 241	133	654	772	51 540

с-конфиденциална информация

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на плодове – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 47: Средни добиви – реколта (плодове) 2014 години по статистически зони и райони

(кг/хектар)

Статистически зони Статистически райони	Ябълки	Круши	Праскови и нектарини	Кайсии и зарзали	Сливи и джанки	Череша	Вишни	Орехи	Малини
България	13 794	6 405	9 711	6 552	5 053	5 322	3 942	601	3 836
Северна и Югоизточна България	10 689	5 556	9 569	6 719	4 724	5 417	3 934	632	4 100
Северозападен	7 271	3 800	3 407	1 881	2 833	2 273	3 670	450	2 695
Северен централен	11 679	2 891	8 809	6 931	4 357	3 832	4 702	899	5 658
Североизточен	9 058	8 529	3 902	5 922	4 303	4 909	2 667	395	4 402
Югоизточен	12 592	6 188	10 878	8 527	6 703	5 694	4 857	544	3 080
Югозападна и Южна централна България	15 361	6 961	10 067	4 669	5 538	5 218	3 947	464	3 334
Югозападен	10 052	5 738	11 130	3 625	5 213	5 531	4 210	3 667	3 619
Южен централен	18 376	8 220	7 645	4 881	5 603	4 696	3 784	281	3 070

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на плодове – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

– ПРОИЗВОДСТВО НА ГРОЗДЕ И ВИНО

Лозята в Р България през 2014 г. включват площи с лозови насаждения в стопанствата и неподдържани лозя извън стопанствата, като общите площи с лозя възлизат на 62 885 хектара, от които 52 587 хектара са в стопанствата.

Таблица 1- 48: Разпределение на реколтираните лозя по статистически зони и райони – реколта 2014 година, хектари

Статистически зони Статистически райони	Винени сортове	в т. ч. червени винени сортове	в т.ч. бели винени сортове	Десертни сортове	Общо
България	30 282	20 344	9 938	1 610	31 892
Северна и Югоизточна България	17 561	9 411	8 150	712	18 273
Северозападен	2 930	2 297	633	43	2 973
Северен централен	1 881	1 085	796	89	1 970
Североизточен	2 480	656	1 824	61	2 541

Югоизточен	10 270	5 373	4 897	519	10 789
Югозападна и Южна централна България	12 721	10 933	1 788	898	13 619
Югозападен	3 084	2 679	405	216	3 300
Южен централен	9 637	8 254	1 383	682	10 319

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на грозде и вино – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 49: Производство на грозде по статистически зони и райони – реколта 2014 година

(тонове)

Статистически зони Статистически райони	Грозде от лозя				Грозде от асми	Общо произведено грозде
	Винено	Десертно	Общо произведено грозде от лозя	Дял		
България	124 216	7 079	131 295	100%	1 436	132 731
Северна и Югоизточна България	73 352	3 353	76 705	58%	-	-
Северозападен	8 388	85	8 473	6%	-	-
Северен централен	7 589	219	7 808	6%	-	-
Североизточен	8 592	157	8 749	7%	-	-
Югоизточен	48 783	2 892	51 675	39%	-	-
Югозападна и Южна централна България	50 864	3 726	54 590	42%	-	-
Югозападен	13 019	1 206	14 225	11%	-	-
Южен централен	37 845	2 520	40 365	31%	-	-

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на грозде и вино – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 50: Средни добиви на грозде от лозя по статистически зони и райони – реколта 2014 година

(кг/хектар)

Статистически зони Статистически райони	Средни добиви от лозя	
	Винени сортове	Десертни сортове
България	4 102	4 397
Северна и Югоизточна България	4 177	4 709
Северозападен	2 863	1 977
Северен централен	4 035	2 461

Североизточен	3 465	2 574
Югоизточен	4 750	5 572
Югозападна и Южна централна България	3 998	4 149
Югозападен	4 221	5 583
Южен централен	3 927	3 695

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, анкета „Производство на грозде и вино – реколта 2014 година“, Агростатистически справочник 2000-2014 г., 2015 г.

Таблица 1- 51: Реализация на произведено грозде – реколта 2014 година
(тонове)

Общо произведено грозде, от което за:	132 731
Директна консумация	8 819
Преработка	123 912
в т.ч. за винификация в промишлени условия*	103 521
в т.ч. за винификация в извънпромишлени условия	10 808
Други продукти	9 583

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното, 2015 г.

– СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ ЖИВОТНИТЕ КЪМ 1^{-ви} НОЕМВРИ 2014 ГОДИНА

Таблица 1- 52: Брой на стопанствата и животните в България към 1-ви ноември 2014 година

Показатели	Говеда общо	Крави общо	Биволи общо	Биволици	Свине общо	Свине майки	Овце общо	Овце майки	Кози общо	Кози майки
Животни (хил.бр.)	552,8	344,5	9,6	6,3	553,1	43,3	1 335,3	1 109,0	292,6	227,6
Стопанства (хил.бр.)	53,7	48,3	0,6	0,5	22,3	2,3	46,8	46,4	31,4	31,2
Среден брой животни в стопанство	10,3	7,1	16,0	12,6	24,8	18,8	28,5	23,9	9,3	7,3

Източник: МЗХ, 01.11.2014 г.

Таблица 1- 53: Производство на мляко в страната по статистически зони и райони през периода 01.11.2013 г. – 31.10.2014 година
(хил.литри)

Статистически зони Статистически райони	Краве	Биволско	Овче	Козе	Общо мляко
България	1 070 613	8 593	72 442	43 267	1 194 915
Северна и Югоизточна България	706 766	6 375	43 607	26 388	783 136
Северозападен	144 518	1 703	10 426	10 200	166 847
Северен централен	179 863	1 004	6 594	4 638	192 099
Североизточен	162 717	1 285	9 653	4 600	178 255
Югоизточен	219 668	2 383	16 934	6 950	245 935
Югозападна и Южна централна България	363 847	2 218	28 835	16 879	411 779
Югозападен	84 510	544	12 779	11 790	109 623
Южен централен	279 337	1 674	16 056	5 089	302 156
Дял от общото мляко	89.6%	0.7%	6.1%	3.6%	100.0%

Източник: МЗХ, 01.11.2014 г.

– ПТИЦЕВЪДСТВО

Таблица 1- 54: Основни видове птици в България към 31-ви декември 2014 година по статистически зони и райони

(хил.броя)

Статистически зони Статистически райони	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици	Птици общо
България	6 815	6 155	12 970	45	1 517	21	56	14 609
Северна и Югоизточна България	4 788	5 585	10 373	32	536	20	11	10 972
Северозападен	950	642	1 592	11	15	7	6	1 631
Северен централен	1 388	3 052	4 440	9	53	7	2	4 511
Североизточен	1 319	1 579	2 898	6	154	6	1	3 065
Югоизточен	1 131	312	1 443	6	314	0	2	1 765
Югозападна и Южна централна България	2 027	570	2 597	13	981	1	45	3 637
Югозападен	с	с	900	8	2	0	44	954
Южен централен	с	с	1 697	5	979	1	1	2 683
Изменение 2014/2013	3.4%	21.3%	11.2%	4.7%	5.3%	-8.7%	33.3%	10.6%

с – конфиденциални данни

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Птицевъдството в България през 2014 г."

– ПЧЕЛАРСТВО

Таблица 1- 55: Налични пчелни семейства и производство на пчелен мед по статистически зони и райони през 2014 година

Статистически зони Статистически райони	Стопанства с пчелни семейства към 1 ^{ви} май 2014 г. (брой)	Пчелни семейства към 1-ви май 2014 г. (брой)	Пчелни семейства, от които е добиван мед (брой)	Среден брой пчелни семейства (брой)	Добит пчелен мед (тонове)	Среден добив на мед от едно пчелно семейство (килограми)
България	16 143	577 304	512 193	35.8	9 268	18.1
Северна и Югоизточна България	11 279	466 547	419 867	41.4	8 075	19.2
Северозападен	3 195	104 629	90 855	32.8	1 727	19.0
Северен централен	2 618	131 196	117 170	50.1	2 203	18.8
Североизточен	2 595	123 998	112 032	47.8	2 256	20.1
Югоизточен	2 871	106 724	99 810	37.2	1 889	18.9
Югозападна и Южна централна България	4 864	110 757	92 326	22.8	1 193	12.9
Югозападен	2 166	39 132	33 022	18.1	399	12.1
Южен централен	2 698	71 625	59 304	26.5	794	13.4

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Пчеларството в България през 2014 година"

Таблица 1- 56: Унищожени пчелни семейства и загуби, нанесени по различни причини по статистически зони и райони през 2014 година
(брой)

Статистически зони Статистически райони	Общо унищожени пчелни семейства	в т.ч. от отравяне	в т.ч. от болести	в т.ч. от глад	в т.ч. по други причини	Изменение 2014/2013 (%)
България	45 591	5 658	11 745	3 739	24 449	- 15.5%
Северна и Югоизточна България	32 686	5 171	9 308	3 246	14 961	- 19.1%
Северозападен	6 687	442	1 344	1 154	3 747	- 29.2%
Северен централен	9 318	1 611	1 383	513	5 811	- 10.3%
Североизточен	9 470	1 813	2 551	1 205	3 901	13.1%
Югоизточен	7 211	1 305	4 030	374	1 502	- 40.9%
Югозападна и Южна централна България	12 905	487	2 437	493	9 488	- 4.5%
Югозападен	3 773	201	387	160	3 025	- 14.7%
Южен централен	9 132	286	2 050	333	6 463	0,4%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Пчеларството в България през 2014 година"

Таблица 1- 57: Пчелни семейства и производство на мед по области през 2014 година

Област	Пчелни семейства към 1 ^{-ви} май 2014 г. (брой)	Изменение 2014/2013 г. (%)	Добит пчелен мед през 2014 г. (тона)	Изменение 2014/2013 г. (%)
Благоевград	15 149	3.2%	102	-26.0%
Бургас	41 631	- 2.5%	550	7.8%
Варна	22 901	3.1%	424	- 4.6%
Велико Търново	23 968	1.8%	394	- 22.5%
Видин	14 820	32.5%	137	34.6%
Враца	21 640	13.9%	378	7.7%
Габрово	6 085	23.7%	52	- 1.4%
Добрич	42 991	12.6%	999	- 14.9%
Кърджали	10 700	5.5%	105	8.1%
Кюстендил	5 922	- 4.2%	79	36.4%
Ловеч	17 138	16.0%	149	- 34.9%
Монтана	16 434	12.6%	280	- 21.4%
Пазарджик	10 527	4.6%	66	- 16.8%
Перник	6 909	1.6%	103	- 16.2%
Плевен	34 597	3.2%	783	3.5%
Пловдив	21 365	22.2%	345	4.4%
Разград	21 948	0.1%	405	- 32.5%
Русе	34 067	- 16.6%	479	- 45.9%
Силистра	45 127	5.9%	872	- 8.0%
Сливен	18 554	2.0%	313	17.1%
Смолян	3 969	11.5%	23	- 20.9%
София-столица	1 891	17.1%	32	38.1%
София	9 262	46.0%	83	25.9%
Стара Загора	21 968	29.1%	415	35.5%
Търговище	27 404	12.1%	367	1.2%
Хасково	25 064	9.0%	256	- 8.8%

Област	Пчелни семейства към 1 ^{-ви} май 2014 г. (брой)	Изменение 2014/2013 г. (%)	Добит пчелен мед през 2014 г. (тона)	Изменение 2014/2013 г. (%)
Шумен	30 703	5.2%	466	- 16.0%
Ямбол	24 570	7.2%	611	40.9%
България	577 304	6.6%	9 268	- 7.9%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Пчеларството в България през 2014 година"

– **ПРОИЗВОДСТВО НА МЕСО**

Таблица 1- 58: Производство на месо в кланиците за червено месо по статистически зони и райони през 2014 година

Статистически зони Статистически райони	Брой кланици	Общо месо - кланично тегло (тонове)	в т.ч. месо от свине (тонове)	Изменение на "общо месо" - 2014/2013
България	70	61 879,1	54 589,2	0.9%
Северна и Югоизточна България	48	41 411,8	37 079,3	6.1%
Северозападен	14	8 116,0	7 595,9	-2.4%
Северен централен	10	13 921,8	10 896,3	9.9%
Североизточен	13	10 863,0	10 491,7	7.2%
Югоизточен	11	8 511,0	8 095,4	4.0%
Югозападна и Южна централна България	22	20 467,3	17 509,9	6,6%
Югозападен	9	3 357,4	3 017,1	-9.8%
Южен централен	13	17 109,9	14 492,8	-6.4%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета "Дейност на кланиците за червено месо в България през 2014 г."

Таблица 1- 59: Производство на месо в кланиците за бяло месо по статистически зони и райони през 2014 година

Статистическа зона Статистически район	Кланици (брой)	Заклани птици и зайци (хил. броя)	Месо от птици и зайци (тонове)	Субпродукти и втлъстен черен дроб (тонове)
България	23	51 450	88 208	9 787
Северна и Югоизточна България	16	с	с	с
Северозападен	3	2 592	3 131	996
Северен централен	7	29 626	48 274	2 659
Североизточен	2	с	с	с
Югоизточен	4	с	18 012	2 413
Югозападна и Южна централна България	7	с	с	с
Югозападен	1	с	с	с
Южен централен	6	4 884	14 003	2 901

с –конфиденциална информация

Източник: МЗХ, отдел “Агростатистика”, анкета “Дейност на кланиците за бяло месо в България през 2014 г.”

1.5. ЕМИСИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Екологичната обстановка в страната отразява както общото икономическо състояние, така и технологичната структура на производството. Тя зависи и от мерките (законодателни, финансови и други), които обществото и държавата предприемат за опазване на околната среда.

На национално ниво Министерският съвет отговаря за всички законови и подзаконови нормативни актове, отнасящи се до здравеопазването и опазването на околната среда. Отговорността за осъществяване на националната политика по опазване на околната среда е възложена на Министерство на околната среда и водите, а по здравеопазването – на Министерство на здравеопазването. Тези министерства контролират състоянието на околната среда и здравеопазването в страната.

На ниво област. Опазването на околната среда и на човешкото здраве във всяка област се осъществява от специализирани органи на съответните министерства: Министерство на околната среда и водите (МОСВ) чрез регионални инспекции по околната среда и водите, Министерство на здравеопазването (МЗ) чрез хигиенно-епидемиологични инспекции, Министерство на труда и социалната политика (МТСП) чрез областните инспекции по труда. Областните управители координират и контролират работата на органите на изпълнителната власт и техните администрации, както и на общините по отношение провеждането на държавната политика по здравеопазването и опазването на околната среда на територията на областта.

На ниво община. Кметовете на общини и общинските съвети, заедно с другите административни органи, контролират здравеопазването, санитарно-хигиенните условия и опазването на околната среда в населените места и прилежащите им земи на територията на общината.

ЕМИСИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА И КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Качеството на въздуха, който дишаме влияе на здравето и живота ни.

Икономическите дейности, свързани с пътният трафик, производство на електрическа и топлинна енергия, промишлеността, битово отопление и селското стопанство са основен източник на замърсяване на въздуха.

Фините прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) и озон (O₃) са най-проблемните замърсители по отношение на човешкото здраве, следвани от бензо(а)пирен (индикатор за полициклични ароматни въглеводороди) и азотен диоксид (NO₂). Най-силно засегнати от въздействието на високите концентрации на озон (O₃), амоняк (NH₃) и азотни оксиди (NO_x) са екосистемите и горите във високопланинските райони.

За подобряване на качество на въздуха в бъдеще ще трябва да се увеличи използването на „зелени“ и по-ефективни технологии по отношение на топлоизолация на сградите, както и използването на алтернативни източници на гориво в бита и транспорта, използване на най-добри налични технологии в индустрията и др.

Съществува трайна тенденция на намаляване на замърсяването на атмосферния въздух от отраслите на промишлеността в Р България (основно поради намаляване на ръста на производството). За районите, в които е установено превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух са разработени и приети общински програми за намаляване нивата на замърсителите и достигане на утвърдени норми, за чиито изпълнение отговарят кметовете. Програмите са комплексни и обхващат всички възможни

източници на вредни вещества в атмосферния въздух – транспорт, организирани точкови стационарни източници и неорганизиран източници.

Най-общо емисиите от УОЗ показват трайна тенденция към намаляване през последното десетилетие.

Битовото отопление и топлоелектрическите централи са основен източник на диоксини и фурани (DIOX/FUR), емитирайки 73% от общото количество DIOX/FUR, изхвърляни в атмосферата.

Източник: Национален доклад за състоянието на околната среда, ИАОС, 2014 г., 25.05.2016 г.

• **Система за инвентаризация на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух**

В Р България се провеждат две паралелни инвентаризационни програми. Първата обхваща 150 големи стационарни източника и се извършва от РИОСВ и ИАОС. Втората обхваща 2000 точкови източника и се извършва от НСИ. И двете програми се ръководят от МОСВ. Събраните данни се отнасят до контрол на замърсяването на въздуха от промишлени инсталации и тяхната ефективност, технологични и производствени данни, както и данни за използваните горива и наложените санкции.

НСИ отговаря за оценяването на следните източници на емисии:

- ✓ Горивни процеси при производство и трансформация на енергия;
- ✓ Горивни процеси в търговията, административния сектор, в селското, горското и водното стопанства;
- ✓ Горивни процеси в промишлеността;
- ✓ Производствени процеси;
- ✓ Добив и разпределение на изкопаеми горива;
- ✓ Селско и горско стопанства;
- ✓ Природа.

ИАОС отговаря за оценяването на следните източници на емисии:

- ✓ Пътен транспорт;
- ✓ Горивни процеси в жилищния сектор;
- ✓ Други моторни подвижни средства и машини;
- ✓ Третиране и депониране на отпадъци.

Данни за емисиите се съхраняват на национално и регионално ниво. На национално ниво ИАОС е отговорната институция за окончателно изготвяне на националната инвентаризация на емисиите на вредни вещества във въздуха и докладване на данните на Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (UNECE/CLRTAP).

Националните емисии на вредни вещества във въздуха се изчисляват по “Единна методика за инвентаризация на емисиите на вредни вещества във въздуха”, утвърдена от министъра на околната среда и водите. Методиката е хармонизирана с методиката CORINAIR, която е разработка на Европейския съюз.

Източниците на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух са разпределени в 11 групи източници на емисии и обхваща следните вредни вещества: серни оксиди (SO_x), азотни оксиди (NO_x), неметанови летливи органични съединения (NMVOC), амоняк (NH₃), въглероден оксид (CO), тежки метали (живак - Hg, кадмий – Cd, олово – Pb), фини прахови частици (ФПЧ₁₀), устойчиви органични замърсители (УОЗ) - полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ), диоксини и фурани (DIOX/FUR), и някои др. специфични замърсители (PCB и HCB).

• **ЕМИСИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРАТА**

Таблица 1- 60: Емисии на вредни вещества в атмосферата^{1,2}

(хил.тона)

Замърсители/Година	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Серни окиси (SO _x),	866	839	764	764	795	788	769	831	575	440	387	514	329	194	189
Азотни окиси (NO _x)	136	141	159	161	161	168	164	159	153	129	129	147	136	116	134
Неметанови летливи органични съединения (NMVOC)	273	285	276	278	282	295	294	294	277	285	287	289	298	285	287
Метан (CH ₄)	727	734	761	786	761	789	794	829	796	668	691	748	739	734	701
Въглероден окис (CO)	491	539	464	474	404	414	431	629	370	319	371	409	482	340	317
Въглероден двуокис (CO ₂)	45168	45573	44541	49703	48475	49039	50898	60036	54858	48412	49857	59316	54558	45834	48603
Двуазотен окис (N ₂ O)	24	34	32	32	33	33	34	37	40	49	46	47	46	44	37
Амоняк (NH ₃)	52	53	56	55	55	58	58	61	63	52	51	48	46	42	32

¹ Поради извършени закръглени някои числа превишават или не изчерпват съставните им.

² Емисиите са изчислени съгласно последното издание на методиката CORINAIR

Източник: НСИ, Статистически справочник 2016 г., април 2016 г.

Източник ИАОС, 2016.

Таблица 1- 61: Емисии на вредни вещества в атмосферния въздух за 2014 г. по групи източници

Групи източници на емисии	SO _x * (x 1000 t/y)	NO _x ** (x 1000 t/y)	NMVOC (x 1000 t/y)	NH ₃ (x 1000 t/y)	CO (x1000 t/y)	Hg t/y	Cd t/y	Pb t/y	PAH t/y	DIOX g/y	ФПЧ ₁₀ (x 1000 t/y)	ФПЧ _{2,5} (x 1000 t/y)
№1 ТЕЦ	138,33	39,84	0,076	–	1,57	0,149	0,064	0,872	0,0001	10,59	4,92	0,37
№2 Отопление на битови и обществени сгради (битово горене)	6,30	3,84	31,11	0,12	188,23	0,048	0,064	1,983	25,98	25,92	23,58	23,54
№3 Горивни процеси в индустрията (в т.ч. производство на енергия)	8,48	6,40	0,18	–	2,02	0,441	1,75	184,94	0,00004	6,33	0,81	0,13
№4 Негоривни производствени процеси	33,43	26,08	10,12	2,95	24,14	0,094	0,157	8,795	1,8379	3,15	9,88	1,62

Групи източници на емисии	SO _x * (x 1000 t/y)	NO _x ** (x 1000 t/y)	NM VOC (x 1000 t/y)	NH ₃ (x 1000 t/y)	CO (x1000 t/y)	Hg t/y	Cd t/y	Pb t/y	PAH t/y	DIOX g/y	ФПЧ ₁₀ (x 1000 t/y)	ФПЧ _{2,5} (x 1000 t/y)
№5 Добив и преработка на изкопаеми горива	0,46	0,32	1,89	–	0,072	–	–	–	–	–	–	–
№6 Използване на разтворители	–	–	17,57	–	–	–	–	–	–	–	–	5,76
№7 Пътен транспорт	0,11	38,83	12,82	0,90	70,64	–	0,0295	1,075	0,1708	1,50	2,63	2,30
№8 Друг транспорт	1,83	14,23	0,78	0,0012	2,82	–	0,0026	0,0123	0,0121	0,02	4,55	0,51
№9 Третиране и депониране на отпадъци	0,0011	0,0069	0,11	0,04	0,03	0,041	0,003	0,035	0,0001	2,28	0,00005	0,0018
№10 Селско стопанство	–	3,78	23,87	27,11	1,97	–	–	–	–	–	–	–
№11 Природни източници	–	0,582	188,89	–	26,38	–	–	–	–	–	–	–
ОБЩО	188,94	133,92	287,41	31,13	317,87	0,773	2,066	197,71	28,00	49,79	46,36	34,23

* - изчислени като серен диоксид

** - изчислени като азотен диоксид

Източник: НСИ и ИАОС, 2016 г.

• ЕМИСИИ ОТ УСТОЙЧИВИ ОРГАНИЧНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ (УОЗ) В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Таблица 1- 62: Годишни емисии на устойчиви органични замърсители (PCDD/PCDF, HCB, PCB & PAH) в атмосферния въздух в България за периода 2011-2014 г.

Година	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PCDD/PDDF g I-TEF/y	74,00	64,60	84,33	86,23	96,21	96,58	98,77	98,28	104,78	89,20	112,11	91,41	95,05	113,00	123,19	110,38	147,13	90,50	74,39	47,64	43,32	51,29	56,89	59,72	49,79
PCB, kg/y	6,24	5,72	6,85	6,94	5,88	5,33	6,35	5,37	5,57	4,30	3,84	3,09	4,23	4,86	4,19	4,03	4,22	4,49	4,31	3,38	4,19	4,70	5,01	4,56	3,39
HCB, kg/y	22,97	14,91	19,24	27,14	21,42	24,76	20,39	19,95	17,24	14,72	19,86	19,14	16,67	21,21	21,74	20,70	25,42	23,32	26,47	22,66	19,04	21,63	16,48	13,76	15,94
PAH, t/y	49,68	43,93	55,42	61,75	65,10	66,01	67,80	72,97	69,18	57,53	56,79	53,53	53,67	61,52	54,38	55,31	56,66	46,42	37,44	25,85	29,32	31,88	31,90	30,17	28,00

Източник: ИАОС, Национален доклад за състоянието на околната среда за 2014 г., май 2016 г.

<http://www.eea.government.bg/>

Таблица 1- 63: Годишни емисии на устойчиви органични замърсители (PCDD/PCDF, HCB, PCB & PAH) в атмосферния въздух по категории източници в Р България за периода 2011-2014 г.

Категории емисии	PCDD/PCDF g I-TEQ/y				PCB, kg/y				HCB, kg/y				PAH, t/y			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Горивни процеси при производство и трансформация на енергия	2.68	12.33	12.91	10.59		0.32	0.35	0.27								
Горивни процеси в търговията, административния и жилищния сектори, в селското, горското и водното стопанства	29.91	29.99	28.26	25.93	3.57	3.55	3.21	2.78	0.19	0.20	0.19	0.19	29.96	30.06	28.31	25.98
Горивни процеси в промишлеността	5.53	5.45	6.20	6.34	1.08	1.11	1.06	0.31	0.03	0.03	0.03	0.03				
Негоривни производствени процеси	4.28	3.26	2.71	3.14					21.37	16.22	13.48	15.70	1.76	1.66	1.70	1.84
Добив и разпределение на изкопаеми горива																
Използване на разтворители																
Пътен транспорт	1.37	1.49	1.33	1.49									0.15	0.17	0.15	0.17
Други моторни подвижни средства и машини	0.22	0.26	0.18	0.02	0.02	0.01	0.02	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Третиране и депониране на отпадъци	7.30	4.11	8.13	2.28	0.03	0.02	0.02	0.01	0.03	0.02	0.05	0.01				
Селско и горско стопанства и промени в земеползването																
Природа																
Общо Емисии годишно	51,29	56,89	59,72	49,79	4,70	5,01	4,66	3,39	21,63	16,48	13,76	15,94	31,88	31,90	30,17	28,00

Източник: ИАОС, Национален доклад за състоянието на околната среда за 2014 г., май 2016 г.

<http://www.eea.government.bg/>

1.6. ОТПАДЪЧНИ ВОДИ

Управлението на водите се осъществява при спазване на принципа за признаване на водите като жизненоважен ресурс и общо наследство, което се опазва и защитава, а също така и принципите за предотвратяване или намаляване на замърсяването на водите при източника на замърсяване, предоставяне на обществеността на своевременно, точна и разбираема информация за състоянието на водите, планираните мерки и достигнатите резултати от тяхното прилагане, свързване на дейностите за опазване на водите с устойчивото им ползване и др.

Осигуряването на условия за намаляване на замърсяването и опазване на качеството на повърхностните води, в които се заустват отпадъчни води се постига чрез издаване на разрешителни за заустване по Закона за водите, определящи индивидуални емисионни ограничения за характерни за извършваната от обекта дейност показатели и замърсители в отпадъчните води, чрез преразглеждане на действащите разрешителни за съответствие с плановете за управление на речните басейни (ПУРБ), а когато е предвидено издаване на комплексно разрешително по Закона за опазване на околната среда, чрез условията по отношение на отпадъчните води, включени в комплексното разрешително.

През 2016 г. бяха актуализирани и преразгледани Плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) за четирите района за басейново управление в Р България, с които се въвеждат програми от мерки за постигане на поставените цели за опазване на околната среда по отношение на водите. За следващия планов период, до 2021г., през който ще са в сила актуализираните ПУРБ, изпълнението на програмите от мерки, установени с тях, ще осигури постигане на целите за опазване на околната среда и на стандартите за качество на околната среда, установени в наредбите към Закона за водите, а също така и съответствие с изискванията на законодателството на Европейския съюз.

1.7. ОТПАДЪЦИ

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да произвеждат големи количества отпадъци. Реалността е, че са необходими големи и разнородни усилия за предотвратяване и намаляване на образуването им. Отпадъците представляват и загуба на материални ресурси (чрез метали и други материали, които могат да се рециклират), а в същото време имат и потенциал като енергийни източници. Предизвикателството пред управлението на отпадъците е голямо, но отговорът може да се намери в повторната употреба и рециклирането. Прилагането на тези дейности по третиране на отпадъци са благоприятни за околната среда, водещи до отклоняване на отпадъци от депата, като по този начин се намаляват замърсяващите емисии, възможност са за осигуряване на стопански и социални ползи: генерират икономически растеж, насърчават иновациите, създават работни места, и спомагат за осигуряването на наличието на критични ресурси.

През 2014 г. се запазва положителната тенденция към подобряване на практиките при управление на отпадъците, като са постигнати националните цели за рециклиране на битови отпадъци, оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки и не на последно място са постигнати целите по рециклиране на масово разпространените отпадъци.

Към момента у нас на човек се падат 103 кг рециклирани битови отпадъци и целта е това количество да расте. Усилията трябва да се насочат към постепенно преминаване от линейен модел на потребление „*вземам-правя-употребявам-изхвърлям*“ към кръгова икономика, изискваща промени във веригата за доставка, включително в проектиране на продукта, бизнес моделите, начините за потребление и не на последно място предотвратяване образуването на отпадъци и съответно управлението им.

През 2014 г. общото количество образувани отпадъци е 15 241 kt. (в т.ч. 645 kt опасни, 3 091 kt битови и 11 944 kt производствени). Намалението е около 2 430 kt спрямо 2009 г.

През последните 10 години количеството на образуваните в страната битови отпадъци намалява. Образуваните битови отпадъци за 2014 г. са 3193 kt. В сравнителен план по данни на Евростат, Р България е под средното ниво на образуване на битови отпадъци на жител на година спрямо ЕС-27 и е с положителни тенденции по този показател, свързан с предотвратяване на образуването на отпадъци.

България е сред страните-членки на ЕС с близко до средното ниво на рециклиране през последните години.

Продължава да нараства делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци.

В България през 2014 г. са генерирани 12 104 541 t опасни отпадъци, което е с 12.7% по-малко от образуваните през 2010 г. (13 580 388 t). Генерираните през 2014 г. опасни отпадъци представляват 5,6 % от общо генерираните отпадъци.

1.8. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

Р България претърпя значителна промяна през последните двадесет години, преминавайки от силно централизирана планова икономика към отворена, основана на пазара икономика с висок среден доход и пълноправно членство в Европейския съюз (ЕС).

Р България е държава с функционираща пазарна икономика, частната собственост преобладава в икономиката. През 2007 г. България стана пълноправен член на Европейския съюз (ЕС) след като хармонизира законодателството си с това на ЕС и изгради институции за демократично управление и човешки права и действаща пазарна икономика.

Членството на Р България в ЕС я прави част от най-големия единен пазар в света. Настъпилата през 2009 г. световна икономическа и финансова криза засегна и българската икономиката.

Икономиката на Р България показва устойчивост по време на глобалната икономическа криза. Валутният борд и разумните макроикономически политики допринесоха за икономическата стабилност и намалиха въздействието на външните дисбаланси. Принос за високия растеж от 6,1% годишно между 2000 г. и 2008 г. има значителният приток от капитали, най-вече под формата на идващи отвън публично-частни инвестиции (ПЧИ), които повишиха brutните инвестиции (37% от БВП през 2008 г.) и разшириха външните дисбаланси. Значителното повишаване на производителността и заетостта способства за намаляване на бедността и подобряване на споделения просперитет.

Подобно на повечето други икономики, растежът от 2008 г. насам е много скромнен, но се наблюдава постепенно възстановяване. Между 2009 г. и 2014 г. годишният ръст на БВП е под 1%, подкрепян най-вече от износа, тъй като България успя да увеличи дела си на световните пазари. С намаляването на притоците от капитали и понижените нагласи за бизнес, brutните инвестиции спаднаха през 2014 г., а ръстът на потреблението забави темп поради бавното възстановяване на заетостта и свитото кредитиране.

Единствените отрасли, в които заетостта се е увеличила от 2008 г. насам, са информационните и комуникационни услуги, финансовите услуги, операциите с недвижими имоти и професионалните услуги (счетоводство, изследователско-развойна дейност, правни, научни и други технически услуги). През 2014 г. нивото на безработица започна да намалява, най-вече в градовете и главно сред хората със средно образование.

През 2015 г. българската икономика постепенно излиза от кризата, но все още не се наблюдава широкообхватно възстановяване, макар че реалният ръст на БВП се увеличава до 3%, което се дължи главно на силното увеличение на нетния износ от 7.6% и на публичните инвестиции. Експортният пазар бе подпомогнат от оживената икономическа активност в ЕС и повишената конкурентоспособност на българските фирми. Благотворно влияние върху вътрешното търсене оказва оживлението в инвестициите, настъпило в резултат на засиленото изпълнение на финансирани от ЕС проекти, продължаващите подобрения на пазара на труда и ниската инфлация. Реалният ръст на БВП през третото тримесечие на 2016 г. достига 3.4%. Безработицата през 2016 г. спадна до най-ниското си ниво от 2009 г. насам - 8.0% през първото полугодие на 2016 г., и до 7% през третото тримесечие на 2016 г. след като засилената стопанска дейност предизвика повишаване на заетостта. Особено положително е развитието в промишлеността и строителството (засегнати най-тежко по време на кризата през 2009 г.), които осигуряват работни места на относително голям дял от нискоквалифицираната работна ръка и по този начин допринасят за намаляване на бедността и повишаване на споделения просперитет.

Занапред се очертава икономическият растеж да се запази на нива около и над 2,5% в средносрочен план. Макроикономическите рискове остават, като предизвикателствата поставят ограничения пред растежа в частния сектор и инвестициите, особено след стихването на глобалната икономическа криза, когато общите настроения сред инвеститорите са белязани от крайна предпазливост. Все още съществуват ограничения пред растежа, сред които се открояват преодоляването на неблагоприятната външна среда и решаването на конкретните демографски предизвикателства пред Р България. Необходимо е провеждането на реформи за укрепване на институциите, повишаване на уменията и заетостта и възможно най-ефективно и ефикасно използване на публичните разходи, за да може сегашното поколение българи да достигне средното ниво на жизнен стандарт в ЕС.

Продължаването на реформите за укрепване на институциите и инвестиции в човешкия капитал, ще допринесе за създаване на по-конкурентна среда за растеж на фирмите, експорта и инвестициите, което ще подкрепи програмата на България за дългосрочен растеж и конкурентоспособност.

Днес Р България е изправена пред две основни предизвикателства. Първото от тях е бързото застаряване на населението и намаляването на населението в трудоспособна възраст, което изисква решаване на проблемите, свързани с бързите демографски промени в страната. Второто предизвикателство е ниският ръст на производителността от около 3% на глава от населението и повишаване на производителността.

Високият растеж на производителността през следващите години е от решаващо значение за достигане на средните нива на доходите в ЕС. В същото време, Р България е изправена пред значителен спад в броя на населението в трудоспособна възраст, което излага на риск перспективите за бъдещ растеж в една вече несигурна глобална среда. Р България се очертава като страната с най-стръмен спад сред населението в трудоспособна възраст и застаряващото население. В рамките само на три десетилетия, Р България се превърна в третата държава в Европа с най-застаряващо население.

Тъй като делът на населението, което работи, е ключов фактор за нивото на доходите на една страна, неговият спад е вероятно да потисне растежа. Колкото повече нараства производителността, толкова по-лесно ще бъде за България да се справи с тези демографски предизвикателства.

Ниската раждаемост, високата смъртност и значителната емиграция обясняват бавното нарастване на населението след 1990 г., както и рязкото му намаляване през последните две

десетилетия. Само емиграцията е допринесла за 10%-то намаляване на броя на икономически активното население от 1990 г. насам.

Географското разположение на Р България е друг фактор, който поставя страната на предна линия в ЕС по отношение на редица актуални въпроси, свързани с геополитическата и енергийната сигурност.

В отговор на тези предизвикателства, се очертават три области на политиката с потенциал за трансформиране на икономиката, повишаване на производителността и подкрепа на устойчив и приобщаващ растеж: укрепване на институционалната и правната рамка за добро управление, повишаване на уменията и образованието на работната сила в страната, за да попълва новите, по-високо производителни работни места и да предлага иновативни решения, и подобряване на ефикасността и ефективността на публичните разходи.

Екологичната обстановка в страната отразява както общото икономическо състояние, така и технологичната структура на производството. Тя зависи и от мерките (законодателни, финансови и други), които обществото и държавата предприемат за опазване на околната среда.

Намаляването на рисковете за околната среда е определено като основен приоритет на българското правителство, но са необходими значителни инвестиции, за да се гарантира устойчивото използване на природните ресурси на България.

За тази цел от изключителна важност е повишаването на капацитета на съответните институции, така че да се постигне по-добро управление на природните ресурси.

Съществува трайна тенденция на намаляване на замърсяването на атмосферния въздух от отраслите на промишлеността в Р България (основно поради намаляване на ръста на производството). За районите, в които е установено превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух са разработени и приети общински програми за намаляване нивата на замърсителите и достигане на утвърдени норми, за чиито изпълнение отговарят кметовете.

През 2016 г. бяха актуализирани и преразгледани Плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) за четирите района за басейново управление в Р България, с които се въвеждат програми от мерки за постигане на поставените цели за опазване на околната среда по отношение на водите.

През последните 10 години количеството на образуваните в страната битови отпадъци намалява. В сравнителен план по данни на Евростат, Р България е под средното ниво на образуване на битови отпадъци на жител на година спрямо ЕС-27 и е с положителни тенденции по този показател, свързан с предотвратяване на образуването на отпадъци.

Р България е сред държавите членки на ЕС с близко до средното ниво на рециклиране през последните години. Продължава да нараства делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци.

В Р България през 2014 г. са генерирани с 12.7% по-малко опасни отпадъци от образуваните през 2010 г. Генерираните през 2014 г. опасни отпадъци представляват 5,6 % от общо генерираните отпадъци.

ГЛАВА 2: ПРОИЗВОДСТВО, ВНОС И ИЗНОС, СЪХРАНЕНИЕ, ТРАНСПОРТ, УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ И ДЕПОНИРАНЕ НА ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ

ЦЕЛ НА ГЛАВА 2

Целта е да представи информация за производството, пускането на пазара, вноса и износа, съхранението, транспорта, употребата на химични вещества и смеси и депонирането на опасни отпадъци. Адекватното управление на химикалите се извършва чрез превантивни инструменти за управление на рисковете от химикалите при тяхното производство, употреба, съхранение, пускането на пазара, вноса и износа в самостоятелен вид, в смеси и в изделия, което включва спазване на изискванията на европейското и национално законодателство.

2.1. ВЪВЕДЕНИЕ

Производството на химични продукти е съществена база за развитие на химическата промишленост и осигуряване на другите подотрасли на химическата промишленост, задоволявайки и потребностите на останалите отрасли на стопанските дейности и бита. Съгласно инвентаризацията на ЕС през 1981 г. налични на пазара са били 104 500 химически вещества, които след внедряването на новата система за управление на химическите вещества този брой се очаква да намалее до около 30 000 вещества.

Разбира се, не бива да се подценява факта, че много продукти представляват сложни смеси с нови свойства, които са с нови употреби и това определя един изключително разнообразен и голям общ брой на химичните вещества и продукти. Именно това предизвика и разделянето на химическите производства на подсектори, които се използват и в статистиката. Така например заедно с основните химически продукти вече в статистическите справочници самостоятелно се представят нефтохимичните продукти и фармацевтичните продукти.

Проблемите с имиджа на производителите на химични вещества и смеси има глобален характер и в основата му е активната позиция на редица неправителствени “зелени” организации, които в много случаи неаргументирано атакуват предприятията от химическата промишленост като основни замърсители на околната среда. За подобряване на имиджа на химическата промишленост, Световната асоциация по химическа промишленост СЕФИК подкрепиха инициативите на бизнеса от сектора «Отговорност и грижа» и «Стюардшип продукти», които вече се прилагат в повече от 50 страни в света. Чрез тези инициативи се представя информация, която да съответства на реалностите, доказваща че химическата промишленост, както в глобален, така и в локален мащаб не е най-големия генератор на вредни емисии в околната среда. Инициативите са изцяло насочени към нова етика и откритост на производство с отговорност и грижа за опазване на околната среда и здравето на работещите в сектора. Чрез тези инициативи се въвежда анализ и оценка и контрол на химическите производства, засягайки целия жизнен цикъл на химичните вещества. Тези инициативи са внедрени от браншовите организации в почти всички държави членки от Европейския съюз (ЕС). От 2004 г. започна внедряването на тези инициативи и в Р България. Те подпомагат предприятията при прилагане на Регламент ЕО 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH).

Регламент REACH има няколко основни цели:

- Да осигури високо ниво на защита на човешкото здраве и на околната среда от употребата на химични вещества.
- Да гарантира свободното движение на вещества на европейския пазар.
- Да подтикне лицата, които пускат на пазара химични вещества (вносители и производители) да подхождат отговорно към управлението на рисковете, свързани с техните употреби.
- Да насърчи употребата на алтернативни методи за оценка на опасните свойства на веществата.
- Да поощри иновациите и конкурентноспособността на европейската химическа индустрия.

В основата на регламента е залегнало изискването за регистрация на химичните вещества от техните производители и вносителите в Европейската агенция по химикали (ЕЧА). Регистрационният пакет съдържа стандартен набор от данни за даденото вещество. Количеството и спецификата на изискваните данни е пропорционално на количеството на произведеното или внесеното вещество.

По-рестриктивното правно регулиране в ЕС има съществено въздействие върху ефективността и развитието на производството на химични продукти, което има пряко въздействие и върху химическата промишленост на Р България.

Не всички вещества са засегнати от регламента. Съществуват разпоредби, които въвеждат по-специфични изисквания за определени вещества, използвани за определени употреби. От обхвата на REACH са изключени:

- Отпадъци;
- Вещества, които са обект на митнически контрол, при условие, че не са претърпели каквато и да е обработка или преработка;
- Вещества, превозвани транзитно по железопътни, сухоземни, вътрешни водни, морски или въздушни пътища.

Специфичен подход е предвиден за вещества, използвани за определени цели като например хранителни добавки, биоциди, медикаменти, тъй като тези вещества са обект на еквивалентни или дори по-строги мерки за контрол и оценка. Вещества, които са произведени или внесени в количества под един тон на година, са изключени от изискването за регистрация.

В помощ на индустрията е създадено Националното информационно бюро по химикали (НИБХ) и има за цел:

- 1) да осигурява информацията относно основните задължения на компаниите, произтичащи от разпоредбите на:
 - Регламент ЕО 1907/2006 (REACH) относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали;
 - Регламент (ЕО) 1272/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетането и опаковането на вещества и смеси (CLP) и
 - Директива 2012/18/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 04 юли 2012 година относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета (Директива Севезо III);
- 2) да подпомага компаниите при определяне на специфичната им роля по отношение на законодателството по химикали /вносителите, производители, разпространители, потребители по веригата/ и техните съпътстващи отговорности и задължения;
- 3) освен информацията относно правните аспекти, експертите от информационното бюро ще

осигуряват помощ по отношение на прилагането и налагането на Регламент REACH и CLP на национално ниво.

Функционирането на промишлените сектори е свързано с потреблението на различни химични вещества и смеси, произвеждани в Р България или внасяни от други държави. Мощностите за производство на химични вещества и смеси вече не задоволяват изцяло нуждите на страната и се налага внос. Част от произведената химическа продукция се изнася като азотни торове например. Успешната реализация на износа е свързана със сертифицирането на фирмите-производителки по системата за управление на качеството ISO 9001. Мощностите са концентрирани в отделни региони и центрове, което от своя страна, създава потенциални рискове от локално замърсяване на околната среда. Процесите, свързани с производството, пускането на пазара, употребата и съхранението на химичните вещества и смеси, както и изпускането на газообразни, течни или твърди замърсители, се контролират стриктно, за да се сведат до минимум потенциални рискове от замърсяване на въздуха, водите и почвите.

Съществува трайна тенденция за намаляване замърсяването на атмосферния въздух от отраслите на промишлеността в Р България, основно поради намаляване ръста на производство. Това намалява броя и относителната тежест на залповите замърсявания на околната среда (въздух, води и почви), вследствие работата на промишлените предприятия на територията на цялата страна. Приватизационният процес в Р България е използван като средство за привеждане дейността на промишлените предприятия в съответствие със законовите норми и изисквания за опазване на околната среда. В страната се провежда политика на отстраняване на минали щети, вследствие дейността на промишлените предприятия, чрез ангажиране на държавата в процеса.

2.2. ПРОИЗВОДСТВО, ВНОС И ИЗНОС НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Химическата промишленост е структуроопределящ отрасъл на промишлеността. От нейното развитие зависи до голяма степен развитието и на останалите отрасли на икономиката, защото тя осигурява ценни суровини и стоки за бита на населението. Същевременно химическата промишленост използва като суровини нерудни полезни изкопаеми, води и азота от атмосферния въздух. Тя осигурява и по-пълноценното използване на ценни суровини като нефт, природен газ, дървесина и други.

2.2.1. ПРОИЗВОДСТВОТО НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Химическата промишленост представя различни подсектори на преработващата индустрия, някои от които имат определящо значение за развитието на другите стратегически сектори на икономиката.

Производството на химични продукти и изделия от каучук и пластмаси е един от водещите отрасли в България. Развита е нефтопреработвателната промишленост, производството на калцинирана сода, азотни и фосфорни торове, химични влакна, изделия от пластмаси и каучук. Значими направления в отрасъла са и фармацевтичната и парфюмерийно-козметичната промишленост.

Тежката органична химия обхваща производството на торове, сода, киселини, нефтопреработвателна промишленост и производството на синтетични и изкуствени влакна, на каучукови изделия и пластмаси.

Секторът “Производство на химични продукти” включва производството на основни химични неорганични и органични вещества, пигменти, парфюмерийно-козметични продукти, изкуствени и синтетични влакна, бои и лакове, агрохимикали и други химични

продукти. Съгласно класификацията от НСИ в този сектор до 2008 г. се включват следните кодове:

24 - Производство на химични продукти:

24.1 - Производство на основни химични вещества

24.2 - Производство на пестициди и други агрохимикали

24.3 - Производство на бои, лакове и подобни продукти, печатарско мастило и китове

24.4 - Производство на лекарствени вещества и продукти

24.5 - Производство на сапун, миещи, почистващи и полиращи препарати, парфюми и тоалетни продукти

24.6 - Производство на други химични продукти

24.7 - Производство на изкуствени и синтетични влакна

След 2008 г., кодовете са изменени и те включват още производство на промишлени газове и пигменти:

КИД 2008	Наименование на сектора
2011	Производство на промишлени газове
2012	Производство на багрила и пигменти
2013	Производство на други основни неорганични химични вещества
2014	Производство на други основни органични химични вещества
2015	Производство на азотни съединения и торове
2016	Производство на полимери в първични форми
2020	Производство на пестициди и други агрохимикали
2030	Производство на бои, лакове и подобни продукти, печатарско мастило и китове
2060	Производство на изкуствени и синтетични влакна

• Производство на минерални торове

Минерални торове понастоящем се произвеждат от два торови завода в страната - „Неохим“ АД в гр. Димитровград и „Агрополихим“ АД в гр. Девня.

В края 1999 г. производството на минералните торове в Р.България намалява 2-4 пъти спрямо базовата 1989 г.: на амонак от 1 236 000 т на 366 000 т; на азотни торове (100% N) от 934 000 т на 249 000 т; на фосфорни торове (100% P₂O₅) от 115 000 т на 44 000 т. За последните 5 години производството се възстановява и през 2014 г. са произведени – 382 000 т. амонак, 310 000 т. азотни торове и 140 000 т. фосфорни торове (Таблица № 2-1).

Таблица 2- 1: Производство на амонак и минерални торове в България (хил.тона натура)

Продукти/ Производители	Против. капацитет	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Амонак	1440/658	513	433	233	317	457	327	364	382
- Неохим АД	410/450	338	280	112	158	264	198	197	212
- Агрополихим АД	190/208	175	153	121	159	193	129	167	170
2. Азотни торове									
– общо(натура)	2840	1050	939	525	717	1075	784	848	918
– 100% N	1510	348	312	173	237	356	258	286	310
- Неохим АД –амониева селитра (AN)	600/710	560	502	252	339	560	424	425	458
- Агрополихим АД – стабилизирана амониева селитра (SAS)	500/500	360	265	278	310	361	186	-	-
- Агрополихим АД – амониева селитра (AN)	-/500	-	-	-	-	-	-	318	326
- Агрополихим АД – течен тор(UAN)	300/300	130	172	7	68	154	86	105	134

Продукти/ Производители	Произв. капацитет	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
3. Фосфорни торове (АПХ)									
– (общо)натура	350	235	225	101	222	222	248	203	306
– 100% P ₂ O ₅	160	108	103	46	102	114	110	93	140
4. Комбинирани торове (натура)	-/65	-	22.0	41.6	23.6	44.7	47.6	43.4	9.8
- Неохим АД – NPK	-/15	-	3.8	1.1	1.0	2.7	2.0	7.2	9.8
- Агрополихим АД – MAP/DAP	-/50	-	18.2	40.5	22.6	42.0	45.6	36.2	-

Източник: „Минерални торове в България, производство, потребление, употреба, търговия и проблеми“, доц. доктор инж. Кирил Петков, доц. доктор инж. Зорница Кирова, проф. доктор инж. Иван Домбалов, проф. доктор инж. Йончо Пеловски, доц. д-р Маргарита Николова, Венци Георгиев, 18.06.2015 г., София
http://www.bcci2001.com/language/bg/uploads/files/news_1/news_a0b46b92a1ce9918e45be3482c431b5e.pdf

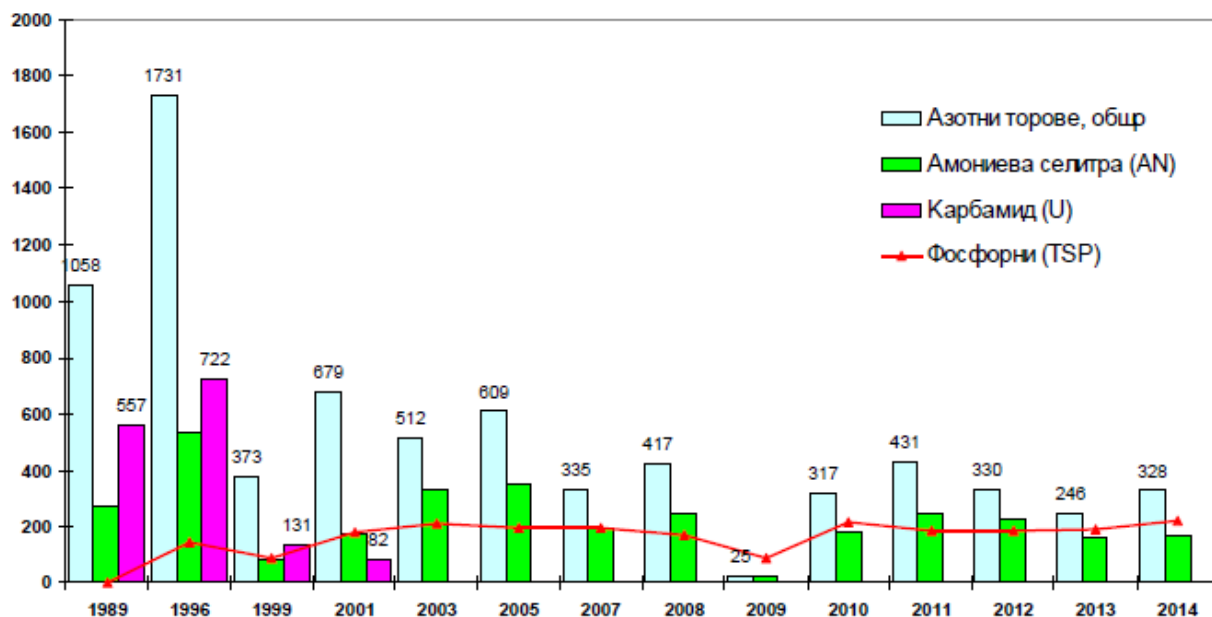
Доброто качество и конкурентноспособност на произвежданите торове у нас се доказва от факта, че те са добре приети на външния пазар. През целия 27-годишен период на прехода към пазарно стопанство над 50% от азотните торове (без 2013 г. и 2014 г.) и над 90% от фосфорните торове са изнасяни на европейски и други пазари.

През последните години се наблюдават положителни промени в качеството и асортимента на торове у нас.

- „Агрополихим“ АД внедри нови производства на моноамониев и диамониев фосфат (MAP и DAP) и по-качествена амониева селитра през 2012 г.
- „Неохим“ АД въведе нови смесени NPK – торове с различни съотношения на хранителните елементи и добавки на магнезий и други елементи;

Продажби и търговия – тенденции за периода 2000-2014 година

- Общите продажби на минерални торове нарастват с около 50% спрямо 1999 г.;
- Установява се тенденция на постепенен ръст на относителния дял на продажбите за вътрешния пазар, за сметка на намаляване на износа, но през 2014 г. има рязко увеличение на износа;
- Вносът на минерални торове нараства с по-бързи темпове след 2005 г. – към традиционно внасяните калиево-съдържащи торове се добавиха и карбамид и амониев сулфат;
- През 2014 г. вносът на карбамид достигна 210 хил. т, в т.ч. 47 хил.т за преработване до течен азотен тор.

Фигура 2-1: Внос на торове в РБългария по години в хил.тона

• **Производство на химични продукти**

В Таблица №№ 2-2 и 2-3 са посочени производството и продажбите на основни химически продукти в Р България – продукти на добивната промишленост, химически продукти и изделия от тях, торове, пестициди, биоциди, почистващи средства и детергенти, лекарствени средства и други в натурално изражение (кг) за 2014 г. и 2015 г., според НСИ.

Таблица 2- 2: Производство и продажби на основни химически продукти в Р България – продукти на добивната промишленост, химически продукти и изделия от тях, торове, пестициди, биоциди, почистващи средства и детергенти, лекарствени средства и други в натурално изражение (кг) за 2014 г.

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажби, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Железни руди и техните концентрати	кг
Медни руди и техните концентрати	кг	27 449 821 168	388 201 149
Руди на благородни метали и техните концентрати	кг
Оловни, цинкови и калаени руди и техните концентрати	кг	698 366 324	240 896 175
Водород, азот, кислород; аргон и други инертни газове	м3	253 919 382	..
Въглероден диоксид и други неорганични кислородни съединения на неметалните елементи	кг
Втечен въздух; сгъстен въздух	кг
Хромови оксиди и хидроксида, манганови оксиди, оловни оксиди и медни оксиди и хидроксида	кг	-	-
Други оксиди, хидроксида и пероксида на металите	кг	-	..

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажби, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Синтетични органични багрилни вещества и препарати на базата на тези вещества; синтетични органични багрилни вещества, използвани като луминофори или като средства за флуоресценция; оцветителни лакове и препарати на базата на тези багрила и лакове	кг
Металоиди	кг
Халогениди и оксихалогениди на неметалните елементи; сулфиди на неметалните елементи; технически фосфорен трисулфид	кг	-	-
Соли на оксометалните и пероксометалните киселини; благородни метали в колоидно състояние	кг
Други неорганични съединения (вкл. дестилирани води); амалгами, без тези на благородните метали	кг	2 229 141	837 632
Водороден пероксид	кг H ₂ O ₂	-	-
Фосфиди, карбиди, хидриди, нитриди, азиди, силициди и бориди	кг
Пречистена сяра, без сублимирана, утаена или колоидна сяра	кг
Ациклени въглеродороди	кг
Циклени въглеродороди	кг	-	-
Наситени и ненаситени хлорни производни на ациклените въглеродороди	кг	-	-
Сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни на въглеродородите, дори халогенирани	кг	-	-
Други производни на въглеродородите	кг	-	-
Промислени мастни алкохоли	кг	-	-
Наситени и ненаситени моноалкохоли	кг
Диоли, полиалкохоли, циклени алкохоли и техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг	5 349 220	..
Феноли; фенолни алкохоли и техните халогено-, сулфо, нитро- или нитрозопроизводни	кг	-	-
Промислени монокарбоксилни мастни киселини; масла, получени при рафиниране, съдържащи киселини	кг	732 981	700 782
Наситени ациклени монокарбоксилни киселини и техните анхидриди, халогениди, пероксиди и пероксикиселини; техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг
Ненаситени ациклени монокарбоксилни киселини, циклени монокарбоксилни киселини, ациклени и циклени поликарбоксилни киселини, вкл. техните производни	кг	2 216 591	..
Ароматни поликарбоксилни киселини, карбоксилни киселини с алкохолна функционална група, но без друга кислородна функционална група и техните производни, без салицилова киселина и нейните соли	кг

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажи, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Съединения с аминна функционална група	кг	-	-
Аминови съединения с кислородни функционални групи, без лизин и глутаминова киселина	кг	-	-
Уреини и техните соли; съединения с карбоксилимидна или нитрилна функционални групи; техните производни	кг	-	-
Съединения с други азотни функционални групи	кг	-	-
Органични тиосъединения и други органоминерални съединения	кг
Хетероциклени съединения, н.д.; нуклеинови киселини и техните соли	кг	-	-
Фосфорни естери и естери на други неорганични киселини на неметалните елементи (без естерите на халогеноводородите) и техните соли; техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг	-	-
Съединения с алдехидна функционална група	кг
Съединения с кетонна и хионна функционална група	кг
Етери, органични пероксиди, епоксиди, ацетали и хемиацетали и техните производни	кг	-	-
Ензими и други органични съединения, н.д.	кг
Производни на смолата или на други растителни продукти	кг	-	-
Дървени въглища	кг	5 742 706	6 127 758
Масла и други продукти, получени при дестилацията на високотемпературни каменовъглени катрани	кг
Неденатуриран етилов алкохол с алкохолно съдържание $\geq 80\%$ обемни	л	37 549 833	32 777 178
Етилов алкохол и спиртове, денатурирани, с всякакво алкохолно съдържание	л
Азотна киселина; смеси от азотна и сярна киселина; амоняк	кг N
Карбамид	кг N	821 712	802 974
Амониев сулфат	кг N	-	-
Амониев нитрат	кг N
Двойни соли и смеси от калциев нитрат и амониев нитрат	кг N	-	-
Смеси от амониев нитрат и калциев карбонат или други неорганични материали без подхранващи свойства	кг N	-	-
Други азотни торове и смеси от торове	кг N
Суперфосфати	кг P ₂ O ₅
Други минерални или химични фосфорни торове	кг P ₂ O ₅	-	-
Калиев хлорид	кг K ₂ O	-	-
Калиев сулфат	кг K ₂ O	-	-
Други минерални или химични калиеви торове	кг K ₂ O
Натриев нитрат	кг

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажби, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Минерални или химични торове, съдържащи три хранителни елемента: азот, фосфор и калий	кг
Диамониев хидрогенортофосфат (диамониев фосфат)	кг	-	-
Амониев дихидрогенортофосфат (моноамониев фосфат)	кг	-	..
Други минерални или химични торове, съдържащи два хранителни елемента: азот и фосфор	кг	-	-
Други минерални или химични торове, съдържащи два хранителни елемента: фосфор и калий	кг
Калиеви нитрати	кг N	-	-
Други минерални или химични торове, съдържащи два или три от хранителните елементи: азот, фосфор и калий	кг
Торове от животински или растителен произход, дори смесени помежду си или обработени химически	кг
Полимери на етилена в първични форми	кг
Полимери на стирена в първични форми	кг
Полимери на винилхлорида или на други халогенирани олефини, в първични форми	кг	5 650 823	1 155 074
Полиацетали, други естери и епоксидни смоли в първични форми; поликарбонати, алкидни смоли, алилни полиестери и други полиестери, в първични форми	кг
Полимери на пропилена или на други олефини, в първични форми	кг
Полимери на винилацетати или на други винилови естери в първични форми; други винилови полимери в първични форми	кг
Акрилови полимери в първични форми	кг
Полиамиди в първични форми	кг
Карбамидни, тиокарбамидни и меламинови смоли, в първични форми	кг
Други аминсмоли, фенолни смоли и полиуретани, в първични форми	кг
Силикони в първични форми	кг
Други полимери в първични форми, н.д.	кг	-	-
Синтетичен каучук в първични форми	кг	-	-
Инсектициди	кг акт. в-во
Хербициди	кг акт. в-во	-	-
Инхибитори на кълненето и регулатори на растежа на растенията	кг акт. в-во
Дезинфекционни средства	кг акт. в-во	100 958	103 372
Фунгициди	кг акт. в-во
Други пестициди и агрохимикали	кг акт. в-во

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажи, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Бои и лакове на базата на акрилови или винилови полимери, диспергирани или разтворени във водна среда	кг	41 117 599	38 282 282
Бои и лакове на базата на полиестерни, акрилови или винилови полимери, диспергирани или разтворени в неводна среда	кг	13 164 782	10 920 904
Готови пигменти, готови препарати за матиране и оцветяване, остъкляващи емайли, ангоби, течни лустра и подобни препарати; стъклени фрити	кг
Други бои и лакове; сикативни препарати; кит	кг	402 265 614	400 351 229
Бои за художници, бои за изменяне на нюансите, за забавления и подобни бои	кг	-	-
Печатарски мастила	кг
Суров глицерол, глицеролови води и луги	кг	-	-
Повърхностноактивни органични вещества, без сапуните	кг
Сапуни и повърхностноактивни органични продукти и препарати, употребявани като сапуни; хартия, вата, филц и нетъкан текстил, напоени или покрити със сапун или детергенти	кг	5 880 133	5 946 967
Перилни и почистващи препарати	кг	91 856 903	95 840 402
Препарати за ароматизиране или обезмирисяване на помещения, вкл. благовонни препарати за религиозни обреди	хил.лв	x	x
Изкуствени восъци и восъчни препарати	кг
Вакси и кремове за обувки; препарати за чистене и лъскане на мебели, подове, каросерии, стъкла или метали	кг	1 122 294	1 120 196
Пасти, прахове и други препарати за чистене и лъскане	кг	659 644	659 644
Барути и експлозиви	кг	20 822 785	17 582 755
Лепила	кг	2 558 834	2 779 369
Етерични масла; смеси от ароматизиращи субстанции	кг	1 146 499	1 162 351
Фотографски плаки и филми; фотографски филми за моментално проявяване и изготвяне на снимки, чувствителни, неекспонирани; фотографска хартия	м2	-	-
Емулсии за получаване на светлочувствителни повърхности; химически препарати за фотографски цели, н.д.	кг	-	-
Мастила, без печатарските	кг	-	..
Смазочни препарати	кг
Антидетонаторни препарати, добавки за минерални масла и подобни продукти	кг	1 559 647	1 507 287
Течности за хидравлични спирачки; антифризи и препарати против заскрежаване	кг	5 032 105	4 753 459
Пептони и техните производни; други протеинови вещества и техните производни, н.д.; стрити на прах кожи	кг	-	-

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажи, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Пасти за моделиране (вкл. пластилини); състави, наречени "зъболекарски восъци"; други зъболекарски състави на базата на гипс; смеси и заряди за пожарогасители; пожарогасителни гранати и бомби; готови среди за развитие на микроорганизми; сложни диагностични или лабораторни реактиви, н.д.	кг	..	438 772
Химични елементи и съединения, легирани с оглед използването им в електрониката, под формата на дискове, пластини или аналогични форми	кг	-	-
Активен въглен	кг	-	-
Препарати за апретура или дообработка, ускорители на боядисване или фиксиране на багрила и подобни продукти и препарати	кг	-	-
Препарати за декапиране на метали; флюсове; препарати, наречени "ускорители на вулканизацията"; сложни пластификатори за каучук или пластмаси; катализатори, н.д.; алкилбензолони и алкилнафталови смеси, н.д.	кг	..	382 722
Свързващи препарати за лярски форми или сърца; разнообразни химични продукти	кг	3 644 712	2 270 329
Желатини и техните производни, вкл. млечен албумин	кг	-	-
Салицилова киселина, о-ацетилсалицилова киселина, нейните соли и естери	кг	-	-
Лизин, глутаминова киселина и техните соли; квартернерни амониеви соли и хидрооксиди; лецитини и други фосфоаминолипиди; амиди и техните производни и соли на тези продукти	кг	-	-
Лактони, н.д., хетероцикленни съединения, съдържащи само азотни хетероатоми с некондензиран пирозолен пръстен, пиримидинов или пиперазинов пръстен, некондензиран триазинов пръстен или фенотианозови пръстени, без други кондензации; хидантоин и негови производни	кг	-	-
Сулфонамиди	кг	-	-
Химически чисти захари, без захароза, лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза (левулоза); захарни етери, ацетали и естери и техните соли, н.д.	кг	-	-
Провитамини, витамини и техните производни	хил.лв	х	х
Хормони и техните производни; други стероиди, използвани главно като хормони	г
Гликозиди и растителни алкалоиди, техните соли, естери и други производни	хил.лв	х	х
Антибиотици	кг
Лекарствени продукти, съдържащи пеницилини или други антибиотици	кг
Лекарствени продукти, съдържащи хормони, но несъдържащи антибиотици	кг

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажби, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Лекарствени продукти, съдържащи алкалоиди или техните производни, но несъдържащи хормони или антибиотици	кг	13 525 968	12 732 889
Антисеруми и ваксини	кг
Противозачатъчни химични препарати на базата на хормони или спермициди	хил.лв	x	x
Диагностични реактиви и други лекарствени продукти	кг
Пневматични гуми от каучук, нови, за леки автомобили	бр.	-	-
Пневматични гуми от каучук, нови, за мотоциклети и велосипеди	бр.	-	-
Пневматични гуми от каучук, нови, за автобуси, товарни автомобили и самолети	бр.
Пневматични гуми от каучук, нови, за селскостопански и лесовъдни превозни средства и съоръжения и други външни пневматични гуми	бр.
Профили за поправка на гуми от невулканизиран каучук	кг	-	-
Регенерирани пневматични гуми	бр.	43 686	36 522
Регенериран каучук в първични форми или на плочи, листове или ленти	кг	-	-
Невулканизиран каучук и изделия от него; вулканизиран каучук, различен от твърдия каучук, на нишки, въжета, плочи, листове, ленти, пръчки и профили	кг	3 358 525	3 348 158
Маркучи от вулканизиран каучук, различен от твърдия каучук	кг	36 405 829	33 729 113
Транспортни ленти или трансмисийни ремъци от вулканизиран каучук	кг
Платове с покритие от каучук, различни от платната за пневматични гуми	кг
Огнеупорни цименти, строителни разтвори, бетони и други подобни смеси, н.д.	кг	1 735 430	1 737 930
Други огнеупорни керамични изделия	кг	1 692 820	1 607 044
Несмлян цимент "клинкер"	кг	1 717 082 622	..
Портландцимент и други видове хидравличен цимент	кг	1 793 009 495	1 787 736 265
Негасена, гасена и хидратна вар	кг	1 481 690 746	309 954 455
Гипс и гипсови свързващи вещества	кг
Калциниран или агломериран доломит	кг	-	-
Злато, недеформирано, или под формата на полуготов продукт, или на прах	кг	428	337
Недеформиран алуминий	кг	11 024 048	10 406 722
Пръти и профили от алуминий	кг	36 204 296	34 695 483
Тел от алуминий	кг
Недеформирано олово	кг	104 680 810	102 295 201
Недеформиран цинк	кг
Недеформиран калай	кг

Наименование на продукта	Мярка	Производство, 2014 г.	Продажби, 2014 г.
		Количество, кг	Количество, кг
Рафинирана мед и медни сплави, недеформирани; матерни медни сплави	кг	316 485 341	..
Прахове и люспи от мед	кг	-	-
Пръти и профили от мед	кг
Тел от мед	кг	4 916 911	3 305 415

Таблица 2- 3: Производство и продажби на основни химически продукти Р България – продукти на добивната промишленост, химически продукти и изделия от тях, торове, пестициди, биоциди, почистващи средства и детергенти, лекарствени средства и други в натурално изражение (кг) за 2015 г.

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
Железни руди и техните концентрати	кг	-	-
Медни руди и техните концентрати	кг	30 589 442 945	389 685 415
Никелови руди и техните концентрати	кг	-	-
Алуминиеви руди и техните концентрати	кг	-	-
Руди на благородни метали и техните концентрати	кг
Оловни, цинкови и калаени руди и техните концентрати	кг	681 856 186	251 814 467
Водород, азот, кислород; аргон и други инертни газове	м3	278 836 389	..
Въглероден диоксид и други неорганични кислородни съединения на неметалните елементи	кг
Втечен въздух; сгъстен въздух	кг
Хромови оксиди и хидрооксиди, манганови оксиди, оловни оксиди и медни оксиди и хидрооксиди	кг	-	-
Други оксиди, хидрооксиди и пероксиди на металите	кг	-	-
Синтетични органични багрилни вещества и препарати на базата на тези вещества; синтетични органични багрилни вещества, използвани като луминофори или като средства за флуоресценция; оцветителни лакове и препарати на базата на тези багрила и лакове	кг
Дъбилни екстракти от растителен произход; танини и техните соли, етери, естери и други производни; багрилни вещества от растителен или животински произход	кг	-	-
Органични синтетични дъбилни продукти; неорганични дъбилни препарати, дори съдържащи естествени дъбилни продукти; ензимни препарати за предварително дъбене	кг	-	-
Металоиди	кг
Халогениди и оксихалогениди на неметалните елементи; сулфиди на неметалните елементи; технически фосфорен трисулфид	кг	-	-
Алкални или алкалоземни метали; редкоземни метали, скандий и итрий, дори смесени или сплавени помежду си; живак	кг	-	-
Соли на оксометалните и пероксометалните киселини; благородни метали в колоидно състояние	кг
Други неорганични съединения (вкл. дестилирани води); амалгами, без тези на благородните метали	кг	..	333 015

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
Други изотопи и техните съединения, вкл. тежка вода	кг	-	-
Водороден пероксид	кг H ₂ O ₂	-	-
Фосфида, карбиди, хидриди, нитриди, азиди, силициди и бориди	кг
Неорганични или органични съединения на редкоземните метали, итрия или скандия или на техните смеси	кг	-	-
Пречистена сяра, без сублимирана, утаена или колоидна сяра	кг
Пържени железни пирити (пиритна пепел)	кг	-	-
Пиезоелектрически кварц; други синтетични или синтеровани скъпоценни камъни, необработени, само срязани или грубо одялани	г	-	-
Ациклени въглеводороди	кг
Циклени въглеводороди	кг	-	-
Наситени и ненаситени хлорни производни на ациклените въглеводороди	кг	-	-
Сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни на въглеводородите, дори халогенирани	кг	-	-
Други производни на въглеводородите	кг	-	-
Промислени мастни алкохоли	кг	-	-
Наситени и ненаситени моноалкохоли	кг
Диоли, полиалкохоли, циклени алкохоли и техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг
Феноли; фенолни алкохоли и техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг	-	-
Промислени монокарбоксилни мастни киселини; масла, получени при рафиниране, съдържащи киселини	кг	1 008 231	1 009 999
Наситени ациклени монокарбоксилни киселини и техните анхидриди, халогениди, пероксиди и пероксиацилини; техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни	кг
Ненаситени ациклени монокарбоксилни киселини, циклени монокарбоксилни киселини, ациклени и циклени поликарбоксилни киселини, вкл. техните производни	кг	1 524 768	..
Ароматни поликарбоксилни киселини, карбоксилни киселини с алкохолна функционална група, но без друга кислородна функционална група и техните производни, без салицилова киселина и нейните соли	кг
Съединения с аминна функционална група	кг	-	-
Аминови съединения с кислородни функционални групи, без лизин и глутаминова киселина	кг	-	-
Уреини и техните соли; съединения с карбоксилмидна или нитрилна функционални групи; техните производни	кг	-	-
Съединения с други азотни функционални групи	кг	-	-
Органични тиосъединения и други органоминерални съединения	кг
Хетероциклени съединения, н.д.; нуклеинови киселини и техните соли	кг	-	-
Фосфорни естери и естери на други неорганични	кг	-	-

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
киселини на неметалните елементи (без естерите на халогеноводородите) и техните соли; техните халогено-, сулфо-, нитро- или нитрозопроизводни			
Съединения с алдехидна функционална група	кг
Съединения с кетонна и хинонна функционална група	кг
Етери, органични пероксиди, епоксиди, ацетали и хемиацетали и техните производни	кг	-	-
Ензими и други органични съединения, н.д.	кг
Производни на смолата или на други растителни продукти	кг	-	-
Дървени въглища	кг	4 196 199	5 051 934
Масла и други продукти, получени при дестилацията на високотемпературни каменовъглени катрани	кг
Неденатуриран етилов алкохол с алкохолно съдържание $\geq 80\%$ обемни	л	35 700 981	33 026 708
Етилов алкохол и спиртове, денатурирани, с всякакво алкохолно съдържание	л	46 412 664	46 373 452
Азотна киселина; смеси от азотна и сярна киселина; амоняк	кг N
Карбамид	кг N	1 331 349	1 268 916
Амониев сулфат	кг N	-	-
Амониев нитрат	кг N
Двойни соли и смеси от калциев нитрат и амониев нитрат	кг N	-	-
Смеси от амониев нитрат и калциев карбонат или други неорганични материали без подхранващи свойства	кг N	-	-
Други азотни торове и смеси от торове	кг N
Суперфосфати	кг P ₂ O ₅
Други минерални или химични фосфорни торове	кг P ₂ O ₅	-	-
Калиев хлорид	кг K ₂ O	-	-
Калиев сулфат	кг K ₂ O	-	-
Други минерални или химични калиеви торове	кг K ₂ O	-	-
Натриев нитрат	кг
Минерални или химични торове, съдържащи три хранителни елемента: азот, фосфор и калий	кг
Диамониев хидрогенортофосфат (диамониев фосфат)	кг	-	-
Амониев дихидрогенортофосфат (моноамониев фосфат)	кг
Други минерални или химични торове, съдържащи два хранителни елемента: азот и фосфор	кг	-	-
Други минерални или химични торове, съдържащи два хранителни елемента: фосфор и калий	кг
Калиеви нитрати	кг N	-	-
Други минерални или химични торове, съдържащи два или три от хранителните елемента: азот, фосфор и калий	кг	8 085 084	7 927 777
Торове от животински или растителен произход, дори смесени помежду си или обработени химически	кг
Полимери на етилена в първични форми	кг	24 884 550	..
Полимери на стирена в първични форми	кг
Полимери на винилхлорида или на други халогенирани олефини, в първични форми	кг	6 198 740	3 641 436

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
Полиацетали, други естери и епоксидни смоли в първични форми; поликарбонати, алкидни смоли, алилни полиестери и други полиестери, в първични форми	кг
Полимери на пропилен или на други олефини, в първични форми	кг	79 174 358	..
Полимери на винилацетати или на други винилови естери в първични форми; други винилови полимери в първични форми	кг
Акрилови полимери в първични форми	кг
Полиамиди в първични форми	кг
Карбамидни, тиокарбамидни и меламинови смоли, в първични форми	кг
Други аminosмоли, фенолни смоли и полиуретани, в първични форми	кг
Силикони в първични форми	кг
Други полимери в първични форми, н.д.	кг	-	-
Синтетичен каучук в първични форми	кг	-	-
Инсектициди	кг акт. в-во
Хербициди	кг акт. в-во	-	-
Инхибитори на кълненето и регулатори на растежа на растенията	кг акт. в-во	-	-
Дезинфекционни средства	кг акт. в-во	111 229	103 328
Фунгициди	кг акт. в-во
Други пестициди и агрохимикали	кг акт. в-во
Бои и лакове на базата на акрилови или винилови полимери, диспергирани или разтворени във водна среда	кг	46 587 999	42 614 432
Бои и лакове на базата на полиестерни, акрилови или винилови полимери, диспергирани или разтворени в неводна среда	кг	16 090 974	11 807 436
Готови пигменти, готови препарати за матиране и оцветяване, остъкляващи емайли, ангоби, течни лустра и подобни препарати; стъклен фрити	кг
Други бои и лакове; сикативни препарати; кит	кг	453 591 788	448 294 085
Бои за художници, бои за изменение на нюансите, за забавления и подобни бои	кг
Печатарски мастила	кг
Суров глицерол, глицеролови води и луги	кг	-	-
Повърхностноактивни органични вещества, без сапуните	кг
Сапуни и повърхностноактивни органични продукти и препарати, употребявани като сапуни; хартия, вата, филц и нетъкан текстил, напоени или покрити със сапун или детергенти	кг	7 024 102	6 587 010
Перилни и почистващи препарати	кг	87 445 113	102 883 597
Препарати за ароматизиране или обезмирсияване на помещения, вкл. благовонни препарати за религиозни обреди	хил.лв	x	x
Изкуствени восъци и восъчни препарати	кг
Вакси и кремове за обувки; препарати за чистене и	кг	1 133 052	1 137 176

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
лъскане на мебели, подове, каросерии, стъкла или метали			
Пасти, прахове и други препарати за чистене и лъскане	кг	903 594	903 594
Лепила	кг	2 347 701	2 297 511
Етерични масла; смеси от ароматизиращи субстанции	кг	1 292 259	1 233 891
Фотографски плаки и филми; фотографски филми за моментално проявяване и изготвяне на снимки, чувствителни, неекспонирани; фотографска хартия	м2	-	-
Емулсии за получаване на светлочувствителни повърхности; химически препарати за фотографски цели, н.д.	кг	-	-
Мастила, без печатарските	кг	-	..
Смазочни препарати	кг	3 301 188	3 125 264
Антидетонаторни препарати, добавки за минерални масла и подобни продукти	кг	1 959 171	1 761 355
Течности за хидравлични спирачки; антифризи и препарати против заскрежаване	кг	5 721 347	5 417 280
Пептони и техните производни; други протеинови вещества и техните производни, н.д.; стрити на прах кожи	кг	-	-
Пасти за моделиране (вкл. пластилини); състави, наречени "зъболекарски восъци"; други зъболекарски състави на базата на гипс; смеси и заряди за пожарогасители; пожарогасителни гранати и бомби; готови среди за развитие на микроорганизми; сложни диагностични или лабораторни реактиви, н.д.	кг
Химични елементи и съединения, легирани с оглед използването им в електрониката, под формата на дискове, пластини или аналогични форми	кг	-	-
Активен въглен	кг	-	-
Препарати за апретура или дообработка, ускорители на боядисване или фиксиране на багрила и подобни продукти и препарати	кг	-	-
Препарати за декапиране на метали; флюсове; препарати, наречени "ускорители на вулканизацията"; сложни пластификатори за каучук или пластмаси; катализатори, н.д.; алкилбензолони и алкилнафталови смеси, н.д.	кг	400 851	..
Свързващи препарати за леярски форми или сърца; разнообразни химични продукти	кг	4 372 055	3 426 861
Салицилова киселина, о-ацетилсалицилова киселина, нейните соли и естери	кг	-	-
Лизин, глутаминова киселина и техните соли; квартернерни амониеви соли и хидрооксиди; лецитини и други фосфоинолипили; амиди и техните производни и соли на тези продукти	кг	-	-
Лактони, н.д., хетероциклени съединения, съдържащи само азотни хетероатоми с некондензиран пирозолен пръстен, пиримидинов или пиперазинов пръстен, некондензиран триазинов пръстен или фенотианизови пръстени, без други кондензации; хидантоин и негови производни	кг	-	-

Наименование на позицията	Мярка	Производство за 2015 г.	Продажби за 2015 г.
		Количество	Количество
Сулфонамиди	кг	-	-
Химически чисти захари, без захароза, лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза (левулоза); захарни етери, ацетали и естери и техните соли, н.д.	кг	-	-
Провитамини, витамини и техните производни	хил.лв	х	х
Хормони и техните производни; други стероиди, използвани главно като хормони	г	-	..
Гликозиди и растителни алкалоиди, техните соли, естери и други производни	хил.лв	х	х
Антибиотици	кг
Лекарствени продукти, съдържащи пеницилини или други антибиотици	кг
Лекарствени продукти, съдържащи хормони, но несъдържащи антибиотици	кг
Лекарствени продукти, съдържащи алкалоиди или техните производни, но несъдържащи хормони или антибиотици	кг	12 016 422	12 110 954
Антисеруми и ваксини	кг
Противозачатъчни химични препарати на базата на хормони или спермициди	хил.лв	х	х
Диагностични реактиви и други лекарствени продукти	кг
Пневматични гуми от каучук, нови, за леки автомобили	бр.	-	-
Пневматични гуми от каучук, нови, за мотоциклети и велосипеди	бр.	-	-
Пневматични гуми от каучук, нови, за автобуси, товарни автомобили и самолети	бр.
Пневматични гуми от каучук, нови, за селскостопански и лесовъдни превозни средства и съоръжения и други външни пневматични гуми	бр.	-	-
Профили за поправка на гуми от невулканизиран каучук	кг	-	-
Регенерирани пневматични гуми	бр.	34 276	29 656
Регенериран каучук в първични форми или на плочи, листове или ленти	кг	-	-
Невулканизиран каучук и изделия от него; вулканизиран каучук, различен от твърдия каучук, на нишки, въжета, плочи, листове, ленти, пръчки и профили	кг	8 242 410	8 043 111
Маркучи от вулканизиран каучук, различен от твърдия каучук	кг	42 228 543	39 478 500
Транспортни ленти или трансмисионни ремъци от вулканизиран каучук	кг
Платове с покритие от каучук, различни от платната за пневматични гуми	кг
Несмлян цимент "клинкер"	кг	2 073 961 759	..
Портландцимент и други видове хидравличен цимент	кг	2 114 402 330	2 075 272 215
Негасена, гасена и хидратна вар	кг	1 472 860 239	326 369 412
Гипс и гипсови свързващи вещества	кг	281 389 485	35 229 584
Калциниран или агломериран доломит	кг	-	-
Битумни смеси на базата на природен асфалт или битум, нефтен битум, минерален катран или пек от минерален катран	кг	3 036 827 485	1 556 143 627

* - предварителни данни

- - няма случай
- конфиденциални данни
- х - поради естеството на данните не може да има случай

Източник: НСИ, 31.08.2016 г.

✓ Производство на УОЗ пестициди

Не е установено нито един от 15-те УОЗ пестицида, изброени в Приложение А или Б на Стокхолмската конвенция да са били произвеждани в Р България. Продукти за растителна защита (ПРЗ), съдържащи УОЗ вещества не са били формулирани в страната.

Групата на УОЗ пестицидите, изброени в Приложение А и Б на Стокхолмската конвенция включва 15 УОЗ вещества, за 12 от които производството е абсолютно забранено, а за 3 е строго ограничено, както е посочено за всяка страна от Регистъра на специфичните изключения (Таблица № 2-4).

Таблица 2-4: УОЗ пестициди, изброени в Приложение А и Б на Стокхолмската конвенция

№	УОЗ пестициди	CAS №	ЕС №	Анекс	Приемлива цел за производство или специфично изключение за употреба
1)	Алдрин	309-00-2	206-215-8	А	Производство: няма Употреба: няма
2)	Алфа хексахлорциклохексан (α-НСН)	319-84-6	206-270-8	А	Производство: няма Употреба: няма
3)	Бета хексахлорциклохексан (β-НСН)	319-85-7	206-271-3	А	Производство: няма Употреба: няма
4)	Хлордан	57-74-9	200-349-0	А	Производство: няма Употреба: няма
5)	Хлордекон	143-50-0	205-601-3	А	Производство: няма Употреба: няма
6)	Диелдрин	60-57-1	200-484-5	А	Производство: няма Употреба: няма
7)	Ендрин	72-20-8	200-775-7	А	Производство: няма Употреба: няма
8)	Ендосулфан	115-29-7 959-98-8 33213-65-9	204-079-4	А	Производство: както е разрешено за страните, вписани в Регистъра на специфичните изключения Употреба: при комплекс от селскостопански култури и вредители, в съответствие с Част VI на това Приложение.
9)	Хептахлор	76-44-8	200-962-3	А	Производство: няма Употреба: няма
10)	Хексахлорбензен (НСВ)	118-74-1	204-273-9	А	Производство: няма Употреба: няма
11)	Линдан (γ-НСН)	58-89-9	200-401-2	А	Производство: няма Употреба: като фармацевтичен препарат за локално приложение в общественото здравеопазване за борба срещу краста и въшки.
12)	Мирекс	2385-85-5	219-196-6	А	Производство: няма Употреба: няма
13)	Пентахлорбензен (РСВ)	608-93-5	210-172-0	А	Производство: няма Употреба: няма
14)	Токсафен	8001-35-2	232-283-3	А	Производство: няма Употреба: няма
15)	Дихлордифенилтрихлоретан (DDT)	50-29-3	200-024-3	Б	Производство: за контрол върху разпространители на болести в съответствие с Част II на този Анекс; Употреба: като биоциди за борба

№	УОЗ пестициди	CAS №	ЕС №	Анекс	Приемлива цел за производство или специфично изключение за употреба
					срещу комарите, разпространители на болести като малария;

Източник: НПДУУОЗ, 2012-2020 г.

1), 2), 3), 6), 7), 8), 9), 10), 13), 15) – приоритетни вещества по смисъла на НАРЕДБА за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители, с оглед постигане на добро химично състояние на повърхностните води

2), 3), 8), 9), 10), 13) – приоритетно опасни вещества по смисъла на НАРЕДБА за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители, с оглед постигане на добро химично състояние на повърхностните води

2.2.2. ВНОС И ИЗНОС НА ХИМИЧНИ ПРОДУКТИ

✓ Внос и износ на химични вещества и смеси

В Таблица № 2-5 са посочени износа и вноса на химични вещества и продукти, съгласно Стандартната външнотърговска класификация (SITC) в млн.лв. за периода 2009 – 2015 г. От данните е видно, че както износоът, така и вносоът бележат ръст всяка година за всички държави, в т.ч. и за държавите членки на ЕС. Общият износ на химични продукти през 2015 г. е нараснал почти 2.5 пъти, а този за ЕС – 3.5 пъти в сравнение с износа през 2009 г. Подобен е трендът на растеж и при вноса на химични продукти през 2015 г. – общият внос бележи ръст от 96%, а този за ЕС – с 88% спрямо 2009 г.

Таблицы № 2-6 и № 2-7 представят търговска статистика за количествата внесени и изнесени химични продукти (kg) от държави търговски партньори извън ЕС и за държави търговски партньори извън ЕС (трети страни), по години 2007-2015 г. по продуктово код 3824: свързващи препарати за леярски форми или сърца; химични продукти и препарати на химическата промишленост или на други свързани с нея промишлености (включително смесите от естествени продукти).

Данните показват оживен внос на химични продукти от Македония, Сърбия, Турция, Русия, Украйна, Китай, Малайзия и САЩ за периода 2007-2015 г., който непрекъснато расте в годините, като най-голям е вносоът от Турция. Износоът на химични продукти също бележи ръст по години, като износоът за Македония, Сърбия, Косово, Казахстан, Молдова и Албания расте, а този за Русия, Турция, Грузия, Босна и Херцеговина - намалява.

Таблицы № 2-8 и № 2-9 представят търговска статистика за вноса и износа на химични вещества и смеси от Приложение I на Регламент (ЕС) 649/2012 (PIC) от държави търговски партньори извън ЕС, по години 2011-2015 г. и количеството (kg) на опасни пестицидни формулации и индустриални химикали, за които са въведени ограничения за пускане на пазара и употреба в ЕС. Най-голям е износоът за Китай, Виетнам, Сингапур, Корея, Малайзия и Тайланд.

Таблица 2- 5: Износ и внос по сектор на Стандартната външотърговска класификация (SITC) „Химични вещества и продукти“ за периода 2009 - 2015 г.

Сектори на SITC	Износ - FOB						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв
Химични вещества и продукти	1759,4	2424,1	3160,6	3371,8	3546,3	3945,3	4437,3
в т.ч. ЕС	711,2	971,9	1461,7	1601,7	1851,8	2102,9	2576,5
Сектори на SITC	Внос - CIF						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв	млн. лв
Химични вещества и продукти	3692,8	4407,6	5197,7	5711,1	6102,0	6542,2	7238,4
в т.ч. ЕС	2945,5	3541,4	4046,1	4373,2	4627,0	5014,9	5533,0

Източник: НСИ, октомври 2016 г.

Таблица 2- 6: Търговска статистика за внос на химични продукти в Р България от държави търговски партньори извън ЕС, по години 2007- 2015 г. и количество (kg) / Продуктов код 3824: Свързващи препарати за лезърски форми или сърца; химични продукти и препарати на химическата промишленост или на други свързани с нея промишлености (включително смесите от естествени продукти)

Количество/ Търговски партньори	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)
Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Албания			16 000		13 000				
Австралия								5 000	11 000
Босна и Херцеговина					210 000				
Китай	278 000	316 000	134 000	188 000	152 000	157 000	357 000	1 035 000	1 623 000
Египет	339 000	145 000	279 000	28 000	89 000	21 000			
Хонг Конг						14 000	11 000	46 000	46 000
Индия	20 000			20 000		12 000	19 000	69 000	68 000
Индонезия				8 000					
Израел	33 000	13 000	2 000			1 000			
Япония	71 000	31 000	8 000			8 000	8 000	2 000	
Йордания		52 000		1 000					
Южна Корея	94 000	208 000		64 000				20 000	

Количество/ Търговски партньори	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)
Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Македония	1 271 000	1 330 000	669 000	2 680 000	2 896 000	327 000	191 000	250 000	241 000
Млайзия	22 000	35 000	27 000	13 000	23 000	24 000	40 000	1 000	1 000
Русия	218 000	219 000	375 000	270 000	308 000	397 000	341 000	221 000	331 000
Сърбия	66 000	7 000	18 000	116 000	64 000		27 000	639 000	622 000
Сингапур							4 000	75 000	33 000
Швейцария	23 000	16 000	4 000	1 000		1 000			
Тайван						2 000			
Тайланд		8 000							
Турция	6 539 000	7 675 000	5 913 000	4 460 000	5 725 000	5 477 000	6 596 000	6 665 000	6 381 000
Украйна	49 000	45 000	27 000	89 000	34 000	38 000	49 000	59 000	35 000
ОАЕ	33 000			2 000	2 000	1 000		1 000	1 000
САЩ	60 000	37 000	40 000	14 000	13 000	72 000	54 000	83 000	92 000
ОБЩО	9 116 000	10 137 000	7 512 000	8 061 000	9 529 000	6 567 000	7 697 000	9 171 000	9 485 000

Източник: Европейска комисия, база данни за търговска статистика (внос/износ), октомври 2016 г.; http://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm

Таблица 2- 7: Търговска статистика за износ на химични продукти от Р България за държави - търговски партньори извън ЕС, по години 2007 – 2015 г. и количество (kg) Продуктов код 3824: Свързващи препарати за леярски форми или сърца; химични продукти и препарати на химическата промишленост или на други свързани с нея промишлености (включително смесите от естествени продукти)

Количество/ Търговски партньори	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)
Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Албания	195 000	141 000	3 000	3 000	192 000	94 000	29 000	629 000	184 000
Алжир		1 000							
Армения	2 000	11 000	5 000				265 000		
Азербайджан		1 000						10 000	
Бахамски острови	1 000	1 000	2 000						
Барбадос	1 000	1 000	1 000						
Беларус		1 000				145 000			
Босна и Херцеговина	88 000	2 000		5 000		25 000	25 000	1 000	39 000

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Количество/ Търговски партньори	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)
Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Китай	24 000	1 000						10 000	
Доминиканска република							1 000		
Египет		1 000							
Грузия	50 000	22 000	5 000	2 000	2 000	17 000	13 000	8 000	6 000
Гибралтар	1 000								
Индия		1 000							
Иран					3 000	2 000	1 000		
Ирак	1 000								
Йордания		5 000							
Казахстан				20 000	87 000	119 000	39 000	167 000	145 000
Южна Корея	1 000	3 000							
Косово	1 000	49 000	3 000	5 000	42 000	82 000	79 000	145 000	221 000
Ливан								1 000	1 000
Либерия	4 000	4 000							
Македония	629 000	797 000	240 000	240 000	707 000	804 000	1 549 000	1 305 000	1 137 000
Маршалски острови	1 000		1 000						
Молдова	2 000	13 000	18 000	35 000	35 000	37 000	9 000	28 000	47 000
Мароко	1 000								
Норвегия								1 000	
Панама	12 000	5 000							
Русия	24 000	33 000	6 000	11 000	176 000	161 000	95 000	31 000	6 000
Сърбия	72 000	130 000	42 000	650 000	3 634 000	4 143 000	1 833 000	395 000	176 000
Сингапур							21 000		
Судан		7 000	5 000		3 000		6 000		1 000
Швейцария	1 000								
Тайланд	1 000								
Турция	135 000	792 000	17 000	35 000	35 000	76 000	83 000	13 000	14 000
Украйна	31 000	32 000		1 000	10 000			20 000	

Количество/ Търговски партньори	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)
Години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ОАЕ					1 000	2 000	42 000		
САЩ	5 000			2 000		1 000			
Узбекистан					2 000	2 000	5 000		
Винуату			1 000						
Британски Вирджински острови	501 000	97 000							
ОБЩО	1 787 000	2 157 000	350 000	1 009 000	4 930 000	5 710 000	4 095 000	2 764 000	1 977 000

Източник: Европейска комисия, база данни за търговска статистика (внос/износ), октомври 2016 г.; http://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm

Таблица 2- 8: Търговска статистика за внос на химични вещества и смеси от Приложение I на Регламент (ЕС) 649/2012 в Р България от държави търговски партньори извън ЕС (трети страни), по години 2011- 2015 г. и количество (кг) – опасни пестицидни формулации и индустриални химикали, за които са въведени ограничения за пускане на пазара и употреба в ЕС:

Количество/ Търговски партньори	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)	Внос (kg)
Години	2011	2012	2013	2014	2015
Китай	22	189	5	45	-
Турция	0,2				
ОБЩО	22.2	189	5	45	-

Таблица 2- 9: Търговска статистика за износ на химични вещества и смеси от Приложение I на Регламент (ЕС) 649/2012 в Р България от държави търговски партньори извън ЕС (трети страни), по години 2011- 2015 г. и количество (кг) – опасни пестицидни формулации и индустриални химикали, за които са въведени ограничения за пускане на пазара и употреба в ЕС:

Количество/ Търговски партньори	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)
Години	2011	2012	2013	2014	2015
Турция	62000	37000	52275	42465	59660
Русия	86600	220000	1000	6000	2550
Азербайджан	17000	13000	6000	4670	5520
Мексико	42200	101000	40000	80000	48000
Куба	176075	110640	92575	63862,5	27000

Количество/ Търговски партньори	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)	Износ (kg)
Години	2011	2012	2013	2014	2015
Коста Рика	5000	5000		4400	
Чили	2500	2500	2500		
Аржентина	162620	105320	141220	81441,5	115290
Йордания	93000	82100		900	2934
Саудитска Арабия	14500	17000	16000	16920	11280
ОАЕ	50000	44000	30000	37600	47500
Индия	9600			9120	3040
Тайланд	109300	24000	18000	9500	56784
Виетнам	398400	432700	596320	258311	331029
Корея	172000	314000	262000	336300	307800
Сингапур	252000	180000	120000	152000	142500
Индонезия	39000	101000	59000	48950	90270
Китай	1587000	2869660	902360	1148754	1159608
Малайзия	140000	70000	115900	126565	168155
Бразилия		400		380	380
Египет		5000		4750	4750
Австралия		10000		8000	
Мианмар					1205,75
ЮАР					4750
Китай	319108		179993	68649	220000
Индия			88764	202704	132000
Сърбия	15968				
ОБЩО	3 753 871	4 744 320	2 723 907	2 712 242	2 942 005,75

Източник: МОСВ, октомври 2016 г.

✓ **Внос и износ на УОЗ пестициди**

Понастоящем вносът на всички 15 УОЗ пестицида, изброени в Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители, е забранен в Р България.

УОЗ пестициди са внасяни в България основно през периода 1950 г. – 1990 г., най-интензивно през 60-те години на миналия век в количества от 100 т до 200 т на година. Алдрин, диелдрин и ендрин е внасян в периода 1960 г. - 1969 г., DDT – от 1950 г. до 1969 г.; хептахлор и токсафен – съответно до 1991 г. и 1985 г.; линдан (γ -НСН) – до 1990 г., а ендосулфан - до 2004 г. Мирекс, НСВ, хлордан, хлордекон, РеСВ, α -НСН и β -НСН не са били внасяни в България.

УОЗ пестициди не са били изнасяни от Р България, освен за екологосъобразно обезвреждане извън територията на България, поради липса на подходяща инсталация за изгаряне в страната.

Източник: МОСВ, НПДУУОЗ, 2012-2020 г.

✓ **Внос и износ на разрешени за пускане на пазара и употреба Продукти за растителна защита (ПРЗ)**

Вътрешнообщностни изпращания на ПРЗ за държави членки на ЕС

От началото на членството на България в ЕС за периода 2007 г. – 2010 г. вътрешнообщностните изпращания от България за държави членки на ЕС на разрешени ПРЗ възлизат общо на около 16 тона. Най-голям % дял в вътрешнообщностните изпращания на разрешени ПРЗ от България заема на Гърция – 94.4%, следвана от Германия – 6.3%.

Източник: НАП, април 2011 г.

Вътрешнообщностни пристигания на ПРЗ от държави членки на ЕС

За периода 2007 г до 2010 г в страната от държави членки на ЕС вътрешнообщностните пристигания на разрешени за употреба ПРЗ възлизат на 439.8 тона.

Най-голям % дял във вътрешнообщностните пристигания на разрешени ПРЗ в страната заема Франция – 44.9%, следвана от Холандия – 20.1% и Италия – 12.6%. % дял на останалите страни-членки на ЕС е под 10%.

Източник: НАП, април 2011 г.

2.2.3. ПУСКАНЕ НА ПАЗАРА И УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИ ПРОДУКТИ ПО КАТЕГОРИИ

✓ **Пускане на пазара и употреба на минерални торове**

БАБХ осъществява официалния контрол при производството, пускането на пазара, съхранението, търговията и употребата на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати в Р България, при условията, по реда и съгласно правомощията, уредени в закона за защита на растенията и подзаконовите нормативни актове по прилагането му и контрол по прилагането на Регламент (ЕО) № 2003/2003 на Европейския парламент и на Съвета относно торовете.

По данни на БАБХ, през 2014 г. в страната са употребени 322 004 тона азотни торове (N); 64 459 тона фосфорни торове (изразени като P_2O_5) и 32 295 тона калиеви торове (изразени като K_2O). Като цяло, през годината се наблюдава увеличение на общото количество употребени торове спрямо предходната 2013 г.

В страната през 2015 година са употребени азотни торове, в количество 341608 тона, изразени като азот; фосфорни торове – 63 152 тона, изразени като фосфор и калиеви торове – 34 112 тона, изразени като калий. За сравнение, през предходната 2014 година количествата са разпределени както следва: 322 004 тона като азот, 64 459 тона като фосфор и 32 295 тона като калий. През 2015 год. се наблюдава увеличаване на общото количество употребени торове спрямо 2014 година

При културите от реколта 2014 г. с азотни торове са наторени 23 283 хил. декара, като средно на декар наторена площ се падат по 13,8 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове са 5 360 хил. декара – средно по 12 кг P₂O₅ и с калиеви торове – 4 153 хил. декара – средно по 7,8 кг K₂O. Наблюдава се незначително намаление на наторените площи спрямо 2013 г. В почти всички области на страната се констатира използване на различни видове комбинирани торове.

При културите от реколта 2015 г. са наторени с азотни торове 24 576 хил. декара, като средно на декар наторена площ се падат по 13.9 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове са 5 263 хил. декара – средно по 12 кг P₂O₅ и с калиеви торове – 4 548 хил. декара – средно по 7.5 кг K₂O. През 2015 г. се наблюдава слабо увеличаване на наторените площи спрямо 2014 г., като средното количество тор на декар е намалено само при фосфорни торове. Констатира се в почти всички области на страната използване на различни видове комбинирани торове.

Таблица 2- 10: Употребени количества минерални торове, тона активно вещество

Година	Всичко NPK, т	Азотни торове като N, т	Фосфорни торове като P ₂ O ₅ , т	Калиеви торове като K ₂ O, т
2012	306867	235386	47633	23848
2013	305276	258856	26695	19725
2014	418758	322004	64459	32295
2015	460 120	341608	63 152	34 112

Източник: БАБХ, Аграрни доклади 2014 и 2015 г., МЗХ.

През 2014 г. са регистрирани общо 26 нови продукта (органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители), в това число 18 броя като отделни продукти и 2 броя под формата на група продукти от няколко разновидности, имащи еднакъв произход и технология на производство, но различни по съотношение на хранителните елементи.

През 2015 г. са регистрирани общо 31 нови продукта (органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители).

На територията на страната през 2014 г. са направени 470 инспекции на: складове на производители или вносители на торове; дистрибутори на едро и дребно; складове на земеделски производители и ГКПП. Констатирани са 26 броя несъответствия, написани са 31 предписания и са направени 4 акта за установени нарушения. През годината са взети 101 броя проби (при планирани 100 броя) от следните обекти: 58 броя от дистрибутори на едро и дребно; 32 броя от складове на производители или вносители и 11 броя от ГКПП. Взети са 97 проби от торове, притежаващи маркировка ЕО тор и 4 проби от други торове. Констатирани са следните несъответствия: пуснати на пазара торове без сертификат за качество; несъответствие с обявените на етикета показатели; неправилно етикетирание; нетрайно прикрепени към опаковките етикети на български език.

На територията на страната през 2015 г. са направени общо 953 бр. инспекции във връзка с контрола на торове. Направени са 112 бр. предписания със съответните корективни мерки и посочен срок за изпълнение. Взети са 96 бр. проби от торове, за оценка за съответствие с показателите, декларирани от производителя и с изискванията на Регламент (ЕО) № 2003/2003. Съставен е 1 Акт за установяване на административно нарушение.

Източник: БАБХ, Аграрни доклади 2014 и 2015 г., МЗХ.

✓ Пускане на пазара и употреба на ПРЗ

ПРЗ се разрешават за пускане на пазара и употреба на територията на Р България, когато отговарят на изискванията, определени в Регламент (ЕО) 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита.

Продуктите за растителна защита се предлагат на пазара в страната и се употребяват, когато са разрешени със заповед на изпълнителния директор на БАБХ. Основната цел на дейността на Агенцията е да допусне за предлагане на пазара само официално разрешени продукти за растителна защита. Това са продукти, които са изпитани за ефикасност чрез използване на унифицирани стандарти на Европейската и средиземноморска организация по растителна защита /EPPO/. Те съдържат активни вещества, включени в Списъка на активните вещества, разрешени в Европейския съюз (Анекс I), или нотифицирани за включване в този списък.

Регламент (ЕО) № 1107/2009 (по-конкретно чл. 55 от него) постановява, че ПРЗ трябва да се употребяват правилно. Правилната употреба включва прилагане на принципите на добрата растителнозащитна практика и спазване на условията, при които продуктът е разрешен и указанията, посочени върху етикетите. Правилната употреба е съобразена и с разпоредбите на Директива 2009/128/ЕО, и по-специално с общите принципи на интегрираното управление на вредителите, както е посочено в чл. 14 и приложение III към нея, които се прилагат най-късно от 1 януари 2014 г.

Неразрешени продукти за растителна защита могат да се произвеждат, съхраняват и превозват в страната, ако са предназначени за употреба в друга държава, в която са разрешени.

Таблица 2-11: Брой разрешени продукти за растителна защита в Р България (към м. октомври 2016 г.):

Функция	ПРЗ, брой	ПРЗ, щадящи пчелите, брой
1. Фунгициди	250	166
2. Инсектициди общо, в т.ч.	135	14
- акарициди	16	
- нематоциди	9	
- родентициди	3	
- лимациди	6	
- репеленти	1	
3. Феромони	3	
4. Хербициди общо, в т.ч.	240	183
- десиканти и дефолианти	10	
5. Растижни регулатори	10	
ОБЩО:	635	363

Източник: БАБХ, 15.10.2016 г.

http://www.babh.government.bg/bg/Object/site_register/view/4/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0

Продуктите за растителна защита се предлагат на пазара с етикети на български език и се класифицират, опаковат и етикетират в съответствие с изискванията на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси. Материалът, от който е направена опаковката на продукт за растителна защита, и нейната вестимост се одобряват при разрешаването на продукта. ПРЗ се предлагат на пазара в оригинални запечатани опаковки на производителя или преопаковани от лице, което притежава разрешение за това.

Към м. октомври 2016 г. за предлагане на пазара и употреба са разрешени общо 635 ПРЗ (фунгициди, инсектициди и хербициди, феромони и растежни регулатори), от които 363 ПРЗ са щадящи пчелите.

Контролът на пазара и употребата на ПРЗ в България се извършва от БАБХ чрез от 28-те областни дирекции за безопасност на храните (ОДБХ), съгласно Национален план за контрол на пазара на продукти за растителна защита и Национален план за контрол върху употребата на продукти за растителна защита.

Контролът на продукти за растителна защита, извършван от БАБХ, цели да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преопаковане и употреба в земеделието само на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетирание. Също така, да се осигурят добрите практики при търговията с продуктите за растителна защита и интересите на потребителите и да се гарантира правилната употреба на продуктите за растителна защита при първично производство на растения и растителни продукти, предназначени за храна или за фураж, при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване на принципите на интегрираното управление на вредителите.

БАБХ издава разрешения/удостоверение за осъществяване на дейностите търговия с ПРЗ и преопаковане на ПРЗ, като поддържа и съответните обществено достъпни регистри; вписва и поддържа регистри на лицата, които извършват специализирани растителнозащитни услуги – фумигация на растения и растителни продукти и други обекти, третиране с продукти за растителна защита на семена за посев и консултантски услуги за интегрирано управление на вредителите.

През 2014 г. са издадени общо 312 разрешения, в т.ч. 70 за търговия с ПРЗ на едро, 186 за търговия на дребно с ПРЗ в селскостопанска аптека, 9 за извършване на фумигация, 4 за преопаковане на ПРЗ. Направена е промяна в разрешението на 50 фирми, притежаващи разрешение за съответната дейност, въз основа на подадено от тях заявление за промяна в обстоятелствата. Съгласно Закона за защита на растенията (обн. ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г.) са издадени общо 56 удостоверения, в т.ч. 32 за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека и 24 за обект за търговия – склад.

През 2014 г. в страната са регистрирани 1 694 обекти. Извършени са 1 658 инспекции, от които 1 060 в селскостопански аптеки, 489 в складове на едро и 23 в цехове за преопаковане. Съставени са 25 акта за нарушения, направени са 268 предписания, взети са 128 проби от ПРЗ за анализ.

Извършени са внезапни инспекции на 86 нерегламентирани обекти, в т.ч. общински пазари, тържища, магазини и др., за които са получавани сигнали от граждани, производители, търговци и др. за нерегламентирана търговия с ПРЗ. В резултат от контрола на регламентирани и нерегламентирани обекти са съставени 1 638 констативни протокола, направени са 268 предписания с корективни мерки за

отстраняване на несъответствията и посочен срок за изпълнение. Съставени са 25 акта за установяване на административно нарушение за нерегламентирана продажба на ПРЗ. Издадени са 14 наказателни постановления.

През 2015 г. са издадени общо 250 бр. удостоверения, в т.ч. 246 бр. за търговия с ПРЗ и 4 бр. за преопаковане на ПРЗ. Направена е промяна на 134 бр. разрешения.

През 2015 г. на територията на страната са регистрирани 1 244 бр. обекти, в това число 861 бр. обекти за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 367 бр. складове за съхранение и търговия с ПРЗ (собствени складове и клетки под наем), 14 бр. цеха за преопаковане на ПРЗ. Производители на ПРЗ в Р България са 2 бр. фирми.

Инспекциите обхващат селскостопански аптеки, складова база за съхранение и търговия с продукти за растителна защита, цехове за преопаковане на продукти за растителна защита.

От планираните за 2015 г. 1 362 бр. инспекции на територията на страната, са извършени 1 799 бр. инспекции, от които 1 192 бр. в селскостопански аптеки, 473 бр. в складове, 23 бр. в цехове за преопаковане и 86 бр. на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 1789 бр. констативни протоколи, направени са 487 бр. предписания с корективни мерки за отстраняване на несъответствията и посочен срок за изпълнение, взети са общо 115 бр. проби за анализ на ПРЗ, в т. ч. 107 бр. проби за съответствие с показателите одобрени при разрешаването и 8 бр. проби за удължаване срока на годност на продукта. Съставени са 19 бр. Акта за административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията, като са издадени 8 бр. Наказателни постановления, съгласно ЗАНН.

По отношение на контрола върху състава на ПРЗ (установяване на съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта) през 2014 г. са извършени инспекции на селскостопански аптеки, складове и цехове, като са взети общо 128 проби от ПРЗ, в т. ч. 118 за анализ за съответствие с показателите одобрени при разрешаването на продукта и 6 за анализ за удължаване срока на годност на продуктите.

Контролът върху употребата на ПРЗ от земеделските производители е насочен към удостоверяване правилната употреба на ПРЗ при производството на растения и растителни продукти, спазвайки изискванията на Добрата растителнозащитна практика, като се съчетават методите на прогнозата с принципите за устойчива употреба на ПРЗ.

През 2014 г. са извършени общо 6 191 инспекции на употребата на ПРЗ. При извършения контрол са направени общо 942 предписания за предприемане на мерки за отстраняване на несъответствията в определен срок, съставени са 17 акта за установено административно нарушение - липса на Дневници за проведени химични обработки (ДПХО) и за употреба на неразрешени ПРЗ.

При инспекциите на земеделските производители през 2014 г. инспекторите са взели общо 132 растителни проби, в т. ч. 90 растителни проби за остатъци от пестициди в растения, предназначени за храна или за фураж и 42 листни проби за идентификация на употребените ПРЗ и във връзка с участие в комисии по сигнали и жалби от граждани, за установяване на щети от хербициден ефект, подмор на пчели и др. На земеделските производители, от културите на които са взети проби и е доказано съдържание на

неразрешени активни бази, са съставени актове за установяване на административно нарушение.

В една от всички анализирани проби е доказано наличие на остатъци от пестициди, в количества, превишаващи максимално допустимите, а в 6 проби е доказано наличие на неразрешено активно вещество. За доказаните несъответствия, на земеделските производители са направени предписания за правилна употреба на разрешените ПРЗ и стриктно спазване на регистрираните дози и карантинните срокове на продуктите. Съставени са и 4 акта за установяване на административно нарушение, за неразрешена употреба на ПРЗ.

През 2014 г. са спрени от продажба или иззети/конфискувани общо 1 732,1 кг прахообразни и гранулирани и 2 383 л течни ПРЗ.

Ежегодно, съгласно Приложение № 1 на Регламент (ЕО) №1185/2009 на Европейския парламент и на Съвета и чл. 49, ал. 2 от ЗЗР, притежателите на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукти за растителна защита, подават в ЦУ на БАБХ декларация за реализираните (продадени) ПРЗ на търговец, дистрибутор или краен потребител, по функционална характеристика, на ниво активни вещества и количества.

На база на представени декларации, на територията на Р България през 2014 г. са реализирани общо количества активни вещества – 143 302,96 кг гранулирани и прахообразни и 859 538,4 л течни, в т.ч.:

1. Фунгициди - 77 815,6 кг и 113 188 л
2. Инсектициди - 54 449,36 кг и 104 942,8 л
3. Хербициди - 11 038 кг и 641 407,6 л

През 2015 г. на територията на Р България са реализирани общо следните количества активни вещества – 742934 кг гранулирани и прахообразни и 799 920 л течни, в т.ч.:

1. Фунгициди – 454238 кг и 118838 л;
2. Инсектициди – 135532 кг и 197438 л;
3. Хербициди – 152845 кг и 483574 л;
4. Други - 320 кг. и 69 л.

При извършения контрол през 2015 г. по отношение на употребата на ПРЗ бяха обхванати от 5% до 15 % от регистрираните земеделски производители с площ над 10 дка.

При осъществяване на официалния контрол върху употребата на продуктите за растителна защита през 2015 г. са извършени 9742 бр. инспекции на земеделски производители, направени са 3119 бр. предписания и са съставени 17 бр. Акта за нарушение.

От планираните за 2015 година 2330 бр. инспекции, на територията на страната са извършени общо 9 742 бр. инспекции на употребата на ПРЗ, в т. ч. 7 152 бр. документални проверки и 2 304 бр. са посещения в стопанствата - инспекция на терен, при приложение на ПРЗ с наземна техника, авиационна техника, обеззаразяване на семена фумигация и др. При извършване на проверките бяха спазвани изискванията и реда посочени в процедурите за инспекции на земеделски производители. Съставени са

9 584 бр. Констативни протоколи, направени са 3 119 бр. предписания, съставени са 17 бр. Акта за установено административно нарушение, съгласно разпоредбите на ЗЗР.

При провеждането на инспекциите през 2015 г. се акцентираше върху нарушенията, свързани със: неразрешена употреба за дадена култура или вредител, на разрешен ПРЗ; употреба на ПРЗ, разрешени за ограничена и контролирана употреба извън териториите на областите за които са разрешени и извън срока, за който са разрешени; употреба на ПРЗ с изтекъл срок на годност; неправилна употреба на ПРЗ - доза/концентрация; неспазени технологични параметри при работа с техника за растителна защита; употреба на ПРЗ в несъответствие на фенологията на вредителите и културите при регистрацията на продукта.

Най-често регистрираните несъответствия при контрола върху употребата на ПРЗ от земеделските производители през 2015 г. са свързани с липсата на задължителните записи за употребените ПРЗ, непълни данни в дневника за проведените химични обработки и в дневника за появата, развитието, плътността или степента на нападение от вредители, неразрешена употреба на разрешен ПРЗ, както и липсата на сертификат по чл. 83 от ЗЗР за употреба на ПРЗ от професионална категория на употреба.

При осъществяване на контролната дейност през 2015 г., продуктите за растителна защита за които беше установено, че са неразрешени, с изтекъл срок на годност, с несъответствия по отношение на етикета или с доказано несъответствие на показателите одобрени при разрешаването на продукта, бяха спрени от продажба, запечатани и оставени на отговорно пазене, с даден срок за унищожаването им, съгласно Закона за управление на отпадъците или иззети от инспекторите от ОДБХ и оставени на съхранение в определените за това складове на територията на страната.

Общото количество на спрени от продажба и иззети от контролния орган ПРЗ през 2015 г. са 2 149,663 кг гранулирани и прахообразни ПРЗ и 257,23 л течни ПРЗ. Спрени от продажба и оставени на отговорно пазене в обекта за търговия, са 32,533 кг гранулирани и прахообразни ПРЗ и 47,717 л течни ПРЗ.

През 2015 г. на ГКПП са конфискувани 80,4 кг гранулирани и прахообразни и 724,6 л течни ПРЗ. За всички констатирани нарушения са направени констативни протоколи с предписания за отстраняването им или са съставени актове за административно нарушение.

При контролната дейност са взети общо 190 бр. растителни проби, в т. ч. 40 бр. листни проби за идентификация на употребените ПРЗ, съгласно Националния план за контрол на употребата на ПРЗ за 2015 г., 78 бр. растителни проби за остатъци от пестициди в растения предназначени за храна и за фураж и 55 бр. растителни проби за съдържание на замърсители - нитрати и тежки метали.

Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП) е насочена към осигуряване на коректното прилагане на разрешените за употреба продукти за растителна защита в съответствие с Добрата растителнозащитна практика.

Програмата обхваща главно земеделски райони и култури с интензивна употреба на продукти за растителна защита. Пробите от растителни продукти се вземат от местата на производство (на полето, в оранжерии), при прибиране на реколтата и преди тяхното предлагане на пазара от обучени инспектори по растителна защита от ОДБХ, в пълно съответствие с разпоредбите на Директива 2002/63/ЕС.

От планираните по програмата за 2015 г. 80 бр. растителни проби, инспекторите от ОДБХ са взели от полето общо 78 бр. Всяка една проба е анализирана за съдържание на остатъци от 125 активни бази на пестициди.

Част от растителните проби, взети за остатъци от пестициди, са анализирани в Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК) към БАБХ, която е Национална референтна лаборатория за остатъци от пестициди в плодове и зеленчуци, а останалите са анализирани във външна лаборатория.

Листните проби за идентификация на употребените ПРЗ през 2015 г. са взети от инспекторите по растителна защита към ОДБХ по време на най-активния вегетационен период от развитието на основните зеленчукови, овощни, ягодоплодни и др. култури.

През 2015г. инспекторите от ОДБХ са взели общо 40 бр. листни проби за идентификация на употребените ПРЗ, в т. ч. от културите: домати, краставици, пипер, грах, лозя, ябълки, череши, вишни, праскови, сини сливи, ягоди, малини, слънчоглед, царевица и рапица.

От анализираните листни проби, в една проба от ябълки е установено съдържание на неразрешено активно вещество. На земеделския производител е наложена санкция съгласно Закона за защита на растенията.

В 11 бр. листни проби (от културите: домати, пипер, краставици, краставици, череши, вишни, сливи, ягоди и лозя) е установена неразрешена употреба при съответната култура, на разрешено активно вещество. На земеделските производители са направени предписания с корективни мерки за изпълнение и наложени санкции съгласно Закона за защита на растенията.

В една проба от биологично отглеждани малини е установена употреба на активното вещество делтаметрин, за което ОДБХ Габрово е уведомила официално сертифициращия орган на биологичната продукция малини, за предприемане на последващи действия.

За 2015 г са взети 55 бр. проби от растения и растителни продукти (спанак и маруля за нитрати; пиперки; домати; зеле; марули; спанак; моркови; картофи ; сливи ; горски и дребни плодове (ягоди и малини); пшеница за кадмий и олово) по Национална програма за контрол на замърсители в храни (нитрати и тежки метали – олово и кадмий) Резултатите от анализа на взетите през 2015 г. растителни проби за съдържание на нитрати и тежки метали (олово и кадмий) показват, че няма несъответстващи проби.

Като държава-членка на Европейския съюз, Р България има задължението всяка година да докладва ежегодно пред Европейската комисия и пред останалите държави-членки за контролните дейности по отношение на продуктите за растителна защита и за резултатите от проведения контрол.

За осъществяване на по-ефективен контрол върху нерегламентираната търговия с ПРЗ, както и търговията и разпространението на фалшиви ПРЗ, се осъществяват съвместни проверки с представители на МВР и други контролни органи на регламентирани и нерегламентирани обекти за търговия с ПРЗ, на ГКПП, както и редица съвместни инициативи с браншови организации.

В по-голяма степен се акцентира на контрола, който се осъществява върху употребата на ПРЗ от земеделските производители, в процеса на отглеждане на културите, за да се гарантира безопасността на храните от растителен произход, като се ограничава

употребата на пестициди, носещи определен риск за здравето на хората, животните, биоразнообразието и околната среда. Задължението на земеделските производители да предлагат на европейския пазар продукция без замърсители и остатъци от пестициди и с висока конкурентност, ще бъде мотив за коректното прилагане на разрешените за употреба ПРЗ и спазване изискванията на Добрата растителнозащитна практика (доза на приложение, карантинни срокове, използването им само за цели, за които са разрешени).

Източник: БАБХ и МЗХ, Аграрни доклади за 2014 и 2015 г.

✓ Пускане на пазара и употреба на УОЗ пестициди

В Р България повечето УОЗ пестициди са употребявани в миналото като като инсектициди.

Всички 15 УОЗ пестицида, понастоящем са забранени за пускане на пазара и употреба в България. Старите 9 УОЗ пестицида са забранени за пускане на пазара и употреба преди няколко десетилетия. През 1969 г е забранена употребата на алдрин, диелдрин, ендрин и ДДТ, през 1985 г - на токсафен, през 1991 г – на хептахлор, а през 1996 г. - на линдан. Ендосулфан е употребяван в България до 2005 г. Мирекс, НСВ, хлордан, хлордекон, РеСВ, α -НСН и β -НСН не са били пускани на пазара и употребявани в страната.

В Р България са били разрешени за пускане на пазара и употреба следните ПРЗ, съдържащи активното вещество линдан: “A Lindane 2,8”(1964 г); “Lindane 2,8”(1966 г); “Lindane 2,8 P” (1988 г – 1990 г като инсектицид); “Combicid 5 G”(1994). През периода 1991 г – 1993 г. не е имало регистрирани ПРЗ с активно вещество линдан. Разрешените ПРЗ “Lindane 2,8 P” и “Combicid 5 G (4,6% fenitrothion и 0,5% lindane) са били забранени са употреба през 1994 г. В Списъка на разрешените за употреба в България ПРЗ от 1996 г., линданът попада в раздел „ПРЗ, забранени за внос и употреба в България”. От 2000 г. линдан попада в списъка на активните вещества, за които Европейската комисия (ЕК) е взела решение да не бъдат включени в списъка на активните вещества, разрешени в Европейския съюз (ЕС), (Директива 2000/801/ЕО за невключване).

Ендосулфан е бил пускан на пазара в страната до 2004 г и употребяван като инсектицид под различни търговски наименования (Thiodan 35 EC, Thiodan C, Thionex 35 EC, Thiodin 33 EC, Thiothox 35 EC, Thiocide One, Thiodin 35 EC, Thiogreen 35 EC). Забранен е за пускане на пазара през 2005 г. Употребата е била разрешена до юни 2006 г. От 2005 г. ендосулфан попада в списъка на активните вещества, за които ЕК е взела решение да не бъдат включени в списъка на активните вещества, разрешени в ЕС и които не могат да се използват за производство на продукти за растителна защита с цел предлагане на пазара и употребата на територията на ЕС(Директива 2005/864/ЕО за невключване).

Източник: МОСВ, НПДУУОЗ, 2012-2020 г.

2.2.4. СЪХРАНЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

✓ Съхранение на опасни химични вещества и смеси

Всяка стока изисква определени условия за съхранение. Има една група товари обаче, чието складиране подлежи на специален контрол от държавните органи. Това са т.нар. опасни химични вещества (ОХВ).

Най-опасни при управлението и експлоатацията на помещения за съхранение на опасни товари са рисковете от инциденти. Те се асоциират най-вече с потенциалната опасност от нараняване или нанасяне вреда на здравето, както и от замърсяване на околната среда. Затова се налага да се извършва системна оценка на риска и да се предприемат действия за превенция. Под системна оценка се има предвид идентифициране на типа опасни товари в склада; постоянно наблюдение за установяване на потенциални дейности, водещи до риск; разговори с отговорните лица и отчитане на препоръките, предложени от персонала; запознаване със специализираната литература, описваща вече натрупания световен опит в областта; непрекъснати опи-ти за прилагане на добрите практики и т.н.

Помещенията за съхранение на опасни химични вещества трябва да са термоизолирани, с естествена вентилация. Да са обособени на безопасно разстояние от главната сграда на фирмата и обозначени с табели за опасност.

Голяма част от складовете за опасни химични вещества и смеси (ОХВС) са собственост на различни производствени предприятия, които използват или произвеждат такива вещества. Условиата за тяхната употреба и съхранение се поставят в т.нар. комплексно разрешително, което се издава от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). Този документ не изчерпва всички изисквания към действията с опасни химични вещества. Разрешителното е необходимо като цяло на по-големи предприятия, чиито дейности минават над определен в закона праг за капацитет.

Към 01 ноември 2016 г. в България фирмите с комплексни разрешителни са 538, според Регистъра на комплексните разрешителни съгласно чл.129, ал.1 от ЗООС. Поради голямото разнообразие на случаите на употреба на ОХВ и различните видове на веществата и рисковете, свързани със съхранението и употребата им, нормативната уредба за съхранение на ОХВ съдържа най-основните и общи изисквания.

Всички, които съхраняват ОХВ, трябва да се съобразят с изискванията на Наредбата за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси. Няма значение дали са производители, търговци или логистични компании. Изискванията на наредбата се прилагат, без да противоречат на изискванията за пожарна безопасност, опазване на околната среда и осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, въведени с други приложими нормативни актове, както и на всички други приложими нормативни актове. Още през 2006 г. е изготвено Ръководство за складиране на химични вещества, с което се въвеждат добри практики и се дават насоки какви технически съоръжения биха могли да бъдат използвани в помещенията. Ръководство е достъпно на интернет страницата на МОСВ в раздела „Химични вещества“:

http://www3.moew.government.bg/files/file/Chemicals/CLP/Rakovodstva/Manual_Chemical_Storage_BG.pdf

Всяко опасно химично вещество винаги „върви“ с документация (информационни листове за безопасност), която дава данни за категориите на опасност, свързани с употребата и изискванията за безопасно съхранение. Тази информация, максималното количество, което ще се съхранява, както и други фактори (например свързани със съвместното съхранение на различни ОХВ в един и същ склад, местоположението на помещенията, наличието на други инсталации и съоръжения в съседство и др.) и произтичащите от тях допълнителни рискове следва да бъдат съобразени при проектирането и изграждането на всеки склад.

С Наредбата за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси (обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.) се определят:

- 1) задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси;
- 2) общите изисквания към складовете и организацията за съвместно съхранение на опасни химични вещества и смеси;
- 3) редът и начинът за извършване оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси.

Наредбата се прилага за складове, в които се съхраняват химични вещества и/или смеси, класифицирани като опасни съгласно Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно класифицирането, етикетиранието и опаковането на вещества и смеси (CLP).

Физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси, са

длъжни:

- да поддържат в наличност актуална информация за класификацията на опасните химични вещества и смеси;
- да поддържат в наличност информационни листове за безопасност съгласно чл. 31 от Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH) на опасните химични вещества и смеси на местата, където тези вещества и смеси се съхраняват;
- да изискват информационни листове за безопасност от доставчиците на опасни химични вещества и смеси, когато такива не са предоставени преди или по време на първата доставка;
- да извършват оценка и да документират резултатите от оценката;
- да осигуряват спазването на общите изисквания към складовете за съхранение на опасни химични вещества и смеси съгласно изискванията на раздел IV от Наредбата;
- да осигуряват спазването на изискванията относно организацията за съхранение на опасни химични вещества и смеси съгласно чл. 7 и 8 на Наредбата;
- да определят лица, отговорни за съхранението на опасните химични вещества и смеси, и лица, имащи право на достъп до складовете с опасни химични вещества и смеси;
- да разработват и прилагат инструкции за безопасно съхранение на опасните химични вещества и смеси в съответствие с наличната информация за техните опасни свойства;
- да разработват и прилагат инструкции за осъществяване на собствен контрол по изпълнението на правилата;
- да разработват и прилагат инструкции и програми за обучение на лицата, отговорни за съхранението на опасните химични вещества и смеси, относно мерките за контрол на рисковете, свързани със съхранението им;
- да разработват и прилагат инструкции за обезвреждане на отпадъци от опасни химични вещества и смеси, образувани при разлив и разпиляване, и на почви, абсорбенти и други материали, замърсени с отпадъци от опасни химични вещества и смеси, в съответствие със законодателството за управление на отпадъците;
- да планират и осъществяват необходимите мерки за защита на работещите в обектите и прилежащите им площи при възникване на аварии в съответствие с изискванията на законодателството за защита при бедствия.

При изграждането и експлоатацията на складове за съхранение на опасни химични вещества и смеси физическите и юридическите лица осигуряват спазването на следните

общи изисквания към складовете и организация за съвместно съхранение на опасни химични вещества и смеси:

- 1) осигуряване на транспортна инфраструктура, която да отговаря на предвидените по вид и количества опасни вещества и смеси и на техниката, използвана за тяхното товарене и разтоварване;
- 2) отделяне на складовете за опасни химични вещества и смеси от битови и производствени помещения и от складове за храни, лекарства, ветеринарни и козметични продукти;
- 3) осигуряване на адекватна вентилация и осветление, съобразени с вида и количествата на опасните вещества и смеси, които се съхраняват.
- 4) осигуряване и поддържане в изправност на технически средства за контрол и поддържане на температурата в складовите помещения за вещества, които се съхраняват в рамките на определени температурни граници;
- 5) инсталиране на пожароизвестителни и пожарогасителни системи съгласно приложимото законодателство в съответствие с пожароопасните и взривоопасните свойства на съхраняваните вещества и смеси;
- 6) обособяване на отделни зони/участъци за съхранение на опасните вещества с несъвместими категории на опасност;
- 7) предотвратяване изпускането на опасни химични вещества и смеси в почвите, водите и въздуха вследствие на разливи, разсипване или разпрашаване, включително чрез използване на съдове и/или съоръжения за съхранение, съобразени с опасните свойства на съхраняваните опасни химични вещества или смеси;
- 8) осигуряване и поддържане на технически средства за улавяне на евентуални разливи, включително подходящи адсорбенти, които да гарантират пълното улавяне и последващото събиране и/или третиране на изтеклите вещества и смеси за складовете, в които се съхраняват течности;
- 9) ограничаване достъпа на външни лица до складове за опасни химични вещества и смеси;
- 10) съхранение на веществата, класифицирани като силнотоксични или като канцерогенни, мутагенни или токсични за репродукцията, категории 1 и 2, в заключени помещения или шкафове, с достъп до тях само на оторизиран персонал.

Чрез гореизброените мерки се извършва мониторинг относно спазването на общите изисквания към складовете за съхранение на опасни химични вещества и смеси и мониторинг относно спазването на изискванията относно организацията за съхранение на опасни химични вещества и смеси. Физическите и юридическите лица осигуряват организация за съхранението на опасни химични вещества и смеси чрез разработване, прилагане и контрол на изпълнението на инструкции чрез които се въвеждат правила за: безопасно съхранение, товарене и разтоварване на опасни химични вещества и смеси; достъп до опасните химични вещества и смеси, които са предмет на съхранение; употреба на лични предпазни средства и/или индивидуални средства за защита, когато това се налага; предоставяне на информация относно опасните свойства на химичните вещества и смеси; провеждане на обучение на лицата, отговорни за съхранението на опасни химични вещества и смеси; поставяне на указателни табели на склада за опасни вещества и смеси, указващи категориите на опасност на съхраняваните химикали. Разработват се и се прилагат инструкции за безопасно съхранение на опасните химични вещества и смеси в съответствие с наличната информация за техните опасни свойства;

инструкции за осъществяване на собствен контрол по изпълнението на правилата по безопасно съхранение на опасните химични вещества и смеси; инструкции и програми за обучение на лицата, отговорни за съхранението на опасните химични вещества и смеси, относно мерките за контрол на рисковете, свързани със съхранението им; инструкции за обезвреждане на отпадъци от опасни химични вещества и смеси, образувани при разлив и разпиляване, и на почви, абсорбенти и други материали, замърсени с отпадъци от опасни химични вещества и смеси, в съответствие със законодателството за управление на отпадъците; и инструкции относно необходимите мерки за защита на работещите в обектите и прилежащите им площи при възникване на аварии в съответствие с изискванията на законодателството за защита при бедствия.

Съхранението на опасни химични вещества и смеси се регламентира с Наредбата за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси (приета с ПМС № 152 от 30.05.2011 г., обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.).

На Таблица № 2-12 са посочени броя на предприятията с нисък и висок рисков потенциал (Севезо), притежаващи складове за съхранение на химични вещества, торове, пестициди, биоциди и други химични продукти. Това са общо 118 склада за съхранение на опасни химични вещества, притежавани от 60 ПСНРП и 59 ПСВРП. От списъка са изключени военните обекти, предприятия с разрешения за производство, съхранение и утилизация на взривни вещества по Закона за оръжията и боеприпасите, ТЕЦ, АЕЦ, ВиК, енергоразпределителни дружества.

Таблица 2-12: Складове за съхранение на опасни химикали по РИОСВ и по СЕВЕЗО фирми (предприятията с висок или нисък рисков потенциал) през 2016 г.

№	РИОСВ	Фирми –предприятия с нисък или висок рисков потенциал		Складове за опасни химикали, бр.	Съхранение на опасни химични продукти
		ПСНРП	ПСВРП		
1	РИОСВ-Благоевград	1		1	петролни продукти и горива
		1		1	петролни продукти и горива
2	РИОСВ-Бургас	1		1	петролни продукти и горива
			1	1	петролни продукти, опасни химикали
		1		1	опасни химични вещества
		1		1	втечнени нефтени газове
3	РИОСВ-Варна		2	2	петролни продукти и горива
		1		1	ПРЗ и агрохимикали
			2	2	горими втечнени газове
			1	1	петролни продукти и горива
			1	1	втечнени нефтени газове
		1		1	пластмаси, каучук, химикали
4	РИОСВ-Враца	1		1	индустриални газове
			1	1	торове - фосфорни, азотни и калиеви
			1	1	торове, еднокомпонентни и сложни
5	РИОСВ-В.Търново		1	1	торове, химикали
6	РИОСВ-Монтана		1	1	опасни химични вещества
		1		1	минерални торове
		1		1	петролни продукти и горива
7	РИОСВ-Пазарджик		1	1	опасни химични вещества
		1		1	пестициди, биоциди, фунгициди
		2		2	ПРЗ

№	РИОСВ	Фирми –предприятия с нисък или висок рисков потенциал		Складове за опасни химикали, бр.	Съхранение на опасни химични продукти
		ПСНРП	ПСВРП		
		1		1	фармацевтични продукти
		1		1	горива и химични вещества
		1		1	втечнени нефтени газове
8	РИОСВ-Перник	2		2	втечнени нефтени газове
		1		1	технически газове
			1	1	пропан-бутан и светли горива
			1	1	опасни химични вещества
9	РИОСВ-Плевен	1		1	петролни продукти и горива
		1		1	втечнени нефтени газове
		1		1	петролни продукти и горива
		1		1	петролни продукти и горива
		1		1	опасни химични вещества
		1		1	петролни продукти и горива
10	РИОСВ-Пловдив		1	1	пестициди, биоциди, фунгициди
		1		1	втечнени нефтени газове
		1		1	втечен природен газ
		1		1	пестициди, биоциди, фунгициди
			1	1	течен хлор; натриев хипохлорит
		1		1	течен хлор; натриев хипохлорит
			1	1	втечнени нефтени газове; втечен природен газ
			1	1	пестициди, биоциди, фунгициди
			2	2	горива
		1		1	втечнени нефтени газове
			1	1	суров нефт
			1	1	опасни химични вещества (цинк, олово и др.)
		1		1	опасни химични вещества
11	РИОСВ-Русе	1		1	химични вещества
		1		1	горива
			1	1	втечнени нефтени газове
			1	1	пестициди, биоциди, фунгициди, торове
		1		1	течни химични вещества и минерални торове
		1		1	горива
		1		1	химични вещества
			1	1	опасни химични вещества
		1		1	пластмаси и каучук, химични вещества
		1		1	петролни продукти и горива
			1	1	петролни продукти и горива
		1		1	втечнени нефтени газове, горива
			2	2	втечнени нефтени газове, горива
			2	2	втечен природен газ
		2		2	горива
			1	1	минерални торове
			1	1	опасни химични вещества, пенополиуретани
1		1	опасни химични вещества		
	1	1	пестициди, биоциди, фунгициди;		
1		1	химични вещества, фармацевтични продукти;		

№	РИОСВ	Фирми –предприятия с нисък или висок рисков потенциал		Складове за опасни химикали, бр.	Съхранение на опасни химични продукти
		ПСНРП	ПСВРП		
12	РИОСВ-Смолян	3		3	опасни химични вещества
13	РИОСВ-София	1		1	химични вещества
		1		1	минерални торове
			2	2	горива
			1	1	пестициди, биоциди, фунгициди
			4	4	втечени нефтени газове
			2	2	горива
		1		1	втечен природен газ
			1	1	горива
14	РИОСВ-Ст.Загора	3		3	горива
		1		1	минерални торове
		2		2	химични вещества
			2	2	химични вещества
			1	1	минерални торове
		1		1	втечени нефтени газове
			3	3	горива
			1	1	втечени нефтени газове
		1		1	пестициди, биоциди, фунгициди
		1		1	етерични масла
15	РИОСВ-Хасково		1	1	азотни, фосфорни и калиеви торове, неорганични и органични вещества, амоняк, азотна киселина и др.
			1	1	опасни химични вещества
			1	1	опасни химични вещества
16	РИОСВ-Шумен	1		1	петролни продукти и горива
			3	3	химични вещества
		1		1	технически газове
ОБЩО		60	58	118	

✓ Съхранението на ПРЗ

Съхранението на продукти за растителна защита се регламентира с Наредбата за изискванията към складовата база, транспортирането и съхранението на продуктите за растителна защита (обн. ДВ. бр.101 от 15.12.2006г., изм. ДВ. бр.2 от 9.01.2009 г.).

С наредбата се определят изискванията към: складовата база за търговия и съхранение на ПРЗ на лицата по чл. 91 от Закон за защита на растенията (ЗЗР) и на земеделските производители; съхранението на ПРЗ; и транспортирането на ПРЗ.

Наредбата има за цел: да осигури опазване на здравето и безопасността на хората и околната среда при съхранение и транспортиране на ПРЗ; и да регламентира изискванията за съхранение на ПРЗ.

Общите изисквания към складовата база за ПРЗ включват:

- Проектирането, изграждането и въвеждането в експлоатация на нови, както и реконструкцията и преустройството на съществуващи складови бази за търговия и съхранение на ПРЗ се извършват при условията и по реда на Закона за устройство на територията (ЗУТ) и в съответствие с изискванията на наредбата;
- Складовата база за съхранение и търговия с ПРЗ трябва да разполага със: помещение за съхранение на ПРЗ; санитарен възел с течаща вода; система за физическа защита.

Работните места в складовите бази, както и дейностите по товаро-разтоварните работи в складовата база трябва да отговарят на изискванията на Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ).

В случай на инцидент и/или аварийен разлив на ПРЗ всички лица, които ги съхраняват, предприемат незабавни мерки за преустановяване и/или ограничаване на замърсяването. За инцидент в размер, надхвърлящ възможностите за индивидуален контрол върху замърсяването от страна на лицето, съхраняващо ПРЗ, то взема мерки за незабавно уведомяване на органите за пожарна безопасност и защита на населението на Министерството на вътрешните работи (МВР) и компетентните органите от Закона за опазване на околната среда.

Отпадъците от ПРЗ, образувани при разлив и разпиляване, както и почви, абсорбенти и други материали, замърсени с ПРЗ, се събират и съхраняват в обозначени, плътно затварящи се съдове, устойчиви на действието на ПРЗ.

Дейностите по транспортиране и третиране на отпадъците от ПРЗ се извършват при спазване изискванията на Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове по прилагането му.

Забранява се изграждане на складови бази за ПРЗ в пояси I и II на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, определени съгласно Наредба № 3 от 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (ДВ, бр. 88 от 2000 г.).

Складовите бази за търговия и/или съхранение на ПРЗ в зависимост от предназначението и вместимостта си биват: складово помещение към селскостопанска аптека или склад за съхранение на ПРЗ - с вместимост до 5 тона; склад за съхранение на ПРЗ от земеделски производители или склад на лица, които извършват фумигация и обеззаразяване – с вместимост до 15 тона; склад за търговия на едро - с вместимост от 5 до 500 тона.

Към ноември 2016 г. фирмите получили удостоверения за извършване на дейностите търговия на едро с продукти за растителна защита; търговия на дребно с продукти за растителна защита в селскостопанска аптека; преупаковане на продукти за растителна защита; и извършване фумигация и обеззаразяване на площи, помещения и растителна продукция срещу вредители са 678 броя.

През 2016 г. регистрираните фирми с предмет на дейност преупаковане на ПРЗ са 12, а ПРЗ, за които имат разрешение за преупаковане са 225 бр.

През 2016 г. фирмите, разполагащи със складове за ПРЗ и/или селскостопански аптеки са 428, като регистрираните складове са 168 броя, а селскостопанските аптеки – 317 броя, разположени на територията на 28-те ОДБХ (Таблица № 2-13).

Таблица 2-13: Регистър на лицата, които притежават удостоверение за търговия с ПРЗ и на съответните обекти за търговия с ПРЗ (склад, селскостопанска аптека) на територията на ОДБХ през 2016 г.

№	ОДБХ	Фирми	Складове за ПРЗ	Селскостопански аптеки
1	ОДБХ-Благоевград	27	5	30
2	ОДБХ-Бургас	14	3	13
3	ОДБХ-Варна	20	5	15
4	ОДБХ-В.Търново	14	3	11
5	ОДБХ-Видин	5	1	5
6	ОДБХ-Враца	13	2	11
7	ОДБХ-Габрово	3		4
8	ОДБХ-Добрич	36	30	8
9	ОДБХ-Кърджали	7		7
10	ОДБХ-Кюстендил	10	6	6
11	ОДБХ-Ловеч	6		7
12	ОДБХ-Монтана	3	2	1
13	ОДБХ-Пазарджик	22	8	18
14	ОДБХ-Перник	4		4
15	ОДБХ-Плевен	25	14	13
16	ОДБХ-Пловдив	63	31	44
17	ОДБХ-Разград	3	1	2
18	ОДБХ-Русе	24	17	10
19	ОДБХ-Силистра	10	2	10
20	ОДБХ-Сливен	6	4	3
21	ОДБХ-Смолян	11		11
22	ОДБХ-София град	18	5	17
23	ОДБХ-София област	13	1	13
24	ОДБХ-Ст.Загора	28	15	19
25	ОДБХ-Търговище	5	1	4
26	ОДБХ-Хасково	17	2	19
27	ОДБХ-Шумен	9	5	4
28	ОДБХ-Ямбол	12	5	8
	ОБЩО	428	168	317

Източник: БАБХ, 2016 г.

Съгласно чл. 52, т.1 от ЗЗР се забранява вноса, пускането на пазара или употребата на неразрешени или негодни ПРЗ. ПРЗ, които са негодни или не са разрешени за пускане на пазара и употреба, се съхраняват на специално обособени места в обектите и складовете и се обозначават с надпис съответно "НЕГОДНИ" или "НЕРАЗРЕШЕНИ", а подлежащите на обезвреждане продукти за растителна защита се обезвреждат, съгласно Закона за управление на отпадъците (чл. 100, ал. 1 и ал.2 от ЗЗР).

На Таблица 2-14 са представени данни за количествата иззети неразрешени и негодни ПРЗ, съхранени в ОДБХ и оставени за съхранение в складове, определени от БАБХ.

Към м. ноември 2015 г. в ОДБХ се съхраняват общо 352,031 кг и 1 259,575 литра ПРЗ. В складове, определени от БАБХ се съхраняват общо 590,17 кг и 634,838 литра ПРЗ.

Таблица 2- 14: Количества иззети неразрешени и негодни ПРЗ, съхранени в ОДБХ и оставени за съхранение в складове, определени от БАБХ

ОДБХ	Иззети неразрешени и негодни ПРЗ, съхранени в ОДБХ		Иззети неразрешени и негодни ПРЗ, оставени на съхранение в складове, определени от БАБХ		
	кг	л	Местоположение на склада	кг	л
Благоевград	20,25	23,965			
Бургас	150	230			
Варна					
В. Търново					
Видин					
Враца	29,88	8,75			
Габрово					
Добрич	25	130			
Кърджали	18,375	38,5			
Кюстендил	0,971	2,36			
Ловеч					
Монтана					
Пазарджик	40,7	27,49			
Перник	0,6	41,2			
Плевен			С. Гривица-База за биологично изпитване, ОДБХ Плевен (в т.ч. изетти ПРЗ от ОДБХ: Враца, Ловеч, Монтана, В. Търново и Габрово	400	470
Пловдив			„Фермер 21“ ЕООД, гр. Пловдив	57,95	41,75
Разград		26			
Русе					
Силистра	13	2			
Сливен					
Смолян	5,405	4,71			
София-град					
София-област					
Стара Загора			Предадени на фирма „Мит и Ко“ ЕООД, гр. Пловдив, притежаваща комплексно разрешително за третиране на битови, производствени и опасни отпадъци	34	87
Търговище			с. Царев брод, обл. Шумен	2,82	7,108
Хасково	8,65	47			
Шумен			с. Царев брод, обл. Шумен	129,4	115,98
Ямбол	39,22	677,6	„Аграрика“ ЕООД, гр. Ямбол		
ОБЩО:	352,031	1 259,575		590,17	634,838

Източник, БАБХ, 2016 г.

2.2.5. ТРАНСПОРТ НА ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Превозът на опасни товари може да бъде извършван с автомобилен, железопътен, въздушен и воден транспорт.

Автомобилният превоз на опасни товари се регламентира с Наредба № 40/14.01.2004 г. за условия и реда за извършване на автомобилен превоз на опасни товари (обн., ДВ, бр. 15 от 24.02.2004 г., в сила от 25.05.2004 г., изм. и доп., бр. 87 от 4.10.2013 г., в сила от 4.10.2013 г., доп., бр. 76 от 2.10.2015 г., в сила от 2.10.2015 г.).

С наредбата се определят: задълженията на консултанта по безопасността при превоз на опасни товари; редът за обучение на лицата, занимаващи се с превоз на опасни товари; задълженията на водачите на моторни превозни средства (МПС), извършващи превоз на опасни товари; изискванията към пътни превозни средства (ППС), превозващи опасни товари; необходимите документи за извършване на превоз на опасни товари; контролът при превозите на опасни товари; задълженията на участниците в превоза на опасни товари; изисквания, свързани с превоза, товаренето, разтоварването и обработката на опасни товари; изискванията към проектирането, конструкцията, одобряването, изпитванията, проверките и нанасянето на маркировки на опаковките, средноголемите контейнери за насипни товари (IBCs), големите опаковки и цистерните; и смяната на вида транспорт и спиранията, наложени от обстоятелствата на превоза на опасни товари.

Превозите на опасни товари на територията на Р България или от територията на РБългария до друга държава - член на Европейския съюз, и/или между Р България и трети страни се извършват при спазване изискванията на Европейската спогодба за международен превоз на опасни товари по шосе (ADR) (обн., ДВ, бр. 73 от 1995 г., ратифицирана със закон, обн., ДВ, бр. 28 от 1995 г.). Превозите на опасни товари се извършват, без да се засягат правилата за достъп до пазара или правилата за превоз на товари.

Участниците в превоза на опасни товари предприемат подходящи мерки в съответствие с естеството и размера на предвидимите опасности, за да се избегне щета или нараняване, и ако е необходимо, да се сведат до минимум последиците от щетата или нараняването при превоза на опасни товари.

Водачите, извършващи превози на опасни товари, трябва да са преминали курс за професионално обучение и да притежават ADR свидетелство на водач, превозващ опасни товари.

Контролът при превоза на опасни товари се осъществява от длъжностните лица по чл. 91 от Закона за автомобилните превози на Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" и от други компетентни институции в кръга на техните правомощия.

Железопътният превоз на опасни товари се регламентира с Наредба № 46 от 30.11.2001 г. за железопътен превоз на опасни товари (обн., ДВ, бр. 107 от 11.12.2001 г., в сила от 1.01.2002 г., посл. изм. и доп., бр. 24 от 31.03.2015 г.).

С наредбата се определят: условията и редът за железопътен превоз на опасни товари и/или свързаните с него товаро-разтоварни и маневрени дейности, в т.ч. класификацията на опасните товари; изискванията към опаковката и транспортните средства, към превозните документи и реда за издаването им; задълженията на изпращача, превозвача и на получателя във връзка с превозите на опасни товари, както и условията и редът за назначаването и професионалната квалификация на консултанти

по безопасността на превозите на опасни товари; изискванията към лицата, изпълняващи функции, свързани с превоз на опасни товари.

Опасните товари се приемат за железопътен превоз, ако отговарят на изискванията, установени в Правилника за международен железопътен транспорт на опасни товари (RID) към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF) (ДВ, бр. 69 от 2006 г.), при превоз на опасни товари на територията на Р България, между държави - членки на Европейския съюз, и между договорните държави по RID, а при превоз на опасни товари между страни - членки на Съглашението за международно железопътно сточно съобщение от 1951 г. (СМГС) - на изискванията на Приложение II на СМГС, на изискванията на международните двустранни и многостранни споразумения за отклонение от някои предписания или облекчен режим при превозите на опасни товари, както и на условията, предвидени в тази наредба.

Комбинираните превози на опасни товари се извършват съгласно изискванията на RID, Европейската спогодба за превоз на опасни товари по шосе (ADR), Наредба № 53 за комбиниран превоз на товари (ДВ, бр. 18 от 2003 г.) и изискванията по тази наредба.

Превозът на опасни товари в пътнически влакове се осъществява съгласно изискванията на RID и Наредба № 43 за железопътен превоз на пътници, багажи и колетни пратки (ДВ, бр. 86 от 2001 г.). Превозът на опасни товари се извършва и в съответствие с общите изисквания за превоз на товари, определени в Наредба № 44 от 2001 г. за превоз на товари с железопътен транспорт (обн., ДВ, бр. 92 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 3 от 2011 г.).

Класификацията на веществата и предметите по класове и номер по ООН (UN №), както и определенията на класовете опасни товари са в съответствие с RID при превоз на опасни товари между договорните държави по RID, и Приложение II на СМГС при превоз на опасни товари между страни - членки на СМГС.

Опасните товари се класифицират в следните класове:

- клас 1. Взривни вещества и изделия;
- клас 2. Газове;
- клас 3. Запалими течни вещества;
- клас 4.1. Твърди запалими вещества, саморазпадащи се вещества и десенсибилизирани взривни твърди вещества;
- клас 4.2. Самозапалващи се вещества;
- клас 4.3. Вещества, които отделят запалителни газове в съприкосновение с вода;
- клас 5.1. Вещества, поддържащи горенето (оксидиращи);
- клас 5.2. Органични пероксиди;
- клас 6.1. Токсични вещества;
- клас 6.2. Заразни вещества;
- клас 7. Радиоактивни материали;
- клас 8. Разяждащи вещества;
- клас 9. Други опасни вещества и изделия.

В случай, че възникне опасност за националната сигурност или за околната среда, Изпълнителна агенция "Железопътна администрация" (ИА ЖА) може да забрани или да даде задължителни предписания за железопътен превоз на опасни товари, включени в класификацията по чл. 5, на територията на Р България. ИА ЖА може да разреши за всеки отделен случай на територията на Р България извършването на превози на опасни товари, които са забранени в RID и Приложение II на СМГС, или превози, провеждани

при условия, различни от посочените в RID и в Приложение II на СМГС, при условие, че тези превози са ясно определени и ограничени по време. ИА ЖА след консултации с Европейската комисия има право да разреши редовни превози на опасни товари по определени маршрути на територията на Р България, когато последните са част от определен индустриален процес, дори и когато са забранени по реда на RID и Приложение II на СМГС, или се изпълняват при условия, различни от определените в тях, когато въпросните превози имат локален характер и се намират под строг контрол и при ясно определени условия. При условие, че не се нарушава безопасността, ИА ЖА има право да разрешава временни изключения от изискванията на RID и Приложение II на СМГС с цел извършване на опити на територията на Република България, необходими за определяне на условия за превоз на опасни товари, непосочени в RID и Приложение II на СМГС, с цел тези условия при положителен резултат от опитите да се предложат като допълнения или изменения на RID и Приложение II на СМГС. За тези изключения и мерките, които са предприети за безопасен превоз на такива товари, се уведомява Европейската комисия. ИА ЖА има право да договаря изключения от изискванията на RID и Приложение II на СМГС с компетентните органи на държавите - членки на Европейския съюз (ЕС), под формата на международни споразумения, които се предлагат на компетентните органи на всички държави членки и Комисията.

Опаковките на опасните товари трябва да отговарят на изискванията на RID при превоз на опасни товари на територията на Р България, между държави - членки на Европейския съюз, и между договорните държави по RID, а при превоз на опасни товари между страни - членки на СМГС - на изискванията на Приложение II на СМГС.

Опасните товари могат да бъдат превозвани само в товарни влакове, с изключение на опасни товари, които се превозват съгласно изискванията на RID, при спазване допустимите максимални количества и специалните условия за превоз в други влакове.

Видът, конструктивното и допълнителното оборудване на транспортните средства, предназначени за превоз на опасни товари, трябва да отговарят на изискванията, посочени в RID, при превоз на опасни товари на територията на Р България, между държави - членки на Европейския съюз, между договорните държави по RID, а при превоз на опасни товари между страни - членки на СМГС, на изискванията на Приложение II на СМГС, за отделните класове опасни товари.

Превенцията, разкриването и контролът на нелегални превози на отпадъци са основни приоритети при прилагането на Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006, тъй като нелегалните превози биха могли да имат негативни последствия за човешкото здраве и околната среда.

От таблица № 2-15 е видно, че количествата превозени опасни товари с железопътен транспорт намаляват в периода 2011 – 2015 г. (от 7 237,4 хил.т през 2011 г. – на 2 274,8 хил.т през 2015 г., като най-големи са превозените количества на сгъстени газове под налягане и запалителни течни вещества.

Таблица 2-15: Превозени опасни товари с железопътен транспорт по години

Наименование на показателите	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г	2015 г
	хил. тона	хил. тона	хил. тона	хил. тона	хил. тона
Общо	7 237,4	6 328,1	6 391,5	6 300,8	2 274,8
Експлозивни	376,1	299,0	164,6	129,8	1,8
Газ - сгъстен, втечен, разтворен под налягане	1 954,9	1 362,0	1 187,9	988,7	317,2

Наименование на показателите	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г	2015 г
	хил. тона	хил. тона	хил. тона	хил. тона	хил. тона
Запалителни течни вещества	3 814,7	3 672,1	3 799,1	4 001,8	570,9
Запалителни твърди вещества	16,2	13,1	0,1	0,4	-
Леснозапалими вещества	11,8	13,6	20,5	12,6	0,7
Вещества, които при контакт с вода отделят запалими газове	32,3	13,9	2,4	2,5	1,9
Окислителни	-	-	-	-	58,2
Органични пероксиди	-	-	-	-	-
Токсични вещества	6,2	7,5	4,0	1,8	2,5
Инфекциозни вещества	-	-	-	-	-
Радиоактивни материали	-	-	-	-	-
Корозиви	1 025,1	927,6	1 191,7	1 138,4	1 300,1
Други опасни субстанции	0,1	19,3	21,2	24,8	21,5

Източник: НСИ, април 2016 г.

Количествата на превозените опасни отпадъци с автомобилен транспорт по години за периода 2012 – 2014 г. възлизат на 5 922 т, като през 2014 г. – драстично намаляват до 286 т.(Таблица № 2-16).

Таблица 2-16: Превозени опасни отпадъци с автомобилен транспорт по години за 2012 – 2014 г., изнесени извън страната за обезвреждане

Година	Изнесени извън страната за обезвреждане, тон
2012 г.	4 098
2013 г.	1 538
2014 г.	286

Източник: МОСВ, 2016 г.

2.2.6. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ ОТ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

✓ Генериране на отпадъци

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да произвеждат големи количества отпадъци. Реалността е, че са необходими големи и разнородни усилия за предотвратяване на образуването им. Предизвикателството пред управлението на отпадъците е голямо, но отговорът може да се намери в повторната употреба на продуктите, както и в рециклирането и оползотворяването на отпадъците, като по този начин се намалят загубите на материални ресурси и се използва потенциалът на отпадъците като енергийни източници. Прилагането на тези дейности по третиране на отпадъци са благоприятни за околната среда, тъй като водят до отклоняване на отпадъци от депатанамалаяват замърсяващите емисии и дават възможност за осигуряване на стопански и социални ползи: генерират икономически растеж, насърчават иновациите, създават работни места и спомагат за осигуряване наличието на критични ресурси.

През 2014 г. се запазва положителната тенденция към подобряване на практиките при управление на отпадъците, като са постигнати националните цели за рециклиране на битови отпадъци, оползотворяване и рециклиране на масово разпространените отпадъци, в т.ч. отпадъци от опаковки. Към момента у нас на човек се падат 103 кг рециклирани битови отпадъци и целта е това количество да расте. Усилията трябва да се насочат към постепенно преминаване от линеен модел на потребление „*вземам-правя-употребявам-изхвърлям*“ към кръгова икономика, изискваща промени във веригата за доставка, включително в проектиране на продукта, бизнес моделите, начините за потребление и не на последно място предотвратяване образуването на отпадъци и съответно управлението им (EEA, “SOER-Synthesis2015”).

През 2014 г. общото количество образувани отпадъци е 15 241 kt. (в т.ч. 645 kt опасни, 3 091 kt битови и 11 944 kt производствени). Намалението е с около 2 430 kt спрямо 2009 г.

✓ Битови отпадъци

През последните 10 години количеството на образуваните в страната битови отпадъци намалява. Образуваните битови отпадъци за 2014 г. са 3193 kt. В сравнителен план по данни на Евростат, България е под средното ниво на образуване на битови отпадъци на жител на година спрямо ЕС-27 и е с положителни тенденции по този показател, свързан с предотвратяване на образуването на отпадъци.

Общото количество на образуваните битови отпадъци в страната следва положителна тенденция към трайно намаление. През периода 1999-2014 г. намалението е с близо 35%, като делът на битовите отпадъци в общото количество на образуваните отпадъци е намалял до 13.8% през 2014 г.

Делът на населението, обхванато от системите за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци, нараства постоянно и през 2014 г. достига 99.6%, като броят на обслужваните населени места е нараснал с 27.2% за периода 2000 - 2014 г.

Депонирането като метод за обезвреждане на отпадъците все още е с най-голям относителен дял в третирането на битовите отпадъци, независимо че се наблюдава постоянен спад по този показател през последните години. България не изгаря битови отпадъци, за разлика от високото ниво по този показател в много европейски страни.

България е сред страните-членки на ЕС с близко до средното ниво на рециклиране през последните години (Таблица № 2-17).

Таблица 2-17: Рециклирани битови отпадъци - кг/жител/година

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Средно за ЕС-27	122	125	129	132
България	119	136	122	103

Източник: Евростат, 2016 г.

Продължава да нараства делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци. Целите за повторно използване и оползотворяване и рециклиране на отпадъци от моторни превозни средства, оловно-кисели негодни за употреба батерии и акумулатори, както и целите по събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване образувано от бита и целите по рециклиране на ИУЕЕО са изпълнени. Постигнати са целите за оползотворяване на отработени масла.

✓ **Опасни отпадъци**

В Р България през 2014 г. са генерирани 12 104 541 t опасни отпадъци, което е с 12.7% по-малко от образуваните през 2010 г. (13 580 388 t). Генерираните през 2014 г. опасни отпадъци представляват 5,6 % от общо генерираните отпадъци.

Източник: НСИ, април 2016 г.

Генераторите, образуващи големи количества опасни отпадъци, основно от цветната металургия и нефтопреработващата промишленост, са изградили свои съоръжения за обезвреждане на опасни отпадъци, в съответствие с издадените им комплексни разрешителни за предотвратяване и контрол на замърсяването.

Основната част от действащите депа за опасни отпадъци са изградени от съответните предприятия и обслужват единствено техните отпадъци. Изключение правят клетките за опасни отпадъци към регионалните депа в Русе и Севлиево, както и клетката за опасни отпадъци към депото на „КЦМ” АД – гр. Пловдив, която приема определени видове отпадъци от други генератори, в количество до 10 100 т. на година.

Не е постигната пълна степен на самодостатъчност по отношение на обезвреждането на част от опасните отпадъци, като напр. негодни за употреба пестициди, оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили и др. За тях не съществуват съоръжения за обезвреждане в страната и същите се изпращат за обезвреждане извън страната, основно в страни членки на ЕС и Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), при спазване изискванията на действащото законодателство - Регламент 1013/2006/ЕО относно превози на отпадъци и Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

Големите генератори на производствени неопасни отпадъци, основно от топлоелектрическите централи и химическата промишленост, са изградили собствени съоръжения за обезвреждане на отпадъци, които отговарят на нормативните изисквания. По-малките причинители на производствени неопасни отпадъци използват системата от регионални депа за обезвреждане на отпадъци. Капацитетът на съществуващите депа за отпадъци е достатъчен за обезпечаване на тяхната работа до определените срокове за преустановяване на експлоатацията им.

Интегрираната мрежа от инсталации за обезвреждане на битови отпадъци в Р България е в процес на изграждане. Продължават проекти за строеж на депа за обезвреждане на неопасни (основно битови) отпадъци, предстои закриване на голяма част от съществуващите депа, които не отговарят на нормативните изисквания.

Изгарянето на отпадъците, като метод за обезвреждане, се прилага за част от медицинските отпадъци от хуманитарното здравеопазване и за отпадъците от нефтопреработващата промишленост.

Източник: МОСВ, 2016 г.

В таблици № 2-18 и № 2-19 са описани генерираните отпадъци (опасни и неопасни в тона) по икономически групи, за периода 2008-2014 година. Посочени са също и предадените за оползотворяване и за обезвреждане и изнесени извън страната отпадъци (опасни и неопасни в тона) за същия период. През 2014 г. предадените за оползотворяване опасни отпадъци възлизат на 56 001 t; предадените за обезвреждане – 64 667 t и изнесени извън страната – 286 t.

В Таблици № 2-20; № 2-21 и № 2-22 са посочени генерираните отпадъци от икономическата дейност по вид за 2014 г., 2013 г. и 2012 г.

В таблица № 2-23 е посочена извършената работа по контрола за предотвратяване на замърсяването на морските води и р. Дунав за периода 2000 – 2014 г. През периода са събрани твърди отпадъци от кораби в количество 7 708 т, а събраният нефт и нефтопродукти от разливи възлиза на 151.3 т.

Таблица 2-18: Образуван отпадъци (неопасни и опасни) в тонове от икономическа дейност по вид и по години, 2004 – 2014 г.

Наименование на отпадъците	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Общо, тона	189075261	229788515	147255029	166605547	164031047	129187921	163267348	203824844	159743321	149436015	216491036
Неопасни отпадъци, т	188549182	228681820	146397154	165788780	150988367	116033755	149686960	188442942	146316438	136917354	204386494
Опасни отпадъци, т ^{1,2,3}	526079	1106694	857875	816767	13042680	13154166	13580389	15381902	13426882	12518660	12104542

¹ Източник на данни - Изпълнителна агенция по околна среда (МОСВ).

² Изследването се основава на "Списък на отпадъците" (МОСВ - Наредба № 2 от 23.07.2014 г.).

³ Значителното увеличение на количеството на образуваните опасни отпадъци през 2008 г. се дължи на посочени за пръв път данни от отчетните единици.

Таблица 2-19: Отпадъци в тонове от дейността по икономически групи, 2008-2014 година

Икономически дейности	Образуван ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Неопасни отпадъци - общо	150988367	116033755	149686960	188442942	146316438	136917354	204386494
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	751837	623995	833195	804073	903086	1022331	835345
Добивна промишленост	136832194	101919132	138386175	174697154	127814671	121244546	187913851
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	213338	369386	166972	284516	261156	249162	182476
Производство на текстил и изделия от текстил без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косям	19070	10283	7420	17584	25611	20599	28604
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	204855	93038	90782	131679	127708	167511	165984
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	177727	63703	54212	83221	58821	52158	77116
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	45196	92505	18896	13673	13606	24720	22234
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	1016541	608911	887251	987116	982682	914935	1132690
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	290146	2054249	123675	109695	441114	572315	350754
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	586765	248063	285001	1071618	1052346	1041391	997748

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	98681	73934	75111	82417	84641	95769	92791
Производство на мебели. Производство, неклассифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	44348	109008	26104	50241	34644	33627	27420
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	7652573	6848737	8031387	8369393	9531079	8025580	9101774
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	172061	152546	233874	347050	309078	195851	480173
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	288538	257186	234453	375779	995035	705041	818740
Строителство	1827808	1020610	76803	282716	1824564	1543048	929206
Дейности по предоставяне на услуги	748521	1461937	76420	502552	1661462	581563	631706
Търговия на едро с отпадъци и скрап	18168	26534	79230	232466	195137	427208	597883
Опасни отпадъци - общо	13042680	13154166	13580389	15381902	13426882	12518660	12104542
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	2449	17	25	35	25	55	57
Добивна промишленост	12279833	12446280	12933994	15179742	13267660	12395183	11986540
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	110	88	180	385	446	529	820
Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи, без косъм	198	245	181	180	298	295	247
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	2748	1775	1811	1352	306	15	23
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	64	27	57	52	143	115	147
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	67597	21354	8742	17786	20013	21625	7633
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	10437	8828	11638	11258	2334	2344	1595
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	153	4061	3734	856	893	531	558

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	657174	647055	591969	148017	106320	67021	71682
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	8654	6476	7328	6603	7265	7107	17482
Производство на мебели. Производство, некласифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	3205	2515	2276	2516	3156	5087	2962
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	1982	2392	7369	2111	3166	1578	3345
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	448	136	1865	1283	1831	4129	369
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	502	7391	1240	2283	4121	4739	3560
Строителство	953	240	640	118	206	429	186
Дейности по предоставяне на услуги	5482	5145	6993	6679	8123	7277	6342
Търговия на едро с отпадъци и скрап.	694	142	346	645	574	601	992
Икономически дейности	Предадени за оползотворяване, тона						
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Неопасни отпадъци - общо	2005241	1922888	1308378	1681653	2037239	4554785	3389908
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	100872	135241	219598	148373	158876	629834	208615
Добивна промишленост	177932	107377	40970	45293	17025	55819	60897
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	41847	88485	98095	123658	134646	153861	89455
Производство на текстил и изделия от текстил без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм	5012	3410	1399	4063	15771	6588	8970
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	185341	76641	68272	103069	110070	157309	144866
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	140369	37189	32494	55680	43978	45527	55538

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	9987	90287	16672	12080	12172	14618	14091
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	33942	57870	34483	40120	28260	32365	55181
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	24743	144389	30152	34532	162180	219849	154538
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	256416	190396	210521	290277	296822	238152	285625
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	80049	53656	59178	64718	63797	81134	76391
Производство на мебели. Производство, неклассифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	14588	22585	13576	20888	19220	16659	22810
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	254528	119486	193318	225956	327784	1596900	433279
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	525	4520	4175	537	5198	34807	100927
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	197588	155876	159894	94109	215231	454385	626498
Строителство	218533	313143	7947	72939	128935	136312	231331
Дейности по предоставяне на услуги	246428	301454	46578	149062	127264	334164	390415
Търговия на едро с отпадъци и скрап	16544	20883	71056	196298	170012	346503	430481
Опасни отпадъци - общо	12452	38241	21263	40764	47720	45542	56001
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	612	10	12	24	14	37	41
Добивна промишленост	239	390	485	1483	825	746	1790
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	72	66	105	354	377	503	658
Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи, без косъм	11	10	18	16	45	63	41
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	2237	4	10	5	6	9	15

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	30	10	26	38	126	75	114
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	556	339	492	562	533	1521	1989
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	122	177	203	276	421	882	908
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	63	29	122	210	247	66	173
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	3420	28781	7537	27927	28301	22309	23575
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	1588	2251	2997	3155	4597	3927	15210
Производство на мебели. Производство, неклассифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	23	90	41	344	399	1662	939
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	464	1592	4803	1126	1884	1072	2825
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	4	3	6	8	650	3168	31
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	204	2585	696	2097	3870	4507	3056
Строителство	27	97	514	75	145	405	157
Дейности по предоставяне на услуги	2120	1675	2873	2511	4766	4126	3576
Търговия на едро с отпадъци и скрап.	659	131	323	553	515	463	904
Икономически дейности	Предадени за обезвреждане, тона						
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Неопасни отпадъци - общо	6559977	6458429	6779252	7158357	7139277	6609482	8196951
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	48520	417356	92788	6099	10759	9508	30321
Добивна промишленост	7341	5837	310	3640	3932	4724	6055
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	137829	203763	47912	136753	92429	51197	67850

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Производство на текстил и изделия от текстил без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм	8946	4766	3456	11805	8613	12525	7861
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	6310	7864	8504	10593	5964	4207	2116
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	8245	17497	10711	16149	9024	5017	8859
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	34716	82	1	139	1	7664	6955
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	66369	35074	28021	25107	11983	220356	7202
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	48005	75447	62622	44224	36429	21243	24761
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	283655	15253	51488	56577	43642	40897	34818
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	12206	9752	11197	13601	10040	9681	11500
Производство на мебели. Производство, неklasифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	23305	34082	9316	26435	11379	15797	1823
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	4620233	4976858	6236382	6190515	4690730	5633745	7351698
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	104857	67825	144258	179716	196600	94397	27580
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	25409	74526	14276	140806	670825	207478	84272
Строителство	929452	259725	33855	44788	583265	103118	355219
Дейности по предоставяне на услуги	193380	252542	21039	242838	747277	159947	140930
Търговия на едро с отпадъци и скрап	1199	180	3117	8573	6385	7980	27129
Опасни отпадъци - общо	96037	12315	14953	10205	7876	12854	64667
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	1211	0	3	2	1	5	4
Добивна промишленост	2929	563	670	257	6	231	58469

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Години							
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	10	4	57	16	54	11	152
Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи, без косъм	11	2	24	11	11	12	7
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	5	1508	1477	1345	289	0	1
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	12	4	8	6	7	11	16
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	72	75	0	26	7	43	42
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	195	180	231	206	210	276	148
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	71	712	187	166	150	308	280
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	80318	701	825	461	336	4452	924
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	4066	2368	2574	1212	553	1458	617
Производство на мебели. Производство, неklasифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	3049	2214	2167	2143	2729	3398	1786
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	1209	590	2387	644	933	282	451
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	6	1	1227	941	525	1	80
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	237	493	3	57	1	10	31
Строителство	720	89	32	2	26	3	11
Дейности по предоставяне на услуги	1915	2810	3074	2693	2024	2329	1639
Търговия на едро с отпадъци и скрап.	-	3	5	17	15	22	8
Икономически дейности	Изнесени извън страната, тона						
Години	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Неопасни отпадъци - общо	37625	23898	55252	126040	42406	55534	124402

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	220	267	-	1	10	-	119
Добивна промишленост	-	-	-	-	420	-	-
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	1592	2391	2992	375	605	582	4294
Производство на текстил и изделия от текстил без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм	1715	1140	2320	753	2755	986	2131
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	3586	3784	8022	14452	363	383	3636
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	447	362	191	366	-	295	529
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	-	-	-	-	795	-	0
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	165	388	93	512	24	2176	1385
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	-	32	-	-	8173	581	638
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	2349	1516	1193	1895	2733	5921	876
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Пр-во на превозни средства без автомобили	772	814	1177	2076	-	2149	3034
Производство на мебели. Производство, неklasифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	32	64	17	7	-	-	-
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-	-	-	-	-	-	-
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	-	2328	6650	-	6655	-	-
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	24348	8446	30042	85262	-	2036	50608
Строителство	-	3	-	-	5743	-	-
Дейности по предоставяне на услуги	2193	243	575	368	14130	3946	1363
Търговия на едро с отпадъци и скрап	207	2120	1979	19973	-	36481	55789

НАЦИОНАЛЕН ПРОФИЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ – АКТУАЛИЗАЦИЯ 2016 г.

Икономически дейности	Образувани ОБЩО, тона						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Години	2995	2499	2162	1767	4098	1538	286
Опасни отпадъци - общо							
Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство	-	0	-	-	-	-	-
Добивна промишленост	-	1	-	-	-	-	-
Производство на хранителни продукти. Производство на напитки. Производство на тютюневи изделия	-	3	-	-	-	-	-
Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло. Производство на облекло. Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи, без косъм	-	2	-	-	-	-	-
Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене	-	0	-	-	-	-	-
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон. Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	-	-	-	-	-	-	-
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	40	0	-	-	-	-	-
Производство на химични продукти. Производство на лекарствени вещества и продукти. Производство на изделия от каучук и пластмаси	0	111	32	17	67	114	156
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	-	1	409	467	448	-	-
Производство на основни метали. Производство на метални изделия, без машини и оборудване	2955	1231	547	-	2070	-	72
Производство на компютърна и комуникац. техника, електронни и оптични продукти. Пр-во на електр. съоръжения. Пр-во на машини и оборудване с общо и спец. предназнач. Пр-во на автомобили, ремаркета и полуремаркета. Производство на превозни средства без автомобили	-	1144	1169	1266	1474	1395	59
Производство на мебели. Производство, неклассифицирано другаде. Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	-	1	-	-	-	-	-
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-	1	-	-	-	-	-
Събиране, пречистване и доставяне на води. Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Възстановяване и други услуги по управление на отпадъци	-	0	-	-	-	-	-
Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали	-	0	-	-	39	2	0
Строителство	-	0	-	-	-	-	-
Дейности по предоставяне на услуги	-	3	5	-	-	-	-
Търговия на едро с отпадъци и скрап.	-	-	-	18	-	27	-

Източник: НСИ, април 2016 г.

Таблица 2-20: Отпадъци от икономическата дейност по вид през 2014 година

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Неопасни отпадъци				
Общо	204386494	3389908	8196951	124402
Отпадъци от киселини, основи и соли	679	26	17	0
Изразходвани химични катализатори	109	77	1	13
Отпадъци от химически препарати	5057	4177	418	0
Химически отлагания	50498	3042	41211	0
Индустриални течни утайки	302368	6128	7327	0
Медицински и биологични отпадъци	5761	696	5011	0
Метални отпадъци	1032390	782938	44313	97080
Отпадъци от стъкло	70225	64793	1880	73
Отпадъци от хартия и картон	226494	190422	16733	9000
Отпадъци от гума	25374	20384	1081	51
Отпадъци от пластмаса	127799	107946	8480	6465
Отпадъци от дърво	257144	229733	7785	4023
Отпадъци от текстил	15550	4272	3610	809
Отпадъци от излезло от употреба оборудване	10395	4512	2602	176
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	3383	2008	0	353
Отпадъци от батерии и акумулатори	287	133	127	0
Животински и растителни отпадъци (като се изключват животински отпадъци от приготвяне на храни и продукти)	349017	121570	37006	309
Животински отпадъци от приготвяне на храни и продукти	28888	9419	14549	3864
Животински отпадъци от изпражнения, урина и тор	574985	156430	23689	0
Битови и подобни отпадъци	296735	132826	92088	402
Смесени отпадъци	19184	12263	5536	2
Сортирани фракции	348356	173502	114835	45
Утайки от пречиствателни станции	77551	25915	26698	0
Изкопни земни маси	737894	212151	221003	0
Минерални отпадъци	189805909	423220	209050	636

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Отпадъци от горивни процеси	10014461	701325	7311900	1101
Опасни отпадъци				
Общо	12104542	56001	64667	286
Изразходвани разтворители	36	26	4	0
Отпадъци от киселини, основи и соли	4144	3985	96	0
Използвани масла	9821	9241	200	0
Изразходвани химични катализатори	18	0,41	0,189	0
Отпадъци от химически препарати	1351	531	288	0
Химически отлагания и остатъци	7692	4913	2239	0
Индустриални течни утайки	94699	1427	59074	59
Медицински и биологични отпадъци	1852	23	1412	0
Метални отпадъци	0	0	0	0
Отпадъци от стъкло	4	0	0	0
Отпадъци от дърво	17	0	0	0
Отпадъци от излязло от употреба оборудване	1875	1762	4	0
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	239	236	0	0
Отпадъци от батерии и акумулатори	2170	1952	2	0
Смесени отпадъци	318	60	95	156
Сортирани фракции	6763	6248	0	0
Минерални отпадъци	11929307	356	1188	0
Отпадъци от горивни процеси	39152	25226	44	72
Замърсени почви	5068	0	21	0

Източник: НСИ, април 2016 г.

Таблица 2-21: Отпадъци от икономическата дейност по вид през 2013 година

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Неопасни отпадъци				
Общо	136917354	4554785	6609482	55534
Отпадъци от киселини, основи и соли	2541	23	1551	-
Изразходвани химични катализатори	115	106	-	1
Отпадъци от химически препарати	1175	112	333	30
Химически отлагания	103550	22634	5399	-
Индустриални течни утайки	232887	4997	221459	-
Медицински и биологични отпадъци	2293	957	1213	-
Метални отпадъци	802910	699698	4936	44019
Отпадъци от стъкло	43956	37079	4160	390
Отпадъци от хартия и картон	329338	285918	38287	1181
Отпадъци от гума	11007	5760	2380	-
Отпадъци от пластмаса	109549	97418	5988	2041
Отпадъци от дърво	210981	200156	2554	3408
Отпадъци от текстил	9973	5231	3662	986
Отпадъци от излязло от употреба оборудване	10688	4616	3666	367
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	3211	2676	0	264
Отпадъци от батерии и акумулатори	985	276	697	-
Животински и растителни отпадъци(като се изключват ивотински отпадъци от приготвяне на храни и продукти	376058	95930	34167	359
Животински отпадъци от приготвяне на храни и продукти	15823	1183	14056	159
Животински отпадъци от изпражнения, урина и тор	744227	559002	1168	-
Битови и подобни отпадъци	187379	16185	156755	48
Смесени отпадъци	67511	58399	8665	-
Сортирани фракции	359366	121272	194953	23
Утайки от пречиствателни станции	70432	21763	12863	18
Изкопни земни маси	1344567	86862	77991	-
Минерални отпадъци	122945629	467504	162114	1161
Отпадъци от горивни процеси	8931203	1759028	5650464	1080

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Опасни отпадъци				
Общо	12518660	45542	12854	1538
Изразходвани разтворители	48	11	5	-
Отпадъци от киселини, основи и соли	1619	1454	107	27
Използвани масла	9847	8265	766	0
Изразходвани химични катализатори	43	23,057	18,4	-
Отпадъци от химически препарати	1273	663	379	-
Химически отлагания и остатъци	12011	6636	4409	-
Индустриални течни утайки	41056	3008	3178	209
Медицински и биологични отпадъци	2239	41	1888	-
Метални отпадъци	9	-	7	-
Отпадъци от дърво	5	-	-	-
Отпадъци от излязло от употреба оборудване	1214	968	21	-
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	902	886	-	-
Отпадъци от батерии и акумулатори	1743	1506	1	2
Смесени отпадъци	370	18	126	114
Сортирани фракции	817	121	577	-
Минерални отпадъци	12398008	2237	1362	-
Отпадъци от горивни процеси	47028	19704	5	1186
Замърсени почви	428	-	5	-

Източник: НСИ, април 2016 г.

Таблица 2-22: Отпадъци от икономическата дейност по вид през 2012 година

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Неопасни отпадъци				
Общо	146316438	2037239	7139277	42406
Отпадъци от киселини, основи и соли	6580	6049	54	-
Изразходвани химични катализатори	225	142	-	51
Отпадъци от химически препарати	7239	4692	764	-
Химически отлагания	39017	1285	5841	32
Индустриални течни утайки	288251	1115	29565	-
Медицински и биологични отпадъци	596	0	558	-
Метални отпадъци	579383	520391	11246	27883
Отпадъци от стъкло	37990	30529	2400	24
Отпадъци от хартия и картон	310943	131504	113791	1858
Отпадъци от гума	18288	13533	1639	10
Отпадъци от пластмаса	99920	51434	35651	4359
Отпадъци от дърво	200965	129111	42263	2761
Отпадъци от текстил	7445	1043	5116	593
Отпадъци от излязло от употреба оборудване	15835	7107	4974	627
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	3228	2959	-	-
Отпадъци от батерии и акумулатори	2140	2120	6	-
Животински и растителни отпадъци(като се изключват ивотински отпадъци от приготвяне на храни и продукти	567326	140506	77589	286
Животински отпадъци от приготвяне на храни и продукти	42311	602	41592	103
Животински отпадъци от испражнения, урина и тор	506539	89631	2928	-
Битови и подобни отпадъци	1175845	28199	396599	1093
Смесени отпадъци	104889	41959	59977	232
Сортирани фракции	351418	64072	231484	33
Утайки от пречиствателни станции	231711	855	140921	-
Изкопни земни маси	1158126	80970	433059	-
Минерални отпадъци	129805793	222311	408338	298
Отпадъци от горивни процеси	10754436	465118	5092922	2162

Наименование на отпадъка	Общо образувани отпадъци, тона	В това число:		
		Предадени за оползотворяване, тона	Предадени за обезвреждане, тона	Изнесени извън страната, тона
Опасни отпадъци				
Общо	13426882	47720	7876	4098
Изразходвани разтворители	39	19	1	-
Отпадъци от киселини, основи и соли	1555	1460	42	-
Използвани масла	10021	8749	43	-
Изразходвани химични катализатори	67	-	-	13
Отпадъци от химически препарати	701	206	355	-
Химически отлагания и остатъци	6534	2897	2472	-
Индустриални течни утайки	62280	3321	1393	731
Медицински и биологични отпадъци	2043	10	1859	-
Метални отпадъци	7	5	0	-
Отпадъци от дърво	321	4	294	-
Отпадъци от излязло от употреба оборудване	1088	795	79	5
Отпадъци от излезли от употреба автомобили	242	229	-	-
Отпадъци от батерии и акумулатори	2017	1756	-	-
Смесени отпадъци	246	57	39	54
Сортирани фракции	1121	312	0	35
Минерални отпадъци	13268067	1	645	-
Отпадъци от горивни процеси	70206	27897	535	3262
Замърсени почви	-	-	-	-
Втвърдени и стабилизирани отпадъци	209	-	-	-

Източник: НСИ, април 2016 г.

Таблица 2- 23: Извършена работа по контрола за предотвратяване на замърсяването на морските води и р. Дунав

Наименование на показателя	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Приети сантинни води и баласт от кораби, тона	15972	15563	19774	25211	22811	11911	28588	11691	18195	17688	13441	16037	15262	17800	19766
Черно море, тона	15881	15478	19675	25067	22751	11821	28513	11626	18106	17662	13210	15844	15078	17681	19682
р. Дунав, тона	91	85	99	144	61	89	76	65	89	26	231	192	184	119	84
Събрани твърди отпадъци, тона	343	311	361	463	610	565	276	772	529	489	445	490	761	617	678
От пристанищните акватории, тона	1	н.д.	н.д.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
От кораби, тона	342	311	361	462	610	565	276	772	529	489	445	490	761	617	678
Събран нефт и нефтопродукти от разливи, тона	7	0,5	1,7	0,3	0,6	0,4	20,5	0,4	77,8	28,2	2,8	1,0	6,2	0	3,9

Източник: НСИ, април 2016 г.

✓ **Опасни отпадъци от залежали и негодни за употреба пестициди**

ПРЗ с изтекъл срок на годност, които се съхраняват в държавни, общински, кооперативни и частни складове и ББ-кубове, представляват опасни отпадъци, съгласно Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

В Р България, кметовете на общини организират дейностите по управление на отпадъците на територията на съответната община и носят отговорността за управлението на опасните отпадъци от залежали пестициди в общинските складове. Кметовете контролират и дейностите по управление на залежалите пестициди в кооперативни и частни складове. Складовете за съхраняване на залежали пестициди са един от потенциалните източници на локално почвено замърсяване. Наличието на пестициди с изтекъл срок на годност, съхранявани на изоставени или небезопасени места, представляват риск за околната среда и човешкото здраве. Това налага предприемането на спешни мерки за тяхното обезопасяване и/или окончателно обезвреждане.

На практика реализирането на мерки е затруднено поради факта, че в страната ни не са налице подходящи инсталации за изгаряне на ПРЗ, собствеността на складовете за съхраняване на залежали пестициди не е само общинска и това води до редица финансови, организационни и юридически ограничения, които пречат кметовете да изпълняват своите задължения. Частните и кооперативни собственици на складовете за съхраняване на отпадъци от залежали пестициди също са изправени пред проблеми, включително достъп до кредитиране или друг вид финансиране за депониране на отпадъци.

От 2000 г. насам ежегодно РИОСВ към МОСВ инспектират складовете за залежали пестициди и събират информация за наличните количества и състоянието им. Мониторингът и контролът се осъществява от МОСВ (ИАОС и РИОСВ) със съдействието на МЗХ (БАБХ и ОДБХ).

Контролът върху съхранението на неразрешени ПРЗ, останали налични количества с прекратено разрешение за пускане на пазара и употреба или с изтекъл срок на годност, намиращи се в складове на производители, търговци и дистрибутори на ПРЗ, се осъществява от БАБХ. Такива ПРЗ се съхраняват на специално обозначени за целта места в обектите.

Обобщените данни за складираните залежали пестициди в България за периода 2001 г. - 2015 г. показват, че наличните количества варират в годините, което се дължи от една страна на все по- доброто отчитане и идентифициране на съхраняваните пестициди и от друга – на откритите нови количества изоставени пестициди или иззетите от ОДБХ.

В таблица № 2-24 са посочени идентифицираните количества залежали и с изтекъл срок на годност пестициди по години за периода 2001 – 2015 г., съхранявани в складове и стоманобетонни контейнери (СБК) както и изнесените извън територията на страната залежали и негодни пестициди за окончателно обезвреждане в ЕС инсинератори, които за периода 2007 – 2012 г. са 197.6 т.

Таблица 2- 24: Налични количества складираните залежали и негодни за употреба пестициди в Р България за периода 2001 – 2015 г.

Складираните залежали и негодни за употреба пестициди	Мярка	Количество
2001 година		
Общо в складове и СБК	т	7 416
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 772 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 16 централизиранни ➤ в 756 не ремонтирани склада ➤ в 468 СБК 	т	5565
	т	1017
	т	4548
	т	1851
➤ Общо обезопасени залежали пестициди, съхранявани в складове и СБК	т	2 828

Складирани залежали и негодни за употреба пестициди	Мярка	Количество
2002 година		
Общо в складове и Стоманобетонени контейнери	т	8 952
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 715 складове, в т.ч. ➤ в 37 централизиранни и ➤ в 678 не ремонтирани склада ➤ в 710 СБК 	т т т т	6386 1995 4391 2566
➤ Общо обезопасени залежали пестициди, съхранявани в складове и СБК	т	4 521
2003 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	12 394
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 651 складове, в т.ч. ➤ в 72 централизиранни склада ➤ в 579 не ремонтирани общински склада ➤ в 957 СБК 	т т т т	8835 4656 4179 3559
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	8 215
2004 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	11 222
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 561 складове, в т.ч. ➤ в 84 централизиранни склада ➤ в 477 не ремонтирани общински склада ➤ в 1255 СБК 	т т т т	7011 4703 2308 4211
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	8 914
2005 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 519
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 495 складове, в т.ч. ➤ в 81 централизиранни склада ➤ в 414 не ремонтирани общински склада ➤ в 1612 СБК 	т т т т	7492 4979 2513 6027
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и Стоманобетонени контейнери	т	11 006
2006 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	14 111
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 463 складове, в т.ч. ➤ в 84 централизиранни склада ➤ в 379 не ремонтирани общински склада ➤ в 1604 СБК 	т т т т	7730 5197 2533 6381
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	11 578
2007 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 655
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 405 складове, в т.ч. ➤ в 72 централизиранни склада ➤ в 333 не ремонтирани общински склада ➤ в 1802 СБК ➤ износ в Германия 	т т т т т	6447 4429 2018 7208 37.5
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	11 637
2008 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 590
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 385 складове, в т.ч. ➤ в 72 централизиранни склада ➤ в 313 не ремонтирани общински склада ➤ в 1863 СБК ➤ износ в Германия 	т т т т т	6138 4162 1976 7452 51.4
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	11 614

Складирани залежали и негодни за употреба пестициди	Мярка	Количество
2009 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 786
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 371 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 73 централизирани склада ➤ в 298 не ремонтирани общински склада ➤ в 1926 СБК ➤ износ в Германия 	т т т т	6082 4126 1956 7704
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	11 830
2010 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	14 115
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 381 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 74 централизирани склада ➤ в 307 не ремонтирани общински склада ➤ в 1929 СБК ➤ износ в Германия 	т т т т	6403 4301 2102 7712
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 013
2011 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 719
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 365 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 74 централизирани склада ➤ в 291 не ремонтирани общински склада ➤ в 1939 СБК ➤ износ в ЕС 	т т т т	5963 4339 1624 7756
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 095
2012 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	14 471
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 360 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 75 централизирани склада ➤ в 285 не ремонтирани общински склада ➤ в 1965 СБК ➤ износ в ЕС 	т т т т	6700 4507 2193 7771
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 278
2013 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	14 242
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 357 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 72 централизирани склада ➤ в 285 не ремонтирани общински склада ➤ в 1960 СБК 	т т т	6491 4391 2100
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 142
2014 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 499
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 327 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 70 централизирани склада ➤ в 257 не ремонтирани общински склада ➤ в 1964 СБК 	т т т	5732 4336 1396
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 103
2015 ГОДИНА		
Общо в складове и СБК	т	13 487
<ul style="list-style-type: none"> ➤ в 318 складове, в т.ч. <ul style="list-style-type: none"> ➤ в 69 централизирани склада ➤ в 249 не ремонтирани общински склада ➤ в 1970 СБК 	т т т	5696 4335 1361
➤ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизирани складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	7791

Складирани залежали и негодни за употреба пестициди	Мярка	Количество
➔ Общо залежали пестициди, съхранявани в централизиранни складове, отговарящи на всички изисквания и СБК	т	12 126

Източник: НПДУУОЗ, 2012-2020 г.; ИАОС, 2001-2015; ПУДООС, 2007-2012, МОСВ, 2016 г.

През 2015 г. в складове и ББ-кубове се съхраняват общо 13 487 т залежали и негодни за употреба пестициди. Количеството залежали пестициди, съхранявани в 69 централизиранни (ремонтирани или новоизградени) склада и в 249 неремонтирани общински и частни складове в лошо състояние възлиза на 5 696 т, от които 1361 т изискват спешни мерки за тяхното обезвреждане и ликвидиране на складовете в лошо състояние. ББ-кубовете са 1970 броя, в които се съхраняват 7 791 т залежали пестициди.

В Националния план за управление на отпадъците (НПУО) за периода 2014 – 2020 г. е заложена политиката по управление на залежалите пестициди в страната, която е свързана с предприемане на мерки за крайно обезвреждане на залежалите пестициди.

Досегашната практика за депониране на пестициди в стоманобетонени контейнеривече е прекратена, предвид на нейния временен характер, необходимост от последващи грижи за тяхното съхраняване, като охрана и мониторинг, както и осигуряване на последващи действия за окончателното им обезвреждане, като по този начин се оскъпява крайната цена на обезвреждане на пестицидите. Поради липса на подходящо съоръжение за обезвреждане в страната, залежалите пестициди, приоритетно ще се изнасят извън странат с цел, тяхното окончателно обезвреждане.

През 2014 г е одобрен проект „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“, финансиран по „Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски Съюз“. Финансирането по Българо-швейцарската програма е в размер на 23.4 млн. CHF. Проектът за обезвреждане извън страната на 4 388 тона залежали и негодни пестициди от 216 склада в цялата страна навлиза във фаза на реално изпълнение през 2016 година. Пестицидите са натрупани преди 1990 г. в някогашните ТКЗС-та (трудово-кооперативни земеделски стопанства) и АПК-та (аграрно-промишлени комплекси). Пестицидите в складовете са основно два вида – фунгициди и инсектициди. Някои са в течно, други в прахообразно състояние и предстои да бъдат преупаковани за транспортиране според европейските изисквания за международен превоз на опасни товари по шосе. След това пестицидите ще бъдат изнесени извън страната за изгарянето им в специализирани инсинератори, каквито в Р България все още няма. Самите складове, в които досега са съхранявани залежали пестициди, ще бъдат обезвредени и санирани. Така ще се реши един дългогодишен проблем и страната по напълно безопасен начин ще се освободи от тонове опасни вещества, включително и 4.5 т линдан, съхранявани в 4 склада Реалният износ се очаква да започне през втората половина на 2017 г. и да продължи 1 година.

По отношение на УОЗ пестицидите, съхранявани в стоманобетонени контейнери, през 2013 г. Дирекция УООП, МОСВ в рамките на програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“ кандидатства за финансиране по проект „Обезвреждане на негодни за употреба пестициди, намиращи се стоманобетонени контейнери с нарушена цялост, както и на устойчивите органични замърсители, които се съхраняват в стоманобетонени контейнери и обезвреждане на отпадъци от химикали, намиращи се в научните институти към БАН, други държавни институции, висши учебни заведения и училища.“ Проектът бе одобрен, но не бе реализиран поради липса на финансиране. През 2016 година дирекция УООП от МОСВ включи същия проект в предложенията за финансиране по Финансовия механизъм на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. Цитираният проект ще бъде предвиден и

предложен за финансиране и при актуализацията на бюджетната прогноза на МОСВ за периода 2017-2019 г.

✓ **Опасни отпадъци от химични вещества и смеси**

В Р България през 2014 г. са генерирани 117 124 t опасни отпадъци, което е с 35.5% по-малко от образуваните през 2012 г. (158 751 t). Генерираните през 2014 г. опасни отпадъци представляват 0,6 % от общо генерираните отпадъци (18 465 878 t). Количеството на оползотворените опасни отпадъци се увеличава с 15%, а количествата на обезвредените и изнесени извън страната за обезвреждане опасни отпадъци намалява значително в сравнение с количествата опасни отпадъци през 2012 г. (Таблица № 2-25).

Генераторите, образуващи големи количества опасни отпадъци, основно от цветната металургия и нефтопреработващата промишленост, са изградили свои съоръжения за обезвреждане на опасни отпадъци, в съответствие с издадените им комплексни разрешителни за предотвратяване и контрол на замърсяването.

Основната част от действащите депа за опасни отпадъци са изградени от съответните предприятия и обслужват единствено техните отпадъци. Изключение правят клетките за опасни отпадъци към регионалните депа в Русе и Севлиево, както и клетката за опасни отпадъци към депото на „КЦМ” АД – гр. Пловдив, която приема определени видове отпадъци от други генератори, в количество до 10 100 т. на година.

Таблица 2-25: Количества образувани опасни отпадъци за периода 2012 - 2014 г, и количества опасни отпадъци, предадени за оползотворяване, обезвреждане или изнесени извън страната

Година	Общо образувани опасни отпадъци, тон	В това число предадени за, тон:		
		Оползотворяване	Обезвреждане	Изнесени извън страната
2012 г.	158 751	46 504	108 148	4 098
2013 г.	122 893	44 256	77 100	1 538
2014 г.	117 124	53 512	63 326	286

Източник: МОСВ, 2016 г.

- Стойността на показателя образувани опасни отпадъци на единица БВП за РБългария остава по-висока от средната за ЕС-27.
- За периода 2012-2014 г. в РБългария общото количество образувани опасни отпадъци по данни на НСИ е 399 хил. тона или средногодишно около 133 хил. т .
- За същия период количествата на образуваните опасни отпадъци намаляват с 35.5 %.
- В този период са предадени за оползотворяване, в т.ч. за рециклиране, почти 36% от образуваните опасни отпадъци, като се наблюдава тенденция на нарастване.
- За наблюдаваната тенденция на нарастване на количествата опасни отпадъци, предадени за оползотворяване, в т.ч. за рециклиране, принос има увеличеният дял на предадените за оползотворяване опасни отпадъци, получени след предварително третиране на негодни за употреба оловно-кисели акумулатори, ИУМПС и ИУЕЕО в резултат от регламентиране управлението на масово разпространените отпадъци.
- Предадените за обезвреждане опасни отпадъци за разглеждания период намаляват и през 2014 г. количеството им е 286 тона (Таблица № 286 т)
- Относителният дял на изнесените от страната опасни отпадъци спрямо образуваните опасни отпадъци за периода 2012-2014 г. е 1.5%, а на изнесените – 0,4%. Основно от внос се оползотворяват негодни за употреба оловно-кисели акумулатори, съединения на оловото и на медта, отпадъци от производство на желязо/стомана. Най-често се изнасят НУБА, за които няма инсталации за рециклиране в страната, излезли от употреба флуоресцентни и други лампи, съдържащи живак, трансформатори и кондензатори, съдържащи полихлорирани бифенили (РСВ).

В Таблица № 2-26 са посочени генерираните опасни отпадъци и други отпадъци (метрични тона) по Y-категории и по години за периода 2007 – 2014 г. Генерираните опасни отпадъци от вещества и продукти, съдържащи или замърсени с полихлорирани бифенили (PCBs) и/или полихлорирани терфенили (PCTs) или полибромирани бифенили (PBVs), или техните примеси за този период възлизат на 4128.54 т.

В Таблица № 2-26 са посочени данни за общото количество на генерираните опасни отпадъци и други отпадъци (метрични тона) по години 2007 -2014 г.

Таблица 2-26: Генериране на опасни отпадъци и други отпадъци (метрични тона) по Y-категории и по години 2007 – 2014 г.

Категории отпадъци, подлежащи на контрол/ групи отпадъци (Приложение I на Базелска конвенция)		2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
		mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Y1	Клинични отпадъци от лечебната дейност в болници, медицински центрове и клиники	1115.16	1937.79	2057.41	1975.26	2156.62	2050.86	2 277,01	1 896,99
Y2	Отпадъци от производството и приготвянето на фармацевтични продукти	8658.76	8365.60	8472.00	9263.38	9846.94	1491.68	703,44	607,73
Y3	Отпадъчни фармацевтични, лекарствени и медицински средства	144.58	1.71	23.34	30.58	33.99	36.47	37,91	21,46
Y4	Отпадъци от производството, получаването и употребата на биоциди и фитофармацевтични препарати	0.36	26.97	6.46	10.97	8.73	15.01	21,80	33,87
Y5	Отпадъци от производството, получаването и употребата на консерванти за дървесина	8.50	5.40	69.19	18.77	140.16	21.88	0,28	8,93
Y6	Отпадъци от производството, получаването и употребата на органични разтворители	66.42	1004.89	55.30	83.69	143.36	221.11	365,30	148,37
Y7	Отпадъци от термична обработка и temperиращи операции, съдържащи цианиди	103.25	52.71	63.56	43.48	37.26	24.45	35,40	8,11
Y8	Отпадъчни минерални масла, неподходящи за първоначалното им предназначение	4050.44	4501.95	7917.42	7905.96	10521.16	9705.44	10 509,66	5 100,24
Y9	Отпадъчни водомаслени, водовъгледородни смеси и емулсии	6749.39	51618.53	34776.87	15682.07	21702.90	27732.56	32 496,73	18 923,25
Y10	Отпадъчни вещества и продукти, съдържащи или замърсени с полихлорирани бифенили (PCBs) и/или полихлорирани терфенили (PCTs) или полибромирани бифенили (PBVs), или техните примеси	252.63	218.46	1012.97	907.39	768.92	384.75	292,30	291,12
Y11	Отпадъчни смолисти остатъци от рафиниране, дестилация или всякаква пиролитична обработка	3214.17	2652.41	1856.76	2106.20	394.96	349.52	353,84	115,38
Y12	Отпадъци от производството, получаването и употребата на мастила, багрила, пигменти, бои, лакове и политури	60.64	117.71	331.94	312.27	350.15	443.56	561,88	583,24
Y13	Отпадъци от производството, получаването и употребата на синтетични смоли, латекс, пластификатори, лепила/свързващи материали	66365.60	27373.13	1869.07	1918.28	1463.36	431.02	97,04	166,76
Y14	Отпадъци от химични вещества, произтичащи от изследователска и развойна дейност и обучение, които не са определени и/или са нови и чието въздействие върху човека и/или околната среда е неизвестно	4.34	30.63	42.87	22.52	31.43	22.10	70,00	581,31
Y15	Отпадъци с експлозивен характер, попадащи под друго законодателство	7.07	10.70	142.21	11.68	20.86	7.70	103,91	43,10
Y16	Отпадъци от производството, получаването и употребата на фотографски химикали и материали за обработка на фотоматериали	0.98	10.54	14.67	17.11	13.29	9.57	4,97	5,87
Y17	Отпадъци от повърхностна обработка на метали и пластмаси	7693.29	1894.77	4386.41	506.68	589.55	1110.86	651,74	873,25

Категории отпадъци, подлежащи на контрол/ групи отпадъци (Приложение I на Базелска конвенция)		2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
		mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Y18	Остатъци от обезвреждане на промишлени отпадъци	58302.06	49775.42	1098.64	5551.84	2104.59	2555.80	3 241,71	65 912,55
Отпадъци, съдържащи като съставки (Приложение I на Базелска конвенция)		2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
		mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Y19	Метални карбонили	58.32	65.75	24.75	21.65	1.15	3.02	0,02	0,00
Y20	Берилий: съединения на берилия	0.00	1.72	5.90	18.45	24.37	42.23	25,29	0,00
Y21	Съединения на шествалентен хром	487.83	266.50	297.33	237.97	220.10	273.20	252,97	372,97
Y22	Съединения на медта	877.31	2968.57	5097.06	2007.50	2716.86	1588.59	1 186,96	5 541,21
Y23	Съединения на цинка	422269.09	498144.27	560213.24	479303.05	28306.06	8322.31	12 843,87	12 129,96
Y24	Арсен: съединения на арсен	15009.00	30592.60	59915.02	55429.15	62947.00	57067.04	13 291,34	25 883,20
Y25	Селен: съединения на селен	0.00					0.07		0,00
Y26	Кадмий: съединения на кадмия	19.45	16.53	21.21	31.16	20.67	5.09	67,55	15,33
Y27	Антимон; съединения на антимона	0.00					0.00		3,50
Y28	Телур: съединения на телура	0.00		0.20			0.02		0,00
Y29	Живак: съединения на живака	53.75	60.13	66.48	58.61	88.18	76.63	141,05	97,84
Y30	Талий: съединения на талия	0.00	10.00	17.21		321.14	290.00		0,00
Y31	Олово: съединения на оловото	187796.94	117372.66	75131.97	59302.04	57554.06	43878.10	42 718,44	31 863,98
Y32	Неорганични съединения на флуора, с изключение на калциевия флуорид	0.00			47.56	4.45	0.00		0,00
Y33	Неорганични цианиди	1101.29	0.37	1.01	0.99	2.04	5.97	0,53	0,57
Y34	Разтвори на киселини или киселини в твърдо състояние	6745.58	3087.01	4165.20	947.61	683.26	933.54	1 381,84	4 342,08
Y35	Разтвори на основи или твърди основи	3426.48	2288.96	20353.05	3067.32	233.16	216.11	180,43	386,26
Y36	Азбест (прах и влакна)	3915.88	1834.11	147.94	73.09	261.20	426.33	413,13	823,93
Y37	Органични съединения на фосфора	0.00					0.00	0,03	0,62
Y38	Органични цианиди	0.00	1.15	0.11	13.04	7.62	0.53	5,80	0,42
Y39	Феноли: фенолни съединения, включително хлорофеноли	18153.00	8585.07	2938.50	193.53	20.37	0.74	0,29	325,92
Y40	Етери	0.10	1.99	0.38	1.04		1.37	1,24	0,10
Y41	Халогенирани органични разтворители	4.74	3.42	0.55	4.00	2.79	1.02	6,67	269,40
Y42	Органични разтворители, с изключение на халогенираните разтворители	11.70	8.15	39.74	63.38	39.84	165.31	76,20	90,26

Категории отпадъци, подлежащи на контрол/ групи отпадъци (Приложение I на Базелска конвенция)		2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
		mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Y43	Всякакви конгенери на полихлорирания дибензофуран	0.00					0.00		0,02
Y44	Всякакви конгенери на полихлорирания дибензо-р-диоксин	0.00		1.50			0.00	0,35	0,03
Y45	Органохалогенни съединения, с изключение на веществата, упоменати в това приложение (Y39, Y41, Y42, Y43, Y44)	38.88	1.22	0.26	54.14	206.31	250.86	214,67	453,60
Категории отпадъци, изискващи особено внимание (Приложение II на Базелска конвенция)		2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
		mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Y46	Битови отпадъци							3 135 000, 00	3 192 528,11
Y47	Остагъци, произхождащи от изгарянето на битови отпадъци							0,00	0,00

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-27: Общо количество на генерираните опасни отпадъци и други отпадъци (метрични тона) по години 2007 -2014 г.

Y категории	2007 г	2008 г	2009 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt	mt
Общо количество на генерираните опасни отпадъци съгл. чл. 1 (1)а (Annex I: Y1-Y45)	816767.00	814909.00	792636.00		203989.65	160162.42	124633.54	177 922,72
Общо количество на генерираните други отпадъци (Annex II: Y46-Y47)	3592549.00		3561.35	3091146.00		3363873.84	3135000.00	3 192 528,11

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

✓ **Износ на опасни отпадъци**

В Таблицы №№ 2-28 до 2-35 е посочен износа на опасни отпадъци и други отпадъци по години за периода 2007 – 2014 г.

Таблица 2-28: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2014 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)				Дейности по обезвреждане (Annex IV A) и оползотворяване (Annex IV B)				
		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y 31	втвърдена оловна шлака	A 1020	9	H12	твърдо	1883,50	RO, HU, SK, CZ	DE		R5

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y 17	утайка и филтърен кек с опасни вещества	A 1050	9	H6.1	твърдо	71,80	RO, HU, AT	DE		R12, R5
Y46	ИУЕЕО	A 1180	9	H12	твърдо	15,10	-	GR		R12, R4
Y 46	ИУЕЕО	A 1180	9	H12	твърдо	0,60	-	RO		R12, R4
Y 3	медикаменти с изтекъл срок на годност	A 4010	9	H12	твърдо	32,90	RO, HU, AT, CZ	DE	D10	
Y 3	медикаменти с изтекъл срок на годност	A 4010	9	H12	твърдо	259,60	RO, HU, AT, CZ	DE	D10	
Y 21-35, 37-42, 45	отпадъци от лабораторни химикали	A 4140	3	H3, H5.1, H6.1	твърдо, течно	13,50	RO, HU, AT	DE	D10	
Y 7, 12, 17, 31, 33-35	цианидни соли	A 4140	6,1	H6.1, H12, H31	твърдо	41,60	RO, HU, AT	DE	D10	
Y 2, 12,37-42	отпадъци от органични материали	A 4140	3	H3,H6.1, H8, H11	твърдо, течно	14,00	RO, HU, AT	DE	D10	
Y 2, 3,4,6,7,12,13,17,18	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества	няма	9	H12	прахообразно, твърдо, вискозно	303,00	RO, HU, AT	DE	D10	
Y 31	опасни утайки от третиране на отпадни води	A 1020	9	H11	течно	97,80	-	RO		R4
Y 12, Y 18	предварително смесени отпадъци (замърсени опаковки и абсорбенти)	няма	9	H12	твърдо	206,70	RO, HU	AT	D10	
Y 29	флуорисцентни лампи и други живак съдържащи отпадъци	A 1030	8	H12	твърдо	27,10	-	RO		R12, R4
Y10	електрическо оборудване, съдържащо РСВ	A3180	9	H12	твърдо	6,80	-	RO	D10	R12
Y10	електрическо оборудване, съдържащо РСВ	A3180	9	H12	твърдо	138,40	RO, HU, SK, CZ	DE	D10	
Y_	разтвори на гуанидин тиоцианат с концентрация	няма	9	H12	течно	52,60	RO, HU	AT	D10	

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y8	отработени масла	A3020	9	H12	течно	293,30	-	GR		R9
Y9, Y31	излезли от употреба кораби за рециклиране	няма	9	H11	твърдо	1390,00	-	TR		R12, R4
Y3	лекарства с изтекъл срок на годност	A4010			твърдо, течно	94,80	RO, HU, AT	DE	D10	
					ОБЩО	4 943.100				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-29: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2013 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y31	втвърдена оловна шлака	A1020	9	H12	твърдо	1662.84	RO,HU,SK, CZ	DE		R5
Y17	утайка и филтърен кек с опасни вещества	A1050	9	H6.1	твърдо	37.82	RO,HU,At	DE		R12,R5
Y17	отпадъци, съдържащи цианиди	A4050	9	H6.1	твърдо	27.20	RO,HU,AT	DE	D1	
Y46	ИУЕЕО	A1180	9	H12	твърдо	20.50		GR		R12,R4
Y46	ИУЕЕО	A1180	9	H12	твърдо	3.19		RO		R12,R4
Y3	медикаменти с изтекъл срок на годност	A4010	9	H12	твърдо	3.96	RO,HU,AT, CZ	DE	D10	
Y3	медикаменти с изтекъл срок на годност	A4010	9	H12	твърдо	110.02	RO,HU,AT, CZ	DE	D10	
Y21, Y22, Y23, Y24, Y25, Y26, Y27, Y28, Y29, Y30, Y31, Y32, Y33, Y34, Y35, Y37,	отпадъци от лабораторни химикали	A4140	3	H3, H5.1, H6.1	твърдо, течно	13.69	RO,HU,AT	DE	D10	

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y38, Y39, Y40, Y41, Y42, Y45										
Y7, Y12, Y17, Y31, Y33, Y34, Y35	цианидни соли	A4140	6.1	H6.1, H12, H31	твърдо	36.01	RO, HU, AT	DE	D10	
Y2, Y12, Y37, Y38, Y39, Y40, Y41, Y42	отпадъци от органични материали	A4140	3	H3, H6.1, H8, H11	твърдо, течно	60.57	RO, HU, AT	DE	D10	
Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y12, Y13, Y17, Y18	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества		9	H12	прахообразно, твърдо, вискозно	356.89	RO, HU, AT	DE	D10	
Y31	опасни утайки от третиране на отпадни води	A1020	9	H11	течно	175.75		RO		R4
Y31	оловна паста	A1020	9	H12	вискозно, прахообразно	229.54		RO		R4
Y31	сепариран полиетилен	A1020	9	H12	твърдо	145.16	RO, HU, SK, CZ	DE	D10	
Y12, Y18	предварително смесени отпадъци (замърсени опаковки и абсорбенти)		9	H12	твърдо	121.22	RO, HU	AT	D10	
Y29	флуорисцентни лампи и други живак съдържащи отпадъци	A1030	8	H12	твърдо	17.61		RO		R12, R4
Y29	флуорисцентни лампи и други живак съдържащи отпадъци	A1030	8	H12	твърдо	2.57	RO, HU, AT	DE		R12, R4
Y26	излезли от употреба преносими батерии	A1170	9	H12	твърдо	4.31	RO, HU, AT	DE		R12, R4
Y_	батерии	A1170	9	H8	твърдо	7.10	RO, HU, AT	DE		R4
					ОБЩО	3035.95				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-30: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2012 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y31	сепариран полиетилен	A1020	9	H12	твърдо	144.86	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y31	втвърдена оловна шлака	A1020	9	H12	твърдо	282.04	RO,HU,SK, CZ	DE		R5
Y31	утайки от третиране на промишлени води	A1020	9	H11	течно	282.44		RO		R4
Y3	залежали лекарства	A4010	9	H12	вискозно	48.71	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y3	медикаменти с изтекъл срок на годност	A4010	9	H12	твърдо, вискозно, течно	44.08	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y3	залежали лекарства	A4010	9	H12	твърдо, течно	44.34	RO,HU,AT	DE	D10	
Y7,Y12,Y17,Y31,Y 33,Y34,Y35	цианидни соли	A4140	6.1	H6.1,H1 2,H17,H 31,H33- 35	твърдо	3.69	RO,HU,AT	DE	D10	
Y21,Y22,Y23,Y24, Y25,Y26,Y27,Y28, Y29,Y30,Y31,Y32, Y33,Y34,Y35,Y37, Y38,Y39,Y40,Y41, Y42,Y45	отпадъци от лабораторни химикали	A4140	3	H3,H5.1, H6.1,H8, H11,H12	твърдо, течно	5.42	RO,HU,AT	DE	D10	
Y2,Y12,Y37,Y38,Y 39,Y40,Y41,Y42	отпадъци от органична материя и негодни промишлени продукти	A4140	3	H3,H6.1, H8,H11, H12	твърдо, течно	18.24	RO,HU,AT	DE	D10	
Y2,Y3,Y4,Y6,Y7,Y 12,Y13,Y17,Y18	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества		9	H12	прахообразно, твърдо, вискозно	351.15	RO,HU,AT	DE	D10	
Y12,Y18	предварително смесени отпадъци (замърсени опаковки и абсорбенти)		9	H12	твърдо	236.74	RO,HU	AT	D10	
Y26	отработени никелово- кадмиеви батерии	A1170	9	H8	твърдо	19.26	RO,HU,AT, DE	FR		R4

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H12	твърдо, течно	9.98	RO,HU,AT	DE	D10	
Y22,Y31	утайки от пречиствателна станция за третиране на отпадни води			H12	течно	636.44	RO,HU,AT	DE		R12,R4
					ОБЩО	2 127.39				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-31: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2011 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y31	отпадъци от механично третиране на отпадъци, съдържащи опасни вещества	A1020	9	H12	твърдо	258.96	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y31	оловна паста	A1020	9	H12	пудра, прахообразно	461		RO		R4
Y31	втвърдена оловна шлака	A1020	9	H12	твърдо	2827.18	RO,HU,SK, CZ	DE		R5
Y29	флуорисцентни лампи и други живак съдържащи отпадъци	A1030	8	H12	твърдо	28.16		RO		R4,R5
Y26	отработени никелово-кадмиеви батерии	A1170	9	H8	твърдо	18.5	RO,HU,AT, DE	FR		R4
Y 22, Y 23, Y26	отработени никелово-кадмиеви батерии	A1170	9	H8	твърдо	20	RO, HU, AT	DE		R4
Y26	отработени никелово-кадмиеви батерии	A1170	9	H8	твърдо	7	RO,HU,AT, DE	FR		R4

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11	твърдо	106	TR, GR, IL, GB	BE	D10, D14	
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H12	твърдо, течно	9.980	RO,HU,AT	DE	D10	
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	169.6	RS, HR, SI	IT	D14, D9	
Y3	залежали партиди фармацевтични продукти и лекарства	A4010	9	H12	вискозно, паста	16.7	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y3	залежали партиди фармацевтични продукти и лекарства	A4010	9	H12	твърдо	72	RO,HU,SK, CZ	DE	D10	
Y3	залежали лекарства	A4010		H12	твърдо, течно	14.42	RO,HU,AT	DE	D10	
Y12, Y18	предварително смесени отпадъци, съставени от парцали, кърпи за забърсване, опаковки, замърсени с бои и лакове и т.н.	A4010	9	H12	твърдо	87.4	RO,HU	AT	D10	
Y21, Y35, Y37, Y42, Y45	отпадъци от лабораторни химикали	A4140	3	H3,H6.1, H8,H12	твърдо, течно	27.4	RO,HU,AT	DE	D10	
Y7,Y12,Y17,Y31,Y33,Y34,Y35	цианидни соли и други неорганични отпадъци	A4140	6.1	H6.1,H8, H12	твърдо, течно	19.9	RO,HU,AT	DE	D10	
Y3, Y6, Y8, Y12	отпадъци от органична материя и негодни промишлени продукти	A4140	3	H3,H6.1, H8, H12	твърдо, течно	52.9	RO,HU,AT	DE	D10	
Y2, Y12, Y37, Y42	отпадъци от органична материя и негодни промишлени продукти	A4140	3	H3,H6.1, H8, H11, H12	твърдо, вискозно, паста	6.24	RO,HU,AT	DE	D10	

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y2,Y3,Y4,Y6,Y7,Y12,Y13,Y17,Y18	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества		9	H12	твърдо, вискозно, паста	198	RO,HU,AT	DE	D10	
Y2,Y3,Y4,Y6,Y7,Y12,Y13,Y17,Y18	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества		9	H12	твърдо, вискозно, паста	89.5	RO,HU,AT	DE	D10	
Y22,Y31	утайки от пречиствателна станция за третиране на отпадни води			H12	течно	467	RO,HU,AT	DE		R12,R5
					ОБЩО	3 626.84				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-32: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2010 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y_	дехидратирани индустриални утайки от третиране на отпадни води	AC 270	9	H12	твърдо	2 000,00	RS,HU,AT	DE		R5
Y_	отработени флуорисцентни лампи и тръби	A 1030		н.д.	твърдо	1,00	TR,GR,IL,GB	BE		R4
Y__	смесени отпадъци, съдържащи опасни вещества	EWC: 19 02 11*		H12	вискозно, паста, твърдо	200,00	RO,HU,HR	DE	D10	
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A 3180	9	H11,H12	твърдо, течно	1 000,00	RS,HR,SI	IT	D_	
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи РСВ	A 1030	9	H12	твърдо, течно	120,00	RO,HU,AT	DE	D10	

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y12	отпадъци от бои и лакове	A 4070		H3,H4.1	твърдо, течно, вискозно	10,00	TR,GR,IL, GB	BE	D10	
Y17	утайки и филтърни кекове, съдържащи опасни вещества	A 1050	6.1	H6.1	твърдо	170,00	RO,HU,AT	DE	D12	
Y2,Y12,Y37,Y38,Y39,Y40,Y41,Y42	отпадъци от органични химикали	A 4140		H3,H6.1, H8,H12	твърдо, течно	100,00	RO,HU,AT	DE	D10	
Y22,Y31	утайки от пречиствателна станция за третиране на отпадни води	EWC: 10 11 19*		H12	твърдо	500,00	RO,HU,AT	DE		R_
Y26	никелово-кадмиеви батерии	A 1170	9	H12	твърдо	100,00	RO,HU,AT, DE	FR		R4
Y3	залежали партиди фармацевтични продукти и лекарства	A 4010	9	H12	вискозно, паста, твърдо	190,00	RO,HU,AT	DE	D10	
Y31	втвърдена оловна шлака	A 1020	9	H12	твърдо	4 000,00	RO,HU,SK, CZ	DE		R5
Y46	ИУЕЕО	A 1180	9	H12	твърдо	300,00		RO		R4,R5
Y7,Y12,Y17,Y31,Y33,Y34,Y35	цианидни соли	A 4140		H6.1,H8, H12	твърдо, течно	50,00	RO,HU,AT	DE	D10	
Y8,Y9	отработени минерални масла	A 3020	9	H12	течно	875,00		GR		R9
Y_	отпадъци от лабораторни химикали	A 4140		H3,H6.1, H8,H12	твърдо, течно	50,00	RO,HU,AT	DE	D10	
					ОБЩО	9 666				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-33: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2009 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y29	Отработени живачни лампи		9	H12	твърдо	51.42	RO, HU, AT, DE	FR		R4,R5
Y10	PCB съдържащи отпадъци	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	40.94	RO, HU, AT, DE	NL	D14, D10	
Y4	Агрехимически отпадъци	A4030	9, 6.1	H6.1, H11,H12	твърдо, течно	47.56	RO, HU, AT	DE	D10	
Y6,Y12,Y17	отпадъци от бои и лакове	A4010	3, 8, 9	H11,H12	твърдо, течно, вискозно	45.25	RO, HU, AT	DE	D10	
Y2,Y6,Y12,Y13, Y16	отпадъци от опаковки, замърсени с опасни вещества	A4130	9	H3,H8, H12	твърдо	24.57	RO, HU, AT	DE	D10	
Y6,Y12,Y13,Y17	филтри и абсорбенти, замърсени с опасни вещества	A4070	9	H12	твърдо	54.66	RO, HU, AT	DE	D10	
Y_	отпадъци от лабораторни химикали	A4140	3,6.1,8, 9	H3,H6.1, H11,H12	твърдо, течно	32.61	RO,HU,AT	DE	D10	
Y37, Y38, Y39, Y40, Y41, Y42	отпадъци от органични индустриални продукти	A4140	3,6.1,8, 9	H3,H4.1, H6.1,H8, H11,H12	твърдо	82.12	RO,HU,AT	DE	D10	
Y2,Y3,Y4,Y6, Y12,Y13,Y16	неизползвани органични материали с изтекъл срок на годност	A4140	3,6.1,8, 9	H3,H6.1, H11,H12	твърдо, течно	15.27	RO,HU,AT	DE	D10	
					ОБЩО	393.40				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-34: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2008 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y4	агрехимически отпадъци	A4030	9,6.1	H6.1,H11,H12	прахообразни, твърди, течни	51,40	RO,HU,AT	DE	D10	
Y6,Y12,Y13,Y17	филтри и абсорбенти	A4070	9	H12	твърдо	9,98	RO,HU,AT	DE	D10	
Y6,Y12,Y17	отпадъци от бои и лакове	A4070	3.8	H11,H12	течно	33,98	RO,HU,AT	DE	D10	
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	0,96	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	течности, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	течно	7,04	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	твърди отпадъци, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо	17,98	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	кондензатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	12,32	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	300,00	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100,00	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100,00	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100,00	RO,HU,AT, DE	NL	D10	
Y2,Y6,Y12,Y13, Y16	отпадъци от опаковки, съдържащи опасни вещества		9	H3,H8,H12	твърдо	26,03	RO,HU,AT	DE	D10	
Y21,Y35,Y37,Y42, Y45	отпадъци от лабораторни химикали	A4140			твърдо, течно	7,05	RO,HU,AT	DE	D10	
Y29	отработени флуоресцентни и други живак съдържащи лампи	AA100	9	H12	твърдо	41,94	RO,HU,AT	DE		R4,R5

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y37,42	отпадъци, съдържащи органични химикали		3,6,8,9	H3,H4.1,H6.1,H8,H11,H12	твърдо	54,51	RO,HU,AT	DE	D10	
					ОБЩО	863.18				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-35: Износ на опасни отпадъци и други отпадъци през 2007 г.

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y29	отработени флуоресцентни и други живак съдържащи лампи	AA100	9	H12	твърдо	40,05	RO,HU,AT	DE		R4,R5
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	0,96	RO, HU, AT, DE	NL	D10	
Y10	течности, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	течно	7,04	RO, HU, AT, DE	NL	D10	
Y10	твърди отпадъци, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо	17,98	RO, HU, AT, DE	NL	D10	
Y10	кондензатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	12,32	RO, HU, AT, DE	NL	D10	
Y24,25,26,29,31-35	отпадъци от неорганични химикали		6,8,9	H3,H4.1,H6.1,H8,H11,H12	твърдо	17,66	RO, HU, AT	DE	D10	
Y37-42	отпадъци от органични химикали		3,6,8,9	H3,H4.1,H6.1,H8,H11,H12	твърдо	50,00	RO, HU, AT	DE	D10	
Y12	отпадъци от бои и лакове		3.8	H3,H6.1,H8,H12	прахообразни, твърди, паста, утайки, течн	19,88	RO, HU, AT	DE	D10	

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y2,6,12,13,16	отпадъци от опаковки, замърсени с опасни вещества		9	H3,H8,H12	Solid	15,85	RO, HU, AT	DE	D10	
Y4	залежали пестициди			H6.1,H11,H12	Powder, solid, liquid	37,53	RO, HU, AT	DE	D10	
					ОБЩО	293.03				

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

✓ **Внос на опасни отпадъци**

В Таблица №2-36 до 2-43 е посочен вноса на опасни отпадъци и други отпадъци по години за периода 2007 – 2014 г.

Таблица 2-36: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2014 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)								
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код	
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци									
Y 34	пиритни угарки	не са изброени	8	H8	твърдо	14136,000		RO	R4	
Y 23	твърди отпадъци от почистване на газове	A 4100	9	H12	прах	167,660		SRB	R4	
Y 23	стоманени стружки	AA 010	9	H12	прах	7252,450	BE, TR	NL	R4	
Y 23	стоманени стружки	AA 010	9	H12	прах	1235,740	TR	IL	R4	
Y 31	оловна шлака	A 1020	6,1, 8	H6.1, H8	прах	1046,592	BE, TR	NL	R4	
Y 23	цинкова пепел	A 1080	4,3	H4.3	прах	979,058	BE, TR	NL	R4	
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	285,039	EG, TR	JO	R 12, R 4	
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	3265,590		MKD	R 12, R 4	
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	431,210	GR	IT	R 12, R 4	
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	6026,172		RO	R 12, R 4	

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)							
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	1117,925	RO	HU	R 12, R 4
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	7624,510		SRB	R 12, R 4
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	964,343	GR	CY	R12, R4
Y 31	отпадъци от оловно-кисели батерии	A 1160	8	H8, H12	твърдо	245,770		AE	R12, R4
Y 31	отпадъци от TV екрани и компютърни монитори	A 1180	9	H12,H13	твърдо	222,340		SRB	R 12, R 4
Y 31	ИУЕЕО	A 1180	9	H12,H13	твърдо	27,880	GR	CY	R12,R4
Y 17	отпадни киселини	A 1060	8	H8	течно	968,530		GR	R5
Y8	отработени минерални масла	A 3020	6,1	H6,1	течно	506,120		MKD	R9
Y9	отпадъци от масла	A 4060	9	H12	течно	332,860		GR	R9
	Алтернативно гориво от отпадъци (RDF)	не са изброени			твърдо	12598,470		IT	R1
	Алтернативно гориво от отпадъци (RDF)	не са изброени			твърдо	5246,820		GB	R1
	смесени отпадъци	не са изброени			твърдо	374,880		GR	R1
					ОБЩО	65 055,959			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-37: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2013 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)							
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y23,Y31	мек припой (шлака, пръти, слитъци и паста)				твърдо	23.330		TH	R4
Y31	скрап от ламинирани печатни платки с мек припой				твърдо	347.310		TH	R4
Y22,Y23,Y26	Е-отпадъци			H12,H13	твърдо	97.640		NZ	R4

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)							
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y18	електрически и електронни части и аксесоари като компютри и мобилни телефони			H13	твърдо	19.380		NZ	R4
Y18	ЕЕО, части и аксесоари (компютри и мобилни телефони) и литиево-йонни батерии			H13	твърдо	104.060		TH	R4
Y18	отпадъци от печатни платки и резервни части, електронни отпадъци (вкл. електронни резервни части и ЕЕО) и литиево-йонни батерии			H13	твърдо	41.860		CN	R4
Y18	ЕЕО, части и аксесоари (компютри и мобилни телефони) и литиево-йонни батерии			H13	твърдо	88.490		IN	R4
Y18	ЕЕО, части и аксесоари (компютри и мобилни телефони) и литиево-йонни батерии			H13	твърдо	304.450		TH	R6
Y18	ЕЕО, части и аксесоари (компютри и мобилни телефони) и литиево-йонни батерии			H13	твърдо	1394.530		JP	R4
Y18	Компютърни централни процесори, преносими компютри / лаптопи, мобилни телефони, зарядни устройства и аксесоари, мрежово оборудване и сървъри (с отстранени батерии)			H13	твърдо	9.200		ID	R4
Y18	литиево-йонни батерии (презаредими)			H13	твърдо	80.170		MY	R4
Y18	PC/лаптопи/сървъри/мобилни телефони и части и принадлежности			H13	твърдо	70.350		KR	R4
Y18	ЕЕО, части и принадлежности (компютри, мобилни телефони, мрежово оборудване и литиево-йонни батерии)			H13	твърдо	310.120		BR	R4
Y42	Стрипер (2-амино етанол, гликол етер и вода)			H8	твърдо	142.500		CN	R2

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)							
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y27,Y31	електронни компоненти			H13	твърдо	50.330		TH	R4
Y13	сребърна паста			H13	твърдо	0.860		TH	R4
Y22,Y23	смесен електронен скрап			H13	твърдо	265.060		BR	R4
Y31	печатни платки			H13	твърдо	24.410		IN	R4
Y18	скрап от електронни компоненти (PCB, PCBA IC, транзистори, трансформаторни гъвкави интегрални схеми, компоненти със златно покритие)			H13	твърдо	0.620		TH	R4
Y18	компютри, принтери, тонер, LCD електронни батерии, електро-захранващи блокове и печатни платки			H13	твърдо	99.700		NZ	R4
Y22,Y31	ионо-обменни смоли (абсорбент)			H11	твърдо	1.060		TH	R4
Y18	скрап от електронни компоненти			H13	твърдо	0.580		TH	R4
Y22,Y31	разтвори, съдържащи благородни метали			H11	твърдо	0.550		TH	R4
Y23	стоманени стружки			H12	прах	9014.150	BE,TR	NL	R4
Y23	стоманени стружки			H12	прах	7151.420	TR	IL	R4
Y_	Алтернативно гориво от отпадъци (RDF)				твърдо	12697.740		IT	R1
Y_	Алтернативно гориво от отпадъци (RDF)				твърдо	3484.710		GR	R1
Y_	Алтернативно гориво от отпадъци (RDF)				твърдо	5107.870		GB	R1
Y_	смесени отпадъци				твърдо	604.139		GR	R1
					ОБЩО	41 536,589			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2- 38: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2012 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y8	пиритни угарки			H8	твърдо	10 335,083		RO	R4
Y18	коков прах			H8	твърдо	100,240	SI,HU,RO	IT	R1
Y23	отпадъци от контролни уреди за димни газове	A4100		H8	прах	139,300		DE	R4
Y23	стоманени стружки и прах			H12	прах	1 141,950	BE,TR	NL	R4
Y31	оловна шлака	A1020		H6.1,H8	прах	280,660	BE,TR	NL	R4
Y23	цинкова пепел	A1080		H4.3	прах	972,750	BE,TR	NL	R4
Y31,Y29, Y10	монитори от ИУЕЕО	A1180		H12,H13	твърдо	356,440		RS	R12
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	1 200,081		MK	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	1 145,144		RO	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	46,404	GR	IT	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	8 913,120	RO	HU	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	2 351,620		RS	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	1 473,000	BE,TR	NL	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A1160		H8,H12	твърдо	1 583,580		CY	R4
					ОБЩО	30 039,372			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-39: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2011 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160		H 8, H	твърдо	197,00		AE	R4

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
				12					
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160		H 8, H 12	твърдо	792,00		MK	R4
Y31, Y34	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160	8	H 8	твърдо	1 392,00	BE	NL	R4
Y31, Y34	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160	8.9	H 8, H 12, H 11	твърдо, течно	4 247,45	RO	HU	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160	8	H 8/ H 11	твърдо, течно	68,37		CZ	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160	8	H 8	твърдо	1 740,00		CY	R4
Y31	отпадни оловно-кисели батерии	A 1160	8	H 8	твърдо	23,20		RO	R4
Y23	шлака, окалина и други отпадъци от производството на желязо и стомана	AA 010	9	H 12	прахообразно, прах	1 368,00	BE, TR	NL	R4
Y23	шлака, окалина и други отпадъци от производството на желязо и стомана	AA 010	9	H12	прахообразно, прах	300,00	BE, TR	NL	R4
					ОБЩО	10 128,02			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-40: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2010 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	8 000,00		RO	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	5 000,00		MK	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	800,00	SI,RO,HU	IT	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	4 000,00	RO	HU	R4

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	3 000,00		CY	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A 1160	8	H8	твърдо	3 000,00		AE	R4
					ОБЩО	23 800,00			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-41: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2009 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	8 000,00	DE, AT, HU, RO	NL	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	8 000,00		RO	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	2 000,00	RS	HR	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	4 000,00	RO	HU	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	500,00	SI, HU, RO	IT	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8, 9	H8	твърдо	6 000,00		MK	R4
					ОБЩО	28 500,00			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-42: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2008 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	10 500,00	RO	HU	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	5 000,00		RO	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	1 000,00	FR,DE,AT,HU,RO	GB	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	500,00	SI,HU,RO	IT	R4
Y11	отпадни оловно-кисели батерии, дренирани	A1160	8	H8	твърдо	3 400,00		MK	R4
					ОБЩО	20 400,00			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

Таблица 2-43: Внос на опасни отпадъци и други отпадъци през 2007 г. (метрични тона)

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)				Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики				
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y31	употребявани оловно-кисели батерии, цели или натрошени	A1160	8	H8	твърдо	200,00		MK	R4
Y31	употребявани оловно-кисели батерии, цели или натрошени	A1160	8	H8	твърдо	1 000,00		RO	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	9	H4.3	твърдо	1 260,00	BE	NL	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	н.д.	п/а	твърдо	4 400,00	BE	NL	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	4.3	H4.3	твърдо	1 260,00	BE	NL	R4

Категория отпадъци		Опасни характеристики (Annex III)							
Annexes I и II		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Внесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Страна на произход	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци								
Y31	цинк меден оксид	AA020	4.3	H4.3	твърдо	2 500,00	BE	NL	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	4.3	H4.3	твърдо	300,00	BE	NL	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	4.3	H4.3	твърдо	500,00	BE	NL	R4
Y31	цинк меден оксид	AA020	4.3	H4.3	твърдо	500,00	BE	NL	R4
Y31	употребявани оловно-кисели батерии, цели или натрошени	A1160	8	H8	твърдо	2 000,00		МК	R4
Y31	употребявани оловно-кисели батерии, цели или натрошени	A1160	8	H8	твърдо	2 000,00		МК	R4
Y22	цинк меден оксид	AA020	9	H4.3	твърдо	3 000,00		TR	R4
Y31	употребявани оловно-кисели батерии, цели или натрошени	AA170	8	H8.12	твърдо	2 000,00		МК	R4
					ОБЩО	20 920,00			

Източник: МОСВ, 2016 г. и <http://www.basel.int/Countries/NationalReporting/BaselConventionNationalReports/tabid/4250/Default.aspx>

✚ ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ ОТ УСТОЙЧИВИ ОРГАНИЧНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ (УОЗ)

– **Отпадъци от залежали УОЗ пестициди**

✓ **Отпадъци, състоящи се или замърсени с УОЗ пестициди**

През 1995 г. е извършена инвентаризация по документи за идентифициране на наличие на забранените за употреба УОЗ пестициди от Националната служба за растителна защита (НСРЗ), а през 1996 г. – от Министерството на земеделието и храните (МЗХ). Идентифицирани са известни количества УОЗ пестициди. През 1995 г. са декларирани около 47 267 кг залежали УОЗ пестициди, от които най-много DDT (29 234 кг), следван от хептахлор (11 156 кг). Инвентаризацията през 1996 г. установява наличието на 77 215 кг УОЗ пестициди, като най-голямо е количеството на Токсафен – 34 954 kg (таблица № 2-44).

Таблица 2-44: Налични количества УОЗ пестициди в България през 1995 г. и 1996 г.

УОЗ пестициди	Декларирани УОЗ пестициди при инвентаризация по документи през 1995 г., кг	Декларирани УОЗ пестициди при инвентаризация по документи през 1996 г., кг
Алдрин	4 926	1563
Диелдрин	1 726	528
Ендрин	20	200
Токсафен	205	34 954
Хептахлор	11 156	11 156
DDT	29 234	28 814
Общо УОЗ	47 267	77 215

Резултатите от тези две инвентаризации са само документални, не са извършвани инспекции на място и не са правени анализи. Количеството на УОЗ пестициди в РБългария не може да бъде установено точно, поради липса на документация, невъзможност за идентифициране поради разкъсани опаковки, липса на етикети и смесване с други пестициди.

При инвентаризацията през 2000 г. и 2001 г. (таблица № 2-45) се установява наличие на залежали УОЗ пестициди и смеси, съдържащи или замърсени с УОЗ, но количествата се различават от декларираните през 1995 г. и 1996 г.

Таблица 2-45: Идентифицирани количества УОЗ пестициди през 2001 г. след износ през 2000 г

УОЗ пестициди	Бр.складове	Области	Количество преди износ, kg, 2000 г	Износ, kg, 2000 г	Количество след износ, kg, 2001 г
Алдрин	8	8	3 531	3 531	-
Диелдрин	7	6	131	131	-
DDT и жито третирано с DDT*	22	11	18 485	18 485	50 312*
Ендрин	3	2	204	204	-
Хептахлор	57	16	11 156	4 609	6 547
Токсафен	2	1	720	720	-
ОБЩО УОЗ пестициди преди и след износ	99	22	33 927	27 680	56 859

Наличните през 2001 г. 6 547 kg хептахлор и 50 312 кг DDT са капсулирани в 30 стоманобетонни контейнери (СБК) през 2004 г и 2005 г. Количеството на DDT* не е известно, но се предполага, че е около 1/3, а останалото количество е жито, третирано с DDT, т.к. полезния обем на СБК не е запълнен.

При ежегодните инвентаризации за периода 2002 г. – 2010 г. са идентифицирани допълнително още 104 045 kg линдан. Вземайки в предвид и данните от предходните стари

инвентаризации, складирани залежали УОЗ пестициди в България през 2010 г се оценяват на общо 160 904 kg, ДДТ, хептахлор и линдан (таблица № 2-46) като следва:

- ✓ Капсулирани в 91 стоманобетонни контейнери (СБК) общо 156 434 kg, състоящи се от 6 547 kg хептахлор в 2 СБК); 50 312 kg DDT (DDT в 12 СБК и жито, третирано с DDT в 16 СБК) и 99 575 kg линдан (в 61 СБК). Злежалите УОЗ пестициди са капсулирани в СБК през периода 2004 г – 2007 г. и са алтернатива на депонирането в мини (операция D12). Стоманобетонните контейнери са разположени на територията на 13 общини: с хептахлор – в с.Кранево, общ.Айтос и с.Атия, общ.Созопол; с DDT – в с.Божурище, гр.Брезник, с.Кошарево, общ.Брезник, гр.Девня, с.Иваново, общ.Русе, с.Стефаново, общ.Радомир, с линдан – в с.Кранево, общ.Айтос; с.Долна Чубрика, общ Ардино; гр.Брезник и с.Кошарево, общ.Брезник, с.Крушовене, общ.Долна Митрополия; с.Елов дол, общ.Земен; с.Габровница, общ.Монтана; с.Еленово, общ.Нова Загора; с.Стефаново, общ.Радомир; с.Атия, общ.Созопол; гр.Суворово; гр.Шабла; и с.Меден Кладенец, общ.Ямбол.
- ✓ Общо 4 470 kg линдан, съхранявани в 4 склада в добро състояние (2 общински и 2 частни) на територията на 3 общини.Общинските складове се намират в с.Звенимир, общ.Главиница (30 kg) и в с. Раздел, община Дулово (2600 kg). Частните складове се намират в с.Зафирово, общ.Главиница (40 kg) и с.Калипетрово, общ.Силистра (1800 kg).
- ✓ УОЗ пестицидите представляват едва 1.32% от всички налични през 2015 г. залежали и негодни за употреба пестициди в България (виж. Таблица № 2-24).

При провежданите ежегодни инвентаризации на залежали пестициди, включително и през 2010 г. не се установява наличие на следните УОЗ пестициди: мирекс, НСВ, хлордан, хлордекон, РеСВ, α -НСН и β -НСН, т.к. те не са били внасяни и употребявани в България.

Таблица 2- 46: Идентифицирани количества залежали УОЗ пестициди през 2010 г. в България

УОЗ пестицид	Единица	Количество
Алдрин	kg	-
Диелдрин	kg	-
Ендрин	kg	-
Ендосулфан	kg	-
Токсафен	kg	-
Хептахлор в 2 СБК	kg	6 547
DDT в 28 СБК	kg	50 312
Линдан, общо	kg	104 045
▪ в 61 СБК		99 575
▪ в 4 склада		4 470
ОБЩО УОЗ пестициди	kg	160 904

По отношение на третирането на агрохимически отпадъци от залежали пестициди съществуват следните възможности: наземно изгаряне в инсталации за опасни отпадъци (операция D10) и постоянно подземно съхраняване в мини (операция D12). Поради липса на съоръжение за инсинерация на опасни отпадъци в страната, те се изнасят за обезвреждане в държави членки на ЕС.

Предвижда се изготвяне и изпълнение на проект за обезвреждане на УОЗ пестициди и залежали пестициди, намиращи се в стоманобетонни контейнери с нарушена цялост през 2017 г. За проекта ще се кандидатства за финансиране чрез Финансовия механизъм на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. Цитираният проект ще бъде предвиден и

предложен за финансиране и при актуализацията на бюджетната прогноза на МОСВ за периода 2017-2019 г.

Източник: МОСВ, НПДУУОЗ, 2012-2020 г.

✓ **Износ на опасни отпадъци от УОЗ и други залежали пестициди**

УОЗ пестициди са изнасяни от РБългария, единствено и само за екологосъобразно обезвреждане извън територията на страната, поради липса на подходяща инсталация за изгаряне.

През август 2000 г. от складове за забранени и залежали пестициди от 4 района в страната са взети и анализирани проби от около 41,2 т залежали пестициди с предполагаемо съдържание на ДДТ, алдрин, диелдрин, хептахлор и ендрин. Анализът на пробите доказва наличието на ДДТ, алдрин, диелдрин, ендрин, хептахлор и токсафен в около 28 т УОЗ пестициди. Идентифицираните количества УОЗ пестициди са преупаковани в нови варели, етикетирани, съгласно европейските изисквания, и транспортирани до базова площадка. По проект "Унищожаване на рискови пестициди от България в Холандия", от районите на София, Пловдив, Шумен и Бургас, са изнесени 27 680 kg УОЗ пестициди и унищожени в инсинератор в Ротердам, Холандия със средства, отпуснати от Холандското правителство.

В периода 2007 – 2012 г. са изнесени за обезвреждане в Германия и други държави членки на ЕС още 166.9 т залежали и негодни за употреба пестициди с неизвестен състав, част от които биха могли да бъдат замърсени с УОЗ (таблица № 2-47). За периода 2000 – 2012 г. са изнесени за обезвреждане извън страната общо 197.6 т забранени, залежали и негодни за употреба пестициди, вкл. и 27.7 т УОЗ пестициди.

Таблица 2-47: Износ на УОЗ и други залежали пестициди за обезвреждане извън територията на страната за периода 2000 г. – 2012 г.

Отпадъци – УОЗ и други залежали пестициди	Тип отпадък	Година на износ	Количество, kg	Държава членка на ЕС
Отпадък – УОЗ пестициди	Алдрин	2000	3 531	Холандия
	Диелдрин	2000	131	Холандия
	Ендрин	2000	204	Холандия
	Токсафен	2000	720	Холандия
	Хептахлор	2000	4 609	Холандия
	ДДТ	2000	18 485	Холандия
	Общо УОЗ	2000	27 680	Холандия
Отпадък – залежали пестициди с неидентифициран състав	Залежали забранени и негодни за употреба пестициди	2007	37 500	Германия
		2008	51 400	Германия
		2009	47 600	Германия
		2010	4 400	Германия
		2011	26 000	ЕС
		2012	3 000	ЕС
Общо залежали пестициди	Залежали пестициди	2007-2012	166 900	ЕС
Общо УОЗ и други залежали пестициди		2000 – 2012	197 580	ЕС

Източник: МОСВ, НПДУУОЗ, 2012-2020 г., ПУДООС, 2007-2012 г.; МОСВ, 2016 г.

– **Опасни отпадъци от индустриални УОЗ**

✓ **Опасни отпадъци от полихлорирани бифенили (PCB)**

Полихлорираните бифенили (PCB) са синтетични хлорорганични съединения, които спадат към групата на индустриалните УОЗ химикали, включени в Стокхолмската конвенция.

PCB са промишлени химикали, включени в Приложение А, Част II на Стокхолмската конвенция. Производство на PCB е забранено за всички страни по конвенцията. Разрешена е употребата на PCB в електрическо оборудване до 2025 г, което трябва да бъде обезвредено до 2028 г. През май 2009 г. в Женева, бе създадена Мрежа за елиминаране на PCB (PEN).

Полихлорираните бифенили се дефинират като: полихлорирани бифенили (PCB), полихлорирани терфенили (PCT), монометил-тетрахлородифенил метан, монометил-дихлоро-дифенил метан, монометил-дибром-дифенил метан; и всяка смес/съединение съдържащо някое от горепосочените вещества в концентрация, по-голяма от 0005 % от теглото му.

Таблица 2-48: Индустриални УОЗ химикали, спадащи към групата на PCB

Индустриален УОЗ химикал	CAS №	ЕС №	Забрана	Специфично изключение
Полихлорирани бифенили (PCB)	1336-36-3 и други	215-648-1 и други	Забранен 21.03.2006 г	Производство: няма Употреба: в електрическо оборудване (трансформатори и кондензатори) до 31.12.2010 г.
Полихлорирани терфенили (PCT)	61788-33-8	262-968-2	Забранен 21.03.2006 г	Производство: няма Употреба: няма
Монометил-тетрахлородифенил метан (Ugilec 141)	76253-60-6	278-404-3	Забранен 21.03.2006 г	Производство: няма Употреба: няма
Монометил-дихлоро-дифенил метан (Ugilec 121 и Ugilec 21)	81161-70-8	400-140-6	Забранен 21.03.2006 г	Производство: няма Употреба: няма
Монометил-дибром-дифенил метан (DBVT)	99688-47-8	402-210-1	Забранен 21.03.2006 г	Производство: няма Употреба: няма

Източник: http://edexim.jrc.it/list_annex_chemical_details

МЕЖДУНАРОДНО, ЕВРОПЕЙСКО И НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

✓ **Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане**

Базелската конвенция въвежда механизъм за контрол на трансграничното движение и управлението на опасните отпадъци, съдържащи PCB и тяхното обезвреждане. На контрол подлежат следните категории отпадъци, съдържащи PCB:

У 10: Отпадъчни вещества и продукти, съдържащи или замърсени с PCB и/или PCT или полибромирани бифенили (PBV), или техните примеси;

Базелската конвенция приема „Технически насоки за екологосъобразно управление на отпадъци, съдържащи или замърсени с PCB, PCT или PBV”.

- ✓ **Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди**

Ротердамската конвенция налага забрани и строги ограничения в международната търговия с РСВ и РСТ, които са обект на PIC процедурата.

- ✓ **Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители в сила за България от 01.01.2007 г.**

Регламентът въвежда забрани за производство и употреба на РСВ в електрическо оборудване с обем на работната течност над 5 dm³ и концентрация на РСВ по-висока от 0.005 тегл.% съгласно разпоредбите на Директива 96/59/ЕО. Специфично изключение разрешава употребата на оборудване в затворени системи до 31.12.2010 г.

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно превоз на отпадъци, (ОВ на ЕС, L 190/12.07.2006)**

Регламентът установява процедури и режими за контрол върху превоза на отпадъци в зависимост от произхода, местоназначението и маршрута на превоза, вида на превозваните отпадъци и вида третиране, което се прилага върху отпадъците на тяхното местоназначение. На контрол подлежат следните отпадъци :

А 3180: Отпадъци, вещества и продукти съдържащи, състоящи се от или замърсени с РСВ, РСТ и РВВ или всички други полибромирани аналози на тези съединения, с концентрация 50 mg/kg или повече.

- ✓ **Директива 96/59/ЕО за обезвреждането на РСВ и РСТ (ОВ на ЕС L 243/24.09.1996), в сила за България от 21.03.2006 г.**

Директива 96/59/ЕО регламентира поетапното извеждане от експлоатация на електрическо оборудване (трансформатори и кондензатори), съдържащо РСВ и неговото обезвреждане до 31.12.2010 г. За тази цел, държавите-членки извършват инвентаризация на оборудване, съдържащо РСВ (трансформатори и кондензатори) с обем по-големи от 5 dm³. Въвеждат се и изисквания за екологосъобразното обезвреждане на РСВ.

Количествата отпадъци, съдържащи ПХБ, заемат незначителен дял в общия обем опасни отпадъци в страната. В периода 2006-2012 г. се наблюдава ясна тенденция към намаляване на количествата образувани отпадъци, съдържащи ПХБ.

- ✓ **Закон за управление на отпадъците (ЗУО), (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012 г., посл.изм. и дооп., ДВ, бр.98 от 28.11.2014 г., в сила от 28.11.2014 г., бр. 14 от 20.02.2015 г.)**

ЗУО урежда екологосъобразното управление на опасните отпадъци, съдържащи РСВ както и за третиране и транспортиране на такива отпадъци и въвежда разпоредбите на Директива 96/59/ЕО за обезвреждането на РСВ/РСТ.

- ✓ **Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн. ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.)**

С наредбата се определят условията и редът за класификация на опасни отпадъци по видове и свойства, включително и за отпадъци, съдържащи РСВ. Кодовете за класификация на отпадъци, замърсени или съдържащи РСВ са както следва:

- 13 01 01 (*) хидравлични масла, съдържащи РСВ⁵
- 13 03 01 (*) изолационни или топлопредаващи масла, съдържащи РСВ
- 13 03 06 (*) Хлорирани изолационни и топлопредаващи масла на минерална основа, различни от упоменатите в 13 03 01
- 16 02 09 (*) Трансформатори и кондензатори, съдържащи РСВs

⁵ РСВs означава: полихлорирани бифенили, полихлорирани терфенили, монометилтетрахлордифенил метан, монометилдихлордифенил метан, монометилдибромдифенил метан и всяка смес, съдържаща над 0,005 тегловни % от тези вещества

- 16 02 10 (*) Излязло от употреба оборудване, съдържащо или замърсено с РСВ, различно от упоменатото в 16 02 09
- 17 09 02 (*) Други отпадъци от строителство и събаряне, съдържащи РСВ (например, съдържащи РСВ уплътняващи материали, подови настилки на основата на смоли, съдържащи РСВ, съдържащи РСВ закрити пломбирани системи, съдържащи РСВ кондензатори)
- ✓ **Наредба № 3 от 05.08.2014 г. за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили (обн., ДВ, бр. 70 от 22.08.2014 г.)**

С наредбата се определят реда и начина за инвентаризация, маркиране и почистване на оборудване, съдържащо РСВ и изискванията за третиране и транспортиране на отпадъци, съдържащи РСВ.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПРИТЕЖАТЕЛИТЕ НА РСВ ОБОРУДВАНЕ

Притежателите на оборудване с обем на работната течност над 5 dm³ и концентрация на РСВ над 0,005 масови % попълниха и изпратиха в РИОСВ инвентаризационни формуляри за притежаваното от тях оборудване, които бяха заверени от директорите на съответните РИОСВ. Бяха изтовени планове за почистване и/или за обезвреждане на инвентаризираното оборудване с посочени конкретни срокове до 31.12.2010 г. РИОСВ упражняваше стриктен контрол върху изпълнението на плановете. Обезвреждането на отпадъци, съдържащи РСВ се извършва само чрез операциите D8, D9, D10, D12 и D15 чрез предаване на лицензирани фирми по чл.67 от ЗУО.

Трябва да се отбележи, че след 01 януари 2011 г цялото действащо и изведено от експлоатация оборудване (трансформатори и кондензатори), с обем над 5 дм³ и с концентрация на РСВ в работната течност над 0,05 масови % (500 mg/kg) се счита като отпадък и подлежи на незабавно демонтиране и обезвреждане.

От 21.03.2006 г е в сила забрана за износ и внос и пускане на пазара на РСВ оборудване. Износът на отпадъци и изведено от експлоатация оборудване, съдържащо РСВ се разрешава само за екологосъобразно обезвреждане.

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ НА РСВ СЪДЪРЖАЩО ОБОРУДВАНЕ

В периода юли 2006 г ÷ юли 2007 г, МОСВ чрез РИОСВ извърши подробна инвентаризация на оборудване, съдържащо РСВ, повече от 0.005 тегл.% РСВ (50 mg/kg) на територията на цялата страна и маркирано с уникални инвентаризационни номера, съгласно изискванията на Приложение № 1 от Наредбата за РСВ, чрез разпращане на Инвентаризационен формуляр до фирми-притежатели на такова оборудване.

През 2007 г. бе създадена на регионално (РИОСВ) и на национално ниво (МОСВ) електронна база – данни за идентифицираното в страната РСВ оборудването, която бе актуализирана ежегодно, а през 2011 г. – ежемесечно. През периода 2012-2015 г. се следеше стриктно износа на останалото изведено от експлоатация оборудване за обезвреждане в държави членки на ЕС.

Общо 1 042 фирми от различни сектори на икономиката извършиха инвентаризация на своето електрическо оборудване (трансформатори, кондензатори и друго оборудване за високо напрежение и/или резервно на склад трансформаторно масло). Притежатели на РСВ оборудване към 31.12.2011 г. са 205 фирми, представляващи 19.7 % от общия брой компании. В действителност техният брой е по-малък, защото в тях са включени държавни компании за производство и разпределение на електроенергия, водоснабдяване, напоителни системи, БДЖ и ТЕЦ заедно с техните регионални клонове, които се водят самостоятелни

фирми.

Общото инвентаризирано оборудване е 69 591 бр., от което за 45 513 бр. се установи, че не съдържа РСВ. Към 01.07.2007 г. са идентифицирани общо 24 078 броя трансформатори, кондензатори, реостати, проходни изолатори и варели с резервно трансформаторно масло, потенциално съдържащи РСВ, представляващи 34.6% от общото количество инвентаризирано оборудване.

Притежатели на РСВ трансформатори са 16 компании, притежаващи 162 трансформатора, съдържащи РСВ, с приблиз. бруто тегло 805 230 kg (по литературни данни или от информацията във фабричните табелки). В последствие се установи чрез анализ, че 5 трансформатора с приблиз. бруто тегло 15 560 kg, притежание на 2 компании съдържат по-малко от 3 mg/kg РСВ и могат да останат в експлоатация. Следователно, идентифицираните трансформатори с обем над 5 дм³ и концентрация на РСВ по-голяма от 500 mg/kg са 157 с приблиз. бруто тегло 789.7 t, от които 111 бр. са в експлоатация, 38 бр. – изведени от експлоатация и 8 бр. – резервни на склад. Всичките 157 РСВ трансформатора с реално бруто тегло 675.7 t са изнесени и обезвредени в държави членки на ЕС в периода 2007 – 2011 г.

Притежатели на РСВ кондензатори са 197 компании, притежаващи 23 888 кондензатора с приблиз. бруто тегло 1 157 t, от които 12 344 бр. – в експлоатация, 8021 бр. – изведени от експлоатация и 3 533 бр. – резервни на склад. За 1 446 бр. кондензатори бе потвърдено от производителя, че не съдържат РСВ, а за други 591 кондензатора бе доказано чрез анализ, че съдържат по-малко от 500 mg/kg РСВ и могат да останат в експлоатация до изтичане на експлоатационния им срок. През 2015 г. са инвентаризирани още 15 бр. кондензатори, съдържащи РСВ. По време на ежегодните актуализации на инвентаризацията се установи също, че 2 848 бр. кондензатори липсват, поради кражби, незаконно депониране или несъответстващо на нормативната уредба съхранение. За тези случаи са заведени досъдебни производства от компетентните правоохранителни органи и текат прокурорски разследвания. Следователно, инвентаризираните в периода 2007 – 2015 г. РСВ кондензатори са 19 594 бр., които всички са изнесени за обезвреждане в държави членки на ЕС, като реално обезвреденото им тегло е 1 094 t.

В края на 2015 г. държавата ни е изпълнила изцяло своите задължения за обезвреждане на електрическото си оборудване (трансформатори и кондензатори и друго оборудване и резервно на склад трансформаторно масло), съдържащи РСВ. Реално изнесените трансформатори, кондензатори, друго оборудване, съдържащо РСВ е 19 770 бр. (157 бр. трансформатори, 19 594 бр. кондензатори, 19 бр. варели с резервно трансформаторно масло), а реално изнесеното количество отпадъци, съдържащи РСВ е 1 279.3 t, вкл. и диелектрични течности.

Източник: МОСВ, НПУУОЗ, 2012-2020 г. и МОСВ, 2016 г.

Производство, внос и износ и употреба на РСВ в СТРАНАТА

РСВ, РСТ, Ugilec 141, Ugilec 121, Ugilec 21 и DBBT никога не са произвеждани в България и/или електрическо оборудване (трансформатори и кондензатори), съдържащи тези съединения.

Диелектрични флуиди за запълване на трансформатори и кондензатори са внасяни в България от бившия СССР, Чехословакия и Унгария през периода 1955 г. ÷ 1972 г. След 1972 г., произвежданите в страната трансформаторите са запълвани с български минерални масла, несъдържащи РСВ.

Вносните диелектрични флуиди за трансформатори и кондензатори, внасяни в България през 1955 г. – 1972 г. от СССР, Чехословакия и Унгария не съдържат РСВ.

Няма данни за внос в България на диелектрични флуиди, съдържащи PCT, Ugilec 141, Ugilec 121, Ugilec C 21 и DBBT;

В България са внасяни трансформатори от 1972 г до 1990 г, общо 1954 броя от Румъния, Корея, СССР, Германия, Чехословакия, Унгария и Китай. Румъния, Унгария и Корея не са произвеждали РСВ. Китай е прекратила производството си на РСВ през 1972 г. В Европа РСВ са произвеждани до 1985 г, а в СССР – до 1988 г. Предполага се, че някои от внесените 226 трансформатора от Германия до 1985 г, 291 трансформатора от СССР до 1988 г и 55 трансформатора от Чехословакия до 1985 г, общо 572 бр., биха могли да съдържат РСВ.

България никога не е изнасяла диелектрични флуиди, съдържащи, РСВ, PCT, Ugilec 141, Ugilec 121, Ugilec 21, DBBT и РеСВ, защото те никога не са произвеждани в страната.

Кондензатори, съдържащи РСВ са внасяни в България до 1993 г. от бившите страни от Социалистическия блок (СССР, ГДР, Чехословакия и Румъния) и от Западна Европа (Франция, Швеция и Швейцария), главно като комплексни доставки на ново оборудване за различни компании от енергийния сектор и химическата, металургичната и минната промишлености, но не съществува надеждна информация за този внос. Няма данни за износ на кондензатори, съдържащи РСВ.

Силови трансформатори, съдържащи РСВ са използвани в България в периода 1974 г. – 2010 г. в различни клонове на промишлеността, главно като комплексни доставки на оборудване в заводи. До 1988 г повечето силови трансформатори са били запълвани с трансформаторни масла, съдържащи РСВ.

Голяма част от данните за трансформаторите са посочени на фабричните табели, прикрепени към тях.

В България са експлоатирани различни трансформатори (157 бр.), съдържащи РСВ, с произход предимно от Европа (бивш СССР, Германия, Англия, Франция и Италия), (МОСВ, 2007 г.).

Най-голям брой от експлоатираните в България РСВ трансформатори са с произход бивш СССР – 59.24% (93 бр.), следвани от Франция – 29.30%(46 бр.), Източна Германия – 5.73% (9 бр.), Италия – 3.82% (6 бр.) и Полша – 0.64% (1 бр.).

Руските трансформатори са основно типове ТНЗ, ТНЗП, ТНП и ТНПУ, производство на Чирчикския и Свердловския трансформаторни заводи, представляващи 71.23% (562 440 кг) от общото бруто тегло на оборудването (789 570 кг). Търговската марка на трансформаторното масло е Sovtol-10. Френските трансформатори са запълнени с Ryalene, италианските – с Apiolio, а германските – с Clophen A50. Фенските трансформатори съставляват 21.26% (167 780 кг) от общото бруто тегло на оборудването. Всички компании (France TRANSFO S.A.S., Metz, Франция; ITALTRAFO S.p.a., Италия, VOLTAWERKE, Германия, Monsanto LTD, Англия, FIAT Lodz, Полша) са произвеждали трансформатори, съдържащи РСВ. Повече от 74% от използваните РСВ трансформатори по бруто тегло (591 150 kg) и над 65% по брой (103 бр.) са с произход страните от бившия социалистически блок (СССР, ГДР и Полша).

В електро-разпределителната система, основното предназначение на кондензаторите е за коригиране фактора на мощността. Обикновено са подредени в група от по 3 кондензатора (кондензаторна батерия). Кондензаторите за коригиране фактора на мощността са големи кондензатори (съдържащи от 1.4 kg до 20 kg РСВ), които обикновено са разположени в близост до големи трансформаторни подстанции (централна компенсация) и при потребителите (локална компенсация).

Кондензаторите, съдържащи РСВ са маркирани като съдържащи "Askarel" или с други търговски наименования. Практически всички маслени кондензатори, произведени между 1930 г. и 1988 г., съдържат РСВ.

Голяма част от данните за кондензаторите са посочени на фабричните табели, прикрепени към тях.

Най-масово експлоатираните в Р България РСВ кондензатори са руски и немски като се различават по тип и тегло и по търговска марка на диелектрика. Те съставляват 95.7% от всички инвентаризирани кондензатори, съдържащи РСВ > 500 ppm (МОСВ, 2007 г.)

През 2007 г. са инвентаризирани общо 20 767 бр РСВ кондензатори с бруто тегло 984 494 kg. Най-голям брой от използваните в Р България РСВ кондензатори са с произход страните от бившия социалистически блок (98.75%, 20 507 бр.): бивш СССР – 49.60% (10 301 бр.), следвани от Източна Германия – 46.09% (9 571 бр.), Румъния – 2.23% (463 бр) и Чехословакия – 0.83% (172 бр.). Процентният дял на кондензаторите от Франция, Швейцария и Швеция е минимален – 1.25% (260 бр.). Почти същото е и процентното съотношение на кондензаторите по отношение на бруто теглото на оборудването от бившия социалистически блок (98.84%, 973 042 kg): бивш СССР – 48.96% (482 016 kg), следвани от Източна Германия – 46.88% (461 513 kg), Румъния – 2.35% (23 150 kg) и бивша Чехословакия – 0.65% (6 363 kg). Теглото на кондензаторите от Западно-Европейските страни съставлява само 1.16% (114 52 kg).

Руските РСВ кондензатори, използвани в България, са основно типове ЭСВ, ЭСВК, ЭСВП, КС1, КС2, КСК1, КСК2, КСЭЖ, производство на Уст-Каменогорския и Серпуховския кондензаторни заводи. Кондензаторите съдържат между 8 kg и 20 kg РСВ. Съгласно руските спецификации и стандарти, буквата 'С' на кирилица означава, че те съдържат РСВ. Търговската марка на диелектрика е ТСВ (смесени изомери на трихлорбифенил)⁶.

Силови РСВ кондензатори са произвеждани в Източна Германия от 1958 г. до 1987 г. от следните компании: VEB Isokond GmbH, Berlin – 1985 г. ÷ 1987 г.; OTTO JUNKER – 1958 г. ÷ 1983 г.; VEB RFT Kondensatoren- Electronicon GmbH, Gera – до 1986 г; Berliner Kond. Fabrik BAUGATZ Ludwig, Berlin – до 1983 г.; Siemens – до 1982 г. Идентифицирани са немски кондензатори типове 4RH, 4RF3, 4300RST, BK, Co, HSE, LKC, LKCF, LKCI, LKF, LKCP, LKP, LKPF, LKI, LKO, LKPF, LKPH, LKPI, LKPS, LPXF, LPXC, LPXI, LPXL, LPOI, LPOR, Nvde 0560, RSFS, RFT, SPXI. Търговските марки на диелектриците са: Delor, Clophen A30 и A50, Orophen, Cp30, Cp40, Cp50, 3CD, 5CD, CP A 30 (Co, Siemens), 3CD (HSE), Clophen (4RH, 4RF3, 4300RST, RSFS, Siemens), Chlordiphenyl (RFT, Gera)⁷.

Румънските кондензатори са тип CpdC и са произведени в завода в Крайова (Centrala Industriei Electronica), маркирани като съдържащи хлордифенил (CD).

В бивша Чехословакия са произвеждани РСВ кондензатори в кондензаторния завод ZEZ Zamberg, Прага от 1967 г до 1985 г. (Holoubek, et.al. 2004), докато РСВ диелектрици са произвеждани в химическия завод Chemko, Strážske (източна Словакия) от 1959 г до 1984 г под търговската марка Delor (Holoubek, et.al. 1999). Идентифицираните в България чехословашки кондензатори са типове ССКА, ССАЈ, СРАЈК и РТАЕ.

Във Франция и Швеция РСВ кондензатори са произвеждани до 1982 г, а в Швейцария – до

⁶ PEN Magazine, PCBs Elimination Network – Sharing information on PCBs, Issue 01, 2010

⁷ Kondensatoren-Verzeichnis zur Erkennung und Kennzeichnung betreffend PCB, Teil B Anhang „Liste der Kondensatoren mit PCB-Status“, Juli 2004; Identification of PCB-containing capacitors, New Zealand Environment and Conservation Council (ANZECC), 1997; UK Guidance: Collection and Disposal of Equipment containing PCBs, Scottish Executive Environment Group, 2002.

1985 г.⁸ Френските кондензатори в България, съдържащи Pyralene, са тип Maxivar и Sivar, произведени в завод Alsthom Savoissienne, Levallois-Perret Cedex. Швейцарските кондензатори са тип ЗСР980, произведени в завод ХАМАХАG, Zurich, а шведските кондензатори са тип СРН 2D6, произведени в ASEA-Lepper (former DOMINIT), Brilon. Търговските марки на диелектрика са съответно ЗСР и СР.

Източник: МОСВ, НПУУОЗ, 2012-2020 г.

- **Износ на опасни отпадъци от полихлорирани бифенили (PCB)**

В Таблица № 2-49 са посочени данни за изнесеното за обезвреждане извън страната електрическо оборудване, съдържащо PCB, с обем на диелектрика повече от 5 dm³ в Р България към 31.12.2015 г., според данните докладвани по Базелска конвенция.

В таблици №№ 2-50 и 2-51 са посочени данни за износа на отпадъци от трансформатори, кондензатори и флуиди, съдържащи PCB за обезвреждане извън страната за периода 2007 - 2015 г. (Y10: Отпадъчни вещества и продукти, съдържащи или замърсени с PCB и/или PCT или полибромирани бифенили (PBВ), или техните примеси).

В Таблица № 2-50 е посочено инвентаризираното електрическо оборудване, съдържащо PCB, с обем на диелектрика повече от 5 dm³ в Р България към 31.12.2015 г. и осъществения износ за обезвреждането му в периода 2007 -2015 г., а в Таблица № 2-51 е посочен износа на изведеното от експлоатация PCB оборудване и отпадъците, съдържащи PCB, за обезвреждане извън територията на България за периода 2007 г. – 2015 г. по ДЧ от ЕС.

Цялото налично инвентаризирано PCB оборудване е изнесено и обезвредено в подходящи инсинератори в Холандия, Германия, Франция, Италия и Румъния. Изнесени са общо 157 трансформатора с реално бруто тегло 675.7 т; 19 594 кондензатора с реално бруто тегло 963 т и други отпадъци (PCB флуиди и резервно трансформаторно масло и отпадъци, съдържащи или замърсени с PCB) в количество 640.6 т. Към 31.12.2015 г. Р България няма налично изведено от експлоатация PCB оборудване и е изпълнила изцяло задължението си по неговото обезвреждане.

⁸ (Kondensatoren-Verzeichnis zur Erkennung und Kennzeichnung betreffend PCB, Teil B Anhang „Liste der Kondensatoren mit PCB-Status“, Juli 2004).

Таблица 2-49: Износ на отпадъци от трансформатори, кондензатори и флуиди, съдържащи РСВ за обезвреждане извън страната за периода 2007 - 2015 г. (Y10: Отпадъчни вещества и продукти, съдържащи или замърсени с РСВ и/или РСТ или полибромирани бифенили (РВВ), или техните примеси)

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)				Количество/Страна на транзит/Държава-получател/Дейности					Година на износ
Annexes I и II на Базелска конвенция		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код	
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци										
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	0,96	RO, HU, AT, DE	NL	D10		2007
Y10	течности, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	течно	7,04	RO, HU, AT, DE	NL	D10		2007
Y10	твърди отпадъци, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо	17,98	RO, HU, AT, DE	NL	D10		2007
Y10	кондензатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	12,32	RO, HU, AT, DE	NL	D10		2007
						38,30					
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	0,96	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	течности, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	течно	7,04	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	твърди отпадъци, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо	17,98	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	кондензатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	12,32	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	300	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
Y10	трансформатори, съдържащи РСВ	A3180	9	H11.12	твърдо, течно	100	RO,HU,AT, DE	NL	D10		2008
						638,30					
Y10	PCB съдържащи отпадъци	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	40,94	RO, HU, AT, DE	NL	D14, D10		2009

Категория на отпадъка		Опасни характеристики (Annex III)				Количество/Страна на транзит/Държава-получател/Дейности					Година на износ
Annexes I и II на Базелска конвенция		Annex VIII	UN клас	H код	Характеристики	Изнесено количество (metric tons)	Страна/и на транзит	Държава - получател	Дейности по обезвреждане (Annex IV A) D код	Дейности по оползотворяване (Annex IV B) R код	
Y код	опасни отпадъци и други отпадъци										
						40,94					
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A 3180	9	H11,H12	твърдо, течно	1 000,00	RS,HR,SI	IT	D10		2010
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A 1030	9	H12	твърдо, течно	120	RO,HU,AT	DE	D10		2010
						1 120,00					
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A3180	9	H11	твърдо	106,00	TR, GR, IL, GB	BE	D10, D14		2011
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A3180	9	H12	твърдо, течно	9,98	RO,HU,AT	DE	D10		2011
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A3180	9	H11,H12	твърдо, течно	169,60	RS, HR, SI	IT	D14, D9		2011
						285,58					
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A3180	9	H12	твърдо, течно	9,98	RO,HU,AT	DE	D10		2012
						9,98					
Y10	електрическо оборудване, съдържащо PCB	A3180	9	H12	твърдо	6,8	-	RO	D10	R12	2014
Y10	електрическо оборудване, съдържащо PCB	A3180	9	H12	твърдо	138,40	RO, HU, SK, CZ	DE	D10		2014
						145,20					
Y10	кондензатори и трансформатори, съдържащи PCB	A 1030	9	H12	твърдо, течно	0,44	RO,HU,AT	DE	D10		2015
					ОБЩО	2 278.74					

Таблица 2- 50: Инвентаризирано електрическо оборудване, съдържащо РСВ, с обем на диелектрика повече от 5 dm³ в РБългария към 31.12.2015 г. и осъществения износ в периода 2007 -2015 г.

Инвентаризирано електрическо оборудване (трансформатори и кондензатори)	Общо оборудване през 2007 г [бр.]	Прибл. бруто тегло на РСВ оборудването през 2007 г [kg]	Изнесено за обзвреждане извън страната РСВ оборудване през 2007 - 2009 [бр]	Реално тегло на изнесеното РСВ оборудване през 2007 -2009 [kg]	Изнесено за обзвреждане извън страната РСВ оборудване 2010 - 2011 [бр]	Реално тегло на изнесеното РСВ оборудване 2010 - 2011 [kg]	Изнесено за обзвреждане извън страната РСВ оборудване 2012 - 2015 [бр]	Реално тегло на изнесеното РСВ оборудване 2012 - 2015 [kg]	Общо износ на РСВ оборудване 2007-2015 бр.	Реално тегло на изнесеното РСВ оборудване 2007 - 2015 [kg]
Общо инвентаризирани трансформатори	162	805 230								
РСВ трансформатори	157	789 670	39	157 216	118	518 483	0	0	157	675 699
Трансформатори без РСВ	5	15 560								
Общо инвентаризирани кондензатори	23 888	1 156 661								
РСВ кондензатори	19 594	1 015 133	3 271	130 874	16 068	817 519	255	14 635	19 594	963 028
Кондензатори без РСВ	1446	86 456								
Кондензатори с РСВ<500 mg/kg	591	111 189			591	111 189				
Откраднати РСВ Кондензатори	2 848	155 072								
Варели с резервно РСВ трансформаторно масло	19	21 920	17	8 980	2	120	0	0	19	9 100
Диелектрични РСВ течности				2500						2 500
Други РСВ отпадъци – течности и др.										628 948
Общо РСВ оборудване	19 770	1 826 723	3 165	287 250	16 323	1 604 897	255	145 635	19 770	2 279 275

Източник: МОСВ, РСВ база-данни, 2016 г.

Таблица 2-51: Износ на оборудване и отпадъци, съдържащи РСВ, за обезвреждане извън територията на България за периода 2007 г. – 2015 г.

Тип на отпадъка	Година на износ	Брой	Реално изнесено тегло, kg	Износ в ДЧ на ЕС
Отпадъци: РСВ трансформатори – изведени от употреба	2007	24	139 410	Холандия, Германия
	2008	1	1 220	Холандия
	2009	14	16 586	Холандия, Румъния
	2010	25	116 615	Белгия, Холандия, Германия
	2011	93	401 868	Италия, Холандия, Франция, Германия
Общо РСВ трансформатори	2007- 2011	157	675 699	
Отпадъци: РСВ кондензатори – изведени от употреба	2007	222	10 505	Холандия
	2008	2 275	87 954	Холандия
	2009	774	32 415	Холандия
	2010	4 159	165 387	Белгия, Холандия
	2011	11 909	652 132	Италия, Холандия, Франция, Германия
	2014	240	145 200	Германия
	2015	15	435	Германия
Общо РСВ кондензатори	2007- 2015	19 594	1 094 028	
ОБЩО РСВ ОБОРУДВАНЕ	2007- 2015	19 751	1 684 577	
Отпадъци - РСВ трансформаторни масла (Sovtol-10, Clophen A50)	2008	17	8 980	Холандия
	2010	2	120	Италия
Общо РСВ отпадъчни масла (варели)	2007- 2010	19	9 100	
Отпадъци – РСВ диелектрични течности от почистване на друго оборудване	2009		2 500	Холандия
ОБЩО РСВ Отпадъци			11 600	
Общо РСВ оборудване и отпадъци	2007- 2015	19 770	1 650 327	
Други отпадъци, съдържащи или замърсени с РСВ	2007-2014		628 948	ЕС
ОБЩО	2007-2015	19 770	2 279 275	

Източник: МОСВ, РСВ база-данни, 2016 г.

В актуализирания НПДУУОЗ, 2012-2020 г. са предложени две мерки - актуализация на електронната база-данни за съдържащото РСВ оборудване (трансформатори и кондензатори) и окончателното му обезвреждане извън страната. Първата мярка е изпълнена през 2012 г., а втората мярка е реализирана на 100% през 2015 г.

✓ **Опасни отпадъци от пожарогасителна пяна, съдържаща перфлуорооктансулфонова киселина (PFOS)**

С Регламент (ЕС) № 757/2010 за изменение на Регламент (ЕО) № 850/2004 за УОЗ, по отношение на приложения I и III (ОВ на ЕС, L 223/25.08.2010, в сила за България от 26.08.2010г.) са транспонирани изискванията на Стокхолмската конвенция по отношение на PFOS.

PFOS е включена в Приложение I, Част А със специфични изключения за употреба. Приложение I въвежда стойности за минимални количествата, присъстващи като незначителни замърсители във вещества или препарати в концентрации на PFOS, равни на или под 10 mg/kg (0,001 тегловни %)

- **Производство:** PFOS и PFOS- деривати не са произвеждани в България. Всички тези вещества са внасяни в готови изделия или крайни продукти.

Източник: Индустрия, януари 2009 г. и март 2012 г.

- **Внос:** През 1991 г. е осъществен внос на 12 т пожарогасителна пяна, съдържаща 6 % PFOS, марка “FC 600 АТС“ от компанията „3М“, Швейцария. За периода 2000 г. – 2010 г. няма регистриран внос на PFOS – съединения в самостоятелен вид или в смеси, съдържащи PFOS.
- **Износ:** Предвид факта, че в страната PFOS и техните производни не са били произвеждани, не е осъществяван и износ.

Източник: НСИ, НАП, Агенция “Митници”, април 2011 г.

- **Пускане на пазара и употреба:**

През 2009 г. е извършено експресно проучване от МОСВ чрез РИОСВ за пускане на пазара и употреба на PFOS в смеси и в изделия – пожарогасителни пени, във фотографската индустрия, недекоративно хромиране, нанасяне на галванични покрития и др. Информация е поискана от 202 фирми от различни сектори на икономиката. С изключение на една единствена фирма, декларирала наличие на 12 тона пожарогасителна пяна, съдържаща 6 % PFOS, марка “FC 600 АТС, нито една от проверените фирми в страната не използва PFOS съдържащи смеси или изделия за целите на своята дейност.

През януари – март 2012 г. е извършено ново проучване от МОСВ за употреба на PFOS в различни приложения както и за наличните алтернативи на територията на цялата страна, като за целта бяха изготвени подробни въпросници. Чрез РИОСВ въпросниците бяха разпратени до 202 различни компании – вносители, производители и потребители надолу по веригата и организации за оползотворяване и рециклиране на отпадъци от пластмаси. Критерий за избор на компаниите бяха различните употреби по икономически сектори.

Анализът на резултатите от проучването показва, че PFOS не се внася, пуска на пазара и употребява от проверените фирми в страната. Обхванати са повечето приложения на PFOS. Проучването бе фокусирано върху следните сектори: производство на полимерни смеси, пластмасови и каучукови изделия, тапицирани и кожени мебели, матраци, сенници, щори, тенти, палатки, работно и защитно облекло, текстил и текстилни изделия, гумирани и импрегнирани тъкани, лепила и смеси, грундове, замазки, бои и лакове, разредители,

миеши, почистващи и полиращи препарати, гумени и текстилни транспортни ленти, електронни и електрически части за ЕЕО, печатни платки, мек блокови пенополиуретан (дунапрен), експандиран полистирен (EPS), килими, мокети, подови настилки (винилови балатуми), хидроизолационно фолио, кожа и кожарски изделия, фотографски изделия, битови ел.уреди, картонени и пластмасови опаковки.

Установено е наличие на пожарогасителна пяна, съдържаща 6% PFOS, тип FC 600 или 6000 АТС, лека вода, производство на фирма 3М Швеция в областните служби за пожарна безопасност и защита на населението (ПБЗН).

Източник: НСИ, НАП, Агенция “Митници”, април 2011 г.

• Износ на опасни отпадъци, съдържащи перфлуороктансулфонова киселина (PFOS)

От дарените 10 т пожарогасителна пяна 610 кг са били използвани при възникнали пожари. Общото количество на употребената PFOS пожарогасителна пяна възлиза на 2610 kg . След 27 юни 2011 г. пяната следва да бъде третирана като опасен отпадък и към април 2012 г. в страната са идентифицирани отпадъци - противопожарна пяна марка “FC 600 АТС”, съдържаща 6 % PFOS в количество 8 110 kg, съхранявани в плътно затворени бидони (210 kg) в помещения с ограничен достъп в ГД „ПБЗН” и нейните поделения в страната. Други 1 280 kg са предадени за обезвреждане на лицензирани фирми за третиране на опасни отпадъци.

През 2012 г. ГД ПБЗН са предприели действия по обявяване на обществена поръчка за избор на лицензирана фирма за обезвреждане на наличните 8 110 кг PFOS пожарогасителна пяна извън територията на България. През 2012 г. и 2013 г. са предадени за обезвреждане 8 110 кг PFOS пожарогасителна пяна, които са изнесени и обезвредени в Германия през 2014 г. С предприетите действия Р България е изпълнила задължението си по обезвреждане на са изнесени 3 230 кг пяна, а останалите 4 880 кг пяна – през 2013 г. за обезвреждане на отпадъците, съдържащи PFOS (Таблица № 2-52).

При извършен ежегоден последващ контрол на наличната на съхранение в РДПБЗН Ловеч противопожарна пяна „Лека вода АТСFC 600”, съдържаща PFOS се констатира, че са налични 2 бр. варели х 200 литра в PFOS пяна. Ще бъдат предприети мерки за обезвреждането ѝ като опасен отпадък.

Таблица 2-52: Налична, употребена, и обезвредена PFOS пожарогасителна пяна по РИОСВ

№	РИОСВ	PFOS пяна 2009 г, кг	Употребена PFOS пяна, кг преди 27.06.2011 г.	Обезвредена PFOS пяна, 2011 г, кг	Предадена за обезвр. PFOS пяна, кг, 2012 г	Предадени за обезвреждане PFOS пяна, кг, 2013 г	Обезвредена в Германия PFOS пяна, кг, 2014 г	Налична PFOS пяна
1	Благоевград	410			410		410	
2	Бургас	420				420	420	
3	Варна	750	400		350		350	
4	Враца							
5	В.Търново	620		420	200		200	
6	Монтана	300				300	300	
7	Пазарджик							

№	РИОСВ	PFOS пяна 2009 г, кг	Употребена PFOS пяна, кг преди 27.06.2011 г.	Обезвредена PFOS пяна, 2011 г, кг	Предадена за обезвр. PFOS пяна, кг, 2012 г	Предадени за обезвреждане PFOS пяна, кг, 2013 г	Обезвредена в Германия PFOS пяна, кг, 2014 г	Налична PFOS пяна
8	Перник	210			210		210	
9	Плевен	2 600	2000		200		200	400
10	Пловдив							
11	Русе							
12	София	4 020		860	630	2 530	3 160	
13	Смолян	420				420	420	
14	Стара Загора	1 060			430	630	1 060	
15	Хасково	780			400	380	780	
16	Шумен	410	210			200	200	
	ОБЩО	12 000	2 610	1 280	3 230	4 880	8 110	400

2.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

През последните години в Р България се осъществява ефективно управление на химичните вещества чрез прилагане на превантивни инструменти за управление на рисковете от химикалите при тяхното производство, употреба, съхранение, пускане на пазара, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и/или в изделия. Прилагат се стриктно изискванията на европейското и национално законодателство.

Функционирането на промишлените сектори е свързано с потреблението на различни химични вещества и смеси, произведени в Р България или внасяни от други държави. Процесите, свързани с производството, пускането на пазара, употребата и съхранението на химичните вещества и смеси, както и изпускането на газообразни, течни или твърди замърсители, се контролират стриктно, за да се сведат до минимум потенциални рискове от замърсяване на въздуха, водите и почвите.

Съществува трайна тенденция за намаляване замърсяването на атмосферния въздух от отраслите на промишлеността в Р България, основно поради намаляване ръста на производство.

След приемането на Р България за пълноправен член на ЕС през 2007 г. повечето предприятия от химическата промишленост предприеха необходимите мерки за привеждане производството си в съответствие с изискванията на европейското екологично законодателство. В помощ на индустрията за прилагане на химичното законодателство са разработени редица методически ръководства и указания, обхващащи всички аспекти от управлението на химичните вещества – регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали; класифициране, етикетирание и опаковане на вещества и смеси; съхранение на опасни химикали; предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях; както и указания за извършване на контролна дейност по химикали.

Депонираните опасни отпадъци са потенциален рисков фактор за замърсяване на компонентите на околната среда. Складовете за съхраняване на залежали и негодни за употреба пестициди в складове или стоманобетонни контейнери, вкл. и УОЗ пестициди са

един от потенциалните източници на локално почвено замърсяване. Наличието на пестициди с изтекъл срок на годност, съхранявани на изоставени или необезопасени места, представляват риск за околната среда и човешкото здраве. За тази цел са предприети необходимите мерки за тяхното окончателно обезвреждане. През 2014 г е одобрен проект „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“, финансиран по „Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски Съюз“. Залежалите пестицидите ще бъдат изнесени извън страната за изгарянето им в специализирани инсинератори, каквито в Р България все още няма. Самите складове, в които досега са съхранявани залежали пестициди, ще бъдат обезвредени и санирани. Така ще се реши един дългогодишен проблем и страната по напълно безопасен начин ще се освободи от тонове опасни вещества, включително и 4.5 т линдан, съхранявани в 4 склада. Реалният износ се очаква да започне през втората половина на 2017 г. и да продължи 1 година.

УОЗ пестицидите, съхранявани в стоманобетнови контейнери ще бъдат приоритет за страната през следващите години. Р България през 2017 г. ще кандидатства за финансиране по Финансовия механизъм на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по проект „Обезвреждане на негодни за употреба пестициди, намиращи се стоманобетнови контейнери с нарушена цялост, както и на устойчивите органични замърсители, които се съхраняват в стоманобетнови контейнери и обезвреждане на отпадъци от химикали, намиращи се в научните институти към БАН, други държавни институции, висши учебни заведения и училища“. Ще се търси финансиране и от други източници (държавен бюджет, двустранни и многостранни донорски програми).

ГЛАВА 3: ЗАКОНОВИ ИНСТРУМЕНТИ И НЕРЕГУЛАТОРНИ МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

ЦЕЛ НА ГЛАВА 3

Да осигури преглед на съществуващите законови инструменти и нерегулаторни механизми за управление на химикали, включително тяхното прилагане и изпълнение и да идентифицира съответните силни и слаби страни и пропуски

В настоящата глава е направен преглед на съществуващите законови и подзаконови нормативни актове за управление на химичните вещества и смеси и оценка на тяхното прилагане. Представени са компетенциите на отговорните институции и механизмите за управление на химичните вещества и смеси, попадащи в обхвата на действие на конвенциите и международните споразумения, по които Р България е страна. Направена е кратка характеристика и на свободните инициативи в страната, целящи подобряване на контрола и намаляване на риска за околната среда и хората от опасните химични вещества и смеси. Целта на тази глава е чрез прегледа на законовите инструменти да се определят силните и слабите страни и съответните пропуски.

3.1. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ЗАКОНОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

В таблица 3-1 е представен списък на основното международно, европейско и национално законодателство: конвенции, директиви, регламенти, закони, наредби или други законови инструменти, свързани с управлението на химикалите в България. Предоставена е информация относно обхвата и целите на нормативните актове, както и министерствата или институциите, отговорни за тяхното изпълнение и прилагане.

Таблица 3- 1: Информация за съществуващите нормативните актове, регламентиращи управлението на химичните вещества и смеси

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
1	2	3		4
Общи				
<p>1.Закон за опазване на околната среда (ЗООС), обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г. посл. изм. и доп., бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г.</p>	<p>МОСВ РИОСВ, ИАОС, БД, ДНП Областни управители и кметове на общини</p>	<p>Всички категории химични вещества и смеси в обхвата на: - ОВОС съгласно списъка на Приложение №1 и Приложение №2 към чл.81, ал.1, т.2 от ЗООС; - Предотвратяване на големи аварии в съответствие със списъка на Приложение №3 към чл.103 от ЗООС; - - Производство в промишлен мащаб чрез химическа обработка на вещества или групи вещества от списъка в раздели 4.1 - 4.6 .от Приложение №4 към чл.117, ал.1 на ЗООС- Комплексни разрешителни. Интегрирани химически инсталации за производство в промишлен мащаб на химични вещества, използващи процеси на химично превръщане, където отделните инсталации са функционално свързани и които са: а) за производство на основни</p>		<p>Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) от технологии и дейности с химични вещества; Предотвратяване, ограничаване и контрол на промишленото замърсяване: - предотвратяване на големи аварии при работа с определени опасни химични вещества; чрез въвеждане на система за предотвратяване на големи аварии с опасни химични вещества или ограничаване на последствията от тях за живота и здравето на хората и околната среда; - комплексни разрешителни; Определяне на граничните стойности на химичните замърсители; Програмиране и осъществяване на мониторинг.</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
		органични химични вещества; б) за производство на основни неорганични химични вещества		
2 Закон за контрол на наркотичните вещества и прекурсорите , Обн., ДВ, бр. 30 от 2.04.1999 г., посл. изм. ДВ. бр.58 от 26 Юли 2016г.	МЗ, МИ, МВР, Национален съвет	Наркотични вещества и прекурсори	Производство, търговия, употреба, съхранение, внос, износ, транспорт	Урежда организацията, правомощията и задачите на държавните органи, осъществяващи контрол върху производство, преработване, търговия, употреба, съхранение, внос, износ, транзит, пренасяне, превозване и отчетност, както и мерките срещу злоупотреби и незаконен трафик на наркотичните вещества и прекурсорите.
3. Регламент №273/2004 на Европейския Парламент и на Съвета относно прекурсорите на наркотични вещества	МЗ, МИ, МВР	Наркотични вещества и прекурсори	Производство, търговия, употреба, съхранение, внос, износ, транспорт	Създава хармонизирани мерки за вътрешен контрол в Общността и наблюдение на определени вещества, често използвани за незаконно производство на наркотични или психотропни вещества, с оглед предотвратяване на отклоняването на такива вещества.
Химични вещества и смеси				
1. Директива 2012/18/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета	МОСВ, МВР, ИАОС, РИОСВ ИАГИТ, кметове на общини	Поименно посочени опасни вещества в Приложение 1, част 2.	Употреба, съхранение	Целта е предотвратяването на големи аварии, които включват опасни вещества, и ограничаването на последствията от тях за човека и за околната среда, с оглед осигуряване на високо ниво на защита в целия Съюз по един последователен и ефективен начин.
2. Директива 2011/65/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 8 юни 2011 година относно ограничението за	МОСВ, МИ, ДАМТН	Поименно посочени вещества в съответните тегловни проценти, съгласно Приложение 2 Олово (0,1 %), Живак (0,1 %),	Пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване (ЕЕО), съдържащо	Настоящата директива установява правила за ограничаването на употребата на опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (ЕЕО), за да спомогне за

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване		Кадмий (0,01 %), Шествалентен хром (0,1 %), Полибромирани бифенили (PBВ) (0,1 %), Полибромирани дифенилетири (PBDE) (0,1 %)	определени опасни химикали	опазването на здравето на човека и на околната среда, включително екологосъобразното оползотворяване и обезвреждане на отпадъчното ЕЕО.
3. Регламент (ЕО) № 1907/2006 от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията	МОСВ, МЗ, МИ, РИОСВ, РЗИ	Всички химични вещества в самостоятелен вид или в смеси, които се произвеждат, пускат на пазара или употребяват.	Производство, пускане на пазара или употребата на вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия	Целта на настоящия регламент е да гарантира високо ниво на защита на здравето на човека и околната среда, включително насърчаването на алтернативни методи за оценка на опасности от вещества, както и свободното движение на вещества на вътрешния пазар и в същото време подобряване конкурентоспособността и иновацията.
4. Регламент (ЕО) № 1272/2008 от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетирването и опаковането на вещества и смеси (CLP), за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006	МЗ, МОСВ	Всички химични вещества и смеси	Пускане на пазара	Целта на настоящия регламент е да гарантира високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда, както и свободно движение на веществата, смесите и изделията, посочени в член 4, параграф 8, чрез: а) хармонизиране на критериите за класифициране на веществата и смесите и на правилата относно етикетирването и опаковането на опасни вещества и смеси; б) въвеждане на задължение за:

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
				i) производителите, вносителите и потребителите надолу по веригата да класифицират веществата и смесите, които се пускат на пазара; ii) доставчиците да етикетират и опаковат веществата и смесите, които се пускат на пазара; iii) производителите, производителите на изделия и вносителите да класифицират онези вещества, които не се пускат на пазара, но подлежат на регистрация или нотификация съгласно Регламент (ЕО) № 1907/2006.
5. Регламент (ЕС) № 649/2012 от 4 юли 2012 година относно износа и вноса на опасни химикали (PIC)	МОСВ, АМ	Определени опасни химикали, за които съгласно Ротердамската конвенция се прилага процедурата по предварително обосновано съгласие („PIC процедурата“); определени опасни химикали, които са забранени или строго ограничени в рамките на Съюза или в държава-членка; и химикали, когато се изнасят, доколкото се касае за тяхната класификация, етикетирание и опаковане.	износ, внос,	Целта на регламента е прилагането в ЕС на Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие (PIC процедура) при международната търговия с определени опасни химикали и пестициди, се осигурява с Регламент (ЕО) 689/2008 относно износа и вноса на опасни химикали. Регламентът въвежда изисквания за уведомяване за износа на химикали, предмет на процедура по предварително информирано съгласие в съответствие с Ротердамската конвенция, с което цели споделянето на отговорността и сътрудничеството между държавите членки на ЕС и трети страни при международната търговия с тези химикали, с оглед опазване на човешкото здраве и околната среда от потенциални рискове. Определени опасни химикали са забранени или строго ограничени в Съюза в две категории на употреба - пестициди (продукти за

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
				растителна защита и биоциди) и индустриални химикали (за професионална и масова употреба), като така Регламентът спомага за екологосъобразната употреба на опасните химикали. Регламентът цели да гарантира съответствието с изискванията на Регламент CLP за всички опасни химични вещества и смеси, с оглед на тяхното опаковане и етикетирание при износ.
6. Регламент (ЕО) № 648/2004 относно детергентите	МОСВ, МЗ	детергенти	Употреба и пускане на пазара	Това е основният нормативен акт на ЕС, въвеждащ специфичните изисквания по отношение на детергентите
7. Регламент (ЕС) № 528/2012 от 22 май 2012 г. относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди	МЗ	Биоциди – химични вещества и смеси	Пускане на пазара	С настоящия регламент се установяват правила относно: а) изготвянето на равнището на Съюза на списък на активните вещества, които могат да се използват в състава на биоциди; б) разрешаването на биоциди; взаимното признаване на разрешения в Съюза; г) предоставянето на пазара и употребата на биоциди в една или повече държави-членки или в Съюза; д) пускането на пазара на третираните изделия
8. Регламент (ЕО) № 850/2004 от 29 април 2004 г. относно устойчивите органични замърсители и за изменение на Директива 79/117/ЕИО,	МОСВ, РИОСВ, АМ, НАП	Устойчиви органични замърсители	ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на УОЗ веществата	Основният законодателен акт за прилагане на Стокхолмската конвенция в държавите членки на Европейския съюз. Целта на Регламент (ЕО) № 850/2004 е опазването на човешкото здраве и околната среда от устойчивите органични замърсители (УОЗ) чрез забрана, поетапно преустановяване или ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на УОЗ веществата, предмет на Стокхолмската конвенция,

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
				независимо от това дали става въпрос за веществата в самостоятелен вид или като съставна част на изделия и чрез свеждане до минимум с цел елиминиране, когато е приложимо и във възможно най-кратък срок, на общите изпускания на такива вещества.
9. Регламент на Европейския Парламент и на Съвета относно живака и за отмяна на Регламент (ЕО) 1102/2008	МОСВ, МЗ, МЗХ	Живак и живачни съединения	Износ, внос, производство, употреба, съхранение, обезвреждане	Регламента въвежда мерки и условия относно търговията, производството, употребата и съхранението на живак и живачни съединения, смеси, продукти с добавен живак и управлението на отпадъци от живак, с цел да се гарантира високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда от живак и живачни съединения.
10. Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), обн., ДВ, бр. 10/2000г., в сила от 5.02.2002г., посл. изм. и доп., бр. 102 от 29.12.2015 г.	МОСВ, РИОСВ, МЗ, РЗИ	Обхваща всички категории опасни химични вещества и смеси на територията на Р България, с изключение на химичните вещества и смеси, пускането на пазара, търговията, вносът, износът и употребата, на които са обект на специални закони в съответствие с чл. 3 от ЗЗВВХВС.	Пускането на пазара, търговията, вноса, износа, съхранението и употребата	ЗЗВВХВС урежда условията и реда за пускането на пазара, търговията, вноса, износа, съхранението и употребата на химични вещества и смеси, правомощията на държавните органи, осъществяващи контрол върху тях, както и правата и задълженията на физическите и юридическите лица, които ги пускат на пазара, търгуват, съхраняват, употребяват, внасят или изнасят, с цел защита на здравето и живота на хората и опазване на околната среда. Законът урежда и ограничаването на употребата на опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (ЕЕО) с цел защита на човешкото здраве и на околната среда, включително екологосъобразно оползотворяване и обезвреждане на отпадъците от ЕЕО и свързаните с това задължения на икономическите оператори на ЕЕО; изискванията за предоставяне,

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
				въвеждане, притежаване и използване на химични вещества и смеси, които са прекурсори на взривни вещества, и за докладване на подозрителни транзакции, включващи тези химични вещества и смеси.
<p>11. Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., посл. изм. и доп. бр. 14 от 20.02.2015 г.</p>	МО, МИ	Токсични химични вещества и прекурсори, посочени в Приложение 1,2,3	употреба	<p>Този закон урежда:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. забраната за разработване, производство, натрупване и употреба на химическото оръжие; 2. условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори, които са предмет на международен контрол в съответствие с Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическото оръжие и за неговото унищожаване.
<p>12. Наредба №5/15.04.2003г. за предотвратяване и намаляване на замърсяването на околната среда с азбест, обн., ДВ, бр. 39 от 25.04.2003 г.</p>	МОСВ	Азбест и азбест съдържащи материали и изделия		Определя изискванията за предотвратяване и намаляване замърсяването на околната среда с азбест
<p>13. Наредба за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси, приета с ПМС № 152 от 30.05.2011 г., обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.</p>	МОСВ	Всички опасни химични вещества и смеси	съхранение	<p>Определя:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси; 2. общите изисквания към складовете и организацията за съвместно съхранение на опасни химични вещества и смеси; 3. редът и начинът за извършване оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>14. Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях, обн., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.</p>	<p>МОСВ МВР, ИАГИТ, МЗ, ИАОС, РИОСВ и кметове на общини</p>	<p>Всички опасни химични вещества в количества, равни или по-големи от посочените в Приложение №3 към чл.103, ал. 1 от ЗООС.</p>	<p>Употреба, съхранение</p>	<p>и смеси. Определя условията и реда, по които операторите извършват класификация на всяко ново или съществуващо предприятие и/или съоръжение, в което са налични опасни вещества по приложение № 3, в съответствие с критериите по приложение № 3 и формата за документиране на извършената класификация, с цел предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях за живота и здравето на хората и за околната среда</p>
<p>15. Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни Приета с ПМС № 238 от 2.10.2009 г., обн., ДВ, бр. 80 от 9.10.2009 г., попр.ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.</p>	<p>МОСВ, ИАОС РИОСВ, БД</p>	<p>Групи химични вещества от списъка в раздели 4.1-4.6 от Приложение №4 към чл.117, ал.1 на ЗООС.</p>		<p>Определя условията и реда за издаването на разрешителни за изграждане и експлоатация на действащи инсталации и съоръжения; съдържанието и формата на необходимите документи; отчетите за емисии на опасни вещества.</p>
<p>16. Наредба за условията и реда за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване във връзка с ограниченията за употреба на определени опасни вещества, приета с ПМС № 55 от 6.03.2013 г., обн., ДВ, бр. 24 от 12.03.2013 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 30 от 15.04.2016</p>	<p>МОСВ</p>	<p>Олово, живак, кадмий, хром, полибромирани бифенили, полибромирани дифенил етери, фталати</p>	<p>Пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване (ЕЕО), съдържащо определени опасни химикали</p>	<p>Определя изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване (ЕЕО) във връзка с ограниченията за употреба на определени опасни вещества и свързаните с това права и задължения на икономическите оператори.</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
г., в сила от 15.04.2016 г.				
Здравен риск				
1. Закон за здравословни и безопасни условия на труд, ДВ Обн., ДВ, бр. 124 от 23.12.1997 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.	МТСП, МЗ, ИА “ГИТ” Областни инспекции по труда	Всички категории химични вещества в работната среда.	Производство, употреба	Определя правата и задълженията на: държавата, работодателите, работниците и служителите, частните фирми и други организации, за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в обекти, производства, процеси, дейности, работни места и при работното оборудване, в процеса на проектирането, изграждането, реконструкцията, модернизацията, въвеждането им и процеса на тяхната експлоатация, както тяхното поддържане, ремонт и извеждане от действие .
2. Закон за здравето, обн. ДВ 70/2004 г., в сила от 01.01.2005г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 27 от 5.04.2016 г.	МЗ, РЗИ, НЦОЗА	Всички категории опасни химични вещества, имащи значение за здравето на човека.	По време на целия жизнен цикъл	Урежда и съдейства за създаване на благоприятни условия за хармонично физично и духовно развитие и дълготраен активен живот на гражданите, както и за подобряване възпроизводството на населението.
3. Наредба № 5/11.05.1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска, ДВ 47/1999 г.	МТСП, МЗ ИАГИТ	Всички категории химични вещества, представляващи риск за здравето на човека при осъществяване на трудова дейност.	Производство и употреба	Определя реда, начина и честотата на извършване на оценка на риска от работодателя с цел опазване здравето на работниците и служителите.
4. Наредба № 13/30.12.2003г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа, ДВ 8/2004, в сила 31.01.2005 г., посл. изм. и доп. бр. 46 от 23.06.2015 г.	МТСП, МЗ, Областни инспекции по труда, Служби по трудова медицина	Списък от вредни и опасни химични вещества	употреба	Определя задълженията на работодателите по отношение запазване здравето на работниците и граничните стойности на вредни и опасни химични вещества в въздуха на работната зона.
5. Наредба № 7/23.09.1999 г. за	МТСП, МЗ	Всички химични вещества и	Производство и	Определя минимални изисквания за

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
минимални изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване, ДВ 88/1999г., посл. изм. и доп. изм. и доп. ДВ. бр.24 от 12 Март 2013 г.		смеси, вредни и опасни за здравето на човека	употреба	здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване.
6. Наредба № 10/26.09.2003г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа, обн. ДВ. бр.94 от 24 Октомври 2003г., изм. ДВ. бр.8 от 30 Януари 2004г., изм. и доп. ДВ. бр.46 от 23 Юни 2015г.	МТСП, МЗ	Всички категории мутагени и канцерогени.	Употреба	Урежда минималните изисквания за защита на работещите от съществуващи и потенциални рискове за здравето и безопасността при експозиция на канцерогени или мутагени при работа.
7. Наредба № 3 от 24 януари 2005 г. за условията и реда за извършване на дезинфекции, дезинсекции и дератизации, обн. ДВ. бр.12 от 4 Февруари 2005г., изм. ДВ. бр.14 от 15 Февруари 2011г.	МЗ	Биоциди	Употреба	Урежда условията и редът за извършване на дезинфекции, дезинсекции и дератизации от физически и юридически лица,, с цел намаляване числеността на преносители, причинители, резервоари и вредни организми до степен, безопасна за здравето на човека.
7. Регистър на биоцидните продукти, за които е издадено разрешение за пускане на пазара по реда на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	МЗ	Биоциди с активни вещества химични вещества и представляващи смеси по смисъла на Регламент 1272/2008 CLP	Пускане на пазара	Актуализира се постоянно от МЗ

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>8. Регистри на разрешените за предлагане на пазара и употреба продукти за растителна защита в Р България и регистрираните торове и подобрители на почвата, – на основание чл. 6, алинея 1, т.1 и т.14 от закона за защита на растенията - ЗЗР (ДВ брой 61 /25.07.2014 г., изм. и доп. ДВ брой 44/04.10.2016 г.);</p>	<p>МЗХ, БАБХ</p>	<p>Продукти за растителна защита и торове и подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.</p>	<p>Пускане на пазара</p>	<p>Поддържат се публични регистри на интернет страницата на БАБХ за ПРЗ, за които е издадено разрешение за пускане на пазара и употреба, както и за регистрираните торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.</p>
Земни и почви				
<p>1. Закон за почвите, обн., ДВ, бр. 89 от 6.11.2007 г., посл. изм. и доп. бр. 98 от 28.11.2014 г., в сила от 28.11.2014 г.</p>	<p>МОСВ, МЗХ и МРРБ</p>	<p>Определени опасни вещества, които водят до замърсяване на почвите над допустимите норми</p>	<p>Употреба</p>	<p>Урежда обществените отношения, свързани с опазването на почвите и техните функции, както и тяхното устойчиво ползване и трайно възстановяване като компонент на околната среда.</p>
<p>2. Закон за опазване на земеделските земи, бр. 35/1996 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 61 от 11.08.2015 г., бр. 100 от 18.12.2015 г</p>	<p>МЗХ, МЗ, МОСВ Комисия за земеделските земи, назначена от МС</p>	<p>Определени опасни химични вещества и смеси с вредно въздействие върху почвата-пестициди, торове, промишлени или битови отпадъци, биологично активните вещества.</p>	<p>Употреба</p>	<p>Определя мерките за предпазването от увреждане, както и за възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи и определя условията и реда за промяна на тяхното предназначение. Урежда правата и задълженията на държавните контролни органи и земеделските стопани.</p>
<p>3. Наредба № 26/02.10.1996г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт, ДВ 89/1996, изм. доп., бр. 30/2002 г.</p>	<p>МЗХ, МОСВ</p>	<p>Определени опасни химични вещества и смеси с вредно въздействие върху почвата</p>	<p>Употреба</p>	<p>Определя изискванията за рекултивация на нарушени терени и подобряване на слабо продуктивни земи.</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
4. Закон за защита на растенията (ЗЗР), глава 7 (Обн. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2014г, изм. и доп, ДВ. бр.44 от 10 Юни 2016 г.) и подзаконовни нормативни актове.	МЗХ, БАБХ	ПРЗ и Торове	Производство и употреба, пускане на пазара и контрол на ПРЗ и торове	ЗЗР урежда условията и реда за разрешаване, пускане на пазара,, употреба и контрол на ПРЗ и торове.
5. Наредба№от..... за условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, преопаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита, <i>предстои приемане през 2017 г.</i>	БАБХ	Продукти за растителна защита	Пускане на пазара, търговия, преопаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита	Определя условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, преопаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита.
6. Наредба №от.....за условията и реда за контрол върху търговията, преопаковането, съхранението и употребата на продукти за растителна защита, <i>предстои приемане през 2017 г</i>	БАБХ	Продукти за растителна защита	Контрол върху търговията, преопаковането, съхранението и употребата на продукти за растителна защита	Определя условията и реда за контрол върху търговията, преопаковането, съхранението и употребата на продукти за растителна защита.
6. Наредба № 21 от 23 ноември 2016 г. за условията и реда за регистрацията, етикетирането, пускането на пазара, употребата и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати (обн. ДВ, бр. 96 от 02.12.2016 г., в сила от 02.12.2016 г.	БАБХ	Торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати	Регистрация, пускане на пазара, употреба и контрол	Определя условията и реда за регистрацията, етикетирането, пускането на пазара, употребата и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.
7. Наредба №за	БАБХ	Продукти за растителна защита	Употреба на продукти	Определя условията и реда за употреба на

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
условията и реда за употреба на продукти за растителна защита, <i>предстои приемане през 2017 г.</i>			за растителна защита	продукти за растителна защита.
8. Регламент (ЕО) №1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно пускането на пазара на продукти за растителна защита	БАБХ	Продукти за растителна защита (ПРЗ)	Разрешаване на Продукти за растителна защита в търговска форма,,пускане на пазара, употреба и контрол	Определя правила за разрешаване на Продукти зарастителна защита в търговска форма, както и за тяхното пускане на пазара, употреба и контрол
9. Регламент (ЕО) No 2003/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 31.10.2003 г. относно торовете	БАБХ	Торове	Пускане на пазара	Определя специалните изисквания за състав, опаковка, етикетирание, методи за вземане на проби и анализ на торове, предлагани за употреба в страната
Атмосферен въздух				
1. Закон за чистотата на атмосферния въздух, обн., ДВ, бр. 45/1996 г., в сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.101 от 58 от 26.07.2016 г.	МОСВ, РИОСВ, общински органи, МЗ, НИМХ, МВР, МТИТС	замърсители на атмосферния въздух	производство	Определя показателите и нормите за качеството на атмосферния въздух; ограничаването на емисиите, правата и задълженията на държавните и общинските органи, на юридическите и физическите лица по контрола, управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух; изискванията за качеството на течните горива, както и контролът за спазване на изискванията за качеството на течните горива при пускането им на пазара.
2. Директива 2010/75/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно	МОСВ, ИАОС	замърсители на атмосферния въздух и водите, попадащи в Приложение 2.		Настоящата директива установява правила за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, произтичащо от промишлени дейности. Тя установява също така правила, предназначени да предотвратят или - в

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
предотвратяване и контрол на замърсяването)				случаите, когато това е практически неосъществимо, да намалят емисиите във въздуха, водите и земята и да предотвратят генерирането на отпадъци, с цел постигането на висока степен на опазване на околната среда като цяло.
3. Постановление № 326 от 28 декември 2010 г. за приемане на Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) № 1005/2009 относно вещества, които нарушават озоновия слой	МОСВ, РИОСВ	вещества, нарушаващи озоновия слой	Производство, внос, износ, пускане на пазара	Наредбата се прилага за лицата, които произвеждат, внасят, изнасят или пускат на пазара контролирани вещества и/или нови вещества по Приложение II на Регламент (ЕО) № 1005/2009
4. Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) №842/2006 относно някои флуорирани парникови газове, приета с ПМС №336 от 21.12.2008г., обн., ДВ, бр. 3 от 13.01.2009г., изм. И доп. бр. 55 от 20.07.2012г.	МОСВ, РИОСВ	Някои флуорирани парникови газове		В съответствие с Регламент (ЕО) № 842/2006 относно някои флуорирани парникови газове се уреждат мерките по прилагане на: Регламент (ЕО) № 1516/2007, Регламент (ЕО) № 1497/2007, Регламент (ЕО) № 1493/2007, Регламент (ЕО) № 303/2008, Регламент (ЕО) № 304/2008, Регламент (ЕО) № 305/2008, Регламент (ЕО) № 307/2008, Регламент (ЕО) № 306/2008, Регламент (ЕО) № 1494/2007, Регламент (ЕО) № 308/2008
5. Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии, обн., ДВ, бр. 64 от 5.08.2005 г., в сила от 6.08.2006 г.	МОСВ, РИОСВ	замърсители на атмосферния въздух, определени с приложения 1-6 към наредбата.		Определя нормите за допустими емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници.
6. Наредба № 10 от 6	МОСВ, РИОСВ	серен диоксид, азотни оксиди и		С тази наредба се определят норми за

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
октомври 2003 Г. за норми за допустими емисии (концентрации в отпадъчни газове на серен диоксид, азотни оксиди и общ прах, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации, обн. ДВ. бр.93 от 21 Октомври 2003г., изм. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011г.		прах		допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и общ прах, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации, които са предназначени за производство на енергия.
7. Наредба № 3/25.02.1998 г. за условията и реда за утвърждаване на временни норми за емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни действащи обекти, свързани с националния горивно-енергиен баланс на страната, обн., ДВ 51/1998 г.	МОСВ, РИОСВ	замърсители на атмосферния въздух,		Определя условията и реда за утвърждаване на временни норми за емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни действащи обекти, свързани с националния горивно-енергиен баланс на страната.
8. Наредба № 6 от 26.03.1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници, ДВ 31/1999, посл. изм. доп., бр. 102 от 21.12.2012 г., в сила от 21.12.2012 г.	МОСВ, РИОСВ	Вредни вещества, замърсители на атмосферния въздух		Определя процедурите и методите за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници.
9. Наредба № 7 от 03.05.1999 г. за оценка и управление	МОСВ, РИОСВ, МЗ	Опасни вещества, замърсители на атмосферния въздух		Въвежда условията, реда и начина за управление качеството на атмосферния въздух и лимитира концентрацията на озон.в

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
качеството на атмосферния въздух, обн., ДВ 45/1999г., в сила 01.01.2000 г.				атмосферния въздух.
10. Наредба № 11 от 14.05.2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, обн. ДВ. бр.42 от 29 Май 2007г.	МЗ, МОСВ	Арсен, никел, кадмий, бензо(а)пирен		С тази наредба се установяват целеви норми за нивата (концентрациите) на арсен, кадмий, никел и бензо(а)пирен в атмосферния въздух;
11. Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, обн., ДВ, бр. 88/1997 г., посл. изм. бр. 42 от 29.05.2007 г.	МЗ, МОСВ	Вредни вещества, замърсители на атмосферния въздух, определени с Приложение №1 към чл.2, ал.1 от наредбата.		Определя пределно допустимите стойности на вредни химични вещества в атмосферния въздух.
12. Наредба № 7 от 21.10.2003 г. за норми на допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации, обн., ДВ 96/2003 г., в сила 01.01.2004 г., посл. изм. бр. 24 от 12.03.2013 г., в сила от 12.03.2013 г.	МОСВ, МИЕ, МРРБ, МЗ	Летливи органични съединения		Определя норми на допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации, с оглед предотвратяване или намаляване на преките и косвените въздействия върху околната среда от образуваните емисии, както и на свързаните с тях потенциални рискове за човешкото здраве.
13. Наредба за изискванията на качеството на течните горива, условията, реда и	МОСВ, ДАМТН,	Олово, сяра и други вредни вещества за околната среда		Определя техническите изисквания за качеството на течните горива, както и условията, реда и начина на контрол.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>начина за техния контрол, приета с ПМС № 156/15.07.2003г., ДВ 66/2003 г., в сила 01.10.2003 г., посл. изм. и доп. бр. 88 от 24.10.2014 г., в сила от 24.10.2014 г.</p>				
<p>14. Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини, обн., ДВ бр. 75 от 1999 г., в сила 25.05.2000 г., посл. изм. и доп. бр. 45 от 2016 г.</p>	<p>МОСВ, МИЕ, МТИТС, МРРБ, МЗ</p>	<p>Летливи органични вещества</p>		<p>Определя изискванията за намаляване емисиите от летливи органични вещества при съхранение, товарене, разтоварване и транспорт на бензини, включително при технологични операции, свързани с товарене или разтоварване на подвижни цистерни за превоз на бензини между терминалите или между терминалите и бензиностанциите.</p>
<p>15. Наредба за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти, приета с ПМС № 40 от 23.02.2007 г., обн., ДВ, бр. 20 от 6.03.2007 г., в сила от 6.03.2007 г., изм. и доп., бр. 55 от 20.07.2012 г.</p>	<p>МОСВ</p>	<p>Летливи органични вещества</p>		<p>Определят изискванията към определени бои, лакове и авторепаратурни продукти съгласно приложение № 1 с оглед предотвратяване или намаляване замърсяването на въздуха, свързано с участието на летливи органични съединения (ЛОС) при образуването на тропосферен озон, включително норми за максимално допустимо съдържание на ЛОС в продуктите в годно за употреба състояние, и правилата за етикетиране и пускане на пазара на продукти, в т.ч. със съдържание на ЛОС, по-високо от установените норми</p>
<p>16. Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в</p>	<p>МОСВ</p>	<p>Серен диоксид, азотни оксиди и прах</p>		<p>С наредбата се определят норми за допустими емисии (концентрации в отпадъчни газове) на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферния</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
атмосферата от големи горивни инсталации, приета с ПМС № 354 от 28.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., в сила от 8.01.2013г., доп., бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г.)				въздух от големи горивни инсталации
17. Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух обн., ДВ, бр. 58 от 30.07.2010 г., в сила от 30.07.2010 г.	МОСВ			С наредбата се установяват норми за нивата (концентрациите) на серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици (ФПЧ), олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух
Води				
1. Закон за водите , обн., ДВ, бр. 67/1999 г., в сила от 28.01.2000 г., посл. изм. и доп., бр. 58 от 31.07.2015 г., изм., бр. 61 от 11.08.2015 г.	МОСВ, МЗ, МРРБ, МЗХ,, МТИТС, МО	Опасни химични вещества, замърсители на водите		Урежда собствеността и осигурява единно и балансирано управление на водите и водните ресурси на територията на Р България в интерес на обществото, защита на здравето на населението и устойчивото развитие на страната. Законът има за цел да осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, както и да създаде условия за осигуряване на достатъчно количество и добро качество на повърхностните и подземните води за устойчиво и балансирано водоползване; намаляване на замърсяването на водите; опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море; намаляване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетни вещества.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>2. Директива 2010/75/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)</p>	<p>МОСВ, ИАОС</p>	<p>замърсители на атмосферния въздух и водите, попадащи в Приложение 2.</p>		<p>Директивата установява правила за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, произтичащо от промишлени дейности. Тя установява също така правила, предназначени да предотвратят или - в случаите, когато това е практически неосъществимо, да намалят емисиите във въздуха, водите и земята и да предотвратят генерирането на отпадъци, с цел постигането на висока степен на опазване на околната среда като цяло.</p>
<p>3. НАРЕДБА № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, обн., ДВ, бр. 87 от 30.10.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 102 от 23.12.2016 г., в сила от 23.12.2016 г.</p>	<p>МОСВ, МРРБ, МЗ, МИЕТ</p>	<p>Опасни химични вещества в подземните води определени в Приложения №1 към чл. 10, ал. 2, т. 1 и № 3 към чл. 6, ал. 1 на наредбата.</p>		<p>Регламентира специфичните изисквания за проучването и ползването на подземните, в т. ч. и минералните води и опазването им от замърсяване и влошаване; осигурява балансирано управление с цел намаляване и предпазване от замърсяване с опасни химични вещества и извършване на показатели за оценка на степента на замърсяване и увреждане на подземните води; установява стандарти за качество на подземните води и прагове на замърсяване на подземните води;</p>
<p>4. Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите, обн., ДВ, бр. 34 от 29.04.2011 г., посл. изм. и доп. бр. 20 от 15.03.2016 г., в сила от 15.03.2016 г.</p>	<p>МОСВ</p>	<p>Опасни химични вещества в отпадъчните води, повърхностните и подземните води, които се следят при провеждането на контролен, оперативен, проучвателен и собствен мониторинг.</p>	<p>Замърсяващи вещества в отпадъчните води, в повърхностните и подземните води</p>	<p>В наредбата се определят изискванията към мониторинга на водите и на зоните на защита на водите за осигуряване на съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление, регламентиран принципите и реда за провеждане на собствен мониторинг, определят техническите спецификации за химичен анализ и мониторинг на състоянието на водите и установява</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
				минимални критерии за методите за анализ, които се прилагат от акредитираните лаборатории при осъществяване на мониторинг на състоянието на водите, седимента и живата част на екосистемата, както и правила за доказване на качеството на аналитичните резултати.
5. Наредба №2/16.10.2000г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, обн. ДВ 87/2000г., посл. изм. и доп., бр. 97 от 9.12.2011 г.	МОСВ, МЗХ, МЗ	Нитрати		Определя условията и процедурите за определяне, намаляване и опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници и правата и задълженията на контролните органи.
6. Наредба № 2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, обн., ДВ, бр. 47 от 21.06.2011 г., посл. изм., бр. 48 от 27.06.2015 г., в сила от 27.06.2015 г.	МОСВ	Опасни химични вещества и приоритетни вещества в отпадъчните води, повърхностните и подземните води, за които се провежда собствен, контролен и .	Замърсяващи вещества в отпадъчните води	
7. Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно битово водоснабдяване и	МОСВ, МЗ, МРРБ	Опасни и вредни вещества-токсични вещества и/или тежки метали, химични, биологични, бързо разпадащи се, лесно разградими и силно сорбируеми вещества.		Урежда условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, обн., ДВ, бр. 88/2000 г.				
8. Наредба № 4/20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми , обн., ДВ, бр. 88/2000 г.	МОСВ, МЗХ, МЗ	Опасни химични вещества, замърсяващи водите, определени с Приложения № 1 и 2 към чл.2 на наредбата.		Въвежда норми за качеството на речните, крайбрежната и черноморската води, обитавани от водни организми.
9. Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води , обн., ДВ, бр. 22 от 5.03.2013 г., в сила от 5.03.2013 г., изм. и доп., бр. 79 от 23.09.2014 г., в сила от 23.09.2014 г.	МОСВ	Опасни химични вещества, замърсяващи повърхностните води, определени като основни замърсители, съгласно Приложение № 3 към чл. 7, ал. 2 и чл. 15 и специфични замърсители, химични елементи и други вещества за оценка на екологичното състояние, съгласно Приложение № 7 на наредбата	Замърсяващи вещества в повърхностните води	С тази наредба се уреждат редът и начинът за характеризиране, класифициране и представяне на състоянието/потенциала на повърхностните водни тела.
10. Наредба № 6/09.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти , обн., ДВ 97/2000 г., посл. изм. и доп., бр. 24 от 23.03.2004 г., в сила от 23.03.2004 г. Отм., в сила до изменение на Наредба № 2 от 8.06.2011 г.	МОСВ, МРРБ, МЗ, МИ, МЕ	Вредни и опасни химични вещества в отпадъчни води, посочени в списък I списък II на Приложение №1 към чл.2, ал.2 на наредбата. Следните металоиди и метали и техните съединения: цинк, селен. Калай, ванадий, мед, арсен, барий, кобалт, никел, антимон, берилий, талий, хром, молибден, бор, телур, олово и др., биоциди и техните	Замърсяващи вещества в отпадъчните води	Определя нормите за допустимо съдържание на някои вредни и опасни химични вещества в отпадъчни води.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
		производни, вещества, токсични или устойчиви органични съединения на силиций и вещества, които могат да станат причина за появата на такива съединения във водата, с изключение на биологично безвредните или бързо превръщащи се във водата в безвредни вещества; неорганични съединения на фосфора и елементарен фосфор; неустойчиви минерални масла и въглеводороди с нефтен произход., цианиди и флуориди.		
11. Наредба №7/14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места, обн, ДВ 98/2000 г.	МОСВ, МРРБ, МЗ	Токсични, опасни и вредни химични вещества в производствени отпадъчни води, посочени в Приложение №2 към чл.6 на наредбата.	Замърсяващи вещества в отпадъчните води	Определя условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места; норми за допустимо съдържание на токсични, вредни и опасни за околната среда вещества в отпадъчните води преди заустването им задълженията на държавните и общинските контролни органи
12. Наредба № 8/25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води, обн, ДВ 10/2001 г.Отм., в сила до изменение на Наредба № 2 от 8.06.2011 г.	МОСВ, МРРБ, МЗ	Опасни химични вещества, замърсители на крайбрежните морски води, определени в Приложение към чл.10 от наредбата.		Определя нормите и показателите за качеството на крайбрежните морски води.
13. Наредба № 9/16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, обн., ДВ 30/2001 г., посл. изм. и доп., бр. 102 от	МЗ, МРРБ, МОСВ	Вредни химични вещества за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, посочени в таблици А и Б на приложение		Определя изискванията за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели с цел опазване здравето на човека.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
12.12.2014 г.		№1 към чл.3, ал.2, т.2 на наредбата.		
14. Наредба № 12/18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване , обн., ДВ 63/2002 г., посл. изм. и доп. бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г.	МОСВ, МЗ, МРРБ	Вредни и опасни химични вещества		Определя изискванията и показателите за качеството на пресните повърхностни води, тяхното категоризиране и условията за измерване и, вземане на проби.
15. НАРЕДБА № 18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури , обн., ДВ, бр. 43 от 9.06.2009 г., в сила от 9.06.2009 г.	МОСВ, МЗ	Показатели, включени в изисквания към качеството на водите, предназначени за напояване на земеделските култури	Замърсяващи вещества в отпадъчните води и в повърхностните води	С тази наредба се уреждат: 1. изискванията към качеството на водите за напояване; 2. критериите и показателите за оценка на качеството на водите за напояване; 4. мониторингът на качеството на водите за напояване; 5. контролът за спазване на изискванията за качеството на водите.
16. НАРЕДБА за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители , приета с ПМС № 256 от 1.11.2010 г., обн., ДВ, бр. 88 от 9.11.2010 г., в сила от 9.11.2010 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 97 от 11.12.2015 г.	МОСВ, МЗ, ИО-БАН	Вещества от списъка по приложение № 1, т.н. приоритетни вещества (УОЗ вещества, никел, олово, живак, дикофол, циперметрин, и др.)	Замърсяващи вещества в повърхностните води	С наредбата се установяват стандартите за качество на околната среда (СКОС) за приоритетни вещества и някои други замърсители с оглед постигане на добро химично състояние на повърхностните води в съответствие с разпоредбите и целите на глава десета, раздел III от Закона за водите.
17. Решение за изпълнение (ЕС) 2015/495 на Комисията от 20 март 2015 година за определяне на списък за наблюдение на вещества в	МОСВ	силно токсични вещества, използвани в много държави членки и изпускани във водни среди, определени в приложението към настоящото	Замърсяващи вещества в повърхностните води	Веществата в списъка за наблюдение са сред онези вещества, за които наличната информация сочи, че могат да поразят съществен риск на равнището на ЕС за водната среда или посредством нея, но

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
рамките на обхващаш целия Европейски съюз мониторинг в областта на политиката за водите, в съответствие с Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (нотифицирано под номер С(2015) 1756)		решение - оксадиазон, метиокарб, 2,6-дитрет-бутил-4-метилфенол, триалат, неоникотиноидни пестициди (Имидаклоприд, тиаклоприд, тиаметоксам, клотианидин, ацетамиприд, макролидни антибиотици (еритромицин, кларитромицин, азитромицин) и 2-етилхексиллов 4-метоксицинамат.		съответните мониторингови данни за тях са недостатъчни за достигане до заключение относно реално пораждания от тях риск. Мониторингът на включените в списъка за наблюдение вещества следва да осигурява висококачествени данни за техните концентрации във водната среда, които да са подходящи за използване за оценки на риска във връзка с определянето на приоритетни вещества
18. Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, приета с ПМС № 339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г., изм. и доп., бр. 29 от 8.04.2011 г.	МЗХ, МОСВ, МЗ	Тежки метали	Замърсяващи вещества в утайките от пречистването на отпадъчни води	Определя изискванията за опазване на почвите и водите от замърсяване при употребата на утайки от пречиствателни станции и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води за нуждите на земеделието, с цел предотвратяване на вредното им въздействие върху почвата, растенията, животните и хората и правилната им употреба.
Отпадъци				
1 Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно превози на отпадъци	МОСВ	Отпадъци	Отпадъци, замърсени, съдържащи и състоящи се от химикали	Установява правила, процедури и режими на контрол за трансграничен превоз на отпадъци с цел осигуряване опазването на околната среда
2. Закон за управление на отпадъците, обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012 г., изм., бр. 66 от 26.07.2013 г., в сила от 26.07.2013 г.; изм. с Решение № 11 от 10.07.2014 г. на КС на РБ	МОСВ, МЗ, МРРБ, МЗХ, МИ, МЕ, МВР	Опасни химични вещества и смеси, съдържащи се в отпадъци	Управление на отпадъците	Урежда екологосъобразното управление на отпадъците като съвкупност от права и задължения, решения, действия и дейности, свързани с образуването и третирането им, както и формите на контрол върху тези дейности, с цел да се предотврати, намали или ограничи вредното въздействие на

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
- бр. 61 от 25.07.2014 г.				отпадъците върху човешкото здраве и околната среда..
3. Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците , обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.	МОСВ, МЗ, ИАОС	Опасни химични вещества и смеси, съдържащи се в отпадъци		Регламентира условията и реда за класификация на отпадъци по видове и свойства, с цел екологосъобразното им управление.
4. Наредба № 4 от 5.04.2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци , обн., ДВ, бр. 36 от 16.04.2013 г.	МРРБ, МОСВ, МЗ	Опасни химични вещества и смеси, съдържащи се в отпадъци		Определя условията и изискванията за изграждане на съоръжения и инсталации за изгаряне на битови отпадъци; мерки и изисквания за предпазване и ограничаване замърсяването на околната среда (въздух, води, почви) и вредното въздействие за здравето на човека.
5. Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци , обн., ДВ, бр. 81/17.09.2004 г.	МРРБ, МОСВ, МЗ, МЗХ	Опасни химични вещества и смеси, съдържащи се в отпадъци		Определя изискванията към площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци.
6. Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци , приета с ПМС №53/19.03.1999 г., обн., ДВ, бр. 29/1999 г.	МОСВ, МЗ	Опасни химични вещества и смеси, съдържащи се в отпадъци.	Транспорт, обезвреждане	Определя изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.
7. Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти , приета с ПМС 352 от 27.12.12, обн. ДВ, бр. 2 /08.01.13 г., в сила от 08.01.13 г	МОСВ	Вредни химични вещества, отделящи се в атмосферния въздух от отработени масла и отпадъчни нефтопродукти.		Определя изискванията за пускане на пазара на масла и за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти.
8. Наредба №3 от 05.08.2014г. за изискванията за реда и	МОСВ	Полихлорирани бифенили, съдържащи се в оборудване	Употреба и управление на отпадъците	Определят се изискванията за инвентаризация, маркиране и почистване на

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
начина за инвентаризиране на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили, издадена от министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр.70/2014 г.				оборудване, съдържащо ПХБ, както и изискванията за третиране и транспортиране на отпадъци, съдържащи ПХБ
9. Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори , приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., в сила от 8.01.2013 г.)	МОСВ	Олово, кадмий и живак, съдържащ се в батериите и акумулаторите и негодните за употреба батерии и акумулатори	Употреба и управление на отпадъците	Определя изискванията за пусканите на пазара батерии и акумулатори и за третирането и транспортирането на негодните за употреба батерии и акумулатори
10. Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства . приета с ПМС № 11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г., в сила от 25.01.2013 г.	МОСВ	Олово, кадмий, живак и шествалентен хром, съдържащ се в материали и компоненти на моторните превозни средства и отпадъците от тях	Употреба и управление на отпадъците	Определя изискванията за пусканите на пазара моторни превозни средства и за събирането, третирането и транспортирането на излезлите от употреба моторни превозни средства
11. Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори , приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., в сила от 8.01.2013 г.	МОСВ	Олово, кадмий и живак, съдържащ се в батериите и акумулаторите и негодните за употреба батерии и акумулатори	Употреба и управление на отпадъците	Определя изискванията за пусканите на пазара батерии и акумулатори и за третирането и транспортирането на негодните за употреба батерии и акумулатори
12. Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на	МЗХ, МОСВ, МЗ	Тежки метали	Управление на отпадъците	Определя изискванията за опазване на почвите и водите от замърсяване при употребата на утайки от пречиствателни

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, приета с ПМС № 339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г., изм. и доп., бр. 29 от 8.04.2011 г.				станции и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води за нуждите на земеделието, с цел предотвратяване на вредното им въздействие върху почвата, растенията, животните и хората и правилната им употреба.
13. Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС № 235 от 15.10.2013 г., обн., ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г."	МОСВ	Тежки метали, РАН, РСВ, PCDD/F		С наредбата се определят: 1. видът и произходът на подходящите за биологично третиране биоотпадъци и други подходящи биоразградими отпадъци; 2. условията, при които продуктът компост и ферментационният продукт престават да бъдат отпадък по смисъла на § 1, т. 17 от допълнителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (ЗУО) изискванията към производството на компост, ферментационен продукт, органичен почвен подобрител, стабилизирана органична фракция от процеса на механично-биологично третиране (МБТ); 3. изискванията за качество на компост, органичен почвен подобрител и стабилизирана органична фракция от МБТ; 4. изискванията за етикетиране, употреба и пускане на пазара на получения компост, ферментационен продукт, органичен почвен подобрител, стабилизирана органична фракция от МБТ.
Икономически регулатори - такси и глоби				
1. Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната	МОСВ	Всички категории опасни химични вещества, определени в Прил. №1 към чл.19, Прил.	Целия жизнен цикъл	Определя реда и размера за налагане на санкции при увреждане или замърсяване на околната среда над допустимите норми и при

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения, приета с ПМС № 247 от 30.08.2011 г., обн., ДВ, бр. 70 от 9.09.2011 г., в сила от 10.11.2011 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г.</p>		<p>№2 към чл.20, ал. 3 и Прил. №3 към чл.16 на наредбата.</p>		<p>неспазване на определените в разрешителните емисионни норми и ограничения на юридическите лица и едноличните търговци.</p>
<p>2. ПМС № 58/07.03.2003 г. за одобряване на Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 25/2003 г., в сила от 18.03.2003 г., посл. изм. и доп. бр. 79 от 23.09.2014 г., в сила от 23.09.2014 г.</p>	<p>МОСВ</p>	<p>Предвидена е такса за уведомление при износ на забранено или строго ограничено химично вещество по чл. 22а, ал. 1 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси</p>	<p>износ</p>	<p>Определя реда и размера на таксите, събирани в системата на МОСВ.</p>
<p>3. Наредба за условията и реда за определяне на отговорността на държавата за нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия при приватизация, приета с ПМС № 173 от 19.07.2004 г., обн., ДВ, бр. 66 от 30.07.2004 г., посл. изм. и доп., бр. 96/ 6.12.2011 г., в сила от 6.12.2011 г.</p>	<p>МОСВ, МФ, АПСК</p>	<p>Всички категории опасни химични вещества.</p>		<p>Определя условията и реда за определяне на отговорността на държавата за нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия при приватизация.</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
Други				
Закон за достъп до обществена информация, обн., ДВ, бр. 55/2000 г., посл. изм. и доп., бр. 13 от 16.02.2016 г., в сила от 15.04.2016 г.	МОСВ			Урежда обществените отношения, свързани с правото на достъп до обществена информация.
КОНВЕНЦИИ				
1. Конвенция на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества , ратифицирана от Народното събрание със Закон, обн. ДВ 60/1992 г., в сила 23.12.1992, изм. ДВ 58/2001 г.	МЗ, МВР, МО	Наркотици и психотропни вещества	употреба	Предвижда допълнителни правни механизми за прилагане от Единната конвенция за наркотичните вещества от 1961 г. и Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г
2. Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане , ратифицирана от Народното събрание със Закон, ДВ 8/1996 г., в сила 16.05.1996 г.	МОСВ	Опасни отпадъци		Базелската конвенция е международен механизъм за контрол на трансграничното движение и управление на опасните отпадъци и тяхното обезвреждане. Страните-членки на конвенцията трябва да предприемат подходящи мерки с цел да обезпечат свеждането до минимум на образуването на опасни и други отпадъци и трансграничния им превоз, както и наличността на подходящи съоръжения за обезвреждане на отпадъците.
3. Конвенция за психотропните вещества , обн. ДВ. бр.40 от 2 Май 1995г., попр. ДВ. бр.83 от 1 Октомври 1996г.	МЗ	Психотропни вещества		Целта е ограничаване употребата на психотропни вещества за медицински и научни цели и установяване на постоянно международно сътрудничество с цел ограничаване на злоупотребата с психотропни вещества.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
4. Единна конвенция по упойващите вещества от 1961 г., ратифицирана ДВ 67/1968 г., обн. ДВ 87/1996 г.	МЗ	Наркотици		Целта е ограничаване употребата на упойващи вещества за медицински и научни цели и установяване на постоянно международно сътрудничество с цел ограничаване на злоупотребата с упойващи и вещества.
5. Виенска конвенция за защита на озоновия слой, ратифицирана през 1989 г., ДВ 82/1989 г., в сила 18.02.1991 г., ДВ 71/1999 г.; Монреалски протокол за веществата, които нарушават озоновия слой от 1987 г.	МОСВ	Вещества, които нарушават озоновия слой		Виенската конвенция обвързва страните с ангажимент да защитават човешкото здраве и околната среда от ефектите на озоновото намаляване и постановява участващите държави да си сътрудничат в изследванията, наблюденията и информационния обмен. Монреалският протокол идентифицира основните вещества, които нарушават озоновия слой и установява схемата за намаляване и прекратяване на потреблението и производството им.
6. Женевска конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (Женева, 1979 г.), ратифицирана 1981 г., в сила 16.03.1983 г.	МОСВ	Замърсители на атмосферния въздух		Целта е опазване на човешкото здраве и околната среда от замърсяването на въздуха включително и трансграничното му замърсяване на далечни разстояния. Цели се също обмяна на информации, консултации, научноизследователска дейност и мониторинг, разработване на стратегия като средство за борба с емисиите на замърсителите на въздуха.
7. Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, ратифицирана с Указ № 332 от 19.02.1981 г. на Държавния съвет на НРБ - ДВ, бр. 16 от 24.02.1981 г. Издадена от Министерството на околната	МОСВ			Чрез размяна на информации, консултации, научноизследователска дейност и мониторинг страните по конвенцията ще разработят колкото е възможно по-бързо съответна политика и стратегия като средство за борба с емисиите на замърсителите на въздуха, вземайки под внимание усилията, положени вече на

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
среда и водите, обн., ДВ, бр. 45 от 16.05.2003 г., в сила от 16.03.1983 г.				национално и международно равнище.
8. Протокол към Конвенцията от 1979 г. за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния с тежки метали, ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 26.09.2003 г. - ДВ, бр. 88 от 7.10.2003 г. Издаден от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г., в сила от 26.01.2004 г.	МОСВ	Тежки метали - кадмий, олово, живак		Целта на протокола е да се контролират емисиите на тежки метали, причинени от антропогенни дейности и които са обект на трансграничен атмосферен пренос на далечни разстояния и могат да оказват значително вредно въздействие върху човешкото здраве или околната среда, съгласно разпоредбите на следните членове.
9. Протокол за устойчивите органични замърсители към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния от 1979 г., ратифициран със закон, приет от 38-то НС на 12.04.2001 г. - ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г. Издаден от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 102 от 21.11.2003 г., в сила от 23.10.2003 г.	МОСВ	Устойчиви органични замърсители	Производство, употреба, обезвреждане	Целта на този протокол е да се контролират, съкратят или прекратят емисиите от отпадни, технологични и неволно разпилени устойчиви органични вещества в околната среда.
10. Протокол към Конвенцията от 1979 г. за трансграничното замърсяване на въздуха на далечни разстояния относно по-нататъшно намаляване на	МОСВ	Сяра		Страните контролират и намаляват своите емисии на сяра, за да защитят човешкото здраве и околната среда от неблагоприятни въздействия, в частност от подкиселяващи въздействия, и да гарантират, доколкото е

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>серните емисии, ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 20.04.2005 г. - ДВ, бр. 38 от 3.05.2005 г. Издаден от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 93 от 22.11.2005 г., в сила за Република България от 3.10.2005 г.</p>				<p>възможно, без да влизат в прекомерни разходи, че отлаганията на окислени серни съединения в дългосрочен план не надвишават критичните натоварвания за сяра, дадени в Анекс I като критични отлагания на сяра в съответствие с настоящите научни познания.</p>
<p>11. Потокъл към Конвенцията от 1979 г. за трансграничното замърсяване на въздуха на далечни разстояния за намаляване на подкиселяването, еутрофикацията и тропосферния озон, ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 20.04.2005 г. - ДВ, бр. 38 от 3.05.2005 г. Издаден от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 93 от 22.11.2005 г., в сила за Република България от 3.10.2005 г.</p>	МОСВ	Замърсители на атмосферния въздух		<p>Целта на този протокол е да се контролират и намалят емисиите от сяра, азотни оксиди, амоняк и летливи органични съединения, които са причинени от антропогенни дейности и които има вероятност да причинят вредни въздействия върху човешкото здраве, природните екосистеми, материалите и посевите поради подкиселяване, еутрофикация или от тропосферен озон като резултат от трансграничен атмосферен пренос на далечни разстояния, и да се осигури, доколкото е възможно, в дългосрочен аспект и поетапно, вземайки предвид напредъка в научните познания, атмосферните отлагания или концентрации да не бъдат надвишавани.</p>
<p>12. Рамкова конвенция на ОН по изменение на климата от 1992 г., ратифицирана със закон, приет от 37-то НС на 16.03.1995 г. - ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 68</p>	МОСВ			<p>Целта на тази конвенция и на свързаните с нея правни актове, които Конференцията на страните може да приеме, е да постигне стабилизация на концентрациите на парникови газове в атмосферата на ниво, което би предотвратило опасна антропогенна намеса върху климатичната система. Такова ниво трябва да бъде достигнато в рамките на</p>

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
от 19.08.2005 г., в сила от 10.08.1995 г.				период от време, който да е достатъчен за естественото приспособяване на екосистемите към изменението на климата, да не застрашава производството на храни и да дава възможност за осъществяване на устойчиво икономическо развитие.
13. Конвенция за достъп до информация, участие на обществеността в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда (Дания, 1998 г.), ратифицирана от България на 2 октомври 2003 г., в сила от 16 март 2004 г.	МОСВ	Достъп на обществеността до информация за околната среда		
14. Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) в трансграничен контекст ратифицирана със закон, приет от 37-о Народно събрание на 16.03.1995 г. - ДВ, бр. 28 от 1995 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 86 от 1.10.1999 г., в сила от 10.09.1997 г., попр., бр. 89 от 12.10.1999 г.)	МОСВ	Всички категории опасни химични вещества		Целта на конвенцията е страните, индивидуално или съвместно, да вземат всички необходими и ефикасни мерки за предотвратяване, намаляване и контролиране на значително вредно трансгранично въздействие в резултат на предлагани дейности..
15. Конвенция за трансграничните въздействия на промишлените аварии, ратифицирана със закон, приет от 37-о Народно събрание на	МОСВ	Промишлени химични вещества		Тази конвенция се прилага по отношение на предотвратяването на, готовността за и реагирането при промишлени аварии, които може да причинят трансгранични въздействия, включително въздействията от такива аварии, причинени от природни

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
16.03.1995 г. – ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 68 от 4.09.2015 г., в сила от 19.04.2000 г.				бедствия, както и за международното сътрудничество за взаимопомощ, за научни изследвания и развитие, обмен на информация и технологии в областта на предотвратяването на, готовността за и реагирането при промишлени аварии.
16. Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване , подписана от Р България на 21.04.1992 г. в Букурещ, Румъния, ратифицирана ДВ 99/1992 г., в сила 15.01.1994 г.	МОСВ	Химични вещества-замърсители на морските води	Транспорт, изпускане	Целта на конвенцията е опазване на Черно море от замърсяване
17. Ротердамска конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди , подписана от Р България на 11.09.1998г. в Ротердам, Холандия; Ратифицирана със закон, приет от 38-то НС на 28.06.2000 г. - ДВ, бр. 55 от 7.07.2000 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 33 от 23.04.2004 г., в сила от 24.02.2004 г., изм. и доп., бр. 88 от 4.11.2005 г., в сила от 1.02.2005 г., доп., бр. 21 от 20.03.2009 г., в сила от 1.02.2009 г., бр. 26 от 1.04.2016 г.	МОСВ, МЗХ	Някои опасни химични вещества и пестициди		Целта на тази конвенция е да насърчава споделянето на отговорността и съвместните усилия на страните в международната търговия с определени опасни химични вещества с оглед опазване на човешкото здраве и околната среда от потенциални увреждания и едновременно с това да съдейства за природосъобразната употреба на такива вещества чрез облекчаване на обмена на информация относно техните характеристики и свойства, чрез подпомагане на националните процедури по вземане на решения за техния внос и износ и чрез разпространяване на тези решения сред страните. Конвенцията се прилага за: забранени или строго ограничени химични вещества; особено опасни пестицидни формулации.

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
<p>18. Конвенция за сътрудничество при опазване и устойчиво използване на река Дунав, ратифицирана със Закон, приет от 38-о Народно събрание на 24.03.1999, ДВ 30/02.04.1999, обн.ДВ 49/17.05.2002, изм. ДВ 53/28.05.2002</p>	МОСВ	Всички категории опасни химични вещества		Договарящите страни се стремят към постигане на целите на устойчивото и равнопоставено управление на водите, включително съхранението, подобряването и рационалното използване на повърхностните и подземните води във водосборния басейн, доколкото това е възможно. Освен това, договарящите страни полагат всички усилия за контролиране на опасностите, пораждащи се от аварии, включващи вещества, вредни за водите, наводнения и опасност от залежавания на река Дунав. Те полагат усилия да допринесат за намаляване на натоварването на Черно море със замърсители от източниците във водосборния басейн.
<p>19. Конвенция за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване, подписана на 13.01.1993 г. в Париж, ратифицирана със Закон, приет от Народно събрание ДВ 55/1994 г., обн. ДВ 103/2001, в сила от 29.04.1997 г., изм., ДВ 1/2002 г.</p>	МО, МИ	Токсични химични вещества и химично оръжие	употреба	Конвенцията за химическите оръжия е споразумение за контрол над въоръжаването, с което се забранява производството, натрупването и използването на химическо оръжие. Основното задължение на Конвенцията, е забраната за производството и употребата на химическо оръжие, както и унищожаването на всичките съществуващи запаси.
<p>20. Стокхолмска конвенция за устойчивите органични замърсители, подписана от Р България на 23 Май 2001 г. в Стокхолм, ратифицирана със закон, приет от 39-то НС на</p>	МОСВ	Устойчиви органични замърсители	Ограничения за производство, употреба, износ, внос	Конвенцията задължава страните по нея, да провеждат политика и предприемат мерки за преустановяване на производството, изваждане от употреба и въвеждане на забрани за внос и износ на устойчивите органични замърсители или за ограничаване

Нормативен акт /вид, информация, година/	Отговорни институции	Категории химични вещества в обхвата на нормативния акт, тип на страничните продукти, отпадъци	Етап от жизнения цикъл на химикала	Цел на нормативния акт и съответни разпоредби
30.09.2004 г. - ДВ, бр. 89 от 12.10.2004 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 34 от 19.04.2005 г., в сила за Република България от 20.03.2005 г., изм. и доп., бр. 59 от 29.07.2016 г.				на непредумишленото им производство и разпространение.
21. Конвенция Минамата относно живака , подписана на 10 Октомври 2013 г., Ратифицирана със закон, приет от 43-то НС на 02.09.2016 г. обн. ДВ, бр. 71 от 13.09.2016 г.	МОСВ	Живак и живачни съединения	Целия жизнен цикъл	В Конвенцията са дефинирани разпоредби, с които се регулира целия жизнен цикъл на живака, в условията на сътрудничество и координация със съществуващите конвенции и споразумения за управление на опасни химикали и отпадъци. В нея са въведени разпоредби относно ограничения за първичен добив на живак и международната търговия с него, забрана на производството, вноса и износа на широка гама от продукти с добавен живак. Предвиждат се забрани или условия на работа за няколко производствени процеса, в които се използва живак, и се призовава за възпрепятстване на новите видове употреба на живак.). Освен това Конвенцията предвижда мерки, които да бъдат взети за намаляване на емисиите на живак от ръчния и дребномащабния добив на злато и от масштабните промишлени дейности, включително чрез използването на най-добри налични техники. Също така, по нея се изисква временното съхранение на живака и управлението на отпадъците от живак да се извършват по екологосъобразен начин

3.2. ОБОБЩЕНО ОПИСАНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Основните правни инструменти, свързани с управлението на химичните вещества и смеси могат да бъдат представени в следните основни групи:

- 1. Европейски Регламенти**
- 2. Европейски директиви**
- 3. Закони за ратифициране на конвенции, двустранни и многостранни споразумения, договори и други международни спогодби;**
- 4. Закони;**
- 5. Постановления;**
- 6. Наредби;**
- 7. Други нормативни документи- правилници, инструкции, методики, тарифи, заповеди и др.**

В Р България всички закони, включително и тези за ратифициране на международни конвенции, двустранни и многостранни споразумения, договори и други международни спогодби се приемат от Народното събрание а наредбите се издават с постановления на Министерския съвет или от министри или ръководители на ведомства. Другите нормативни документи- правилници, инструкции, методики, тарифи и др. се приемат от съответните министерства и ведомства. Европейските регламенти се прилагат пряко от държавите членки.

Всички нормативни актове в Република България се оповестяват официално чрез обнародването им в “Държавен вестник” на български език, като публикуването е задължително условие за тяхното влизане в сила. Международните споразумения и договори са с приоритет спрямо националните правни норми. Повечето от основните закони са преведени на английски език и са публикувани на Интернет страниците на съответните министерства и ведомства.

3.2.1. ОСНОВНИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Основните европейски регламенти и директиви за управление на рисковете от химикали при тяхното производство, употреба, съхранение, пускане на пазара, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и в изделия са: Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH) на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали, за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент № 793/93 на Съвета и Регламент № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и Директиви 91/155/ ЕИО, 93/67/ЕИО и 2000/21/ЕО на Комисията; Регламент (ЕО) 1272/2008 (CLP) относно класифицирането, опаковането и етикетирването на химичните вещества и смеси, Регламент (ЕО) 649/2012 (PIC) относно вноса износа на опасни химикали, Регламент (ЕО) 850/2004 относно устойчивите органични замърсители (POPs); Регламент (ЕО) 1102/2008 относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак; Регламент (ЕО) 648/2004 относно детергентите и Регламент (ЕО) 259/2012 за изменение на Регламент (ЕО) № 648/2004 по отношение на употребата на фосфати и други фосфорни съединения в потребителските перилни детергенти и потребителските детергенти за автоматични съдомиялни машини; Регламент (ЕО) №1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно пускането на пазара на продукти за растителна защита; Регламент (ЕО) № 2003/2003 относно торовете; Директива 2011/65/ЕС относно ограничението за употребата на

определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (преработена версия) - RoHS 2 Директива (RoHS-2). Основните закони за управление на химични вещества и смеси са: Закон за опазване на околната среда, Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, Закон за чистотата на атмосферния въздух, Закон за водите, Закон за защита на растенията, Закон за управление на отпадъците, Закон за опазване на земеделските земи, Закон за опазване на почвите от замърсяване, Закон за здравето, Закон за здравословни и безопасни условия на труд, Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори.

В изпълнение на чл. 45 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и чл. 43 от Регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP) и на основание чл. 21, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), към МОСВ е създаден Експертен съвет за оценка на приоритетни вещества (ЕСОПВ).

Експертният съвет има за цел да подпомага министъра на околната среда и водите при изпълнение на задачите, определени в глави пета и пета „а” от ЗЗВВХВС, свързани с оценка на приоритетни вещества и изготвяне на предложения за въвеждане на мерки за контрол на рисковете за човешкото здраве и/или околната среда от употребата на определени опасни вещества.

В рамките на предвидените от ЗЗВВХВС дейности, *Експертният съвет* ще извършва подбор (скрининг) с цел оценка на вещества и изготвяне на мотивирани предложения до министъра на околната среда и водите относно:

1. хармонизиране на класификацията и етикетирането на вещества, съгласно чл. 37 (1) и (6) от Регламент CLP;
2. идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство, съгласно чл. 59 (3) от Регламент REACH;
3. ограничаване на производството, пускането на пазара или употребата на определени опасни вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия, както и социално-икономически анализ на предложените ограничения, съгласно чл. 69 (4) от Регламент REACH;
4. разрешаване за употреба, по смисъла на чл. 55 на Регламент REACH;
5. ограничаване на употребата на вещества или група от вещества в електрическо и електронно оборудване, съгласно Директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2011 г. относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (RoHS);
6. прилагане на действия на национално или общностно ниво за управление и контрол на риска (ограничения на експозицията в работната среда, мерки за защита на околната среда и др.).

Във връзка с дейността на експертния съвет е изготвен и утвърден Правилник за организацията и дейността на експертния съвет за оценка на приоритетни вещества (ДВ бр. 83/07.10.2014 г.) и са включени експерти и/или представители на научните среди и институции: Българската академия на науките, университети, научни институти и лечебни заведения.

Екипи от експерти от ЕСОПВ две поредни години извършиха ръчен скрининг на общо 5 вещества, включени в Пътната карта на общността за веществата, пораждащи сериозно безпокойство и Анализ за определяне на най-подходящата регулаторна мярка за управление на риска (RMOA) за веществото мравчена киселина.

ОСНОВНИ ЗАКОНИ И СВЪРЗАНИТЕ С ТЯХ ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (ЗООС), ОБН., ДВ, БР.91/2002Г, ПОСЛ. ИЗМ. И ДОП., ДВ БР. 101 ОТ 22.12.2015 Г., В СИЛА ОТ 22.12.2015 Г.

Законът урежда обществените отношения, свързани с опазването на околната среда и защитата на здравето на хората; съхраняването на биологичното разнообразие; опазването и ползването на компонентите на околната среда; осъществяването на контрола и управлението на факторите, увреждащи околната среда и източниците на замърсяване; предотвратяване и ограничаване на замърсяването; създаване и функциониране на Национална система за мониторинг на околната среда; стратегиите, програмите и плановете за опазване на околната среда; икономическа организация на дейностите по опазване на околната среда; събирането и достъпа до информацията за околната среда; правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването на околната среда.

Целите на закона се постигат чрез: регламентиране на режимите за опазване и ползване на компонентите на околната среда; контрол върху състоянието и ползването на компонентите на околната среда и източниците на нейното замърсяване и увреждане; установяване на допустими норми за емисии и за качество на околната среда; извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС); издаване на разрешителни за предотвратяване, ограничаване и контрол на замърсяването;

Опазването на околната среда се основава на следните принципи: устойчиво развитие; предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве; предимство на предотвратяване на замърсяването пред последващото отстраняване на вредите, причинени от него; участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда; информираност на гражданите за състоянието на околната среда; замърсителят плаща за причинените вреди; възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони; предотвратяване замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях; интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения; достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

Със Закон за изменение и допълнение на ЗООС от 2015 г. се постига облекчаване на малкия и среден бизнес от административни и финансови тежести. Не е необходимо да се провежда процедура по преценяване на необходимостта от извършване на оценка за въздействието върху околната среда за изменения или разширения на редица действащи обекти в населените места, както и за някои инвестиционни предложения с административен характер. Направено е и оптимизиране на понятието за обекти с обществено предназначение, които са предмет на процедура по преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС. С новата формулировка се обособяват и отделят инвестиционните предложения за урбанизирано развитие, съгласно изискванията за ОВОС, от съществуващото определение за обекти с обществено предназначение, които са с различен предмет и цел на оценка.

В процес на разработване и внедряване е електронна информационна система с база-данни на предприятията с нисък и висок рисков потенциал, съвместяване и координиране на процедурите за контрол на големи аварии с процедурите по ОВОС и с процедурите по издаване и преразглеждане на комплексни разрешителни (КР). Оптимизирането на административната процедура е чрез замяна на съществуващия разрешителен режим към министъра на околната среда и водите за изграждане и експлоатация на нови и експлоатация

на съществуващи предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал при запазване на високо ниво на защита за околната среда и човешкото здраве. За целта процедурата по одобряване на доклади за безопасност и техни актуализации се прави в Изпълнителната агенция по околна среда.

В ЗООС са мерките за прилагане на Регламент (ЕО) 1102/2008 от 22 октомври 2008 година относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак.

Целта на регламента, е да се намали експозицията на живак чрез забрана за износ и задължение за съхранение. От 15 март 2011 г. се забранява износът от Общността на метален живак, руда цинобър, живачен хлорид, живачен оксид и смеси на метален живак с други вещества, включително живачни сплави, с концентрация на живак най-малко 95 % от тегловната маса. Мерките за прилагане на регламента са въведени в ЗООС. Регламент 1102/2008 ще бъде отменен с Регламент на Европейския Парламент и на Съвета относно живака, когато бъде приет през 2017 г.

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА ПРОМИШЛЕНОТО ЗАМЪРСЯВАНЕ

➤ **ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ГОЛЕМИ АВАРИИ**

В предприятия и съоръжения, където са налични опасни вещества в определени количества, се въвежда система за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества или за ограничаване на последствията от тях за живота и здравето на хората и за околната среда, в съответствие с Глава VII Раздел I на ЗООС и Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях. Наредбата транспонира изискванията на Директива 2012/18/ЕС (Севезо III) на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета. Основанието за приемане на нова Наредба е чл. 103, ал. 9 на ЗООС (посл. изм. и доп. обн. ДВ, бр. 62 от 14.08.2015 г.).

Наредбата въвежда определени условия и ред за съвместно прилагане на процедурите по глава шеста и глава седма, раздел I на ЗООС (чл. 99б, ал. 8 от ЗООС), както и изискванията за формата и съдържанието на необходимата информация и документация по чл. 99б, ал. 2 от ЗООС; въвежда критерии за значителни промени в предприятия с висок и нисък рисков потенциал; определят се формата и съдържанието на регистъра за предприятия с висок и нисък рисков потенциал и достъпа до информация за тях; прецизират се формата и съдържанието на изискуемите документи по глава седма, раздел I от ЗООС.

Други важни подзаконовни актове и други актове, свързани с предотвратяване на големи аварии:

- ✓ **Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях**, приета с ПМС № 2 от 11.01.2016 г., обн., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.
- ✓ **Национална програма за защита при бедствия 2014 – 2018 г.**
- ✓ **Стратегия за намаляване на риска от бедствия 2014 – 2020 г.**

➤ **КОМПЛЕКСНОТО ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И КОНТРОЛ НА ЗАМЪРСЯВАНЕТО (КПКЗ), КОМПЛЕКСНИ РАЗРЕШИТЕЛНИ**

Изграждането и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи инсталации и съоръжения за определени категориите промишлени дейности, посочени в ЗООС се разрешават след издаването на комплексно разрешително. Издаването на комплексно

разрешително се изисква и при разширение на действащите инсталации и съоръжения, в случаите, когато е налице съществено изменение в условията на тяхната експлоатация.

Условията и редът за издаване на комплексни разрешителни се определят в съответствие с Глава VII Раздел II от Закон за опазване на околната среда и Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни, приета с ПМС № 238 от 2.10.2009 г., обн., ДВ, бр. 80 от 9.10.2009 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г. С наредбата се регламентират условията и редът за издаване на комплексни разрешителни за изграждането и експлоатацията на нови и за експлоатацията на действащи инсталации и съоръжения, както и при съществената им промяна за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Регламентирани са: процедурата по подаване на заявление, изискванията към съдържанието на заявлението, изискванията за мониторинг, ролята на общините и обществеността, както и сроковете при отделните етапи от процедурата по проверка на заявлението и издаване на разрешителното. Комплексното разрешително съдържа: емисионните норми и техническите мерки, основани на най-добрите налични техники; задължителните мерки за опазване на въздуха, водата и почвата; изискванията за мониторинг; условията за ограничаване на трансграничното замърсяване; допълнителните мерки за достигане на действащите норми за качество на околната среда.

Основният подзаконов нормативен акт в областта на КПКЗ е **Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни** приета с ПМС № 238 от 2.10.2009 г., обн., ДВ, бр. 80 от 9.10.2009 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.

В приложение 4 към чл. 117, ал. 1 на ЗООС са посочени видовете дейности, подлежащи на контрол по КПКЗ. Комплексното разрешително, съгласно чл. 120, ал. 1 от ЗООС се издава от Изпълнителната агенция по околна среда. Регионалните инспекции по околната среда и водите контролират спазването на условията, залегнали в разрешителното.

➔ **ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА И ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА**

Екологична оценка и оценка на въздействието върху околната среда се извършват на планове, програми и инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии или техни изменения, при чието осъществяване са възможни значителни въздействия върху околната среда.

- ✓ **Конвенция** за трансграничните въздействия на промишлените аварии, подписана от Р България на 18.03.1992 г. в Хелзинки, Финландия, ратифицирана ДВ 28/1995 г., в сила от 12.05.1995 г.
- ✓ **Конвенция** за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) в трансграничен контекст, подписана от Р България на 25.02.1995 г. в Еспо, Финландия, ратифицирана ДВ 28/1995 г., в сила от 10.09.1997 г., изм. ДВ 89/1999 г.
- ✓ **Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда**, приета с ПМС № 59 от 7.03.2003 г., обн., ДВ, бр. 25 от 18.03.2003 г., посл. изм. и доп. бр. 12 от 12.02.2016 г., в сила от 12.02.2016 г.
- ✓ **Наредба за условията, реда и методите за извършване на екологична оценка на планове и програми**, приета с ПМС № 139/24.06.2004 г., обн., ДВ, бр. 57/2004 г., в сила от 1.07.2004 г., посл. изм. и доп. бр. 12 от 12.02.2016 г., в сила от 12.02.2016 г.

Министерството на околната среда и водите (МОСВ) е компетентният орган за организацията и извършването на процедурите по оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). Висшият експертен екологичен съвет е компетентният орган, който взема решения по докладите за ОВОС. Съветът се състои от експерти, представители на

Министерството на околната среда и водите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на здравеопазването, Министерството на земеделието и храните, Министерството на икономиката както и представители на общините и неправителствените организации.

➔ **СВОБОДЕН ДОСТЪП НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ДО ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА**

Всеки има право на достъп до наличната информация за околната среда относно:

- ✓ състоянието на компонентите и взаимодействието между тях;
- ✓ факторите, дейностите и/или мерките, които оказват въздействие върху компонентите на околната среда;
- ✓ състоянието на човешкото здраве и безопасността на хората.

Централните и териториалните органи на изпълнителната власт са органите, отговорни за събирането и съхраняването на информация за околната среда.

Министерствата, държавните ведомства и териториалните органи на изпълнителната власт събират, обработват и предоставят информация за състоянието на околната среда, като Министерство на околната среда и водите (МОСВ), Министерство на здравеопазването (МЗ); Министерство на земеделието и храните (МЗХ); Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС); Национален статистически институт (НСИ); Институт по метрология и хидрология (ИМХ) и всички общински администрации.

Компетентните органи предоставят безвъзмездна налична първична и предварително обработената информация за околната среда помежду си, както и на общините, когато тази информация е необходима за вземане на решения от тяхната компетентност. Националните медии: разпространяват информация за опазването и управлението на околната среда; осигуряват защита на правото на информация за състоянието на околната среда; популяризират знанията и научно-техническите постижения в областта на опазването на околната среда чрез излъчване на български и чуждестранни образователни програми.

Създадено е Национално информационно бюро по химикали на интернет страницата на МОСВ с цел

- да осигурява информация относно основните задължения на компаниите, произтичащи от разпоредбите на:
 - Регламент REACH относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали;
 - Регламент CLP за класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества;
 - Директива СЕВЕЗО за контрол на риска от големи аварии;
- да подпомага компаниите при определяне на специфичната им роля по отношение на законодателството по химикали /вносители, производители, разпространители, потребители по веригата/ и техните съпътстващи отговорности и задължения;
- освен информация относно правните аспекти, експертите от информационното бюро ще осигуряват помощ по отношение на прилагането и налагането на Регламент REACH и CLP на национално ниво.

➔ **НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (НСМОС)**

Р България участва в Европейската мрежа за информация и наблюдение (EIONET) и активно си сътрудничи с Европейската агенция по околна среда (ЕАОС). Определени са национални координатори и референтни центрове в различните сектори. Национален координатор за Европейската агенция по околна среда е Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС)

към МОСВ. Методическото ръководство на мониторинговата дейност се осъществява от Изпълнителната агенция по околна среда. Националната система за мониторинг на околната среда обхваща територията на цялата страна. За информационното осигуряване на Националната система за мониторинг на околната среда се създава национална автоматизирана система за мониторинг на околната среда. Националната автоматизирана система за мониторинг на околната среда се организира на национално, на басейново и на регионално ниво. Измерванията и лабораторните изпитвания се извършват от акредитирани лаборатории.

Системата осигурява навременна и надеждна информация за състоянието на компонентите на околната среда. Задачите на Националната система за мониторинг на околната среда са: провеждане на наблюдения на националните мрежи за определяне състоянието на компонентите на околната среда; обработване, анализ, визуализация и съхраняване на информацията; осигуряване на информация за оперативен контрол; прогнозиране на състоянието, оценка на риска за околната среда и разработване на предложения за подобряването ѝ; информационно осигуряване на органите на изпълнителната власт и на обществеността; обмен на информация за състоянието на околната среда с Европейската система за мониторинг.

Националната система за мониторинг на околната среда се организира и ръководи от министъра на околната среда и водите. Създаването, функционирането, материално-техническото и информационно-програмното осигуряване на националната автоматизирана система за екологичен мониторинг се осъществяват от Изпълнителната агенция по околна среда. Наблюденията, измерванията и изпитванията, както и първичната обработка на резултатите се осъществяват от РИОСВ. Методическото ръководство на мониторинговата дейност се осъществява от Изпълнителната агенция по околна среда. Оценка за състоянието на околната среда се извършват на регионално и на национално равнище от РИОСВ и Изпълнителната агенция по околна среда. Данните и оценките за състоянието на околната среда се публикуват в тримесечен и годишен бюлетин за състоянието на околната среда.

➔ **ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ**

– **Опазване и ползване на водите и водните обекти**

Опазването и използването на водите и водните обекти се извършват при условията и по реда на Закона за водите.

– **Опазване и ползване на почвата**

Опазването на почвата гарантира ефективна защита на човешкото здраве и на естествените почвени функции. Опазването на почвата и подземните води от замърсяване с естествени и изкуствени торове и средства за растителна защита се извършва чрез прилагане на добри земеделски практики.

Собствениците и операторите на депа за отпадъци, включително хвостохранилища, сгуроотвали и други, както и на съоръжения за съхраняване на отпадъци и/или опасни химични вещества, смеси и продукти ги организират и експлоатират по начин, който изключва замърсяване и увреждане на почвата и другите компоненти на околната среда.

– **Опазване на атмосферния въздух**

Опазването на чистотата на атмосферния въздух осигурява: защита на човешкото здраве, на

живата природа от вредните въздействия и предотвратяване настъпването на опасности и щети за обществото при изменение на качеството на атмосферния въздух и нарушаване на озоновия слой.

Опазването на атмосферния въздух се основава на принципите на устойчивото развитие и се извършва при условията и по реда на Закона за чистотата на атмосферния въздух.

– Управление на отпадъците

Управлението на отпадъците се осъществява с цел да се предотврати, намали или ограничи вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда. Управлението на отпадъците се извършва при условията и по реда на този закон и на Закона за управление на отпадъците.

➡ СТРАТЕГИИ И ПРОГРАМИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА

Министърът на околната среда и водите, съгласувано с министъра на здравеопазването, министъра на регионалното развитие и благоустройството, министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията, министъра на земеделието и храните и другите заинтересовани министри и ръководители на държавни агенции, разработва Националната стратегия за околна среда за период от 10 години и я внася за одобряване от Министерския съвет.

В процеса на разработване и обществено обсъждане на Националната стратегия за околна среда участват и представители на научните среди и неправителствени екологични и браншови организации. Националната стратегия за околна среда се приема от Народното събрание, след което се публикува.

Националната стратегия за околна среда съдържа: анализ на състоянието на околната среда по компоненти, на факторите, които им въздействат, на тенденциите, причините и източниците на замърсяване и увреждане на околната среда по сектори на националното стопанство; цели и приоритети; средства за постигане на целите; петгодишен план за действие с конкретни институционални, организационни и инвестиционни мерки, срокове, отговорни институции, необходими ресурси и източници на финансиране; схема за организация, наблюдение и отчитане изпълнението на плана за действие.

Национални планове и програми по компоненти на околната среда и фактори, които им въздействат, се разработват на основата на принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия за околна среда и в съответствие с изискванията на специалните закони за околната среда.

➡ ПРИНУДИТЕЛНИ АДМИНИСТРАТИВНИ МЕРКИ И АДМИНИСТРАТИВНО-НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Министърът на околната среда и водите, директорите на РИОСВ, директорите на националните паркове и директорите на Басейновите дирекции прилагат принудителни административни мерки в случаите на нарушение на разпоредбите на ЗООС.

За нарушенията на този закон, които не съставляват престъпления, физическите лица, областните управители, кметовете на общини, кметовете на райони, кметовете на кметства и длъжностните лица се наказват с глоби, а на юридическите лица и на едноличните търговци се налагат имуществени санкции.

С Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения, приета с ПМС № 247 от 30.08.2011 г., обн.,

ДВ, бр. 70 от 9.09.2011 г., в сила от 10.11.2011 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г. се регламентират механизма за определяне на санкциите, начина за документиране и основанията за налагане на санкциите. В приложенията към наредбата се определят размера на санкцията в съответствие с количеството на замърсяващо химично вещество, съответно за води, атмосферен въздух или почви, или като генерирани отпадъци.

➔ **ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С НАМАЛЯВАНЕТО НА РИСКА ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЗДРАВЕТО**

С подзаконовите нормативни актове се регламентират допустимите емисии и изпускания на вредните вещества в атмосферата и други компоненти на околната среда и се дефинират правата и задълженията на компетентните държавни и общински органи, от една страна, и на физическите и юридическите лица, от друга, в цялостното управление на процесите и дейностите с химични вещества и смеси. Компетентни органи в тази област са Министерство на околната среда и водите, Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието и храните и техните структури в страната, а в определени области, отговорни органи са структурите на Главна Дирекция “Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерство на вътрешните работи, Министерство на икономиката и други.

Чрез специализираното международно, европейско и национално законодателство за атмосферния въздух, водите, почвите, отпадъците, химичните вещества и смеси се регламентират правата и задълженията на държавните и общински институции, физическите и юридическите лица, както и изискванията за реализиране на превантивни и други дейности, които имат за цел да осигурят по-добро качество на околната среда и да намалят рисковете за околната среда и хората.

Подзаконовите нормативни актове към законите за въздуха, водите, почвите, отпадъците, условията на труд в работната среда и др., определят пределно допустимите концентрации на опасни за здравето на хората и околната среда химични вещества, както и компетентните органи, отговорни за контрола. В нормативните актове се предвиждат механизми за компенсиране при замърсяване или увреждане на околната среда и здравето на хората чрез прилагане на принудителни административни мерки- глоби, санкции, а при необходимост и спиране на производствената дейност. За действащи производства се въвеждат и временни норми, които дават възможност за привеждане в съответствие с изискванията на нормативната уредба в законоустановения срок.

– **Подзаконови актове, регламентиращи намаляването на риска за околната среда и здравето:**

- ✓ Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии, обн., ДВ, бр. 64 от 5.08.2005 г., в сила от 6.08.2006 г
- ✓ Наредба № 13/30.10.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа, издадена от МТСП и МЗ, обн., ДВ, бр. 8/2004, в сила 31.01.2005 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.46 от 23 Юни 2015г.
- ✓ Наредба № 7/23.09.1999 г. за минимални изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване, обн., ДВ, бр. 88/1999 г., в сила от 9.01.2000 г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.24 от 12 Март 2013 г.

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ВРЕДНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ (ЗЗВВХВС)

Законът за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), обн., ДВ, бр. 10/2000 г., в сила от 5.02.2002 г., посл. изм. и доп. изм. и доп., бр. 102 от 29.12.2015 г. е рамковия закон за управление на опасните химични вещества и смеси. Този закон урежда правата и задълженията на физическите и юридическите лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда; правомощията на държавните органи, осъществяващи контрол върху производството, пускането на пазара, употребата, съхраняването и износа на химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси. Законът въвежда и мерките за прилагане на Регламент (ЕО) № 1907/2006 REACH; Регламент (ЕО) № 1272/2008 CLP; Регламент (ЕО) № 648/2004 относно детергентите и Регламент (ЕС) 259/2012 за изменение на Регламент (ЕО) № 648/2004 по отношение на употребата на фосфати и други фосфорни съединения в потребителски перилни детергенти и потребителските детергенти за автоматични съдомиялни машини; Регламент (ЕС) № 649/2012 относно износа и вноса на опасни химикали; Регламент (ЕО) № 850/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно устойчивите органични замърсители.

На контрол подлежат химичните вещества и смеси по отношение на класифицирането, опаковането и етикетирането им; опасните химични вещества и смеси, за които са определени ограничения или забрани за търговия и употреба; производството на стоки, които могат да съдържат опасни химични вещества и смеси, за които са определени ограничения или забрани за употреба; опасните химични вещества и смеси, за които са определени условия за внос и износ; условията за съхранение, посочени от производителя в информационния лист за безопасност.

Министърът на околната среда и водите упражнява контрол с цел опазване на околната среда, а Министърът на здравеопазването упражнява контрол с цел опазване здравето на населението.

В закона за мерките за прилагане на основните европейски регламенти, свързани с управлението на химичните вещества и смеси:

- ➔ **Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (CLP).**

Регламентът въвежда в ЕС Глобалната хармонизирана система на Обединените нации за класификация и етикетирание на опасни вещества и смеси, като определя кои свойства на веществата и смесите водят до класифицирането им като опасни, за да могат да се определят критериите за опасностите, свързани със съответните вещества и смеси, което позволява правилно да се идентифицират и да се предостави информация за тях. Целта на регламента е да гарантира високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда, както и свободно движение на веществата, смесите и изделията, посочени в член 4, параграф 8, чрез: хармонизиране на критериите за класифициране на веществата и смесите и на правилата относно етикетирането и опаковането на опасни вещества и смеси; въвеждане на задължение за: производителите, вносителите и потребителите надолу по веригата да класифицират веществата и смесите, които се пускат на пазара; доставчиците да етикетират и опаковат веществата и смесите, които се пускат на пазара; производителите на изделия и вносителите да класифицират онези вещества, които не се пускат на пазара, но подлежат на регистрация или нотификация съгласно Регламент (ЕО) № 1907/2006; Предвидено е и задължение за

производителите и вносителите на вещества да нотифицират Европейската Агенцията агенция по химикали за такива класификации и елементи на етикета, класификацията и етикетирането на пусканите от тях на пазара вещества и смеси, ако те не са били представени, тази информация не е подадена на Агенцията като част от регистрацията съгласно Регламент (ЕО) № 1907/2006; съставяне на списък от вещества с техните хармонизирани класификации и елементи на етикетирание на общностно равнище в част 3 от приложение VI; съставяне на списък за класификация и етикетирание на веществата, състоящ се от всички нотификации, подадена информация и хармонизирани класификации и елементи на етикетирание.

- **Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали, за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията (REACH).**

Целта на регламента е да гарантира високо ниво на защита на здравето на човека и околната среда, включително насърчаването на алтернативни методи за оценка на опасности от вещества, както и свободното движение на вещества на вътрешния пазар и в същото време подобряване конкурентоспособността и иновацията.

С него се установяват разпоредби за вещества и смеси по смисъла на член 3. Тези разпоредби се прилагат за производството, пускането на пазара или употребата на такива вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия, както и при пускането на пазара на смеси. Регламентът се основава на принципа, че производителите, вносителите и потребителите надолу по веригата са длъжни да произвеждат, пускат на пазара или употребяват тези вещества, така че да няма неблагоприятно въздействие върху здравето на човека или околната среда. Неговите разпоредби са основани на принципа на превантивността. REACH въвежда изисквания за поетапна регистрация в Европейската агенция по химикали на вещества, произведени/вносяни в количества от и над 1 т/г. С тази процедура се цели събирането на информация за веществата, които се пускат на пазара на ЕС, както и насърчаване отговорността на физическите или юридическите лица, които ги произвеждат и/или употребяват, за оценяване на рисковете и опасностите, и прилагане на адекватни мерки за безопасност.

Регламентът изисква, като част от процедурата по регистрация, оценяване на безопасността на веществата и управлението на рисковете, произтичащи от производството и употребата им, чрез прилагане на мерки за контрол на експозицията на човешкото здраве и околната среда през целия им жизнен цикъл. Също така, от доставчиците на вещества, предмет на регистрация, се изисква да предоставят информацията за безопасната употреба на веществата по веригата на доставки. С цел да се разпредели отговорността по веригата, потребителите следва също да поемат отговорността за оценката на рисковете от собствените си употреби, да прилагат и препоръчат предпазни мерки.

- **Регламент (ЕС) 649/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно износа и вноса на опасни химикали.**

Регламентът прилага Ротердамската конвенция относно процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химикали и

пестициди; цели да насърчава споделяне на отговорност и сътрудничество в рамките на международното движение на опасни химикали с оглед опазване на човешкото здраве и на околната среда от потенциални вреди; да спомага за екологосъобразната употреба на опасните химикали. Това се постига чрез улесняване на обмена на информация, отнасяща се до характеристиките на тези химикали, чрез предвиждане на процес за вземане на решение в рамките на Съюза относно техния внос и износ и чрез разпространяване на информация относно решенията до страните по конвенцията и други държави според случая.

Регламентът гарантира, че разпоредбите на Регламент (ЕО) 1272/2008 на Европейския Парламент и на Съвета, относно класифицирането, етикетиранието и опаковането на вещества и смеси се прилагат за всички химикали, когато те се изнасят от държави-членки в други страни по Конвенцията или други държави, освен ако тези разпоредби биха били в разрез със специфични изисквания на същите тези страни по Конвенцията или други държави.

➤ Регламент (ЕО) № 648/2004 относно детергентите

Това е основният нормативен акт на ЕС, въвеждащ специфичните изисквания по отношение на детергентите. Мерките за прилагане на Регламента са въведени в Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси. В глава трета на закона е определен компетентен орган по смисъла на член 8, ал. 1 на Регламента, въведена е процедура за разрешаване на изключения от изискванията за биоразградимост на определени повърхностно активни вещества (ПАВ) (членове 4 - 6 и 12, ал. 2 на Регламента) и административна процедура за обмен на информация за лабораториите, акредитирани да извършват изпитвания на ПАВ. В глава седма на ЗЗВВХВС са определени контролните органи, отговорни за прилагането и налагането на Регламента, и са въведени административно-наказателни разпоредби, приложими при нарушение на неговите разпоредби.

Регламент (ЕО) № 648/2004 въвежда хармонизирани изисквания по отношение на:

- ✓ Крайната биоразградимост в аеробни условия на ПАВ в състава на детергенти;
- ✓ Ограниченията за употреба на ПАВ по причини, свързани с биоразградимостта им;
- ✓ Етикетиранието на детергентите, включително на ароматите, които могат да предизвикат алергия, в т.ч. информацията, която трябва да се осигури на потребителя чрез интернет;
- ✓ Предоставяне на информация на медицинския персонал и на контролните органи от производителите на детергенти.

Регламент (ЕО) № 907/2006 изменя Приложение III (Методи за определяне на крайна биоразградимост на ПАВ, съдържащи се в детергенти) и Приложение VII (Етикетиранието и информационен фиш на съставките) на Регламент (ЕО) № 648/2004. В Приложение III се въвежда допълнителен метод за контрол на биоразградимостта на слабо разтворими във вода ПАВ, а в Приложение VII се прецизират правилата за допълнително етикетиранието и изискванията към информацията, предоставяна на крайните потребители, за състава на детергентите, която следва да бъде посочена на опаковката и да бъде налична на интернет страницата на производителя.

- Регламент (ЕО) № 259/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2012 година за изменение на Регламент (ЕО) № 648/2004 по отношение на употребата на фосфати и други фосфорни съединения в потребителските перилни детергенти и потребителските детергенти за автоматични съдомиялни

машини

Регламентът въвежда също и определения за „потребителски перилен детергент“ и „потребителски детергент за автоматични съдомиялни машини“, и „предоставяне на пазара“, както и прецизира понятието „почистване“.

- ➔ **Директива 2011/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 08 юни 2011 година относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (RoHS-2 Directive 2011/65/EC)**

Директива 2011/65/ЕО (RoHS-2) задава изискванията за икономическите оператори на пазара на Европейския Съюз по отношение на ограничаване употребата на някои опасни вещества в електротехническото и електронното оборудване. Мерките за прилагане на директивата са въведени в Глава „5а“ от ЗЗВВХВС (Обн., ДВ, бр. 10 от 4.02.2000 г., посл.изм. и доп., ДВ, бр. 102/29.12.2015 г.)

Със Заповед РД-289/27.05.2016 г. (обн. ДВ, бр. 45/14.06.2016 г.), министърът на околната среда и водите утвърждава случаите на освобождаване от ограниченията за употреба на опасни вещества в определени материали и компоненти на електрическото и електронното оборудване, считано от 1 юни 2016 г.

Заповедта адаптира приложения III и IV на Директива 2011/65/ЕО относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване чрез следните 29 делегирани директиви:

- 1) Делегирана директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2011 г. (ОВ, L 174, 1.7.2011 г.; попр., ОВ, L 209, 4.8.2012 г.).
- 2) Делегирана директива 2012/50/ЕС на Комисията от 10 октомври 2012 г. (ОВ, L 348, 18.12.2012 г.).
- 3) Делегирана директива 2012/51/ЕС на Комисията от 10 октомври 2012 г. (ОВ, L 348, 18.12.2012 г.).
- 4) Делегирана директива 2014/1/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/45, 9.1.2014 г.).
- 5) Делегирана директива 2014/2/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/47, 9.1.2014 г.).
- 6) Делегирана директива 2014/3/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/49, 9.1.2014 г.).
- 7) Делегирана директива 2014/4/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/51, 9.1.2014 г.).
- 8) Делегирана директива 2014/5/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/53, 9.1.2014 г.).
- 9) Делегирана директива 2014/6/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/55, 9.1.2014 г.).
- 10) Делегирана директива 2014/7/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/57, 9.1.2014 г.).
- 11) Делегирана директива 2014/8/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/59, 9.1.2014 г.).
- 12) Делегирана директива 2014/9/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/61, 9.1.2014 г.).
- 13) Делегирана директива 2014/10/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/63, 9.1.2014 г.).
- 14) Делегирана директива 2014/11/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/65, 9.1.2014 г.).

- 15) Делегирана директива 2014/12/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/67, 9.1.2014 г.).
- 16) Делегирана директива 2014/13/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/69, 9.1.2014 г.).
- 17) Делегирана директива 2014/14/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/71, 9.1.2014 г.).
- 18) Делегирана директива 2014/15/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/73, 9.1.2014 г.).
- 19) Делегирана директива 2014/16/ЕС на Комисията от 18 октомври 2013 г. (ОВ, L 4/75, 9.1.2014 г.).
- 20) Делегирана директива 2014/76/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/86, 20.5.2014 г.).
- 21) Делегирана директива 2014/71/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/76, 20.5.2014 г.).
- 22) Делегирана директива 2014/70/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/74, 9.1.2014 г.).
- 23) Делегирана директива 2014/69/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/72, 9.1.2014 г.).
- 24) Делегирана директива 2014/75/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/84, 20.5.2014 г.).
- 25) Делегирана директива 2014/72/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/78, 20.5.2014 г.).
- 26) Делегирана директива 2014/73/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/80, 20.5.2014 г.).
- 27) Делегирана директива 2014/74/ЕС на Комисията от 13 март 2014 г. (ОВ, L 148/82, 20.5.2014 г.).
- 28) Делегирана директива (ЕС) 2015/573 на Комисията от 30 януари 2015 г. (ОВ, L 94/4, 10.04.2015 г.).
- 29) Делегирана директива (ЕС) 2015/574 на Комисията от 30 януари 2015 г. (ОВ, L 94/4, 10.04.2015 г.).

Чрез нова заповед на министъра на околната среда и водите до април 2017 г. предстои транспониране в националното законодателство на 3 нови делегирани директиви:

- Делегирана директива (ЕС) 2016/1028 на Комисията от 19 април 2016 година за изменение, с цел привеждане в съответствие с техническия прогрес, на приложение IV към Директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, състоящо се в освобождаване от ограничението за използване на олово в припои за електрически връзки със сензори за измерване на температурата в някои устройства.
- Делегирана директива (ЕС) 2016/1029 на Комисията от 19 април 2016 година за изменение, с цел привеждане в съответствие с техническия прогрес, на приложение IV към Директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на освобождаването за кадмиеви аноди в клетки на Херш за определени кислородни датчици, използвани в промишлените прибори за контрол и управление.
- Делегирана директива (ЕС) 2016/585 на Комисията от 12 февруари 2016 година за изменение, с цел адаптиране към техническия прогрес, на приложение IV към Директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, състоящо се в освобождаване на оловото, кадмия, шествалентния хром и полибромираните дифенил етери (PBDE) от съответното ограничение по отношение на резервни части, взети обратно от и използвани за ремонт или обновяване на медицински изделия или електронни микроскопи.

УСТОЙЧИВИ ОРГАНИЧНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ

УОЗ представляват органични вещества, които притежават токсични свойства; запазват се продължително време в околната среда; натрупват се в биосферата; имат способност за трансграничен атмосферен пренос на далечни разстояния и се отлагат далече от техните източници на изпускане. Те представляват потенциална заплаха за околната среда и здравето на хората и е необходимо предприемането на глобални действия за елиминиране на тяхното производство, пускане на пазара и употреба, както и намаляване на изпусканията в околната среда. През 2006 г. в рамките на проект, финансиран от Глобалния Екологичен фонд (GEF) е разработен Национален план за действие за управление на устойчиви органични замърсители (НПДУУОЗ) във връзка с 12 –те УОЗ вещества, а през 2012 г. във връзка с новите 10 УОЗ вещества е разработен Актуализиран НПДУУОЗ, 2012 – 2020 г. (А- НПДУУОЗ).

А-НПДУУОЗ се състои от въведение, четири основни части и 4 приложения към него.

В Част I. „Основни данни за България” се съдържат общи данни за страната (географското положение, територия, релеф, климат и природните ресурси, население след последно преброяване от февруари 2011 г., политическата система и административно – териториалното деление на страната). Икономически профил по сектори и основните и икономически показатели са актуализирани към 2010 г. Отражена е екологичната обстановка в страната по отношение на нивата на замърсяване на въздуха, повърхностните и подземни води, почвите както и генерираните количества битови и опасни отпадъци към 2010 г.

Част II. “Институционална и законодателна рамка” описва подробно политиките за опазване на околната среда и устойчиво развитие, подписаните и ратифицирани международни конвенции, представя преглед на актуалното европейско и национално законодателства за управление на УОЗ, в т.ч. и за новите 10 УОЗ, другите механизми и доброволни инициативи, административни наказания и санкции.

Част III. “Оценка на състоянието на УОЗ в Р България” включва подробна оценка на състоянието на първите 12 УОЗ и новите 10 УОЗ – УОЗ пестициди (15), индустриални УОЗ химикали (PCB, HCB, PBDE, PFOS) и УОЗ емисии [диоксини/фурани (PCDD/PCDF), PCB, HCB, PeCB, PAH); съществуващи програми за мониторинг; информирание, осведомяване и образование на обществото; дейности на НПО; лабораторна инфраструктура; системи за управление на химикали.

Въведени са забрани и ограничения за пускане на пазара и употреба, внос и износ на УОЗ вещества, в смеси и изделия. Износът на УОЗ е разрешен само за целите на екологосъобразно обезвреждане.

Проследено е състоянието на наличните УОЗ пестициди, като в оценката са включени и новите линдан, алфа- и бета – HCH, PeCB, хлордекон и ендосулфан. Предвидени са последващи дейности по окончателното обезвреждане на тези УОЗ пестициди извън страната и е осигурено външно финансиране чрез Швейцарската програма за износ и обезвреждане на залежали пестициди извън територията на България.

Направена е оценка на състоянието на индустриалните УОЗ химикали като е отчетено изпълнението на дейностите, свързани с извеждането от употреба и обезвреждането извън страната на инвентаризираните трансформатори и кондензатори, съдържащи PCB.

По отношение на новите индустриални УОЗ химикали (HCB, PBDE, PFOS) са отчетени резултатите от предварително проучване (януари – март 2012 г.) за пускане на пазара и употреба и е направена предварителна оценка за евентуалното наличие на PBDE, PFOS в изделия, и отпадъци от ИУЕЕО и ИУМПС.

Актуализирани са резултатите от мониторинга на първите УОЗ пестициди и РСВ в компонентите на околната среда (почви, повърхностни и подземни води) и в суровини, продукти и храни от растителен и животински произход.

Част IV „Стратегия за изпълнение и актуализиран План за действие (А-ПД) за прилагане НПДУУОЗ” описва поетите национални ангажименти по прилагане на Стокхолмската конвенция по отношение на 22 УОЗ, определените приоритети от национално значение (8 приоритета, от които 5 с висок приоритет), принципите и стратегията за изпълнение на поставените цели и приоритети, планираните мерки и дейности в актуализиран план за действие (А-ПД) и очакваните резултати.

В Приложение № 1 е представен разработения подробен А-План за действие (А_ПД), където 3-те специфични ПД от НПДУУОЗ от март 2006 г. са обединени в един А-ПД, включващ мерки и дейности за всичките 22 УОЗ: УОЗ пестициди, индустриални УОЗ химикали и УОЗ в емисии.

А-ПД съдържа редица последващи мерки и дейности по отношение на първите 12 УОЗ и бъдещи дейности по отношение на новите 10 УОЗ, включени в СК. По отношение на 10-те нови УОЗ се предвижда провеждане на подробни инвентаризации на промишлените УОЗ химикали – PBDE и PFOS – в продукти, изделия и ЕЕО, пуснати на пазара както и идентифициране на евентуалното им наличие в отпадъци от ИУЕЕО и ИУМПС.

В А-ПД са предвидени редица мерки и дейности по осигуряване на условия за ефективно прилагане на законодателството в областта на УОЗ и упражняване на контрол; обезвреждане извън страната на наличните залежали УОЗ пестициди, на останалото налично оборудване, съдържащо РСВ и на наличната пожарогасителна пяна, съдържаща PFOS; усъвършенстване на лабораторната инфраструктура за изпитване и мониторинг на новите УОЗ в целевите матрици и укрепване на административния капацитет; повишаване осведомеността на обществото за въздействията на новите УОЗ върху човешкото здраве и околната среда и осигуряване на обществено достъпна информация за рисковете от УОЗ.

За изпълнение на заложените в А-ПД мерки и дейности е изготвен План-график по години за периода 2012 г. – 2020 г. в Приложение № 2, както и разпределение на очакваните разходи и източниците на финансиране за изпълнение на плана в Приложение № 3.

А-НПДУУОЗ не може да бъде изпълнен само от частния сектор, а е необходим държавен контрол от компетентните органи по спазване на забраните и ограниченията за производство, пускане на пазара и употреба на 22 УОЗ, включени в СК както и по управлението на генерираните опасни отпадъци, съдържащи УОЗ .

А-НПДУУОЗ ще регламентира мерките и дейностите за защита на околната среда и човешкото здраве от всички 22 УОЗ посредством намаляване или предотвратяване на вредното въздействие на УОЗ, генерирането и управлението на опасните отпадъци, съдържащи УОЗ както и оползотворяването и/или обезвреждането на пластмасовите отпадъци, съдържащи УОЗ забавители на горенето.

➤ **Стокхолмска конвенция относно устойчивите органични замърсители**

Стокхолмската конвенция изисква предприемането на глобални действия по отношение на УОЗ веществата, групирани в три категории: пестицида, индустриални химикала и странични продукти, образувани и отделяни непреднамерено от антропогенни източници, като някои УОЗ са едновременно пестициди и индустриални химикали. Към първоначалните 12 УОЗ, на четвъртата и петата срещи на Конференцията на страните през май 2009 г. и през

април 2011 г. бяха включени общо десет нови УОЗ. През 2013 г. и 2015 г. по време на шестата и седмата конференция на страните са включени още 4 УОЗ вещества.

Стратегическата цел на Стокхолмската конвенция е опазване здравето на хората и околната среда от УОЗ.

Стокхолмската конвенция си поставя 5 цели от първостепенно значение:

Цел № 1: Елиминиране на опасните УОЗ, започвайки с 22 УОЗ, включени в Конвенцията;

Цел № 2: Подпомагане на прехода към употребата на по-безопасни алтернативни вещества;

Цел № 3: Набелязване на допълнителни УОЗ, изискващи предприемането на действия;

Цел № 4: Обезвреждане на натрупаните залежали пестициди и оборудване, съдържащо УОЗ;

Цел № 5: Обединяване усилията за постигане на бъдеще без УОЗ.

Преднамерено произвежданите УОЗ вещества, включени в Приложение А и Б на конвенцията са обект на забрана за производство и употреба, освен в случаите, където се допускат общи и специфични изключения.

Общите изключения позволяват употреба на УОЗ вещества или препарати в количества, предназначени за лабораторни изследвания или за еталонни стандарти и в продукти и изделия, когато количествата от дадено вещество се явяват като следи от непреднамерено замърсяване с такива УОЗ. Изделията в употреба, които съдържат УОЗ са също обект на изключения, при условие, че тези държави предоставят информация за употребите и национален план за управление на такива изделия на Секретариата на Конвенцията.

Вносът и износът на преднамерено произвежданите УОЗ са строго ограничени от Стокхолмската конвенция. След изтичане на срока на специфичните изключения за тези вещества, се разрешава вноса и износа им само за целите на екологосъобразното депониране/обезвреждане при строго определени условия.

Общите изпускания от непреднамерено генерираните от антропогенни източници странични продукти, изброени в Приложение В са обект на трайно намаляване и, където е възможно, пълно елиминиране. Стокхолмската конвенция изисква също и идентифициране и безопасно управление на складираните количества, състоящи се от или съдържащи УОЗ. Отпадъците, съдържащи или замърсени с УОЗ, трябва да се обезвреждат по такъв начин, че съдържащите се в тях УОЗ да се унищожават или преобразуват необратимо, така че те да не проявяват свойства на УОЗ. Операциите по обезвреждане, които могат да доведат до възстановяване, рециклиране, преработване, пряка повторна употреба или алтернативна употреба на УОЗ са абсолютно забранени. При транспортирането на такива отпадъци се спазват съответните международни правила, стандарти и указания по Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

Освен мерките за контрол, Стокхолмската конвенция включва и няколко общи задължения във връзка с обмен на информация; осведомяване и публичен достъп до информация за УОЗ; научно-изследователска дейност и мониторинг и докладване пред Конференцията на страните.

Протокол за УОЗ към Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (CLRTAP)

България подписва Протокола за УОЗ на 24.06.1998 г. и го ратифицира със закон, приет от Народното събрание на 12.04.2001 г., в сила за страната е от 23.10.2003 г. Той включва 16 вещества, обхващащи 11 пестицида, 2 индустриални химикала и 3 странични

продукта/замърсители. Крайната цел на този протокол е да се прекратят изпусканията от преднамерено производство, емисиите от непреднамерено производство и отпадъците от УОЗ в околната среда. Протоколът за УОЗ забранява производството и употребата на някои химични вещества (алдрин, хлордан, хлордекон, диелдрин, ендрин, хексабромбифенил, мирекс и токсафен). Предвидено е елиминирането и на други продукти (DDT, HCH, включително линдан и PCB). В протокола са включени изисквания за екологосъобразно третиране и обезвреждане на отпадъци от такива продукти. Той задължава страните да намалят общите си годишни емисии за диоксини, фурани, PAH и HCH под равнището им през референтната 1990 година (или друга година между 1985 г. и 1995 г.). За изгарянето на битови, опасни и медицински отпадъци се въвеждат пределно допустими стойности на емисии от диоксини и фурани.

На 18 декември 2009, Страните по Протокола за УОЗ приемат решение за неговото изменение с включването на 7 нови вещества: хексахлорбутадиен (HCBD), октабромодифенил етер (octaBDE), PeCB, пентабромодифенил етер (pentaBDE), перфлуорооктан сулфонова киселина и деривати (PFOS), полихлорирани нафталени (PCN) и късоверижни хлорирани парафини (SCCP). Освен това са ревизирани задълженията на страните за ДДТ, хептахлор, HCB, и PCB както и за емисионните пределно допустими норми (ELVs) от изгаряне на отпадъци. Тези изменения не са влезли все още в сила за страните, които са ги приели.

➔ Регламент 850/2004 относно устойчивите органични замърсители

Регламентът въвежда забрана, поэтапно преустановяване или ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на УОЗ веществата, предмет на Стокхолмската конвенция в самостоятелен вид, в препарати или като съставна част в изделия; изисквания за управление на складирани залежали количества и отпадъци, които, съдържат или са замърсени с УОЗ, както и мерки за намаляване на непреднамерено генерираните УОЗ емисии. Държавите членки са длъжни да извършват инвентаризация на УОЗ емисиите, да разработят национални планове за прилагане и да ги актуализират при включване на нови УОЗ както и да извършват мониторинг и обмен на информация.

Общите и специфичните изключения са сведени до минимум. Притежателите на запаси поголеми от 50 kg на някои от изброените УОЗ, чиято употреба е разрешена, ги управляват по начин, който гарантира безопасност, ефикасност и опазване на околната среда. Държавите членки контролират употребата и управлението на нотифицираните запаси. Всички останали залежали количества от УОЗ, за които употребата е забранена се управляват като опасни отпадъци. Забраняват се дейностите по обезвреждането или оползотворяването, които могат да доведат до рециклиране, възстановяване или повторна употреба на веществата, изброени в приложение IV. В Приложение V са посочени максимално допустимите концентрации (МДК) на отпадъците, изброени в Приложение IV и разрешените операции за постоянно съхранение. Регламентът съдържа изисквания за ежегодно докладване относно производството и пускането на пазара на УОЗ, както и за вноса и износа на отпадъци, съдържащи УОЗ. Тригодишното докладване изисква предоставяне на информация относно складиранияте залежали количества, емисиите и нивата на УОЗ в компонентите на околната среда, и изисквания към държавите-членки на ЕС за въвеждане на административни наказания и санкции при неспазване на Регламента.

ЗАКОН ЗА ЧИСТОТАТА НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Закон за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ), обн., ДВ, бр. 45/1996 г., в сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.58 от 26.07.2016г.

Целта на закона е да се защити здравето на хората и на тяхното потомство, животните и растенията, техните съобщества и местообитания, природните и културните ценности от вредни въздействия, както и да предотврати настъпването на опасности и щети за обществото при изменение в качеството на атмосферния въздух в резултат на различни дейности.

Със закона се уреждат определянето на показатели и норми за качеството на атмосферния въздух; ограничаването на емисиите; правата и задълженията на държавните и общинските органи, на юридическите и физическите лица по контрола, управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух; изискванията за качеството на течните горива, в това число контрола за спазване на изискванията за качеството на течните горива при пускането им на пазара.

Качеството на атмосферния въздух се оценява по следните основни показатели: суспендирани и фини прахови частици; серен диоксид; азотен диоксид и/или азотни оксиди; озон; олово /аерозол/; бензен; полициклични ароматни въглеводороди; тежки метали- кадмий, никел и живак; арсен. За определени райони, в зависимост от източниците и нивото на емисии и имисии, се контролира съдържанието и на други специфични замърсители като сероводород, фенол, амоняк и др.

С оглед осигуряване качество на атмосферния въздух (КАВ), съответстващо на установените стандарти, с постановление на Министерски съвет се въвеждат технически и качествени изисквания към течните горива, норми за съдържание на олово, сяра и други вредни вещества (замърсители) в тях, както и условията, реда и начина за контрол на течните горива, като се забранява вноса и производството на територията на страната на горива със съдържание на вредните вещества над допустимите норми; норми за допустими концентрации на вредните вещества, изпускани в атмосферата от неподвижни източници - от министъра на околната среда и водите, съвместно със заинтересуваните ведомства; норми за емисии на вредни вещества в отработените газове от моторните превозни средства - от министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията, съвместно с министъра на околната среда и водите и министъра на здравеопазването.

Министерството на околната среда и водите (МОСВ) провежда държавната политика по опазване чистотата на атмосферния въздух за осигуряване на устойчиво развитие. Общинските органи и районните инспекции по околната среда осъществяват контрол и управление на дейностите, свързани с осигуряване чистотата на въздуха на тяхната територия.

Качеството на атмосферния въздух се следи чрез националната система за наблюдение, контрол и информация върху състоянието на околната среда на Министерството на околната среда и водите.

Контролът и наблюдението за трансграничния пренос на замърсяващи вещества, за фоновото качество на атмосферния въздух, както и за влиянието на замърсяването на атмосферния въздух върху глобалните процеси в атмосферата се осъществяват от Министерството на околната среда и водите и от Националния институт по метеорология и хидрология (НИМХ) при Българската академия на науките (БАН).

Оценката на здравния и екологичен риск, свързана с качеството на атмосферния въздух се осъществява от МЗ и МОСВ.

Информацията от националната и местните системи за наблюдение върху качеството на атмосферния въздух се публикува в официалните бюлетини и е достъпна за всички на страницата на ИАОС.

Законът въвежда специални изисквания за проектирането, изграждането и експлоатацията на обекти-източници на емисии. За обектите и съоръженията, потенциални източници на емисии, за които има положително решение по ОВОС (когато такава процедура се изисква от ЗООС), се издава разрешително за срок от 1 до 5 години за специфичните условия за експлоатация. Съгласно закона юридическите и физическите лица, осъществяващи дейности с източници на емисии в атмосферния въздух, са длъжни да провеждат емисионен контрол, да извършват редовни проверки и да изготвят и изпълняват програма за техническа поддръжка на пречиствателните съоръжения, с оглед спазване на емисионните норми по разрешителното.

Непосредственият контрол върху състоянието и експлоатацията на обектите с източници на емисии в атмосферния въздух, работата на пречиствателните съоръжения и емисиите от отделните източници се извършва от министъра на околната среда и водите, РИОСВ и общинските органи, а що се отнася до контрола на емисии от моторните превозни средства – от Министерството на вътрешните работи и Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията. При констатиране на нарушения, контролните органи дават предписания, които са задължителни за изпълнение. Министърът на околната среда и водите, регионалните инспекции по околната среда и водите и общинските органи в рамките на своята компетентност могат да ограничават или да спират производствени и други дейности в случаите, когато не се изпълняват предписанията; видът и степента на замърсяването на атмосферния въздух от източника увеличават значително риска за човешкото здраве и за околната среда.

За нарушаване на задълженията, установени със ЗЧАВ, се налагат административни наказания- глоби в различен размер, в зависимост от вида и количеството на емитирания замърсител.

➔ **Оценка и управление качеството на атмосферния въздух**

- ✓ Наредба № 7 от 03.05.1999г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, обн., ДВ, бр. 45 от 14.05.1999 г., в сила 01.01.2000 г.
- ✓ Наредба № 11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, обн. ДВ. бр.42 от 29 Май 2007г.
- ✓ Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, обн., ДВ, бр. 58 от 30.07.2010г.;
- ✓ Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, обн., ДВ, бр. 88 от 3.10.1997 г., посл. изм. и доп. бр. 42 от 29.05.2007 г., в сила от 1.01.2008 г.

Отговорните институции по прилагането изискванията на наредбите за качеството на атмосферния въздух са Министерство на околната среда и водите, Министерство на здравеопазването, общинските органи и Изпълнителната агенция по околна среда. Общините, със съдействието на Регионалните инспекции по околна среда и водите отговарят за разработването и прилагането на програмите за подобряване на КАВ, в районите където то е нарушено. В задълженията на общините, посредством Националната система за екологичен мониторинг на Министерство на околната среда и водите влиза и своевременното информиране на населението при превишаване на установените алармени

прагове и привеждането в изпълнение на разработените за целта оперативни планове за действие. Националната система за мониторинг на околната среда извършва оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) върху територията на страната, разделена на 6 Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, утвърдени със Заповед № РД-969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите. Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух на МОСВ се състои от 50 стационарни пункта, утвърдени със Заповед №РД-66/28.01.2013 г. на министъра на околната среда и водите, в т.ч. 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции (АИС), 7 автоматични ДОАС системи (работещи на оптичен принцип), както и 4 АИС за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в горски екосистеми

➔ **Качество на горивата**

✓ **Наредба за изискванията за качеството на течните горива, условията, реда и начина за техния контрол**, (Приета с ПМС 156/15.07.2003 г., ДВ 66/2003 г., в сила от 01.10.2003 г., посл. изм. и доп., бр. 88 от 24.10.2014 г., в сила от 24.10.2014 г.)

Държавната агенция за метрология и технически надзор (ДАМТН) чрез Главна дирекция "Контрол на качеството на течните горива" (ГД ККТГ) осъществява контрола върху качеството на течните горива. Министерството на околната среда и водите съвместно с Държавната агенция за метрология и технически надзор изготвя годишни доклади с обобщени национални данни за качеството на течните горива.

➔ **Контрол и ограничаване на емисиите на летливи органични съединения (ЛОС), изпускани в атмосферния въздух**

✓ **Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини**, обн., ДВ 75/1999 г., в сила 25.05.2000 г. посл. изм. и доп. бр. 45 от 14.06.2016 г., в сила от 14.06.2016 г.

✓ **Наредба за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти** (Приета с ПМС № 40 от 23.02.2007 г., обн., ДВ, бр. 20 от 6.03.2007 г., в сила от 6.03.2007 г., изм. и доп., бр. 25 от 30.03.2010 г., в сила от 30.03.2010 г., бр. 55 от 20.07.2012г.).

✓ **Наредба № 7 от 21.10.2003 г. за норми на допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации**, обн., ДВ бр. 96 от 21.10.2003 г., в сила 01.01.2004 г., посл. изм. и доп. бр. 24 от 12.03.2013 г., в сила от 12.03.2013 г.

Министерството на околната среда и водите, регионалните инспекции по околната среда и и водите и общинските органи извършват контрол за спазване нормите за допустими емисии на летливи органични съединения.

➔ **Контрол и ограничаване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух**

✓ **Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии**, обн., ДВ, бр. 64 от 5.08.2005 г., в сила от 6.08.2006 г.);

✓ **Наредба № 6 от 26.03.1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници**, обн., ДВ бр. 31 от 26.03.1999 г., посл. изм. и доп. бр. 102 от 21.12.2012 г., в сила от 21.12.2012 г.

➔ **Контрол и ограничаване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации (ГГИ)**

✓ **Наредба № 10 от 06.10.2003 г. за норми на допустими емисии (концентрации в отпадъчни газове) на серен диоксид, азотни оксиди и общ прах, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации, обн. ДВ. бр.93 от 21.10.2003г., изм. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011 г.**

✓ **Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации, приета с ПМС № 354 от 28.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., в сила от 8.01.2013г., доп., бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г.**

✓

➤ **Нормативни актове, отнасящи се до задълженията на Р България в рамките на международните конвенции в областта на защитата на озоновия слой**

✓ **Постановление № 326 от 28 декември 2010 г. за приемане на Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО)№1005/2009 относно вещества, които нарушават озоновия слой**

➤ **Нормативни актове, отнасящи се до задълженията на Р България в рамките на международните регламенти относно някои флуорирани парникови газове**

✓ **Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) №842/2006 относно някои флуорирани парникови газове, приета с ПМС №336 от 21.12.2008г., обн., ДВ, бр. 3 от 13.01.2009г., изм. и доп. бр. 55 от 20.07.2012г.)**

ЗАКОН ЗА ВОДИТЕ

Законът за водите, обн., ДВ, бр. 67/1999 г., в сила от 28.01.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 52 от 8.07.2016 г., урежда собствеността и управлението на водите на територията на Република България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водостопанските системи и съоръжения. Законът има за цел да осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, както и да създаде условия за осигуряване на достатъчно количество и добро качество на повърхностните и подземните води за устойчиво и балансирано водоползване; намаляване на замърсяването на водите; опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море; намаляване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетни вещества.

Управлението на национално ниво, включващо повърхностните води и водите на устията на реките; подземните, включително минералните води; вътрешните морски води и териториалното море е изключително право на Министерския съвет, упражнявано чрез Министерството на околната среда и водите. За подпомагане на дейността към Министерството на околната среда и водите е създаден Висш консултативен съвет по водите. Висшият консултативен съвет по водите включва представители на Министерството на околната среда и водите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на земеделието и храните, Министерството на икономиката, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерството на здравеопазването, Министерството на финансите, Министерството на енергетиката, Българската академия на науките, общините, неправителствени организации, имащи пряко отношение към водите, и други.

Със закона се въвежда басейновото разделение на водните обекти в България, като територията и се разделя на четири водосборни басейна. Въвежда се и басейновото управление на водите със съответните басейнови органи и планове за управление на речните басейни. Всички повърхностни води се класифицират съобразно екологичното им състояние.

Прецизира се системата за мониторинг, включително разпределение на задачите между отделните институции. Обществеността е привлечена, като основен инструмент на общественото участие е създаването на Басейнови съвети като консултативен орган с обществено участие.

Водите и водните обекти се опазват от замърсяване и увреждане чрез: забрана за изпускане на опасни вещества в количества, които застрашават живота и здравето на хората и биологичното разнообразие във водните обекти; ограничаване изпускането на вредни вещества; определяне на санитарно-охранителни зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води; изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води; установяване на режим на ползване и опазване на крайбрежните заливаеми ивици; регламентиране на забрани за депониране на отпадъци и опасни вещества в места, откъдето може да произтече замърсяване на водите.

Законът дава правно основание за създаване на наредби, които засягат конкретни елементи на цялостната система за управление на водите, като:

- Получаване на разрешения за количество на ползваните води от определени водоизточници;
- Получаване на разрешения за заустване на отпадъчните води;
- Пределно допустими концентрации на различни замърсители и други качествени показатели на водите;
- Изисквания към пречиствателни станции и съоръжения;
- Изисквания към системите за мониторинг;
- Административните и наказателните отговорности.

Разпоредбите на Закона за водите са транспонирани в българското законодателство чрез следните наредби:

➔ **Качеството на водите за къпане**

✓ Наредба № 8/25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води, обн., ДВ 10/02.02.2001 г.

✓ Наредба за ползването на повърхностните води, приета с ПМС № 200 от 13.07.2011 г., обн., ДВ, бр. 56 от 22.07.2011 г., в сила от 22.07.2011 г.

Компетентни органи по прилагането и изпълнението на наредбите са Министерството на здравеопазването, Министерството на околната среда и водите и Басейнови дирекции и Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Министерството на здравеопазването и Регионалните здравни инспекции отговарят за мониторинга и оценката за крайбрежните морски води, контрола за качеството на водите, предназначени за къпане и за питейно-битови цели.

Министерството на околната среда и водите и Басейновите дирекции отговарят за организацията и управлението на Националната система за мониторинг на водите, категоризация на водите и подпомагат дейностите свързани с инвестициите на национално ниво в тази област.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството и общините контролират строителството, поддържането и нормалното функциониране на канализационните мрежи и инсталации за третиране на градски отпадни води.

➔ **Качеството на водите, предназначени за консумация от човека и на повърхностните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване**

- ✓ Наредба № 9/16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, обн., ДВ, бр. 30/2001 г., посл. изм. и доп. ДВ, 102 от 12.12.2014 г.
- ✓ Наредба № 12/18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, обн., ДВ, бр. 63/2002 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г.
- ✓ Наредба № 6/09.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, обн., ДВ, бр. 97/2000 г., изм. и доп., бр. 24/2004 г.
- ✓ Наредба № 7/14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места, ДВ 98/01.12.2000 г.

Няколко са институциите, отговорни за прилагането и изпълнението на тези наредби. Министерството на околната среда и водите, заедно с Басейновите дирекции разработват национални програми за опазване и устойчиво развитие на водите; установяват границите на водите и водните обекти – публична държавна собственост; организират разработването на плановете за управление на съответния басейн.

Министерството на здравеопазването контролира качеството на водите, предназначени за питейно-битови цели.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството осъществява държавната политика, свързана с дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения на населените места.

Общините контролират изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи и инсталациите за пречистване на битови отпадъчни води.

➔ **Качеството на водите, предназначени за обитаване от риби и черупкови организми**

- ✓ Наредба № 4/20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми, ДВ 88/2000 г.

Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните и общините контролират качеството на водите, подходящи за развъждане на риби и черупкови.

➔ **Отпадъчни води:**

- ✓ Наредба № 6/09.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, обн., ДВ, бр. 97/2000, изм. доп., бр. 24/2004 г.
- ✓ Наредба № 7/14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места, обн., ДВ, бр. 98/2000 г.
- ✓ Наредба № 8/25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води, обн., ДВ, бр. 10/2001 г.

Министерството на околната среда и водите и Басейновите дирекции осъществяват дейността по националната система за мониторинг на водите на басейново ниво, контролират замърсяването на водоприемниците и на подземните води, настъпило в резултат на аварийни изпускания, контролира правилната експлоатация на инсталациите за пречистване на отпадни води.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството осъществява държавната политика, свързана с дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и

модернизация на водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения на населените места.

Общините имат за основна задача да контролират изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи и инсталациите за пречистване на битови отпадъчни води.

Министерството на здравеопазването контролира използването на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води и за използването на тези утайки за наторяване.

➤ **Защита на водите от замърсяване с опасни вещества**

✓ Наредба № 1/07.07.2000 г. за проучването, ползването и опазването на подземните води, обн., ДВ, бр. 57/2000 г., попр., бр. 64/2000 г., посл. изм. и доп. бр. 28 от 19.03.2013 г., в сила от 19.03.2013 г.

✓ Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, обн., ДВ, бр. 88/2000 г.

✓ Наредба № 10/27.07.2001 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуални емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, обн., ДВ, бр. 66/2001 г., в сила от 27.07.2001 г.

✓ Наредба № 6/09.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, обн., ДВ, бр. 97/2000, изм. доп., бр. 24/2004 г.

✓ Наредба № 7/14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места, обн., ДВ, бр. 98/2000 г.

✓ Наредба за стандартите за качество за приоритетните вещества и някои други замърсители, приета с ПМС № 256/ 1.11.2010 г., обн. ДВ, бр. 88 от 9.11.2010 г., изм. и доп. бр. 97 от 11.12.2015 г.

✓ Наредба № Н-4/ 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води, обн. ДВ, бр. 22 от 5.03.2013 г., изм. и доп., бр. 79 от 23.09.2014 г.

Министерството на околната среда и водите и Басейновите дирекции контролират правилната експлоатация на инсталациите за пречистване на отпадъчни води, канализационните системи и системите за собствен мониторинг. Общините провеждат политиката, свързана с дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на водностопански системи и съоръжения. Индустрията е задължена да изгражда пречиствателни съоръжения и системи за извършване на собствен мониторинг на водите.

ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Закон за управление на отпадъците, обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012 г. посл. изм. и доп. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г.

През 2012 г. е приет нов закон за управление на отпадъците, който регламентира мерките и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване. С този закон се определят изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни

и/или масово разпространени отпадъци, както и изискванията за разширена отговорност на производителите на тези продукти с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друг вид оползотворяване на образуваните отпадъци. Законът се прилага за битови отпадъци, производствени отпадъци, строителни отпадъци и опасни отпадъци. Законът дава правно основание за създаването на наредби, засягащи различните аспекти от управлението на отпадъците- транспорта, третирането, депонирането и изискванията към депата за различните видове отпадъци, вноса и износа на отпадъци и съответните разрешителни режими, свързани с тях; класификация на отпадъците. Законът регламентира създаването на наредби, отнасящи се до условията и реда за намаляване на замърсяването с отпадъци от моторни превозни средства; за третирането и транспортирането на отработените масла и отпадъчните нефтопродукти; за третирането и транспортирането на отпадъци от батерии и акумулатори; за третирането и транспортирането на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, и за отпадъците от опаковки, за третиране на излезли от употреба гуми. Законът определя налагането на административни мерки при неспазване на съответните разпоредби на закона и наредбите към него. Водещ компетентен орган по прилагането на този закон е МОСВ и неговите структури.

Министърът на околната среда и водите упражнява контрол за спазване условията в разрешителните на организации по оползотворяване на масово разпространени отпадъци и на лица, изпълняващи индивидуално задълженията си; дейностите по управление на отпадъците, спазване изискванията на регламентите за край на отпадъка.

Министърът на околната среда и водите или оправомощено от него лице спира дейностите по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на отпадъци; експлоатацията на инсталации за обезвреждане или оползотворяване на отпадъци, извършването на дейности с ОЧЦМ може да забранява или спира дейности, свързани с третирането на опасните отпадъци, които водят до замърсяване или увреждане на околната среда. За неспазване разпоредбите на закона се налагат глоби.

Изпълнителната агенция по околна среда към Министерството на околната среда и водите отговаря за събирането и обработката на данни за генерирането на отпадъци и тяхното депониране. Агенцията отговаря също така за разработването на стандарти за характеристиките на отпадъците и създаването на национална лабораторна система за отпадъците.

Регионалните инспекции по околна среда и водите упражняват контрол за спазване изискванията за третиране на отпадъци и на условията в издадените по чл.35 от ЗУО документи за дейности с отпадъци. Директорите на РИОСВ са компетентни по издаването на разрешителни за дейности, свързани с управлението на отпадъците и експлоатацията на инсталациите за депониране на отпадъци.

Въз основа на констатирани нарушения при извършване на проверки, директорът на РИОСВ дава задължителни предписания в определен срок и/или съставя актове за установяване на административни нарушения.

Кметовете на общини организират, управлението на битовите и строителните отпадъци и осигуряват условия, при които всеки притежател на битови отпадъци се обслужва от лица, на които е предоставено право да извършват дейности по събиране, транспортиране и третиране на отпадъците. Кметовете на общини контролират дейностите, свързани с образуване събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране и третиране на битовите и строителните отпадъци, дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци, площадки.

Изискванията на закона са въведени в националното законодателство чрез следните наредби:

- ✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.
- ✓ Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки, обн., ДВ, бр. 85 от 6.11.2012 г., в сила от 6.11.2012 г., изм. и доп., бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г.
- ✓ Наредба № 4 от 5.04.2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци, обн., ДВ, бр. 36 от 16.04.2013 г.
- ✓ Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.
- ✓ Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн. ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.)
- ✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и на опасни отпадъци, приета с ПМС № 53/19.03.1999 г., обн., ДВ, бр. 29/1999 г., в сила от 30.03.1999 г.
- ✓ Наредба №3 от 05.08.2014г. за изискванията за реда и начина за инвентаризиране на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили, издадена от министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр.70/2014г.
- ✓ Наредба №1 от 9 февруари за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (обн., ДВ, бр.13/2015г.)
- ✓ Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, приета с ПМС № 11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г.;
- ✓ Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти, приета с ПМС № 352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ. бр.2 от 08.01.2013 г.);
- ✓ Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, приета с ПМС № 256 от 13.11.2013 г., обн. ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г.,;
- ✓ Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори, приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г.;
- ✓ Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, приета с ПМС № 221 от 14.09.2012 г., обн. ДВ. бр.73 от 25.09.2012 г.;
- ✓ Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, приета с ПМС № 120 от 30.05.2008 г., обн., ДВ, бр. 53 от 10.06.2008 г., посл. изм. и доп. бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.)

Министерството на околната среда и водите е компетентен орган, отговарящ за разработването и прилагането на националната политика по управление на отпадъците. Министерството изготвя и представя за одобрение от Министерския съвет Национален план за управление на отпадъците и осигурява неговото прилагане. Планът съдържа анализ на текущото състояние на управлението на отпадъците в Р България, мерките, които трябва да

се предприемат за подобряване на съобразената с околната среда подготовка за повторна употреба, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците, както и оценка на начина по който планът ще подпомогне изпълнението на целите и прилагане на разпоредбите на ЗУО и подзаконовите нормативни актове

Общинските съвети изготвят и приемат наредби, с които се определят условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, на своя територия, както и заплащането за предоставяне на съответните услуги по реда на Закона за месните данъци и такси.

При прилагането на Националния план за управление на дейностите за отпадъците Министерството на околната среда и водите се подпомага от следните институции:

Министерството на здравеопазването участва при прилагането на изискванията за третиране на болнични отпадъци и лекарства с изтекъл срок на годност.

Министерството на земеделието и храните участва при процесите свързани с рекултивация на депа. То участва също при установяването на изисквания за защита на почвата и контрол при употребата на отпадъци в селското стопанство.

Държавната агенция по метрология и технически надзор организира и координира развиването на национални стандарти в сектора по управление на отпадъците.

Националният статистически институт събира и обобщава информация за битовите, строителните и производствени отпадъци на национално ниво.

➔ **Опасни отпадъци**

✓ **Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане**

Базелската конвенция е подписана на 22.03.1989 г. в Базел, Швейцария, и в сила за България от 16.05.1996 г.

Базелската конвенция е международен механизъм за контрол на трансграничното движение и управление на опасните отпадъци и тяхното обезвреждане.

Страните-членки на конвенцията трябва да предприемат подходящи мерки с цел да обезпечат свеждането до минимум на образуването на опасни и други отпадъци и трансграничния им превоз, както и наличността на подходящи съоръжения за обезвреждане на отпадъците.

Изискванията за опасните отпадъци са въведени в националното законодателство чрез:

✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.

✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и на опасни отпадъци, приета с ПМС № 53/19.03.1999 г., обн., ДВ, бр. 29/1999 г., в сила от 30.03.1999 г. С наредбата се определят изискванията към дейностите по третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.

✓ Наредба №3 от 05.08.2014г. за изискванията за реда и начина за инвентаризиране на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили, обн., ДВ, бр.70/2014г. Наредбата регламентира изискванията към реда и начина за инвентаризиране и обезвреждане на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили.

Към момента в Р България, цялото количество инвентаризирано оборудване, съдържащо ПХБ е изведено от експлоатация и обезвредено в рамките на ЕС.

✓ Наредба №1 от 9 февруари за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения, обн., ДВ, бр.13/2015 г. В наредбата са дадени изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на здравните и лечебните заведения. Компетентни органи по наредбата на МОСВ и МЗ.

✓ Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри, обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.

✓ Регламент (ЕС) № 1357/2014 на Комисията от 18 декември 2014 година за замяна на приложение III към Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно отпадъците и за отмяна на определени директиви

✓ Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното третиране.

Въведени са допълнителни изисквания за издаване на разрешения за всички дейности с опасни отпадъци и за съоръженията и инсталациите за тяхното обезвреждане.

Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по околна среда и РИОСВ са отговорни за прилагането и привеждането в действие на законодателството по управлението на опасни отпадъци. РИОСВ отговарят за издаването на разрешителни за дейности, свързани с управлението на опасни отпадъци; за проверката на документацията и спазването на изискванията за отчет и за условията, при които следва да се извършват периодичните проверки на инсталациите за депониране на отпадъци.

➔ **Наблюдение и контрол на превоза на отпадъци**

Изискванията за трансграничен превоз на отпадъци са регламентирани чрез:

✓ Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно превози на отпадъци

✓ Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци, приета с ПМС № 195 от 10.07.2014 г., обн., ДВ, бр. 59 от 18.07.2014 г.)

✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци, приета с ПМС № 53/19.03.1999, обн., ДВ, бр. 29/1999 г., в сила от 30.03.1999 г.

✓ Закон за ратифициране на Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане, обн., ДВ, бр. 8/1996 г., в сила 16.05.1996 г.

Министерството на околната среда и водите е компетентен орган по Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превози на отпадъци и отговаря за прилагане на политиките в тази област. Министерството издава разрешения за превози на отпадъци за, от и през територията на Р България. Контролът по прилагане на изискванията на регламента се осъществява от страна на регионалните инспекции по околна среда към МОСВ, Агенция “Митници”, Главна дирекция „Гранична полиция“ и изпълнителните

транспортни агенции към Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

➔ **Изгаряне на опасни отпадъци**

Изискванията за изгаряне на опасни отпадъци са в следното законодателство:

✓ Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)

✓ Наредба № 4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр. 36 от 2013 г.)

С наредбата се определят изискванията и условията за изграждане и експлоатация на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на твърди и течни отпадъци с оглед предотвратяване, намаляване и/или ограничаване в максимално високо степен на замърсяването на околната среда, включително на изпусканията в резултат на изгарянето емисии на вредни вещества в атмосферния въздух, почвите, повърхностните и подземните води и произтичащият от тях риск за човешкото здраве.

➔ **Действащи и нови инсталации за изгаряне на битови отпадъци**

✓ Наредба № 4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр. 36 от 2013 г.)

Министерството на околната среда и водите е компетентен орган по прилагането и изпълнението на наредбата. Регионалните инспекции по околна среда и водите са отговорни за издаването на разрешения и извършването на инспекции на общинските инсталации за изгаряне на отпадъци.

➔ **Депониране на отпадъци**

✓ Директива 2011/97/ЕС на Съвета от 5 декември 2011 година за изменение на Директива 1999/31/ЕС по отношение на специфичните критерии за съхранение на метален живак, считан за отпадък.

✓ Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви (Текст от значение за ЕИП)

✓ Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци.

✓ Решение 2003/338/2002 г. на Съвета за определяне на критерии и процедури за приемане на отпадъци на депа съгласно чл.16 и приложение II към директива 1999/31/ЕО

✓ Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, обн., ДВ, бр. 81/17.09.2004 г.

✓ Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на

отпадъци (издадена от министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.

✓ Наредба № 14 от 15.11.2010 г. за реда и начина за изчисляване на размера на отчисленията и разходване на събраните средства за дейностите по закриване и следексплоатационни грижи на площадките на депата за отпадъци, обн., ДВ, бр. 93 от 26.11.2010 г.

Със законодателството се въвеждат техническите изисквания по отношение на земната основа, долния изолиращ екран, дренажната и газоотвеждащите системи и закриването на депата. Установени са процедурите по издаване на разрешения, мониторинг и приемане на отпадъци.

Изискванията се прилагат за всички новоизграждащи се депа за отпадъци. Операторите са задължени да изготвят и прилагат план за функционирането на всички съществуващи депа.

Компетентни органи по прилагането на законодателството са Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по околна среда, Регионалните инспекции по околната среда и водите и общините.

➔ **Опазване на почвите в случаите на употреба на утайки в селското стопанство**

✓ Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, обн., ДВ, бр. 63/12.08.2016 г.

Министерството на околната среда и водите и Министерството на земеделието и храните чрез Българска агенция по безопасност на храните са компетентни органи по прилагането и изпълнението на изискванията на наредбата.

➔ **Батерии и акумулатори, съдържащи някои опасни вещества**

✓ Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори, приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., посл. изм. и доп., бр. 66 от 28.08.2015 г., в сила от 28.08.2015 г.

Министерството на околната среда и водите, респективно Изпълнителната агенция по околна среда и РИОСВ са компетентни органи по прилагането и изпълнението на изискванията на наредбата. Общините са компетентни органи по отношение на организацията за разделното събиране на негодните за употреба батерии и акумулатори на тяхната територия.

➔ **Материали и компоненти за моторни превозни средства (МПС), съдържащи някои опасни вещества**

✓ Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, приета с ПМС № 11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г.;

Министерството на околната среда и водите, респективно Изпълнителната агенция по околна среда и РИОСВ са компетентни органи по прилагането и изпълнението на изискванията на наредбата. Комисията за защита на потребителите осъществява контрол върху пусканите на пазара МПС относно съдържанието на някои опасни вещества в техни материали и компоненти. Общините са компетентни органи по отношение на определяне на местата за събиране на излезли от употреба МПС на тяхната територия.

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ

Закон за опазване на земеделските земи (ЗОЗЗ), обн., ДВ, бр. 35/1996 г., посл. изм. и доп., бр. 61 от 5.08.2016 г., в сила от 5.08.2016 г., урежда опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи. Законът установява задължението на собствениците и ползвателите на земеделски земи да ги опазват от ерозия, замърсяване, засоляване, кисляване, заблатяване и др. увреждания. С оглед изпълнение на това основно задължение на собствениците се забранява употребата на пестициди, минерални листоподхранващи торове и микроторове, както и биологично активни вещества, които не са получили биологична и токсикологична регистрация от специализираните комисии и съвети към Министерството на земеделието и храните, Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите. Забранява се също и използването на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерство на земеделието и горите, използването за напояване на води, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми и др.

Регламентирани са данъчни и кредитни преференции за собствениците и ползвателите на земеделските земи, които спазват задължителните ограничения при ползване на земеделските земи и прилагат системите на органично земеделие и земеделие с редуцирано използване на хербициди, пестициди и изкуствени торове.

С цел оказване съдействие на собствениците и ползвателите на земеделските земи при изпълнение на горепосочените задължения, Министерство на земеделието и храните е длъжно да осигурява официална информация за качествата на земеделските земи; за задължителните ограничения при ползването на пестициди, торове, биологично активни и други вещества, които са регистрирани и одобрени за приложение, санитарните норми за тяхната употреба, а също така и за веществата, забранени за приложение и др. МЗХ поддържа информационна система за земеделските почвени ресурси и специален регистър за земеделските земи:

- замърсени с тежки метали и металоиди, радионуклиди, нефтопродукти и други органични замърсители, промишлени, строителни и битови отпадъци;
- застрашени от ерозия, замърсяване, засоляване, кисляване и заблатяване.

За извършване на дейности, водещи до увреждане на земеделска земя, лицата се наказват с глоба в установените в закона размери.

ЗАКОН ЗА ЗДРАВЕТО

Закон за здравето, обн., ДВ, бр. 70/2004 г., в сила от 01.01.2005 г., посл. изм. и доп. бр. 27 от 5.04.2016 г. Този закон урежда обществените отношения, свързани с опазване здравето на гражданите и съдейства за създаване на благоприятни условия за пълно физическо, психическо и социално благополучие на населението.

Специализиран орган за провеждане на държавната политика по здравеопазването е Министерството на здравеопазването, което пряко или чрез своите органи ръководи, координира и контролира дейността по опазване и възстановяване здравето на населението.

Министърът на здравеопазването, министърът на вътрешните работи, министърът на земеделието и храните и министърът на околната среда и водите контролират вноса, износа и транзита на стоките, имащи значение за здравето на населението, както и производството, съхраняването, транспортирането, търговията и обезопасяването на опасните химически вещества и източници на йонизиращи лъчения.

Министърът на здравеопазването установява задължителни хигиенни норми и изисквания и санитарни правила по всички въпроси на хигиената, радиационната защита и епидемиологията.

Министерството на здравеопазването упражнява държавен санитарен контрол чрез специализирани органи – дирекция "Държавен здравен контрол", Националният център по радиология и радиационна защита (НЦРРЗ) и регионалните здравни инспекции (РЗИ)

На държавен санитарен контрол подлежат производството, вносът, транспортирането, съхранението и прилагането на опасни химични вещества и смеси, средства за растителна защита, изкуствени торове, растежни регулатори, препарати за ветеринарни и ветеринарномедицинските цели;

С органите на държавния санитарен контрол се съгласуват новите химични и биологични вещества, средства и методи за производство на хранителните продукти, източници на йонизиращи лъчения, стимулатори в растениевъдството и животновъдството, химични и микробни средства за растителна защита, синтетични и биосинтетични материали и други химични и биологични продукти.

Министърът на здравеопазването определя списъка на стоките, имащи значение за здравето на населението, за чието производство и прилагане се изисква разрешение от органите на държавния санитарен контрол. Условието и реда за издаване на санитарни разрешения и за провеждане на държавния санитарен контрол върху стоките се определят с наредба на министъра на здравеопазването.

Министърът на здравеопазването определя списъците на стоките от внос, имащи значение за здравето на населението, които се допускат в страната след регистрацията и издаване на санитарно разрешение. Условието и редът за извършване на регистрацията, за издаване на разрешителни и за реализация на стоките се определят с наредба на министъра на здравеопазването.

Органите на държавния санитарен контрол могат да забраняват производството, пренасянето, превозването и употребата на хранителни продукти, химични вещества и други материали и предмети, вредни или опасни за здравето на хората, и разпореждат те да бъдат унищожени или преработени и използвани за други цели.

ЗАКОН ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Закон за здравословни и безопасни условия на труд, обн., ДВ, бр. 124/1997г., посл. изм. и доп. бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.11.2015 г.

Този закон урежда правата и задълженията на: държавата; работодателите; работниците и служителите; лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие и други организации и юридически лица, за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд. Законът се прилага във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от формата на организация, вида на собственост и основанието, на което се извършва работата или обучението, доколкото в друг закон или международен договор, по който страна е РБългария, не е предвидено друго.

Цялата отговорност за осигуряване на безопасността и здравето на работниците носи работодателят. Юридическите и физическите лица, които самостоятелно наемат работници или служители по трудово правоотношение, както и лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да осигурят здравословни и безопасни условия на

труд, както на работещите, така и на всички останали лица, които по друг повод се намират във или в близост до работните помещения, площадки или места.

Съгласно закона, осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд изисква предприемане на мерки за: предотвратяване на риска за живота и здравето на работещите; приспособяване на условията на труд към индивида с цел намаляване и премахване на вредното им влияние върху неговото здраве; въвеждане на техническия прогрес в технологичните процеси, машини и съоръжения; замяна на опасните производства, работното оборудване, инструменти, вещества, суровини и материали с безопасни или с по-малко опасни; прилагане на единна обща политика за превантивност, обхващаща технологията, работните места и организацията на работа, условията на труд и социалните взаимоотношения; използване на колективните средства за защита с предимство пред личните предпазни средства; предоставяне на работещите лица на необходимата информация във връзка с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд; обозначаване на съществуващи опасности и източниците на вредни за здравето и безопасността фактори и др.

Законът въвежда изискването вещества, суровини и материали, които притежават свойства, създаващи риск за здравето да се използват само по технологии, които ефективно предпазват работещите от заболявания и злополуки.

Цялостен контрол по спазването на този закон упражнява Министерство на труда и социалната политика.

Специализираната контролна дейност по изпълнението на този закон, както и на други нормативни актове се извършва от Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" чрез нейните структури.

Лицата, които нарушават изискванията или не изпълняват задълженията си по този закон, носят отговорност по Кодекса на труда и другите специфични за съответната дейност закони и нормативни актове.

Законът за здравето и Законът за безопасни и здравословни условия на труд дефинират правомощията и задълженията на държавните органи от системата на Министерството на здравеопазването и Министерство на труда и социалната политика, както и основните изисквания към работодателите за поддържане на концентрации на вредни вещества под пределно допустимите стойности в работната среда и осъществяване на контрола по изпълнение на задълженията на работодателите във връзка с провеждане на превантивни дейности. Компетенциите на държавните органи се разпростират върху всички категории опасни вещества, имащи вредно въздействие върху здравето на хората.

Подзаконови нормативни актове в обхвата на двата закона, въвеждащи изисквания по отношение на опасни химични вещества и смеси:

✓ Наредба № 5/11.05.1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска, обн., ДВ, бр. 47/1999 г.

✓ Наредба № 5 от 9.02.2015 г. за определяне на максимално допустимите количества на някои замърсители в храните, обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., в сила от 20.02.2015 г.

✓ Наредба № 2/2015 г. на МЗ за норми за максимално допустимите количества на остатъци от пестициди в храните, обн., ДВ, бр. 9 от 23.01.2015 г.

✓ Наредба № 13/30.10.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа, обн., ДВ, бр. 8/2004 г., в сила 31.01.2005 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр.46 от 23 Юни 2015 г.

✓ Наредба № 7/23.09.1999 г. за минимални изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване, обн., ДВ, бр. 88/1999 г., в сила от 9.01.2000 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. бр. 24 от 12.03.2013 г.

✓ Наредба № 10/26.09.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа, обн., ДВ, бр. 94/2003 г., в сила 25.10.2004 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 46 от 23.06.2015 г.

➔ **Предотвратяване и намаляване замърсяването на околната среда с азбест**

✓ Наредба №5/15.04.2003 г. за предотвратяване и намаляване на замърсяването на околната среда с азбест, обн. ДВ бр. 39/2003 г.

✓ Наредба № 13/30.10.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа, обн., ДВ, бр. 8/2004 г., в сила 31.01.2005 г., посл., ДВ, изм. и доп. ДВ. бр.46 от 23 Юни 2015 г.

ПУСКАНЕ НА ПАЗАРА НА БИОЦИДИ

✓ **Регламент (ЕО) № 1107/2009** на Европейския Парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета обхваща разрешаването, употребата и контролирането на ПРЗ. Основната цел на новия законодателен акт е хармонизиране на правилата за разрешаване на ПРЗ на пазара в отделните държави от Европейския съюз чрез опростени и категорични критерии и процедури за оценка на риска и гарантиране на високо равнище на защита на човешкото здраве и околната среда. Одобряването на ПРЗ за продажба на българския пазар е двуетапен процес, като активното вещество се одобрява за включване в европейския позитивен списък, а след това формулирания продукт се разрешавана на национално ниво чрез прилагането на единни принципи за оценка на риска от активното вещество за хората, нецелите организми, в храна, фуражи и околната среда. Компетентен орган по прилагане на регламента е Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ).

✓ **Наредба № 3** от 24.01.2005 г. за условията и реда за извършване на дезинфекции, дезинсекции и дератизации, обн., ДВ, бр. 12 от 4.02.2005 г., изм. и доп., бр. 14 от 15.02.2011 г., в сила от 15.02.2011 г.

✓ **Регламент № 528/2012 (ЕС)** на Европейския Парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди. Предмет на Регламента е предоставянето на пазара и употребата на биоциди, които се използват за защита на здравето на хората и животните, както и за защита на материали и изделия срещу вредни организми, като пестициди или бактерии, чрез действието на активните вещества, съдържащи се в биоцида. С Регламента се цели подобряване функционирането на пазара на биоцидните продукти в ЕС, като в същото време се гарантира висока степен на защита на здравето на хората и околната среда. За всички биоциди се изисква разрешение преди да бъдат пуснати на пазара, а активните вещества, съдържащи се в тях, трябва да бъдат предварително одобрени. Регламентът относно биоцидните продукти цели да хармонизира пазара на ниво ЕС, да опрости процедурите за одобряване на активни вещества и разрешаване на биоциди и да въведе срокове за оценка, изготвяне на становища и вземане на решения за държавите членки.

ПУСКАНЕ НА ПАЗАРА НА ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА

✓ **Регламент (ЕО) № 1107/2009** на Европейския Парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета обхваща разрешаването, употребата и контролирането на ПРЗ. Основната цел на новия законодателен акт е хармонизиране на правилата за разрешаване на ПРЗ на пазара в отделните държави от Европейския съюз чрез опростени и категорични критерии и процедури за оценка на риска и гарантиране на високо равнище на защита на човешкото здраве и околната среда. Одобряването на ПРЗ за продажба на българския пазар е двуетапен процес, като активното вещество се одобрява за включване в европейския позитивен списък, а след това формулирания продукт се разрешава на национално ниво чрез прилагането на единни принципи за оценка на риска от активното вещество за хората, нецелите организми, в храна, фуражи и околната среда. Компетентен орган по прилагане на регламента е Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) и Центъра за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ).

✓ **Закон за защита на растенията (ЗЗР)**, Обн. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2014г., изм. ДВ. бр.12 от 13 февруари 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.44 от 10 юни 2016 г.

Със закона се въвеждат изискванията за прилагане на основните европейски регламенти, свързани с управлението на ПРЗ и торове. Този закон урежда обществените отношения, свързани с мерките по прилагане на Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита; Изискванията към продуктите за растителна защита с цел защита на здравето на хората и животните и опазване на околната среда, биологичното им изпитване, тяхната употреба съгласно изискванията на Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за създаване на рамка за действие на Общността за постигане на устойчива употреба на пестициди (ОВ, L 309/71 от 24 ноември 2009 г.) и контрола върху производството, пускането на пазара, търговията, препаковането и употребата им; Изискванията за извършване на специализирани растителнозащитни услуги и последващия контрол върху тях;

ЗЗР регламентира мерките по прилагане на Регламент (ЕО) № 2003/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 2003 г. относно торовете и определя изискванията към торовете, подобрителите на почвата, биологично активните вещества и хранителните субстрати и контрола при производството, пускането на пазара и употребата им.

Българската агенция по безопасност на храните е компетентен и координиращ национален орган по смисъла на чл. 75, параграфи 1 и 2 от Регламент (ЕО) № 1107/2009, освен в случаите по чл. 2, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за Центъра за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ е компетентен и координиращ орган относно пускането на пазара на продукти за растителна защита по процедурите за одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти, както и за извършване на оценка с доклад за оценка при разрешаване, подновяване, изменение и отнемане на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукти за растителна защита).

Предстои финализиране на подзаконовите нормативни актове в обхвата на Закона за защита на растенията (ЗЗР), въвеждащи изисквания по отношение производство, разрешаване, регистрация, употреба, търговия, съхранение и контрол на ПРЗ и торове:

- Наредба за условията и реда за контрол върху търговията, препаковането, съхранението и употребата на продукти за растителна защита (по член 120, ал. 1 от ЗЗР).

- Наредба за условията и реда за употреба на продукти за растителна защита (по член 104, ал. 1 от ЗЗР).
- Наредба за условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, преупаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита (по член 47 от ЗЗР).
- Наредба за условията и реда за регистрацията, етикетването, пускането на пазара, употребата и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати (по член 133, ал. 2 от ЗЗР).

3.2.2. МЕЖДУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ И ДОГОВОРИ

В областта на опазването на околната среда Република България е страна по редица международни конвенции:

- **Ротердамска конвенция** относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди, подписана от Р България на 11.09.1998 г. в Ротердам, Холандия; Ратифицирана със закон, приет от 38-то НС на 28.06.2000 г. - ДВ, бр. 55 от 7.07.2000 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 33 от 23.04.2004 г., в сила от 24.02.2004 г., изм. и доп., бр. 88 от 4.11.2005 г., в сила от 1.02.2005 г., доп., бр. 21 от 20.03.2009 г., в сила от 1.02.2009 г., бр. 26 от 1.04.2016 г.
- **Стокхолмска конвенция** за устойчивите органични замърсители, подписана от РБългария на 23 Май 2001 в Стокхолм. Ратифицирана със закон, приет от 39-то НС на 30.09.2004 г. - ДВ, бр. 89 от 12.10.2004 г. Издадена от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 34 от 19.04.2005 г., в сила за Република България от 20.03.2005 г., изм. и доп., бр. 59 от 29.07.2016 г.
- **Конвенция Минамата относно живака**, подписана на 10 октомври 2013 г., ратифицирана със закон, приет от 43-тото НС на 02.09.2016 г., обн., ДВ, 71 от 13.09.2016 г.
- **Конвенция на ООН** за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества, ратифицирана от Народното събрание със закон, обн., ДВ, бр. 60/1992 г., в сила 23.12.1992 г., попр., бр. 58/2001 г.;
- **Базелска конвенция** за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане, ратифицирана от Народното събрание със закон, обн., ДВ, бр. 8/1996 г., в сила 16.05.1996 г.;
- **Конвенция** за психотропните вещества, обн., ДВ, бр. 30/1972 г., в сила 16.08.1976 г., попр., бр. 83/1996 г.;
- **Единна конвенция** по упойващите вещества от 1961 г., изменена с Протокол от 1972 г., ратифицирана ДВ 67/1968 г., обн. ДВ 87/1996 г., в сила 17.08.1996 г.;
- **Виенска конвенция** за защита на озоновия слой, обн., ДВ, бр. 82/1989 г., в сила 18.02.1991 г., бр. 71/1999 г.– **Монреалски протокол** за веществата, които нарушават озоновия слой, подписан на 16.09.1987 г., обн., ДВ, бр. 82/1989 г., в сила от 18.02.1991г.;
- **Женевска конвенция** за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (Женева, 1979 г.), ратифицирана 1981 г., в сила 16.03.1983 г., **Протокол** за устойчивите

органични замърсители към Женевска конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, обн. ДВ, бр. 102/2003, в сила 23.10.2003 г.;

- **Рамкова конвенция на ОН** по изменение на климата от 1992 г., ратифицирана и в сила от 1995 г., Протокол от Киото от 1997 г., подписан 1998 г., ратифициран и в сила от 2005 г.;
- **Конвенция** за достъп до информация, участие на обществеността в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда (Дания, 1998 г.), подписана;
- **Конвенция** за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Еспо, Финландия, 1991 г.), ратифицирана ДВ 28/1995 г., в сила 10.09.1997 г., изм., бр. 89/1999 г., Протокол за стратегическа оценка на околната среда, подписан от Р България на 21.05.2003 г. в Киев, Украйна;
- **Конвенция** за трансграничните въздействия на промишлените аварии (Хелзинки, Финландия, 1992 г.), ратифициран ДВ 28/1995 г., в сила 12.05.1995 г., Протокол за гражданска отговорност за трансгранична щета, причинена от вредна дейност, подписан от Р България на 21.05.2003 г. в Киев, Украйна;
- **Конвенция** за опазване на Черно море от замърсяване, подписана от Р България на 21.04.1992 г. в Букурещ, Румъния, ратифицирана ДВ 99/1992 г., в сила 15.01.1994 г.
- **Конвенция** за сътрудничество при опазване и устойчиво използване на река Дунав, ратифицирана със Закон, приет от 38-о Народно събрание на 24.03.1999 г., ДВ, бр. 30/1999 г., обн., ДВ, бр. 49/2002 г., попр., ДВ 53/2002 г.
- **Конвенция** за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване, подписана на 13.01.1993 г. в Париж. Ратифицирана със Закон от Народното събрание на 29.06.1994 г., обн. ДВ, бр. 55/ 1994 г., издадена от Министерството на външните работи, обн. ДВ 103/2001 г., в сила от 29.04.1997 г., попр., бр. 1/2002 г., доп. ДВ, бр.93/2004.

3.2.3. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПО КАТЕГОРИИ НА УПОТРЕБА НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЕТАПИТЕ ОТ ТЕХНИЯ ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ

Въз основа на информацията, представена в точки 3.1 и 3.2, е направен стратегически преглед на инструментите за регулиране на химичните вещества и смеси за основните категории на употреба по етапи от техния жизнен цикъл- от производство/внос до депониране на отпадъците.

В таблица 3-2 е представена нормативната уредба по етапи от жизнения цикъл на химичните вещества, като с “X” са означени тези етапи, които са адекватно регулирани. При липса на нормативно регулиране или ако съществуващото законодателство е недостатъчно, клетката е празна.

Таблица 3- 2: Преглед на нормативната база за управление на химичните вещества и смеси по категории на употреба и етапи от жизнения им цикъл

Категория химични вещества и смеси	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Износ	Депониране
Пестициди	X	X	X	X	X	X	X	X

Категория химични вещества и смеси	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Износ	Депониране
Минерални торове	X	X	X	X	X	X	X	
Промислени химични вещества и смеси	X	X	X	X	X	X	X	X
Нефтохимически продукти	X	X	X	X	X	X	X	X
Химични вещества и смеси за бита	X	X	X			X	X	
Опасни отпадъци	X	X	X	X	X	X	X	X

➔ **ПЕСТИЦИДИ (ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА) (селско стопанство, здравеопазване и бит)**

- **Регламент (ЕО) № 1107/2009** на Европейския Регламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета
- **Закон за почвите** (Обн. ДВ. бр.89/06.11.2007г., изм. ДВ. бр.98/14.12.2010г., в сила от 1.01.2011 г., посл. изм. ДВ, бр. 92/22.11.2011 г.).

С този закон се уреждат обществените отношения, свързани с опазването на почвите от увреждане, както и тяхното устойчиво ползване и трайно възстановяване като компонент на околната среда.

С **Наредба № 3 от 1.08.2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите**, обн., ДВ, бр. 71 от 12.08.2008 г., в сила от 12.08.2008 г. се определят нормите за ПК, МДК и интервенционни концентрации (ИК) за устойчиви органични замърсители и нефтопродукти в почвите (определени като общо съдържание в mg/kg суха почва). В приложение 2 към наредбата са включени норми за УОЗ пестициди, полициклични ароматни въглеводороди (сума от 16 РАН съединения), полихлорирани бифенили (РСВ сума и 6 РСВ конгенера).

- **Закон за защита на растенията**, Обн., ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г., изм., бр. 12 от 13.02.2015 г., изм. и доп., бр. 44 от 10.06.2016 г., в сила от 10.06.2016 г.;

Законът за защита на растенията урежда изискванията по отношение разрешаването, пускането на пазара, употребата и контрола на ПРЗ, торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати. Българската агенция по безопасност на храните е компетентен и координиращ национален орган по смисъла на чл. 75, параграфи 1 и 2 от Регламент (ЕО) № 1107/2009, освен в случаите по чл. 2, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за Центъра за оценка на риска по хранителната верига.

Предстои финализиране на подзаконовите нормативни актове в обхвата на Закона за защита на растенията (ЗЗР), въвеждащи изисквания по отношение производство, разрешаване, регистрация, употреба, търговия, съхранение и контрол на ПРЗ и торове.

- **Закон за храните** (Обн. ДВ. бр.90/15.10.1999г., посл.изм. и доп. ДВ. бр.44 от 10 Юни 2016 г.);

Този закон определя изискванията към храните, мерките и условията за осигуряване на тяхната безопасност, опаковане и етикетирание; изискванията към всички етапи на производство, преработка и дистрибуция и търговия на храни; правата и задълженията на лицата, които произвеждат или извършват търговия с храни и правилата за извършване на официален контрол.

- **Закон за фуражите** (обн. ДВ. бр.55/07.07.2006 г., посл. изм. ДВ. бр.58 от 26 юли 2016г.).

Този закон урежда изискванията към фуражите, мерките и условията за осигуряване хигиена на фуражите и тяхната безопасност, опаковане, етикетирание, представяне, включително рекламата им; условията и реда, както и изискванията към всички етапи на производство, преработка, съхранение, транспортиране, пускане на пазара, включително употреба на фуражи; Правата и задълженията на операторите във фуражния сектор; Правилата за извършване на официален контрол, включително и верифициране на съответствието с нормативните изисквания; Правомощията на органите за официален контрол; Функциите и правомощията на професионалните организации на операторите във фуражния сектор, възложени им с този закон.

Законът има за цел да гарантира спазването на нормативните изисквания на всеки етап на производство, преработка, съхранение, транспортиране, пускане на пазара и употреба на фуражи, с оглед защита на здравето на животните и хората и околната среда; Да осигури прилагането на законодателството на Европейската общност в областта на фуражите и тяхната безопасност на национално ниво.

Министърът на земеделието и храните провежда държавната политика в областта на фуражите.

Като държава-членка на ЕС и в изпълнение на разпоредбите на Регламенти (ЕО) №178/2002, 882/2004 и 396/2005 Република България ежегодно изготвя и изпълнява единна Национална програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП).

Европейското и българското законодателство в областта на безопасността на храните и в областта на растителната защита еднозначно определя целите на контролната програма:

- да се извърши оценка на риска за здравето на потребителите, вследствие от експозицията им с пестицидни остатъци, приемани с храните;
- да се осигури коректното прилагане на разрешените за употреба продукти за растителна защита (доза на приложение, карантинни срокове, използването им само за цели, за които са разрешени);

Нормативна база, въз основа на която се извършва оценка на съответствието на НПКОП:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 396/2005** относно максимално допустимите количества на остатъци от пестициди в и върху храни и фуражи от растителен и животински произход и за изменение на Директива 91/414/ЕИО на Съвета;
- ✓ **Регламент (ЕО) № 1213/2008** на Комисията относно координирана многогодишна контролна програма на Общността за 2009, 2010 и 2011 г. за гарантиране спазването на изискванията за максимално допустимите граници на остатъчни вещества от

пестициди във и върху храни от животински и растителен произход и за оценка на потребителската експозиция на тези остатъчни вещества;

- ✓ **Регламент (ЕС) № 915/2010** на Комисията относно координирана многогодишна контролна програма на Съюза за 2011, 2012 и 2013 г. от 12 октомври 2010 година за гарантиране спазването на максимално допустимите граници на остатъчни вещества от пестициди във и върху храни от животински и растителен произход и за оценка на потребителската експозиция на тези остатъчни вещества;
- ✓ **Регламент за изпълнение (ЕС) № 1274/2011** на Комисията от 7 декември 2011 година относно координирана многогодишна контролна програма на Съюза за 2012, 2013 и 2014 г. за гарантиране спазването на максимално допустимите граници на остатъчни вещества от пестициди във и върху храни от животински и растителен произход и за оценка на потребителската експозиция на тези остатъчни вещества;
- ✓ **Регламент (ЕС) 788/2012** относно координирана многогодишна контролна програма на Съюза за 2013, 2014 и 2015 г.;
- ✓ **Регламент (ЕС) № 2015/595** относно координирана многогодишна контролна програма на Съюза за 2016, 2017 и 2018 г. за гарантиране спазването на максимално допустимите граници на остатъчни вещества от пестициди във и върху храни от животински и растителен произход за оценка на експозицията на потребителите на тези пестицидни остатъци;
- ✓ **Регламент (ЕО) № 669/2009** на Комисията относно от 24 юли 2009 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на засиления официален контрол върху вноса на някои фуражи и храни от неживотински произход и за изменение на Решение 2006/504/ЕО.

Внос/Производство/Съхранение/Транспорт/Разпространение:

- ✓ Наредба за условията и реда за контрол върху търговията, препаковането, съхранението и употребата на продукти за растителна защита (*предстои финализиране на процедурата за приемане на наредбата*).
- ✓ Наредба за условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, препаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита (*предстои финализиране на процедурата за приемане на наредбата*).

Употреба:

- ✓ **Закон за опазване на земеделските земи**, обн., ДВ, бр. 35/1996 г., посл. изм. и доп., ДВ, изм., бр. 61 от 5.08.2016 г., в сила от 5.08.2016 г.;
- ✓ Наредба № 12/18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, ДВ 63/2002 г. посл. изм. и доп. бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г.;
- ✓ Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, в сила от 12.08.2008 г., обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008 г.;
- ✓ Наредба № 2/2015 г. на МЗ за норми за максимално допустимите количества на остатъци от пестициди в храните (обн., ДВ, бр. 9 от 23.01.2015 г.);
- ✓ Наредба № 5 от 9.02.2015 г. за определяне на максимално допустимите количества на някои замърсители в храните, обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., в сила от 20.02.2015 г.;

- ✓ Наредба за условията и реда за употреба на продукти за растителна защита (*предстои финализиране на процедурата по одобрението на наредбата*).

Депониране: Прилага се нормативната база по управление на отпадъците.

➔ **МИНЕРАЛНИ ТОРОВЕ**

- ✓ **Закон за защита на растенията (ЗЗР)**, обн., ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г., изм., бр. 12 от 13.02.2015 г., изм. и доп., бр. 44 от 10.06.2016 г., в сила от 10.06.2016 г.

В глава 7 от ЗЗР са разписани условията и реда за пускане на пазара, употреба и контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

- ✓ **Регламент (ЕО) № 2003/2003** на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 2003 г. относно торовете.

Регламентът се прилага за продукти, които се пускат на пазара с обозначение „ЕО торове“. Установяват се изискванията, на които трябва да отговаря един тор, за да бъде обозначен като „ЕО тор“, както и отговорностите на производителите. Определят се реда и условия за пускане на пазара по отношение на състав, идентификация, етикетиране и опаковане, както и методите за вземане на проби и анализ.

Внос/Производство/Съхранение/Транспорт/Разпространение:

- ✓ Наредба за условията и реда за регистрацията, етикетирането, пускането на пазара, употребата и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати (*предстои финализиране на процедурата по одобрението на наредбата*).

Употреба:

- ✓ **Закон за опазване на земеделските земи**, бр. 35/1996 г., изм. и доп., бр. 14/2000 г., посл. изм. и доп. ДВ, изм., бр. 61 от 5.08.2016 г., в сила от 5.08.2016 г.
- ✓ Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения, приета с ПМС № 247 от 30.08.2011 г., обн., ДВ, бр. 70 от 9.09.2011 г., в сила от 10.11.2011 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 76 от 30.08.2013 г., в сила от 30.08.2013 г.
- ✓ Наредба № 12 за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, ДВ бр. 63/28.06.2002 г., посл. изм. и доп., ДВ бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г.

Депониране: Прилага се съществуващата нормативна база за управление на отпадъците.

➔ **ПРОМИШЛЕНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА /ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО И ПРЕРАБОТКА/**

- ✓ **Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси**, обн., ДВ, бр. 10/2000г., в сила от 5.02.2002г., посл. изм. и доп., бр. 102 от 29.12.2015 г.
- ✓ **Закон за здравето**, обн., ДВ, бр. 70/2004 г., в сила от 1.01.2005 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 27 от 5.04.2016 г.

Внос/пускане на пазара

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1907/2006** от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (**REACH**), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна

на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията

Разпространение/Употреба:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1272/2008** от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси (**CLP**), за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006

Транспорт:

Прилагат се международните изисквания за транспорт на опасни стоки по шосе ADR (Международен превоз на опасни стоки по шосе), ж.п. транспорт, морски и въздушен транспорт.

Съхранение:

Прилагат се инструкциите за съхранение на химичните вещества, посочени в информационния лист за безопасност.

Депониране:

Прилага се нормативната база по управление на отпадъците.

➔ НЕФТОХИМИЧЕСКИ ПРОДУКТИ

Внос/пускане на пазара

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета** от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията.

Разпространение/Употреба::

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1272/2008** на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006.

Съхранение/Транспорт:

- ✓ Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти, приета с ПМС 352 от 27.12.12, обн. ДВ, бр. 2 от 08.01.13 г., в сила от 08.01.2013 г.

Депониране: Прилага се нормативната база по управление на отпадъците.

➔ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ ЗА БИТА, ДЕТЕРГЕНТИ

✓ **Регламент (ЕО) № 648/2004 относно детергентите** е основният нормативен акт на ЕС, въвеждащ специфичните изисквания по отношение на детергентите. Мерките за прилагане на Регламента са въведени в Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС). В глава трета на закона е определен компетентен орган по смисъла на член 8, ал. 1 на Регламента, въведена е процедура за разрешаване на изключения от изискванията за биоразградимост на определени повърхностно активни

вещества (ПАВ) (членове 4 - 6 и 12, ал. 2 на Регламента) и административна процедура за обмен на информация за лабораториите, акредитирани да извършват изпитвания на ПАВ. В глава седма на ЗЗВВХВС са определени контролните органи, отговорни за прилагането и налагането на Регламента, и са въведени административно-наказателни разпоредби, приложими при нарушение на неговите разпоредби.

✓ **Регламент (ЕО) № 259/2012** изменя Регламент (ЕО) № 648/2004, като въвежда ограничения за употребата на фосфати и други фосфорни съединения в потребителски перилни детергенти и потребителски детергенти за автоматични съдомиялни машини, с цел да се намалят рисковете от еутрофикация на водните басейни, и разходите за отстраняване на фосфати от пречиствателните станции за отпадни води. Регламент (ЕО) № 259/2012 вписва в Приложение VIa гранични стойности за съдържание на фосфор, съответно 0,5 грама в препоръчително количество перилен детергент за масова употреба, необходимо за един цикъл на пране при стандартно зареждане, и 0,3 грама за стандартна доза потребителски детергент за автоматични съдомиялни машини. Ограничението за употреба на фосфати и фосфорсъдържащи съединения в перилни потребителски детергенти се прилага от 30 юни 2013 г., а ограничението за потребителски детергент за автоматични съдомиялни машини е в сила от 1 януари 2017 г.;

✓ **Регламент (ЕО) № 259/2012** въвежда също и определения за „потребителски перилен детергент“ и „потребителски детергент за автоматични съдомиялни машини“, и „предоставяне на пазара“, както и прецизира понятието „почистване“.

Производство/Съхранение/Употреба:

✓ **Регламент (ЕО) № 1223/2009** на Европейския Парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно козметичните продукти;

✓ **Регламент (ЕС) № 528/2012** на Европейския Парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди.

Транспорт/Разпространение/Депониране: няма специфична нормативна уредба.

➔ ОТПАДЪЦИ

✓ **Закон за управление на отпадъците**, обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012 г., изм., бр. 66 от 26.07.2013 г., в сила от 26.07.2013 г.; изм. с Решение № 11 от 10.07.2014 г. на КС на РБ - бр. 61 от 25.07.2014 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г.

Внос

✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.

Третиране/Транспорт

✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци, приета с ПМС № 53/19.03.1999 г., ДВ 29/1999 г.;

✓ Наредба за изискванията за пускане на пазара на луминесцентни и други лампи, съдържащи живак и за третиране и транспортиране на излезли от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак, приета с ПМС № 260/2000 г., обн., ДВ, бр. 101/2000 г., в сила от 1.01.2001 г.;

- ✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, приета с ПМС № 131/13.07.2000 г., ДВ 59/2000 г., в сила от 01.01.2001 г.;
- ✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.

Депониране/Съхранение

- ✓ Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр.78/07.09.2004 г.);
- ✓ Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, обн., ДВ, бр. 81/17.09.2004 г.;
- ✓ Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, обн., ДВ, бр. 83/17.09.2004 г.;
- ✓ Наредба №9/28.09.2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичния регистър на издадените разрешения, регистрационните документи и на закритите обекти и дейности, обн., ДВ, бр. 95/2004 г.;
- ✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.

Употреба

- ✓ Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, обн., ДВ, бр. 112/23.12.2004 г. посл. изм. и доп. ДВ, бр. 29 от 8.04.2011 г.;
- ✓ Наредба за условията и реда за намаляване на замърсяването с отпадъци от моторни превозни средства, приета с ПМС № 257/09.11.2001 г., ДВ 98/2001, в сила 01.01.2002 г., попр., бр. 110/2001 г., ДВ, бр.104/26.11.2004 г.;
- ✓ Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори, приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., посл. изм. и доп., бр. 51 от 11.06.2013 г., в сила от 11.06.2013 г.;
- ✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.;
- ✓ Наредба за търговска дейност с отпадъци от черни и цветни метали, приета с ПМС № 316 от 22.11.2004 г., посл. изм и доп., ДВ. бр.93 от 24 ноември 2009 г.;
- ✓ Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки, Приета с ПМС № 271 от 30.10.2012 г., обн., ДВ, бр. 85 от 6.11.2012 г., в сила от 6.11.2012 г., посл. изм.и доп., ДВ, бр. 30 от 15.04.2016 г., в сила от 16.06.2016 г.

Разпространение: Извършва се само от лицензирани фирми

- ✓ **Регламент (ЕС) № 850/2004** на Европейския Парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно устойчивите органични замърсители
- ✓ **Стокхолмска конвенция** за устойчивите органични замърсители

- ✓ **Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС)**, обн., ДВ, бр. 10/2000г., посл. изм. и доп, бр. 102 от 29.12.2015 г.
- ✓ **Закон за защита на растенията**, обн., ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г., изм., бр. 12 от 13.02.2015 г., изм. и доп., бр. 44 от 10.06.2016 г., в сила от 10.06.2016
- ✓ **Закон за управление на отпадъците**, обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012 г., изм., бр. 66 от 26.07.2013 г., в сила от 26.07.2013 г.; изм. с Решение № 11 от 10.07.2014 г. на КС на РБ - бр. 61 от 25.07.2014 г.

Третиране

- ✓ Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци, приета с ПМС № 53/19.03.1999 г., ДВ 29/1999 г.;

Съхранение:

- ✓ Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, обн., ДВ, бр. 81/17.09.2004 г.

Транспорт: Няма специфична нормативна база. Прилага се нормативната база по управление на отпадъците.

Разпространение/Употреба:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 1907/2006** на Европейския Парламент и на Съвета от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (**REACH**), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията.

Депониране: Няма специфична нормативна база; Прилага се нормативната база по управление на отпадъците.

- ✓ Наредба № 4 от 5.04.2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци, обн., ДВ, бр. 36 от 16.04.2013 г.
- ✓ Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, обн., ДВ, бр. 81/17.09.2004 г.
- ✓ Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, ДВ 83/24.09.2004 г.
- ✓ Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.

В таблица 3-3 е представена нормативната база за управление на УОЗ по категории на употреба и етапи от жизнения им цикъл.

Таблица 3-3: Преглед на нормативната база за управление на УОЗ по категории на употреба и етапи от жизнения им цикъл

УОЗ пестициди	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Депониране
Алдрин	Няма Забранен от 1969 г	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Диелдрин	Няма Забранен от 1969 г	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Хлордан	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Ендрин	Няма Забранен от 1969 г	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Хептахлор	Няма Забранен от 1991 г	Няма	СБК	Няма	Няма	Няма	Няма
Хептахлорбензен	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Мирекс	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
Токсафен	Няма Забранен от 1985г	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма	Няма
ДДТ	Няма Забранен от 1969 г	Няма	СБК	Няма	Няма	Няма	Няма
Линдан	Забранен от 1991 г.	Няма	СБК складове	Няма	Няма	Няма	Няма

3.3. ОБОБЩЕНО ОПИСАНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОДХОДИ И ПРОЦЕДУРИ ЗА КОНТРОЛ И УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

В Таблицы 3-4, 3-5, 3-6 и 3-7 са отразени съществуващите механизми и административни процедури за контрол и управление на различните категории химични вещества и смеси, напр. пестициди, продукти за растителна защита (изкуствени торове), промишлени химични вещества, химични вещества за бита, отпадъци в съответствие с нормативните актове, посочени в Таблица 3-2 (Информация за съществуващите нормативни актове, регламентиращи управлението на химичните вещества и смеси) и Таблица 3-3 (Нормативна база, отнасяща се до управлението на устойчивите органични замърсители).

Таблица 3- 4: Административни процедури за контрол и управление на пестициди (продукти за растителна защита) и изкуствени торове

Административна процедура	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Депониране
Класифициране, опаковане и етикетиране	X	X	X	X	X	X	X
Регистриране на активни вещества и продукти	X	X	X		X	X	
Разрешителни	X				X	X	X
Контрол	X	X	X	X	X	X	X

Административна процедура	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Депониране
Санкции	X	X	X	X	X	X	X
Информация за работниците/обществеността		X	X			X	X

(X- Адекватно регулирани в нормативната база)

Таблица 3- 5 : Административни процедури за контрол и управление на промишлени химични вещества

Административна процедура	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Депониране
Класифициране, опаковане и етикетирание	X	X	X	X	X	X	X
Нотифициране на нови химични вещества	X	X					
Разрешителни	X			X	X	X	X
Контрол	X	X	X	X	X	X	X
Санкции	X	X	X	X	X	X	X
Информация за работниците/обществеността	X	X	X			X	X

(X- Адекватно регулирани в нормативната база)

Таблица 3- 6: Административни процедури за контрол и управление на химични вещества и смеси за масова употреба

Административна процедура	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Разпространение	Употреба	Депониране
Класифициране, опаковане и етикетирание	X	X	X	X	X	X	
Регистриране на хим. в-ва и препарати	X	X	X		X	X	
Разрешителни	X*	X*	X*		X*	X*	
Контрол	X	X	X		X	X	X
Информация за работниците/обществеността	X	X	X			X	

(X- Адекватно регулирани в нормативната база); * - детергентите не подлежат на разрешителен режим

Таблица 3- 7: Административни процедури за контрол и управление на отпадъци

Административна процедура	Внос	Събиране	Временно съхраняване	Транспорт	Търговия/Употреба	Оползотворяване	Депониране
Класификация	X	X	X	X	X	X	X
Регистрация		X	X	X			X

Административна процедура	Внос	Събиране	Временно съхраняване	Транспорт	Търговия/ Употреба	Оползотворяване	Депониране
Разрешителни	X	X	X	X		X	X
Лиценз за търговия с отпадъци от черни и цветни метали					X		X
Проверка	X	X	X	X	X	X	X
Информация за работниците/обществеността			X			X	X

(X- Адекватно регулирани в нормативната база)

ЗАБРАНЕНИ ИЛИ СТРОГО ОГРАНИЧЕНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Производството, употребата, пускането на пазара и износът на определени химични вещества и смеси, класифицирани като опасни, са строго ограничени или напълно забранени, поради рискове за околната среда и здравето на човека. Въведени са забрани и ограничения за:

- ✓ Всички групи вещества и смесите, които ги съдържат, съгласно Стокхолмската конвенция и Регламента за УОЗ;
- ✓ Озоноразрушаващи вещества, съгласно Виенската конвенция;
- ✓ Азбест и азбестови материали и изделия;
- ✓ Определени активни вещества в продукти за растителна защита и биоциди;
- ✓ Определени химични вещества и смеси, вписани в Приложения XVII и XIV на Регламент REACH;
- ✓ Определени химични вещества и смеси, вписани в Приложение V на Регламент PIC.

В Таблица 3-8 са представени забранени или строго ограничени за употреба и пускане на пазара опасни химични вещества и смеси съгласно **Регламент PIC** на територията на Република България, в съответствие с Ротердамската конвенция, в таблица 3-9 – забранени УОЗ химикали за производство, пускане на пазара и употреба, съгласно **Регламент (ЕО) 850/2004 за УОЗ** както и други опасни химикали.

Таблица 3- 8: Забранени или строго ограничени химични вещества и смеси в категории промишлен химикал и продукти за растителна защита

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
1,1,1 Трихлороетан	з	
1,2-дихлороетан (етилен дибромид)	з-з	
1,2-дихлороетан (етилен дихлорид)	з-з	
	з	
Цис-1,3-дихлоропропен ((1Z)-1,3-дихлоропроп-1-ен)	з-з	
1,3-дихлоропропен	з	
2-аминобутан	з-з	
2-нафтиламин (нафтаден-2-амин) и неговите соли	з	
	з	
2-нафтилоксиоцетна киселина	з	
2,4,5-Т и неговите соли и естери	з-з	
4-аминобифенил (бифенил-4-амин) и	з	

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
неговите соли	з	
4-нитробифенил	з	
	з	
Ацефат	з-з	
Ацифлуорфен	з-з	
Алахлор	з	
Алдикарб	сo-з	
Аметрин	з-з	
Амитраз	з-з	
Антрахинон	з-з	
Съединения на арсена	сo	
Азбестови влакна		
Крокидолит	з	
Амозит	з	
Антофилит	з	
Актинолит	з	
Тремолит	з	
Хризотил	з	
Атразин	з	
Азинфос-етил	з-з	
Азинфос-метил	з	
Бенфуракарб	з	
Бенсултап	з-з	
Бензен	сo	С изключение на моторните горива, предмет на Директива 98/70/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 1998 г. относно качеството на бензиновите и дизеловите горива
Бензидин и неговите соли	сo-з	
Производни на бензидина	з	
Бифентрин	з	
Бинапакрил	з-з	
Бутралин	з	
Кадмий и неговите съединения	сo	
Кадузафос	з	
Калциферол	з	
Каптафол	з-з	
Карбарил	з-з	
Карбофуран	з	
Въглероден тетрахлорид	з	
Карбосулфан	з	
Картап	з-з	
Хинометионат	з-з	
Хлорат	з	
Хлордимеформ	з-з	
Хлорфенапир	з	
Хлорфенвинфос	з-з	
Хлормефос	з-з	
Хлоробензилат	з-з	
Хлороформ	з	
Хлортал-диметил	з	
Хлозолинат	з-з	
Холекалциферол	з	

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
Кумафурил	з-з	
Креозот и свързани с креозота вещества	з	
Кримидин	з	
Цианамид	з	
Цианазин	з-з	
Цихалотрин	з	
ДББ (ди-μ-оксо-ди-п-бутилкалаен-хидроксиборан/диоксакалаенборетан-4-ол)	з	
Диазинон	з	
Дихлобенил	з	
Диклоран	з	
Дихлорвос	з	
Дикофол	з-з	
Дикофол, съдържащ < 78 % p, p'-дикофол или 1 g/kg ДДТ и отнасящи се към ДДТ съединения	з-з	
Диметенамид	з	
Диниконазол-М	з	
Динитро-орто-крезол (ДНОК) и неговите соли (като амониева, калиева и натриева сол)	з-з	
Динобутон	з-з	
Диносеб и неговите соли и естери	з-з з	
Динотерб	з-з	
Дифениламин	з	
Прахови смеси, съдържащи комбинация от:		
Беномил ≥ 7 %	з	
Карбофуран ≥ 10 %	з	
и Тирам ≥ 15 %		
Ендосулфан	з	
Еталфлуралин	з	
Етион	з-з	
Етоксикин	з	
Етилен оксид (оксиран)	з	
Фенаримол	з	
Фенитроцион	з	
Фенпропатрин	з-з	
Фентион	сo	
Фентин ацетат	з-з	
Фентин хидроксид	з-з	
Фенвалерат	з	
Фербам	з-з	
Флуороацетамид	з	
Флуренол	з-з	
Флурпримидол	з	
Фуратиокарб	з-з	
Гуазатин	з-з	
Хексахлороетан	сo	
Хексазинон	з-з	
Иминоктадин	з-з	
Индолоцетна киселина	з	

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
Изоксатион	з	
Малатион	з	
а)Малеинов хидразид и неговите соли, различни от холинови, калиеви и натриеви соли	з	
б)Холинови, калиеви и натриеви соли на малеиновия хидразид, съдържащи повече от 1 mg/kg свободен	з	
Съединения на живака, включително неорганични съединения на живака, алкилживачни съединения и алкилоксиалкилни и арилживачни съединения, с изключение на съединенията, изброени в приложение V	з-з	
Метам	з	
Метамидофос	з	Този запис не засяга съществуващия запис за разтворими течни формулации на метамидофос, при които съдържанието на активната съставка надхвърля 600 g/l.
Метамидофос (разтворими течни смеси на веществото с повече от 600 g активна съставка/l)	з	
Метидатион	з-з	
Метомил		
Метилбромид	з-з	
Метил-паратион	з-з	
Метоксурон	з-з	
Монокротофос	з-з	
Монолинурон	з	
Монометил-дибромо-дифенил метан Търговско наименование: DBBT	з	
Монометил-дихлоро-дифенил метан; Търговско наименование: Угилек 121 или Угилек 21	з-з	
Монометил-тетрахлоридифенил метан; Търговско наименование: Угилек 141	з-з	
Монурон	з	
Никотин	з	
Нитрофен	з-з	
Нонилфеноли C ₆ H ₄ (OH)C ₉ H ₁₉	сo	
Нонилфенол етоксилати (C ₂ H ₄ O) _n C ₁₅ H ₂₄ O	сo з-з	
Октабромодифенил етер	сo	
Ометоат	з-з	
Оксидеметон-метил	з	
Паракват	з	
Паратион	з-з	
Пебулат	з-з	
Пентахлорофенол и неговите соли и естери	з-сo	
Перфлуорооктан сулфонати (PFOS)	сo	

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
C8F17SO2X		
(X = OH, соли на метал (O-M+), халид, амид и други производни, включително полимери)		
Перметрин	з	
Фосалон	з	
Фосфамидон (разтворими течни смеси на веществото с повече от 1 000 g активна съставка/l)	з-з	
Полибромирани бифенили (PBВ) освен хексабромбифенил	сo	
Полихлорирани терфенили (PCT)	з	
Процимидон	з	
Пропахлор	з	
Пропанил	з	
Профам	з	
Пропизохлор	з	
Пиразофос	з-з	
Квинтозен	з-з	
Сцилирозид	з	
Симазин	з-з	
Стрихнин	з	
Текназен	з-з	
Тербуфос	з-з	
Тетраетил олово	сo	
Тетраметил олово	сo	
Талиев сулфат	з	
Тиобенкарб	з	
Тиоциклам	з-з	
Тиодикарб	з	
Толифлуанид	з	
Триазофос	з-з	
Всички трибутилкалаени съединения, в това число:	з	
Трибутилкалаен оксид		
Трибутилкалаен флуорид		
Трибутилкалаен метакрилат		
Трибутилкалаен бензоат		
Трибутилкалаен хлорид		
Трибутилкалаен линолеат		
Трибутилкалаен нафтенат		
Трихлорфон	з-з	
Трициклазол	з	
Тридеморф	з-з	
Трифлуралин	з	
Триорганокалаени съединения, различни от трибутилкалаени съединения	сo сo	
Трис (2,3-дибромопропил) фосфат	сo	
Трис-азиридилил-фосфиноксид (1,1',1'-фосфорилтриазиридин)	сo	
Вамидотион	з-з	
Винклозолин	з	

Наименование на химикала	Ниво на ограничения (забрана (з) или строго ограничаване(сo))	Подробности за ограниченията (напр. причина за контрол, разрешени употреби, др.)
Цинеб	з	

Таблица 3- 9: Забранени за производство, пускане на пазара, употреба и износ химикали, вкл. устойчиви органични замърсители (УОЗ) и пестициди, съдържащи УОЗ

	Наименование на химикала
1.	Алдрин
2.	Диелдрин
3.	ДДТ(1,1,1-трихлоро-2,2-бис(р-хлорофенил) етан)
4.	Ендрин
5.	Хептахлор
6.	Токсафен
7.	Хлордан
8.	Хлордекон
9.	Хептабромодифенил етер C12H3Br7O
10.	Хексабромбифенил
11.	Хексабромодифенил етер C12H4Br6O
12.	Хексахлоробензен
13.	Хексахлороциклохексани, включително линдан
14.	Мирекс
15.	Пентабромодифенил етер C12H5Br5O
16.	Пентахлоробензен
17.	Полихлорирани бифенили (PCB)
18.	Тетрабромодифенил етер C12H6Br4O
19.	Козметични сапуни, съдържащи живак
20.	Съединения на живака, с изключение на съединения, изнасяни за изследователски и развойни, медицински и аналитични цели
21.	Метален живак и смеси на метален живак с други вещества, включително сплави на живака с концентрация на живак поне 95 тегл. %

3.4. ДРУГИ МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Управлението на химичните вещества и смеси в Р България се осъществява в съответствие с нормативната уредба в областта, механизми и процедури. Тяхното прилагане гарантира предотвратяване в максимална степен на вредното въздействие върху човешкото здравео и околната среда при съхранението, употребата и транспорта (включително внос и износ) на химични вещества и смеси. За тази цел са въведени правила за безопасна употреба, за опаковане и етикетирание, съхранение и транспорт на химичните вещества и смеси. Тези мерки осигуряват екологосъобразни дейности с тези вещества в работната среда и максимална степен на защита на околната среда. С влизането в сила и опита от прилагането на Регламентите REACH и CLP, се установяват специфичните отговорности и задължения на

производителите, вносителите и потребителите надолу по веригата на химични вещества и смеси, и изделия, които гарантират, че при предвидими условия на производство, употреба и пускане на пазара, тези химикали няма да засегнат неблагоприятно човешкото здраве и околната среда. Тази цел се основава на принципа, че отговорността за управлението на риска от химичните вещества е на физическите и юридически лица, които произвеждат, пускат на пазара (вкл. внос) и/или употребяват тези вещества. С процедурите по регистрация и оценка на безопасност на химичните вещества ще се събере достатъчно информация за тях и техните употреби, която да се използва за управление на рисковете от тези вещества, както и за процедури по разрешаване и ограничаване на рискови употреби и пускане на пазара.

В различни национални програми и планове за действие са определени приоритетни и други дейности, свързани с намаляване на риска или вредното въздействие на опасните химични вещества и смеси. Такива са Националните програми за озоноразрушаващите вещества и за намаляване на вредните емисии от серни и азотни оксиди, Националните програми за изграждане на депа за отпадъци и пречиствателни станции за отпадъчни води, Националната програма за преминаване към производството на безоловни бензини, Националният план за действие по околна среда–здраве и други.

Във връзка с реализирането на процедури за оценка на въздействието върху околната среда и получаването на особено за издаване на комплексни разрешителни, фирмите разработват и програми за постигане на съответствие с нормите в Европейския съюз, в които се определят и сроковете за постигане на това съответствие. В някои фирми такива програми вече бяха изпълнени успешно, а други са в процес на реализация.

Доброволните инициативи “Отговорност и грижа” и “Стюардшип продукти”, внедрявани чрез Българската камара на химическата промишленост в някои от фирмите-производители, също допринасят за намаляване на замърсяването на околната среда с химични вещества, намаляването на рисковете от аварии и създаването на по-безопасни условия на труд. Чрез инициативата “Стюардшип продукти” се постави началото на доброволната отговорност на производителя през целия жизнен цикъл на химичните вещества и смеси.

С цел съвместно прилагане на основните конвенции за управление на опасните химични вещества и смеси Стокхолмска, Ротердамска и Базелска конвенция, както и новата Конвенция от Минамата относно живака, със Заповед на Министъра на околната среда и водите е създадена Постоянно действаща междуведомствена група по синергия. В мандата на работната група влизат разработването на ръководства, подготовка на указания за работните органи на Съвета на ЕС, разработване и актуализация на национални планове и други документи, свързани с управлението на опасните химични вещества и отпадъците.

3.5. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

В Р България е създадена добра законодателна база за регулиране на целия жизнен цикъл на химичните вещества и смеси: производство, употреба, съхранение, управление на отпадъците.

И в държавните институции, и в производствената сфера, административният капацитет и финансовите ресурси са усъвършенствани и успешно се прилагат и изпълняват нормативните изисквания. По-трудно е приспособяването за малките и средни фирми и предприятия, където не достига в по-голяма степен кадрови и финансов ресурс.

Производителите на многотонажни химични производства са разработили и утвърдили програми за постигане на съответствие с новите правни изисквания.

Постигнатият в страната прогрес в сътрудничеството между държавните институции и неправителствените организации показва, че съществуват добри възможности в търсенето на баланс между изискванията за екологосъобразно управление на химичните вещества и смеси и икономическата ефективност от дейностите, свързани с тях.

В помощ на индустрията е създадено Национално информационно бюро по химикали към Министерство на околната среда и водите. То е създадено с цел:

- ✓ да осигурява информация относно основните задължения на компаниите, произтичащи от разпоредбите на:
 - Регламент REACH относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали,
 - Регламент CLP за класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества
 - Директива СЕВЕЗО за контрол на риска от големи аварии;
- ✓ да подпомага компаниите при определяне на специфичната им роля по отношение на законодателството по химикали /вносители, производители, разпространители, потребители по веригата/ и техните съпътстващи отговорности и задължения;

Освен информация относно правните аспекти, експертите от информационното бюро осигуряват помощ по отношение на прилагането и налагането на Регламент REACH и Регламент CLP на национално ниво.

ГЛАВА 4: МИНИСТЕРСТВА, АГЕНЦИИ И ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ, ОТГОВОРНИ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Цел на Глава 4

Управлението на химикалите през целия им жизнен цикъл се осъществява чрез превантивни инструменти за управление на рисковете от химикали при тяхното производство, пускане на пазара, употреба, съхранение, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и в изделия, както и управлението на генерираните отпадъци, отпадъчни води и отпадъчни газове, изпускани в атмосферния въздух, което изисква ефективно прилагане на международното, европейското и националното законодателства в областта на управлението на химикалите, отпадъците, отпадъчните води и отпадъчните газове и мониторинг на околната среда.

В управлението на химикалите (химични вещества и смеси, продукти за растителна защита и торове, биоциди и детергенти вземат участие редица министерства, агенции и държавни институции, които имат съответната компетентност, съгласно предоставените им права и задължения в действащата нормативна уредба в страната. В техните компетенции влиза управлението на химичните вещества и смеси

4.1. ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Осъзнавайки своята важна роля за общественото развитие на България, МОСВ се стреми към осигуряване на устойчива и здравословна околна среда, на базата на активно сътрудничество, партньорство и диалог с институциите на Европейския съюз (ЕС) и Организацията на Обединените нации (ООН), правителства на други страни, държавни институции, органи на местната власт, неправителствени организации (НПО), научни организации, учебни заведения и др., като осъществява следните основни дейности:

- ❖ Формулиране и управление на националната политика за опазване на околната среда;
- ❖ Определяне на условията и мерките за опазване, възстановяване и ползване на компонентите на околната среда, посредством изготвяне и прилагане на нормативна уредба, стратегически документи и издаване на разрешения;
- ❖ Вземане на решения по екологична оценка (ЕО) за планове и програми и оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии, или техни изменения, или разширения, при чието осъществяване са възможни значителни въздействия върху околната среда;
- ❖ Предотвратяване и контрол на замърсяването и управление на химикалите
- ❖ Координиране на усвояването на средствата за околната среда, получавани по линия на фондовете на ЕС и други финансови източници;
- ❖ Координация по въпросите на ЕС и международно сътрудничество в областта на околната среда;

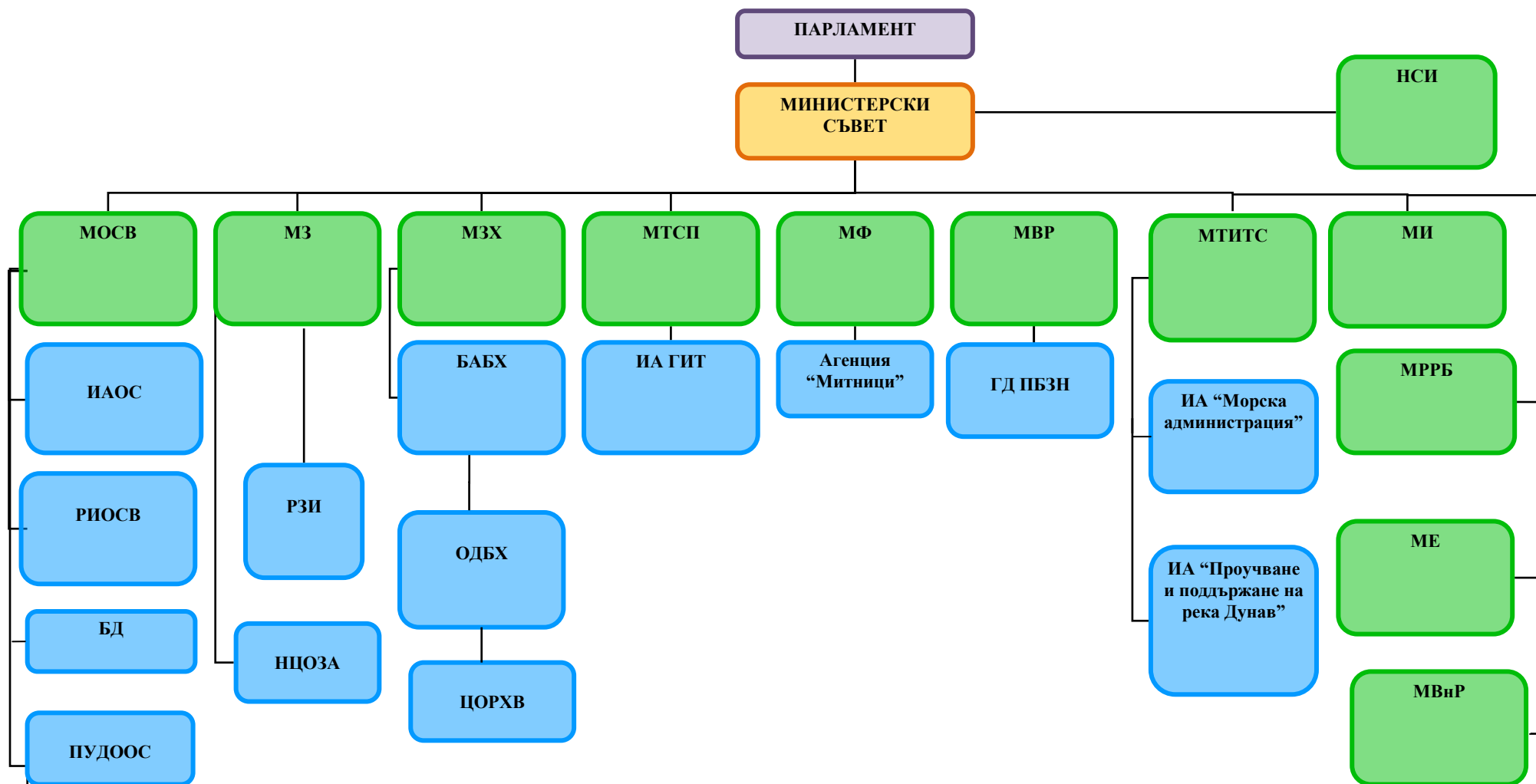
- ❖ Повишаване на екологичното съзнание и култура, и предоставяне на информация на обществеността за околната среда;
- ❖ Методически и контролни функции, по отношение на прилагането на изискванията за опазване на околна среда;
- ❖ Предоставяне на административни услуги за граждани и бизнеса.

4.1.1. РОЛЯ И ОТГОВОРНОСТИ НА МИНИСТЕРСТВА, АГЕНЦИИ И ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИКАЛИ

Политиката за предотвратяване и контрол на замърсяването и управление на химикалите осигурява избора на устойчиво решение за осъществяването на икономически дейности с цел постигане на баланс между заложените цели по околна среда, здраве, социална справедливост и икономически растеж.

Управлението на химикалите през целия им жизнен цикъл се осъществява чрез превантивни инструменти за управление на рисковете от химикали при тяхното производство, пускане на пазара, употреба, съхранение, пускане на пазара, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и в изделия, което включва прилагането на процедури на равнището на ЕС по регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали съгласно Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH), изисквания за класификация, етикетиране и опаковане на химични вещества и смеси съгласно Регламент (ЕО) 1272/2008 (CLP), уведомяване за износа и контрол на вноса на определени опасни химикали съгласно Регламент (ЕО) 649/2012 (PIC), ограничаване на производството, употребата и пускането на пазара на устойчиви органични замърсители съгласно Регламент (ЕО) 850/2004 (УОЗ), забрана за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и изисквания за безопасно съхранение на метален живак съгласно Регламент (ЕО) 1102/2008, изисквания относно съдържанието на определени опасни вещества в състава на пуснатите на пазара детергенти съгласно Регламент (ЕО) 259/2012, ограничаване употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване съгласно Директива 2011/65/ЕС (RoHS-2); изисквания за съхранението на опасни химични вещества и смеси и контрол на опасните вещества, чието производство, употреба или пускане на пазара са предмет на ограничение съгласно REACH.

В управлението на химикалите вземат участие редица министерства, агенции и държавни институции, които имат съответната компетентност, съгласно предоставените им права и задължения в действащата нормативна уредба в страната.

Фигура 4-1: Държавни институции, отговорни за управлението на химикалите

Ключовите компетенции на секторните министерства в областта на околната среда и управлението на химикалите са изброени в Таблица № 4-1.

Таблица 4-1: Разпределение на отговорностите между секторните министерства в опазването на околната среда и управление на химикалите

Институция	Отговорности по отношение на опазване на околната среда
Министерство на земеделието и храните (МЗХ)	Опазване на земеделските земи; политика за управление на горите; чрез БАБХ осъществява официален контрол по отношение на изискванията към фитосанитарната дейност, продуктите за растителна защита (ПРЗ) и торовете; ветеринарномедицинската дейност, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях; страничните животински продукти, предназначени за консумация от човека; фуражите; суровините и храните с изключение на бутилираните натурални минерални, изворни и трапезни води; материалите и предметите, предназначени за контакт с храни; съответствието на качеството на пресните плодове и зеленчуци със стандартите на Европейския съюз за предлагане на пазара; качеството на зърното
Министерство на енергетиката (МЕ)	Управление на минералните ресурси и минните отпадъци; енергийна ефективност и политика за възобновяемите енергийни източници;
Министерство на икономиката (МИ)	Взема отношение по процедурата за приемане на проекти по програмите за отстраняване на минали екологични щети; по отношение контрола по изпълнение на дейностите от програмите, по отношение на дейностите по управление на опасни химикали;
Министерство на финансите (МФ)	Изготвяне и прилагане на Национална програма за развитието на Р България до 2020 г. и Национална програма за реформи; фискална и бюджетна политика свързана с опазване на околната среда. Участва в процедурите по одобряване на програмите за отстраняване на минали екологични щети и програмите за приважване на дейността на предприятията в съответствие с нормативната уредба по околна среда; по отношение на процедурата за приемане на проекти по програмите за отстраняване на минали екологични щети.
Министерство на външните работи (МВнР)	Координация на Многостранните споразумения за околна среда (MEAs). Участва в процедури по оценка на въздействието върху околната среда и екологична оценка в трансграничен контекст; при издаване на комплексни разрешителни с възможно трансгранично замърсяване; при процедури по оздравителни мерки при съмнение за риск за човешкото здраве в резултат на причинени екологични щети с трансграничен характер.
Министерство на вътрешните работи (МВР)	Контрол на моторните превозни средства (МПС) по отношение на шума. Чрез ГД ПБЗН осъществява превантивна, пожарогасителна и спасителна дейност; държавен противопожарен и превантивен контрол; разрешителна и контролна дейност на продукти за пожарогасене, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване; химическа, биологическа и радиационна защита при инциденти и аварии, свързани с опасни вещества.
Министерство на здравеопазването (МЗ)	Мониторинг на въздействието на компонентите на околната среда върху човешкото здраве провеждането на държавния санитарен и протиепидемиологичен контрол; и определяне на държавната политика за имунопрофилактика на населението; разработва и предлага за утвърждаване хигиенни норми и санитарни правила за условията, на които трябва да отговарят околната, работната, учебната и битовата среда; за безопасност на храните, качеството на питейната вода и всички стоки, оказващи въздействие върху здравето; по въпросите, свързани с радиационната защита и други. Участва в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения; Екологична оценка на планове и програми; издаването на комплексни разрешителни; одобряване на разработените от Министерството на регионалното развитие и благоустройство и Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията шумови карти и планове за действие, при съмнение за очакван риск за човешкото

Институция	Отговорности по отношение на опазване на околната среда
	здраве, в резултат на непосредствена заплаха за екологични щети или причинени екологични щети; изготвяне на експертни становища по процедурата за издаване/изменение на разрешения за пускане на пазара на биоциди, при осъществяване на политиката по предотвратяване на големи аварии с опасни вещества – становища за потвърждаване на извършената класификация от оператори на предприятия/съоръжения с нисък и висок рисков потенциал по реда на чл.103, ал.2 на Закона за опазване на околната среда по постъпили в Министерството на околната среда и водите уведомления за класификация.
Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ)	Участва в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения; екологична оценка (ЕО) на планове и програми; устройствено планиране на територията и разрешаване строителството на инвестиционни проекти, свързани с предприятия/съоръжения с нисък (ПСНРП) и висок рисков потенциал (ПСВРП) за голяма авария с опасни вещества, издаването на комплексните разрешителни; разработване на шумови карти и планове за действие за основните пътища. Изпълнява функциите на принципал на търговските дружества - В и К оператори, в които държавата е едноличен собственик на капитала, и на търговските дружества - В и К оператори, с държавно участие в капитала, които приемат, отвеждат и пречистват отпадъчните води, често не са само битови-отпадъчни води, съдържащи замърсяващи утайките от пречиствателните станции и/или околната среда химични вещества.
Министерство на транспорта, информационните технологии и комуникациите (МТИТС)	Екологична и енергийна политика в сектор „Транспорт“; контрол на съответствието с националните стандарти на въздухоплавателните, железопътните и нови моторни превозни средства и пътната инфраструктура (шосета, ж.п.линии и летища).. Участва в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда на ИП в сектор “Транспорт“, по отношение разработването на шумови карти и планове за действие за основните ж.п. линии и летища.
Министерство на труда и социалната политика (МТСП)	Разработва, координира и провежда държавна политика в областта на осигуряване здравословни и безопасни условия на труд. Чрез Изпълнителна Агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ) осъществява интегриран контрол по спазване на законодателството и по изпълнение на задълженията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във всички отрасли и дейности, независимо от формата на собственост.
Министерство на културата (МК)	Участва в процедури по оценка на въздействието върху околната среда по отношение на обектите на културното наследство.
Министерство на туризма (МТ)	Разработване на Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма; регулиране на статута и управление на националните курорти; сертифициране на туристическите обекти; доброволна сертификационна система за качествено и устойчиво развитие на туризма.

❖ МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА (МТСП)

МТСП разработва, координира и провежда държавна политика в областта на осигуряване здравословни и безопасни условия на труд. Чрез Изпълнителна Агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ) осъществява интегриран контрол по спазване на законодателството и по изпълнение на задълженията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във всички отрасли и дейности, независимо от формата на собственост.

Отговорностите, функциите, задълженията и правата на отделните министерства се определят със съответните нормативни актове.

Таблица 4- 2: Отговорности на държавните органи по отношение на химичните вещества и смеси, в т.ч.

Отговорна институция	Фаза на жизнения цикъл								
	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Износ	Пускане на пазара	Употреба	Депониране	Обезвреждане
Министерство на околната среда и водите	X		X		X	X		X	X
Министерство на здравеопазването чрез Регионалните здравни инспекции	X						X	X	X
Министерство на труда и социалната политика– Агенция “Главна инспекция по труда”		X	X				X		X
Министерство на транспорта и съобщенията				X	X				
Държавна агенция “Гражданска защита”		X	X	X				X	X
Министерство на финансите– Агенция “Митници”	X				X				
Министерство на регионалното развитие и благоустройство								X	X
Общини								X	X

Таблица 4- 3: Отговорности на държавните органи по отношение на продуктите за растителна защита (ПРЗ) и торовете

Отговорна институция	Фаза на жизнения цикъл								
	Внос	Производство	Съхранение	Транспорт	Износ	Пускане на пазара	Употреба	Депониране	Обезвреждане
Министерство на околната среда и водите	X		X		X			X	X
Министерство на здравеопазването чрез Регионалните здравни инспекции	X						X		
Министерство на земеделието и храните чрез Българската агенция по безопасност на храните	X	X	X				X	X	X
Център за оценка на риска по хранителната верига						X			
Министерство на труда и социалната политика– Изпълнителна Агенция “Главна инспекция по труда”		X		X			X		
Министерство на транспорта				X					
Държавна агенция “Гражданска защита”		X	X	X				X	X
Министерство на финансите – Агенция “Митници”	X				X				
Общини								X	X

4.1.2. ОПИСАНИЕ НА ПРАВОМОЩИЯТА И ОТГОВОРНОСТИТЕ НА ВЕДОМСТВАТА

В таблиците по-горе са представени ведомствата, в чиито компетенции влиза управлението на химичните вещества и смеси, ПРЗ и торове, биоциди, детергенти в Р България, съгласно действащата нормативна уредба.

❖ МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ (МОСВ):

Основните задължения на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) са свързани с:

- опазването на околната среда за сегашните и бъдещите поколения и защитата на здравето на хората;
- съхраняването на биологичното разнообразие в съответствие с природната биогеографска характеристика на страната;
- опазването и ползването на компонентите на околната среда;
- контрола и управлението на факторите, които увреждат околната среда;
- осъществяването на контрол върху състоянието на околната среда и източниците на замърсяване;
- предотвратяването и ограничаването на замърсяването;
- създаването и функционирането на Националната система за мониторинг на околната среда;
- разработването и прилагането на стратегии, програми и планове за опазване на околната среда;
- събирането и осигуряването на достъп до информацията за околната среда;
- икономическата организация на дейностите по опазване на околната среда;
- правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването на околната среда.

В изпълнение на задълженията си, МОСВ регламентира режимите за опазване и ползване на компонентите на околната среда, контролира състоянието и ползването на компонентите на околната среда и източниците на нейното замърсяване и увреждане, постановява допустими норми за емисии и за качество на околната среда, управлява компонентите и факторите на околната среда, извършва оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), издава разрешителни за предотвратяване, ограничаване и контрол на замърсяването, обявява и управлява териториите със специален режим на защита, развива системата за мониторинг на компонентите на околната среда, въвежда икономически регулатори и финансови механизми за управление на околната среда и т.н.

Основните принципи, които МОСВ се стреми да постигне при изпълнение на държавната политика по опазване на околната среда, са устойчиво развитие, предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве, предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него, участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда, информираност на гражданите за състоянието на околната среда, съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие, възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони, предотвратяване замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях, интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения, а така също и достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

МОСВ е компетентен орган по отношение на прилагането на европейското и национално законодателства в областта на управлението на химичните вещества в самостоятелен вид и в

смеси като прилагането на процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди, забраната за внос и износ, и предотвратяването на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях.

МОСВ е компетентен орган по отношение на оценката на приоритетни вещества, вноса, износа, забраните и ограниченията на опасни химични вещества и смеси; валидира класификацията на предприятия/съоръжения с нисък и висок рисков потенциал (ПСНРП/ПСВРП) и издава становища по реда на чл.103, ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) за потвърждаване на извършената класификация и поддържа актуален списък на предприятията с висок и нисък рисков потенциал, съгласно глава седма, раздел I на ЗООС, информацията за тях няма да бъде налична, докато не бъде извършена прекласификацията за тези предприятия, съгласно чл. 103, ал. 2 на ЗООС. Въз основа на потвърдената класификация по чл. 103, ал. 2 от ЗООС на предприятия с нисък и висок рисков потенциал, се разработват и прилагат мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях. Считано от 14.08.2015 г. след измененията и допълненията в ЗООС разрешителния режим по чл.104 от ЗООС отпада. За изграждане и експлоатация на нови и експлоатацията на действащи предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) издава решение за одобряване на доклада за безопасност, съгласно чл.116, ал.1, т. 1 от ЗООС, когато се установи, че операторът е предвидил достатъчни мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях, или решение за неодобряване на доклада за безопасност, съгласно чл.116, ал.1,т.2 от ЗООС, когато операторът не е предвидил мерки в доклада за безопасност или предвидените мерки не са достатъчни за предотвратяване на големи аварии или за ограничаване на последствията от тях. За експлоатация на нови и експлоатацията на действащи предприятия/съоръжения с нисък рисков потенциал, операторите, съгласно чл.106, ал.1 от ЗООС подават Доклад за политика за предотвратяване на големи аварии (ДППГА) и всяка негова актуализация до директора на съответната Регионална инспекция по околна среда и водите (РИОСВ), а директорът на инспекцията потвърждава пълнотата и съответствието на доклада с изискванията по чл. 103, ал. 9 на Наредбата за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях (обн. ДВ, бр.5/19.06.2016 г.). При изграждане на ново и изменение или разширение на съществуващо предприятие/съоръжение с нисък или висок рисков потенциал, операторите подават актуализирано уведомление за извършената по чл.103, ал.2 от ЗООС до директора на съответната Регионална инспекция по околна среда и водите едновременно с уведомлението за инвестиционно предложение по реда на глава шеста, раздел III от ЗООС, съгласно чл.103, ал.4, т.2 от ЗООС.

В съответствие със Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), МОСВ упражнява контрол върху опасните химични вещества и смеси, за които са определени условия за внос и износ, върху междинните продукти, за които е разрешена ограничена програма за изследване и върху изпълнението на условията за съхранение на химичното вещество или смес, посочени от производителя в информационния лист за безопасност.

МОСВ осъществява контрол върху вноса, износа, депонирането и унищожаването на опасните отпадъци, съгласно действащите нормативни актове и осъществява координацията и контрола по прилагане на изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, полихлорирани бифенили/полихлорирани терфенили, батерии и акумулатори; координацията и контрола при проектирането, изграждането и експлоатацията на съоръжения и инсталации за обезвреждане на битови отпадъци и спазване на изискванията, при избор на площадки за разполагане на съоръжения

за третиране на отпадъци; координацията и контрола по прилагане на изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.

МОСВ разглежда оценката на миналите екологични щети от съответната дейност при процедурите по приватизация на държавните предприятия. Висшият експертен екологичен съвет към МОСВ разглежда представените програми за поетапно решаване на проблемите с миналите екологични щети.

МОСВ разработва и координира дейностите по прилагането на национални и секторни програми за действие във връзка с изпълнението на задълженията на страната по Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители, Протокола за устойчивите органични замърсители към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния от 1979 г., Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди; Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане; Конвенцията Минамата относно живака; Конвенцията за трансграничните въздействия на промишлените аварии; Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата, и свързано с тях Европейско законодателство. Основна цел на конвенциите е опазване здравето на хората и околната среда от вредните въздействия на опасните химични вещества и отпадъците, в т.ч. УОЗ и живак, през целия им жизнен цикъл от производството до обезвреждането им.

МОСВ координира и провежда дейности по ограничаване и прекратяване употребата на озоноразрушаващи вещества и по ограничаване емисиите на парникови газове, и организира и координира извършването на годишни инвентаризации на озоноразрушаващите вещества и на парниковите газове.

Чрез Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС), 16-те Регионални инспекции по околна среда и води (РИОСВ) и 4-те Басейнови Дирекции (БД), МОСВ осъществява дейността си на национално и регионално ниво.

ИАОС, чрез своите 15 Регионални лаборатории провежда мониторинг на компонентите и факторите на околната среда, включително и на УОЗ (пестициди и индустриални химикали в почви, повърхностни и подземни води, емисии в атмосферния въздух) на територията на цялата страна.

РИОСВ имат регулиращи (разработват или участват в разработването на документи или провеждат дейности, свързани с политиката на държавата в областта на опазването на околната среда и устойчиво природоползване), контролни (следят съответствието на качествата на елементите на околната среда и регистрираните изменения в тях с нормативните изисквания; извършват контрол по реда на ЗООС по издадени административни актове по реда на глава VI на възложители и контрол по реда на ЗООС на оператори на предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал с одобрени доклади за безопасност по чл. 116, ал.1 и чл. 117 от закона, в т.ч. по изпълнението на условията и изискванията в издадените комплексни разрешителни от ЗООС, както и контрол по изпълнение изискванията на законодателството по управление на химикали; контролират дейности, органи или лица, които могат да доведат или довеждат до замърсяване или увреждане на околната среда; спазване на условията в разрешителните за водоползване, заустване, хидрогеоложки проучвания и изграждане на водовземни съоръжения от подземни води, право на ползване върху минерални води, водностопански системи и съоръжения; издават решения, разрешения, писмени съгласия, съответно разработват становища, съгласуват планове и проекти; осъществяват контрол по изпълнение на условията в решенията по оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС); извършват проверки, наблюдения и измервания на компонентите на околната среда, налагат принудителни

административни мерки съгласно нормативните актове, касаещи дейността на РИОСВ за предотвратяване и преустановяване на административните нарушения, както и за предотвратяване и преустановяване на вредните последици от тях) и информационни функции (РИОСВ изследват и анализират резултатите от измерванията от пунктовете на Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ) и предоставят информацията за състоянието на околната среда и водите).

При осъществяване на дейността по управление на химични вещества и смеси, МОСВ взаимодейства основно със следните институции:

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО (МЗ):**

Министерството на здравеопазването (МЗ) упражнява контрол върху химичните вещества в самостоятелен вид и смеси по отношение на класифицирането, опаковането и етикетирването на вещества, смеси, биоциди и детергенти, опасните химични вещества и смеси, за които са определени ограничения или забрани за търговия и употреба с цел опазване на здравето на населението. МЗ забранява пускането на пазара на химични вещества и смеси, опасни за здравето на хората, и разпорежда те да бъдат унищожени или преработени и използвани за други цели. При осъществяване на внос на психотропни вещества, субстанции и контролирани химични вещества, използвани за производството на наркотични вещества е необходимо предварително съгласуване с МЗ.

МЗ организира и контролира провеждането на държавния санитарен и протиепидемиологичен контрол, както и провеждането на имунопрофилактиката. Министерството разработва и предлага за утвърждаване хигиенни норми и санитарни правила за условията, на които трябва да отговарят околната, работната, учебната и битовата среда; за безопасност на храните, питейната вода и всички стоки, оказващи въздействие върху здравето; по въпросите, свързани с радиационната защита и други.

МЗ планира и организира изследването на специфичното влияние на факторите на околната, работната, учебната и битовата среда върху здравето на населението и върху поведението на отделния индивид, оценява здравния риск, разработва и предлага мерки за предотвратяване на вредните последици от рисковите фактори на средата и от рисковото поведение на индивида върху здравето на населението; събира, обработва и предоставя на хигиенно-епидемиологичните инспекции информация за опасните химични вещества и препарати; разработва и предлага за установяване и въвеждане на допълнителни хигиенни норми и изисквания или специални условия на работа, обучение и движение на населението в случай на радиационна авария, промишлена авария, природни бедствия или поява и епидемично разпространение на особено опасни инфекции с цел защита на населението.

МЗ ръководи, координира и контролира дейността на Регионалните здравни инспекции (РЗИ) като териториални органи на Държавния санитарен и протиепидемиологичен контрол и Националния център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА), интегрираната профилактика на болестите и промоцията на здравето.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ (МЗХ):**

Министерството на земеделието и храните (МЗХ) чрез **Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ)** осъществява контролните, диагностичните, научноизследователските, научно-приложните и разпоредителните функции по Закона за защита на растенията (ЗЗР) и е компетентен орган за контрол на храните и фуражите.

БАБХ осъществява официален контрол по отношение на изискванията към фитосанитарната дейност, продуктите за растителна защита (ПРЗ) и торовете; ветеринарномедицинската дейност, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях; страничните

животински продукти, непредназначени за консумация от човека; фуражите; суровините и храните с изключение на бутилираните натурални минерални, изворни и трапезни води; материалите и предметите, предназначени за контакт с храни; съответствието на качеството на пресните плодове и зеленчуци със стандартите на Европейския съюз за предлагане на пазара; качеството на зърното.

БАБХ определя изискванията към ПРЗ и торовете, режима на изпитване, разрешаване и контрол на вноса, производството, препаковането, транспорта, съхранението, пускането на пазара и употребата им с цел защита здравето на хората и животните и опазване на околната среда.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) към МЗХ, създаден със закон (обн.ДВ № 44/10.06.2016 г.) е компетентен орган по смисъла на чл. 75, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 за извършване на оценка с доклад за оценка при разрешаване, подновяване, изменение и отнемане на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукти за растителна защита (ПРЗ).

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА (МТСП)**

МТСП разработва, координира и провежда държавна политика в областта на осигуряване здравословни и безопасни условия на труд. Чрез Изпълнителна Агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ) осъществява интегриран контрол по спазване на законодателството и по изпълнение на задълженията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във всички отрасли и дейности, независимо от формата на собственост.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪБЩЕНИЯТА (МТИТС)**

Транспортът на опасните химични вещества и смеси се регулира от МТИТС, в чиято компетентност влиза и определянето на пределно допустими концентрации (ПДК) на вредни вещества в емисии от транспортни средства и контрол на тяхното прилагане.

Изпълнителна агенция "Морска администрация" (ИА МА) към МТИТС упражнява контрол и организира опазването на морската среда и на р. Дунав от замърсяване от кораби.

Изпълнителна агенция "Проучване и поддържане на река Дунав" (ИА ППРД) към МТИТС участва в работата на международни организации, свързани с инфраструктурата, екологията и други проблеми по р. Дунав и по европейските вътрешни водни пътища. В дейността и влизат задължения по отстраняване на замърсяванията, причинени от кораби (нефт, нефтопродукти и др. замърсители).

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ИКОНОМИКАТА (МИ)**

Министерство на икономиката (МИ) взема отношение по процедурата за приемане на проекти по програмите за отстраняване на минали екологични щети; по отношение контрола по изпълнение на дейностите от програмите, по отношение на дейностите по управление на опасни химикали.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ЕНЕРГЕТИКАТА (МЕ)**

Министерството на енергетиката (МЕ) управлява минералните ресурси и минните отпадъци и осъществява енергийна ефективност и политика за възобновяемите енергийни източници.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ ЧРЕЗ АГЕНЦИЯ “МИТНИЦИ”**

Министерството на финансите (МФ) изготвя и прилага Националната програма за развитието на Р България до 2020 г. и Националната програма за реформи; осъществява фискална и бюджетна политика, свързана с опазване на околната среда. Участва в процедурите по одобряване на програмите за отстраняване на минали екологични щети и програмите за приважване на дейността на предприятията в съответствие с нормативната уредба по околна среда; взема участие в процедурата за приемане на проекти по програмите за отстраняване на минали екологични щети.

МФ чрез Агенция “Митници” (АМ) осъществява митнически надзор и контрол върху вноса, износа и транзитното преминаване на стоки от и за трети страни, събирането на вносни сборове, противодействие на митнически, валутни, акцизни нарушения, нарушения на законодателството на европейския съюз, възлагащо задачи за контрол на митническите органи в Европейския съюз (ЕС) чрез управление на риска.

Агенция “Митници” осъществява контрол по отношение на износа на определени опасни химикали, предмет на уведомление или изрично съгласие за износ; предоставя информация за вноса на опасни вещества, предмет на разрешаване или ограничения и вноса на забранени опасни вещества – устойчиви органични замърсители по отношение контрола по изпълнение на изискванията на Регламент (ЕО) № 850/2004 за устойчивите органични замърсители;

Агенция “Митници” в рамките на работните органи към Европейската комисия (ЕК) участва в поддържането на публичната европейска митническа база данни на химичните вещества (ECICS), която служи като ръководство за класиране на химикали в кодове по Комбинираната номенклатура на ЕС, даваща информация за ясното и точно идентифициране на химикалите и техните наименования на езиците на ЕС.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ (МВНР)**

Министерството на външните работи (МВНР) Координация на Многостранните споразумения за околна среда (MEAs). Участва в процедури по оценка на въздействието върху околната среда и екологична оценка в трансграничен контекст; при издаване на комплексни разрешителни с възможно трансгранично замърсяване; при процедури по оздравителни мерки при съмнение за риск за човешкото здраве в резултат на причинени екологични щети с трансграничен характер.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ (МВР):**

МВР, чрез Главна Дирекция “Пожарна безопасност и защита на населението” (ГДПБЗН) осъществява превантивна, пожарогасителна и спасителна дейност; държавен противопожарен и превантивен контрол; разрешителна и контролна дейност на продукти за пожарогасене, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване; химическа, биологическа и радиационна защита при инциденти и аварии, свързани с опасни вещества.

Министерство на вътрешните работи чрез Главна дирекция “Пожарна безопасност и защита на населението” (ГД ПБЗН) и Главна дирекция „Национална полиция“ участват при осъществяване на политиката по предотвратяване на големи аварии с опасни вещества.

МВР извършва контрол на моторните превозни средства (МПС) по отношение на шума.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА (МК)**

Министерство на културата (МК) взема участие в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда по отношение на обектите на културното наследство.

❖ **МИНИСТЕРСТВО НА ТУРИЗМА (МТ)**

Министерството на туризма (МТ) разработва Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма; регулиране на статута и управление на националните курорти; сертифициране на туристическите обекти; доброволна сертификационна система за качествено и устойчиво развитие на туризма.

❖ **НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ (НСИ):**

Мисията на **НСИ** е ефективно осигуряване на качествена статистическа информация за икономиката, демографията, социалната сфера и екологията. Той осигурява статистическа информация за емисиите в атмосферата, производствени и битови отпадъци, промишлени и битови отпадни води, пречистени отпадни води, разходи и инвестиции за опазване на околната среда.

❖ **МИНИСТЕРСТВОТО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО (МРРБ)**

Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) участва в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения; екологична оценка (ЕО) на планове и програми; устройствено планиране на територията и разрешаване строителството на инвестиционни проекти, свързани с предприятия/съоръжения с нисък (ПСНРП) и висок рисков потенциал (ПСВРП) за голяма авария с опасни вещества, издаването на комплексните разрешителни; разработване на шумови карти и планове за действие за основните пътища. МРРБ изпълнява функциите на принципал на търговските дружества - В и К оператори, в които държавата е едноличен собственик на капитала, и на търговските дружества - В и К оператори, с държавно участие в капитала, които приемат, отвеждат и пречистват отпадъчните води, често не са само битови-отпадъчни води, съдържащи замърсяващи утайките от пречиствателните станции и/или околната среда химични вещества. В и К операторите са отговорни за качеството на заустваните във водните обекти отпадъчни води, а също и за депонирането или оползотворяването на утайките от пречиствателните станции за битови отпадъчни води.

❖ **ОБЩИНТЕ**

В рамките на своите компетенции, **общините** контролират дейностите, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на битови и строителни отпадъци; дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци и изпълнението на програмите за тяхното управление както и организират и контролират закриването, рекултивацията на терените и последващия мониторинг на депата, намиращи се на територията на съответната община.

4.2. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

Управлението на химикалите през целия им жизнен цикъл се осъществява чрез превантивни инструменти за управление на рисковете от химикали при тяхното производство, пускане на пазара, употреба, съхранение и транспорт, пускане на пазара, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и в изделия, което включва прилагането на процедури по регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали съгласно, изисквания за класификация, етикетиране и опаковане на химични вещества и смеси, уведомяване за износа и контрол на вноса на определени опасни химикали съгласно, ограничаване на производството, употребата и пускането на пазара на устойчиви органични замърсители, забрана за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и изисквания за безопасно съхранение на метален живак, изисквания относно съдържанието на определени опасни вещества в

състава на пуснатите на пазара детергенти, ограничаване употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване, изисквания за съхранението на опасни химични вещества и смеси и контрол на опасните вещества, чието производство, употреба или пускане на пазара са предмет на ограничение, както и управлението на генерираните отпадъци, отпадъчни води и отпадъчни газове, изпускани в атмосферния въздух и мониторинг на околната среда.

В управлението на химикалите вземат участие редица министерства, агенции и държавни институции, които имат съответната компетентност, съгласно предоставените им права и задължения в действащата нормативна уредба в страната.

Европейското и международното законодателство са изцяло транспонирани в националното законодателство за управление на химикали през целия им жизнен цикъл и успешно се прилага.

Ясно разграничени са компетенциите на държавните органи в управлението на химичните вещества.

Създадени са инструменти за подпомагане на индустрията и обществеността за осигуряване на достъп до информация за действащата нормативна уредба в процеса на прилагането ѝ (виж глави 7 и 10) и състоянието на околната среда, предприемане на превантивни мерки за предотвратяване на промишлени аварии и оценяване на риска от опасните химични вещества и дейностите, свързани с тях.

ГЛАВА 5: СЪОТВЕТНИ ДЕЙНОСТИ ОТ СТРАНА НА ИНДУСТРИЯТА, ОБЩЕСТВЕНИТЕ ГРУПИ ПО ИНТЕРЕСИ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИЯ СЕКТОР

Цел на Глава 5

В тази глава са описани съществуващите неправителствени организации (НПО) и е направен преглед на дейностите, които извършват за решаване на проблемите на екологията и опазването на околната среда, като подпомагат националните усилия в областта на управлението на химикалите.

Независимо от разнообразието на съществуващите неправителствени структури и начина на тяхната регистрация, те имат възможност да участват чрез различни видове дейности (производство, внос, износ, употреба на химични вещества, разработване на нови химични вещества и тяхното приложение, разработване на нови технологии, за използване на химикали, щадящи околната среда, разработване на нови методи за анализ на съдържание на химичните вещества във водите, почвите и отпадъците, чрез използването на реагенти, щадящи околната среда, пречистване на отпадъчните води и инфилтрат от химични вещества, вредни за околната среда, разработване на нови технологии за пречистване на отпадъчни води) в “жизнения цикъл” на химичните вещества.

Поради спецификата на структурите, начина на финансиране и изява на неправителствените организации, те играят важна роля в управлението на всяка страна. В България съществуват редица организации, за които проблемите на екологията и опазването на околната среда са предмет на основна дейност. Отчитайки дейността и голямото разнообразие на неправителствени структури в нашата страна, най-общо те биха могли да бъдат групирани по следния начин:

- Промислени организации- съюзи, браншови камари, стопански камари, сдружения, асоциации на производителите и др.;
- Университети, учебни институти, колежи, професионални гимназии, специализирани частни училища, специализирани национални и международни курсове за квалификация, преквалификация, научно-изследователски институти, научно-изследователски сектори, асоциации, фондации, лаборатории, и др.;
- Неправителствени организации- центрове, клубове, движения, асоциации на потребителите; асоциации на превозвачите, синдикални организации и други;
- Други организации- дружества с ограничена отговорност (ООД), акционерни дружества (АД), еднолични търговци (ЕТ), частни фирми, дружества, консултантски организации и др.

Независимо от разнообразието на съществуващите неправителствени структури и начина на тяхната регистрация, посочените по-горе организации имат възможност да участват чрез различни видове дейности (производство, внос, износ, употреба на химични вещества, разработване на нови химични вещества и тяхното приложение, разработване на нови технологии, за използване на химикали, щадящи околната среда, разработване на нови методи за анализ на съдържание на химичните вещества във водите, почвите и отпадъците, чрез използването на реагенти, щадящи околната среда, пречистване на отпадъчните води и инфилтрат от химични вещества, вредни за околната среда, разработване на нови технологии за пречистване на отпадъчни води) в “жизнения цикъл” на химичните вещества.

5.1. ОПИСАНИЕ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ

5.1.1. ИНДУСТРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЪЮЗИ

Неправителствените организации (НПО) в Р България, които се занимават или имат отношение към производството, търговията (включително вноса и износа), транспорта и съхраняването на химични вещества са предимно браншови камари, съюзи и сдружения, влизащи в състава на Българската стопанска камара и Българска търговско промишлена палата.

Освен описаните неправителствени организации, в Р България съществуват и редица частни фирми, свързани с производството и търговията с химични вещества, както и представителства на големи европейски, американски и азиатски химични компании. Тези частни фирми и представителства, обаче, не са обединени в по-големи организации и съюзи, тяхната дейност не е координирана и съгласувана помежду им, поради което те няма да бъдат предмет на настоящия преглед, с изключение на тези които членуват в Българската камара по химическа промишленост (БКХП).

В Българска стопанска камара членуват 72 браншови камари. Тези браншови камари чрез Българска стопанска камара членуват в Българска търговско промишлена палата. По-надолу са посечени тези браншови организации, които развиват дейност, свързана с “жизнения цикъл” на химичните вещества и препарати.

- **Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес (БСК)**

Българска стопанска камара (БСК) е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г. В своята над 36-годишна история БСК се утвърди като един от водещите партньори на държавата при определянето на икономическата политика, запазвайки своята партийна неангажираност и водейки се единствено от принципите за национално отговорно поведение, компетентност и коректност.

Още от самото си основаване БСК започва да развива своята регионална структура, като изгражда регионални стопански асоциации и камари. Всяка от регионалните структури на БСК е самостоятелно юридическо лице.

БСК създава първия в България фонд за рисков капитал и първата за България търговска банка (Банка за стопански инициативи АД), чрез които финансира изграждането на повече от 600 малки и средни предприятия. Голяма част от тях се развиват успешно и днес.

Важна част от дейността на БСК е свързана със създаването на технологични паркове към Техническите университети в София и Варна, работещи в областта на трансфера на технологии.

Камарата участва активно в нормотворчеството, касаещо бизнеса в преходния период, и подпомага процесите на преминаването на икономиката изцяло към пазарно развитие.

С началото на демократичните промени в България Българската индустриална стопанска асоциация. БСК активно привлича чуждестранни инвестиции. Изключително важна е ролята на Българска стопанска камара за развитието на диалога между работодатели и синдикати, за изграждането на системата за социално партньорство в страната. БСК първа в България изгради браншови бизнес и работодателски организации, които се утвърдиха като уважавани партньори на съответните секторни синдикални и административни структури.

Особено активна е ролята на БСК за формирането на икономическата политика в България, разработването и усъвършенстването на нормативната база в социалната и икономическата сфера, изготвянето на анализи, проучвания и експертни оценки в областта на индустриалната, данъчната и социалната политика, индустриалните отношения, опазването

на околната среда, техническите изисквания към продуктите, развитието на малките и средни предприятия и др.

Изключително важна е работата на БСК в сферата на професионалната квалификация. В специално създадения за целта Център за професионално обучение (ЦПО) се извършва квалификация и преквалификация по широка гама професии. Центърът издава национално признат документ за завършено професионално обучение с придобиване на степен на професионална квалификация по 35 професии в над 60 специалности. От 2007 г. Центърът е сертифициран по EN ISO 9001:2000, а от 2009 г. предлага подготовка и сертифициране за European Business Competence* Licence (EBC*L) - европейски сертификат за бизнес компетенции, който удостоверява, че притежателят му разполага с основни икономически знания и умения да ги прилага в практиката.

Към ЦПО е обособен и Център за компютърно обучение, в който функционира регионална „Сиско академия“ за обучение на специалисти за изграждане на компютърни мрежи. БСК е единствената бизнес организация в Централна и Източна Европа, в която е изградено звено, подпомагащо постигането на съответствие с националните и европейски изисквания по околна среда, качество и безопасност. Център „Чиста индустрия“ въвежда системи за фирмено управление от серията ISO и участва в разработката на нормативни документи в областта на околната среда.

Камарата продължава активното си участие в системата за социален диалог на национално и международно ниво, където отстоява интересите на българския бизнес при промяната на нормативната уредба и административните практики.

Камарата работи активно по актуални проблеми на икономиката, като провокира обществена дискусия по съответните теми и, в дух на конструктивност, предлага възможни решения:

БСК е автор на множество експертни разработки, проекти на нормативни документи и др., целящи въвеждане на най-добрите съществуващи световни и европейски практики.

Камарата е водещата организация на бизнеса, която участва в разработването на екологичното законодателство, вкл. в сферата на управление на отпадъците и промените в климата.

Камарата активно работи за реформа на инфраструктурата и енергийната система на страната, за намаляване на административния натиск върху бизнеса чрез редуциране на регулаторните режими, за намаляване дела на сивата икономика, както и за преодоляване на сериозните проблеми в пенсионно-осигурителната и здравно – осигурителната система.

- **Българска търговско промишлена палата (БТПП)**

Българската търговско промишлена палата (БТПП) (създадена през 1895 г.) е независимо, неправителствено сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове, допринасящо за развитието на международното икономическо сътрудничество и оказване на съдействие за европейската и международна интеграция на Р България. Дейността на Палатата се основава на принципите на доброволно членство, автономия и самофинансиране. БТПП се стреми към установяване на коректни и етични взаимоотношения сред бизнес - средите.

Българската търговско-промишлена палата и 28-те Регионални търговско -промишлени палати/камари са обединени в Единна система на българските търговско-промишлени палати, в която членуват около 53 000 търговци, сдружения и др.

Към БТПП е създаден и функционира Съвет на Браншовите организации. Той е Учреден е на 14 януари 1999 г. Основните цели на Съвета и на дейността му са насочени към подпомагане на диалога между държавните институции и бизнеса и води до балансиране на интересите на

браншовите организации по основните проблеми, свързани със създаването на благоприятен климат за развитие на българския бизнес. В него членуват 104 браншови организации.

- **Българска камара на химическата промишленост (БКХП)**

Българската камара на химическата промишленост (БКХП) практически е основната неправителствена организация, развиваща своята дейност в областта на управлението на химичните вещества в България. Тя е основана през 1994 г и регистрирана през 1995г. В нея влизат 57 български фирми и компании. БКХП е асоцииран член на Европейския съвет по химическа промишленост - CEFIC. 4

Дейността на Българската камара на химическата промишленост се подчинява на предприетите цели и се основава на:

- Обединяване и съгласуване на позициите и интересите на всички членове и тяхното представяне пред държавните и местни органи, пред социалните партньори, пред други национални и международни организации, включително и тези на ЕС;
- Организиране и провеждане на различни мероприятия, самостоятелно или съвместно с други структури от страната и от ЕС;
- Членство и участие в работата на европейски работодателски организации в химическата промишленост.

В БКХП членуват водещи фирми в преработката на нефт и производство на горива, производство на неорганични химични продукти (азотни и фосфорни торове, фосфорна киселина, препарати за растителна защита), производство на бои, лакове, смазочни материали, пластмасови и каучукови изделия, сулфатна избелена целулоза и вискозни влакна, парфюмерия и козметика. В нея членуват 44 членове на водещи химически компании.

Нова online Платформа за подобряване на енергийната ефективност на предприятията от химическата промишленост

От април 2013 г. стартира нов европейски проект за повишаване на енергийната ефективност на химическата промишленост в Европа, по специално за малките и средни предприятия (МСП). Финансираният от програмата „Интелигентна енергия за Европа” проект „Платформа на химическата промишленост за подобряване на енергийната ефективност SPiCE3” цели да подпомогне химическите МСП, каквито са болшинството фирми в химическия бранш и които разполагат често с неизползуван потенциал за енергиен мениджмънт. В координирания от CEFIC проект SPiCE3 участват 11 национални химически асоциации, а техните фирми заедно реализират 4/5 от оборота на Европейската химическа промишленост. Този проект се реализира, за да премахне разликата между тях и по-малките фирми, при които често липсват необходимото know-how, правилните инструменти за ефективен контрол на енергийните разходи и подход за енергийно ефективно производствено поведение”. Проектът SPiCE3 е с продължителност 27 месеца и ще даде възможност на фирмите да се възползват от съществуващите инструменти за енергийна ефективност и обмяната на добри практики чрез on-line Платформата, семинарите за промишлеността и следващите обучения на място. С инициативите на химическите фирми за повишаване на енергийната ефективност ще може да се кандидатства за присъждане на годишни награди по RESPONSIBLE CARE от раздел Енергийна ефективност. Европейските страни, които участват в проекта чрез своите химически камари са Белгия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Италия, Полша, Холандия, Швеция, Чешката Република и Финландия. Освен националните химически асоциации в проекта участват като партньори още консултантската фирма за енергийни услуги Challoch Energy от Белгия и Енергийна Агенция към Министерство на икономиката на Холандия химическата промишленост. Фирмите се противопоставят на високите цени на енергията чрез намаляване почти наполовина на използваната енергия за единица продукция от 1990 до 2010, но Малките и средни

предприятия (МСП) се нуждаят от подпомагане. МСП също са притискани от високите цени на енергията. Съществуващите инициативи на промишлеността като ръководения от CEFIC проект CARE+ energy efficiency programme, за обучение на МСП за успешен енергиен мениджмънт също ще се вградят в SPiCE3. МСП, които използват CARE+ повишиха енергийната си ефективност с 10 до 15 %. Проектът SPiCE3 се финансира по програмата Intelligent Energy Europe, координирана от Изпълнителната Агенция за конкурентоспособност и Иновации (EACI).

Главните цели и задачи на БКХП са да съдейства за ускореното внедряване на химическото законодателство в страната като подпомага фирмите-производители с информация, контакти на европейско ниво и активно съдействие за модернизацията на съществуващите производствени мощности чрез внедряване и усвояване на съвременно оборудване и процеси в химичните заводи. БКХП разработва и участва в обсъждането на концепции за бъдещето развитие на Българската химическа промишленост, защитава интересите на своите членове пред Правителството, местните власти и синдикатите при разработването и приемането на преференциални и защитни мита, данъци и такси за химичните продукти, най-активно участва в преговорите и разработките на правителствените органи и синдикатите, свързани с трудовото законодателство и безопасността на труда в българската химическата промишленост.

БКХП работи активно по изпълнението на различни проекти, финансирани от ЕК чрез Европейския съвет по химическа промишленост (CEFIC) за хармонизиране на европейското законодателство в областта на химичните вещества с това на РБългария. Проектите се финансират по програма PHARE. След успешно завършване на проекта за оценка и влияние на “Бялата книга” в областта на управлението на химичните вещества, БКХП продължава да работи с CEFIC по проекти, свързани с подготовка на химическата индустрия от Централна и Източна Европа за разширяване на вътрешния пазар, чрез подобряване на съответствието с изискванията и правните норми в ЕС по екологична и социална политика. В рамките на проекта Химлег се проведе и успешно завърши обучение от CEFIC на 19 експерта от България по химическо законодателство. По проекта Химфед започна работа за внедряване на доброволните инициативи на Европейския съвет по химическа промишленост “Отговорност и грижа (RC)”, “Система за реагиране в случай на аварии (ICE)“, “Система за оценка на безопасността и качеството при автотранспорта (SQAS)” на химични вещества. В резултат на дейността, извършена от БКХП вече 16 български фирми-производители работят по инициативата “Отговорност и грижа”, чрез което са декларирали своята ангажираност за полагане на постоянни усилия за подобряване на отговорното управление на химичните вещества. БКХП чрез своя комитет по “Отговорност и грижа” организира обучението, събирането на информация и проверките във фирмите, работещи по тази инициатива.

За внедряване на опита на европейската общност по оценка на безопасността и качеството при автотранспорта, БКХП е сключила рамково споразумение с Асоциацията на българските предприятия за международни превози и пътищата за съвместна работа и подпомагане на правилното управление на химичните вещества на фирмено ниво.

БКХП ще продължи и в следващите години работата по популяризиране на доброволните инициативи на европейската общност при производството и употребата на химични вещества, както сред фирмите-производители, така и сред потребителите на химични вещества.

БКХП работи в сътрудничество с Министерството на икономиката, МОСВ, МТСП, МЗ при изпълнение на своите задачи.

В управлението на химичните вещества в България, в една или друга степен, участват и други неправителствени организации, членове на БСК и БТПП, чиято дейност е свързана най-вече с употребата на химичните продукти. Подобни неправителствени организации, които според наличната у нас информация не участват в други програми, свързани с управлението на химичните вещества в България са:

- Браншов съюз на кожарската, кожухарската, обувната и галантерийната промишленост (БСККОГП) – като единствен национален представител на фирмите от кожаро, обувния и кожено галантериен бранш мисията на съюза е да подпомага активно своите членове с цел подобряване на конкурентноспособността им на международния пазар, да защитава българските производители и търговски марки от нелоялна конкуренция. Браншовия съюз закупува, транспортира и използва химични вещества и смеси – полимери, багрила, лепила, спомагателни средства (омаслители, егализатори и т.н.);

- Браншова камара на дървообработващата и мебелната промишленост (БКДМПП) – единственият официален представител на работодателите в секторите Производство на мебели, Дървообработване, Производство и доставка на машини и материали за дървообработващата и мебелна промишленост. БКДМПП закупува, транспортира и използва редица химични продукти – полимерно фолио, лепила (Ц-200, карбамидформалдеhidно и т.н.), бои и лакове;

- Браншов съюз на производителите на текстил (БСПТ) – закупува, транспортира и използва химични продукти – химични влакна, багрила, спомагателни средства (омаслители, антистатистици, егализатори и т.н.);

- Браншова камара на стъklarската и порцелано-фаянсовата промишленост (БКСПФП) – закупува, транспортира и основно използва химични продукти – неорганични суровини (варовик, каолин, калц. сода, пясък), багрила, глечове, емайли и т.н.;

- Браншова камара на целулозно-хартиената промишленост (БКЦХП) – работи предимно с химични продукти – сода каустик, хлор и хлорни съединения, целулоза и т.н.;

- Браншова камара на памучната, ленената и конопена индустрия (БКПЛКИ) – закупува, транспортира и използва химични продукти – химични влакна, сода каустик, избелители, багрила, спомагателни средства (омаслители, антистатистици, оптически избелители, егализатори, апрети и т.н.);

- Български браншови съюз на трикотажната промишленост (ББСТП) – закупува, транспортира и използва химични продукти – химични влакна, багрила, текстилно-спомагателни вещества (омаслители, антистатистици, егализатори, апрети и др.);

- Асоциация на масларите в България (АМБ) – работи с химични продукти – киселини, основи; произвежда химични продукти – органични киселини, сапуни и т.н

Това са основните неправителствени организации, които в различна степен са свързани с управлението на химични продукти в България. Разбира се, те не изчерпват всички други браншови камари и съюзи, тъй като няма отрасъл на промишлеността или област на живота, който да не използва химични продукти и по такъв начин да не е свързан с управлението на химичните вещества.

5.1.2. УЧИЛИЩА, УНИВЕРСИТЕТИ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНСТИТУТИ

През годините няколко независими международни организации са извършвали оценки на системата в областта на научните изследвания и иновациите в България и нейната производителност и са дали препоръки относно пътищата за постигане на напредък. През 2015 г. България става първата държава членка на ЕС, която взе участие в механизма на ЕС за подкрепа на политиката по програма „Хоризонт 2020” - строга и независима партньорска проверка на научно-иновационната система в България. В края на 2015 г. Министерството на образованието и науката е получило от международния панел за оценка пълен и актуален

набор от препоръки за реформи в сектора, основан на сериозни доказателства и задълбочени анализи. Един от основните изводи е, че научните изследвания и иновациите все още имат огромен потенциал да бъдат полезни на българското общество и да дадат тласък на неговото икономическо развитие. Разработена е и предстои да бъде приета през 2016 г. обновена Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2025. В целите и дейностите на Националната стратегия и Оперативния план за изпълнение за периода 2017-2020 са отразени както националните ангажименти за изграждане на Европейското научноизследователско пространство, така и препоръките на международния експертен панел от 2015 г. Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2025 има за цел да подпомогне процесите в научната система в България за превръщането на науката във фактор за развитието на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности.

Изпълнението на Стратегията ще създаде условия и подходяща среда за осигуряване на качествени научни изследвания чрез концентрация на ресурси и чрез мерки за изграждане на ново поколение учени, което ще способства за по-пълноценно интегриране на България в Европейското научноизследователско пространство и ще направи страната ни активен и конкурентоспособен партньор в европейските изследователски и иновативни мрежи.

Управлението на химичните вещества обхваща производството, употребата, вноса и износа, съхранението и транспортирането им, разработването на нови химични вещества, определянето на техните свойства и непрекъснато усъвършенстване на използваните техники и технологии, оползотворяване на отпадъците или тяхното обезвреждане, създаването на малкоотпадъчни и безотпадъчни технологии. Този широк спектър от дейности се нуждае от специално подготвени кадри, които да работят в тази област.

Кадри за производство, употреба, внос и износ на химични вещества, които най-общо по-нататък ще бъдат наричани “кадри за управление на химичните вещества” се подготвят на различни нива и в различни учебни заведения. Най-общо те могат да бъдат групирани по следния начин:

- ✓ Средни училища, професионални гимназии;
- ✓ колежи;
- ✓ специализирани курсове и школи за квалификация и преквалификация на специалисти;
- ✓ висши училища, институти, академии, университети;
- ✓ специализирани курсове и школи за квалификация и преквалификация на кадри с висше образование.

• **Професионални гимназии**

Основно те са два вида: с общ профил “химическа промишленост” и специализирани по отрасли - силикатна промишленост, текстилна промишленост, каучук и пластмаси и др. С дългогодишен опит и традиции са професионалните гимназии. Такива професионални гимназии има в: Бургас - по химични технологии; Димитровград – по химични и хранителни технологии; Ямбол – по лека промишленост, екология и химични технологии; София – по химични и микробиологични технологии и по екология и биотехнологии; Варна – по химични и хранително-вкусови технологии; Шумен - по облекло, хранене и химични технологии; Пазарджик – химични и хранителни технологии; Стара Загора – биотехнологии и химични технологии; Русе по биотехнологии и химични технологии; Плевен – по електроника и химични технологии. Те подготвят изпълнителски кадри за много отрасли на химическата промишленост - апаратчици, лаборанти, началник-лаборатории, контролори по качеството.

Това са кадри, които участват в производството, употребата на химични вещества, с тяхното транспортиране и съхранение, с осигуряването на условия за производство и съхранение,

гарантиращи спазването на изискванията на националните и международни стандарти. Те ще участват в управлението на химичните вещества на фирмено ниво.

- **Колежи**

Колежите имат за задача да подготвят кадри за химическата промишленост – началник-смени, началник-цехове, началник-производства, началник-лаборатории, началник-отдели и направления. Те могат да работят в проектантски организации, РИОСВ, специализирани лаборатории, фирми за внос и износ на химични вещества.

Всички тези колежи са самостоятелни звена, но и структурни единици на сходни висши учебни заведения и в голяма степен изпълняват ролята на междинни звена от средно химическо обучение към висше химическо обучение. От общо 48 колежа в страната особено внимание заслужават колежите по химическа промишленост в София, Варна и Разград, които работят в тясно сътрудничество с висшите учебни заведения по химични технологии в София и Бургас.

Управлението на химичните вещества трябва да намери своето място и в тази група учебни заведения-от една страна като необходимост от подготовка на изпълнителски кадри, и от друга страна - като специалисти, които стриктно да съблюдават нормативните изисквания за управление на химичните вещества.

- **Университети, висши училища**

От общо 50 акредитирани висши училища в страната има два специализирани университета, които подготвят кадри за химическата индустрия. Това са Химикотехнологичен и металургичен университет - София и Химикотехнологичен университет (ХТУ)- “проф. д-р Асен Златаров” - Бургас.

В тях се подготвят бакалаври и магистри по следните специалности: химично инженерство; индустриален мениджмънт; технологии на полиграфията; полимерно инженерство; технология на стъклото, керамиката и свързващите вещества; технологичен дизайн на текстила и кожите; целулоза, хартия и опаковки; неорганични химични технологии; фин органичен синтез; природни и алтернативни горива; електрохимични технологии и защита от корозия ; биоенергийни технологии и биопродукти; металургия; материалознание – полимерни материали, силикатни материали, материали на метална основа, полупроводникови материали; автоматизация на производството, екология и др.

В Химикотехнологичния и металургичен университет (ХТМУ) -София съвместно с Университети от Германия и Франция се подготвят кадри с висше инженерно химическо образование.

В двата университета има силни научно-изследователски сектори, които са с дългогодишен опит и много натрупани знания и готови решения в областта на теорията и практиката на химичните технологии и химичните вещества, с материално-техническа база за решаване на научни и научно-приложни задачи, с много ефективни контакти с почти всички поделения на химическата индустрия.

Анализът на дейността на тези университети показва, че проблемите на управлението на химичните вещества не са предмет на тяхната дейност. Във връзка с подготовката на кадри по управление на химичните вещества би могло да се въведат специализирани учебни дисциплини на ниво “бакалавър” и ниво “магистър”. Проблемите на управлението на химичните вещества да станат предмет на специализирани курсове за следдипломна квалификация и преквалификация, а също така и за докторски дисертации. В управлението на химичните вещества може и е необходимо по подходящ начин да бъдат ангажирани научно-изследователските сектори при съответните университети. Създадените към

Университетите акредитирани лаборатории, тясно специализирани по отрасли, участват и сега при анализа на химичните вещества. Това участие е периодично, неорганизирано и нерегламентирано.

Наред с Химикотехнологическия и металургичен университет - София и Химикотехнологичен университет “Проф. д-р Асен Златаров”-Бургас, отчитайки възможностите и на останалите университети, в управлението на химичните вещества с цялото им разнообразие, определено участие под различни форми трябва да вземат още:

- ✓ Софийски университет “Кл. Охридски”- София- Химически факултет;
- ✓ Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”;
- ✓ Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”;
- ✓ Университет по хранителни технологии - Пловдив;
- ✓ Университетът за национално и световно стопанство - София;
- ✓ Аграрен университет -Пловдив;
- ✓ Лесотехническият университет.

• **Научно-изследователски институти:**

С възможности за участие в охарактеризирането на химичните вещества на различни етапи от “жизнения им цикъл” са:

- ✓ Химичните институти на БАН- Институт по обща и неорганична химия; Институт по органична химия с Център по фитохимия; Институт по катализ; Институт по електрохимия и енергийни системи; Институт по физикохимия; Институт по инженерна химия; Институт по полимери.
- ✓ Специализираните институти - Институт по каучукова и пластмасова промишленост-София; Институт по целулоза и хартия;; Научноизследователски химико-фармацевтичен институт (НИХФИ) – София; Институт по стъкло и керамика; Научно-изследователски институт по строителни материали; Институт по черна металургия; Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика др.
- ✓ Институти (бази, центрове, научни звена) към големите фирми-производители.

5.1.3. ФОНДАЦИИ, АСОЦИАЦИИ, БИБЛИОТЕКИ

➔ **СПЕЦИАЛИЗИРАНИТЕ НАУЧНИ БИБЛИОТЕКИ**

Специализираните научни библиотеки в България разполагат с богата национална и световна литература в областта на химичните вещества - свойства, технологии, оценка на въздействието им върху човека и околната среда. Съществува възможност за ползване на междубиблиотечния обмен, възможностите на международните библиотечни фондове, както и възможностите на интернет и др.

➔ **ФОНДАЦИИТЕ**

Фондациите и асоциациите с тяхната управленческа и организационна дейност, с привлечените към тях висококвалифицирани специалисти, с базите данни от вече разработени проекти на национално и международно ниво, с техните доказани контакти на национално и международно ниво определено имат роля в управлението на химичните вещества.

➔ **АСОЦИАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА МЕЖДУНАРОДНИ ПРЕВОЗИ И ПЪТИЩА (АЕБТРИ)**

Основните дейности, свързани с химичните вещества, предлагани от АЕБТРИ са:

- курсове за обучение по превоз на опасни товари (Европейска спогодба за превоз на опасни товари по шосе, ADR) и български нормативни документи и изисквания при превози на опасни товари в цистерни

- курсове за обучение по транспортиране на химични вещества във връзка с хармонизираното законодателство и прилагане на нормите на ЕС- обучение на водачи и обучение на придружители на опасни товари; обучение на консултанти по сигурността;
- предлага пълен комплект оборудване за автомобилите, превозващи опасни товари в съответствие с изискванията на писмените инструкции при аварийни случаи; сигнални табели и знаци за опасност при превоз на опасни товари.
- консултации за изискванията за професионална компетентност на международните превозвачи на товари, съгласно европейското и българското законодателство

5.1.4. НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ (НПО)

Учредяването, регистрацията, устройството и дейността на НПО се извършва по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Предметът на дейност на НПО е многообразен, като в преобладаващата част от тях присъстват консултациите, научната дейност, производствената дейност и в частност на химични вещества, решаване на екологични проблеми, информационна дейност, търговия и др.

Неправителствените организации пряко ангажирани с “жизнения цикъл” на химичните вещества са много малко. В същото време неправителствените организации с предмет на дейност Екология и опазване на околната среда са над 700, и макар че са сравнително от последните години, те извършват дейности, които заслужават много висока оценка и ги утвърждават като необходима и твърде перспективна структура в решаване на редица въпроси, свързани с управлението на обществото и неговото по-нататъшно развитие.

По-долу са посочени някои от неправителствените организации, които са ангажирани пряко чрез разработване на проекти, консултации и експертизи в различни етапи от “жизнения цикъл” на химичните вещества.

➡ **ЦЕНТЪР “ЧИСТА ИНДУСТРИЯ”**

Център „Чиста индустрия” при БСК подпомага диалога между администрацията и бизнеса при изпълнението на нормативните изисквания за намаляване на въздействията върху околната среда и повишаване на ефективността и производителността. Центърът подготвя становища по проекти на нормативни актове по околна среда и отстоява приемането и прилагането им пред изпълнителната и законодателната власт.

Основните приоритети в неговата дейност са:

- ✓ информиране на българските предприятия за европейските изисквания и добри практики по околна среда – чрез периодичния електронен бюлетин „Индустрия и околна среда”, предназначен за ръководители и специалисти от предприятия, браншови и регионални индустриални организации;
- ✓ организиране на обучение на преподаватели и създаване на мрежа от одитори, консултанти и специалисти;
- ✓ Обучения и консултации:
- ✓ При изграждането на системи за управление по околна среда (ISO 14001 и EMAS);
- ✓ За разработване на планове за устойчиво производство;
- ✓ По прилагане на законодателните изисквания, свързани с употребата на химикали, промените в климата, отпадъците, въздуха, водите и др.;
- ✓ При определянето на въглеродния отпечатък на производствените дейности
- ✓ подпомагане диалога между правителството и финансовите институции, националните и чуждестранни донори и фирмите, желаещи да прилагат системи за управление на околната среда;
- ✓ създаване на база данни за чисти и енергоспестяващи технологии, намаляване на отпадъците и др.

➔ **БАЛКАНСКИ НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЦЕНТЪР ПО ЕКОЛОГИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (БНОЦЕООС)**

Основните дейности на центъра са: образователна; научно-изследователска; консултационна; експертна; информационна; проектантска.

Основните разработки и проекти на БНОЦЕООС, свързани с химичните вещества, включително устойчивите органични замърсители, и въздействието им върху околната среда са следните:

- ✓ “Основни бариери пред инвестициите в областта на екологията и опазване на околната среда”, съвместно с Център “Чиста индустрия”.
- ✓ “Управление качеството на въздуха в Стара Загора”- Съвместен проект с Агенцията за околна среда на САЩ.
- ✓ Създаване на център за мониторинг и контрол на замърсяването на околната среда с тежки метали - съвместен проект с ОТИ-Атина, финансиран по линията на Програма ФАР
- ✓ Екологична оценка за въздействие на емисиите на МДК-Пирдоп върху почвите в района на Златица-Пирдоп, финансиран по линия на Програма ФАР
- ✓ Разработка на доклади за ОВОС на проекти и действащи обекти.
- ✓ Участие в разработването “Национален профил за управление на химичните вещества”, както и при неговата актуализация през 2002 г.
- ✓ Разработването на първия “Национален план за действие за управление на устойчивите органични замърсители, 2006 г.” във връзка с изпълнения на задълженията на страната по Стокхолмската конвенция.

5.1.5. СИНДИКАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ

➔ **КОНФЕДЕРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАТИ В БЪЛГАРИЯ (КНСБ)**

Тя е най-голямата неправителствена организация с общ брой членове 275 762 души. Призната е за национално представителна с решение на Министерски съвет № 635 от 26 юли 2012 г. за срок от 4 години. КНСБ обединява 35 федерации, синдикати и съюзи и редица асоциирани членове. В цялостната си дейност КНСБ е подкрепена от своите партньори.

С наличната си структура КНСБ представлява и защитава правата и интересите на българските работници и служители, както по спазването на техните права, така и чрез предоставяне на индивидуални консултации.

През последните години КНСБ съвместно с МОСВ. Част от основните дейности свързани с околната среда са:

- ✓ Провеждане на конференция на тема „Климатичните изменения и предизвикателствата пред българския бизнес и заетостта“ през 2016 г. съвместно с МОСВ;
- ✓ Провеждане на среща по инициатива на КНСБ в Министерство на околната среда и водите във връзка с предложение на КНСБ за съвместни действия във връзка с подписване на Глобално споразумение за измененията в климата.
- ✓ КНСБ е участвала в разработването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, неговите допълнения и изменения.
- ✓ Националната федерация „Химия и индустрия“ към КНСБ е съгласувала и проект на Закона за защита на вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

5.1.6. ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ

➔ “ЕКОТЕХ КОНСУЛТ” ООД

Основните дейности на дружеството са консултации в областта на технологиите за третиране на отпадъци и пречистване на отпадъчни води, научно-изследователски разработки, изготвяне на ОВОС и разработки, пряко свързани с управлението на химичните вещества:

- ✓ Разработване и внедряване на технология за производство на водонерастворимо синтетично борово флотационно масло (СИНОЛ I) и проучване на възможностите за внедряване и производство на водоразтворимо синтетично борово флотационно масло (СИНОЛ II) - финансиран от “Кристал”-АД, Велинград за нуждите на флотационните фабрики;
- ✓ Участие в разработването “Национален профил за управление на химичните вещества”;
- ✓ Анализ и оценка на Българското законодателство и влиянието на Европейското законодателство върху Българската химическа индустрия”- подизпълнител по проект на Браншовата камара на търговските дружества от химическата промишленост;
- ✓ Инвентаризация на съществуващите химични вещества и създаване на регистър, проектът е финансиран от НФООС към МОСВ-1999-2000.

➔ “БАЛБОК ИНЖЕНЕРИНГ” АД

Дейността на „БалБок Инженеринг“ АД е свързана с опазване на околната среда и предотвратяване на замърсяванията с отпадъци чрез екологично, безопасно и икономически ефективно третиране на опасни отпадъци, генерирани при дейността и/или собственост на производствени предприятия и домакинства.

Политиката им е насочена към:

- ✓ Високо качество на предлаганите продукти и услуги
- ✓ Увеличаване на благоприятното въздействие върху околната среда, чрез екологосъобразно управление на генерираните опасни отпадъци
- ✓ Гарантиране на здравето и безопасността при работа на служители, клиенти и доставчици;

„БалБок Инженеринг“ АД извършва по договор събиране, транспортиране и последващо третиране на опасни отпадъци, включени в издаденото от МОСВ Разрешение за дейности с отпадъци.

Основните дейности, свързани с управлението на химичните вещества са разработките за:

- ✓ Метод за детоксикация и разграждане на негодни или залежали пестициди, София;
- ✓ Управление на опасни отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили- пилотно прилагане на план за действие в моделен регион (Research on national production of PCB and import/export of PCB/PCT containing devices in Bulgaria) 2001.

„БалБок Инженеринг“ АД, през 2015 г. участва в проект осъществен с финансовата подкрепа на Правителството на Норвегия чрез Норвежкия Финансов Механизъм 2009-2014 в рамките на Програмна област BG 10 „Иновации в зелената индустрия“. Еко-иновативната система за управление на отпадъци с неизвестен състав и произход в България обхваща въвеждане на място на технологии и процеси за управление на замърсяването от исторически складиращи, лошо управлявани, изоставени или незаконно изхвърлени отпадъци, които също така могат да бъдат и опасни. Проектът е реализиран за 10 месеца и първият резултат от проекта е създадената Централна химическа лаборатория в Стара Загора, оборудвана за качествени и количествени анализи на проби от отпадъци. Останалите дейности по проекта включват: разработване на Наръчник за идентифициране на отпадъци и обзавеждане и

оборудване на Централна химическа лаборатория в Стара Загора, както и разработване и внедряване на информационна система за отпадъци. Мобилната химическа лаборатория има важни предимства, а именно: осигуряване на качествен анализ на място, плюс идентификация на неизвестни вещества, в една много по-удобна среда, различна от полевите уреди.

➔ “ПОВВИК” ЕАД

«ПОВВИК» ЕАД е компания с над 25 годишна история в екологичните и управленски консултации. Предлага ефективни и практически приложими решения, които са адаптирани към специфичните нужди на клиентите. ПОВВИК предлага устойчивост в непрекъснато променящата се среда. ПОВВИК ЕАД е първата и една от най-големите български консултантски компании, предлагащи услуги в областта на опазването на околната среда. Основните услуги, които предлага са в областта на:

- ✓ Оценка на въздействието на околната среда и оценка за съвместимост;
- ✓ Стратегически екологични оценки;
- ✓ Екологични одити;
- ✓ Комплексни разрешителни;
- ✓ Управление на отпадъците и др.

Основните проекти през последните години, свързани пряко или косвено с управлението на химичните вещества са следните:

- ✓ Изследване на източниците на замърсяване на хранилища - за нуждите на “Видима идеал”, Севлиево;
- ✓ Изследвания върху утайките от галванични промишлени отпадни води - за нуждите на Варненската корабостроителница;
- ✓ Обобщени характеристики на акумулираните пестициди в България - за нуждите на RWE - Entsorgung, Германия
- ✓ Изготвяне на доклади за ОВОС.
- ✓ Разработка на методически указания за оценка на щети върху околната среда, причинени от минали действия или бездействия при приватизацията на промишлени предприятия. Указанията са насочени към оценка на въздействието на опасни вещества върху околната среда, водещо да риск за здравето на човека, а не на щетите изобщо.

5.2. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

Неправителственият сектор разполага с потенциал за извършване на определени функции по управлението на химичните вещества, свързано с техния жизнен цикъл. Както беше посочено по-горе, неправителствените организации, които имат за предмет на дейност екология и опазване на околната среда, в т.ч. и различни химични вещества са много на брой, но те трудно биха могли да бъдат анализирани поради следните причини:

- ✚ липсва списък на национално, отраслово или ведомствено ниво на всички тези организации, който да осигури необходимия контакт с тях и покана за участие в решаването на локални, регионални, национални и международни проекти;
- ✚ липсва координация на дейностите на тези организации в посочените по-горе направления;
- ✚ резултатите от дейностите на тези организации не се популяризират по подходящ начин;
- ✚ липсва реален и надежден контрол за квалификацията и възможностите на тези неправителствени организации; липсват количествени критерии при избор на една или друга организация при решаване на проблемите; липсват предпоставките за конкурсното начало и конкуренцията;

- ✚ посочените данни доказват възможностите на неправителствените организации и необходимостта от нормативна база за управление на тези структури и техните дейности, отчитайки тяхната специфика.

Таблица 5-1 - Обобщение на наличните професионални възможности в неправителствения сектор

Област на опита	Научно-изследователски институти	Университети, вкл. Университетски болници	Индустрия	Екологични/потребителски групи	Профсъюзи	Браншови камари
Събиране на данни	X	X	X	X		
Анализ на химични вещества	X	X	X		X	
Оценка на риска	X	X	X	X		
Съобщаване за риска	X	X	X	X	X	X
Намаляване на риска	X	X	X	X		
Анализ на политиката		X	X			
Класификация и етикетирание			X			X
Обучение и образование	X	X	X			
Акредитиране	X	X	X			
Изследвания за алтернативи	X	X				
Мониторинг	X		X			
Здравно наблюдение	X		X	X		
Наблюдение върху околната среда	X	X	X			X
Прилагане			X			
Информираност на работниците			X	X		X
Информираност на специфичните професионални групи	X	X				X
Информираност на обществото	X			X	X	X
Диагностициране и лечение на отравянията		X				

Забележка: Със знак "X" са маркирани организациите от неправителствения сектор, които имат потенциал и извършват посочените дейности.

В областта на химичните вещества са разработени от Неправителствени организации (НПО), следните проекти:

- **Фондация "Тайм Екопроекти":** Кампания за въвеждане в употреба на безоловни бензини с издаване на брошури, справочник за водачите на ПМС, пресконференции, семинар, видеоклип, горещи телефонни линии.
- **Сдружение "Природа на заем":** Проект разширена Европа със семинари в рискови райони на страната свързани с неблагоприятно въздействие на компонентите на околната среда върху здравето: замърсяване на атмосферния въздух, в Свищов;
- **НД "Екогласност" София:** Проект за оценка на здравните последици след аварията в Чернобил с разпространение на книга с научна информация от собствени и чужди изследвания. Проект за обучение на обществеността по внедряването на Национален план за действие по околна среда – здраве съвместно с МЗ.

- **Регионален Екологичен Център за Средна и Източна Европа представителство в България:** Проект за ратификация и прилагане на Аархуската конвенция в страните от Източна Европа със семинари за общинската администрация. Проект съвместен със Сдружение “Природа на заем” за обучение на учители, деца и юноши, т.н. “Зелен пакет”.
- **Сдружение за Екологично Обучение и Управление:** Проект за обучение на обществеността от “горещите точки” в басейна на р. Дунав по Програма за намаляване на замърсяването на басейна на р. Дунав, спонсориран от ICPDR. Проект на “Know How Fund” и консултантска група “Halcrow”, Англия за обучение на общинската администрация, екологични фирми и експерти по ОВОС на проекти финансирани чрез МОСВ по ISPA.
- **“Инициативен комитет за защита на здравето на населението в с. Куклен”** във връзка с проблемите свързани със замърсяване на средата за обитаване с тежки метали близо до КЦМ–АД, Пловдив разработване и внедряване на ефективна програма с обществено участие (МЗ, МОСВ, Община Куклен, КЦМ–АД) и проследяване на резултатите от нея.

На базата на посочените данни и техния коментар могат да се направят следните **констатации, изводи и препоръки:**

- Подготовката на управленчески кадри на средно, полувисше и висше ниво е нормативно регламентирано в учебните планове и програми. Необходимо е въвеждането на специализирани курсове от лекции и упражнения по тези проблеми, както и въвеждането на специална учебна дисциплина и специалност по проблемите на управлението на химичните вещества и отпадъците.
- Висшите училища разполагат с богат кадрови потенциал, с база данни от световната наука и практика за успешно управление на химичните вещества и отпадъци. Съгласувано с Министерството на образованието и науката да се подготвят учебни помагала и се въведат подходящи модули за обучение на учащите се на различни нива по отношение на специфичните химикали – живак, устойчиви органични замърсители, детергенти, ендокринни дизраптори, наноматериали, биоциди в техния „жизнен цикъл”.
- По отношение на УОЗ, научно-изследователските институти и техните разновидности в държавния и частния сектори имат потенциал да извършват оценка на степента на риска за човека чрез изследване съдържанието на УОЗ в майчиното мляко; изследване съдържанията на УОЗ в растителния и животински свят, за да се установи натрупването и отлагането по хранителната верига. Могат да разработят и внедрят методи за измерване на УОЗ и моделиране на тяхното разпространение в околната среда от източниците на емисии. Могат да проведат изследвания върху подобряване на технологиите и системите за мониторинг, както и изследване на отлагането от емисии, процеси на трансформация и наличие на УОЗ и оценка на синергични ефекти в селектирани натоварени екосистеми.
- Създадените през последните години нови организации, обединени в категорията неправителствени организации са твърде разнообразни по отношение на научен потенциал, материално-техническа база, възможности за решаване на редица проблеми в т. ч. и управлението на химичните вещества и отпадъците.
- От друга страна, през последните години правителствените политики са сравнително благоприятно настроени за получаване на информация от НПО; за използване на техните експертни познания и опит. НПО често лобират пред правителствените организации при вземане на решения, особено по отношение на законодателството в областта на околната среда и по отношение на химикалите, особено опасните химикали. Чрез публикации, информационни кампании, телевизионни предавания, те

информират обществеността за потенциалните рискове по отношение на химикалите, вземат активна позиция в телевизионни дебати, национални и международни конференции и в университетите. Активното участие на НПО в публични дебати, организирани за въвеждането на различни проекти и тяхното въздействие върху околната среда, са оказали положително влияние за подобряване на качеството на изпълнение на тези проекти чрез възраженията, коментарите и предложенията, получени от тях.

- Сътрудничеството между държавните органи и неправителствения сектор по въпросите на околната среда като цяло се състоят в консултации със заинтересованите страни по време на процеса на преглед на законодателството, стратегии, национални планове и доклади за оценка на въздействието върху околната среда.
- Въпреки сравнително активното участие на НПО е необходимо засилване на тяхната роля за защита на потребителите и това трябва да се постигне чрез сътрудничество с държавните органи на централно и местно ниво.
- За тяхното по-ефективно използване е необходимо синхронизиране, координация и ефективно използване на силните страни на различните организации. Те биха могли да се включат в реализирането на съвместни проекти между институциите и бизнеса за развитие на иновационни технологии за унищожаване на УОЗ в приоритетни области, за които страната има капацитет.

Това още веднъж налага предварителното доказване на всяка неправителствена организация - идентифициране, доказване, популяризиране, координация, синхронизация, отчетност, отговорност пред обществото и интересите на страната.

Таблица 5- 2: Приоритети и възможни действия: съответни дейности на индустрията, заинтересованите страни и научно-изследователския сектор

Приоритетни въпроси	Ниво на съществуващ капацитет (нисък, среден, висок)	Обобщение на силните и слаби страни, нужди	Възможни действия	Засегнати страни
Осведоменост по отношение на безопасната употреба на опасни химикали	висок	Националното информационно бюро (НИБ) по химикали към МОСВ работи в помощ на индустрията.	Информационни кампании чрез Националното информационно бюро по химикали	НПО, университети, индустрия
Осведоменост по отношение на обезвреждане на опасни химикали	среден	Интернет страницата на МОСВ осигурява актуална и надеждна информация относно обезвреждането на опасните химикали	Информационни кампании	НПО, университети, индустрия, широка общественост
Осведоменост по отношение на потребителските химикали: детергенти, професионални почистващи препарати, биоциди и др.	среден	Осигуряване на ИЛБ с добро качество	Информационни кампании, обучения, семинари	Индустрия, университети, НПО, широка общественост

ГЛАВА 6: МЕЖДУВЕДОМСТВЕНИ КОМИСИИ И МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНИРАНЕ

Цел на Глава 6

Целта на тази глава е да се опишат и анализират механизмите, които улесняват координацията и сътрудничеството между министерства, агенции и други държавни институции и неправителствени организации, отговорни в рамките на своите компетенции в определени области на управлението на химикали

6.1. МЕЖДУВЕДОМСТВЕНИ КОМИСИИ И МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНИРАНЕ

В Р България съществуват редица управленски структури, които имат компетенции в областта на околната среда. МОСВ с неговите регионални структури е компетентното ведомство, отговорно за провеждане на политиката по опазване на околната среда. Освен това, с отделни проблеми са ангажирани други министерства и агенции на национално ниво, техни регионални органи, областни управи и общини. Министерството е ангажирано и с преговорите по приемане на европейското законодателство чрез участие в работните органи на Съвета на ЕС и с изготвяне на национални позиции и в областта на опазването на околната среда и управлението на химикалите, както и с участието в конференции на страните по конвенциите за управление на химикали и всички други срещи. МОСВ участва и в работните органи на Европейската агенция по химикали (ЕСНА) – Комитет на държавите членки, Управителен съвет на ЕСНА.

За подобряване на това сътрудничеството между МОСВ и заинтересованите ведомства се работи в следните основни форми:

- ◆ споразумения за сътрудничество
- ◆ участие на представители на други министерства в постоянни комисии и съвети на МОСВ и на представители на МОСВ - в съвети и комисии на други ведомства
- ◆ приемане на програми и планове от Министерски съвет в областта на околната среда с конкретни ангажименти на отделните ведомства и последващ отчет и мониторинг за изпълнението на задачите от ведомствата
- ◆ създаване на междуведомствени работни групи за решаване на конкретни проблеми.

В таблица 6-1 са посочени междуведомствените комисии и механизми за координация в областта на управлението на химичните вещества.

Таблица 6-1: Преглед на някои междуведомствените комисии и механизми за координиране

Вид механизъм	Ангажирани страни	Срок на действие	Делегирани права	Дадена информация в раздел 6.2
<p>Висш експертен екологичен съвет</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основен състав; • Специализиран състав: <p>Междуведомствен експертен екологичен</p>	МОСВ, МЗ, МЗХ, МРРБ, МФ, МИ, АСК, РИОСВ, БД, ДНСК	постоянен	Вземане на решения по ОВОС и оценка на екологични щети; одобряване на програми за привеждане в съответствие с нормативната уредба по околна среда; задания за проектиране и инвестиционни проекти за	да

Вид механизъм	Ангажирани страни	Срок на действие	Делегирани права	Дадена информация в раздел 6.2
съвет; Междуведомствена комисия.			изпълнение на програмите за отстраняване на екологични щети; оценка на планове и програми и др.	
Работна група 20 “Околна среда”	МОСВ, ИАОС, МВнР; МЕЕР, МО, МЗ, МИ, МРРБ, МТИТС, МЗХ, МФ, МП, ДА “ГЗ”, АМ, ДАМТН, БИС, АЕЕ, НСИ, АЯР, АМ, ИА “БСА”, БСК, БТПП, ССИ, БИБА, КТ “Подкрепа”, КНСБ, НПО-Възраждане, КРИБ, ИАМА, ГД „ГВА“, ИА „АА“, МВР, БМГК, АСОБ	постоянен	1. анализиране политиките и редовното проследяване на промените в законодателството на ЕС в областта на околната среда 2. разработване на предложения за мерки и действия, които се включват в Годишната програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз 3. разработване на проекти на рамкови позиции по въпросите в областта на околната среда, които се разглеждат от Европейския съвет, Съвета на Европейския съюз и неговите спомагателни органи, както и в процеса на комитология; 4. разработване на проекти на позиции за заседанията на Европейския съвет и на Съвета на ЕС по околна среда, 5.изготвяне на указания за изпълнение на рамковите позиции 6. извършване на анализ на задълженията, произтичащи от членството на Република България в ЕС. и подготвяне на материали, документи и становища 7. извършване на нотифицирането на актовете от българското законодателство, с които се приемат мерки на национално ниво, необходими за изпълнение и прилагане на актове на ЕС в областта на околната среда	да
Експертен съвет по оценка на приоритетни вещества (ЕСОПВ)	МОСВ, ИАОС, МЗ, НЦОЗА, БАН, университети	постоянен	Експертният съвет е консултативен орган, който подпомага министъра на околната среда и водите при изпълнение на функциите, определени в глави пета и пета "а" от ЗЗВВХВС. Основните дейности на ЕСОПВ са: 1. идентифициране на приоритетни вещества съгласно чл. 45, параграф 5 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали, наричан по-нататък "Регламент REACH", с цел включването им в Подробния план за действие на Общността (CoRAP) въз основа на данни от регистрация, мониторинг, епидемиологични	да

Вид механизъм	Ангажирани страни	Срок на действие	Делегирани права	Дадена информация в раздел 6.2
			<p>изпитвания и надзор на пазара;</p> <p>2. скрининг на потенциално опасни вещества за включване в CoRAP съгласно чл. 44, параграф 2 от Регламент REACH с цел извършване на оценка или включването им в Пътната карта на ЕС за идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство;</p> <p>3. участие в консултации с държавите членки, Европейската агенция по химикали (ECHA) и Европейската комисия (ЕК) при идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство, извършване на анализ и изготвяне на предложения за избор на подходящи регулаторни мерки за управление на рисковете за човешкото здраве и/или околната среда от определени опасни вещества;</p> <p>4. извършване на оценка на приоритетни вещества от CoRAP по реда на чл. 45, 46, 47 и 49 от Регламент REACH, включително съвместна оценка с компетентен орган на друга държава членка;</p> <p>5. изготвяне на доклади със заключения от извършени оценки с проекти на решения по смисъла на чл. 21, ал. 6 ЗЗВВХВС;</p> <p>6. разглеждане на предложения от производители, вносители или потребители надолу по веригата за промяна на хармонизирана класификация и етикетирание на опасни вещества по реда на чл. 37 (6) от Регламент (ЕО) № 1272/2008 от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (ОВ, L 353 от 31.12.2008 г.), наричан по-нататък "Регламент CLP";</p> <p>7. изготвяне на предложения по смисъла на чл. 21, ал. 7, т. 1 и ал. 9 ЗЗВВХВС за хармонизиране или промяна на хармонизирана класификация и етикетирание на опасни вещества по реда на чл. 37, параграфи 1 и 6 от Регламент CLP;</p> <p>8. изготвяне на предложения по смисъла на чл. 21, ал. 7, т. 2 и 3 ЗЗВВХВС за разрешаване или ограничаване употребата на опасни</p>	

Вид механизъм	Ангажирани страни	Срок на действие	Делегирани права	Дадена информация в раздел 6.2
			вещества съгласно Регламент REACH; 9. изготвяне на предложения по смисъла на чл. 21, ал. 7, т. 4 ЗЗВВХВС за ограничаване употребата на опасни вещества или група от вещества в електрическо и електронно оборудване (ЕЕО); 10. изготвяне на коментари или предложения за промени в проекторешения от други държави членки или ЕСНА съгласно чл. 52 от Регламент REACH;	
Постоянно действаща междуведомствена група по синергия (ПДМГС) към Министъра на околната среда и водите	МОСВ, МЗ, БАБХ	постоянен	Основната задача на ПДМГС е да координира дейностите по съвместно прилагане на законодателството за управление на химикали и отпадъци.	да
Междуведомствена комисия за контрол на прекурсорите към министъра на икономиката	МЗ, МИ, МФ, МВР, МП	постоянен	Осъществява контрол върху производството, преработването, употребата в други производства, съхраняването, търговията, вноса, износа, реекспорта и транзита на прекурсорите; осъществява и контрол по изпълнението на чл. 12 от Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества.	не
Национален съвет по условия на труд	състои се от представители на Министерския съвет; НОИ; национално представителните организации на работодателите; национално представителните организации на работниците и служителите;	постоянен	Националният съвет по условия на труд е постоянен консултативен орган към Министерския съвет за сътрудничество и координация на национално равнище при разработването и осъществяване на политиката за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд.	не
Съвет по продуктите за растителна защита	МЗХ, БАБХ, МЗ, Селскостопанска академия и други специалисти	постоянен	Предлагането на пазара и употребата на продукти за растителна защита се разрешават със заповед на Директора на Българска агенция по безопасност на храните по предложение на Съвета по продуктите за растителна защита	да
Експертен съвет по биоциди	МЗ, МОСВ, НЦОЗА, НЦЗПБ	постоянен	Експертният съвет подпомага министъра на здравеопазването при изпълнението на правомощията му по глава четвърта от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), свързани с пускането на пазара и употребата на биоциди. Съветът извършва оценка на пълнотата на внесените в	да

Вид механизъм	Ангажирани страни	Срок на действие	Делегирани права	Дадена информация в раздел 6.2
			Министерството на здравеопазването документи, свързани с пускането на пазара и употребата на биоциди, и оценка на риска за човека, животните и околната среда и на биологичната ефективност въз основа на данните в тях.	

Забележка: Честотата на работните срещи се определя от конкретната необходимост. Процедурите по вземане на решения са определени с акт на правителството.

В зависимост от специфичните особености и възникналите проблеми в страната съществуват няколко междуведомствените постоянно действащи комисии, както и временни междуинституционални работни групи. Работата на всяка една от комисиите или работните групи се ръководи от определен механизъм.

6.1.1. ВИСШ ЕКСПЕРТЕН ЕКОЛОГИЧЕН СЪВЕТ (ВЕЕС)

Един от механизмите за координиране на действията в областта на правилното управление на химичните вещества и смеси действа чрез създаденият към Министерството на околната среда и водите (МОСВ) специализиран орган, наречен **Висш експертен екологичен съвет (ВЕЕС)**.

С правилник, утвърден от министъра на околната среда и водите, се урежда устройството и дейността на ВЕЕС.

ВЕЕС заседава в следния състав:

1. Основен състав - по чл. 18, ал.1, т.5 на Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ДВ, бр.25/2003, посл. изм. и доп, ДВ, бр. 12 от 12.02.2016 г., в сила от 12.02.2016 г.)

2. Специализиран състав - Междуведомствен експертен екологичен съвет - МЕЕС-по чл.11, ал. 2 на Наредба за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация (Приета с ПМС № 173 от 19.07.2004 г., обн., ДВ, бр. 66 от 30.07.2004 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 96 от 6.12.2011 г., в сила от 6.12.2011 г.).

3. Специализиран състав – Междуведомствена комисия (МК) – по чл. 5, ал. 1, т. 1 от Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ДВ, бр.57/02.07.2004 г.);

4. Специализиран състав по планове за управление на защитени територии – по чл. 60, ал. 1 от Закона за защитените територии (ДВ, бр. 133/11.11.1998 г.) и чл. 18, ал. 1 от Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии (ДВ, бр. 13/15.02.2000 г.).

ВЕЕС е помощен орган на МОСВ, пряко подчинен на министъра на околната среда и водите и има следните функции:

❖ **Функции на основния състав на ВЕЕС:**

1. предлага решения по оценка на въздействието върху околната среда;
2. предлага решение по мотивирано предложение за промяна на програма за отстраняване на екологични щети по чл. 7 от Наредба за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация.

❖ **Функции на Междуведомствен експертен екологичен съвет (МЕЕС);**

1. предлага за одобряване документация, включително задания за проектиране и инвестиционни проекти, свързана с изпълнение на програмите за отстраняване на екологичните щети, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация;
2. подпомага контрола по изпълнението на програмите за отстраняване на екологичните щети.

❖ **Функции на Междуведомствена комисия (МК)**

1. предлага решения за становища по екологична оценка на планове и програми;
2. обсъжда доклади за екологична оценка/екологична част на планове и програми.

❖ **Функции на Специализираният състав по планове за управление на защитени територии:**

1. взема решение по проекти на планове за управление на национални или природни паркове, съгласно чл. 19, ал. 1 от Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии;
2. взема решение по проекти за въвеждането на промени в утвърдени планове за управление на национални или природни паркове, съгласно чл. 25, ал. 2, т. 1 от Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии.

❖ **Основният състав на ВЕЕС изпълнява следните задачи:**

- разглежда доклади за оценка на въздействието върху околната среда, приложената към тях документация, в т.ч. доклади за оценка на степента на въздействие върху защитени зони и оценки по чл. 99а от ЗООС, проведената процедура и представени писмени становища;
- обсъжда мотивирани предложения за промяна на програми за отстраняване на екологични щети по чл. 7 от Наредбата за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация;

❖ **МЕЕС на ВЕЕС изпълнява следните задачи:**

- в срок от 30 дни от внасяне в Министерство на околната среда и водите (МОСВ) разглежда, оценява и приема или връща документация по програмата за отстраняване на екологичните щети, в т.ч. подробен график на времето за изпълнение на дейностите, задания за проектиране, инвестиционни проекти, технически и технологични решения и етапи за реализация на проектите и резултатите от разработки, възложени във връзка с отстраняване на екологичните щети;
- разглежда и предлага за одобряване отчети за хода на изпълнение на програмите за отстраняване на екологични щети и програми за привеждане на дейността на приватизирания обект в съответствие с нормативната уредба по околна среда;
- осъществява контрол на място на извършените дейности по програмата за отстраняване на екологичните щети.

Междуведомствената комисия към ВЕЕС преценява внесената документация за съответствие съгласно чл. 25, ал. 2 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми.

ВЕЕС на МОСВ, в това число основният и специализираните състави, се състоят от съпредседатели- зам.-министри на МОСВ, секретар и членове.

За осъществяване на функциите си специализираният състав по планове за управление на защитени територии разглежда и обсъжда:

1. проекти на планове за управление на национални или природни паркове;
2. проекти на промени в нормите и режимите, установени в част трета на утвърдени планове за управление на национални или природни паркове;

3. рецензии, писмени становища, бележки и представена документация за проектите по т. 1 и 2.

Постоянни членове на МЕЕС са представители на МОСВ, по един представител от съответната РИОСВ, МФ, АСК, МИ, МЗХ (в т.ч. Изпълнителна агенция по горите), МРРБ (в т.ч. Дирекция за национален строителен контрол).

Постоянни членове на МК са представители на МОСВ, по един представител на МРРБ, МЗ, МЗХ, регистрирани експерти по ОВОС и/или специалисти по планове и програми.

Допълнителните членове към основния състав на ВЕЕС са представители на РИОСВ и на засегнатите общини и кметства, представители на БАН, научни институти, академични институции, и неправителствени природозащитни организации.

Допълнителните членове на МЕЕС се определят в зависимост от спецификата на разглежданата документация.

МОСВ поддържа регистър на издадените от компетентния орган- ВЕЕС решения по ОВОС.

6.1.2. РАБОТНА ГРУПА 20 “ОКОЛНА СРЕДА”

Работна група 20 “Околна среда” е създадена с Постановление на Министерския съвет (ПМС)№ 85 от 17.04.2007 г. за координация по въпросите на Европейския съюз (обн. ДВ. бр.35 от 27 Април 2007г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.36 от 13 Май 2016г.)

Съгласно това Постановление Министерският съвет ръководи и осъществява политиката на Република България като държава - членка на Европейския съюз, като:

1. решава политическите въпроси, свързани с членството на Република България в Европейския съюз;
2. приема Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз в срок до 31 януари на текущата година;
3. приема позициите на Република България за редовните и неформалните заседания на Европейския съвет, на Съвета на Европейския съюз, на други институции на Европейския съюз и одобрява мандат за тяхното представяне;
4. приема рамкови позиции на Република България по въпросите, които се разглеждат от Съвета на Европейския съюз и подготвителните му органи, както и в процеса на вземане на решения по чл. 290 и 291 от Договора за функциониране на ЕС;
5. приема позиции на Република България за осигуряване защита на правата и интересите на страната пред Съда на Европейския съюз;
6. приема решения относно сезирането на Съда на Европейския съюз от страна на Република България;
7. одобрява проекти на актове, с които се приемат мерки на национално ниво, необходими за изпълнение и прилагане на актове на Европейския съюз;
8. приема законодателна програма на Министерския съвет в съответствие с политиките и актовете на Европейския съюз.

Сформирани са 36 работни групи. Водещо ведомство в Работна група 20 “Околна среда” е Министерство на околната среда и водите, а в работата ѝ се включват представители на различни министерства и ведомства, включително неправителствени организации, имащи отношение по въпросите в област “Околна среда”.

❖ Задачите на “Работна група 20”:

1. анализиране политиките и редовното проследяване на промените в законодателството на ЕС в областта на околната среда;
2. разработване на предложения за мерки и действия, които се включват в Годишната програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз
3. разработване на проекти на рамкови позиции по въпросите в областта на околната среда, които се разглеждат от Европейския съвет, Съвета на Европейския съюз и неговите спомагателни органи, както и в процеса на комитология;
4. разработване на проекти на позиции за заседанията на Европейския съвет и на Съвета на ЕС по околна среда,
5. изготвяне на указания за изпълнение на рамковите позиции
6. извършване на анализ на задълженията, произтичащи от членството на Република България в ЕС. и подготвяне на материали, документи и становища
7. извършване на нотифицирането на актовете от българското законодателство, с които се приемат мерки на национално ниво, необходими за изпълнение и прилагане на актове на ЕС в областта на околната среда.

6.1.3. ЕКСПЕРТЕН СЪВЕТ ЗА ОЦЕНКА НА ПРИОРИТЕТНИ ВЕЩЕСТВА (ЕСОПВ) КЪМ МОСВ

Експертният съвет за оценка на приоритетни вещества (ЕСОПВ) е създаден със заповед № РД-184/19.03.2015 г. на министъра на околната среда и водите, във връзка с правомощията на му, като компетентен орган по смисъла на чл. 121 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и чл. 43 от Регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP), и в изпълнение на чл. 21, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

В състава на Експертния съвет участват представители на Министерството на околната среда и водите, Министерството на здравеопазването, Националния център по обществено здраве и анализи и Изпълнителната агенция по околна среда, с опит и познания по законодателството в областта на управлението на химикали. На основание чл. 21, ал. 4 от ЗЗВВХВС относно привличане на външни експерти в работата на ЕСОПВ, специалисти по химия, физикохимия, фармация, екоотоксикология, токсикология, биология и трудова медицина, бе издадена Заповед № РД-197/26.03.2015 г. на министъра на околната среда и водите за определяне на специализиран състав на Експертния съвет и допълнителен състав от експерти, които при необходимост подпомагат дейността по разработване на регулаторни мерки за управление на рисковете от химикали.

Експертният съвет има за цел да подпомага министъра на околната среда и водите при изпълнение на задачите, определени в глави пета и пета „а” от ЗЗВВХВС, свързани с оценка на приоритетни вещества и изготвяне на предложения за въвеждане на мерки за контрол на рисковете за човешкото здраве и/или околната среда от употребата на определени опасни вещества.

В рамките на предвидените от ЗЗВВХВС дейности, Експертният съвет извършва подбор (скрининг) с цел оценка на вещества и изготвяне на мотивирани предложения до министъра на околната среда и водите относно:

1. хармонизиране на класификацията и етикетиранието на вещества, съгласно чл. 37 (1) и (6) от Регламент CLP;
2. идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство, съгласно чл. 59 (3) от Регламент REACH;
3. ограничаване на производството, пускането на пазара или употребата на определени опасни вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия, както и социално-

икономически анализ на предложените ограничения, съгласно чл. 69 (4) от Регламент REACH;

4. разрешаване за употреба, по смисъла на чл. 55 на Регламент REACH;
5. ограничаване на употребата на вещества или група от вещества в електрическо и електронно оборудване, съгласно Директива 2011/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2011 г. относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (RoHS);
6. прилагане на действия на национално или общностно ниво за управление и контрол на риска (ограничения на експозицията в работната среда, мерки за защита на околната среда и др.).

ЕСОПВ осъществява дейността си съгласно Правилника за организацията и дейността на експертния съвет, приет със Заповед № РД-686/05.09.2014 г.

През 2015 г. екипи от експерти на ЕСОПВ извършиха ръчен скрининг на 2 бр. потенциално опасни вещества с цел включването им в CORAP или в пътната карта на ЕС за идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство, а през 2016 г. на 3 бр. потенциално опасни вещества и извършване на RMO анализ на 1 бр. вещество, с предложение за най-подходяща регулаторна мярка за управление на риска за околната среда и/или човешкото здраве.

6.1.4. ПОСТОЯННО ДЕЙСТВАЩАТА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНА ГРУПА ПО СИНЕРГИЯ (ПДМГС)

Постоянно действащата междуведомствена група по синергия (ПДМГС) е създадена със Заповед РД-242/12.03.2013 г. на Министъра на околната среда и водите, в която участват представители на Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието чрез Българска агенция по безопасност на храните, Изпълнителна агенция по околна среда и представители на различните дирекции в Министерство на околната среда и водите. Групата е създадена в изпълнение на решения, приети на конференциите на страните по конвенциите за управление на химикали и отпадъци (Стокхолмска, Ротердамска и Базелска конвенции) с цел координирано и ефективно управление на законодателството по химикали и отпадъци.

Основната задача на ПДМГС е да координира дейностите по съвместно прилагане на:

- Стокхолмска конвенция относно устойчивите органични замърсители (УОЗ);
- Протокол от 1998 г. за устойчивите органични замърсители (УОЗ) към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния от 1979 г.;
- Конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди (Ротердамска конвенция);
- Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане;
- Стратегически подход за международно управление на химични вещества (SAIMC);
- Конвенция Минамата относно живака.

Специфични задачи:

1. Осигуряване на сътрудничество между националните координатори по отношение на ефективно прилагане на национално равнище на Стокхолмска, Ротердамска и Базелска конвенции ;
2. Определяне на общи приоритетни области на действие за конвенциите, включващи координирано изпълнение на дейностите по управление на опасните химикали, изброени в приложенията на конвенциите през целия им жизнен цикъл;

3. Анализ на информация и изготвяне на предложения за подобряване на системите за управление и контрол на пускането на пазара, употребата и износа на опасните химикали и контрол на износа им като отпадъци;
4. Координиране на процеса по провеждане на общи и целеви инвентаризации на УОЗ и други опасни химикали, в т.ч. в изделия и отпадъци. Сътрудничество при изготвяне на методически указания и ръководства за третиране на отпадъци, съдържащи УОЗ, живак и др. опасни химикали;
5. Координирано прилагане на националното законодателство, включващо въвеждане на мерки за прилагане на европейските регламенти, осигуряващи изпълнението на конвенциите, съобразно промените в обхвата им;
6. Осигуряване на методически насоки и съвместно обучение на индустрията и контролните органи по прилагане на европейското и международно законодателство в областта на управлението на опасните химикали и емисиите и свързаните с тях отпадъци;
7. Повишаване на информираността на обществото с цел ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда от опасните химикали и отпадъци в обхвата на конвенциите;
8. Разработване на проекти на национални планове и програми за управление на опасните химикали и отпадъци в обхвата на конвенциите и тяхната актуализация;
9. Обмен на информация и координация при изготвяне на национално докладване по прилагане на конвенциите и свързаните международни споразумения.
10. Сътрудничество и регулярен обмен на информация при изготвяне на национални позиции по проекти на европейски актове, въвеждащи мерки за изпълнение на конвенциите.

През трите години на своето съществуване членовете на групата си сътрудничиха активно и ефективно в оперативен план. Извършени са следните дейности:

- Съвместно изготвени национални позиции по точките от дневния ред на съвместните срещи на конференциите на страните по Стокхолмска, Ротердамска и Базелска конвенции през 2015 г.
Извършени Национални докладвания по трите конвенции и годишни и три годишни докладвания по европейското законодателство в областта на управление на опасните химикали и отпадъци;
- Изготвена Актуализация на Националния профил за управление на химичните вещества и смеси, 2004 г. през 2016 г.
- Изготвен ратификационен пакет от документи и ратифициране на Конвенцията Минамата относно живака (ратифицирана със закон, приет от 43-то НС на 02.09.2016 г. обн. ДВ, бр. 71 от 13.09.2016 г.);
- Проведени редица обучителни семинари с контролните органи и индустрията по прилагане на европейското законодателство, въвеждащи мерки за изпълнение на конвенциите;
- Обменена информация при изготвяне на национални позиции по проекти на европейски актове, въвеждащи мерки за изпълнение на конвенциите;
- Предоставени методически насоки на контролните органи (РИОСВ) по прилагане на европейското и международно законодателство в областта на управлението на опасните химикали и свързаните с тях отпадъци;
- Постигната добра координация между заинтересованите страни на национално (МОСВ) и регионално ниво (РИОСВ) по прилагане на националното законодателство,

включващо въвеждане на мерки за прилагане на европейските регламенти, осигуряващи изпълнението на конвенциите, съобразно промените в обхвата им;

- Постоянно актуализиране на Интернет страницата на МОСВ на европейското и национално законодателство в областта на управление на химикалите и отпадъците;
- Повишена информираност на обществеността чрез публикуване на актуална информация на Интернет страницата на МОСВ относно рисковете за човешкото здраве и околната среда от опасните химикали и отпадъци в обхвата на конвенциите;
- Публикувани на Интернет страницата на МОСВ на консолидирана версия на текста на Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители с допълненията и измененията на приложенията, приети на срещите на конференцията на страните по конвенцията (COP) през 2005, 2009, 2011, 2013 и 2015 г. (изм. и доп., ДВ бр. 59 от 29.07.2016 г.);

През 2017 г. ПДМГС ще актуализира Националния план за действие по управление на устойчивите органични замърсители в Р България, 2012-2020 г., след включване на 5 нови УОЗ вещества в приложенията на Стокхолмската конвенция през 2011, 2013 и 2015 г. и Регламент (ЕО) № 850/2004 за УОЗ (хексабромциклододекан, полихлорирани нафталини, хексахлоробутадиен, пентахлорфенол и неговите соли и естери и късоверижни хлорирани парафини).

6.1.5. ЕКСПЕРТНИЯ СЪВЕТ ПО БИОЦИДИ (ЕСБ) КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Експертният съвет по биоциди (ЕСБ) е експертен орган към министъра на здравеопазването, който го подпомага при изпълнението на правомощията му по глава четвърта от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, свързани с пускането на пазара и употребата на биоциди. Биоцидите се предоставят на пазара и се употребяват, когато за тях има издадено разрешение по реда на този закон или в съответствие с Регламент (ЕС) № 528/2012 ЕСБ извършва оценка на пълнотата на внесените в Министерството на здравеопазването документи, свързани с пускането на пазара и употребата на биоциди, и оценка на риска за човека, животните и околната среда и на биологичната ефективност въз основа на данните в тях. Въз основа на тази оценка ЕСБ прави предложение до министъра на здравеопазването или оправомощено от него длъжностно лице за пускане на пазара на биоцид; промяна на разрешението за пускане на пазара на биоцид или на удостоверение за регистрация на биоцид с нисък риск; издаване на разрешение за предоставяне на пазара на биоцид или на група биоциди по взаимно признаване по чл. 33 и 34 от Регламент (ЕС) № 528/2012 или за отказ, или за промяна на условията на издадено разрешение по чл. 35 – 37 от Регламент (ЕС) № 528/2012 както и на останалите дейности съгласно чл. 15, ал. 4, т. 1 – 18 от ЗЗВВХВС.

В ЕСБ участват представители на Министерството на здравеопазването, Министерството на околната среда и водите, Националният център по опазване на общественото здраве и Националният център по заразни и паразитни болести. МОСВ извършва оценка на пълнотата на предоставени данни във връзка с пускането на пазара на биоциди и оценка риска за околната среда от биоцидите и техните активни вещества както и по отношение коректността на класификацията. Годишно ЕСБ одобрява разрешаването пускането на пазара на около 400 биоцида в Р България.

6.1.6. СЪВЕТ ПО ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА (СПРЗ) КЪМ БЪЛГАРСКАТА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ (БАБХ)

Към изпълнителния директор на БАБХ е създаден Съвет по продуктите за растителна защита (СПРЗ), който е постоянно действащ консултативен орган по въпросите, свързани с продукти за растителна защита (ПРЗ), съгласно чл.53(1) от Закона за защита на растенията (ЗЗР).

Съветът по продуктите за растителна защита взема решения и прави предложения до изпълнителния директор на БАБХ за:

- разрешаване пускането на пазара и употребата на продукт за растителна защита съгласно глава III, раздел 1 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 за пускане на пазара и употреба на ПРЗ или отказ;
- (в сила от 1.01.2015 г. - ДВ, бр. 61 от 2014 г.) разрешаване пускането на пазара и употребата на продукт за растителна защита под формата на готов разтвор или отказ;
- подновяване разрешаването за пускане на пазара и употреба на продукт за растителна защита или отказ;
- изменение на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукт за растителна защита, включително на разрешение за пускане на пазара и употреба на готов разтвор от него, или отказ;
- отнемане или прекратяване на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукт за растителна защита, включително на разрешение за пускане на пазара и употреба на готов разтвор от него.

Министърът на земеделието и храните издава правилник за организацията и дейността на СПРЗ и по предложение на изпълнителния директор на БАБХ определя състава му.

До средата на 2014 г. представители на МОСВ участваха в заседанията и разрешаването на ПРЗ. С влизането в сила на новия ЗЗР (обн., ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г., изм., бр. 12 от 13.02.2015 г., изм. и доп., бр. 44 от 10.06.2016 г., в сила от 10.06.2016 г.) законът не възлага задължения на други органи, в т.ч. на МОСВ във връзка с процедурите по разрешаване, подновяване, изменение или отнемане на разрешение за пускането на пазара и употребата на ПРЗ и извършване на оценки на досиета по отношение на съдба и поведение в околната среда на активните вещества и ПРЗ и на екотоксикологичните характеристики на активни вещества и ПРЗ.

6.2. ОПИСАНИЕ НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ ПРИНОСА НПО

В областта на управление на химичните вещества и смеси съществуват малък брой неправителствени организации, чийто основен предмет на дейност е свързан с химичните вещества и смеси.

От браншовите организации най-голям принос в прилагане на законодателството по управление на химичните вещества и смеси има Българската камара на химическата промишленост. Нейни представители съвместно с експерти на МОСВ, отдел „Опасни химични вещества“ участват в работни групи, срещи и семинари за обучение на индустрията във връзка с прилагане на националното и европейско законодателство, свързано с управлението на опасните химични вещества и смеси. Българската камара на химическата промишленост, работейки по проекти, финансирани от ЕК чрез SEFIC е подготвила рамкови споразумения с ГД “Гражданска защита” и Национален съвет по пожарна и аварийна безопасност (НСПАБ) за изграждане в България на “Система за управление на информацията при транспорт и аварии с химични вещества”.

Някои научно-изследователски центрове и изследователски лаборатории, работят в областта на оценката на въздействието върху околната среда на химичните вещества и смеси, както и върху разработването на методики за анализ на химични вещества.

НПО и представителите на обществеността могат да участват, а общинските органи са длъжни да ги поканят при разработване на общинските програми за околна среда, подпрограмите за управление на отпадъците, подобряване качеството на атмосферния въздух, водите, управлението на химичните вещества и др. Практика на Комисията по околна среда към Народното събрание на Р България е привличане на представители на неправителствени организации на заседанията на комисията при разглеждане на законопроектите.

Различните неправителствени организации могат да подпомогнат усилията на държавните институции в управлението на опасните химични вещества и УОЗ относно: анализ на данни; оценка на риска; осигуряване на образователни програми по управление на химичните вещества и УОЗ; информационни кампании; изследователска дейност в търсенето на екологични заместители. Неправителствените организации в страната разполагат със структури, които подават информация и сигнали на държавните институции за нередности при съхранение на химичните вещества и смеси; неправилна работа с тях, в резултат на което се увеличават вредните емисии на химичните вещества в атмосферата, водите и почвите, както и при генерирането и унищожаването опасните отпадъци.

Това подпомага държавната администрация в нейната бърза и адекватна реакция при вземане на решения, предизвикване на проверки от контролните органи, налагане на санкции и др. Обмяната на информация между правителствените и неправителствените органи е особено полезна при постепенното организиране на правилното управление на химичните вещества и смеси през целия им жизнен цикъл.

В България Програмата за малки проекти (ПМП) на Глобалния екологичен фонд (ГЕФ) е открита през 2005 г. и закрыта на 30 юни 2013 г. Нейната основна цел бе да насърчава дейности на местната общност, насочени към глобални проблеми в областта на околната среда. ПМП цели да постигне ползи от глобален характер в петте Тематични области на ГЕФ:

- ✓ опазване на биоразнообразието
- ✓ смекчаване на изменението на климата
- ✓ опазване на международни води
- ✓ предотвратяване на деградацията на почвата (основно опустиняване и обезлесяване)
- ✓ ограничаване разпространението на устойчиви органични замърсители (УОЗ)

Като резултат от работата на програмата в България са съфинансирани 121 проекта на стойност над 4 милиона щатски долара. Паричното съфинансиране от възползвалите се организации достига ниво от 4 млн. щатски долара, а допълнителния нефинансов принос е оценен на 1.54 млн. щатски долара. Следователно, за период от 8 години, портфолиото на ПМП към ГЕФ България е достигнало обща стойност от 9.54 млн. щатски долара.

6.2.1. ДЕЙНОСТИ НА ЕКОЛОГИЧНИ НПО

В областта на УОЗ са реализирани 3 проекта от различни НПО. По два от тях, експерти от МОСВ са оказвали съдействие с изготвяне на информация за УОЗ или са участвали като лектори в провежданите от НПО семинари.

- 1) Проект "Обучение на експерти, създаване на капацитет и повишаване информираността на обществото по приложението на био/фитотехнологии за ремедиация на почви и места замърсени с тежки метали и УОЗ", Фондация - Институт за устойчиво развитие,

партньори по проекта -Национална служба за съвети в земеделието; Международна асоциация по НСН и пестициди – Амстердам, Холандия. Целта на проекта е била изграждането на капацитет от експерти в централните, регионални и местни структури на МЗХ и общините с проблеми по замърсените почви, като предпоставка за широко приложение на био/фитотехнологии за тяхното почистване. В рамките на проекта са извършени следните дейности: съставяне на списък на проблемните общини/землища с възможности за прилагане на био/фиторемедиационни технологии, провеждане на обучение на две нива: - курс за специалисти от централните структури на МЗХ и регионалните подразделения; семинари със специалисти от проблемни общини, както и земеделски стопани или техни организации. Постигнатите резултати са: обучени специалисти от централните и регионални структури на МЗХ, представители на научните среди, докторанти, студенти и бизнес организации; проведени 8 семинара в различни градове, издадена брошура ”Ръководство по фито/биоремедиация на замърсени почви и места”; научно-популярни статии по фито/биоремедиация в специализирано списание „Екология и бъдеще”. Проектът е бил фокусиран основно върху био/фитотехнологии за ремедиация на почви и места замърсени с тежки метали и УОЗ, и евентуалното използване на тази технология в случай на открити замърсени места с УОЗ. Такива места, замърсени с УОЗ не са открити.

- 2) Проект "Повече знания за УОЗ в България: правото да сме информирани за рисковете - обществена подкрепа за елиминиране на глобалната заплаха. Кампания "Спрете тихите нашественици", Фондация „Блулинк”, партньори по проекта - Информационен и учебен център по екология и Черноморска мрежа на неправителствените организации. Целта на проекта е била повишаване на обществената информираност и ангажираност с проблемите за околната среда и човешкото здраве, предизвикани от УОЗ. В резултат от непълно изгаряне или термични процеси в присъствието на органична материя и хлор, в домакинствата, които се отопляват на дърва и въглища, при изгарянето на битови отпадъци и др. се генерират и изпускат непреднамерено в околната среда УОЗ – диоксини, фурани, полихлорирани бифенили. Този проект е реализиран като част от национална информационна кампания „Спрете тихите нашественици”. Специфичните задачи по проекта са: създаване на условия за мултиплициране на ефекта от информационната кампания за УОЗ чрез изграждане на капацитет за работа по проблемите на УОЗ в стратегически целеви групи, намаляване на УОЗ чрез обучение и подкрепа на определени практики/технологии чрез осъществяване на два демонстрационни проекта на такива практики – отказ от изгарянето на PVC отпадъци (при което се генерират УОЗ), разделното им събиране и предаване за рециклиране. Кампанията по проекта е постигнала своята цел - информиране, изграждане на капацитет, застъпничество, гражданско участие.
- 3) Проект „УОЗ - "Синтетичните бомби" в съвременния бит“, Сдружение Мисионис, партньори по проекта - „Медиа Планет” ЕООД – Агенция за връзки с обществеността и реклама, Център за регионално развитие – Търговище и Регионална дирекция “Противопожарна и аварийна безопасност – Търговище”. Целта на проекта е била повишаване информираността на обществото за УОЗ и вредното им въздействие върху околната среда и здравето на хората при нерегламентираните изгаряния на селскостопански отпадъци, битови отпадъци и пластмасови изделия. Изготвени са пакет от информационни, образователни и рекламни материали, имащи за цел да се предостави информация за УОЗ на достъпен език на обикновения гражданин, за когото научната терминология е сложна и трудно разбираема. Предоставянето на достъпна и разбираема информация на журналистите им дава възможност те да се превърнат в „говорители” на идеята, разполагащи с най-мощните канали за въздействие върху обществото. Дейности на НПО по управление на УОЗ.

- **Дейност на Балкански научнообразователен център по екология и опазване на околната среда (БНОЦЕООС)**

Основните дейности на центъра са образователна, научно-изследователска, консултативна, експертна, информационна и проектантска. БНОЦЕООС е неправителствена организация по проблемите, свързани с химичните вещества, включително УОЗ, и тяхното въздействие върху околната среда. Проекти и издания за УОЗ, реализирани от БНОЦЕООС: Проект “Програма за информиране на обществеността - Устойчиви органични замърсители – въздействие върху човешкото здраве и околната среда”, насочена към младите хора и заинтересованите местни общности от населението, финансиран по програмата за малки проекти на UNEP Chemicals, разработени от НПО, като част от българския под-проект GF/2732-02-4454 “Разработване на Национален план за действие за управление на устойчивите органични замърсители”. Разработени и публикувани са различни брошури и листовки за въздействието на УОЗ, Ръководство за инвентаризация, маркиране и управление на оборудване, съдържащо РСВ; Стокхолмската конвенция на български език, проведени са редица кръгли маси и семинари с различни целеви групи. Издадена е книгата “Технологии за обезвреждане на устойчиви органични замърсители”, БНОЦЕООС, автори проф.Ив.Домбалов, и др.

6.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

Управлението на химичните вещества и смеси е сравнително нов сектор от управлението на околната среда, за който се прилага ключовото европейско законодателство след 2007 г.

МОСВ е координиращо ведомство, свързано с управлението на химичните вещества. В контрола на химикалите в различните етапи от жизнения им цикъл участват и други ведомства на национално и регионално ниво.

Основна необходимост за осъществяване на правилно управление на химичните вещества и смеси е осигуряването на непрекъснат обмен на информация чрез Интернет страницата на МОСВ, раздел «Превантивна дейност», подраздел «Химични вещества» между експертите в държавния, индустриалния и неправителствения сектор. Този непрекъснат обмен води до подобряване на координацията и обединяване на усилията на институциите. Създадено е и Национално информационно бюро към МОСВ в помощ на индустрията, където могат да бъдат зададени въпроси, свързани с всички аспекти от управлението на опасните химични вещества и смеси и предотвратяването на големи аварии с опасни вещества и предотвратяване и ограничаване на последствията от тях.

От 2015 г. към МОСВ успешно функционира Експертен съвет по оценка на приоритетни вещества. Експертният съвет изпълнява задачи, свързани с оценка на приоритетни вещества и изготвяне на предложения за въвеждане на мерки за контрол и ограничаване на рисковете за човешкото здраве и/или околната среда от употребата на определени опасни вещества. През 2015 г. екипи от експерти на ЕСОПВ извършиха ръчен скрининг на 2 бр. потенциално опасни вещества с цел включването им в CORAP или в пътната карта на ЕС за идентифициране на вещества, пораждащи сериозно безпокойство, а през 2016 г. на 3 бр. потенциално опасни вещества и извършване на RMO анализ на 1 бр. вещество, с предложение за най-подходяща регулаторна мярка за управление на риска за околната среда и/или човешкото здраве.

През последните няколко години се наблюдава недостиг на административен капацитет предвид тежкото и обемно законодателство в тази област, което е свързано с рестриктивната финансова политика.

ГЛАВА 7: УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА, ДОСТЪП И ИЗПОЛЗВАНЕ

Цел на Глава 7

Целта на настоящата глава е да се направи преглед на административния капацитет за управление на информацията в страната, свързан с доброто управление на химичните вещества и смеси, и по-специално наличието на данни и как те се използват на национално и местно ниво за намаляване на риска от химикалите. Настоящата глава съдържа описание на националните правни основания за събиране и разпространение на информацията, свързана с управлението на химикалите, отговорните институции и техните задължения в това отношение. Описани са процедурите за събиране на и разпространение на информацията свързана с управлението на химикали. Идентифицирани са съществуващите източници на информация за химикалите, националните системи за обмен на данни, капацитета на информационните технологии (ИТ), предоставени са и международни информационни сайтове и връзки към тях.

7.1. НАЛИЧИЕ НА ДАННИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА НАЦИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО НИВО

Събирането, обработката, анализа, обобщаването и съхраняването на информация за околната среда е регламентирано в Закона за околната среда (ЗООС), Закона за статистиката, Закона за достъп до обществена информация, Закона за управление на отпадъците (ЗУО), Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) и подзаконовите актове към тях, правилниците за устройство и дейността на институциите, посочени в глава 4 и на междуведомствените комисии, посочени в глава 6. Управлението на химичните вещества и смеси се извършва от различни ведомства за различните групи вещества.

Предпоставка за управление на “жизнения цикъл” на дадено химично вещество и/или смес е информацията за това вещество на всеки етап от неговото съществуване.

На европейско ниво подробна информация за химичните вещества и биоцидите както и ръководства, помощни материали и публично достъпни бази данни може да се намери на интернет страницата на Европейската агенция за химикали (ECHA). Информация за ПРЗ може да се намери на интернет страницата на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA).

В Таблица 7-1 са посочени данни за наличната информация в Р България по отношение на управлението на химичните вещества и смеси, както и ведомствата, в които се съхранява наличната информация.

Таблица 7- 1: Наличната информация на национално ниво

Данните са необходими за:	Продукти за растителна защита	Промишлени химични вещества за професионална употреба	Промишлени химични вещества за масова употреба	Опасни отпадъци
Изготвяне на приоритети	X МЗХ, БАБХ, ЦОРВХ МЗ	X МОСВ НСИ	X МОСВ НСИ	X МОСВ ИАОС НСИ
Пускане на пазара (контрол)	X МЗХ, БАБХ ЦОРХВ	X МОСВ, РИОСВ ДАМТН	X МОСВ, РИОСВ ДАМТН	
Оценка на риска за здравето на човека и оценка на риска за околната среда	X МЗХ/ЦОРХВ МЗ	X МОСВ МЗ ИА ГИТ	X МОСВ МЗ	X МОСВ МЗ
Класификация/ Етикетиране	X БАБХ ЦОРХВ	X МЗ МОСВ	X МЗ МОСВ	X
Регистрация	X БАБХ			
Лицензиране	X МЗХ	X	X	X МОСВ
Издаване на разрешителни	X БАБХ	X МОСВ	X МЗ	X МОСВ
Решения за намаляване на риска	X МЗ МЗХ ЦОРХВ	X МОСВ	X МОСВ	X МОСВ МЗ
Подготовка за предотвратяване на аварии /Реагиране при аварии		X МОСВ ГД ПБЗН ИА ГИТ ПКЗНБА	X МОСВ ГД ПБЗН ПКЗНБА	X МОСВ ГД ПБЗН ПКЗНБА
Предотвратяване на отравянията	X МЗХ МЗ	X МЗ МОСВ ГДПБЗН	X МЗ МОСВ ГДПБЗН	X МЗ МОСВ ИА ГИТ ГДПБЗН
Инвентаризация на емисиите		X НСИ ИАОС		X МЗ ИАОС
Инспекции и одити (околна среда/здраве)	X МЗХ БАБХ	X МЗ, РЗИ МОСВ, РИОСВ МТСП	X МЗ, РЗИ МОСВ, РИОСВ	X МЗ МОСВ
Информирание на работниците	X	X	X	X
Информирание на обществеността	X	X	X	X

Забележка: “X” - означава, че съществува налична информация

7.1.1. НАЛИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА НАЦИОНАЛНО НИВО

1. Национален статистически институт (НСИ)

Централизирана информация относно производството, вноса и износа на химични вещества и продукти се съхранява в НСИ. Информацията се събира по определени направления и на определено ниво.

2. Министерство на околната среда и водите (МОСВ) и Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) – химични вещества и отпадъци

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Интернет страницата на МОСВ, раздел „Превантивна дейност, подраздел „химични вещества“ съдържа подробна информация за химичните вещества и дава насоки на индустрията относно законодателството в областта на химикалите, свързано с:

- регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали – Регламент **REACH**;
- класифициране, етикетиране и опаковане на вещества и смеси – Регламент **CLP**;
- предотвратяване на големи аварии с опасни химични вещества - **Севезо** Директива;
- пускането на пазара на **детергенти** и повърхностно-активни вещества, предназначени да влязат в състава на детергентите – Регламент 648/2004;
- износ и внос на определени опасни химикали – Регламент 649/2012 (**PIC**);
- устойчивите органични замърсители (**УОЗ**) – Регламент 850/2004;
- забраната за износ на метален **живак** и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак – Регламент 1102/2008;
- ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване – **RoHS** Директива.

Подробни насоки относно прилагането на REACH и CLP и Севезо могат да се получат в Националното информационно бюро по химикали чрез задаване на въпрос.

ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Интернет страницата за химичните вещества съдържа актуална информация, актуалното към момента международно, европейското и национални законодателства в областта на химикалите.

Подраздел „Химични вещества“ съдържа много полезна информация за индустриалните потребители, потребителите надолу по веригата и гражданите, структурирана по регламенти:

- ✓ **Регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали** – Регламент **REACH**: съдържа актуална информация с препратки към страницата на ЕСНА за <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=253> :
 - ❖ Пътната карта за регистрациите през 2018 г. – <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=694> - от къде фирмите могат да получат съдействие; препратка към интернет страницата на ЕСНА относно публикуван списък с вещества, за които е посочен водещ регистрант в REACH-IT; Регистрацията – стъпка по стъпка; Основна информация, публикувана на интернет страницата на ЕСНА; IT инструменти: Наръчниците на потребителя за IUCLID 6 и REACH-IT, достъпни и на български език; нова версия на IT-инструмента Chesar 3; актуализирана версия на QSAR Toolbox; Ръководства и помощни документи, които дават подробни указания относно процеса на регистрация, публикувани на страницата на ЕСНА; Списък на Ръководства,

- които са или ще бъдат изменени с препратка към страницата на ЕСНА; Ръководства, публикувани на страницата на МОСВ; Често задавани въпроси;
- ❖ Актуална информация от ЕСНА и Европейската комисия - <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=672> ;
 - ❖ Консолидиран вариант на Регламент ЕО 1907/2006 (REACH) относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали - http://eur-lex.europa.eu/legal_content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1907-20160714&qid=1473755096313&from=EN ;
 - ❖ REACH процедури - <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=252> (1) регистрацията, предварителна регистрацията, едно вещество – една регистрацията, обмен на данни; съвместно подаване на регистрацията и др.; (2) разрешаване – описание на процедурата по разрешаване, вещества, предмет на разрешаване (Приложение XIV на REACH), (3) ограничаване – предложения за ограничаване, списък с веществата, подлежащи на ограничаване (Приложение XVII на REACH), публикуван на страницата на ЕСНА; (4) оценка – оценка на съответствието от ЕСНА; оценка на досиетата от ЕСНА; оценка на вещества от компетентните органи на държавите членки на доброволен принцип за вещества, които са определени като приоритетни във връзка с възможни регулаторни мерки поради безпокойството, което техните свойства или употреби предизвикват;
 - ❖ Информация по веригата на доставки;
 - ❖ Информационен лист за безопасност (ИЛБ)
 - ❖ Ръководства: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=255>
 - ❖ Указания и Правилници: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=254>
 - ❖ Често задавани въпроси: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=678>
- ✓ **Класифициране, етикетиране и опаковане на вещества и смеси – Регламент CLP** съдържа актуална информация с препратки към страницата на ЕСНА за <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=239> :
- ❖ Актуална информация <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=673> : Регламент (ЕС) 2016/1179, изменящ част 3 от приложение VI към Регламент (ЕО) № 1272/2008, съдържаща списъците на хармонизирани класификация и етикетиране на опасни вещества, а от 1 юни 2017 г. заличава таблица 3.2. от приложение VI към Регламент (ЕО) № 1272/2008; Регламент (ЕС) 2016/918 за изменение с цел адаптиране към научно-техническия прогрес на Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси (8-ма адаптация към техническия прогрес) - прилага се от 1 февруари 2018 г.; Кратко ръководство за пиктограми; приложими изисквания при пускането на пазара на опасни смеси; Публично достъпна база данни на ЕСНА с класификация и етикетиране на вещества, нотифицирани по Регламент CLP; и друга полезна информация.
 - ❖ Актуален консолидиран вариант на Регламент (ЕО) 1272/2008 относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (CLP), http://www.moew.government.bg/files/file/Chemicals/CLP/Zakonodatelstvo/CELEX_02008R1272-20150601_BG_TXT.pdf ;
 - ❖ Ръководства, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=256>: Кратко ръководство за класифицирането и етикетирането в ЕС (2014 г.); Уводното ръководство относно Регламент CLP, описващо основните задължения и

процедури според новия регламент, версия 2.1 от август 2015 г.; Ръководство относно етикетирането и опаковането в съответствие с Регламент (ЕО) № 1272/2008 (април 2011 г.); Практическо ръководство 7: Как да нотифицираме вещества за списъка за класификация и етикетиране (септември 2010 г.).

- ❖ Нотификация към Списъка за класифициране и етикетиране: Всеки производител или вносител, който пуска на пазара вещества, трябва да подаде нотификация към ЕСНА с цел включване на тази информация към Списъка за класифициране и етикетиране, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=260> Веществата трябва да се нотифицират в срок от един месец след пускането им на пазара;
- ❖ Срокове по CLP: Изискванията за класифициране, етикетиране и опаковане съгласно Регламент CLP не се прилагат с влизането му в сила на 20 януари 2009 г. Предвидени са преходни периоди - време, предоставено на доставчиците на химични вещества за преход от системата за класификация по Директивите към разпоредбите на CLP. Преходни разпоредби са посочени в член 61 на CLP и определят основно два крайни срока относно класифицирането, информиране за опасностите и опаковане на опасни вещества и смеси, а именно 1 декември 2010 година и 1 юни 2015;
- ❖ Национален център по токсикология, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=258> : Съгласно чл. 21в, ал. 1 на ЗЗВХВС, вносителите и потребителите надолу по веригата, които пускат на пазара смеси, класифицирани като опасни въз основа на техните ефекти върху здравето или физичните ефекти съгласно Регламент (ЕО) 1272/2008 (CLP), предоставят по електронен път в Клиниката по токсикология на Многопрофилна болница за активно лечение и спешна медицина "Н. И. Пирогов" на e-mail: poison_centre@mail.orbitel.bg информация, по определен формат.
- ❖ Често задавани въпроси.
- ✓ **Съхранение на химикали** - съдържа актуална информация за <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=524> :
 - ❖ Наредба за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси
 - ❖ Указания за извършване и документиране на оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси, издадени от министъра на околната среда и водите
 - ❖ Формат за документиране на оценката на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси
 - ❖ Ръководство за складиране на химични вещества
- ✓ **Предотвратяване на големи аварии с опасни вещества - Севезо** Директива: съдържа актуална информация за нормативната уредба: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=259>
 - ❖ Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях, Приета с ПМС № 2 от 11.01.2016 г., обн., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.;
 - ❖ Закон за опазване на околната среда, посл. изм. и доп., ДВ, бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г.;

Предвижда се създаване в МОСВ на информационна система с база данни за предприятия с нисък и висок рисков потенциал, попадащи в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС, която се очаква да бъде въведена в действие през 2017 г. Достъпът до некофиденциалната информация в нея ще бъде публичен.

- ✓ **Износ и внос на определени опасни химикали** – Регламент 649/2012 (PIC): <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=275>
 - ❖ *Актуална информация:* С пускането на версия 1.1 на ePIC на 8 януари 2015 г., потребителите от индустрията могат да създават и подават своите годишни доклади с количествата изнесени или внесени вещества от Приложение I в самостоятелен вид или като съставка на смес през предходната година към съответните определени национални органи. С новата версия на ePIC, проект на доклад ще се генерира автоматично, предварително попълнен с наличните данни в системата. След като докладите са финализирани, те ще могат да бъдат изпратени на определените национални органи за обобщаване;
 - ❖ *Законодателство:* Конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди (Ротердамска конвенция); Формат за докладване по член 10 от Регламент (ЕС) 649/2012; Формат на уведомление за износ - Приложение II на Регламент (ЕС) 649/2012; Специфични митнически кодове по Хармонизираната Номенклатура за PIC химикали; PIC процедура; PIC циркуляр.
 - ❖ *Ръководства:* Ръководство за работа с ePIC за потребителя от индустрията - версия 1.3, октомври 2015 г. (http://www.moew.government.bg/files/file/Chemicals/Import_Export/Rakovodstva/epic_usm_industry_bg.pdf); Ръководство за прилагане на Регламент (ЕС) 649/2012 относно износа и вноса на опасни химикали - версия 1.1, юли 2015 г. (http://www.moew.government.bg/files/file/Chemicals/Import_Export/Rakovodstva/guidance_pic_bg.pdf).
- ✓ **Устойчивите органични замърсители** – Регламент 850/2004 (УОЗ), <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=667> ;
 - ❖ *Актуална информация:* последни новини и новости, изменения на законодателството за УОЗ;
 - ❖ *Законодателство:* консолидиран вариант на Стокхолмската конвенция с всички изменения на приложенията (обн. обн., ДВ, бр. 34 от 19.04.2005 г., в сила от 20.03.2005 г., изм. и доп., ДВ, бр. 59 от 29.07.2016 г.) и Регламент 850/2004 (УОЗ);
 - ❖ *Национален План за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в България - 2012 – 2020;*
 - ❖ *Информационни материали, брошури, указания и ръководства за УОЗ.*
- ✓ **Забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак** – Регламент 1102/2008: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=652>
 - ❖ *Актуална информация:* Конвенция Минамата относно живака, ратифицирана със закон, приет от 43-то НС на 02.00.2016 г., обн., ДВ, бр.71 от 13.09.2016 г. Конвенцията ще влезе в сила 90 дни след депозирането на документите за ратификация от 50 страни или регионални организации. Тук е публикуван текста на конвенцията- http://www.moew.government.bg/files/file/Chemicals/Mercury/Zakonodatelstvo/Convention_Minamata_BG.pdf
 - ❖ *Законодателство:* Регламент (ЕО) № 1102/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 22 октомври 2008 година относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак .

- ✓ **Ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване – RoHS Директива 2011/65/ЕС, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=597> :**
 - ❖ *Законодателство:* европейско и национално законодателство относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване; Заповед № РД-289/27.05.2016 г., с която се утвърждават случаите на освобождаване от ограниченията за употреба на опасни вещества в определени материали и компоненти на електрическото и електронното оборудване, считано от 1 юни 2016 г., съгласно Приложение № 1 и Приложение № 2, обн. ДВ, бр.45/14.06.2016 г.; Наредба за условията и реда за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване във връзка с ограниченията за употреба на определени опасни вещества;
 - ❖ *Ръководства:* Практическо ръководство за разясняване на конкретните задължения по Директива 2011/65/ЕО за ограничението за използването на определени опасни вещества в ЕЕО - (RoHS 2), юли 2011 г. (Ръководството по RoHS на ORGALIME е разработено със съдействието на Министерство на икономиката, енергетиката и туризма и Българската Асоциация на Електротехниката и Електрониката) - http://www3.moew.government.bg/files/file/Chemicals/RoHS/Guidance_RoHS.pdf
 - ❖ *Често задавани въпроси*
- ✓ **Химикалите в нашия живот (информация за потребителите), <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=249> .** Европейската агенция по химикали разработва нов уебсайт за потребителите относно химикалите, с които те ежедневно са в контакт, какво въздействие имат върху хората и как да се използват безопасно. Агенцията Ви приканва да попълните кратък въпросник, който ще е от полза за създаването на сайт, който ще бъде полезен за Вас, вашето семейство и приятели. Публикувано е кратко ръководство относно "**Съвети за потребители на химикали на работното място**", http://echa.europa.eu/documents/10162/966058/tips_users_chemicals_workplace_en.pdf . Ръководството дава насоки как да се извлече най-добра полза от информацията, която потребителите на химикали на работното място получават за класификацията и етикетирването. (налично на англ. език)

ДЕТЕРГЕНТИ

На интернет страницата на МОСВ <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=663> е публикувана база данни за съставките на детергенти, част А и част Б, където може да се намери информация за стойностите за токсичност и разградимост. На същия интернет адрес са налични следните информационни материали:

- Има ли безвредни за околната среда перилни препарати?
- Правилното дозиране на перилния препарат пести пари и спомага за опазване на околната среда.
- Специфични продуктови групи, които се считат за детергенти по смисъла на Регламент (ЕО) 648/2004
- Въпроси и отговори по прилагането на Регламент (ЕО) 648/2004 относно детергентите.

На новия специализиран сайт за потребители на детергенти, разработен в рамките на доброволна инициатива на A.I.S.E (International Association for Soaps, Detergents and Maintenance Products) и CEFIC (European Chemical Industry Council) в сътрудничество с Българска асоциация на детергентната индустрия /БАДИ/: <http://bg.cleanright.eu/> може да се направи виртуална обиколка във всички помещения на съвременния дом, за получаване на

информация за продуктите за почистване на различните видове повърхности, най-правилната им и безопасна употреба, поддържането на добра хигиена в различните помещения на дома, постигането на по-безопасна домашна среда, и за това как да се пести енергия.

НАЦИОНАЛНО ИНФОРМАЦИОННО БЮРО ПО ХИМИКАЛИ:

Националното информационно бюро по химикали, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=242> е създадено с цел:

- 1) да осигурява информация относно основните задължения на компаниите, произтичащи от разпоредбите на:
 - ❖ Регламент REACH относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали;
 - ❖ Регламент CLP за класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и
 - ❖ Директива СЕВЕЗО за контрол на риска от големи аварии;
- 2) да подпомага компаниите при определяне на специфичната им роля по отношение на законодателството по химикали /вносители, производители, разпространители, потребители по веригата/ и техните съпътстващи отговорности и задължения;
- 3) освен информация относно правните аспекти, експертите от информационното бюро ще осигуряват помощ по отношение на прилагането и налагането на Регламент REACH и CLP на национално ниво.

Често най-бързият начин да намерите отговор на своя въпрос е да проверите в секция "Въпроси и отговори" относно прилагането на REACH и CLP.

КОМПЛЕКСНИ РАЗРЕШИТЕЛНИ:

Комплексните разрешителни, http://www5.moew.government.bg/?page_id=45922 са превантивен инструмент за осигуряване изпълнението на мерки за ефективно използване на ресурсите, недопускане или намаляване на емисиите на вредни и опасни вещества в атмосферата, водите и почвата, включително мерки за предотвратяване на образуването и законосъобразното управление на отпадъците, от промишлени дейности. Тези мерки трябва да се основават на прилагането на най-добрите налични техники и да бъдат изпълнявани с цел опазване качеството на околната среда като цяло. В този раздел може да се намери информация по отношение на:

- Законодателството по комплексни разрешителни;
- Попълване на заявлението за издаване на комплексно разрешително;
- Минималните изисквания към вида, мястото и съдържанието на условията в комплексните разрешителни по чл. 117 от Закона за опазване на околната среда;
- Ред и начина за контрол на комплексните разрешителни;
- Текущи процедури по издаването на комплексни разрешителни;
- Обяви за обществен достъп;
- Броя нови и действащи инсталации, за които в периода до 31.12.2008 г. са издадени комплексни разрешителни;
- Публичния регистър с данни от издаването, преразглеждането, изменението, актуализирането и отмяната на комплексните разрешителни.
- Прилагането на Протокола за регистрите за изпускането и преноса на замърсители.
- Стартира новата информационна система на публичния регистър по комплексни разрешителни (КР).

В съответствие с изискванията на последните промени в европейската и националната нормативна уредба по комплексни разрешителни в МОСВ е разработена информационна система за поддържане на регистър за резултатите от издаването, отказа, отмяната,

презразглеждането, изменението и актуализирането на комплексните разрешителни. Системата осигурява публичен достъп до информацията за издадените комплексни разрешителни и решенията по процедурите, до техническите оценки с информация за поставените условия на разрешителното, както и информация за мерките, предприети от операторите при окончателно прекратяване на дейностите за които е необходимо комплексно разрешително. <http://registers.moew.government.bg/kr/>.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА (ОВОС) И ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА (ЕО):

ОВОС: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=349> е превантивният инструмент за идентифициране на евентуалните въздействия върху околната среда и човешкото здраве от строителството и експлоатацията на инвестиционните предложения във всички отрасли на икономиката и развитието на инфраструктурата, на ранния етап от тяхното проучване и разработване, преди да е взето решение за реализацията им на конкретно място при съответната технология, начин на строителство и др. Резултатите от ОВОС трябва да бъдат взети предвид при проектирането, изграждането и експлоатацията на инвестиционните предложения.

Стартира нова информационна система за поддържане на публични регистри с данни за провеждане на процедури по оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) и екологична оценка (ЕО), <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=363> .

В изпълнение на Стратегията за електронно управление в сектор опазване на околната среда на Република България е разработена централизирана информационна система, обезпечаваща функционирането на Публичен регистър с данни за извършване на процедурите по ОВОС и Публичен регистър с данни за извършване на процедурите по ЕО на планове и програми в системата на МОСВ.

- ✓ **Публичен регистър с данни за извършване на процедурите по ОВОС**, съгласно чл. 102 от ЗООС и чл.3, ал.1 на Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (<http://registers.moew.government.bg/ovos/>). Публичното приложение на Информационната система осигурява достъп до информацията за инвестиционни предложения по реда на раздел III, глава VI от Закона за опазване на околната среда от компетенциите на МОСВ и РИОСВ. На потребителите е осигурен достъп до богат набор от данни и документи за текущи и приключили процедури по ОВОС, включително и за постановените решения. Предоставена е възможност за търсене по компетентен орган, инвестиционно предложение, местоположение, защитени зони и защитени територии, вид, етап и статус на процедурата по ОВОС.
- ✓ **Публичен регистър с данни за извършване на процедурите по ЕО** (<http://registers.moew.government.bg/eo/>). Информационната система за публичния регистър с данни за извършване на процедурите по ЕО е реализирана като интернет базирано приложение и се поддържа като единна база данни за цялата система на МОСВ – Централно управление и 16 те РИОСВ. Закона за опазване на околната среда от компетенциите на МОСВ и РИОСВ. На потребителите е осигурен достъп до богат набор от данни и документи за текущи и приключили процедури по ОВОС, включително и за постановените решения. Предоставена е възможност за търсене по компетентен орган, инвестиционно предложение, местоположение, защитени зони и защитени територии, вид, етап и статус на процедурата по ОВОС.

ДОБРОВОЛНИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ИНСТРУМЕНТИ:

Европейската схема за управление по околна среда и одит (EMAS), <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=330> е доброволен ангажимент от страна на бизнеса по отношение на опазването на околната среда и е съществена част от усилията за подобряване на екологичните резултати.

"EMAS спомага за рационалното използване на ресурсите, минимализиране на замърсяването, участието на служителите и печеливш бизнес".

EMAS е един непрекъснат процес по отношение подобряване на резултатността спрямо околната среда. Вместо да се разглеждат въпросите, свързани с опазването на околната среда, случай по случай, участващите в EMAS организации трябва да внедрят ефективна система за управление по околна среда със съответните подходящи начини за контрол и процедури. Процесът трябва да бъде наблюдаван и одитиран през равни интервали, за да се определи доколко се спазват изискванията на схемата и общите и конкретните цели по околна среда, поставени от самата организация. По този начин EMAS подпомага организациите да оптимизират производствените си процеси, да намалят въздействието си върху околната среда и да използват ресурсите по по-ефективен начин.

МОСВ поддържа два регистъра по Европейската схема за управление по околна среда и одит (EMAS), където е предоставена информация за регистрираните български компании и на всички регистрирани организации по EMAS:

- ✓ **Регистър на регистрираните по EMAS организации в България :**
http://www.moew.government.bg/files/file/Industry/EMAS/EMAS_register_BG.pdf

- **Регистър на всички регистрирани по EMAS организации**
<http://ec.europa.eu/environment/emas/register/>

ЕКОМАРКИРОВКА НА ЕС

Европейската схема за екомаркировка е създадена през 1992 г. Целта на схемата е да се насърчи производството и потреблението на продукти с намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл - от изходната суровина до оползотворяването на отпадъците. Потребителите лесно разпознават тези продукти по логото на схемата, което е гарант за строгите му екологични критерии на които отговаря. В този раздел, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=287> може да се намери информация за:

- Кратка история на схемата и актуално състояние;
- Брошура - обща информация (български език);
- Ръководство за използването на логото на екомаркировката на ЕС;
- Ръководство за рекламиране на продуктите с екомаркировката на ЕС;

Критериите, на които даден продукт трябва да отговаря, за да може да получи екомаркировката на ЕС, се установяват с Решение на Европейската комисия. На страницата е публикуван списък на продуктовете групи, за които има Решения на комисията за установяване на екологични критерии: включително за козметични продукти с отмиване, абсорбиращи продукти за лична хигиена, универсални почистващи средства и почистващи средства за санитарни помещения; детергенти за съдомиялни машини; промишлени и институционални детергенти за автоматични съдомиялни машини; детергенти за ръчно миене на съдове; промишлени и институционални перилни детергенти; бои и лакове за вътрешно и външно боядисване и други продукти и изделия, (<http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=312>).

В този раздел са публикувани още:

- ✓ **Списък на продуктите с правото да ползват екомаркировката на ЕС, присъдено от Министерството на околната среда и водите:**

http://www.moew.government.bg/files/file/Industry/EU_Ecolabel/Spisak-prod-EU-Ecolabel-BG.pdf

- ✓ **Каталог на продуктите с екомаркировката на ЕС:** <http://ec.europa.eu/ecat/>

ЕКОЛОГИЧНАТА ОТГОВОРНОСТ

Екологичната отговорност, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=317> е свързана с отстраняване на нанесените екологични щети, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация и предотвратяване и отстраняване на непосредствена заплаха за екологични щети/ причинени екологични щети, на принципа “замърсителят плаща”. Този раздел дава информация и за законодателството в областта на предотвратяване и отстраняване на екологични щети, свързано с:

- ✓ изпълнението на програми за отстраняване на щетите върху околната среда от минали действия или бездействия при приватизация;
- ✓ провеждане на процедури за определяне на превантивни и оздравителни мерки при непосредствена заплаха за възникване на екологични щети или при причинени екологични щети, в т. ч. ценоразпис на оздравителните мерки;
- ✓ обхват и съдържание на собствената оценка на операторите по Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети;
- ✓ указания относно предоставянето на информация за вписване в публичния регистър на операторите, които извършват дейностите по приложение № 1 към чл.3, т.1 от Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети;
- ✓ прилагане в ЕС на Директива 2004/35/ЕО за екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.

МОСВ поддържа **публичен регистър по ЗОПОЕЩ** http://www.moew.government.bg/files/file/Industry/Registri/Publichen_registar_ZOPOESht.xls, който съдържа списък с операторите, за които е подадена информация за вписване в публичния регистър на операторите, които извършват дейност/дейности по приложение № 1 към чл. 3, т. 1 от Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (ЗОПОЕЩ).

Структурата на регистъра ще се актуализира съобразно последните изменения и допълнения на Наредбата за публичния регистър на операторите, които извършват дейности по приложение №1 към чл.3, т.1 от Закона отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети, приета с ПМС № 317 от 12.12.2008 г., изм. и доп. ДВ бр. 28/2016 г., с информационната система, която предстои да бъде разработена и внедрена.

✓ **ОТПАДЪЦИ**

МОСВ, дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите“, <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=7> издава разрешения за превоз на отпадъци за и от Република България със или без транзит през трети страни, внос в Република България от трети страни, износ от Република България за трети страни и транзит през Република България от и към трети страни при условията и по реда на Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 г. относно превози на отпадъци. Осигурен е и публичен достъп до следните регистри на електронен адрес на МОСВ: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=384> .

- Регистър на издадените разрешения за дейности с отпадъци: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=22

- Регистър на лицата, пускащи на пазара електрическо и електронно оборудване: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=2¶m_ooop_type=02
- Регистър на лицата, пускащи на пазара батерии и акумулатори: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=1¶m_ooop_type=03
- Регистър на организациите по оползотворяване: <http://www3.moew.government.bg/?show=top&cid=395>
- Регистър на търговци и брокери на отпадъци: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=17.

ОТПАДЪЧНИ ВОДИ

МОСВ, дирекция „Управление на водите“ и четирите Басейнови Дирекции издават Разрешителни за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води за проектиране на обекти и за експлоатация на съществуващи обекти, в т. ч. канализационни системи на населени места, селищни и курортни образувания (Разрешителните за заустване), освен в случаите, когато е предвидено издаването на комплексно разрешително по реда на Закона за опазване на околната среда. Разрешителните за заустване са превантивен инструмент за осигуряване условия за намаляване на замърсяването и опазване на качеството на повърхностните води, в които се заустват отпадъчни води, чрез прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и приоритетно опасни вещества, определени в Наредбата за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители, определяне на индивидуални емисионни ограничения за характерни за извършваната от обекта дейност по показатели и замърсители в отпадъчните води за постигане на целите за опазване на околната среда, установени с влезлите в сила планове за управление на речните басейни, и на стандартите за качество на околната среда, установени в наредбите към Закона за водите. Индивидуалните емисионни ограничения в разрешителните за заустване се определят за всеки конкретен случай чрез прилагане на комбинирания подход, който се състои в регулиране на заустването на отпадъчни води в повърхностни водни тела чрез едновременно прилагане на най-добрите налични техники и/или емисионни норми при източника на отпадъчни води, от една страна, и изискванията за постигане на целите за качеството на водите в повърхностното водно тяло - приемник на отпадъчните води, от друга страна. Разрешителните за заустване се издават при спазване на изискванията на влезлите в сила планове за управление на речните басейни.

Изискванията за необходими документи за кандидатстване за разрешително, съдържание на разрешителното, в т.ч. и изискванията за определяне на индивидуалните емисионни ограничения по отношение на съдържанието на химични вещества и други елементи в отпадъчните води, реда и начина за контрол на разрешителните за заустване са регламентирани в Закона за водите и Наредба № 2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване (обн., ДВ, бр. 47 от 21.06.2011 г.).

На интернет страниците на МОСВ и Басейновите дирекции може да се намери информация по отношение на:

- Нормативна уредба по управление на водите и Планове за управление на речните басейни (http://www5.moew.government.bg/?page_id=23341);
- Попълване на заявлението за издаване на разрешителни за ползване на повърхностен воден обект за заустване на отпадъчни води (http://www5.moew.government.bg/?page_id=44558);

- Съобщения по текущи процедури за публично обявяване (на уеб-сайта на МОСВ - http://www5.moew.government.bg/?page_id=24273, на уеб-сайтовете на Басейновите дирекции);
- Публичен регистър с данни от издаването, преразглеждането, изменението и продължаването на срока на действие на разрешителните за заустване (http://www5.moew.government.bg/?page_id=50088).

ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА (ИАОС)

Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) към Министъра на околната среда и водите (МОСВ) управлява Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и информацията за състоянието на компонентите и факторите на околната среда за територията на цялата страна. ИАОС поддържа информационна система за инсталациите, източници на емисии на летливи органични съединения и Национална информационна система за отпадъци (Пространствено ориентиран модел за проучване и прогнозиране на потенциалното замърсяване на околната среда от депата за отпадъци).

ИАОС създава и поддържа публични регистри за отпадъците; складовете и съхраняваните в тях негодни за употреба пестициди; емисии на вредни вещества; емисии на непреднамерено произведени устойчиви органични замърсители – диоксини, фурани, полихлорирани бифенили, хексахлоробензен, полиароматни въглеводороди.

ИАОС събира, обработва и поддържа информационни масиви за генерираните, оползотворени и рециклирани отпадъци на територията на страната. По отношение на УОЗ се събира информация за залежали и с изтекъл срок на годност пестициди в складове и „Б-Б кубове“. В МОСВ се събира информация и за трансформатори и кондензатори, съдържащи ПХБ, както и за оборудването, изведено от експлоатация и обезвредено в чужбина.

ИАОС събира, обработва и поддържа информационни бази-данни за концентрации на замърсители в компонентите на околната среда – повърхностни и подземни води и почви. По отношение на веществата, предмет на Стокхолмската конвенция, данни се събират за УОЗ пестициди, полихлорирани бифенили (РСВ) хексахлоробензен (НСВ) полиароматни въглеводороди (РАН).

В ИАОС се поддържат следните **публични регистри**:

- **Регистър на складовете и съхраняваните в тях негодни за употреба пестициди.** Регистърът е достъпен на web page: <http://eea.government.bg/flexviewers/pesticides>
- **Публичен регистър на лицата, които пускат на пазара батерии и акумулатори,** където може да се извърши търсене on-line по области, общини и населено място, вид на батериите и акумулаторите, фирма и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница:
http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=1¶m_ooop_type=03
- **Публичен регистър на лицата, които пускат на пазара електрическо и електронно оборудване (ЕЕО),** където може да се извърши търсене on-line по области, общини и населено място, вид на ЕЕО, фирма и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница:
http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=2¶m_ooop_type=02
- **Публичен регистър на лицата, които пускат на пазара минерални или синтетични масла,** където може да се извърши търсене on-line по области, общини и населено място, фирма и т.н. Регистърът е достъпен на web page:
http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=3¶m_ooop_type=04

- **Публичен регистър на лицата, които пускат на пазара гуми**, където може да се извърши търсене on-line по области, общини и населено място, фирма и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=48¶m_type=4¶m_ooop_type=05
- **Публичен регистър на лицата, притежаващи документи за извършване на дейности с отпадъци**, където може да се извърши търсене on-line по дейности, по код на отпадъка, по фирми, по области, общини и населено място и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=22
- **Публичен регистър на търговците и брокерите на отпадъци**, където може да се извърши търсене on-line по области, общини и населено място, фирма и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=17
- **Публичен регистър на площадките за дейности с ОЧЦМ, ИУЕЕО, ИУМПС и НУБА**, където може да се извърши търсене on-line по дейности, по код на отпадъка, по фирми, по области, общини и населено място и т.н. Регистърът е достъпен на следната уебстраница: http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=6
- **Национален регистър за отчитане на издаването, притежаването, прехвърлянето и отмяна на квоти за емисии на парникови газове.** Достъп до Регистъра се предоставя след изпълнение на условията, предвидени в Регламент (ЕС) № 389/2013 на Комисията от 2 май 2013 година за създаване на Регистър на ЕС съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и решения № 280/2004/ЕО и № 406/2009/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на регламенти (ЕС) № 920/2010 и (ЕС) № 1193/2011 на Комисията и Наредба за реда и начина на администриране на Националния регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове (Обн. ДВ. бр.74 от 05.09.2014 г.). Достъп до публичната част на регистъра имат всички лица. Част от информацията е с ограничен достъп само за операторите – физически и юридически лица, които имат открити сметки в Националния регистър. Регистърът е достъпен на следната уебстраница: <http://eea.government.bg/bg/r-r/r-te/register/main2>
- **Верифицирани годишни доклади за емисиите на парникови газове.** Информацията се публикува в интернет страницата на ИАОС. Предстои разработване на публичен регистър след уточняване на формата за подаване на информацията и техническите изисквания. Информацията е достъпна на следната уебстраница: <http://eea.government.bg/bg/r-r/r-te/dokladi-1r>
- **Национален регистър за изпускане и пренос на замърсители (част от ЕРИПЗ).** Публичният регистър осигурява възможност за извършване на справки от данните, въведени в националната информационна система за докладване по ЕРИПЗ. Има опция за преглед на докладваните от операторите данни за съответната година по различни критерии за търсене (местоположение на площадката, категория дейност, вид замърсител, код на отпадък). Регистърът е достъпен на следната уебстраница: http://pdbase.government.bg/forms/public_eprtr.jsp
- **Годишни доклади по околна среда на операторите във връзка с резултатите от мониторинга на емисиите, предвиден в комплексните разрешителни.** Информацията се публикува в интернет страницата на ИАОС. Предстои разработване на публичен регистър след уточняване на формата за подаване на информацията и

техническите изисквания. Информацията е достъпна на следната уебстраница:
<http://eea.government.bg/bg/r-r/r-kpkz/godishni-dokladi-14/index>

3. Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) - продукти за растителна защита (ПРЗ)

Продуктите за растителна защита (ПРЗ) се пускат на пазара и се употребяват, когато са разрешени със заповед на изпълнителния директор на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ). **Актуален списък с разрешените за пускане на пазара и употреба продукти за растителна защита (ПРЗ)** – хербициди, фунгициди и инсектициди, и торове може да бъде намерен на интернет страницата на Българската агенция по безопасност на храните:

http://www.babh.government.bg/bg/Object/site_register/view/4/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0

Съгласно Чл. 6., Ал.1 от ЗЗР, Българската агенция по безопасност на храните създава и поддържа и следните публични регистри:

- Списък на разрешените за паралелна търговия ПРЗ:

http://www.babh.government.bg/userfiles/files/RZ/Reg/Parallel%20trade%20PPP_import%20in%20BG_table_2016nEW.pdf

- Списък на ПРЗ получили разрешение за пускане на пазара и употреба на територията на Р България за ограничена и контролирана употреба съгласно член 53 от Регламент (ЕО) №1107/2009:

[http://www.babh.government.bg/userfiles/files/PRZ/Ednokraten%20vnos%20\(version%201\).pdf](http://www.babh.government.bg/userfiles/files/PRZ/Ednokraten%20vnos%20(version%201).pdf)

- Регистър на лицата, които притежават удостоверение за търговия с продукти за растителна защита и удостоверение за преупаковане на продукти за растителна защита;

http://www.babh.government.bg/bg/Object/site_register/view/4/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0

- Списък на издадените разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане;
- Регистър на лицата, които извършват специализирани растителнозащитни услуги;
- Списък на активните вещества забранени за предлагане на пазара и употреба в ЕС и които са забранени за производство на ПРЗ, с цел предлагане на пазара и употреба на територията на РБългария;

http://www.babh.government.bg/bg/Page/Products_Fertilisers/index/Products_Fertilisers/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%EF%BF%BD

4. Министерството на здравеопазването (МЗ) - биоциди

Предоставянето на пазара и употребата на биоциди е на разрешителен режим в Р България. Р България прилага своята действаща система за предоставяне на биоциди на пазара и за използването им на основание разпоредбата на чл. 89, параграфи 2 и 3 от Регламент (ЕС) № 528/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди. Разрешенията за предоставяне на пазара и употреба на биоциди се издават от Министерството на здравеопазването като компетентен орган за тази дейност. МЗ поддържа актуален *Регистър на биоцидите, за които е издадено разрешение по реда на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВХВС), който може да бъде открит на интернет адрес:*

https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2016/08/12/registar_biozidi-29-07-2016.xlsx

Информация за решенията за одобряване на определено активно вещество и/или за неободряване може да се намери на следния интернет адрес: <http://echa.europa.eu/web/guest/information-on-chemicals/biocidal-active-substances>.

7.1.2. НАЛИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО

1. Европейска агенция по химикали (ЕСНА)

Европейска агенция по химикали (ЕСНА), <https://echa.europa.eu/bg> е движещата сила между регулаторните органи в прилагането на новаторското законодателство на ЕС в областта на химикалите в полза на човешкото здраве и околната среда, както и на иновациите и конкурентоспособността. ЕСНА помага на фирмите да спазват законодателството, ускорява безопасната употреба на химикалите, предоставя информация за химикалите и работи върху химикалите, пораждащи безпокойство.

ЕСНА работи за безопасна употреба на химичните вещества. Тя прилага революционното законодателство на ЕС в областта на химичните вещества, което е от полза за човешкото здраве, околната среда и иновациите и конкурентоспособността в Европа.

ЕСНА:

- Помага на компаниите да спазват законодателството на ЕС в областта на химичните вещества или биоцидите:
 - ✓ Регламента REACH
 - ✓ Регламента за класифициране, етикетиране и опаковане (CLP)
 - ✓ Регламента за биоцидите (BPR)
 - ✓ Регламента за предварително обосновано съгласие (PIC).
- Сътрудничи си с международни организации и заинтересовани лица за насърчаване на безопасната употреба на химикали
- Предоставя информация за химикалите и безопасната им употреба чрез уникална безплатна база данни
- Работи с Европейската комисия и правителствата на страните от ЕС за определяне на веществата, които пораждат загриженост, и взема решения за управление на риска на равнище ЕС
- Насърчава иновациите в химическата промишленост чрез замяна на веществата, които предизвикват загриженост.

ЕСНА регулира химикалите и биоцидите на пазара на ЕС. Тя обработва досиета за химически вещества от промишлеността и проверява дали е спазено законодателството. Заедно с правителствата на страните от ЕС, ЕСНА се съсредоточава върху най-опасните вещества в случаите, в които може да се наложи допълнително управление на риска с цел защита на хората и околната среда. В някои специфични области агенцията взема свои собствени решения, а в други дава становища и съвети, които помагат на Европейската комисия да вземе решения. Тя предоставя също специална подкрепа на малки и средни предприятия.

ЕСНА работи в полза на:

- **Обществеността** е по-слабо изложена на опасни химически вещества и има достъп до по-безопасни продукти. Това е от полза и за околната среда. Потребителите могат да задават въпроси за опасните вещества в продуктите, които купуват.
- **Работниците и другите потребители на химикали** разполагат с по-добра информация за рисковете и начините за безопасно използване на веществата, с които работят.

- **Промишлеността** получава помощ при спазването на законодателството. Новаторските предприятия могат да се възползват от постепенното премахване на най-опасните вещества.
- **Развиващите се страни** получават информация за безопасно боравене с опасни химикали.

Тук ще намерите информация, събрана в един източник, относно химикалите, които се произвеждат и внасят в Европа. Разгледани са техните опасни свойства, класификация и етикетиране и информация за безопасната им употреба. Тази информация е ценен източник за насърчаване на безопасната употреба на химикалите и замяната на най-опасните от тях с по-безопасни алтернативи.

ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Подробна публично достъпна информация (на български и английски език) за химичните вещества може да бъде намерена на интернет страницата на Европейската агенция за химикали (ECHA): <https://echa.europa.eu/bg>. Може да се извършва търсене за дадено химично вещество по CAS №, EC № или наименование.

В раздела „Информация за химикали“ може да се намери информация, събрана в един източник, относно химикалите, които се произвеждат и внасят в Европа. Разгледани са техните опасни свойства, класификация и етикетиране и информация за безопасната им употреба. Тази информация е ценен източник за насърчаване на безопасната употреба на химикалите и замяната на най-опасните от тях с по-безопасни алтернативи.

Считано от 20 януари 2016 г., ECHA промени начина на представяне на **данните за химикалите** на своята интернет страница. Информацията за около 120 000 вещества ще бъде структурирана на три нива: **Информационни карти (InfoCard)**, **Кратък профил с по-подробна информация** и **Пълен източник на данни**. Най-интересен е новият компонент **Infocard**, който предоставя резюме на ключова информация/свойства за веществата на достъпен английски език. Ще бъде много полезен напр. за работници и потребители надолу по веригата, както и за крайни потребители.

Разделът „Съдействие“ съдържа инструменти и практически ръководства, предназначени за дружествата, които имат отговорности по законодателството на ЕС в областта на химикалите. (REACH, CLP и биоциди):

- Регламент REACH: ръководства; примерни сценарии за експозиция на химични вещества от практиката; методи за изпитвания и алтернативи, доклади за потребители надолу по веригата; как регистрантите да подобрят досиетата си; регистрация; идентифициране на веществото; ограничаване; разрешаване; социално-икономически анализ в REACH; малки и средни предприятия;
- Регламент CLP: ръководства; хармонизирана класификация и етикетиране (CLH); малки и средни предприятия; класификация на смеси;
- Регламент за биоцидите BPR: ръководства; документи относно сценарии за емисии; R4BP 3; малки и средни предприятия;

2. Национални информационни бюра и друга информация

Националните информационни бюра (НИБ) са първата ви точка за контакт по въпроси, свързани със задълженията ви по регламентите REACH, CLP и BPR. Осигурен е публичен достъп до НИБ за 28-те държави членки на ЕС и страни извън ЕС и ЕИП : Швейцария, Сърбия и Турция.

Осигурена е възможност за търсене в раздела „Въпроси и отговори“. На интернет страницата на ECHA са публично достъпни множество брошури, технически и научни доклади както и

корпоративни публикации. Могат да се правят и фактологични справки, попадащи под отговорността на ЕСНА, включително законодателството относно химикалите и ИТ инструментите. ъдържа подробна информация относно Регламент REACH (регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали), CLP (класификация и етикетирание) и BPR (биоциди).

Биоциди

Регистърът R4BP3 за биоциди е централната точка, през която се подават всички заявления за биоциди. Тя предлага функции, които дават възможност на индустрията и на органите да спазват законодателните изисквания и да обменят информация помежду си.

Подаването на данни за биоцидите съгласно Регламента за биоцидите (BPR, Регламент (ЕС) № 528/2012) започна на 1 септември 2013 г.

Базата данни IUCLID 5 на ЕСНА се използва за събиране, организиране и съхранение на данните за активни вещества и биоциди. За да подадете заявление, трябва да създадете досие в IUCLID 5 и да го подадете в ЕСНА и в националните органи чрез R4BP3. Можете да изтеглите IUCLID 5 от уебсайта на IUCLID.

3. Европейска агенция за околната среда (ЕЕА)

[Европейска агенция за околната среда \(ЕЕА\), http://www.eea.europa.eu/](http://www.eea.europa.eu/) – осигурява надеждна, независима информация за околната среда, както за тези, които участват в разработването, приемането, изпълнението и оценката на политиката по околната среда, така и на широката общественост. В тясно сътрудничество с Европейската мрежа за екологична информация и наблюдение и нейните 33 държави-членки(вкл. и Р България), ЕЕА събира данни и произвежда оценки по широка гама от теми, свързани с околната среда по сектори, <http://www.eea.europa.eu/themes/climate> като: замърсяване на въздуха и изменение на климата; биоразнообразие, използване на земята, почви, води; отпадъци; селско стопанство; енергетика, индустрия и транспорт.

4. Европейски орган за безопасност на храните (EFSA)

Европейският орган за безопасност на храните (EFSA), <http://www.efsa.europa.eu/> – изготвя независими научни становища и ясни съобщения относно рисковете за безопасността на храните и фуражите. EFSA Journal е онлайн научно списание с публичен достъп, в който се публикуват научните становища на Европейския орган за безопасност на храните. Различните публикации са в областта на оценка на риска по отношение на храните и фуражите и включват хранене, здраве на животните и хуманното отношение към тях, здраве на растенията и растителната защита, оценки на активните вещества и тяхното одобряване на ниво ЕС по отношение на физико-химичните, токсикологичните и екотоксикологичните им характеристики и поведението в околната среда. Оценките за активните вещества, одобрени за производството на ППЗ се извършват от Научен панел на EFSA „Продукти за растителна защита и техните остатъци”.

В съответствие с чл. 12 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара и употребата на ППЗ, EFSA извършва независима научен преглед на докладите за оценка, изготвени за всяко активно вещество от определената държава членка – докладчик държава-членка. Прегледът се извършва в сътрудничество с всички държави-членки, за да се гарантира последователност в оценките в рамките на ЕС. В резултат на прегледа EFSA приема заключение в светлината на съвременните научни и технически познания.

На интернет страницата на EFSA(<https://www.efsa.europa.eu/>) може да се извършва търсене по наименование на активните вещества.

5. Европейска агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA)

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA), <http://osha.europa.eu/en> – предоставя на работодателите и работниците в ЕС информация по въпроси, свързани с безопасността и здравето. Страницата съдържа подробна информация и за опасните химични вещества, <https://osha.europa.eu/en/themes/dangerous-substances> и здравните проблеми, които биха причинили на работниците, които работят с такива вещества, съвети за работодателите и за намаляване на рисковете от експозиция на работниците и друга полезна информация.

6. Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound)

Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound), <http://www.eurofound.europa.eu/> – предоставя на основните действащи лица в областта на социалната политика в ЕС експертен опит относно условията на живот и труд, индустриалните отношения и управлението на промените.

7.2. ИЗТОЧНИЦИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ДАННИ, МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ, ДОСТЪП ДО ТЯХ И ФОРМАТ

7.2.1. НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ (НСИ)

НСИ обработва и систематизира информация на национално ниво. Официалната статистическа информация - продукт на Националната статистическа система (НСС), е предназначена за анализи и научни изследвания, за планиране, прогнозиране и вземане на управленски решения на микро- и макроравнище. Статистическите изследвания се извършват по план и програма, утвърждавани ежегодно от Народното събрание. На тази основа се определят характеристиките, за които НСИ има право да изисква информация от стопанските субекти. Когато НСИ организира изследванията, те са подчинени на определени правила и изисквания за конкретното изследване: на основата на икономическата теория, икономическите закономерности и процеси, определения и дефиниции на показатели и статистически методи. Статистическата информация за страната изисква, освен пряката обработка на първичната статистическа информация, също и оглед и оценка на тази информация като обхват и еднотипност на единиците (ако е необходимо нейното използване за формиране на показатели на национално ниво).

В Закона за статистиката е посочено, че всеки гражданин има право на достъп до статистическата информация, ако тя не е конфиденциална по смисъла на Закона за статистиката или класифицирана по Закона за достъп до обществената информация. Това означава: първо, че Националният статистически институт не разпространява индивидуални данни - за лицето (юридическо или физическо), от което е поискана информация; второ, че ако поради монопол в производството - определени данни придобиват характер на индивидуални, те не подлежат на разпространение. НСИ добре познава тези правила и има правото и задължението да разпространява статистическите данни при спазване на това изискване. Не са конфиденциални данните, които единиците публикуват в явен вид сами за себе си (дори ако съдържат цифрови данни, както това става с годишните счетоводни баланси).

Информация за демографията на промишлените предприятия по икономически сектори, външната търговия, годишна и краткосрочна бизнес статистика се събира, анализира и обобщава в НСИ в раздел «Бизнес регистър».Разделът «Външна търговия» включва информация износ, внос и търговско салдо по сектори на Стандартната външнотърговска класификация (SITC, рев. 4) по години и месеци (в млн.лв.), включително и за химични

вещества и продукти; по групи страни и основни страни партньори; и по месеци. В този раздел е налична информация и за индексите на цени на износа и вноса на стоки по тримесечия, включително и за химични вещества и продукти. Наличната бизнес статистика включва информация за основните икономически показатели на индустриалните предприятия по сектори; годишни данни по групи предприятия и сектори според броя на заетите както и по икономически дейности – КИД 2008 (A21). Налични са и годишни данни по групи предприятия според броя на заетите лица и по статистически райони (NUTS 2) както и данни за промишлените продукти в натурално изражение. Бизнес наблюденията включват статистическа информация за бизнес тенденциите в промишлеността и инвестиционната активност на индустрията. Статистически данни са налични за околна среда и енергетика; макроикономическа статистика; регионална статистика и показатели за мониторинг; селско и горско стопанство. Достъпът до тези статистически данни на НСИ е свободен и могат да бъдат намерени на интернет страницата на НСИ: <http://www.nsi.bg/>.

НСИ събира, обработва, анализира и публикува статистическа информация относно емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух и емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух от индустриални, горивни и производствени процеси по години, образуваните отпадъци от дейността по икономически групи и по вид съвместно с ИАОС. Информацията е налична на интернет адрес в раздел „Околна среда“: <http://www.nsi.bg/>

7.2.2. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ (МОСВ) И ИАОС

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ (МОСВ)

В помощ на индустрията на интернет страницата на МОСВ, раздел „Превантивна дейност“ (<http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=231>) е предоставена публично достъпна информация относно актуалното международното, европейското законодателство и националната нормативна уредба по сектори, ръководства, указания, полезна информация и др. материали за:

- ✓ управление на химикали;
- ✓ оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС);
- ✓ екологична оценка на планове и програми;
- ✓ контрол на опасностите от големи аварии;
- ✓ комплексни разрешителни;
- ✓ екологична отговорност (ЕО);
- ✓ схема на общността за управление по околна среда (EMAS);
- ✓ екомаркировка на ЕС.

Тук могат да открият подробни насоки относно прилагането на законодателството в областта на **управлението на химикали**: превантивни инструменти за управление на рисковете от химикали при тяхното производство, употреба, съхранение, пускане на пазара, внос и износ в самостоятелен вид, в смеси и в изделия, което включва прилагането на процедури на равнището на ЕС по **регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали** съгласно Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH), изисквания за **класификация, етикетироване и опаковане на химични вещества и смеси** съгласно Регламент (ЕО) 1272/2008 (CLP), **уведомяване за износа и контрол на вноса на определени опасни химикали** съгласно Регламент (ЕО) 649/2012 (PIC), ограничаване на производството, употребата и пускането на пазара на **устойчиви органични замърсители** съгласно Регламент (ЕО) 850/2004 (POPs), **забрана за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и изисквания за безопасно съхранение на метален живак** съгласно Регламент (ЕО) 1102/2008, изисквания относно съдържанието на определени опасни вещества в състава на пуснатите на пазара **детергенти** съгласно Регламент (ЕО) 648/2004 и Регламент (ЕО) 259/2012, **ограничаване употребата на определени опасни вещества в**

електрическото и електронното оборудване съгласно Директива 2011/65/ЕС (RoHS-2); изисквания за съхранението на опасни химични вещества и смеси и контрол на опасните вещества, чието производство, употреба или пускане на пазара са предмет на ограничение съгласно REACH.

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА (ИАОС)

ИАОС всяка година публикува **Доклад за състоянието на околната страна** (последен доклад за 2014 г.), който е публично достъпен на електронен адрес: <http://eea.government.bg/bg/soer/2014>. В него е налична информация за емисии на вредни вещества и качество на атмосферния въздух; управление на водните ресурси и качество на водите; земеползване и състояние на почвите и др. В раздел «Превантивни инструменти за интегриране на целите за опазване на околната среда в инвестиционни проекти и действащи инсталации» е публикувана информация за предотвратяване риска от големи аварии и управление на химикалите.

Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) всяка година изготвят **Регионални годишни доклади за състоянието на околната среда**, съгласно изискванията на чл. 4 и чл. 22, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда. Целта им е информирание на граждани, учащи се, неправителствени организации, местни и държавни институции и бизнес за състоянието на компонентите на околната среда и степента на факторите, които ѝ въздействат. За изготвянето им е използвана информация от Националния статистически институт, Басейновите дирекции за управление на водите, Регионалните лаборатории към Изпълнителна агенция по околна среда и Областните дирекции „Земеделие”.

ИАОС издава ежегодно **Национални доклади за инвентаризация на емисиите на парникови газове** във връзка с ангажиментите на България с подписването на Рамковата Конвенция на ООН по изменение на климата (РКОНИК) и включват инвентаризация на емисиите на парникови газове за страната по източници и поглътителни съгласно утвърдената от РКОНИК методология. Информацията е публично достъпна на интернет страницата на ИАОС: <http://eea.government.bg/bg/dokladi/unfccc>.

ИАОС издава ежегодно следните **доклади за отпадъци**:

- ✓ Доклад за постигане на целите на Република България за рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки;
- ✓ Доклад относно употребата на утайки в земеделието;
- ✓ Доклад за изпълнение изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори;
- ✓ Доклад за изпълнение изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и за третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- ✓ Доклад за изпълнение изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и нефтопродукти на национално ниво;
- ✓ Доклад за изпълнение изискванията за третиране на излезлите от употреба гуми.

Докладите за отпадъците по години са публично достъпни на интернет страницата на ИАОС: <http://eea.government.bg/bg/nsmos/waste/dokladi>.

На интернет страницата на ИАОС на адрес <http://eea.government.bg/bg/nsmos/waste/registri-spravki> са налични следните **справки**, които са публично достъпни:

- ✓ Справки за пуснатите на пазара МПС и събраните ИУМПС;
- ✓ Справки за пуснатите на пазара батерии и акумулатори (БА) и за събраните негодни за употреба БА;
- ✓ Справки за пуснатото на пазара електрическо и електронно оборудване (ЕЕО) и събраното излязло от употреба ЕЕО;

- ✓ Справки за събраните отработени масла;
- ✓ Справка за количествата пуснати на пазара гуми.

7.2.3. ДРУГИ ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ И АГЕНЦИИ

✓ АГЕНЦИЯ „МИТНИЦИ“

Агенция „Митници“ поддържа база данни за вноса и износа на химични вещества за трети страни. Информацията не е публично достъпна и се предоставя при поискване на компетентните органи.

✓ НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ПО ПРИХОДИТЕ (НАП) КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ФИНАНСИТЕ (МФ)

Национална агенция по приходите (НАП) към МФ поддържа база данни за изпращанията и пристиганията на химични вещества от и за страните членки на ЕС. Информацията не е публично достъпна и се предоставя при поискване на компетентните органи.

✓ ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПОЖАРНА БЕЗОПАСНОСТ И ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО“ (ГДПБЗН)

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към МВР поддържа статистическа информация по години за дейността си (с ретроспекция 4 години назад), която включва статистически данни брой произшествия и спасителните дейности при бедствия, аварии, промишлени инциденти, инциденти с опасни химични вещества и материали; статистически данни за пожари с материални загуби по отрасли и по години; както и данни за загинали и пострадали при пожари по възраст и по години за периода 1995 – 2015 г.

Статистическата информация за 2015 г. е публично достъпна на интернет адрес:

http://www.nspbzn.mvr.bg/Sprav_informacia/Statistika/Statistika_2015.htm

✓ НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ(НОИ)

Съобщаването, проучването, потвърждаването и регистрирането на професионалните болести се извършва по ред и начин, определени с Наредбата за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести.

Сигнализирането на професионалните болести се извършва от практикуващите лекари и лекари по дентална медицина, които при съмнение за професионална болест изпращат известие и до териториалното поделение на Националния осигурителен институт (НОИ). За всяко известие поделението открива досие, извършва проучвания, подготвя документи и ги представя на органите на медицинската експертиза. Медицинските експертни органи издават експертно решение за потвърждаване или отхвърляне на професионалната болест и попълват регистрационна карта за призната професионална болест.

Съгласно Наредбата за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести регламентира, че до 01.01.2009 г. Националният център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА) предоставя информация за професионалните болести на всички заинтересовани институции.

Регистрирането и отчитането на признатите професионални болести от 01.01.2009 г. се извършва в съответствие с изискванията на Статистическа система за "Професионални болести". За целта в НОИ е създадена и се поддържа национална информационна система за професионалните болести и национален регистър на професионалната заболяемост. от 2015 г.

В НОИ са налични статистически данни за трудови злополуки и професионални болести (<http://www.noi.bg/aboutbg/st/statistic/154-tzpb>), където може да се намери оперативна информация за трудовите злополуки по години (2001-2015 г.) и статистическа информация за

професионалните болести, признати през 2009-2013 г. НОИ издава и Статистически годишник „Трудови Злополуки“ за 2010 – 2013 г.

В таблица 7-2 са посочени типа данни, местонахождение и източник на данните, тип достъп, интернет линк и формат на предоставяните данни.

Таблица 7- 2: Източници на национални данни

Тип данни	Местонахождение	Източник на данните	Кой има достъп	Как да се получи достъп	Формат
Производствена статистика	НСИ	НСИ	публичен	http://www.nsi.bg/	Website Excel
Статистика на внос и износ	1.НСИ 2.АМ 3.МОСВ	1.НСИ 2.АМ 3.МОСВ	1.публичен 2.ограничен – при поискване от компетентните органи 3.ограничен	http://www.nsi.bg/	Website Excel Excel
Статистика за употреба на химикали	НСИ МОСВ	НСИ МОСВ	при поискване, ако данните не са конфиденциални	http://www.nsi.bg/ http://www.moew.government.bg/	Website НИБХ
Регистър на производителите	Агенция по вписванията	Регистър БУЛСТАТ	публичен	http://www.bulstat.bg/bg/view/spravki	е-справка по БУЛСТАТ заплащане
Статистика за промишлени аварии	НСИ МВР, ГД ПБЗН МОСВ, ИАОС общини	НСИ Предприятията МОСВ РИОСВ	публичен за статистически данни ограничен – компетентните органи	при поискване	Website Excel
Статистика за транспортните произшествия	НСИ МВР, КАТ, МТИТС ГД ПБЗН	НСИ МВР, КАТ, МТИТС ГД ПБЗН	публичен	http://www.nsi.bg/ http://kat.mvr.bg/default.htm http://www.nspbzn.mvr.bg/Sprav_informacia/Statistika/Statistika_2016.htm	Website Excel
Данни за професионални заболявания	НОИ	НОИ Статистическа система за "Професионални болести".	публичен при поискване по официален ред от компетентните органи или граждани за самите тях	при поискване по официален ред http://www.noi.bg/aboutbg/st/statistic	Website Excel Pdf
Статистика за отравянията	Национален токсикологичен информационен център МБАЛ "Пирогов" Спешен Тел./ факс: +359 2 915 4233 poison_centre@mail.orbitel.bg	МБАЛ „Пирогов“ и други лечебни заведения в страната вносители и потребители надолу по веригата	НСИ, НОИ, МЗ, МТСП при поискване по официален ред	http://www.pirogov.bg	Excel Word
Емисии на замърсители атмосферния въздух #	НСИ ИАОС	НСИ МОСВ ИАОС	публичен	http://www.nsi.bg/ http://www.moew.government.bg/ http://eea.government.bg/bg/dokladi/clrtap	Website Excel Pdf

Тип данни	Местонахождение	Източник на данните	Кой има достъп	Как да се получи достъп	Формат
Регистрация на химични вещества и смеси – процедури и полезна информация	МОСВ ЕЧА	производители вносители и потребители надолу по веригата	публичен рег. досиета - ограничен за експерти с достъп чрез IUCLID 6 и REACH-IT.	http://www3.moew.government.bg/files/file/Chemicals/REACH/REACH_procedures/REACH_procedures_reg.pdf https://echa.europa.eu/bg/information-on-chemicals/registered-substances	Website ECHA IUCLID досие
PIC процедури за износ	ЕЧА МОСВ	износители	износители експерти на МОСВ	https://epic.echa.europa.eu/pic-industry-web/index.xhtml	on-line
Данни за опасните отпадъци	НСИ МОСВ ИАОС	НСИ МОСВ ИАОС РИОСВ Общини	публичен	http://www.nsi.bg/ http://www.moew.government.bg/ http://eea.government.bg/bg/nsmos/waste/dokladi	Website Excel
Списък на разрешените за пускане на пазара и употреба продуктите за растителна защита (ПРЗ) в Р България	БАБХ	БАБХ	публичен	http://www.babh.government.bg/bg/Page/Products_Fertilisers/index/Products_Fertilisers/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%EF%BF%BD	Website Excel Word
Регистър на разрешените за предоставяне на пазара и употреба биоцидите в Р България	МЗ	МЗ	публичен	https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2016/08/12/registar_biozidi-29-07-2016.xlsx	Website Word

7.3. ПРОЦЕДУРИ ЗА СЪБИРАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ДАННИ.

Всеки има право на достъп до наличната информация за околната среда съгласно чл. 17, Глава II от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ), без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Обществена информация по смисъла на ЗДОИ е всяка информация, свързана с обществения живот в Република България, даваща възможност на гражданите да си съставят собствено мнение за дейността на задължените по този закон субекти. В чл. 19 на ЗООС подробно е описано какво представлява информацията за околната среда. Съгласно чл. 18 от него информацията за околната среда е: налична първична информация, налична предварително обработена информация и нарочно обработена информация.

Съгласно чл. 26 (1) на ЗООС за предоставяне на информация за околната среда се прилага, процедурата предвидена в глава трета „Процедура за предоставяне на достъп до обществена информация” от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

За получаване на достъп до обществена информация се подава писмено заявление или устно запитване. Заявление може да бъде подадено по електронен път на адрес: edno_gishe@moew.government.bg.

РАЗПРОСТРАНЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА

Един от основните канали за разпространяване на информация за околната среда са интернет страниците на МОСВ, Изпълнителната агенция по околна среда, териториалните структури на министерството - Регионалните инспекции по околната среда и водите, дирекциите на Националните паркове, Басейновите дирекции, както други административни структури от системата на изпълнителната власт, компетентни по глава втора на ЗООС.

Съгласно чл. 25а. (1) от ЗООС, компетентните органи и лицата по чл. 21 създават интернет страница и поддържат чрез нея информационна база данни за околната среда, която е безплатна и обществено достъпна. (2) Базата данни по ал. 1 съдържа най-малко следната информация:

1. текстове на международни договори, конвенции или споразумения и законодателство, свързано с околната среда;
2. стратегии, планове и програми, свързани с околната среда;
3. доклади за напредъка или прилагането на актовете и документите по т. 1 и 2, ако такива са изготвени или поддържани в електронен вид;
4. националния и регионалните доклади за състоянието на околната среда, както и други доклади за състоянието на околната среда, предвидени в закона или в подзаконов нормативен акт;
5. данни или обобщени данни, постъпващи от мониторинга на дейностите, които оказват или могат да окажат влияние върху околната среда; 6. публични регистри по реда на този закон или на други специални закони в областта на околната среда. (3)

Информацията по ал. 2 периодично се актуализира. Съгласно разпоредбата на чл. 22. (1) от ЗООС, министърът на околната среда и водите ежегодно внася в Министерския съвет доклад за състоянието на околната среда, който след приемането му се публикува като Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда на интернет страницата на Министерството на околната среда и водите и на Изпълнителната агенция по околна среда.

(2) Докладът по ал. 1 се внася в Министерския съвет в тримесечен срок след предоставяне на данните и информацията от Националния статистически институт.

Съгласно чл. 23. (1) от ЗООС при аварийни или други замърсявания, когато са нарушени установените с нормативен или индивидуален административен акт норми на изпускане на замърсяващи вещества в околната среда, лицата, извършили нарушението, както и лицата, отговорни за спазване на нормите, са длъжни незабавно да уведомят съответните областни управители, кметовете на съответните общини, РИОСВ, Басейновите дирекции и органите на Министерството на вътрешните работи (МВР), а при промяна на радиационната обстановка и Агенцията за ядрено регулиране (АЯР).

Друг основен източник на информация за околната среда са информационните центрове за обществеността към МОСВ и неговите структури. Информационният център на МОСВ се намира на адрес: София 1000, ул. "У. Гладстон" № 67, партер. Работното време за външни посетители е от 14 до 17 ч., всеки понеделник и четвъртък.

Информация за околната среда активно се разпространява за обществеността чрез организирани информационно-образователни кампании. Съгласно чл. 31. от ЗООС, националните обществени радио- и телевизионни оператори в своите предавания:

1. разпространяват информация за опазването и управлението на околната среда;
2. осигуряват защита на правото на информация за състоянието на околната среда;

3. популяризират знанията и научно-техническите постижения в областта на опазването на околната среда чрез излъчване на български и чуждестранни образователни програми.

С цел осигуряване на прозрачност в дейността на МОСВ и ИАОС и за максимално улесняване на достъпа до обществена информация периодично се публикува актуална информация в интернет страниците на МОСВ и ИАОС:

Законът за опазване на околната среда урежда обществените отношения, свързани със събирането и достъпа до информация за околната среда. Съгласно Закона за статистиката от производителите се изискват данни за количествата произвеждани химични вещества, качествена характеристика и предназначение (употреба или търговия). Събираните данни обхващат целия жизнен цикъл на веществото, включително и отделяните замърсители при производството им. В Закона за опазване на околната среда е посочен начина за достъп до информацията и определя въвеждането на процедури за ОВОС. Задължително се оценява въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии, съгласно Приложение № 1 на ЗООС, като компетентен орган по ОВОС е МОСВ или РИОСВ.

Данните, свързани с влиянието върху човешкото здраве се събират от различните подразделения на Министерството на здравеопазването (МЗ). МЗ събира централизирано данни, анализира здравното състояние с оглед определяне на приоритети за извършване на профилактична дейност от РЗИ. РЗИ организира провеждането на профилактични прегледи, събира, анализира данните за здравното състояние на работещите.

НЦОЗА изследва здравния статус на населението и връзката му с факторите на средата и условията на живот; провежда епидемиологични проучвания и оценка на факторите на риска за хроничните незаразни болести; участва в разработването, координирането и изпълнението на национални програми и планове за действие, извършва оценка на експозицията и здравния риск за населението от въздействието на биологични, химични и физични вредности в околната и работна среда, и в храни, като изготвя съответни препоръки. Националната програма по безопасност и здраве при работа (НПБЗР) се актуализира ежегодно с оглед изпълнение на основните приоритети от Стратегията по безопасност и здраве при работа, като определя приоритетите и ангажиментите на държавните органи и институции, на организациите на работодателите, работниците и служителите, неправителствените организации и др. Основна цел на НПБЗР е превенция на свързаните с работата заболявания, професионалните болести и трудовите злополуки. За постигането ѝ се изпълняват мерки в следните приоритетни области:

- Гарантиране на правилното прилагане на законодателството в областта на безопасните и здравословни условия на труд;
- Ефективно управление на професионалните рискове, в т.ч. и на новите и увеличаващи значението си рискове на работното място;
- Насърчаване на промените в поведението на работещите и работодателите към прилагане на подход, насочен към укрепване на здравето и работоспособността.

Реализирането на законодателни, организационно-технически, здравни и други превантивни мерки ще допринесе за осигуряване на необходимото ниво на защита на работното място, подобряване на здравето на работниците и служителите, продължаване на тенденцията за устойчиво намаляване на трудовия травматизъм и подобряване на качеството на работата.

Клиника по професионални заболявания към Университетска МБАЛ «Св.Иван Рилски» провежда съвременна диагностика, лечение и експертиза на професионалните болести, включително и тези, пречинени от химични вещества и смеси. Осъществява националната здравна политика в областта на професионалната патология. Участва в изготвяне на законови и подзаконови нормативни актове на Министерството на здравеопазването.

Разработва научно-практически проекти, свързани с професионалните болести в различни браншове и области в страната.

В отраслов мащаб от органите по безопасност на труда са изработени инструкции за безопасност на работното място, които включват информация за опасните химични вещества, които използва работника, мерки за безопасна работа и др.

Данните, свързани с околната среда се събират от МОСВ (на национално ниво) и РИОСВ (на регионално ниво). Събирането и разпространяването на информация за околната среда е друг приоритет на МОСВ. Традиционният Годишен бюлетин за състоянието на околната среда в РБългария съдържа систематизирана и обобщена екологична информация. Той се разработва съвместно от МОСВ и ИАОС, при използването на данни и от РЗИ, НСИ, НЦОЗА и др.

Данни за химичните вещества в различните стадии от жизнения им цикъл се събират от НСИ, МОСВ, МЗ, МЗХ, ГДПБЗН, МВР, МТСП.

Достъп до информацията имат преди всичко компетентните органи, след официално съгласуване и разрешение, при точно ограничение на вида и обема на информацията. Процедурата за защита на бизнес и фирмена информация е описана и защитена чрез Закона за статистиката.

Гражданите могат да получат информация, свързана с опасните химични вещества от интернет страницата на МОСВ <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=252>. Информация до гражданите, в определени случаи достига чрез медиите или чрез националните информационни бюра към определени ведомства. Такива, например са: Национално информационно бюро за химикали към МОСВ, информационните служби към министерствата, “Информационно-справочно бюро” към НСИ и др. До тази информация достъп има всеки гражданин, ако данните не са конфиденциални по смисъла на Закона за статистиката.

7.4. ДОСТЪП ДО НАЛИЧНАТА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ХИМИКАЛИ ЧРЕЗ ИНТЕРНЕТ

През последното десетилетие Интернет индустрията претърпя бурно развитие по отношение на изграждането на интернет мрежи в министерства, държавни институции, изследователски организации и на практика всеки офис в РБългария в днешно време разполага с достъп до наличната информация за химикалите през целия им жизнен цикъл чрез интернет.

В библиотеките на ВУЗ-овете, Академиите, Научните институти и др. има техническа, правна и икономическа литература за химичните вещества. Достъпът до нея е регламентиран от съответните организации, но компютризирана база данни, която може да се използва от всяко заинтересувано лице не съществува.

В Таблица 7-3 е посочена информация за линковете на документите и публикации за химични вещества.

Таблица 7- 3: Налична информация за документи за химични вещества чрез Интернет

Линкове към документи	Местонахождения	Кой има достъп?	Как се получава достъп
European Chemical Agency (EEA)	https://echa.europa.eu/bg	Всички заинтересовани относно управлението на химикалите	Website
Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM).	http://www.saicm.org/	Всички заинтересовани за управлението на химикалите	Website
International Conference on Chemicals Management (ICCM)	http://www.saicm.org/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=480	Всички заинтересовани за управлението на химикалите	Website

Quick Start Programme (QSP)	http://www.saicm.org/index.php?option=com_content&view=article&id=104&Itemid=498	Всички заинтересовани за управлението на химикалите	Website
(WHO/IPCS) Concise International Chemical Assessment Documents	www.who.int/ipcs/publications/cicad/en/ www.inchem.org/pages/cicads.html	Всички заинтересовани за управлението на химикалите	Website
Environmental Health Criteria Documents (EHC-WHO)	http://www.who.int/ipcs/publications/ehc/en/index.html	Научни работници, експерти и специалисти по безопасност на храните, еколози, специалисти по безопасност на работниците и др.	Website
Health and Safety Guides (IPCS- International Programme for Chemicals Safety)	http://www.who.int/ipcs/publications/hsg/en/index.html	Инспектори по труд, санитарни инспектори, специалисти по трудова медицина в промишлените предприятия	Website
International Chemicals Safety Cards (IPCS)	http://www.inchem.org/pages/icsc.html	Инспектори по труд, санитарни инспектори, специалисти по трудова медицина в промишлените предприятия	Website
Decision Guidance Documents for Prior Informed Consent Chemicals	http://www.pic.int/TheConvention/Chemicals/DecisionGuidanceDocuments/tabid/2413/language/en-US/Default.aspx	Експерти от МОСВ	Website
FAO/WHO Pesticides Safety Data Sheets	http://www.who.int/ipcs/publications/pds/en/index.html	Експерти от БАБХ, ЦОРВХ, оценители на ПЗ, търговци и дистрибутори на ПЗ и биоциди, университети	Website
Documents from the FAO/WHO Joint Meeting on Pesticide Residues	http://www.who.int/ipcs/publications/jmpr/en/	Инспектори от БАБХ, ОДБХ	Website
Material Safety Data Sheets (MSDS) (Industry)	http://www.msds.com/index.asp http://www.permabond.com/	Експерти, професионални работници	Website
OECD Guidelines for the Testing of Chemicals	http://www.oecd.org/document/40/0,3343,en_2649_34377_37051368_1_1_1_1,00.html	Аналитици, химици	Website
Good Laboratory Practice Principles (OECD)	http://www.oecd.org/document/63/0,3343,en_2649_34381_2346175_1_1_1_1,00.html	лаборатории	Website
Good Manufacturing Practice Principles (WHO)	http://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/quality_assurance/producton/en/index.html	Производители на лекарства, козметични продукти	Website
Stockholm convention Guidelines	http://chm.pops.int/Implementation/Publications/Guidelines/tabid/3071/Default.aspx	Всички заинтересовани относно УОЗ	Website
Basel convention Adopted Technical Guidelines	http://www.basel.int/Implementation/TechnicalMatters/DevelopmentofTechnicalGuidelines/AdoptedTechnicalGuidelines/tabid/2376/Default.aspx	Експерти по отпадъци, индустрия	Website
European Commission	http://ec.europa.eu/environment/pops/	Всички заинтересовани относно информация за УОЗ	Website
EFSA	http://www.efsa.europa.eu/	Всички заинтересовани относно информация за ПЗ	Website

Международни организации като UNDP, UNEP, UNIDO, UNITAR, OECD, ILO, WHO, FAO и конвенции както и европейски агенции ECHA, EEA и EFSA играят важна роля при разпространението на информация за управлението на химикалите. В интернет пространството може да се намерят многобройни и разнообразни публикации за химичните вещества от ръководства, научни статии до брошури, монографии и друга полезна информация за химичните вещества за свойства, производство, употреба, нормативна уредба и управление на опасни отпадъци.

В интернет пространството съществуват и много международни бази данни за търсене на химични вещества по различни показатели като свойства, ефекти върху здравето на хората и околната среда, хармонизирана класификация и етикетиране и т.н.

✓ **БАЗИ ДАННИ НА ЕСНА ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА**

- ❖ *Регистрирани вещества:* <https://echa.europa.eu/bg/information-on-chemicals/registered-substances> - данните са извлечени от регистрационните досиета, подадени в Европейската агенция по химикали (ЕСНА). Към момента базата данни съдържа информация за 13 003 вещества от 50 164 досиета и позволява търсене по най-различни параметри: наименование, CAS номер, ЕС номер, тонаж, регистрационен номер, регистрант и т.н;
- ❖ *C&L Inventory:* <https://echa.europa.eu/bg/information-on-chemicals/cl-inventory-database> - Базата данни съдържа информация за **класификация и етикетиране** относно нотифицирани и регистрирани вещества, получена от производителите и вносителите. Също така тя включва списък с хармонизираните класификации. Базата данни се обновява редовно с нови и актуализирани нотификации;
- ❖ *EC Inventory :* <https://echa.europa.eu/bg/information-on-chemicals/ec-inventory> База данни за **ЕС номерата** на веществата, която съдържа информация от следните списъци: EINECS (European INventory of Existing Commercial Chemical Substances); ELINCS (European LIst of Notified Chemical Substances) и NLP (No-Longer Polymers).
- ❖ *Candidate List of SVHC* - <https://echa.europa.eu/bg/candidate-list-table> . Списък с кандидат-вещества за възможно включване в Приложение XIV на Регламент REACH (вещества, пораждащи сериозно безпокойство - **SVHC**);
- ❖ *Приложение XIV :* <https://echa.europa.eu/bg/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/recommendation-for-inclusion-in-the-authorisation-list/authorisation-list> Списък с **веществата, предмет на разрешаване** съгласно Регламент REACH;
- ❖ *Приложение XVII :* <https://echa.europa.eu/bg/addressing-chemicals-of-concern/restrictions/substances-restricted-under-reach> Списък с **вещества, за които са въведени ограничения** съгласно Регламент REACH;
- ❖ *ePIC:* <https://epic.echa.europa.eu/pic-industry-web/index.xhtml> База данни на ЕСНА за подаване и съхраняване на **уведомленията и разрешенията за износ** на опасните химикали от Приложение I към Регламент (ЕС) 649/2012 относно износа и вноса на опасни химикали.

✓ **БАЗА ДАННИ НА ОЕСД ЗА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА:**

http://www.echemportal.org/echemportal/index?pageID=0&request_locale=en

Глобалният Портал с информация за химичните вещества (eChemPortal) предоставя възможност за: свободен обществен достъп; търсене по наименование на химичното вещество и по CAS номер и достъп до информация за ефектите върху здравето и околната среда.

eChemPortal е едно постижение на Организацията за Икономическо Сътрудничество и Развитие (ОЕСД) осъществено със съдействието на Европейската Комисия, Съединените щати, Япония, Канада, Световната здравна организация (WHO), Международната програма по химическа безопасност (IPCS), Програмата по околна среда на Обединените нации (UNEP), Бизнес и Индустриален Консултативен Комитет (BIAС), Съвета на Международните Асоциации по Химикали (ICCA) и неправителствени организации по околна среда.

eChemPortal е Интегриран интернет достъп (Internet Gateway) до информация за свойствата, опасностите и рисковете от химичните вещества. Това е една интегрирана система, която позволява на потребителите едновременно да търсят разнообразни бази данни, изготвени от правителствени програми за преглед на химичните вещества по целия свят.

Целта на eChemPortal е:

- ✓ Да се създаде база данни за свойствата на съществуващите химични вещества, която да е общодостъпна и безплатна.
- ✓ Да се даде възможност тази информация да се използва бързо и ефективно.
- ✓ Да се даде възможност тази информация да се обменя между страните.

eChemPortal е важна стъпка, свързана с предоставяне на възможност за обществен достъп до базата данни за химичните вещества. За повече информация се свържете с OECD на e-mail: eChemPortal@oecd.org

Възможността за ползване на международни бази данни, свързана с управлението на химичните вещества е посочена в Таблица 7-4, като са посочени линковете към множество международни бази-данни за търсене на информация за химичните вещества и околната среда.

Таблица 7- 4: Налична информация за химични вещества в международните бази данни чрез Интернет

Линкове към международни бази данни	Местонахождение	Кой има достъп ?	Как се получава достъп
ECHA date base on chemicals	https://echa.europa.eu/bg/information-on-chemicals/registered-substances	Всички заинтересовани - регистранти, КОДЧ, експерти, граждани, относно регистрираните вещества .	Website
OECD date base on chemicals	http://www.echemportal.org/echemportal/index?pageID=0&request_locale=en	Всеки заинтересован - търсене по наименование на химичното вещество и по CAS номер и достъп до информация за ефектите върху здравето и околната среда.	Website
Globally harmonized System for Classification and Labelling of Chemicals (GHS)	http://www.epa.gov/oppfead1/international/globalharmon.htm	Експерти от министерствата, индустрията – информация за хармонизирана класификация и етикетиране	Website
Stockholm convention on POPs	http://chm.pops.int/	Експерти от министерствата, вносителите, индустрията относно УОЗ	Website
European Commission	http://ec.europa.eu/environment/pops/	Всички заинтересовани относно УОЗ	Website
UNECE POPs Protocol	http://www.unece.org/env/lrtap/pops/	Експерти от министерствата, вносителите, индустрията относно УОЗ	Website
Rotterdam convention	http://www.pic.int/	Експерти от министерствата, вносителите, индустрията	Website
Basel convention	http://www.basel.int/	Експерти по отпадъци, индустрия, министерства, вносителите и др.	Website
WHO	http://www.who.ch	Всички заинтересовани	Website
OECD Global Portal on Chemical substances Information on Chemicals Search	http://www.echemportal.org/echemportal/index?pageID=0&request_locale=en	Експерти, химици, професионалисти относно търсене на информация за химичните вещества	Website
OECD Global Portal on Chemical substances Information on Chemicals Properties Search	http://www.echemportal.org/echemportal/propertysearch/treeselect_input.action?queryID=PROQ8x0	Експерти, химици, професионалисти относно търсене на информация за свойствата на химичните вещества	Website
OECD Global Portal on Chemical substances GHS Search	http://www.echemportal.org/echemportal/href=%22../echemportal/page.action?pageID=134	Експерти, химици, професионалисти относно търсене на информация за хармонизирана класификация и етикетиране на химични вещества	Website
OECD eChemPortal Substance search	http://www.echemportal.org/echemportal/page.action?pageID=9	Експерти, химици, професионалисти – търсене на химични вещества	Website

Линкове към международни бази данни	Местонахождение	Кой има достъп ?	Как се получава достъп
UNEP- Chemicals	http://www.chem.unep.ch	Всички заинтересовани относно УОЗ	Website
FAO	http://www.fao.org	Инспектори от БАБХ, ОДБХ	Website
UNIDO	http://www.unido.org	Всички заинтересовани	Website
OECD	http://www.oecd.org	Всички заинтересовани	Website
UNITAR	http://www.unitar.org	Всички заинтересовани	Website
UNDP	http://www.undp.org/	Всички заинтересовани	Website
IFCS	http://www.who.int/ifcs/	Всички заинтересовани	Website
IPEN	http://www.ipen.org	Всички заинтересовани	Website
ILO	http://www.ilo.org/	Експерти по труда	Website
Европейска агенция за околната среда (ЕЕА)	http://www.eea.europa.eu/	Експерти от ИАОС, МОСВ и всички заинтересовани от информация за околната среда	Website
IPCS INCHEM International Programme on Chemical Safety	http://www.inchem.org/	Всички заинтересовани от информация за безопасност на химикали с широко разпространена употреба, получавана от междуправителствени организации – възможност за търсене	Website
IPCS INTOX	http://www.chem.unep.ch/irptc/irptc/databank.html	Токсиколози, здравни работници	Website
Chemicals Abstracts Services Database	http://www.cas.org/	Химици, токсиколози	Website
Global Information Network on Chemicals (GINC)	www.nihs.go.jp	Научни работници, химици	Website

7.5. НАЦИОНАЛНИ ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ ЗА ОБМЕН И ИТ КАПАЦИТЕТ

В Р България няма изградена единна национална система за обмяна на информация, свързана с управлението на химичните вещества. На този етап не се предвижда нейното изграждане.

Основно, информация за управлението на химичните вещества е налична на интернет страниците на МОСВ и ИАОС.

По интернет се осъществява обществен достъп до информацията за управлението на химикалите, като специализираната информация за експертна дейност може да се получи по официален път.

✓ ОРГАНИЗАЦИИ, ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА

Министерство на околна среда и водите: <http://www.moew.government.bg/>

- Изпълнителна агенция по околна среда: <http://eea.government.bg/>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Благоевград: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-bl/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Бургас: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-bs/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Варна: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-vn/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Враца: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-vr/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Велико Търново: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-vt/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Монтана: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-mn/index.html>

- Регионална инспекция по околна среда и води – Пазарджик: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-pz/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Плевен: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-pl/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Пловдив: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-pd/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Русе: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-rs/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Смолян: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-sm/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – София: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-sf/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Стара Загора: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-sz/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Хасково: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-hs/index.html>
- Регионална инспекция по околна среда и води – Шумен: <http://eea.government.bg/bg/cds/riew-sh/index.html>
- Басейнова дирекция "Източнобеломорски район" - Пловдив: <http://eea.government.bg/bg/cds/bd-pd/index.html>
- Басейнова дирекция "Западнобеломорски район" - Благоевград: <http://eea.government.bg/bg/cds/bd-bl/index.html>
- Басейнова дирекция "Дунавски район" - Плевен: <http://eea.government.bg/bg/cds/bd-pl/index.html>
- Басейнова дирекция "Черноморски район" - Варна: <http://eea.government.bg/bg/cds/bd-yn/index.html>

С бурното развитие на ИТ сектора през последното десетилетие, всички министерства, агенции и държавни институции разполагат с достатъчен ИТ капацитет. МОСВ, РИОСВ, ИАОС и нейните териториални подразделения разполагат с достъп до интернет. Предлагат се множество електронни услуги за обслужване на граждани и фирми.

МОСВ разполага с портал за електронни административни услуги. Порталът е разработен в изпълнение на обществена поръчка с предмет: „Създаване на модел на единна информационна среда и архитектура за реализиране и интегриране на електронни административни услуги в МОСВ“.

Настоящата версия на портала е надградена чрез реализирането на 7 електронни административни услуги (6, от които до най-високо ниво на развитие 4 и една до ниво 3) в рамките на изпълнението на проект „Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса чрез разработване и внедряване на електронни административни услуги по Закона за опазване на околната среда и Закона за биологичното разнообразие вМОСВ”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, по силата на сключен договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-31-31/17.04.2014 г.

✓ **ЕЛЕКТРОННИ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ, ПРЕДЛАГАНИ ОТ МОСВ**

1. Предоставяне на достъп до обществена информация
2. Издаване на разрешителни по СИТЕС за износ, внос, сертификати за реекспорт, сертификати за лична собственост, сертификати за колекция от образци, сертификати за произход и сертификати за музикални инструменти

3. Издаване на писмо за определяне необходимите действия, които възложителят на плана/програмата трябва да предприеме за издаване на решение за преценяване на необходимост от екологична оценка или за издаване на становище по екологична оценка
4. Издаване на писмо за определяне необходимите действия, които възложителят на инвестиционното предложение трябва да предприеме за издаване на решение за преценяване на необходимостта от извършване на оценка на въздействието върху околната среда или за издаване на решение по оценка на въздействието върху околната среда
5. Издаване на решение за преценяване необходимостта от извършване на екологична оценка на планове и програми
6. Издаване на решение за преценяване необходимостта от извършване на оценка на въздействието върху околната среда
7. Издаване на становище по екологична оценка на планове и програми
8. Издаване на решение по оценка на въздействието върху околната среда
9. Подаване на предложение
10. Подаване на сигнал

7.6. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Международноправният документ, който урежда достъпа до информация за околната среда е Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпросите на околната среда (Орхуска конвенция). Република България ратифицира конвенцията на 2 октомври 2003 г. Конвенцията е в сила за страната от 16 март 2004 г. В правото на Европейския съюз изискванията на конвенцията, в частта отнасяща се до достъпа до информация за околната среда са пренесени чрез Директива 2003/4/ЕС на Европейския парламент и Съвета относно достъпа на обществеността до информация за околната среда. В българското законодателство достъпът до информация за околната среда се урежда основно в глава втора на Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Съгласно чл. 21.(1) от ЗООС Компетентни органи по глава втора от ЗООС са централните и териториалните органи на изпълнителната власт, които събират и разполагат с информация за околната среда.

(2) Компетентни органи по смисъла на ал. 1 са и другите органи и организации, които са част от консолидираната фискална програма и събират и разполагат с информация за околната среда, с изключение на органите на законодателната и съдебната власт.

(3) Задължено да предоставя информация за околната среда по реда на тази глава е и всяко физическо или юридическо лице, което предоставя обществени услуги, свързани с околната среда, и което осъществява тази дейност под контрола на органите и организациите по ал. 1 и 2.

Съгласно чл. 26 (1) на ЗООС за предоставяне на информация за околната среда се прилага, процедурата предвидена в глава трета „Процедура за предоставяне на достъп до обществена информация” от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

Съгласно чл. 17 от ЗООС всеки има право на достъп до наличната информация за околната среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

В Р България няма изградена единна национална система за обмен на информация, свързана с химичните вещества. На този етап не се предвижда нейното изграждане.

Организации и източници на информация за управлението на химикалите и околната среда в страната са МОСВ, ИАОС, РИОСВ и БД, където се публикува актуална информация за политики, приоритети, стратегии, планове и програми за управлението на химикалите и за околната среда. Международното, европейското и националното законодателства по управление на околната среда се актуализира своевременно. В полза на индустрията и контролните органи са публикувани множество ръководства и указания за прилагане на законодателството в областта на управлението на химикалите.

Необходимо е изграждане на национална IT информационна система за управление на химичните вещества на територията на Р България, в която да се включат базите данни от вече създадените публични регистри в различните правителствени учреждения и агенции.

Статистическа информация, относно производството, вноса и износа на химични вещества се съхранява в НСИ. Информация за вноса и износа на химични вещества се съхранява в Агенция “Митници”. Налична информация за териториалното управление на химичните вещества се съхранява в РИОСВ и РЗИ.

Събирането, обработката и разпространението на статистически данни за химичните вещества трябва да се адаптира към главните цели на политиката за управление на химичните вещества и смеси. Необходимо е да се осигурят технически и финансови ресурси за поддържане и осъвременяване на съществуващите регистри, като информацията в тях непрекъснато се актуализира, както и за изграждането и внедряването на нови, като и актуална ежегодна информация в тях.

Достъп до информацията имат преди всичко правителствените органи, след официално съгласуване и разрешение, при точно определяне на вида и обема на информацията. Процедурата за защита на чувствителната бизнес и фирмена информация е описана и защитена чрез Закона за статистиката. Информация до гражданите, в определени случаи достига чрез медиите или чрез специализираните центрове за даване на информация към всяко ведомство, както и чрез неправителствените организации. До тази информация достъп има всеки гражданин, ако данните не са конфиденциални по смисъла на Закона за статистиката.

ГЛАВА 8: ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ЦЕЛ НА ГЛАВА 8

Целта е да направи преглед на техническата инфраструктура в страната, която подпомага изпълнението на политиките и програмите за екологосъобразно управлението на химичните вещества и смеси през целия им жизнен цикъл и по-специално на капацитета на наличната лабораторна инфраструктура за изпитване, химични анализи и мониторинг. Подробно е описан процеса на акредитация на лабораториите и сертификация на организации в страната от националният орган - Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" (ИА БСА) и нейните основни функции. Представена е информация за системите за мониторинг на околната среда, аналитичните възможности за контрола на съдържанието на химични вещества в храните от растителен и животински произход, фуражи, продуктите за растителна защита и торовете, козметични средства, детергенти и др. Представен е подробен списък на акредитираните лаборатории за изпитване и анализ на химикали в системата на МОСВ – ИАОС и нейните териториални звена за мониторинг на околната среда; Министерството на здравеопазването – НЦОЗА и РЗИ за бутилирани минерални, изворни и трапезни води за пиене, храни, козметични средства, детергенти и др.; Министерството на земеделието и храните – БАБХ за контрол на храни от растителен и животински произход.

8.1. ПРЕГЛЕД НА ЛАБОРАТОРНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА РЕГУЛАТОРЕН ХИМИЧЕСКИ АНАЛИЗ И ЗА МОНИТОРИНГ И АНАЛИЗ

В Р България съществуват редица лаборатории, които се включат в управлението на химичните вещества и смеси в различни етапи от "жизнения им цикъл". Това са лаборатории с аналитични възможности за определяне нивото на качеството на химичните вещества по време на производствения процес, за анализ и контрол на отпадъци, за идентификация на неизвестни химични вещества, за изследване на възможни вредни ефекти върху компонентите на околната среда (почви, повърхностни и подземни води), за пуснатите на пазара химични продукти (продукти за растителна защита, биоциди, денергенти, козметични продукти и др.) съдъщащи и други матрици и продукти. Лабораториите за изпитване са както за регулаторен химичен анализ, така и за мониторинг и анализ.

8.1.1. ПРОЦЕС ПО АКРЕДИТАЦИЯ НА ЛАБОРАТОРИИТЕ ЗА ИЗПИТВАНЕ

Целта на акредитацията на една лаборатория е да бъде осигурено доверие в резултатите от изпитванията, които провежда, признаването и ползването им в практиката. Процесът на акредитация се състои в това, всички акредитирани лаборатории да докажат по определена процедура, пред независим, компетентен орган съответствието на дейността си с международно утвърдените изисквания към изпитвателните лаборатории, заложиени в единни нормативни документи.

Акредитацията представлява официално признаване на компетентност за изпълнението на конкретни дейности и се извършва от специализиран държавен орган.

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" (ИА БСА), <http://www.nab-bas.bg/bg/> е националният орган по акредитация на Р България в съответствие с Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. за определяне на

изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93 (ОВ, L 218/30 от 13 август 2008 г.).

ИА БСА е пълноправен член на Европейската организация за акредитация (ЕА) и е страна по Многостранното споразумение за взаимно признаване на схемите по акредитация в следните области:

- лаборатории за калибриране;
- лаборатории за изпитване;
- органи за контрол;
- органи за сертификация на продукти;
- органи за сертификация на персонал;
- органи за сертификация на системи за управление.

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" е единственият орган в Р България, който има право да извършва акредитация на органи за оценяване на съответствието. ИА БСА е национален орган по акредитация на:

- лаборатории за изпитване, включително медицински лаборатории;
- лаборатории за калибриране;
- органи за контрол;
- органи по сертификация на продукти, включително за биологично производство и биологични продукти;
- верификационни органи;
- органи по сертификация на системи за управление - ISO 9001, OHSAS 18001, ISO/IEC 27001, ISO 14001 и ISO 22000;
- органи по сертификация на лица;
- проверяващи по околна среда (EMAS)

ИА БСА извършва инспекция и удостоверяване съответствието на лаборатории с Добрата лабораторна практика (GLP).

ИА БСА работи на основата на законите на страната, на стандартите от серията БДС EN 45000, ISO/IEC 17000, Ръководства на ЕА и ISO/IEC. Агенцията разработва и възприема редица правила, норми, процедури, документи и организационни практики за хармонизиране с Европейското право.

ИА БСА взаимодейства с физически и юридически лица от държавния и неправителствения сектор.

Агенцията провежда образователно-квалификационна дейност за своите служители и за външни оценители по програми, осигуряващи компетентност съизмерима с международните изисквания.

ИА БСА поддържа преки делови отношения и осъществява ползотворно сътрудничество с международни организации и с национални институции от инфраструктурата по качество.

Чрез своята дейност ИА БСА осигурява конкурентноспособността на произвежданите у нас стоки по международните и европейски стандарти за качество и безопасност, като насърчава утвърждаването им на българския и на световния пазар.

С постановление на МС № 270/30.12.1999г. е създадена Изпълнителна агенция "Българска служба по акредитация" (ИА"БСА") към Министерство на икономиката. Тя е правоприемник на обособената преди това Българска служба по акредитация към Комитета по стандартизация и метрология. За периода от създаването си до днес ИА"БСА" се утвърди като национален орган по акредитация и получи международно признание. ИА БСА изгради национална система за акредитация в съответствие с европейските практики.

През 2005г. е обнародва първият закон, регламентиращ условията и реда за извършване на акредитация с наименование „Закон за акредитацията, извършвана от Българската служба за акредитация“ (обн. ДВ, бр. 100 от 13.12.2005г., в сила от 14.01.2006 г.). Законът определя ИА БСА като специализиран държавен орган за акредитация на лицата, които осъществяват дейностите по: изпитване, калибриране, сертификация на продукти, сертификация на системи за управление, сертификация на персонал, както и на органи за контрол и проверяващи по околна среда. Със закона се разширяват правомощията на агенцията с тези по акредитация на Проверяващи по околна среда (EMAS).

На 1 юни 2010 г. са приети изменения и допълнения към закона от 2005г. като се променя и наименованието на закона от „Закон за акредитацията, извършвана от Българската служба за акредитация“ на „Закон за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието (ЗНАООС), (обн. ДВ, бр. 41 от 2010г., в сила от 01.06.2010 г.)..

Законът определя ИА "Българска служба за акредитация" като национален орган по акредитация на Р България в съответствие с Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета. ЗНАООС посочва ИА БСА като единственият орган в Р България, който има право да извършва акредитация на органи за оценяване на съответствието.

Към момента, агенцията е държавен орган, юридическо лице със седалище София, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на икономиката.

Орган за управление на ИА БСА е изпълнителният директор, който при изпълнение на дейността си се подпомага от Съвет по акредитация (СА), който е постоянно действащ орган и се състои от 26 члена, включително председател и зам.председател, представители на:

- **министерства** – Министерство на икономиката; Министерство на околната среда и водите, Министерство на отбраната, Министерство на здравеопазването; Министерство на регионалното развитие и благоустройството;
- **организации, представляващи индустрията** – Сдружение българска отбранителна индустрия; Асоциация на месопреработвателите в България; Асоциация на индустриалния капитал в България; Асоциация на млекопреработвателите в България
- **организации, представляващи потребители** – Фондация "Качество 21-ви век"; Сдружение "Клуб 9000"; Българска национална асоциация на потребителите; Съюз на специалистите по качество в България; Български съюз на частните предприемачи "Възраждане"
- **организации, представляващи експерти** – Съвет на ректорите на висшите училища; Съюз на метролозите в България; Български институт по метрология; Национален център по заразни и паразитни болести; Технически университет, София;
- **организации, представляващи акредитирани лица** – Българска академия на науките; Сдружение "Екип 5"; Национално научно-техническо дружество по дефектоскопия; Сдружение "Органи за контрол"; Съюз на строителните лабораторни специалисти в България.

• СЪВЕТ ПО АКРЕДИТАЦИЯ

Работата на Съвета по акредитация е от съществено значение за осъществяването на акредитационния процес в страната, чрез осъществяване на основни функции, съгласно чл. 11, ал. (6) от ЗНАООС, а именно:

- съвместно с изпълнителния директор определя политиката и целите, свързани с дейностите по акредитация;
- прави предложения за изменение и допълнение на процедурите на агенцията;

- одобрява процедурите за акредитация и техните изменения и допълнения преди утвърждаването им от изпълнителния директор;
- одобрява правилата за работа на комисиите по чл. 7, ал. (2) от ЗНАООС преди утвърждаването им от изпълнителния директор;
- одобрява правилата за своята работа преди утвърждаването им от изпълнителния директор;
- одобрява ценоразпис за услугите, предоставяни от агенцията, преди утвърждаването му от изпълнителния директор;
- осигурява безпристрастност на процеса по акредитация, като идентифицира и осъществява мониторинг относно възможността за възникване на конфликт на интереси при дейността на агенцията и от дейността на свързаните с нея органи;
- по предложение на изпълнителния директор определя списък на лица, които могат да бъдат включвани в комисията по възражения;
- дава становища по проекти на нормативни актове, свързани с дейността по акредитация;
- одобрява проекта на бюджет на агенцията по предложение на изпълнителния директор;
- представя становище до министъра на икономиката, енергетиката и туризма по ежегодния доклад на изпълнителния директор.

Съветът по акредитация е активно действащ орган подпомагащ решенията по отношение на политики, цели и конкретни дейности в областта на акредитацията.

В ИА БСА е внедрена система за управление, съгласно изискванията на международния стандарт ISO/IEC 17011 "Оценка на съответствието – общи изисквания към акредитиращите органи, акредитиращи органи по оценка на съответствието".

В изпълнение на критериите на този стандарт са създадени и функционират следните структури:

- **КОМИСИИ ПО АКРЕДИТАЦИЯ (КА)**

КА е в нечетен състав от минимум 3 (три) представители на Съвета по акредитация и съответния технически комитет по акредитация (ТКА). КА участва в процеса по взимане на решения, като дава становища по въпроси, свързани с предоставяне, отказване, ограничаване, временно спиране или отнемане на акредитация за всяка процедура по акредитация.

- **КОМИСИИ ПО ВЪЗРАЖЕНИЯ (КВ)**

КВ е в нечетен състав от минимум 3 (три) члена от които двама постоянни и останалите съобразно вида или обхвата на постъпилото възражение. Постоянни членове са – председателя или зам. председателя на Съвета по акредитация и правоспособен юрист. Поименният състав на Комисията по възражения се определя от Съвета по акредитация. Комисията по възражения е оправомощена по силата на ЗНАООС да взема окончателно решение по основателността на постъпило възражение в ИА БСА, относно:

- ✓ отказ за приемане на заявка,
- ✓ отказ за оценяване,
- ✓ искане за коригиращи действия,
- ✓ промени в обхвата на акредитация,
- ✓ решения за отказ, временно спиране или отнемане на акредитация и
- ✓ всяко друго действие, което възпрепятства получаването на акредитация.

- **ТЕХНИЧЕСКИ КОМИТЕТИ ПО АКРЕДИТАЦИЯ (ТКА)**

За отделните области на акредитация са утвърдени Технически комитети по акредитация (ТКА), които имат съвещателни функции относно техническите изисквания за акредитация и техническите въпроси по прилагане на системите за акредитация.

Членове на ТКА са специалисти с необходимото образование, технически знания, умения и опит, за да могат да предоставят експертни мнения, становища, предложения и др.

Комисията по акредитация и Комисията по възражения в системата на ИА БСА гарантират обективността и безпристрастността на решенията за акредитация.

- **ОБЩ БРОЙ АКРЕДИТИРАНИ ЛИЦА**

Към 31.12.2015 г. в Р България работят 620 акредитирани от ИА БСА органи за оценяване на съответствието, разпределени по видове области както следва:

- 268 бр. лаборатории за изпитване;
- 21 бр. лаборатории за калибриране;
- 8 бр. лаборатории за изпитване и калибриране;
- 2 бр. медицински лаборатории;
- 290 бр. органи за контрол;
- 14 бр. органи по сертификация на системи;
- 11 бр. органи по сертификация на продукти;
- 4 бр. органи по сертификация на лица и
- 2 бр. верификационни органи.

Източник: Доклад за дейността на ИА БСА за 2015 г.

8.1.2. ПОЦЕС ПО СЕРТИФИКАЦИЯ НА ОРГАНИЗАЦИИ

Сертификацията съгласно т.5.5 БДС EN ISO/IEC 17000 представлява потвърждаване на съответствието/атестация, извършено от трета независима страна, отнасящо се за продукти, процеси, системи или лица. Атестацията от своя страна е даване на потвърждение, основано на решение, взето след преглед, доказващо, че са изпълнени определени изисквания - т.5.2.

В частност сертификацията на системи за управление представлява процес на провеждане на одит от трета страна - орган за сертификация, за проверка на съответствието с изискванията на определен стандарт - ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001 и др. Решението за издаването на сертификат се базира на издадения доклад от проведения одит. Сертификатът обикновено е със срок на валидност 3 години, като всяка година се провежда контролен/надзорен одит, който да докаже продължаващото съответствие с изискванията.

Предварителната подготовка се различава от тази при акредитация. Най-често тя зависи от нивото на зрялост на организацията и от нейната големина. Размерът на инвестициите зависи от разбиранятия на ръководството и от желанието за постигане на по-добри резултати.

За да могат да извършат оценяването органите за сертификация трябва да притежават необходимата за целта компетентност. И както може би вече се досещате те трябва да притежават акредитация за сертификация на системи за управление. Акредитацията в този случай означава, че органът по сертификация е доказал своята компетентност, безпристрастност и възможност за оценяване на системи за управление в заявения обхват.

В България има над 40 органа за сертификация на системи за управление. Съвсем малка част от тях са получили акредитация от ИА БСА - 12 по данни от регистъра на ИА БСА, друга част представляват представителства на големи и не толкова големи чужди органи за сертификация, които работят на базата на акредитация на организацията майка.

Разликите в процедурите по акредитация и сертификация са значителни, но има причини за това. Акредитацията е тежка отговорност, защото дава право за оценяване на продукти, процеси, системи, персонал на други организации, като по този начин влияе на тяхното бъдещо развитие, осигурява съответствие и безопасност.

Сертификацията на системи за управление касае конкретната организация и процесите извършвани от нея. Отговорността за съответствието с изискванията е на ръководството и на неговото умение да управлява, защото системите за управление са свързани изцяло с управлението на организацията. Да притежаването на сертификат показва съответствие с определени изисквания, но тяхното изпълнение, продължаващо поддържане и приобщаване на персонала е приоритет и отговорност на ръководството, който е постоянен във времето и не зависи от наличието или отсъствието на сертификат. Сертификатът на системата за управление е резултат, а не причина.

Дейността по оценяване на съответствието на продуктите за безопасност или качество се базира на извършени изпитвания на продукта в акредитирана лаборатория и изграждане на система по качеството от производителя, съгласно стандартите от серията ISO 9000. Системата за управление на качеството акцентира върху оценката за съответствие на някои от стандартите за системи по качеството, но не е необходимо да се оценява адекватността на системата на въпросната организация, нито на съществуващата в нея технология. Чрез системите по управление на качеството се постига постоянство на качеството на произвежданата продукция и от там доверие на клиентите. Аналогичен е случаят и със изграждането на системи по качеството в акредитираните лаборатории, но новият стандарт БДС EN ISO/IEC 17025:2001 поставя изисквания за съответствие не само с елементите на системата по качество, а и с изисквания към техническите познания и компетентността на персонала, адекватност на избрания метод за изпитване и техническите средства за осъществяването му. В частност, лабораторията трябва да използва измервателни уреди, които са калибрани, правилно и редовно са поддържани и контролирани съгласно националните нормативни документи.

Друг елемент от изискванията към акредитираните лаборатории, който не е отразен в системите за качеството, е необходимостта от надзор върху развитието им чрез обективния метод на междулабораторните сравнения (изпитванията за годност).

Потребителите на резултатите от изпитванията са заинтересувани както от възможността на лабораторията да осъществява дейността по качеството (система по качеството), така и от нейната техническа компетентност (способност за реализация на технически резултат).

По тези причини акредитацията на лабораториите в национален или международен план е най-добрия начин, за да се осигури необходимото доверие във валидността на резултатите от изпитването в една лаборатория.

В международен мащаб стандартите на ISO 14001 определят правила за система за управление на околната среда. Те имат същото значение и за управление на опазването на околната среда, както ISO 9001 за управление на качеството.

С нарастващо значение за промишлеността е изграждането на система за здравословни и безопасни условия на труд съгласно OHSAS 18001. Този стандарт подпомага управлението на рисковете, свързани с дейността на организацията. Системата включва организационната структура, дейностите по планирането, отговорностите, практиките, процедурите, процесите и ресурсите за разработване, внедряване, постигане, преглед и поддържане на политиката на организацията по отношение на здравословните и безопасни условия на труд

При въвеждане на Системата за управление на качеството - СУК (ISO 9001), Системата за управление на околната среда - СУОС (ISO 14001) и Системата за управление на здравословни и безопасни условия на труд (OHSAS 18001) е необходимо документацията да бъде структурирана така, че “качество”, “екология” и “условия на труд” да образуват единство и по-нататъшното им развитие да бъде обосновано от това обединение.

При изграждане на интегрирана система за управление (съгласно ISO 9001 и ISO 14001 и OHSAS 18001) се създава една по-подробна матрица, където се сравняват и доближават техните изисквания.

Стандартите от ISO 14001 и OHSAS 18001 са приложими както за производствени предприятия, така и за организации в сферата на услугите, в държавния и частния сектор. Те показват, какво би следвало да направи една организация, за да може да управлява въздействието на собствената си дейност върху околната среда, както и условията на труд, но не нареждат как да бъде направено това.

От прилагането на стандартите ISO 14001 се очаква създаване на нормативна рамка на международен метод за оценка на опазване на околната среда, информиране за произхода на суровините и рециклиране на отпадъците, възстановяване на околната среда и др.

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО (ISO 9001) В СИСТЕМАТА НА МОСВ

Системата за управление на качеството (СУК), съгласно изискванията на международно признатия стандарт ISO 9001:2008, е разработена и внедрена в МОСВ и нейните подразделения от експертен екип на „Дегри Консултинг“ ЕООД в рамките на проект № 13-31-10/24.04.2014 „Въвеждане и сертифициране на система за управление на качеството в Министерство на околната среда и водите“, изпълняван по Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейски съюз чрез Европейски социален фонд.

Министерство на околната среда и водите въвежда система за управление на качеството, за да:

- приложи изискванията на стандарта ISO 9001:2008 при предоставяне на административните услуги, като с това удовлетвори по-пълно изискванията на своите потребители и трети страни;
- осигури, че предоставяните услуги трайно ще отговарят на изискванията на потребителите, на нормативните изисквания и на политиката на МОСВ;
- организира, управлява и измерва процесите, удовлетвореността на потребителите на административни услуги и несъответстващия продукт;
- ползва резултатите от измерването за подобряване на ефикасността си чрез предприемане на превантивни и коригиращи действия.

Обхват на системата: Предоставяне на административни услуги и осъществяване на контролна и административно – наказателна дейност по спазване на законодателството в областта на управление на околната среда

Период на изпълнение: ноември 2014 г. – септември 2015 г.

Обект на внедряване:

- МОСВ – Обща и специализирана администрация;
- 16 Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ);
- 4 Басейнови дирекции (БД);
- 3 Дирекции на Национални паркове (ДНП)

Реализация на дейностите по разработване и въвеждане на Система за управление на качеството в системата на МОСВ

Етап 1 - Анализ на текущото състояние

Посетени звена: Всички дирекции на общата и специализираната администрация на МОСВ, 5 РИОСВ, 1 ДНП и 1 БД.

Наблюдение върху процесите, дейностите и услугите. Преглед и анализ на нормативно съответствие и съответствие спрямо изискванията на стандарта ISO 9001:2008.

Доклад от диагностичен одит до Висшето ръководство на МОСВ с констатации от входящия одит, съдържащи областите за подобрене с оглед съответствие спрямо стандарта, предложения за архитектура на процесите и документацията на СУК, график и необходими ресурси за внедряване.

Етап 2 - Разработване на документите на СУК

Разработване на първа версия на документацията на Системата за управление на качеството, основана на информацията и констатациите от Етап 1 „Анализ на текущото състояние и обучение“.

- Дефиниране на политика и цели по качеството;
- Наръчник по управление на качеството;
- Процедури за управление на документите, записите, вътрешните одити, несъответстващия продукт и коригиращите и превантивните действия;
- Процедури за управление на дейностите в РИОСВ, БД и ДНП;
- Други вътрешни документи – правила, инструкции, регистри.

Етап 3 - Въвеждане на СУК в администрацията на МОСВ

Практическото въвеждане на Системата за управление на качеството във всички структурни звена от обхвата на СУК на МОСВ: всички дирекции на обща и специализирана администрация, 16 РИОСВ, 4 Басейнови дирекции и 3 Дирекции на национални паркове.

Допълване и коригиране на документацията на СУК, обсъждане и координиране предложенията за промени, направени от служителите в администрацията.

Утвърждаване на окончателна версия на Системата със Заповед № РД 512 от 15.07.2015 г. на Министъра на околната среда и водите за внедряване на СУК.

Въвеждането на СУК бе извършено в съответствие със съгласуван график в 100% от административните структури в периода април 2015 – юни 2015 г. чрез използване на следните методи:

Разяснение за стандарта ISO 9001, неговите основни принципи и приложимостта му при предоставянето на качествени административни услуги.

Въвеждане на служителите в структурата на документацията на СУК, разясняване на конкретните работни процедури, касаещи пряко работата на съответното административното звено и осъществяване на наблюдение и контрол върху практическото прилагане на системата в съответното звено.

Етап 4 – Вътрешен одит и Преглед от ръководството

След утвърждаване на Системата за управление на качеството със Заповед № РД 512 от 15.07.2015 г. на министъра на околната среда и водите и въвеждането на системата във всички структурни звена на МОСВ, РИОСВ, БД и ДНП, експертният екип на „Дегри Консултинг“ ЕООД пристъпи към проверка за адекватното внедряване на СУК и осигуряване успешното протичане на сертификационен одит.

Дейностите през този етап включваха:

- Планиране на вътрешния одит;
- Провеждане на вътрешен одит;
- Докладване на вътрешния одит;
- Провеждане на Преглед от Ръководството.

Етап 5 – Обучение на служители в МОСВ

Екипът на „Дегри Консултинг“ ЕООД проведе обучения в няколко фази:

- Входящо обучение за принципите и изискванията към Системите за управление и стандарта ISO 9001:2008;
- Специализирано обучение на Екипа от отговорници по въвеждането и поддържането на СУК;
- Специализирано обучение на 40 вътрешни одитори на СУК, полагане на изпит и издаване на сертификати за вътрешни одитори по стандарти ISO 9001 и ISO 19011 на успешно преминалите изпита.

Постигнати резултати

Чрез изпълнението на дейностите по разработването и въвеждането на система за управление на качеството в МОСВ бяха осигурени вътрешно-нормативни и организационни подобрения, позволяващи предоставяне на административни услуги с по-високо качество от страна на структурите на МОСВ.

Изпълнението на договора пряко допринесе за постигане на основната цел на проекта, тъй като капацитетът на дадена администрация за предоставяне на качествени услуги се обуславя именно и преди всичко от доброто управление, основано на планиране на качеството на административните услуги, измерване на удовлетвореността на потребителите и на несъответстващия продукт и провеждане на коригиращи действия с оглед подобряване на продукта.

Разработването на СУК в съответствие с изискванията на стандарта ISO 9001 допринесе пряко за постигане на специфичните цели на проекта и очакваните резултати:

- Повишена ефективност на процесите по предоставяне на услугите;
- Осигуряване на предпоставки за успешна сертификация на СУК съгласно ISO 9001 от акредитиран сертификационен орган, с което да се удостовери успешното изпълнение на проекта по ОПАК;
- Осигуряване (чрез система от вътрешно нормативни и процедурни правила) на необходимите механизми за постоянно подобряване на СУК и адаптиране на системата към изискванията и очакванията на потребителите.

В съответствие с изискванията на Министерство на околната среда и водите, включени в заданието на проекта, Сертификейшън Интернешънъл България проведе оценка на съответствието със стандарт ISO 9001:2008.

Дейностите в МОСВ се извършват в съответствие с Плановите за управление на дейността. Прегледани бяха плановете за управление за 2015 г., както и отчетите за дейността за 2014 г.

Извършват се предвидените планови, както и извънредни проверки. Работи се активно по инициране на законодателни промени и координиране на дейностите с други ведомства.

Ръководството на всички нива в МОСВ демонстрира висока ангажираност към подобряване на процесите с оглед постигане на все по-качествен продукт – административни услуги и контролна дейност по спазване на законодателството по опазване на околната среда.

Одитът установи наличието на подобрявана в течение на времето система за управление в МОСВ, функциониращи механизми за анализ, дефиниране на цели на корпоративно ниво и за всяка структурна единица, измерване на удовлетвореността на клиента и контрол в рамките на нормативните изисквания.

За Ръководството от изключителна важност за успешното внедряване и поддържане на СУК е осигуряването на необходимите човешки, организационни, технически и финансови ресурси.

Внедряването на Система за управление на качеството в МОСВ е предизвикателство и авторитет, имайки предвид мисията на организацията и обръщението му към най-капризния клиент – Обществото.

- ✓ Решение за сертификация - Решението за сертификация и издаването на сертификати и знаци за съответствие съгласно ISO 9001:2008 под акредитацията на Акредитационната служба на Великобритания;
- ✓ Издаване на сертификати на български и английски език № CI/16193 и знак за съответствие (лого) съгласно ISO 9001:2008 под акредитацията на Акредитационната служба на Великобритания.
- ✓ Изготвяне на доклад за извършен сертификационен одит и предоставянето му за преглед и одобрение от МОСВ
- ✓ Получаване на потвърждение от МОСВ за приемане на представения доклад за извършен сертификационен одит, без забележки.

ЕВРОПЕЙСКАТА СХЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ ПО ОКОЛНА СРЕДА И ОДИТ (EMAS)

Европейската схема за управление по околна среда и одит (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS) е доброволен ангажимент от страна на бизнеса по отношение на опазването на околната среда и е съществена част от усилията за подобряване на екологичните резултати.

EMAS е приет през 1993 г. от Европейската комисия и изменен през 2001 г. (EMAS II) и през 2010 г. (EMAS III). Организациите които прилагат EMAS, автоматично отговарят и на изискванията на ISO 14001. В организациите, прилагащи EMAS и ISO 14001, могат по-лесно да се идентифицират причините за възникване на отпадъците, разходите за тяхното третиране и мерките за ПО. За малките и средни предприятия, за които регистрацията по EMAS и ISO 14001 е твърде скъпа и/или сложна, има развити методики, като напр EMAS easy.

Положителните страни на тази мярка са, че не само води до намаляване на отпадъците, но и гарантира дългосрочно изпълнение и мониторинг на този ефект. Мярката подпомага и икономическия резултат на фирмата чрез по-доброто използване на ресурсите и оттам и по-ниските разходи, тоест тя има и положителен икономически и социален ефект. Доверието на потребителите от ЕС към фирми, сертифицирани по EMAS и ISO 14001, по принцип е по-високо, което може да доведе до по-добри шансове за българските фирми, имащи сертификат, да реализират своята продукция на Европейския пазар.

В България съществува възможност за стимулиране на фирмите да въведат EMAS и ISO 14001, например чрез зелени обществени поръчки като критерии за допустимост да се изисква регистриране по EMAS или сертифициране по ISO, но тази възможност е използвана в редки случаи. По досегашната ОП „Конкуренетоспособност” беше възможно да се предоставя помощ при акредитиране, но и тази възможност е използвана от малък на брой фирми. Общият извод, който се налага от досегашната практика е, че нормативната уредба на България е в пълно съответствие с европейската, но поради различни причини броят на фирмите, които са сертифицирани, не е голям.

В общинските програми за управление на отпадъците също е препоръчително да се включат мерки за изискване на регистриране по EMAS или сертифициране по ISO като критерии за допустимост при обществени поръчки.

Създаване на електронна мрежа на възложители на обществени поръчки за обмяна на опит за включването като критерии е друга подходяща бъдеща мярка. Особено важно е провеждането на разяснителни кампании за бизнеса относно важността на сертифицирането, като реализирането тази мярка може да се извърши в рамките на обучението на бизнеса по цялостната програма за обучение за ОП. Финансирането на това обучение може да се извърши чрез ОП „Добро управление 2014 – 2020 г.”

През 2016 г. има регистрирани по EMAS осем организации, съгласно Регистъра на регистрираните организации в РБългария .

(http://www.moew.government.bg/files/file/Industry/EMAS/EMAS_register_BG.pdf).

ДОБРА ПРОИЗВОДСТВЕНА ПРАКТИКА (GMP)

Частен случай за система за осигуряване на качеството са указанията за Добра производствена практика (GMP/ДПП).

Добрата производствена практика (GMP) представлява система от правила за производство и качествен контрол в редица сектори, целяща да осигури ефективност, безопасност и качество на продуктите. Постигането на тази цел е отговорност на ръководството на фирмата-производител и задължение на служителите от всички отдели и на всички нива във фирмата, както и на нейните доставчици и дистрибутори. Необходимо е за изпълнението на тази задача фирмата-производител да има подробно разработена и правилно изпълнена система за осигуряване на качеството, включваща изискванията за Добра производствена практика, а също така и съответния адекватен качествен контрол. Тя трябва да е пълно документирана и да се контролира нейната ефективност. Всички части на системата за осигуряване на качеството трябва да разполагат с необходимия компетентен и достатъчен персонал, както и с подходящи и достатъчни помещения и оборудване. Изискванията за GMP са създадени в съответствие с международно приетия стандарт ISO 9001.

✓ Добра производствена практика (GMP/ДПП) за лекарствени продукти

За изискванията на ДПП за лекарствени продукти в Р България са издадени следните закони и наредби:

- Закон за лекарствените продукти в хуманната медицина (обн., ДВ, бр. 31/13.04.2007 г., изм. и доп., ДВ бр. 48/27.06.2015 г., изм., ДВ бр. 43/07.06.2016 г.);
- Закон за ветеринарно-медицинската дейност (обн., ДВ, бр. 87 от 01.11.2005 г., в сила от 1.05.2006 г., изм. и доп., ДВ бр. 14 от 19.02.2016 г., изм., ДВ бр. 34 от 03.05.2016 г., ДВ бр. 58 от 26.07.2016 г.);
- Наредба № 12 от 26 март 2001 г. за утвърждаване на Добрата производствена практика (обн., ДВ, бр. 47/21.04.2004 г.);
- Наредба № 69 от 16 май 2006 г. за изискванията за Добра производствена практика при производството на ветеринарно-медицински продукти (обн. ДВ. бр.49/16.06. 2006 г.).

ДПП е система от принципи и насоки или правила, публикувани от регулаторните органи, за да послужат на производителите и дистрибуторите на лекарства и медицински изделия. Тази система от принципи гарантира, че лекарствените продукти са произведени и контролирани последователно според стандартите за качество, подходящи за тяхното предназначение и изисквани от съответните регулаторни органи.

ДПП обхваща целия производствен процес и започва с получаването на суровините и компонентите, тяхното съхранение и обработка, същинският производствен процес на продукта, опаковането и дистрибуцията. Лабораториите също са обект на различните раздели на ДПП. Същността на ДПП е управлението на качеството и системите по качество.

Въвеждането на Добра производствена практика във фармацевтичното производство е свързано със съвременните изисквания при търговията с лекарствени средства и е задължително съгласно хармонизираното българско законодателство. Все по-често международните организации, търгуващи с лекарствени средства, изискват предварителна проверка на завода-производител за въвеждането и спазването на изискванията за GMP.

В Р България правилата на Добрата производствена практика във фармацевтичното производство са хармонизирани на ниво Европейска общност – Директива 91/356/ЕЕС. Те са въведени като задължителни с Наредба № 12/26.03.2001г. на Министерството на здравеопазването за утвърждаване на Добрата производствена практика на лекарства, обнародвана ДВ 47/2001 г. Тази наредба се издава на основание параграф 11, ал.2 на Закона за лекарствени продукти в хуманната медицина.

Правилата на GMP/ДПП са водещи принципи, които служат като основа за приспособяването на конкретните условия за производство и контрол на различни продукти и лекарствени форми. Лекарствата трябва да се произвеждат от производители, които имат разрешение за това. Производителят чрез спазване на препоръките за GMP трябва да осигури на лекарствените средства ефективност, безопасност и съответствие със спецификацията, декларирани при регистрацията им. Установяването на внедрена Добра производствена практика става чрез проверка на място от Изпълнителната агенция по лекарствата към Министерството на здравеопазването. Към момента в Р България съществува утвърдена система по Добра производствена практика в: „СОФАРМА“ АД, АКТАВИС“ ЕАД, със заводи в гр.Дупница, гр. Троян и гр.Разград, „ЧАЙКАФАРМА“ АД със заводи в гр.Варна и гр.Пловдив, „МЕДИКА“ АД, гр. Сандански, Унифарм” АД, гр.София, „ЛАВЕНА” АД-Шумен (притежава и ISO 9001) „Витафарма” ЕООД, гр.Троян, „Адифарм“ ЕАД, гр.София, „Биовет“ АД със заводи в гр.Пещера, гр. Разград и гр. Ботевград, „Ветпром“ АД, гр.Радомир, Новартис - форма ТП, гр.София и др.

✓ **Добра производствена практика (GMP/ДПП) за козметични продукти**

Съгласно чл.49, ал.2, т.1 от Закона за здравето (Обн., ДВ, бр. 70 от 10.08.2004 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 27 от 5.04.2016 г.) козметичните продукти, които се пускат на пазара, са безопасни за човешкото здраве, когато е спазена добрата производствена практика съгласно чл. 8 от Регламент (ЕО) № 1223/2009 на Европейския парламент и на Съвета относно козметичните продукти. Производството на козметични продукти трябва да съответства на добрата производствена практика с цел да се гарантира функционирането на вътрешния пазар и висока степен на защита на човешкото здраве. Съответствието с добрата производствена практика се счита за постигнато, когато производството отговаря на съответните хармонизирани стандарти, данните за публикация на които са публикувани в Официален вестник на Европейския съюз.

ISO 22716:2007 Козметични продукти. Добра производствена практика (GMP)

ISO 22716 дава указания за производството, контрола, съхранението и експедирането на козметични продукти. Стандартът описва основните принципи за прилагането на Добра производствена практика (GMP) в предприятията от козметичната индустрия. Добрата производствена практика представлява практическа разработка на идеята за осигуряване на качеството чрез описване на дейностите в предприятието и се основава на добре обосновано точно решение и оценяване на риска.

ISO 22716 е набор от практически указания, оперативни правила и организационни насоки за управление на човешките, техническите и административните фактори, които оказват влияние върху качеството на продукта. Тези указания са създадени, с цел проследяване на потока продукти от получаването до експедирането им.

По настоящем в Р България съществува утвърдена система по Добра производствена практика за козметични продукти в следните по-големи фирми от бранша:

- ✓ **АРОМА АД, гр. Пловдив**, фирма за производство на козметични продукти за грижа за тялото, кожата и косата: От 2007 година в Арома“ АД функционира интегрирана система, обединяващи 3 стандарта: ISO 9001: Системи за управление на качеството (внедрена през 2000 г.) и ISO 14001: Системи за управление по околната среда (внедрена през 2006 г.). През 2013 година към системата за управление са добавени още 2 стандарта: BRC Global Standard for Consumer Products и ISO 22716:2007 Козметични продукти. Добра производствена практика (GMP). „АРОМА“ АД притежава лиценз за конкретни продукти на клиенти от скандинавските страни: Nordic Ecolabel License;
- ✓ **БИЛКА ЛАЙФСТАЙЛ ООД, гр.София** (производствена фабрика в гр. Ихтиман), фирма за производство на козметични, хомеопатични, продукти за личната и орална хигиена, е въвела през 2013 г. Системата за управление на качеството на „Билка Лайфстайл“ ООД, козметична фабрика в Ихтиман, разработена и прилагана при маркетинг и анализи, разработване, производство и реализация на козметични и хигиенно профилактични продукти, съответства на БДС EN ISO 9001:2008. Компанията съобразява производствения си процес с принципите на Добрите производствени практики(GMP) за козметика, в съответствие с BS EN ISO 22716:2008;
- ✓ **БИОТРЕЙД БЪЛГАРИЯ ООД, гр.София** фирма за производство и търговия с козметични продукти и биоциди. От декември 2013 г. Биотрейд България ООД е сертифицирана по ISO 9001:22716 и се съобразява производствения си процес с принципите на Добрите производствени практики(GMP) за козметика.
- ✓ **ВЕНТОНИ КОЗМЕТИКС ООД, гр.Рудозем**, фирма за производство и търговия с козметични продукти, в т.ч. продукти за грижа за кожата, боя за коса, мъжка козметика. Козметичните продукти са произведени в съответствие с националното и европейското законодателства. „Вентони Козметикс“ ООД покри изискванията на двата международно признати стандарта за управление на качеството ISO 9001:2008 и ISO 22716:2007 (добри производствени практики);
- ✓ **РУБЕЛЛА БЮТИ АД, гр.Рудозем**, водеща българска козметична компания в производството и търговията с хигиенни и козметични продукти. Козметичните продукти са произведени в съответствие с националното и европейското законодателства;
- ✓ **СТАР НЕЙЛЗ - БЪЛГАРИЯ ООД, гр. Пловдив**, компания за производство и търговия на продукти за маникюр, педикюр и ноктопластика. „Стар Нейлз – България“ ООД е сертифицирана компания по БДС EN ISO 9001:2008 Системи за управление на качеството.

ДОБРА ЛАБОРАТОРНА ПРАКТИКА (GLP)

Важен момент в дейността на лабораториите е организиране на взаимното признаване на лабораторните изследвания, което е основа за взаимно признаване на качеството и е мощен инструмент за разширяване на международната търговия.

От особено значение за дейността на лабораториите е оценяване на рисковете при използване на химични вещества. За решаване на този проблем от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD), чрез специална Експертна група са приети правила за Добра лабораторна практика (GLP). През 1983 година правилата за GLP са приети и от Съвета за взаимно признаване на данни. Те са залегнали в Директиви 2004/10/ЕС за прилагането на принципите на добрата лабораторна практика и верификация на тяхното прилагане за тестване на химични вещества и Директива 2004/9/ЕС за инспекция и верификация на добрата лабораторна практика. Правно основание за въвеждането им бе

създадено с последните промени в Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати, в резултат от което е приета Наредба за принципите, инспекцията и удостоверяването на добрата лабораторна практика (ДВ бр. 74/24.08.2004 г., в сила от 01.07.2005 г.). Правилата за GLP регламентират организационния процес и условията, при които се планират, извършват, контролират, документират и докладват лабораторните изследвания.

С наредбата се определят: принципите на Добрата лабораторна практика (GLP); редът и начинът за провеждане на инспекция на лаборатории и удостоверяване съответствието на лабораториите с принципите на GLP; редът и начинът за провеждане на мониторинг на съответствието с GLP.

Наредбата се прилага при инспекцията и удостоверяването на организационния процес и условията, при които се планират, провеждат, документират и докладват лабораторните изследвания и/или изпитвания на всички химични вещества и смеси, за определяне на въздействието им върху хората, животните и околната среда.

Лабораториите, които извършват изпитвания за определяне на физикохимичните, токсикологичните и екотоксикологичните свойства на химичните вещества и смеси за оценяване на тяхната безопасност за здравето на хората, животните и/или въздействието им върху околната среда, трябва да прилагат принципите на Добрата лабораторна практика.

При представяне на резултатите от извършените изследвания и/или изпитвания ръководството на лабораторията трябва да декларира, че изпитванията са проведени в съответствие с принципите на Добрата лабораторна практика.

При сравняване на основните принципи, залегнали в ISO 9001 и правила за GLP се вижда, че пред ръководството стоят едни и същи задачи. И в двата случая, ръководството е задължено да съставя програмата за осигуряване на качеството, да я подсигурава с персонал и ресурси за нейното изпълнение. Правилата за GLP са значително по-подробни и това се дължи на конкретния предмет - регулиране на правила за извършване на физикохимични анализи на определени химични вещества.

Принципите на GLP могат да бъдат отнесени към всички химични вещества, независимо, че съществува едно доста разпространено схващане във фармацевтичните среди, че GLP се отнася само за лабораториите, които извършват изследвания на лекарствени субстанции и форми. Не бива да се допуска подобно стесняване на проблема, особено в светлината на новия подход към качеството като начин на живот. Принципите на добрата лабораторна практика се прилагат за неклинични тестове за безопасност в следните области: фармацевтични продукти, пестициди, козметични продукти, упойващи вещества, вещества за ветеринарната медицина, хранителни добавки, включително и в храни за животни, както и в индустриалната химия. Приспособяването на една лаборатория към принципите на Добрата лабораторна практика изисква допълнителни разходи, по-голямата част от които са необходими за осигуряване на модерно лабораторно оборудване, създаване на система за калибриране и поддръжка на оборудването, както и за постигане на съвършенство в организацията на работа. В закона и наредбата е определен компетентният орган за удостоверяване на GLP - това е Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация".

8.2. АКРЕДИТИРАНИ ЛАБОРАТОРИИ ЗА ИЗПИТВАНЕ И АНАЛИЗ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

От началото на 2006 г. ИА БСА акредитира изпитвателните лаборатории в България по БДС EN ISO/IEC 17025:2005: Общи изисквания относно компетентността на лабораториите за изпитване и калибриране.

Обект и област на приложение на БДС EN ISO/IEC 17025:

Този международен хармонизиран стандарт съдържа общите изисквания за компетентност на лабораториите, извършващи изпитвания и/или калибрирания, включително вземането на извадки (проби). Съгласно клаузите на стандарта изпитванията, калибриранията и вземането на извадки (проби) могат да се извършват, както по стандартизирани, модифицирани стандартизирани методи, така и по методи, разработени (валидирани) от лабораториите.

БДС EN ISO/IEC 17025 е приложим за всички организации, чиято дейност е свързана с изпитване и/или калибриране. Това включва лабораториите от първа, втора и трета страна, както и лабораториите, в които изпитванията и/или калибриранията са част от контрола или сертификацията на продуктите.

Стандартът е предназначен да бъде използван от лаборатории, които създават своя система за управление на качеството, както на административните, така и на техническите дейности. БДС EN ISO/IEC 17025 се използва за оценяване на компетентността на лабораториите да извършват конкретна дейност от страна на: клиентите на лабораториите; регулаторни органи; националния орган за акредитация (ИА БСА) и държавният орган, извършващ оправомощаване и надзор (Държавна агенция по метрология и технически надзор -ДАМТН) ;

Когато лабораториите за изпитване и калибриране са в съответствие с изискванията на БДС EN ISO/IEC 17025, внедрената система за управление на качеството за техните дейности по изпитване и калибриране ще удовлетворява също и принципите на БДС EN ISO 9001 .

Резултатите (протоколи, сертификати), издадени от акредитирани лаборатории/органи за контрол се използват от регулаторните органи, органи за оценяване на съответствието, извършващи сертификация на продукти, производителите на продукти и други.

В Р България съществуват редица акредитирани лаборатории за изпитване и анализ на химични вещества за контрол и мониторинг на различни матрици и продукти, които са включени в управлението на химичните вещества в различни етапи от “жизнения им цикъл”. Тези лаборатории се акредитират от Изпълнителна Агенция «Българска служба за акредитация» (ИА БСА) в съответствие с действащото законодателство.

8.2.1. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ И ИАОС

Системи за мониторинг на околната среда в ИАОС/МОСВ

В системата на ИАОС има 15 акредитирани лаборатории за изпитване на химични вещества в компонентите на околната среда (почви, повърхностни и подземни води).

Главна дирекция "Лабораторно-аналитична дейност", ИАОС извършва лабораторно-аналитична дейност, свързана с набиране и анализ на проби от околната среда, за осигуряване дейността на НСМОС по заявка от Басейновите дирекции за управление на водите, Регионалните инспекции по околната среда и водите, външни клиенти, както и по сигнали и жалби на граждани, правителствени и неправителствени организации, както следва:

- ✓ анализи, свързани с качеството на атмосферния въздух; повърхностни, подземни, отпадъчни, питейни и минерални води; почвите; и охарактеризирането на отпадъците;
- ✓ осъществяване на контрол върху освобождаването на генетично модифицирани организми (ГМО) в околната среда чрез анализ на проби от растения, почви и води;
- ✓ изграждане и функциониране на системата за контрол на качеството на въздуха и за провеждане на измервания на емисии от неподвижни източници;
- ✓ контролиране на радиационната обстановка в страната и анализиране съдържанието на естествени и техногенни радионуклеиди в компонентите на околната среда;

✓ измерване еквивалентното ниво на шума;

• **НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (НСМОС)**

Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) се създава и функционира в съответствие с чл. 1, т. 7 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Системата осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на елементите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която да се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия. Системата се ръководи от Министъра на околната среда и водите чрез Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). ИАОС администрира НСМОС на територията на цялата страна като осигурява материално – техническите, методически и програмно-информационните ресурси, необходими за нейното функциониране и развитие.

ИАОС поддържа информационни бази данни на национално и регионално ниво, които са структурирани по компоненти на околната среда с използване на общи номенклатури.

НСМОС включва Националните мрежи за мониторинг на: атмосферен въздух, води, земи и почви, гори и защитени територии, биологично разнообразие, радиологичен мониторинг и мониторинг на шума. В обхвата на НСМОС се включват и контролно-информационните системи за: емисии на вредни вещества с атмосферния въздух, емисиите на отпадъчни води във водни обекти, информационна система за отпадъците, информационна система за опазване на земните недра.

✓ **Мониторинг на качеството на атмосферния въздух (НСМКАВ)**

Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух (КАВ) в реално време, е специализирана система, която работи в непрекъснат режим, и осигурява данни за състоянието на атмосферния въздух. Извършва оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) върху територията на страната, разделена на 6 Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), утвърдени със Заповед № 969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите.

НСМКАВ се състои от 50 стационарни пункта, в т.ч. 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции (АИС), 7 автоматични ДОАС системи (работещи на оптичен принцип), както и 4 АИС за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в горски екосистеми (КФС “Рожен”, „Юндола”, „Витиня” и „Ст. Оряхово”).

Ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели на атмосферния въздух: общ прах, фини прахови частици (ФПЧ10, ФПЧ2.5), серен диоксид, азотен диоксид/азотни оксиди, въглероден оксид, озон, бензен, олово, кадмий, никел, арсен, полициклични ароматни въглеводороди (РАН). Допълнително, според характера и източниците на емисии в отделни райони от територията на страната се контролират и някои специфични замърсители: фенол, амоняк, аерозоли на сярна киселина, толуол, ксилол, стирол, серовъглерод, сероводород, метан и неметанови въглеводороди, както и някои други специфични замърсители.

Всички автоматични станции (АИС и ДОАС) работят в непрекъснат режим на работа (24 часа), като данните от тях чрез система за пренос на данни в реално време постъпват в регионални диспечерски пунктове (РДП) в РИОСВ - регионални бази данни и в централния диспечерски пункт (ЦДП) в ИАОС София, където се намира Националната база данни за КАВ. Системата осигурява навременно предоставяне на информацията за качеството на въздуха на обществеността и отговорните институции. Обхванати са дванадесет населени места в България. В София, Бургас, Стара Загора, Казанлък, Русе, Силистра, Никопол и

Свищов са изградени публични информационни табла за предоставяне на информация на обществеността в реално време.

Ръчните пунктове за мониторинг на въздуха работят само в светлата част на денонощието (4 пробовземания на ден, 5 дни в седмицата). За изготвяне на оценка на КАВ от ръчните пунктове са включени само данни за регистрираните средночасови концентрации. За тези пунктове не е извършвано сравнение на регистрираните концентрации с денонощните норми на контролираните замърсители, т.к. техния времеви обхват не позволява да се направи точна оценка на нивата на замърсителите в денонощен аспект. Тези данни имат само индикативен характер. Това не се отнася за показателите общ прах, ФПЧ10, олово, кадмий и РАН, за които пробовземането е с продължителност 24 часа.

Дейността на Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух се регламентира със Заповед на Министъра на околната среда и водите № 66/28.01.2013 г., в т.ч. брой, вид на пунктовете, контролирани атмосферни замърсители, методи и средства за измерване.

Системата за качеството на атмосферния въздух разполага и с 6 броя мобилни автоматични станции (МАС), включени в регионалните лаборатории в София, Пловдив, Плевен, Стара Загора, Варна и Русе. Станциите са разпределени пропорционално по територията на страната като дават възможност за обслужване на територията на цялата страна. Мобилните автоматични станции се използват за извършване на допълнителни измервания в райони, в които липсват или е ограничен броя на стационарните пунктове, както и при аварийни ситуации, поръчки от държавни и общински организации, за проследяване ефекта от изпълнението на общинските програми за намаляване нивото на атмосферните замърсители и др. Дейността на МАС, в рамките на НСМОС, ежегодно се регламентира с графици, утвърждавани от министъра на околната среда и водите.

Контрол на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух

Провежда се ежегоден статистически емисионен и задължителен инструментален контрол на емисиите на вредни вещества от неподвижните източници (комини) на емисии на територията на цялата страна като се извършва инвентаризация на обекти, източници на вредни вещества.

А. Емисионен контрол

Ежегодно МОСВ, ИАОС и РИОСВ определят предприятията – големи неподвижни източници (комини), източници на вредни вещества в атмосферния въздух, подлежащи на контрол. Събраната информация се използва за представителна извадка за емисиите на вредни вещества и се сравнява с получената от Националния статистически институт (НСИ) информация, както и за допълнителна информация, докладвана до международни институции. Събират се и се анализират статистически данни за над 2000 промишлени обекта, както и за всички останали източници на емисии, съгласно класификацията на ЕС.

Базата данни съдържа информация за емисиите от всички източници на вредни вещества от антропогенна дейност и природа, обобщени в 11 основни групи. Изчисляват се емисиите на основни замърсители (NO_2 , SO_2 , NH_3 , летливи органични съединения, CO , CO_2 , общ прах, тежки метали следните олово, кадмий, живак, арсен, хром, мед, никел, селен, цинк, устойчиви органични замърсители (УОЗ): диоксини/фурани (PCDD/PCDF), полихлорирани бифенили (PCB), хексахлорбензен (HCB) и РАН.

Б. Инструментален контрол

Всички 15 РЛ и ИАОС разполагат с автоматични газови анализатори и пробовземна апаратура за контрол на емисиите на вредни вещества във въздуха, монтирани на моторни

превозни средства.

Национална информационна система за докладване по Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители (ЕРИПЗ)

Национална информационна система за докладване по Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители (ЕРИПЗ), е създадена да осигури докладване по Регламент № 166/2006 за създаване на Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители (ЕРИПЗ) и ЗООС.

Регламент № 166/2006 изисква операторите, извършващи дейности, попадащи в обхвата на Приложение I от Регламента, да докладват годишното изпускане и пренос на замърсители до Европейската комисия (ЕК). Регламентът за ЕРИПЗ включва специфична информация относно изпускането на замърсители във въздуха, водите и почвата, както и преноса извън площадката на отпадъци и замърсители в отпадъчни води. Освен това ЕРИПЗ включва и данни за изпускането на замърсители от източници на неорганизиран емисии.

ЕРИПЗ цели подобряване на достъпа на обществеността до информация за околната среда чрез прилагането на интегриран регистър, под формата на обществено достъпна електронна база данни, и установява правила за неговото функциониране, като по този начин допринася за предотвратяване и намаляване на замърсяването, предоставя данни за разработване на политики и подпомага участието на обществеността в процеса на вземането на решения.

Държавите членки на ЕС са задължени да докладват изпусканията от всички дейности, попадащи в Приложение I на Регламента. Приложението включва 65 дейности, групирани в 9 сектора:

1. Енергиен сектор,
2. Производство и обработка на метали,
3. Минерална промишленост,
4. Химическа промишленост,
5. Управление на отпадъците и отпадъчните води,
6. Производство и преработка на хартия и дървесина,
7. Интензивно животновъдство и аквакултури,
8. Животински и растителни продукти от сектора на храни и напитки,
9. Други дейности.

В Приложение II на Регламента са включени 28 замърсители, включително и УОЗ пестициди.

Таблица 8-1: Приложение II: Замърсители

№	Замърсител	Пределни количества за изпускане (колона 1)		
		във въздуха (колона 1а) kg/година	във водата (колона 1б) kg/година	в почвата (колона 1в) kg/година
1	Метан (CH ₄)	100 000	-	-
2	Въглероден оксид (CO)	500 000	-	-
3	Въглероден диоксид (CO ₂)	100 милиона	-	-
4	Хидрофлуоровъглеводороди (HFCs)	100	-	-
5	Диазотен оксид (N ₂ O)	10 000	-	-
6	Амоняк (NH ₃)	10 000	-	-
7	Неметанови летливи органични съединения (NMVOC)	100 000	-	-
8	Азотни оксиди (NO _x /NO ₂)	100 000	-	-
9	Напълно флуорирани въглеводороди (PFCs)	100	-	-
10	Серен хексафлуорид (SF ₆)	50	-	-
11	Серни оксиди (SO _x /SO ₂)	150 000	-	-
12	Общо азот		50 000	50 000
13	Общо фосфор		5 000	5 000
14	Хидрохлорофлуоро-въглероди (HCFCs)	1	-	-
15	Хлорофлуоровъглероди (CFCs)	1	-	-
16	Халони	1	-	-
17	Арсен и съединенията му (като As)	20	5	5
18	Кадмий и съединенията му (като Cd)	10	5	5
19	Хром и съединенията му (като Cr)	100	50	50
20	Мед и съединенията му (като Cu)	100	50	50
21	Живак и съединенията му (като Hg)	10	1	1
22	Никел и съединенията му (като Ni)	50	20	20
23	Олово и съединенията му (като Pb)	200	20	20
24	Цинк и съединенията му (като Zn)	200	100	100
25	Алахлор	-	1	1
26	Алдрин	1	1	1
27	Атразин	-	1	1
28	Хлордан	1	1	1

През 2015 г. са контролирани 230 предприятия, източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух.

✓ **Мониторинг на повърхностни води**

Мониторингът на повърхностните води е част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и обхваща програми за контролен и оперативен мониторинг. Целта на мониторинговите програми за контролен мониторинг е да осигурят необходимата информация за оценка на състоянието на водите в рамките на речния басейн или подбасейн. Оперативните програми за мониторинг следва да определят състоянието на водните тела в риск и да оценят промените, които са настъпили в резултат от прилагането на програмата от мерки. Мрежите за контролен и оперативен мониторинг на повърхностни води и

измерваните показатели в тях са регламентирани със Заповед № РД – 167/31.03.2016 г. на Министъра на околната среда и водите.

Общият брой на пунктовете на територията на страната ни е 571 разпределени в четирите района на басейново управление, както следва:

- Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район - 46 пункта за контролен мониторинг и 78 пункта за оперативен мониторинг;
- Басейнова дирекция за управление на водите Черноморски район - 75 пункта за контролен мониторинг, в това число и 33 за мониторинг на морски води, 85 пункта за оперативен мониторинг;
- Басейнова дирекция за управление на водите Източно-беломорски район – 29 пункта за контролен мониторинг и 156 пункта за оперативен мониторинг;
- Басейнова дирекция за управление на водите Западно-беломорски район – 135 пункта за оперативен мониторинг.

Показателите, които се наблюдават по Заповедта са разделени в три основни групи – основни физикохимични, приоритетни вещества и специфични замърсители, като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

Измерваните показатели са разделени в три групи :

- Основни физикохимични показатели - температура, рН, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи (NH₄-N, NO₃-N, PO₄), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др;
- Приоритетни вещества - силно токсични, устойчиви и лесно биоакмулиращи се вещества. Броят им е 33;
- Специфични замърсители - органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества.

✓ **Хидробиологичен мониторинг на повърхностни води**

Хидробиологичният мониторинг на повърхностните води се провежда в съответствие със Заповед на министъра на околната среда и водите № РД-167/31.03.2016 г. Заповедта предвижда провеждането на хидробиологичен мониторинг на повърхностни води за категориите „река“ и категория „езеро“ (към която се отнасят езерата и язовирите). Броят на пунктовете за хидробиологичен мониторинг за реки, езера и язовири е 795. Хидробиологичният мониторинг на крайбрежни води се провежда в съответствие със Споразумение № Д-33-5/28.01.2016г. между Института по Океанология към Българската Академия на науките (БАН) и МОСВ в 74 пункта.

Биологичните качествени елементи, които се използват в хидробиологичния мониторинг на повърхностните води са дефинирани в Рамковата директива за водите 2000/60/ЕО (чл.8, Приложение V) и Наредба №1 за мониторинг на водите (обн. ДВ, бр.20 от 15.03.2016г.) За 2016 г. ще се изпълнява мониторинг на макрозообентос, макрофити, фитобентос и риби в реки, мониторинг на фитопланктон в езера/язовири и мониторинг на макрозообентос, макрофити, зоопланктон и фитопланктон в крайбрежни води.Методиките за биологичен мониторинг и екологична оценка са утвърдени със Заповед № РД-591/26.07.2012г. на министъра на околната среда и водите и Наредба № Н-4 за характеризиране на повърхностните води (в сила от 23.09.2014 г.).

В ИАОС хидробиологичният мониторинг на реките и езерата/язовите се провежда от 10 лаборатории и чрез възлагане на част от анализите на външен изпълнител. Резултатите от мониторинга се изпращат в ИАОС и Басейновите дирекции за управление на водите. Хидробиологичният мониторинг на крайбрежните морски води се провежда от Института по Океанология към БАН чрез целева бюджетна субсидия за финансиране на изпълнението.

Резултатите от мониторинга се изпращат в Черноморската Басейнова дирекция за управление на водите и в ИАОС.

✓ **Мониторинг на подземните води**

Мрежите за мониторинг на подземните води (в периода 2016-2017г.) са регламентирани със Заповед № РД-167/31.03.2016 г. на министъра на околната среда и водите. Те се състоят от пунктове за контролен, оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води и пунктове за мониторинг в зони за защита на водите. Настоящата мрежа за химично състояние обхваща 163 пункта за контролен мониторинг (БДЧР и БДИБР), 162 пункта за оперативен мониторинг (за БДДР и БДЗБР). За всяка басейнова дирекция (БД) са определени пунктове за мониторинг на зоните за защита на водите, които се припокриват с пунктове от контролния или оперативния мониторинг. Разпределението на пунктовете по басейнови дирекции е следното:

- БД Черноморски район – 130 пункта за контролен, в това число 92 пункта в зони за защита на водите;
- БД Дунавски район – 138 пункта за оперативен мониторинг, в това число 109 пункта в зони за защита на водите;
- БД Западнобеломорски район – 24 пункта за оперативен мониторинг, в това число 11 пункта в зони за защита на водите;
- БД Източнобеломорски район – 133 пункта за контролен, в това число 103 пункта в зони за защита на водите;

Пробите от подземни води се пробонабират и анализират от лабораториите на ИАОС по показатели посочени в гореописаната Заповед. Измерваните показатели са разделени в четири групи:

- ✓ основни физикохимични показатели – разтворен кислород, рН, електропроводимост, нитратни йони (NO₃), амониеви йони (NH₄), температура, перманганатна окисляемост, обща твърдост, калций, магнезий, хлориди, натрий, калий, сулфати, хидрокарбонати, карбонати, сух остатък;
- ✓ допълнителни физикохимични показатели - нитритни йони (NO₂), фосфати (PO₄), общо желязо, манган;
- ✓ специфични замърсители на подземни води – метали и металоиди – олово, кадмий, арсен, живак, мед, цинк, никел, хром общ, хром – тривалентен, хром – шествалентен, стронций (от природен произход), α-активност, β-активност, естествен уран, Радий R226;
- ✓ специфични замърсители на подземни води - органични вещества: трихлоретилен, тетрахлоретилен, алдрин, атразин, DDT/DDD/DDE, диелдрин, дрини, ендосулфан, ендрин, метоксихлор, HCH – съединения, пропазин, симазин, хептахлор, хлордан, 2,4-Д-ацетохлор, пендиметалин, флутриафлор, триадименол, манкоцеб, тебуконазол, хлорпирифос, трифлуоралин, алахлор, циперметрин, хлорпирифос-етил, имидаклоприд, тиаклоприд, флузилазол, фамоксадон, ципроконазол, пропиконазол, дифеноконазол, метазахлор, S-металахлор, тербутилазин, флорасулам, аминокпиралид-калий, тиаметоксам, карбоксин, тирам, дитианон, аминна сол, глифозат, прокиназит, метсулфулон, имазамокс, трибенурон, металахлор, диметоат, диметоморф, металаксил М, напропамид, метрибузин, флуазифоп-р бутил.

Честотата на пробонабиране при контролния мониторинг е 2 или 4 пъти годишно, като за основните физикохимични показатели честотата е – 2 или 4 пъти /годишно, за допълнителните физикохимични показатели честотата е – 2 или 4 пъти /годишно; за металите и металоидите е 1 път годишно, като само за отделни метали честотата на пробонабиране е 4 пъти годишно. За органичните вещества – 1 път/ годишно. Честотата на пробонабиране на пунктовете от оперативния мониторинг е както следва: основните

физикохимични показатели честотата е – 2 или 4 пъти /годишно, за допълнителните физикохимични показатели честотата е – 1 до 4 пъти /годишно; за металите и металоидите е 1 до 2 пъти /годишно. За органичните вещества – 1 път/ годишно, като само за отделни показатели е 2 пъти годишно.

Резултатите от измерванията и извършените химични анализи се въвеждат от регионалните лаборатории чрез лабораторния програмен модул GWLaboratory, като данните са достъпни за съответната басейнова дирекция, а чрез административния програмен модул информацията се изтеглят в националната база данни за подземни води в ИАОС

✓ **Мониторинг на питейните води**

Мониторингът на питейните води се провежда от Басейновите дирекции за управление на водите чрез Регионалните лаборатории към ИАОС, Регионалните инспекции по опазване и контрол на общественото здраве (РИОКОЗ) и „ВиК” дружествата, в съответствие с раздел III на Наредба №12 от 18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностните води, предназначени за питейно - битово водоснабдяване. За успешното реализиране на програмите за мониторинг, последваща оценка на резултатите и осъществяването на ефективен контрол, на водата добивана за питейно-битово водоснабдяване, в началото на всяка календарна година Басейновите дирекции разработват Програми за контролен и собствен мониторинг на питейните води. Програмите за 2016 г. са регламентирани със Заповед № РД -167/31.03.2016 г. на Министъра на околната среда и водите

За 2016 г. мрежата за мониторинг на повърхностните води предназначени за питейно-битово водоснабдяване обхваща 141 пункта. Разпределението на пунктовете по басейнови райони е следното:

- ✓ Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район - 86 пункта;
- ✓ Басейнова дирекция за управление на водите Черноморски район - 4 пункта;
- ✓ Басейнова дирекция за управление на водите Източнобеломорски район - 37 пункта;
- ✓ Басейнова дирекция за управление на водите Западнобеломорски район - 14 пункта.

Честотата на пробонабиране зависи от броя на населението, обслужвано от този водоизточник и е от 1 до 12 пъти годишно. Показателите за контрол и мониторинг са групирани в следните три групи:

- ✓ I група – рН, цвят, неразтворени вещества, температура, електропроводимост, мирис, нитрати, хлориди, фосфати, ХПК, разтворен кислород, БПК и амониев йони;
- ✓ II група – желязо, манган, мед, цинк, сулфати, повърхностно активни вещества, феноли, азот по Келдал, колиформи-общо, фекални колиформи;
- ✓ III група – флуориди, бор, арсен, кадмий, хром общ, олово, селен, живак, барий, цианиди разтворени или емулгирани въгледороди, полициклични ароматни въгледороди, пестициди общо, екстрахируеми вещества, фекални стрептококи и салмонела.

В зависимост от получените резултати от провеждането на мониторинга водите предназначени за питейно - битови нужди се категоризират в три категории А1, А2, А3. Категоризацията се извършва от Басейновите дирекции, съвместно с органите за държавен санитарен контрол.

Пробовземанията и анализите се извършват от Регионалните лаборатории към ИАОС, от ВиК –дружествата, за целите на собствения мониторинг и от Регионални здравни инспекции (РЗИ). Резултатите от анализите се предоставят на Басейновите дирекции за управление на водите за изготвяне на Годишни доклади за състоянието на водите за питейно- битово водоснабдяване, които се публикуват на интернет страниците на всяка Басейнова дирекция за управление на водите.

✓ **Мониторинг на земите и почвите**

През 2004 г. е разработена и утвърдена от Министъра на околната среда и водите нова програма за почвен мониторинг, която е организирана на три нива. Програмата за мониторинг е изцяло съобразена с последните изисквания на ЕК и ЕАОС, с добрите практики в редица европейски страни, както и с националното законодателство, прието по-късно през 2007-2009г. (Закон за почвите и Наредба за мониторинг на почвите). Програмата за мониторинг е организирана на 3 нива, както следва:

✚ **Наблюденията по I ниво (широкомащабен мониторинг)** се извършва в равномерна мрежа 16x16 км, в 397 пункта и предоставят данни за оценка състоянието на почвите по следните показатели - 9 тежки метали и металоиди, общ азот, фосфор, органичен въглерод, активна реакция на почвата (рН) електропроводимост, нитратен азот, общ въглерод и устойчиви органични замърсители -16 РАН, 6 РСВ, 15-хлор органични замърсители, обемна плътност. Периодичността на наблюдение- 5 години.

✚ **Наблюденията по II ниво** са ориентирани към регионални проявления на деградационни процеси- киселяване - 54 полигона и засоляване-12 полигона. Процеси на ерозия- водоплощна и ветрова се наблюдават чрез специално разработени математически модели за оценка и прогноза. Почвеното запечатване се оценява на база статистически данни и картиране на земното покритие (проект Корин Земно покритие).

✚ **Наблюденията на III ниво** се идентифицират с т.н. локални почвени замърсявания, в рамките на които следва да се извършва инвентаризация на площи със замърсена почва. Инвентаризацията е все още частична и нерегулярна, на база на налични данни. През 2007г. е утвърдена специализирана наредба към ЗООС, предстои да се утвърди методиката за инвентаризацията.

Периодичността на наблюденията е различна в зависимост от процесите. Изпитванията на почвените проби се извършва в 15 Регионални лаборатории на ИАОС, които са акредитирани.

✓ **Информационна система за забранени и залежали пестициди**

Информационната система включва данни за количествата забранени и залежали пестициди и състоянието на складовете, в които се съхраняват. Информацията се събира ежегодно посредством информационни карти, които се попълват от РИОСВ и обработват в ИАОС чрез специализирана софтуерна програма. От 2009 г. на страницата на ИАОС има публичен достъп до базата данни.

✓ **Информационна система за локални почвени замърсявания със залежали УОЗ пестициди**

Информационната система за почвен мониторинг на ниво III наблюдава и регистрира процесите на локално почвено замърсяване около старите складове за съхраняване на забранени и залежали пестициди, в т.ч. и УОЗ пестициди: алдрин, диелдрин, DDE/DDD/DDT, HCH-съединения, линдан, мирекс и хептахлор, места, в които се очаква замърсяване на прилежащите терени, вследствие на течащи покриви, разградени постройки и излагане на продуктите на атмосферните влияния.

✓ **Информационна система за индустриално замърсяване на почвите с РСВ и РАН**

Информационната система за почвен мониторинг на II ниво се състои от национални мрежи от пунктове за мониторинг на регионални процеси в т.ч. и индустриално замърсяване на почвите с УОЗ: 6 РСВ (PCB28, PCB52, PCB101, PCB138, PCB153, PCB180) и 16 РАН съединения). Пробовземането се извършва по места от РЛ, а анализът - от 4 базови РЛ. Организацията, координацията, контролът на качеството и оценката се извършват от ИАОС. За 2015 г не са установени превишавания на ПДК за РСВ и РАН в почвите.

✓ **Информационна система за опазване на земните недра**

Информационната система включва данни за добива на подземни богатства, управлението на отпадъците и нарушените/рекултивирани терени при добива.

Акредитирани лаборатории в системата на ИАОС към МОСВ

Всички измервания и наблюдения се извършват от структурите на ИАОС по единни, унифицирани методи за пробонабиране и анализи при спазване на процедурите за осигуряване на качеството на измерванията и данните. Всички лаборатории на ИАОС са акредитирани по БДС EN ISO/IEC 17025 – „Общи изисквания относно компетентността на лабораториите за изпитване и калибриране” от ИА „БСА”. Лабораториите на ИАОС и нейните териториални звена притежават валиден сертификат за акредитация №135 ЛИ валиден до 17.09.2019 г.

В системата на ИАОС има 15 акредитирани лаборатории за изпитване на следните матрици/продукти: води (повърхностни (1); подземни (2); отпадъчни (4); и морски(6)), атмосферен въздух (емисии и имисии), шум, почви, дънни утайки/седименти, утайки от пречиствателни станции (за земеделието), отпадни продукти, строителни материали, скален материал, петролни продукти и изолационни течности/ масла, растения и растителни продукти, хранителни продукти, суровини за производство, (генно модифицирани организми (ГМО), биологично третиран отпадъци, морски и речни организми в т.ч. вземане на проби (извадки) от: води, атмосферен въздух (имисии, емисии), почви, утайки, отпадни продукти, строителни материали, скален материал, петролни продукти и изолационни течности/ масла, ГМО, биологично третиран отпадъци.

В таблица № 8-2 са посочени 15 акредитирани лаборатории по местонахождение в системата на ИАОС и нейните Регионални лаборатории (РИ) по матрици и продукти, по вид на изпитването и аналити. Посочени са и методите за изпитване и наличната аналитична техника. Изпитвания се извършват по следните 15 матрици:

- 1) Води - повърхностни (1), подземни (2), отпадъчни(3), и морски (5);
- 2) Атмосферен въздух (емисии и имисии);
- 3) Шум;
- 4) Почви;
- 5) Дънни утайки/седименти;
- 6) Утайки от пречиствателни станции (за земеделието);
- 7) Отпадни продукти (производствени и строителни);
- 8) Отпадни продукти, строителни материали, скален материал;
- 9) Петролни продукти и изолационни течности/масла;
- 10) Растения и растителни продукти ;
- 11) Хранителни продукти;
- 12) Генетично модифицирани организми (ГМО) в околната среда (растения) ;
- 13) Морски и речни организми (мекотели, риби, водорасли, биота);
- 14) Суровини за производство;
- 15) Биологично третиран отпадъци (компост, биотор, ферментационен продукт, органичен почвен подобрител, стабилизирана органична фракция от МБТ).

В системата на МОСВ - Главна Дирекция «Лабораторно – аналитична дейност» и териториални звена - офиси към Изпълнителната агенция по околна среда има акредитирани 15 лаборатории за изпитване, които са акредитирани да извършват изпитвания на: води, атмосферен въздух (емисии и имисии), шум, почви, дънни утайки/седименти, утайки от пречиствателни станции (за земеделието), отпадни продукти, строителни материали, скален материал, петролни продукти и изолационни течности/ масла, растения и растителни продукти, хранителни продукти, суровини за производство, гмо, биологично третиран отпадъци, морски и речни организми в т.ч. вземане на проби (извадки) от: води, атмосферен въздух (имисии, емисии), почви, утайки, отпадни продукти, строителни материали, скален материал, петролни продукти и изолационни течности/ масла, ГМО, биологично третиран отпадъци.

8.2.2. МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ (МЗХ) – БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ (БАБХ)

Програми за мониторинг на храни

От 2011 г. Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) към Министерството на земеделието и храните (МЗХ), поема контролът на храните по цялата хранителна верига, като изготвя и изпълнява следните национални програми:

✚ **Националната програма за мониторинг на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП).**

Във връзка с осъществяване на лабораторните изследвания за целите на мониторинга и официалния контрол, БАБХ ежегодно изготвя и изпълнява Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП).

В обхвата на НПКОП са включени:

1. Европейската координирана многогодишна контролна програма на Съюза за три последователни години, съгласно ежегодно публикуван Регламент (ЕС);
2. Изпитвания на проби от растения и растителни продукти, с цел контрол върху употребата на ПРЗ, които са заложи в Националния план за контрол на употребата на ПРЗ за съответната година. Пробите от растения и растителни продукти се вземат от местата на производство (полето или оранжерия), при прибиране на реколтата и от набрана продукцията, преди предлагането и на пазара;
3. Изпитвания на листни проби за идентификация на ПРЗ, съгласно Националната програма за идентификация на употребените ПРЗ. Листните проби се вземат по време на най-активния вегетационен период (от месец април до месец юни) от развитието на земеделските култури. Вида на културите, от които ще се вземат листните проби е определен на база анализ на риска, в зависимост от размера на посевната площ на съответната култура и резултатите от анализирани листни проби от предходната година.

Изпитванията на пробите от храни от растителен произход по единични методи за анализ на остатъци от пестициди се извършват от Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК), БАБХ. Резултатите от изпитванията, извършени по НПКОП, се изпращат ежегодно до Европейския орган по безопасност на храните (EFSA).

От 2016 г. в ЦОРХВ се намира официалната контактна точка за пестицидни остатъци в България.

✚ **Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти (ВМП) и замърсители от околната среда (НМПКО) в живи животни и продукти от животински произход.**

В изпълнение на Директива 96/23/ЕО, транспонирана в националното законодателство с Наредба №119/2006 г. за мерките за контрол върху определени субстанции и остатъци от тях в живи животни, суровини и храни от животински произход, предназначени за консумация от хора, ежегодно се изготвя Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ВМП и замърсители от околната среда в живи животни и продукти от животински произход (НМПКО). НМПКО се утвърждава със заповед от министъра на земеделието и храните.

С НМПКО е въведена единна система за ефикасен и постоянен контрол върху използването ветеринарномедицински препарати (ВМП) и замърсители от околната среда в суровини и храни от животински произход.

Цел на контрола е гарантиране безопасността на суровините от животински произход, чрез:

- Откриване на наличие на забранени субстанции, посочени в таблица 2 от Регламент (ЕС) № 37/2010;
- Спазване изискванията за максимално допустими стойности на остатъчни количества от разрешени субстанции, посочени в таблица 1 от Регламент (ЕС) № 37/2010;
- Спазване изискванията за максимално допустими количества за някои замърсители в хранителните, посочени в Приложение I от Регламент (ЕС) 1881/2006.
- Установяване на причините, довели до наличие на остатъци от ВМП и замърсители в суровините и продуктите от животински произход и прилагане на разколебаващи мерки при доказани нарушения.

Мониторингът обхваща живи животни във ферми/животновъдни обекти, вкл. проби от сурово мляко, пчелен мед, аквакултури и суровини от животински произход, добити в кланици.

Ежегодно, на база добитото количество суровини и продукти от животински произход за предходната година, идентификация на риска и на основание „Нива и честота на вземане на проби” от Директива 96/23/ЕО се изготвя Национален план за контрол на остатъци от ВМП и замърсители (НМПКО), който се публикува на интернет страницата на ЕК. Планът по НМПКО се изпраща в областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) и включва вземане на проби от живи животни от ферма и на проби от суровини, добити в кланица (телесни течности и тъкани).

Пробовземането се извършва от инспектори и официални ветеринарни лекари в ОДБХ. Обект на пробовземане са живи животни, на ниво животновъден обект и от суровини от животински произход – на ниво производствена единица.

Пробите по НМПКО се анализират в ЦЛВСЕЕ, а за тези за които няма капацитет, се използват външни акредитирани лаборатории.

Съгласно заповед на изпълнителния директор на БАБХ в ЦЛВСЕЕ е ситуирана контактната точка към ЕК за остатъци от ВМП и замърсители от околната среда.

✚ Национална програма за контрол на храни за съдържание на замърсители, добавки, материали и предмети предназначени за контакт с храни и храни обработени с йонизиращи лъчения

Настоящата програма е изготвена за пръв път през 2014 г. и има за цел провеждане на ефективен и системен официален контрол, с оглед гарантиране безопасността на суровините и храните от растителен и животински произход за съдържание на химични замърсители, добавките в храни, материалите и предметите предназначени за контакт с храни и храните обработени с йонизиращи лъчения.

Програмата за 2016 г. е утвърдена със заповед № РД 11-347/09.03.2016 г. на изпълнителния директор на БАБХ и обхваща планово вземане на проби (от търговската мрежа и полето) от суровини и храни от растителен и животински произход за изследване на съдържанието на химични замърсители (тежки метали, нитрати, микотоксини), добавки, материали и предмети предназначени за контакт с храни и храни обработени с йонизиращи лъчения.

При изготвяне на Програмата се вземат предвид данните от извършените в предходната година изследвания на замърсители по официален контрол и данни, предоставени от Центъра за оценка на риска (ЦОР) относно:

- Сравнително проучване на нотифицираните случаи за различни химични замърсители в храни, според системата за бързо съобщаване (RASFF);
- Информация за съдържанието на тежки метали в храни, според системата RASFF;

- Анализ на резултатите от системата RASFF по отношение на превишаване на нормите за нитрати;
- Информация за най-разпространените замърсители по отношение материали и предмети, влизащи в контакт с храни, получени от системата RASFF;
- Данни получени от системата RASFF по отношение на добавки в храни.

В Програмата са заложили и проби от първичното производство на суровини, продукти и храни от неживотински произход, за изследване наличие на микробиологични замърсители *Salmonella spp.* и *Listeria monocytogenes*, във връзка с осъществяване на контрола върху общите хигиенни разпоредби, съгласно Приложение 1, част А от Регламент (ЕО) № 852. Изследванията се извършват от акредитираните регионални лаборатории от системата на БАБХ.

✚ За целите на официалния контрол на фуражи всяка календарна година се изготвя и изпълнява Рамков план за контрол на фуражи.

Официалният контрол на фуражи по смисъла на чл. 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 882/2004 е възложен на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ). Контролните функции на БАБХ по отношение на фуражи са разписани в чл. 34 на Закона за фуражите (ДВ, бр.55/2006 г. и измененията му).

Основната цел е осъществяване на контрол върху зърнената продукция, предназначена за производство на фуражи, при прибиране на реколтата за правилно прилагане на ПРЗ, злоупотреби с неразрешени ПРЗ или неразрешени за съответната култура употреби, както и за наличие на нежелани остатъци от УОЗ пестициди и замърсяване с микотоксини. Европейското законодателство е транспонирано в националното с Наредба № 10 от 3 април 2009 г. за МДК на нежелани субстанции и продукти във фуражите.

В Списъка на активните вещества в състава на пестицидите, обект на контрол за правилното прилагане на ПРЗ при първичното производство на фуражи са включени и УОЗ пестицидите (алдрин и диелдрин; хлордан; DDT (сума от DDT-, DDD- и DDE-изомери, изразена като DDT); ендрин; ендосулфан; хептахлор; HCB; HCH).

Акредитирани лаборатории в системата на БАБХ

Национални референтни лаборатории (НРЛ) в системата на БАБХ

В изпълнение на задълженията регламентирани в чл. 33, ал. 1 от Регламент (ЕО) № 882/2004 и съгласно Регламент (ЕО) № 208/2001 - Приложение VII, със Заповед № РД 09-315/07.05.2015 г. на Министъра на земеделието и храните са определени следните Национални референтни лаборатории (НРЛ) в системата на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ):

В Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК):

1. НРЛ за Еднокомпонентни методи за анализ на остатъци от пестициди;
2. НРЛ за анализ на остатъци от пестициди в плодове и зеленчуци, включително продукти с високо водно и киселинно съдържание (мултикомпонентни методи);
3. НРЛ за тежки метали в храни от растителен произход;
4. НРЛ за микотоксини в храни и продукти на растителна основа.

В Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ):

1. НРЛ за остатъци от препарати с анаболен ефект и неразрешени субстанции в биологични течности, суровини и храни от животински произход (за група А1 Стилбени, производни на стилбени, техните соли и естери, А2 Анти tiroидни агенти, А3 Стероиди, А4 Лактони на резорциловата киселина, вкл. зеранол, А5 Бета-агонисти и А6 Съединения включени в Таблица 2 на Регламент № 37/2010/ЕС от Приложение I на Директива 96/23/ЕС);

2. НРЛ за остатъци от ветеринарномедицински продукти в биологични течности, суровини и храни от животински произход (за група Б1 Антибактериални субстанции, вкл. сулфонамиди, квинолони, Б2а Антихелминти, Б2б Антикокцидийни, вкл. нитроимидазоли, Б2г Седативи, Б2д Нестероидни противовъзпалителни лекарствени продукти и Б3д Багрила от Приложение I на Директива 96/23/ЕС);

3. НРЛ за остатъци от замърсители от околната среда в суровини и храни от животински произход (за група Б2в Карбамати и пиретроиди, Б3а Органохлорни пестициди, вкл. PCBs, Б3б Органофосфорни пестициди, Б3в Химични елементи и Б3г Микотоксини от Приложение I на Директива 96/23/ЕС);

4. НРЛ за остатъци от гама-емитиращи радионуклиди във води, напитки, фуражи, суровини и храни (група Б3е от Приложение I на Директива 96/23/ЕС);

5. НРЛ за безопасност и качество на пчелен мед и пчелни продукти.

НРЛ са акредитирани съгласно стандарт БДС EN ISO/IEC 17025:2006 и имат изградена и функционираща Система за управление на качеството. Лабораториите са оборудвани с необходимата аналитична апаратура, разполагат с високо квалифициран персонал и прилагат стандартите и методите, съгласно действащото европейско и национално законодателство, в съответната област на изпитване.

Съгласно чл. 32, ал. 5, т. 3 от Закона за храните и чл.33, т.2 в) от Регламент (ЕО) № 882/2004 НРЛ подготвят, организират и провеждат междулабораторни изпитвания на рутинните лаборатории, в своята област на компетентност. При провеждане на междулабораторните изпитвания се спазват правилата на ВАС 18 „Процедура за провеждане на междулабораторни сравнения и изпитвания за пригодност“ на ИА БСА.

НРЛ в системата на БАБХ извършват изпитвания и като рутинни лаборатории, в сферата на своята компетентност и сътрудничат с референтните лаборатории от ЕС в своята сфера на компетентност, участват в организирани от нея сравнителни изпитвания и обучения.

Акредитирани лаборатории в системата на БАБХ

В системата на Министерството на земеделието и храните (МЗХ), Българска агенция за безопасност на храните (БАБХ) има две акредитирани лаборатории за изпитване на химични вещества и замърсители в храни от животински и растителен произход:

1. Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ) при БАБХ, акредитирана да извършва изпитване на: суровини и продукти от животински произход и биологични течности; пчелен мед и пчелни продукти, суровини и продукти от растителен произход, фураж и фуражни добавки; води – питейни, повърхностни, от сладководни и морски басейни; напитки - алкохолни, безалкохолни, плодови сокове, нектари и концентрати.

Централната лаборатория за ветеринарносанитарна експертиза (ЦЛВСЕЕ) към БАБХ извършва изпитвания за съдържание на остатъци от замърсители от околната среда, ветеринарномедицински продукти, гама-емитиращи радионуклиди на суровини и продукти от животински произход. В изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ВМП и замърсители от околната среда в живи животни и продукти

от животински произход (НМПКО) провежда изпитване за остатъци от ВМП и замърсители от околната среда в проби от живи животни и продукти от животински произход.

2. Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК) при БАБХ

ЦЛХИК е акредитирана да извършва изпитване на: Суровини и продукти от растителен произход: Зеленчуци и плодове – пресни, замразени или сушени и продукти от преработката им. Житни (зърнени) и продукти от преработката им. Чай, билки и подправки. Вино. Бира. Ядки и продукти от преработката им. Печено кафе, Разтворимо кафе, Зелено кафе, Какао и какаови продукти. Храни за животни. Хранителни добавки. Продукти за растителна защита и минерални торове.

ЦЛХИК е единствената лаборатория в България, която е акредитирана да извършва изпитвания на активни бази на ПРЗ и торове за съответствие, съгласно годишните национални планове за контрол провеждан от Компетентния орган.

В Таблица 8-2 са посочени акредитираните лаборатории в системата на БАБХ, които извършват изпитвания на химични вещества.

8.2.3. МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО (МЗ) – НЦОЗА И РЗИ

Министерство на здравеопазването, чрез 28 - те регионални здравни инспекции (РЗИ) извършват официалният здравен контрол върху обектите за производство на бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води. Дирекция „Здравен контрол” като част от специализираната администрация на РЗИ чрез отдел „Контрол на нехранителни обекти и стоки”: извършва лабораторни изпитвания и измервания: а) за обективизиране на държавния здравен контрол (в т.ч и на контрола върху бутилираните води и предприятията за тяхното производство); б) за осъществяване мониторинг на факторите на жизнената среда (вкл. питейни и минерални води); в) осигурява високо качество на извършваната лабораторна дейност чрез спазване и поддържане изискванията на внедрената Система за управление на качеството съгласно БДС EN ISO/IEC 17025 (за лабораториите, извършващи анализи на бутилирани води) и/или БДС EN ISO/IEC 17020.

Национални референтни лаборатории:

1. Лабораторията в сектор „ГМО”, отдел „Храни и хранене”, Дирекция „Обществено здраве и здравен риск” от Националният център по обществено здраве и анализи, гр. София, към МЗ е определена за Национална референтна лаборатория в системата на Министерство на здравеопазването относно генетично модифицирани организми.

2. Лабораторията в отдел „Материали и предмети в контакт с храни”, Дирекция „Обществено здраве и здравен риск” от Националният център по обществено здраве и анализи, гр. София, към МЗ е определена за Национална референтна лаборатория в системата на Министерство на здравеопазването относно материали и предмети в контакт с храни.

Акредитирани лаборатории в системата в НЦОЗА и РЗИ

В системата на Министерството на здравеопазването – Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА), Регионални здравни инспекции (РЗИ) има 8 акредитирани лаборатории за изпитване на химични вещества в храни, води и други.

1. Изпитвателен център здраве при НЦОЗА – София, акредитирана да извършва изпитване на: зърно от житни и бобови култури и продукти, произведени от тях; хляб и хлебни изделия; хранителни масла и мазнини, маслодайни семена; мляко и млечни продукти; месо и месни продукти; яйца и яйчни продукти; птици и птичи продукти; риба и рибни продукти; плодове, зеленчуци и продукти от тях; захар и захарни изделия; шоколад и шоколадови изделия; сладкарски изделия; мед пчелен и пчелни

продукти; готови и полуготови храни; чай, кафе, какао; подправки и добавки в храни; хранителни добавки; безалкохолни напитки; пиво; вина; етилов алкохол; дестилати; спиртни напитки; детергенти; козметични продукти; материали за контакт с храни. смивове и отривки от контактни повърхности. бутилирани води. изпитване на генетично модифицирани организми в храни и хранителни добавки. определяне на азбест в търговски продукти, нерудни полезни изкопаеми, почви, отпадъци и води.

2. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ – Бургас**, акредитирана да извършва изпитване на: микробиологични и физикохимични характеристики на храни и води (питейни и за къпане); радиологично изпитване на храни и води; микробиологични характеристики на проби от повърхности. Да извършва вземане на проби от: Води – питейни и повърхностни за къпане и водни спортове.
3. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ - Варна**, акредитирана да извършва изпитване на: Микробиологични и физико-химични характеристики на храни и води. Физико-химични характеристики на козметични продукти и битови химични препарати, материали и предмети, предназначени за контакт с храни и химични препарати. Да извършва вземане на проби от: Храни, води, козметични продукти и битови химични препарати, материали и предмети, предназначени за контакт с храни и химични продукти.
4. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ – В.Търново**, акредитирана да извършва изпитване на: микробиологични и физикохимични характеристики на храни и води; микробиологични изпитвания на смивове и отривки. Вземане на проби от хляб, хлебни изделия и води.
5. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ – Плевен**, акредитирана да извършва изпитване на: храни и води по микробиологични и физикохимични характеристики, в това число изпитване на пестициди, оцветители, консерванти, тежки метали. Да извършва вземане на проби от питейни води.
6. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ- Пловдив**, акредитирана да извършва изпитване на: води: питейни, минерални от водоизточника, изворни, сондажни, плувни басейни, бутилирани минерални, бутилирани изворни и трапезни. Храни: зърнени храни и храни на зърнена основа; зеленчуци; плодове; захарни, шоколадови и нетрайни сладкарски изделия; подправки, готови ястия; безалкохолни напитки и боза; консерви, месни и месорастителни; ядки и маслодайни семена; кафе, какао, чай; трапезна сол.
7. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ – София**, акредитирана да извършва изпитване на: 1. Химични изпитвания на: Храни, Води, Биоцидни препарати, Почистващи и перилни препарати, Материали и предмети в контакт с храни, Химични вещества и препарати. 2. Микробиологични изпитвания на: Храни, Води. 3. Изпитвания на пестициди, оцветители, консерванти, подсладителите и токсини: Храни, Води. 4. Съдържание на тежки метали: Храни, Бои, лакове и суровини за тях, Материали и предмети в контакт с храни, Води и Продукти в пряк контакт с човешкото тяло. в т.ч. вземане на проби (извадки) от: Храни, Води, Продукти за изпитване на ГМО, Бои, лакове и суровини за тях.
8. **Лабораторен изпитвателен комплекс /ЛИК/ при РЗИ – Ст.Загора**, акредитирана да извършва изпитване на: храни; води (питейни, плувни басейни, минерални води при водоизточници, бутилирани натурални, минерални, изворни и трапезни води, подземни води); козметични продукти и битово-химични препарати; химични вещества и препарати - дезинфектанти и общи биоциди; продукти, предназначени да бъдат в пряк, продължителен контакт с кожата.

В Таблица 8-3 са посочени акредитираните лаборатории в системата на МЗ.

8.2.4. ОБОБЩЕНИЕ

В Р България има 25 акредитирани лаборатории за изпитване на различни матрици/продукти (компоненти на околната среда, храни, бутилирани води, предназначени за човешка консумация, биоциди, ПРЗ и торове, детергенти, козметични средства и др.) и различни аналити/химични вещества (тежки метали, пестициди, включително и УОЗ, хлорорганични и фосфорорганични пестициди, РСВ, РАН и др. химични елементи и съединения) в системата на МОСВ, МЗХ и МЗ. Те са акредитирани за всички свои дейности, съгласно изискванията на БДС EN ISO/IEC 17025:2006, имат изградена и функционираща Система за управление на качеството, оборудвани са с необходимата аналитична апаратура, разполагат с високо квалифициран персонал и прилагат стандартите и методите, съгласно действащото европейско и национално законодателство, в съответната област на изпитване.

В системата на МОСВ/ИАОС има 7 акредитирани лаборатории от общо 15, които вземат проби и ги анализират за УОЗ пестициди, НСВ, РСВ, РАН в почви и води (повърхностни и подземни) и 12 акредитирани лаборатории, които извършват изпитвания за тежки метали, включително и за живак (11 лаборатории). В таблица 8-2 са представени акредитираните лаборатории за изпитване в системата на ИАОС и нейните териториални звена Регионални лаборатории (РЛ) за изпитване на почви и води. За пълния обхват на акредитацията моля виж интернет страницата на Изпълнителната агенция „Българска служба за акредитация“, ИА БСА (<http://www.nab-bas.bg/bg/>) в раздел „Регистри“, <http://www.nab-bas.bg/bg/searchaccreditation> където е наличен пълния обхват на акредитираните лаборатории и може да се търси по № на сертификата за акредитация (Сертификат №: 135 ЛИ за ИАОС и РЛ), по вид на лабораторията, по наименование на лабораторията, по обхват на акредитацията и т.н.

В Системата на БАБХ има две акредитирани лаборатории за контрол на съдържанието на замърсители (остатъци от пестици, вкл. и УОЗ пестициди, тежки метали, нитрати и др.) в храни от растителен и животински произход, фуражи, идентификация на ПРЗ и изпитвания за оценка на съответствието на продукти за растителна защита и торове, като ЦЛВСЕЕ е акредитирана да извършва изпитване на суровини и продукти от животински произход и биологични течности и РСВ, а ЦЛХИК е акредитирана да извършва изпитване на Суровини и продукти от растителен произход за пестицидни остатъци, вкл. и УОЗ пестициди.

В системата на МЗ-НЦОЗА и РЗИ има 8 акредитирани лаборатории, от които 6 са акредитирани за изпитване на УОЗ пестициди в храни и/или води и/или тежки метали.

8.3. ДРУГА РЕЛЕВАНТНА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

В Р България има 11 акредитирани лаборатории за изпитване на вещества, предмет на ограничаване, съгласно Приложение XVII на REACH (вж. Таблица 8-3).

В страната освен акредитираните лаборатории в системата на държавните институции съществуват и други акретирани лаборатории към университети и частни индустриални и комунални компании(вж. Таблица 8-4).

ДРУГИ ЛАБОРАТОРНА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ИЗПИТВАНЕ НА ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

1. ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС ЕКОТЕСТ при ЦНИЛ-ХТМУ, София

ХИМИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕН И МЕТАЛУРГИЧЕН УНИВЕРСИТЕТ, София

Обхват: Да извършва изпитване на: Пластмаси - фенолни смоли, полимери. Техническа керамика - керамични композити, монолитна керамика. Води-подземни, повърхностни,

отпадъчни, минерални, за напояване, за производствени нужди, за строителни цели, извлеци и елуати. Почви. Хетероциклени органични съединения, съдържащи азот и сяра. Полимери.

2. ЦЕНТРАЛНА ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПРИ АГРОПОЛИХИМ АД при АГРОПОЛИХИМ АД, Девня

Обхват: Да извършва изпитване на: Амониев нитрат (Амониева селитра); Карбамид технически; Течен тор азотен UAN; Калиеви торове; Сложни минерални торове NP; Торове фосфорни гранулирани; Сложни минерални торове NPK; Киселина азотна разрежена техническа; Киселина сярна техническа и олеум; Киселина фосфорна техническа; Сяра-техническа; Води за пиене; Отпадъчни води; Повърхностни води; Емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници, непериодични измервания; Характеристики на газов поток. Да извършва вземане на проби от: Води; Емисии.

3. ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ "ЕКОЛОГИЯ" ПРИ НЕОХИМ АД, Димитровград

Обхват: Да извършва изпитване и вземане на проби от: Води: отпадъчни, промишлени, охлаждащи, битово-фекални, повърхностно течащи, дъждовни, питейни, подземни. Емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници.

4. ЦЕНТРАЛНА ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПРИ СОЛВЕЙ СОДИ АД, Девня

Обхват: Да извършва изпитване на: Натриев карбонат/калцинирана сода. Натриев бикарбонат/сода бикарбонат. Твърди горива/кокс, въглища. Вода за пиене. Води – повърхностни, производствени, отпадъчни, подземни. Отпадъци – утайки, увлечена/летяща пепел, сгурия, шлака, дънна пепел. Да извършва вземане на проби (извадки) от: Натриев карбонат - лека и тежка калцинирана сода. Натриев бикарбонат/сода бикарбонат. Води – повърхностни, питейни, отпадъчни, подземни. Отпадъци.

5. ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПРИ АГРИЯ АД, Пловдив

Обхват: Да извършва изпитване на: Препарати за растителна защита: Хербициди, Инсектициди, Фунгициди; Технически продукти (на препарати за растителна защита); Органични и неорганични суровини за препарати за растителна защита; Отпадъчна вода.

6. ЛАБОРАТОРИЯ ЗА ИЗПИТВАНЕ ПРИ ЕЛАЦИТЕ - МЕД АД

Обхват: Обхват на акредитация: Да извършва изпитване на: Медни и молибденови концентрати. Медни руди и стерили. Води – Подземни, повърхностни и отпадъчни. т.ч. вземане на проби (извадки) от: Води – Подземни, повърхностни и отпадъчни.

7. ЛАБОРАТОРИЯ ПО ЕКОЛОГИЯ при КОМБИНАТ ЗА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ АД

Обхват: Да извършва изпитване на: Емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници; Имисии на вредни вещества в атмосферния въздух; Води – промишлени, течащи повърхностни, отпадъчни, питейни, подземни, инфилтрати; Почви, утайки; Промислен шум. Да извършва вземане на проби от: Емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници; Имисии; Води; Почви.

8. ЛАБОРАТОРИЯ ЗА АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ПРИ ЕКО–КОНСУЛТ-ИНЖЕНЕРИНГ ООД

Обхват: Да извършва изпитване на: Води отпадъчни, течащи повърхностни, крайбрежни, морски, питейни, езерни, подземни. Въздух, атмосферен – емисии. Отпадъци. Шум. Почви,

утайки и третиран биотпадъци (компост). Вземане на проби (извадки) от: Атмосферен въздух – емисии. Почви. Отпадъчни материали. Води от езера, природни и изкуствени източници. Води питейни, крайбрежни, отпадни и подземни /подпочвени/. Води от реки и потоци.

9. ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС ПРИ СОФИЙСКА ВОДА АД, София

Обхват: Да извършва изпитване на: Офис 1: Вода – питейна, повърхностна, подземна, трапезна, изворна, минерална; Офис 2: Вода – отпадъчна; Утайка (от ПСОВ) – твърда, течна. Вземане на проби (извадки) от: Офис 1: Вода – питейна, повърхностна, подземна; Офис 2: Вода – отпадъчна; Утайка (от ПСОВ) – твърда, течна.

10. ЛАБОРАТОРЕН КОМПЛЕКС ЗА ИЗПИТВАНЕ ПРИ АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ, Пловдив

Обхват: Да извършва изпитване на: Плодове, зеленчуци и продукти от тях. Консерви плодови и зеленчукови стерилизирани. Консерви месни, месо-растителни, рибни и др., приготвени с продукти от животински произход. Зърно от житни култури и продукти от преработката на зърно. Хляб и хлебни изделия. Маслодайни семена. Води за питейно-битови цели. Подземни води. Течащи повърхностни води. Отпадъчни води. Почви. Подобрители на почви. Минерални торове. Отпадъци. Фуражи комбинирани, белтъчни концентрати и суровини за тях.

Таблица 8- 2: Акредитирани лаборатории за изпитване на химични вещества в България в системата на МОСВ/ИАОС, МЗХ/БАБХ и МЗ/НЦОЗА и РЗИ и Аграрен Университет - Пловдив към 30 септември 2016 г.

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА (ИАОС), ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ «ЛАБОРАТОРНО-АНАЛИТИЧНА ДЕЙНОСТ» КЪМ МОСВ			
1	<p>ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ЛАБОРАТОРНО – АНАЛИТИЧНА ДЕЙНОСТ”, ЦЕНТРАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – София, ИАОС, МОСВ 1618 София, бул. „Цар Борис III № 136 емайл: iaos@eea.government.bg телефон: 02/955 90 11 факс: 02/955 90 15 Лице за контакт: Теодор Панев</p>	<p>1.ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4)</p>	<p>Хром общ, хром VI, хром III Цианиди – свободни; Цианиди – общи Алуминий; Антимон; Арсен; Барий; Ванадий; Манган; Молибден; Селен; Сребро; Стронций; Уран; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Цинк; Литий; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН) Азот и фосфор съдържащи пестициди; Алкилфеноли; Хлорфеноли; Нефтопродукти; Летливи органични съединения;</p>
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 • Валиден от: 17.09.2015 • Валиден до: 17.09.2019</p>	<p>2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ 2.1. Автоматични станции – КАВ</p> <p>2.2. Емисии в атмосферен въздух</p>	<p>2.1. Серен диоксид; Азотни оксиди; Въглероден оксид; Озон; Бензен; Олово (във ФПЧ₁₀); Кадмий (във ФПЧ₁₀); Никел (във ФПЧ₁₀); Арсен (във ФПЧ₁₀); Полициклични ароматни въглеводороди във ФПЧ₁₀; 2.2. Серен диоксид/ SO₂; Сероводород/ H₂S; Азотни оксиди/ NO_x (NO, NO₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO₂; Въглероден оксид/ CO; Въглероден диоксид/ CO₂; Общи въглеводороди; Общ органичен въглерод; Кислород/ O₂; Амоняк/ NH₃; Арсен; Антимон; Ванадий; Кадмий; Кобалт; Манган; Мед; Никел; Олово; Талий; Хром; Цинк Летливи органични съединения; Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Манган; Арсен; Живак; Калций; Калий; Магнезий; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН) Нефтопродукти;</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: 1. Води: - апарати за измерване на разтворен кислород/Оксиметри - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Йон – хроматограф - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP MS - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ECD, GC/ MS</p>	<p>3.ПОЧВИ</p>	

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ - Мобилен газ-анализатор за SO₂, CO - Мобилен газ-анализатор за NO_x - Мобилен газ-анализатор за O₂ - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри</p> <p>3. Почви: - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ECD, GC/ MS</p> <p>4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ - UV/VIS Спектрофотометри - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS</p> <p>5. Утайки от пречиствателни станции (за земеделието) - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS</p> <p>6. Отпадни продукти и биологично третирани отпадъци - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - UV/VIS Спектрофотометри - Йон –селективен - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ECD, GC/ MS</p>		
		<p>4. ДЪННИ УТАЙКИ/ СЕДИМЕНТИ</p>	<p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алуминий; Желязо; Живак; Литий; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР)</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
			<p>Полихлорирани бифенили (PCB) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH) Летливи органични съединения</p>
		<p>5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)</p> <p>6. ОТПАДНИ ПРОДУКТИ (производствени и строителни)</p>	<p>Сулфати; Сяра от сулфати/ S; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Калий/К₂O; Живак; Полихлорирани бифенили (PCB) Полициклични ароматни въглеводороди (PAH) Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел ; Арсен; Барий; Антимон; Селен; Берилий; Ванадий; Кобалт; Сребро; Калай; Телур; Талий; Натрий; Калий; Калций; Магнезий; Живак; Литий; Молибден; Хром (общ); Хлориди; Флуориди; Сулфати; Общ фосфор; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Нефтопродукти; Летливи органични съединения.</p>
		<p>7. БИОЛОГИЧНО ТРЕТИРАНИ ОТПАДЪЦИ (компост, биотор, ферментационен продукт, органичен почвен подобрител, стабилизирана органична фракция от МБТ)</p>	<p>Нитратен азот; Амониен азот; Общ фосфор; Мед; Никел; Хром; Цинк; Калий; Магнезий; Калций; Живак; Олово; Кадмий; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH);</p>
		<p>1. РАСТЕНИЯ</p>	<p>Специфична активност на техногенни радионуклиди; алуминий; кадмий; калий; калций; желязо; магнезий; манган; мед; олово</p>
2.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – БЛАГОЕВГРАД ИАОС 2700 Благоевград, ул. “Свобода” № 1</p>	<p>1.ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4) –</p>	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/Азот нитритен; Ортофосфати(като PO₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P₂O₅) ; Общ фосфор (като P)/ Общ фосфор (като PO₄); Анионоактивни детергенти/ПАВ/Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магнезий;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 • Валиден от: 17.09.2015 • Валиден до: 17.09.2019 	2. ПОЧВИ	<p>Феноли; Флуориди; Хлориди; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/Азот нитритен; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди-свободни; Цианиди-общи; Кадмий; Манган; Мед; Никел; Олово; Цинк; Арсен; Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром;Кобалт; Никел; Манган; Арсен</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:</p> <p>pH-метри, Кондуктометри, Потенциометричен титратор, Везни, Дигитални термохигрометри, Йонхроматограф, Оксиметри, Анализатор за определяне на TN/TOC, Спектрофотометри, Анализатор за определяне на общоекстрахируеми вещества и нефтопродукти, Атомно-абсорбционен спектрофотометър, Дейонизатори, Мелници, Центрофуги, Система за криогенно сушене, Вибрационна машина за ситов анализ, Автоматичен анализатор за определяне на азот по Келдал, Микровълнова реакционна система</p>		
3.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – БУРГАС ИАОС 8001 Бургас, ул. “Перущица” 67</p>	<p>1. ВОДИ</p> <ul style="list-style-type: none"> – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4), – морски (6) 	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/Азот нитритен; Ортофосфати(като PO₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P₂O₅) Общ фосфор(като P) / Общ фосфор (като PO₄)/; Свободен сероводород; Сулфиди; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти / α – СПАВ; Сулфати, Силиций; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди-свободни; Цианиди-общи; Алуминий; Антимон; Арсен; Барий; Ванадий; Кадмий; Кобалт; Литий; Молибден; Живак; Манган; Мед; Никел; Олово; Цинк; Селен; Сребро; Стронций; Уран; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ) Хлорбензени;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 • Валиден от: 17.09.2015 • Валиден до: 17.09.2019 	<p>2.АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух</p>	<p>Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН); Азот и фосфор съдържащи пестициди; Органофосфорни съединения; Алкилфеноли; Хлорфеноли; Серен диоксид/ SO₂; Сероводород/ H₂S; Азотни оксиди/ NO_x (NO, NO₂); азотен оксид/ NO; азотен диоксид/ NO₂; Въглероден оксид / CO; Кислород / O₂; Общи въглеводороди; Общ органичен въглерод; Арсен; Антимон; Ванадий; Кадмий; Кобалт; Манган; Мед; Никел; Олово; Талий; Хром; Цинк; Летливи органични съединения (ЛОС);</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:</p> <p>Пестициди във води, почви, седименти и утайки: (GC/MS); PCB във води, почви, седименти и утайки: (GC/MS); Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН) във води, почви и седименти: (GC/MS); Алкилфеноли и хлорфеноли във води: (GC/MS); Летливи органични съединения (ЛОС) във води, емисии и седименти: (GC/MS P&T); Химични елементи (метали) във води, емисии в атмосферен въздух, почви, седименти, утайки и морски и речни организми: AAS, ICP-MS, ICP MS/MS);</p>	<p>2. ПОЧВИ</p>	<p>Водоразтворим калий; Водоразтворим натрий; Водоразтворими сулфати; Водоразтворими хлориди; Водоразтворими карбонати; Водоразтворими хидрогенкарбонати; Водоразтворим калций; Водоразтворим магнезий; Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Живак; Манган; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН); Нефтопродукти;</p>
		<p>3. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ</p> <p>4. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)</p>	<p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алюминий; Желязо; Живак; Литий; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН); Летливи органични съединения (ЛОС) Олово; Кадмий; Калий/K₂O; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Живак; Полихлорирани бифенили(PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН);</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		<p>5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)</p> <p>6. МОРСКИ И РЕЧНИ ОРГАНИЗМИ (мекотели, риби, водорасли, биота)</p>	<p>Органичен въглерод; Органично вещество; Обменен фосфор; Сулфати; Сяра от сулфати/ S; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Калий/К₂O; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Живак; Полихлорирани бифенили(PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Алуминий; Арсен; Кадмий; Живак; Мед; Никел; Олово; Хром; Цинк</p>
4.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ВАРНА ИАОС 9010 Варна, ул. “Ян Палах” № 4</p>	<p>1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4), – морски (6)</p>	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Ортофосфати(като PO₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P₂O₅); Общ фосфор(като P)/Общ фосфор (като PO₄); Свободен сероводород; Сулфиди ; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлор; Общ хлор; Свободен хлор; Остатъчен хлор; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Антимон; Барий; Молибден; Стронций; Живак; Мед; Цинк; Силиций; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB) Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Азот и фосфор съдържащи пестициди; Органофосфорни съединения; Алкилфеноли; Хлорфеноли; Алкилуреа пестициди; Летливи органични съединения (ЛОС);</p>
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 • Валиден от: 17.09.2015 • Валиден до: 17.09.2019</p>	<p>2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух</p>	<p>Серен диоксид/ SO₂; Азотни оксиди/ NO_x (NO, NO₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO₂; Въглероден оксид/ CO; Въглероден диоксид/ CO₂; Кислород/ O₂; Арсен; Кадмий; Мед; Никел; Олово; Летливи органични съединения (ЛОС);</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Метали във води, почви, емисии в атм. въздух,</p>	<p>3. ПОЧВИ</p>	<p>Вредна киселинност – алуминий (Al³⁺); водород (H⁺); калций (Ca²⁺); магнезий (Mg²⁺); манган (Mn²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%);</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>седименти, утайки от пречиствателни станции, отпадни продукти: ICP-MS Agilent 7500c; ICP-MS Agilent 7700x; AAS Analytik Jena contrAA 300; Mercury Analyser Teledyne Hydra II AF Gold GC- MSD, 7890, Agilent Technologies; GC- MSD, 6890N, Agilent; LC/MS/MS, Equan, Thermo scientific; UV-VIS Agilent8453, йонхроматограф Metrohm761,861, спектрофотометър NOVA 60, Perkin Elmer-Lambda2s</p> <p>Анализатор за общ органичен въглерод и общ азот TOC – VCPH/TNM, Shimadzu с приставка за определяне на орг. и неорганичен въглерод в твърди проби SSM-5000A ; Прецизен микропроцесорен рН метър -рН3000 WTW; Прецизен микропроцесорен кондуктометър LF196- WTW</p> <p>Аналитична везна A200S, Sartorius; Техническа везна MSE 1203S-100-DE, Sartorius; Автоматичен потенциометричен титратор, 916 Ti-Touch, METROHM; Автоматичен анализатор “KELTEK 2200”, FOSS; Аналитична везна, клас I, Precisa XT220 A; Преносим газоанализатор за емисии LANDCOM серия 4; Анализатор за азотни оксиди Ecophysics CDL 82 MH; Анализатор за въглеводороди THC VE7; Анализатор за въглероден оксид SIDOR, SICK; Анализатор за серен диоксид, въглероден диоксид и въглероден оксид MCS 100E-HW; Комплект за измерване параметрите на газовия поток Almemo 2390-5; Комбиниран уред за температура и налягане ISOSPEED, ZAMBELLI</p>		<p>Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Живак;</p> <p>Водоразтворим калий; Водоразтворим натрий; Водоразтворими сулфати;</p> <p>Водоразтворими хлориди; Водоразтворими карбонати;</p> <p>Водоразтворими хидрогенкарбонати; Водоразтворим калций;</p> <p>Водоразтворим магнезий;</p> <p>УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР)</p> <p>Полихлорирани бифенили (РСВ)</p> <p>Хлорбензени;</p> <p>Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);</p>
		<p>4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ</p> <p>5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)</p>	<p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром;</p> <p>Арсен; Алуминий; Желязо; Живак; Литий;</p> <p>УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР)</p> <p>Полихлорирани бифенили (РСВ)</p> <p>Хлорбензени;</p> <p>Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);</p> <p>Летливи органични съединения (ЛОС);</p> <p>Общ фосфор/ P₂O₅;</p> <p>Обменен фосфор;</p> <p>Органичен въглерод;</p> <p>Сулфати; Сяра от сулфати/ S;</p> <p>Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий;</p> <p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		<p>6. ОТПАДНИ ПРОДУКТИ (ПРОИЗВОДСТВЕНИ И СТРОИТЕЛНИ)</p>	<p>Арсен; Калий/K_2O; Живак; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH);</p> <p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Арсен; Барий; Антимон; Селен; Берилий; Ванадий; Кобалт; Сребро; Калай; Телур; Талий; Натрий; Калий; Калций; Магnezий; Молибден; Хром(общ); Живак; Хлориди; Флуориди; Сулфати; Общ фосфор; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Летливи органични съединения (ЛОС);</p>
5.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ВЕЛИКО ТЪРНОВО ИАОС 5002 В.Търново, ул. “Никола Габровски” № 68</p>	<p>1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),</p>	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Ортофосфати (като PO_4)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P_2O_5); Общ фосфор(катоP)/ Общ фосфор (катоPO_4); Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магnezий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Антимон; Уран; Барий; Манган; Селен; Стронций; Арсен; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Цинк;</p>
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019</p>	<p>2. ПОЧВИ</p>	<p>Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al^{3+}; водород (H^+); калций (Ca^{2+}); магнезий (Mg^{2+}); манган (Mn^{2+}); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH);</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: - Спектрофотометри UV/VIS - Система за определяне на общ и орг. въглерод и азот - Йон – хроматограф - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма (ICP-MS) - Газов хроматограф (GC/MS) - Атомноабсорбционни спектрофотометри (AAS) - Анализатор за определяне на живак (AFS+AAS)	3. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ	Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алуминий; Желязо; Литий; Живак ; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);
		4. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)	Общ фосфор/ P ₂ O ₅ ; Обменен фосфор; Органичен въглерод; Сулфати; Сяра от сулфати/ S; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Калий/К ₂ O; Живак ; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);
		5. ОТПАДНИ ПРОДУКТИ (производствени и строителни)	Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Арсен; Антимон; Барий; Селен; Берилий; Ванадий; Кобалт; Сребро; Калай; Телур; Талий; Натрий; Калий; Калций; Магнезий; Литий; Молибден; Хром(общ); Живак ; Хлориди; Флуориди; Сулфати; Общ фосфор; Общ фосфор; Мед; Никел; Хром; Цинк; Калий; Магнезий; Калций; Живак ; Олово; Кадмий; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);
		6. Биологично третиран отпадъци (компост, биотор, ферментационен продукт, органичен почвен подобрител, стабилизирана органична фракция от МБТ)	Общ фосфор; Мед; Никел; Хром; Цинк; Калий; Магнезий; Калций; Живак ; Олово; Кадмий; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);
6.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ВРАЦА ИАОС 3000 Враца, ул. “Екзарх Йосиф” № 81	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен ; Нитрити/ Азот нитритен ; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като Р)/ Фосфати (като P ₂ O ₅); Общ фосфор(като Р)/ Общ фосфор (като PO ₄); Разтворен кислород ; Наситеност на кислород; Свободен сероводород; Сулфиди; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
			Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Серен диоксид/ SO ₂ ; Азотни оксиди/ NO _x (NO, NO ₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO ₂ ; Въглероден оксид/ CO; Въглероден диоксид/ CO ₂ ; Общи въглеводороди; Общ органичен въглерод; Кислород/ O ₂ ;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Води - спектрофотометър UV/VIS Lambda 2S ; Йонен хроматограф IC Metrohm 882 Спектрофотометър Nova 60 - свободен сероводород; Сулфиди; Флуориди; Цианиди – свободни; Спектрофотометър Hach Lange - Мултипараметричен уред тип inolab-terminal 740, оксиметър Multi 340i Атмосферен въздух – газанализатор за SO ₂ , CO, NO _x , O ₂ и общи въглеводороди „Lancom“, анализатор за SO ₂ и CO „Horiba VA“, анализатор за NO _x „Teledyne instruments M200EH“, анализатор за SO ₂ , CO ₂ и CO „MIR 9000“, анализатор за O ₂ „Semacox“; Почви – спектрофотометър UV/VIS Lambda 2S, автоматичен титратор 916 Ti Touch; IR TOC анализатор	3. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); pH (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Общ фосфор; общ въглерод и общ органичен въглерод
7.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – МОНТАНА, ИАОС 3400 Монтана, ул. “Юлиус Ирасек” № 4	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен ; Нитрити/ Азот нитритен; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Селен; Манган; Арсен; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Цинк; Живак ; Ортофосфати(като PO ₄)/Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅);

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
			Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор(като PO ₄);
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Кадмий; Кобалт; Манган; Мед; Никел; Олово; Хром; Цинк;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: рН – метри; Кондуктометри; Везни; Спектрофотометри; Автоматични титратори; Анализатор за общ органичен въглерод и общ азот; Йонен хроматограф; Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ICP-MS; Атомно – абсорбционен спектрометър; Анализатор за определяне на живак. Дейонизатори; Микровълнови системи за разлагане; Сушилни; Термостат; Система за разлагане и дестилация; Система за мембранно филтруване	3. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Живак ;
4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ		Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Желязо; Алуминий; Литий; Живак; Живак ;	
5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)		Общ фосфор/ P ₂ O ₅ ; Обменен фосфор; Органичен въглерод; Органично вещество; Сульфати; Сяра от сульфати/ S; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром ; Арсен; Калий/K ₂ O;	
8.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ПАЗАРДЖИК, ИАОС 4400 Пазарджик, ул. “Ген. Гурко” № 3, ет. 4	1. ВОДИ – повърхостни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Калций; Нитрати/ Азот нитратен ; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅) ; Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO ₄); Разтворен кислород; Наситеност на кислород; Свободен сероводород; Сулфиди; Сулфати; Магнезий; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди - общи;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%);

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: рН-метри, Кондуктометри, Потенциометричен титратор, Везни, Дигитални термохигрометри, Оксиметри, Анализатор за определяне на TN/ТОС, Спектрофотометри, Анализатор за определяне на общоекстрахируеми вещества и нефтопродукти, Дейонизатори, Мелници, Центрофуга, Система за криогенно сушене, Вибрационна машина за ситов анализ, Апарат за минерализация по Келдал и парогенератор, Ротационен вакуумизпарител в комплект с вакуум помпа, водна баня и контролер, Микровълнова система		
9.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ПЛЕВЕН, ИАОС 5800 Плевен, ж.к. “Сторгозия”, сграда на ГД “МИУ”	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като Р)/ Фосфати (като P ₂ O ₅); Общ фосфор(като Р)/ Общ фосфор (като PO ₄); Свободен сероводород; Сулфиди; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сульфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Барий; Кобалт; Селен; Стронций; Цинк Арсен; Кадмий; Манган; Мед; Никел; Олово; Живак ; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Азот и фосфор съдържащи пестициди; Органофосфорни съединения; Алкилфеноли; Хлорфеноли; Летливи органични съединения; Нефтопродукти;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Серен диоксид/ SO ₂ ; Азотни оксиди/ NO _x (NO, NO ₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO ₂ ; Въглероден оксид / CO; Кислород / O ₂ ;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Газанализатор за O₂, SEMACOX, Франция, Газанализатор за NO/NO₂/NO_x, M 200 EN, „Teledyne-API”, САЩ Газанализатор за SO₂ и CO, URAS 14, „ABB Automation GmbH” Спектрофотометър „Agilent 8453”, Германия Спектрофотометър NOVA 60, MERK, Германия Спектрофотометър DR 3900, Nach lange MULTI N/C 2100/2100S AnalytikJena, Германия Оксиметър, Star A 223, Thermo Scientific рН метър, Star A 221, Thermo Scientific Кондуктометър Star A 322; Thermo Scientific Йонен хроматограф METROHM, Швейцария Анализатор за определяне на екстрахируеми вещества, мазнини и нефтопродукти Horiba, ОСМА-310 Преносим фотометър с терморектор, PhotoLab S12-A, WTW Атомноабсорбционен спектрометър „ZEEnit 650” „Analytik Jena”, Германия Масспектрометър ICP-MS, 7500 series, Agilent Technologies, Япония Анализатор за определяне на живак във води, Teledyne Leeman, Hydra II AA-AF/AFGold Газов хроматограф, „Shimadzu “ GC-2010 GC System /FID/ECD, Япония Газов хроматограф GC/MSD, Agilent Technologies GC 7890A Газов хроматограф GC/MS/MS Thermo Scientific, Trace 1310 Газов хроматограф GC/MS Agilent Technologies 7890B Газов хроматограф GC/FID Agilent Technologies 7890B Спектрофотометър „Lambda 2S” „Perkin Elmer”, Англия Пламъков фотометър, Jenway, PFP 7, Германия</p>	<p>3. ПОЧВИ</p>	<p>Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al³⁺); водород (H⁺); калций (Ca²⁺); магнезий (Mg²⁺); манган (Mn²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Водоразтворим калий; Водоразтворим натрий; Водоразтворими сулфати; Водоразтворими хлориди; Водоразтворим калций; Водоразтворим магнезий; Водоразтворими хидрогенкарбонати; Водоразтворими карбонати; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Никел; Цинк; Кобалт; Арсен; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Нефтопродукти;</p>
		<p>4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ</p>	<p>Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Никел; Хром; Манган; Цинк; Кобалт; Арсен; Алуминий; Желязо; Живак; Литий; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Летливи органични съединения;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)	Общ фосфор/ P ₂ O ₅ ; Органичен въглерод; Органично вещество; Обменен фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Никел; Хром; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеводороди (PAH);
10.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ПЛОВДИВ, ИАОС 4002 Пловдив, ул. “Перушица” № 1	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен ; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅); Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO ₄); Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сульфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Антимон; Арсен; Барий; Ванадий; Молибден; Манган; Селен; Сребро; Стронций; Уран; Литий; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Цинк; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (PCB); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (PAH); Азот и фосфор съдържащи пестициди; Органофосфорни съединения; Алкилфеноли; Нефтопродукти; Алкилуреа пестициди; Летливи органични съединения;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Серен диоксид/ SO ₂ ; Азотни оксиди/ NO _x (NO, NO ₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO ₂ ; Въглероден оксид/ CO; Кислород / O ₂ ; Арсен; Антимон; Ванадий; Кадмий; Кобалт; Манган; Мед; Никел; Олово; Талий; Хром; Цинк; Летливи органични съединения;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: 1. Води:	3. ПОЧВИ	Общ фосфор; Обменен фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%);

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<ul style="list-style-type: none"> - апарати за измерване на разтворен кислород/Оксиметри - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Йон – хроматограф - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - AFS+AAS Анализатор за определяне на живак - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ECD, GC/ MS - Течен хроматограф - HPLC/MS 		<p>Водоразтворим калий; Водоразтворим натрий; Водоразтворими сулфати; Водоразтворими хлориди; Водоразтворими карбонати; Водоразтворими хидрогенкарбонати; Водоразтворим калций; Водоразтворим магнезий; Цинк; Мед; Хром; Кобалт; Никел; Манган; Олово; Кадмий; Арсен ; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Нефтопродукти/ Въглеводороди C10 – C40;</p>
	<p>2. Атмосферен въздух</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мобилен газ-анализатор за SO₂, CO - Мобилен газ-анализатор за NO_x - Мобилен газ-анализатор за O₂ - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри 	<p>4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ</p>	<p>Общ фосфор; Мед; Цинк; Никел; Хром; Олово; Кадмий; Арсен; Алуминий; Желязо; Литий; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Летливи органични съединения;</p>
	<p>3. Почви:</p> <ul style="list-style-type: none"> - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - AFS+AAS Анализатор за определяне на живак - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS 	<p>5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)</p>	<p>Общ фосфор/ P₂O₅; Обменен фосфор; Органичен въглерод; Органично вещество; Сулфати; Сяра от сулфати/S; Обменен калций; Обменен магнезий; Обменен калий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Олово; Кадмий; Арсен; Калий/K₂O; Живак; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);</p>
	<p>4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> - UV/VIS Спектрофотометри - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - AFS+AAS Анализатор за определяне на живак - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS 	<p>6. ОТПАДНИ ПРОДУКТИ (производствени и строителни)</p>	<p>Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Арсен; Барий; Антимон; Селен; Берилий; Ванадий; Кобалт; Сребро; Калай; Телур; Талий; Натрий; Калий; Калций; Магнезий; Литий; Молибден; Хром(общ); Живак; Хлориди; Флуориди; Сулфиди; Разтворени сулфиди; Сулфати; Общ фосфор; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Летливи органични съединения; Нефтопродукти;</p>
	<p>5. Утайки от пречиствателни станции (за земеделието)</p> <ul style="list-style-type: none"> - UV/VIS Спектрофотометри - Система за определяне на общ и орг. въглерод, и азот - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - AFS+AAS Анализатор за определяне на живак - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS <p>6. Отпадни продукти</p>		

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<ul style="list-style-type: none"> - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма ISP MS - Атомноабсорбционни спектрофотометри - AFS+AAS Анализатор за определяне на живак - UV/VIS Спектрофотометри - Йон – хроматограф - Газови хроматографи - GC/FID, GC/ MS <p>7. Петролни продукти и изолационни течности/масла</p> <ul style="list-style-type: none"> - Газов хроматограф - GC/ECD 		
		7. ПЕТРОЛНИ ПРОДУКТИ И ИЗОЛАЦИОННИ ТЕЧНОСТИ/МАСЛА	Полихлорирани бифенили (PCB)
11.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – РУСЕ, ИАОС 7000 Русе, ул. “Придунавски булевард” № 20	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅) ; Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO ₄) ; Свободен сероводород; Сулфиди; Разтворени сулфиди; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сульфати; Магнезий; Феноли; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Арсен; Селен; Стронций; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Манган; Живак ; Цинк;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Серен диоксид/ SO ₂ ; Азотни оксиди/ NO _x (NO, NO ₂); Азотен оксид/ NO; Азотен диоксид/ NO ₂ ; Въглероден оксид/ CO; Въглероден диоксид/ CO ₂ ; Общи въглеводороди; Общ органичен въглерод; Кислород/ O ₂ ; Кадмий; Мед; Никел; Олово; Арсен;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: - Везна електронна Precisa 262 SMA-FR, Клас 1, Производител: ”Precisa Instruments” AG, № 12367; - Кондуктометър FieldLab LF, Производител: “SCHOTT GLASS”, № 99480008; - рН метър CG842, Производител: SCHOTT GLASS, № 99230755/0029 ;	3. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Живак ;
		4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ	Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алуминий; Желязо; Литий; Живак ;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<ul style="list-style-type: none"> - Везна електронна техническа Sartorius-BA-3100P,Производител: Sartorius, № 40242001; - Везна електронна многоинтервална Precisa 92SM-202A-DR,Клас1, Производител: "Precisa Instruments"AG, № 63640; - Везна прецизна - модел PFB 1200-2, роизводител: KERN & Sohn GmbH, № WF1303937; - Мултикомпонентен газанализатор за серен диоксид и въглероден диоксид MCS100-E HW, Производител: SICK, № 13512121; - Газанализатор за азотни оксиди Cld 82 Mh, Производител: Ecophysics, № 1222; - Мултикомпонентен газанализатор за въглероден оксид и кислород SIDГазанализатор за общи въглеводороди и метан VE7, Производител: JUM, № 14012585-10OR, Производител: SICK, № 763008; - Газанализатор Lancom 4,Производител: Land Ametek, № 202238 41; - Автоматичен модул за измерване на термодинамичните параметри на газовият поток ISOSPEED със Пробовземна ротационна помпа ISODUST, Производител: Zambelli, Модул № 130, Помпа № 120; - Уред за измерване на диференциално налягане и скорост Almemo 2690, Германия, № H06120460; - Цифров барометър, testo 622, Производител: Testo AG, № 39501463/010; - Цифров дебитомер Definer 220 H, № 113706, BIOS; - Дебитомер, Deltacal, №0511, Cofrac Etalonnage, Accreditation № 2.1294; - Интегриращ шумомер 2238, Производител: V&K Дания, № 2414913; - Звуков калибратор 4231, Производител: V&K Дания, № 2415878; - Mini Thermo – Anemometer 45158, Производител: Extech Instruments, China, № 11652; - pH – метър Multi 340i, Производител: WTW, № 07020823; - Кондуктометър с електродна система LF 3000, Производител: WTW, № 43411003; - Комбиниран измервателен уред Testo 176P1, Производител: Testo AG, ИУ: № 41000617, ИС: №20357316; - Апарат за определяне на общ въглерод и общ азот Multi 	<p>5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (ЗА ЗЕМЕДЕЛИЕТО)</p>	<p>Общ фосфор/ P₂O₅; Органичен въглерод; Органично вещество; Обменен фосфор; Сулфати; Сяра от сулфати/ S; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Калий / K₂O; Живак</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>N/C 2100S, Производител: Analytikjena, № N5-014/05; HT 1300, №37/05;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оксиметър Orion Star A Series, Производител: ThermoScientific, № K03716; - Оксиметър Multi 340i, Производител: WTW, № 07020823; - Анализатор ОСМА-310 за определяне на ЕВ и нефтопродукти, Производител: Horiba, № EXM4HY89; - Спектрофотометър DR3900, Производител: Nach Lange, № 1507699; - Двувълчев Атомно-абсорбиционен спектрометър iCE3500Z, Производител: ThermoFisher Scientific, № AA05133108; - Атомно-абсорбиционен спектрометър UNICAM 939/07, Производител: ATI UNICAM, № GE 423832; - Мас-спектрометър с индуктивно свързана плазма ICP-MS 7500се - G3272B, Производител: Agilent Technologies, № JP 82802848; - Анализатор Hydra II AF Gold за определяне на живак, Производител: Teledyne Leeman Labs, № 3011; - Спектрофотометър UV/VIS Agilent 8453, Производител: Agilent, № DE21403164; - Спектрофотометър NOVA 60, Производител: MERCK, № 00160015; - Универсална лабораторна мелница RM 100, Производител: RETSCH, № 8 2910013; - Лабораторна чукова мелница SK 100, Производител: RETSCH, № 8 3010 013; - Сонда за вземане на почвени извадки, Условен №1; - Сонда за вземане на седименти, Условен №2; - Система за разлагане – GERHARD TL, Производител: G. GERHARDT, № 480128; - Сушилня – NR120F, Производител: CARBOLITE, № 8/94/1703; - Муфелна пещ – CSF 11/ 7, Производител: CARBOLITE, № 9/94/1881; - Стерилизатор - WTBbinder ED 240, Производител: WTB BINDER Labortechnik GmbH, № 00-0889; - Сушилня – Binder FD 53, Производител: Binder № 05-76032; - Ротационен вакуум изпарител “Buchi” – R215, 		

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Производител: Buchi, № 1000015387; - Сушилня – GTMF015B, Производител: Fratelli Galli № 32.413; - Келтек 2200 – Автоматичен анализатор: Digestor 2006 №426740311 Scrubber 2001 №431090312, Производител: FOSS Tecator AB, №430050312; - Микровълнова система – LabStation, ETHOS 900, Terminal Control T 280, Производител: Milestone, № 123625/0908059; - Микровълнова система – TopWave, Производител: Analytik Jena, № 912A4935; - Тръба на Пито тип L 1 метър, № 1465; - Тръба на Пито тип S 1.5 метра, № 11 1304; Ситова машина, Производител: RETSCH, № 8 0511018.</p>		
12.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – СТАРА ЗАГОРА ИАОС 6000 Стара Загора, ул. “Стара планина” № 2</p>	<p>1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4)</p>	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Нитрати/ Азот нитратен ; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P₂O₅); Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO₄); Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Магнезий; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хлор; Общ хлор; Свободен хлор; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи; Алуминий; Антимон; Барий; Ванадий; Молибден; Селен; Сребро; Стронций; Уран; Манган; Арсен; Литий; Кадмий; Кобалт; Никел; Олово; Мед; Цинк; Живак; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Алкилфеноли; Хлорфеноли; Азот и фосфор съдържащи пестициди; Алкилуреа пестициди; Органофосфорни съединения; Нефтопродукти; Летливи органични съединения;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ Емисии в атмосферен въздух	Серен диоксид/ SO ₂ ; Азотни оксиди/ NO _x (NO, NO ₂); азотен оксид/ NO; азотен диоксид/ NO ₂ ; Въглероден оксид/ CO; Въглероден диоксид/ CO ₂ ; Общи въглеводороди; Общ органичен въглерод; Кислород/ O ₂ ; Арсен; Антимон; Ванадий; Кадмий; Кобалт; Манган; Мед; Никел; Олово; Талий; Хром; Цинк Летливи органични съединения;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Йон хроматографска система IC Metrohm Спектрофотометър UV/VIS Lambda2s Perkin Elmer Анализатор за определяне на общ органичен въглерод и общ азот, multiN/C 2100S ANALYTIKA JENA Живачен анализатор MILESTONE DMA-80 AFS+AAS Атомно абсорбционен спектрометър Тип M5 Mk2 Aa System “Thermo electron corporation” Атомно абсорбционен спектрометър Тип iCE 3000 AA System “Thermo scientific” Мас – Спектрометър с Индуктивно Свързана Плазма ICP MS Agilent 7500ce G3272B Газов хроматограф GC/ FID Agilent 7890A GC System/FID /ECD Газов хроматограф с масспектрометричен детектор Agilent 6890N GC /5975B/XTP Газов хроматограф с масспектрометричен детектор Agilent 7890 B GC /5977 A MSD Течен хроматограф с тройноквадрупол детектор Thermo Scientific (Accela Open AS/ UltiMate 3000 HPLC/TSQ Vantage MS) Нискофонова гама - спектрометрична система с HPGe детектор тип PRGC 3022 Silena-Италия, Мобилни автоматични станции и преносима апаратура за измерване на замърсители в атмосферен въздух (имисии и емисии)	3. ПОЧВИ	Общ фосфор Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Водоразтворим калий; Водоразтворим натрий ; Водоразтворими сулфати; Водоразтворими хлориди; Водоразтворими карбонати ; Водоразтворими хидрогенкарбонати; Водоразтворим калций; Водоразтворим магнезий; Сорбиционен капацитет на почвата; Обменен натрий; Цинк; Мед; Олово; Хром; Кобалт; Никел; Арсен; Кадмий; Живак ; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Нефтопродукти;
		4. ДЪННИ УТАЙКИ /СЕДИМЕНТИ	Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алуминий; Желязо; Литий; Живак ; УОЗ пестициди, Органохлорни пестициди (ОСР) Полихлорирани бифенили (РСВ); Хлорбензени; Полициклични ароматни въглеводороди (РАН); Летливи органични съединения;
		5. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (ЗА ЗЕМЕДЕЛИЕТО)	Общ фосфор/ P ₂ O ₅ ; Органичен въглерод; Органично вещество; Обменен фосфор ; Сулфати; Сяра от сулфати/ S; Обменен калий; Обменен Калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Калий/К ₂ O; Живак ; Полихлорирани бифенили (РСВ); Полициклични ароматни въглеводороди (РАН);

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		6. ОТПАДНИ ПРОДУКТИ (ПРОИЗВОДСТВЕНИ И СТРОИТЕЛНИ)	Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Молибден; Хром (общ); Арсен; Барий; Антимон; Селен; Живак ; Литий; Берилий; Ванадий; Кобалт; Сребро; Талий; Телур; Калай; Калций; Магнезий; Натрий; Калий Хлориди; Флуориди; Сулфати; Общ фосфор; Полихлорирани бифенили (PCB); Полициклични ароматни въглеродороди (PAH); Нефтопродукти; Летливи органични съединения;
13.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – СМОЛЯН, ИАОС 4700 Смолян, ул. “Дичо Петров” № 16	1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4),	Общоекстрахируеми вещества; Нефтопродукти; Желязо – общо; Желязо – разтворено; Калций; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅); Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO ₄); Свободен сероводород; Сулфиди; Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди – свободни; Цианиди – общи;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%);
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: рН-метри, Кондуктометри, Потенциометричен титратор, Везни, Дигитални термохигрометри, Оксиметри, Анализатор за определяне на TN/ТОС, Спектрофотометри, Анализатор за определяне на общоекстрахируеми вещества и нефтопродукти, Дейонизатори, Мелници, Центрофуга, Система за криогенно сушене, Вибрационна машина за ситов анализ, Апарат за минерализация по Келдал и парогенератор, Ротационен вакуумизпарител в комплект с вакуум помпа, водна баня и контролер, Микровълнова система		
14.	РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ХАСКОВО, ИАОС	1. ВОДИ	Желязо – общо; Желязо – разтворено;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	6300 Хасково, ул. “Добруджа” № 14	– повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4)	Натрий; Калий; Калций; Магнезий; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO ₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P ₂ O ₅); Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO ₄); Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди- свободни; Цианиди- общи; Алуминий; Антимон; Арсен; Барий; Ванадий; Молибден; Манган; Селен; Сребро; Стронций; Уран; Кадмий; Кобалт; Мед; Никел; Олово; Цинк; Литий; Живак;
	Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019	2. ПОЧВИ	Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al ³⁺); водород (H ⁺); калций (Ca ²⁺); магнезий (Mg ²⁺); манган (Mn ²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%); Цинк; Мед; Олово; Кадмий; Хром; Кобалт; Никел; Манган; Арсен; Калций; Калий; Магнезий; Живак;
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Микропроцесорен рН метър,Тип рН 3000 Преносим много-параметричен уред,Тип Multi 340 i, Лабораторен рН-метър Agilent,3200P Преносим рН – метър, ORION, STAR A221 Автоматичен титратор, 916 Ti Touch, Микропроцесорен рН метър, CG 842 рН – метър,Тип 877 Titrino plus, Кондуктометър тип Cond 7110 Преносим кондуктометър, ORION STAR A 322, Микропроцесорен оксиметър Тип OXI 2000 Микропроцесорен оксиметър Тип OXI 196, Микропроцесорен лабораторен оксиметър WTW, Тип inoLab Oxi 7310 Везна електрона, Тип BA 3100 P Везна електронна, Тип 125 ASCS, Везна електрона, ХТ 220 А, Везна електрона, Тип 92 SM-202 А Преносима везна Kern, Тип PFB 1200-2 Интегриращ шумомер, тип 2231	3. ДЪННИ УТАЙКИ/СЕДИМЕНТИ	Общ фосфор; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Алуминий; Желязо; Живак; Литий;
		4. УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАТЕЛНИ СТАНЦИИ (за земеделието)	Общ фосфор/ P ₂ O ₅ Органичен въглерод; Органично вещество; Обменен калий; Обменен калций; Обменен магнезий; Олово; Кадмий; Мед; Цинк; Никел; Хром; Арсен; Калий/K ₂ O; Живак;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Ионхроматограф, METRONM мод761, мод861 Анализатор за опр. на общ въглерод и азот, Тип Multi N/C 2100, Тип Multi HT 1300, N/C 2100 Спектрофотометър за UV/VIS тип Lambda 2S Спектрофотометър UV-VIS тип Agilent 8453 Спектрофотометър за видимата област, Тип NOVA-60, Спектрофотометър Lange, Тип DR3900</p> <p>Пламъков атомно-абсорционен спектрофотометър, Тип UNICAM939, Пламъков атомно-абсорционен спектрофотометър, Тип THERMO, iCE 3500 Масспектрометър с индуктивно свързана плазма тип ICP-MS Agilent 7500cx, Анализатор за определяне на общоекстрахируеми вещества и нефтопродукти – ОСМА -310, Живачен анализатор Teledine Тип Hidra AA</p>		
15.	<p>РЕГИОНАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ – ШУМЕН, ИАОС 9700 Шумен, ул. “Съединение” № 71</p>	<p>1. ВОДИ – повърхностни(1), – подземни (2), – отпадъчни(4)</p>	<p>Желязо – общо; Желязо – разтворено; Натрий; Калий; Калций; Магнезий; Нитрати/ Азот нитратен; Нитрити/ Азот нитритен; Общ органичен въглерод; Разтворен органичен въглерод; Ортофосфати(като PO₄)/ Ортофосфати (като P)/ Фосфати (като P₂O₅); Общ фосфор(като P)/ Общ фосфор (като PO₄); Анионоактивни детергенти/ ПАВ/ Детергенти/ α СПАВ; Сулфати; Феноли; Флуориди; Хлориди; Хром общ; Хром VI; Хром III; Цианиди- свободни; Цианиди- общи; Силиций;</p>
	<p>Сертификат №: 135 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 30.09.2011 Валиден от: 17.09.2015 Валиден до: 17.09.2019</p>	<p>2. ПОЧВИ</p>	<p>Общ фосфор; Вредна киселинност – алуминий (Al³⁺); водород (H⁺); калций (Ca²⁺); магнезий (Mg²⁺); манган (Mn²⁺); рН (KCl); наситеност на почвата с бази (V%);</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: ВОДИ: Везна с неавтоматично действие – електронна, клас I, тип Precisa XT - 220 A; Везна с неавтоматично действие – електронна, тип VA – 3100</p>		

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Р; Везна с неавтоматично действие – електронна, клас I, Тип Precisa 92SM-220A; Микропроцесорен рН метър тип рН 3000, WTW; рН - метър тип 340I/SET, WTW; рН метър тип Star A221; рН метър тип 3200P; Микропроцесорен кондуктометър (прецизен) тип LF 3000, WTW; Микропроцесорен Кондуктометър тип Cond 330 I, WTW ; Кондуктометър тип inoLab®Cond 7110 SET; Цифров термометър тип HI 93510, HANNA; Титратор автоматичен тип 877 Titriprocessor ; Автоматичен потенциометричен титратор –тип 916 Ti-Touch ; Цифров термохигрометър EXTECH, тип 445703; Спектрофотометър тип NOVA 60; Микропроцесорен оксиметър OXI – 196, WTW; Микропроцесорен оксиметър OXI – 330i/set; Оксиметър HACH, тип HQ 30d; Спектрофотометър, тип DR 3900; Преносим апарат за измерване на разтворен кислород, тип STAR A223; Анализатор за определяне на екстрахируеми вещества и нефтипродукти, тип OSCMA – 310; Йонен хроматограф IC Metrohm CH – 9101 Herisau; Анализатор за определяне на общ въглерод/общ органичен въглерод и общ азот във води и твърдофазни проби тип Multi N/C 2100S, Analytik Jena; Спектрофотометър тип NOVA 60; Спектрофотометър UV-VIS Agilent 8453 тип G 1103 A; Автоматичен анализатор “Келтек 2200”, Foss Tecator -система за разлагане -система за дестилация; Вакуум филтрираща апаратура, тип ME – 4R; Центробежна помпа TSU-2010-01GD; Сушилня “BINDER”; Сушилня “CARBOLITE”; Диск на Секки; Стерео микроскоп MSL 4000, A. Kruss.OPTRONIC; Батометър тип Рутнер;</p>		

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>Сита с големина на отворите d=0.5mm, 8mm и 2mm; Стандартна мрежа /рамка 0,30X0,30 м; дължина на мрежата 0,45 м; големина на окоото 0,5 мм; Терморектор тип “TR 620”; GPS „Garmin Montana 650T OFRM Lifetime”.</p> <p>ПОЧВИ: Везна с неавтоматично действие – електронна, клас I, тип Precis XT - 220 A; Микропроцесорен рН метър тип 196, WTW ; Цифров термохигрометър EXTECH, тип 445703; Автоматичен потенциометричен титратор –тип 916 Ti-Touch ; Микропроцесорен кондуктометър LF 196, WTW; Спектрофотометър UV/VIS, тип Lambda 2S, Perkin Elmer; Спектрофотометър UV/VIS, HELIOS ALPHA, TermoSpektronik Unicam; Апарат за киселинно разлагане на почвени проби Gerhard тип SMA 8A; Сонди за почвени извадки, “Eijkelkamp”; Центрофуга VARIFUGE 3.0 ; Планетарна мономелница Pulverisette 6, FRITISCH; Хоризонтална клатачка, тип GFL – 3006; Сушилня, HERAEUS; Сонди за обемна плътност, “Eijkelkamp” Griesbeek; GPS система GARMIN Street Pilot III; Вибрационна машина за сухо и мокро пресяване Analysette 3 Spartan; Микровълнова система система за киселинно разлагане на течни проби TOPWave.</p>		
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ (БАБХ) КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ			
16.	<p>ЦЕНТРАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПО ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНА ЕКСПЕРТИЗА И ЕКОЛОГИЯ (ЦЛВСЕЕ) ПРИ БАБХ, МЗХ 1528 София, ул. Искърско шосе № 5 емайл: clvce@clvce.eu, tdorova@clvce.eu тел: 02 979 10 34</p>	<p>1. Суровини и продукти от животински произход и биологични течности: месо, мляко, яйца, риба и аквакултури, диви животни и мед</p>	<p>Пестициди (GC, GC-MS/MS, LC-MS/MS); Полихлорирани бифенили (PCB) (GC, GC-MS/MS) Химични елементи (GF-AAS, CV-AAS, ICP-ES);</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>факс: 02 979 07 42 Лице за контакт: Руслан Димитров</p>		<p>N-метил карбамати (HPLC) Амитраз (HPLC)</p>
	<p>Сертификат №: 61 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 10.01.2004 • Валиден от: 27.04.2016 • Валиден до: 27.04.2020</p>	<p>2. Суровини и продукти от растителен произход, фураж и фуражни добавки</p>	<p>Пестициди (GC, GC-MS/MS, LC-MS/MS); Полихлорирани бифенили (PCB) (GC, GC-MS/MS) Химични елементи (GF-AAS, CV-AAS, ICP-ES);</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Пестициди в храни от животински и растителен произход: (GC, GC-MS/MS, LC-MS/MS); PCB в в храни от животински и растителен произход: (GC, GC-MS/MS) Пестициди във води: (GC, GC-MS/MS, LC-MS/MS); Химични елементи във води и напитки: GF-AAS, CV-AAS, ICP-ES);</p>	<p>3. Води – питейни, повърхностни, от сладководни и морски басейни</p>	<p>Пестициди (GC, GC-MS/MS, LC-MS/MS); Химични елементи (GF-AAS, CV-AAS, ICP-ES);</p>
		<p>4. Напитки - алкохолни, безалкохолни, плодови сокове, нектари и концентрати</p>	<p>Химични елементи GF-AAS, CV-AAS, ICP-OES;</p>
17.	<p>ЦЕНТРАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ЗА ХИМИЧНИ ИЗПИТВАНИЯ И КОНТРОЛ (ЦЛХИК) при БАБХ, МЗХ 1330 София, бул. „Никола Мушанов” № 120 емайл: lab.clctc@bfsa.bg тел: 02/8129 870/72/77/ Лице за контакт: Елка Темелчева</p>	<p>1. Суровини и продукти от растителен произход: Зеленчуци и плодове – пресни, замразени или сушени и продукти от преработката им. Житни (зърнени) и продукти от преработката им. Чай, билки и подправки. Вино. Бира. Ядки и продукти от преработката им. Печено кафе, Разтворимо кафе, Зелено кафе, Какао и какаови продукти. Храни за животни. Хранителни добавки.</p>	<p>Остатъци от пестициди (гъвкав обхват на акредитация), вкл. УОЗ Фенокси карбоксилнови киселини Дитиокарбамати Абамектин Линурон Бендимидазоли Бромиден йон Арсен; Живак; Кадмий; Олово ; Цинк; Мед; Неорганичен Калай; Нитрати; микотоксини</p>
	<p>Сертификат №: 17 ЛИ Дата на първоначална акредитация: 21.02.2003 Валиден от: 30.06.2016 Валиден до: 30.06.2020</p>	<p>2. Минерални торове</p>	<p>Общ азот; Нитратен азот; Амонячен азот; Амиден азот; Общ дифосфорен пентаоксид; Дифосфорен пентаоксид, разтворим в 2 % лимонена киселина; Дифосфорен пентаоксид, разтворим в неутрален амониев цитрат; Дифосфорен пентаоксид, разтворим в неутрален амониев цитрат и вода; Дифосфорен пентаоксид разтворим във вода; Водоразтворим дикалиев оксид; Кадмий; Кобалт; Мед; Желязо ; Манган ; Цинк; Магнезий ; Бор ;</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Остатъци от пестициди (GC, GC-MS/MS, HPLC – DAD, PDA, FLD); Елементен анализ в храни и продукти на растителна</p>	<p>3. Продукти за растителна защита (ПРЗ)</p>	<p>Меден сулфат, свободна сярна киселина, неразтворим във вода остатък Меден оксихлорид Количествено съдържание на активно вещество (гъвкав обхват на акредитация)</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>основа: GF-AAS, ET –AAS, AAS); Микотоксини: HPLC – DAD, PDA, FLD Нитрати: HPLC ПРЗ: GC, HPLC, UV - VIS Торове: UV-VIS, титрувални и тегловни методи</p>		
18.	МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО: НЦОЗА И РЗИ		
	<p>ИЗПИТВАТЕЛЕН ЦЕНТЪР ЗДРАВЕ ПРИ НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И АНАЛИЗИ (НЦОЗА), МЗ 1431 София бул. "Акад. Иван Гешов" № 15, емайл: ncpha@ncphp.government.bg тел: 02/80 56 444, 02/951 53 02 факс: 02/954 12 11 Лице за контакт: Цвета Георгиева</p>	<p>1.ХРАНИ: Зърно от житни и бобови култури и продукти, произведени от тях; хляб и хлебни изделия; хранителни масла и мазнини, маслодайни семена; мляко и млечни продукти; месо и месни продукти; яйца и яйчни продукти; птици и птичи продукти; риба и рибни продукти; плодове, зеленчуци и продукти от тях; захар и захарни изделия; шоколад и шоколадови изделия; сладкарски изделия; мед пчелен и пчелни продукти; готови и полуготови храни; чай, кафе, какао; подправки и добавки в храни; хранителни добавки;</p> <p>2. ДЕТЕРГЕНТИ</p>	<p>натрий; калций; желязо; пестициди</p>
	<p>Сертификат №: 278 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 17.12.2010 • Валиден от: 29.06.2015 • Валиден до: 29.06.2019</p>		Общо повърхностно активно вещество (ПАВ)
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:	<p>3. ХИМИЧНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ И ДОБАВКИ</p> <p>4. ТЪРГОВСКИ ПРОДУКТИ: - строителни; изолационни; - фриксионни материали; - строителни отпадъци.</p>	<p>Сорбинова киселина; Бензоена киселина;</p>
		<p>5. НЕРУДНИ ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ 6.ПОЧВИ</p>	Идентифициране на азбест
		<p>7.ОТПАДЪЦИ: - утайки от пречистване; - промишлени.</p> <p>8.ВОДИ</p>	
19.	<p>ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - ВАРНА 9000 Варна, ул. "Брегалница" № 3</p>	<p>1. ХРАНИ: Мляко и млечни продукти (1); Месо и месни продукти (2); Риба, рибни продукти и други морски храни (3) Масла</p>	<p>кадмий, олово, мед, цинк УОЗ пестициди (DDE/DDT, алдрин, диелдрин, ендрин, хептахлор, хептахлор епоксид, линдан, HCH изомери,)</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>емайл: riokoz-vn@mbox.contact.bg тел: 052/66 52 84, 66 53 08, 66 52 85 факс: 052/63 46 48 Лице за контакт: Тодорка Рангелова</p> <p>Сертификат №: 244 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 03.12.2009 • Валиден от: 17.03.2014 • Валиден до: 17.03.2018</p>	<p>и мазнини (4); Зърнени храни и храни на зърнена основа-зърнено-житни, зърнено-бобови храни и варива(5); картофи и кореноплодни (6) Варива (7) Зеленчуци-сурови, замразени, изсушени (8) Плодове- пресни, замразени, изсушени(9) Ядки и маслодайни семена(10); Захар, захарни, шоколадови и сладкарски изделия (11) Подправки – пресни и изсушени, оцет(12); Безалкохолни напитки (13); Кафе, какао, чай, билки (14); други храни – майонези и салатни сосове, денски храни, боза, трапезна сол (15) Консервирани, готови и полуготови за консумация храни (16) хляб, хлебни и тестени изделия(17)</p> <p>2. ВОДИ: (1) Питейни (2) Минерални</p>	<p>Остатъчни вещества от пестициди в храни, съдържащи мазнини: Алдрин Хлордан; Хлорфенвинфос; Хлорпирифос; Остатъчни вещества от пестициди в храни от растителен произход, не съдържащи мазнини: Алдрин; Азоксистробин; Бифентпин; Бромпропилат; Бупрофезин; Хлордан; Хлорфенвинфос; Хлоробензилат; Хлороталонил; Хлорпрофан; Хлорпирифос; Кампфос; Цифлутрин; Циперметрин;</p> <p>Хром, арсен, селен, мед, олово, кадмий, цинк, бор, никел, антимон, натрий: Полиароматни въглеродороди във води: - Бензо(b)флуорантен - Бензо(k)флуорантен - Бензо(ghi)перилен - Индено(1,2,3-cd)пирен - Бензо(a) пирен Органохлорни пестициди(ОСР) полихлорирани бифенили (РСВ) Хлорбензеви; Органофосфорни съединения; Високолетливи халогенирани въглеродороди: - 1,2-дихлоретан - Тетрахлоретен и трихлоретен - Трихалометани общо(като сума от хлороформ, дибромхлорметан и бромдихлорметан); Бензен; Амониев йон; Нитрати; Нитрити; Сулфати; Флуориди; Фосфати; Алуминий; Желязо; Калций; Магнезий; Манган; Хром; Мед; Цианиди; Серводород;</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:</p>	<p>(3) Вода в плувни басейни</p>	<p>Нитрити Амонияк Желязо</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		(4) Мрски води	Манган Фосфати Нитрити в морски води
		3. Козметични продукти и битови химични препарати	Кадмий, олово
		Продукти за поддържане на зъбите и устната кухина	Активна реакция Абразивни вещества Калциев карбонат Тежки метали качествено: бисмут, живак, арсен, олово,
		Продукти за поддържане на косата	Общо съдържание на ПАВ А-ПАВ Катионни ПАВ Тежки метали качествено: бисмут, живак, арсен, олово, Свободен амоняк Водороден пероксид Триогликолова киселина и нейните соли и естери (в продукти за обща и професионална употреба)
		Продукти за гримиране и почистване на грима от лицето и очите. Продукти предназначени за приложение върху устни Кремове, емулсии, лосиони, гелове, масла за кожата. Продукти за слънчеви бани	Тежки метали качествено: бисмут, живак, арсен, олово; Тежки метали качествено: бисмут, живак, арсен, олово,
		Перилни средства	Общо съдържание на ПАВ; А-ПАВ; Съдържание на карбонати; Съдържание на фосфати; Съдържание на силикати; Съдържание на активен кислород;
		Сапуни	Свободни алкали; Мастни киселини Неосапунени мазнини и неосапуняеми вещества
		Миешци, почистващи и спомагателни препарати 4. Материали и предмети, предназначени за контакт с храни. Материали и предмети, различни от пластмаса 5. Предмети от пластмаса, предназначени за контакт с храни 6. Химични препарати	Общо съдържание на ПАВ А-ПАВ Олово Кадмий Обща миграция на нискомолекулни вещества Активен хлор в белина Водороден пероксид в перхидрол

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
20.	ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - БУРГАС 8000 Бургас, ул. "Александровска" № 120 емайл: riokoz-bs@mbox.cntact.bg тел: 056/81 62 62, 81 62 53, 81 62 54 факс: 056/81 62 61 Лице за контакт: Димитринка Кирчева	I.ХРАНИ: 1. Зърнено - житни култури и производни продукти (1) Хляб и хлебни изделия (2)	Олово Кадмий Пестицидни остатъци, вкл.УОЗ Дезоксиниваленол;
	Сертификат №: 254 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 08.01.2010 • Валиден от: 17.03.2014 • Валиден до: 17.03.2018	2. Консерви – зеленчукови, плодови и месо растителни (1), продукти от преработени плодове и зеленчуци (2)	Хлориди; Мед; Кадмий; Олово; Калай; Пестицидни остатъци, вкл.УОЗ Нитрати
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:	3.Подправки - червен пипер (1), растителни (2) готварска сол (3)	Сулфати; Хлориди и натриев хлорид; Калций ; Магнезий; Неразтворими във вода вещества; калиев йодат;
		4.Захарни и сладкарски изделия, захар 5.Маслодайни семена(1) и ядки (2)	Мед; Олово; Пестицидни остатъци, вкл.УОЗ Олово; Кадмий
		6.Плодове, зеленчуци (пресни, замразени сушени) 7.Кафе (1),чай (2), какао (3)	Пестицидни остатъци, вкл.УОЗ Кадмий; Олово; Мед; Цинк; Нитрати; Мед; Олово; Цинк; Пестицидни остатъци, вкл.УОЗ
		8.Риба, рибни продукти, рибни консерви П.ВОДИ: Питейни води ; води за къпане и водни спортове; и води от плувни басейни	Мед; Олово; Кадмий; Амониеви йони; Желязо; Натрий; Манган/общ/; Нитрати; Нитрити; Сулфати; о-Фосфати; Хлориди; Свободен хлор; Флуориди Полициклични ароматни въглеродороди,като сума : - Бензо(b)флуорантен - Бензо(k)флуорантен - Бензо(ghi)перилен - Индено(1,2,3-cd)пирен - Бензо(a) пирен Калций; Магнезий; Цинк; Никел; Мед; Кадмий; Олово; Хром VI; Алуминий; Арсен; Бор; Органофосфорни пестициди Органохлорни пестициди, вкл.УОЗ Трихалометани; Тетрахлоретилен, три хлоретен, 1,2-дихлоретан;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
			Бензен;
21.	<p>ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - ВЕЛИКО ТЪРНОВО 5000 В.Търново, ул. "Никола Габровски" № 23, п.к. 4 емайл: rzi-vt@rzi-vt.org тел: 062/61 43 35, 61 01 61 факс: 062/61 43 70 Лице за контакт:Иваничка Калчева</p>	<p>I. ХРАНИ: Храни: Мляко и млечни продукти(1); Яйца и яйчни продукти(2); Масла и мазнини(3); Зърнени храни и храни на зърнена основа-зърнено-житни, зърнено-бобови храни и варива(4); Плодове- пресни, замразени, изсушени. Зеленчуци-сурови, замразени, изсушени. Кореноплодни. Консерви - месни, месо-растителни, плодови и зеленчукови консерви и сокове. Готови за консумация храни(5); Ядки и маслодайни семена(6); Захар, захарни, шоколадови и сладкарски изделия; пчелен мед (7); Подправки – пресни и изсушени(8); Безалкохолни напитки и боза(9); Пиво(10); Кафе, какао*, чай(11); Трапезна сол(12);</p>	<p>Олово ; Кадмий; Мед; Цинк; Нитрати; Остатъчни количества от хлороорганични (вкл.УОЗ) и фосфорорганични пестициди в храни, несъдържащи мазнини: Диазинон;Толклофос метил; Пиримифос метил; Малатион; Хлорпирифос; Процимидон; Метидатион; Ендрин; Бифентрин; ДДТ(ДДЕ, ДДД); Остатъчни количества от хлороорганични (вкл.УОЗ) и фосфорорганични пестициди в храни, съдържащи мазнини: Диазинон; Толклофос метил; Пиримифос метил; Малатион; Хлорпирифос; Процимидон; Метидатион; Ендрин; Бифентрин; ДДТ(ДДЕ, ДДД);</p>
	<p>Сертификат №: 254 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 03.12.2009 • Валиден от: 05.08.2014 • Валиден до: 28.02.2018</p> <p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Пестициди в храни, съдържащи и несъдържащи мазнини: GC/MAS Пестициди във води: GC/MS Летливи въглеводороди във води: GC/MS и Head Space</p>	<p>II. ВОДИ: Води- питейни (1); повърхностни, предназначени за питейно-битови нужди(2); подземни (3); води от плувни басейни(4); бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води(5)</p>	<p>Амониеви йони; Нитрити; Нитрати; Хлориди; Сулфати; Сума от калций и магнезий; Общ фосфор (като фосфати) Магнезий; Калций; Желязо; Манган; Флуор; Хром; .Олово; Мед; Кадмий; Цинк; Никел; Алуминий Борати; Определяне на високолетливи въглеводороди във води: хлороформ, бромформ дибромхлор-метан; бромдихлор-метан; 1,2-дихлоретан; тетрахлоретен; трихлоретен; бензен; Определяне съдържанието на пестицидни остатъци във води, вкл.УОЗ: Алахлор; Трифлуралин; Хлорпирифос; Диазинон; Атразин; Диметоат; ДДТ(ДДЕ, ДДД); Алдрин;Диелдрин; Ендрин;Линдан; Полициклични ароматни въглеводороди: Бензо(а)пирен; Бензо(б)флуорантен; Бензо(к)флуорантен; Индено(1,2,3-с,d)пирен; Бензо(g,h,i) перилен;</p>
22.	ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС /ЛИК/	I. ВОДИ:	Амониеви йони; Нитрити; Нитрати; Хлориди; Сулфати;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	<p>ПРИ РЗИ - ПЛЕВЕН 5800 Плевен, ул. Княз Александър Батенберг I № 7 емайл: rzi@rzipeven.com телефон: 064/82 34 09 факс: 064/82 48 82 Лице за контакт: Елена Кашева</p>	<p>- питейни води /1/ - води от плувни басейни /2/ - води за къпане /3/ - бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води /4/</p>	<p>Фосфор; Натрий ;Калций; Желязо; Манган; Цианиди; Остатъчен хлор; Флуор; Хром; Цинк; Мед; Алюминий; Селен; Бор; Високо летливи халогенирани въглеводороди: Трихалометани /хлороформ, бромформ, дибромхлорметан, бромдихлорметан/, 1,2 Дихлоретан, Трихлоретан, Тетрахлоретан; Полициклични ароматни въглеводороди: - Бензо(а)пирен - Бензо(б)флуорантен - Бензо(к)флуорантен - Бензо(ghi)перилен - Индено(1,2,3-сd)пирен Бензен</p>
	<p>Сертификат №: 247 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 03.12.2009 • Валиден от: 13.02.2014 • Валиден до: 13.02.2018</p>	<p>П.ХРАНИ: 1. Води - питейни 2. Зърнени храни и храни на зърнена основа: 3. Картофи и кореноплодни 4. Варива 5. Зеленчуци: 6. Плодове: 7. Ядки и маслодайни семена 8. Захар, захарни, шоколадови изделия: 9. Подправки – преси и изсушени 10. Безалкохолни напитки и боза 11. Кафе /сурово, печено</p>	<p>Пестициди оргонофосфорни Пестициди – оргонохлорни, вкл.УОЗ Пестициди Остатъци от ппестициди</p>
	<p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:</p>	<p>1. Води - питейни води, води за къпане, и бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води 2. Зърнени храни и храни на зърнена основа: зърно от житни и зърнени култури, млевни продукти 3. Картофи и кореноплодни 4. Варива 5. Зеленчуци: сурови, замразени и изсушени 6. Плодове</p>	<p>Тежки метали: Олово; Кадмий;</p>
23.	<p>ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - ПЛОВДИВ 4002 Пловдив,</p>	<p>I. ВОДИ: Питейни води (1), минерални води от водоизточника (2),</p>	<p>Амониеви йони; Нитрити; Нитрати; Хлориди; Фосфати; Сулфати; Флуориди; Калций; Магnezий; Остатъчен хлор; Хром; Желязо; Манган; Мед; Олово; Кадмий; Арсен;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	ул. Перущица № 1 емайл: riokozpd@plov.net тел: 032/64 34 26 Лице за контакт: Мариана Янева	изворни води (3), сондажни води (4), плувни басейни (5), бутилирани минерални води (6), бутилирани изворни и трапезни води (7)	Трихалометани: Хлороформ; Бромодихлорметан; Трихлоретен; Пестициди: ДДТ; ДДД; Диазенон; Ламбда – Цихалотрин; Винклозолин; Хлорпирифос; Бензен; Бенз/А/пирени и ПАВ: -Benzo(a)pyrene -Benzo(b)fluoranthene -Benzo(g,h,i)perylene -Benzo(k)fluoranthene -Indeno (1,2,3-c,d) пирен Мед; Кадмий; Арсен; Калай; Хлороорганични пестициди: ДДТ и ДДД Фосфорорганични пестициди: Диазенон; Хлорпирифос Перитроиди: Ламбда – Цихалотрин; Винклозолин Консерванти: Бензоена киселина Оцветители: Тартразин; Азурбин; Брилянтно синьо;
	Сертификат №: 247 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 03.12.2009 • Валиден от: 13.02.2014 • Валиден до: 13.02.2018	П.ХРАНИ: Зърнени храни и храни на зърнена основа (1); Зеленчуци, сурови, замразени, изсушени, консервирани (2); Плодове, пресни, замразени, изсушени, консервирани (3); Захарни, шоколадови и нетрайни сладкарски изделия (4); Подправки, готови ястия (5); Безалкохолни напитки и боза (6); Консерви, месни и месорастителни (7); Ядки и маслодайни семена (8); Кафе, какао, чай (9); Трапезна сол(10)	
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:		
24.	ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - СОФИЯ Адрес на управление: 1233 София, ул. „Враня” № 20 Адрес на лаборатория: 1303 София, ул. „Цар Симеон” № 169 А емайл: bhhv@srzi.bg тел: 02/931 01 52 факс: 02/931 13 39 Лице за контакт: Галя Вълчева	І.ВОДИ: Води предназначени за питейно – битови цели (1) Повърхностни води (2) Води от открити водни площи, използвани за къпане и водни спортове (3) Води от плувни басейни (4) Води от минерални водоизточници (5) Натурални минерални, изворни и трапезни води – преди и след бутилиране(6)	Остатъчен хлор; нитрати; нитрити; флуориди (флуор); хлориди; сулфати; фосфати; цианиди; бромати; калций; магнезий; повърхностно активни вещества; епихлорхидрин; озон; алуминий; антимон; барий; берилий; борати (бор); ванадий; желязо; кобалт; манган; натрий; селен; тетрахлоретен и трихлоретен; 1,2 дихлоретан; бромформ; трихалометани; бензен; полициклични ароматни въглеводороди; бензапирен; УОЗ пестициди и РАН в питейни и повърхностни води
	Сертификат №: 249 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 07.01.2010 • Валиден от: 24.03.2015 • Валиден до: 28.02.2018	П.БИОЦИДИ	активен хлор;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА:	<p>III.Почистващи и перилни препарати</p> <p>IV.ХРАНИ: Мляко и млечни продукти (1) Месо и месни продукти(2) Риба и други морски храни и рибни продукти (3) Яйца и яйчни продукти (4) Масла и мазнини (5) Зърнени храни и храни на зърнена основа (6) Варива(7) Зеленчуци-сурови, консервирани, замразени, изсушени, ферментирани, пресни подправки и зеленчукови сокове (8) Плодове пресни, консервирани, замразени, изсушени, плодови сокове и нектари (9) Ядки и маслодайни семена (10) Захар, захарни, сладкарски и шоколадови изделия (11) Подправки (12) Безалкохолни напитки и боза(13) Пиво(14) Кафе, чай, какао(15) Други храни- майонези и салатни сосове; детски храни; сол(16)</p>	<p>общо съдържание на ПАВ; фосфати (като P₂O₅ в ПАВ; карбонати; избелващ активатор; Изпитвания на пестициди, оцветители, консерванти, подсладители и токсини хлорорганични пестициди; УОЗ пестициди (DDT сума, алдрин/диелдрин, хептахлор, α- и β-НСН, линдан) в храни от животински и растителен произход; детски храни; фосфорорганични пестициди; изкуствени оцветители; бензоена киселина; сорбинова киселина; калиев сорбат; натриев бензоат; синтетични пиретроиди; анилиди и амиди; триазоли; пиримидини; дезоксиниваленол; Т – 2 токсини; фумонизини В1,В2; зунет-ацесулфам К; бензимидазоли; патулин; зеараленон;</p>
		<p>V. ВОДИ Повърхностни води Води от открити водни площи, използвани за къпане и водни спортове Натурални минерални, изворни и трапезни води – преди и след бутилиране Води, предназначени за питейно – битови цели</p>	<p>Изпитвания на пестициди, оцветители, консерванти, подсладители и токсини хлорорганични пестициди; УОЗ пестициди (DDT сума, алдрин/диелдрин, хептахлор, α- и β-НСН, линдан) в храни от животински и растителен произход; детски храни; фосфорорганични пестициди; изкуствени оцветители; бензоена киселина; сорбинова киселина; калиев сорбат; натриев бензоат; синтетични пиретроиди;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		<p>VI.ХРАНИ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мляко и млечни продукти 2. Месо и месни продукти 3. Рибa и други морски храни и рибни продукти 4. Яйца и яйчни продукти 5. Масла и мазнини 6. Зърнени храни и храни на зърнена основа 7. Варива 8. Зеленчуци-сурови, консервирани, замразени, изсушени, ферментирали, пресни подправки и зеленчукови сокове 9. Плодове пресни, консервирани, замразени, изсушени, плодови сокове и нектари 10. Захар,захарни, сладкарски и шоколадови изделия 11. Подправки 12. Безалкохолни напитки и боза 13. Пиво 14. Кафе, чай, какао 15. Други храни- майонези и салатни сосове; детски храни; сол 16. Консерви месни 17. Готови за консумация храни в консервиран, замразен, концентриран или изсушен вид 18. Бои, лакове и суровини за тях 19. Материали и предмети в контакт с храни 	<p>анилиди и амиди; триазоли; пиримидини; дезоксиниваленол; Т – 2 токсини; фумонизини В1,В2; зунет-ацесулфам К; бензимидазоли; патулин; зеараленон;</p> <p>Съдържание на тежки метали олово; арсен; мед; цинк; никел; кадмий; хром; живак; хром-общ; хром III; хром VI; неорганичен калай;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		VI.ВОДИ Води, предназначени за питейно – битови цели; Повърхностни води; Води от открити водни площи, използвани за къпане и водни спортове; Води от минерални водоизточници; Натурални минерални, изворни и трапезни води – преди и след бутилиране; Продукти в пряк контакт с човешкото тяло;	Съдържание на тежки метали олово; арсен; мед; цинк; никел; кадмий; хром; живак; хром-общ; хром III; хром VI; неорганичен калай;
25.	<p>ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС КОМПЛЕКС /ЛИК/ ПРИ РЗИ - СТАРА ЗАГОРА 6000 Стара Загора ул. "Стефан Караджа" № 10, e-mail: rikoosz_li@abv.bg тел: 042/631009 Лице за контакт: Стефка Стоева</p> <p>Сертификат №: 278 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 17.12.2010 • Валиден от: 29.06.2015 • Валиден до: 29.06.2019 <p>НАЛИЧНА ЛАБОРАТОРНА ТЕХНИКА: Определяне на живак във води: HG-AAS</p>	I.ВОДИ 1. Вода, предназначена за питейно-битови цели 2. Вода от плувни басейни 3. Подземни води	Нитрити; Нитрати; Амониеви йони; Хлориди; Фосфати; Сулфати; Флуориди; Остатъчен свободен хлор; Цианиди; Калций; Магнезий; Манган; Желязо; Хром; Бор; Арсен; Кадмий; Олово; Никел; Мед; Цинк; Алуминий; Натрий; Антимон; Селен; Живак ; Нитрити; Амониеви йони; Манган; Желязо; Нитрити; Нитрати Амониеви йони; Фосфати; Калций; Магнезий; Манган; Желязо; Никел; Бор; Арсен; Кадмий; Олово; Мед; Цинк; Алуминий

Таблица 8-3: Списък с лаборатории на територията на Република България и методите, които прилагат по отношение на вещества, предмет на ограничаване съгласно Приложение XVII на REACH

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
1	5. Бензен CAS No 71-43-2 EC No 200-753-7	ASTM D4526 - 12	Head space GC FID	бензен	Полимери, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
2	5. Бензен CAS No 71-43-2 EC No 200-753-7	ASTM D 6563-2012	GC FID	бензен	Смес от ксилени	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com
3	12. 2- нафтиламин CAS No 91-59-8 EC No 202-080-4 и неговите соли	Текстил: БДС EN 14362-1:2012; БДС EN 14362-3:2012; Кожа: БДС EN ISO 17234-1:2010; БДС EN ISO 17234-2:2011; Играчки: БДС EN 71-10:2006; БДС EN 71-11:2005	GC FID, GC MS, HPLC UV	2-нафтиламин	Текстил, кожи, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
4	13. Бензидин CAS No 92-87-5 EC No 202-199-1 и неговите соли	Текстил: БДС EN 14362-1:2012; БДС EN 14362-3:2012; Кожа: БДС EN ISO 17234-1:2010; БДС EN ISO 17234-2:2011; Играчки: БДС EN 71-10:2006; БДС EN 71-11:2005	GC FID, GC MS, HPLC UV	бензидин	Текстил, кожи, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
5	18. Живачни съединения	ISO 3856/7-1984	HS -AAS	живак	Бои (съхранение на дървесина)	РЗИ - София, ул. "Цар Симеон" № 169 А, тел. + 359 02 9310152
6	18а. Живак CAS No 7439-97-6 EC No 231-106-7	EPA 7473	Живачен анализатор - Cold vapor AAS	живак	промишлени отпадъчни води	Аналитични лаборатории при АУРУБИС България АД гр. Пирдоп - 2070 Индустриална зона e-mail: info.pirdop@aurudis.com тел: + 359 0728/6 22 83 факс: + 359 0728/6 23 43

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
7	23. Кадмий CAS No 7440-43-9 EC No 231-152-8 и неговите съединения	БДС EN 1388-1,2; ISO 6486-1,2; ISO 7086-1,2; ISO 8391-1,2; БДС EN 1122:2001; БДС CEN/TR 13695-2:2004; БДС CR 13695-1:2003; БДС EN 12498:2006; БДС 4543:1982; БДС EN 71-3	Пламъчен AAS; AAS с графитена пещ	Cd	Опаковки и опаковъчни материали от пластмаса, метал, хартия, текстил, картон, материали, влизащи в контакт с храните (пластмасови и от друг материал), играчки.	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
8	23. Кадмий CAS No 7440-43-9 EC No 231-152-8 и неговите съединения	БДС EN ISO 11885:2009; EPA 6010C:2007; ISO 22063:2008; БДС EN 13800:2001;	ICP OES	Cd	Води, почви, руди, сплави, отпадъци	Лаборатория за екологични и технически изпитвания "АКВАТЕРАТЕСТ" при "ИССЕ" ООД, гр. София -1574, кв. Слатина, ул. Слатинска № 23 e-mail: aquaterratest@abv.bg тел. 0887-526213 Лице за контакт: г-жа Прибойска
9	23. Кадмий CAS No 7440-43-9 EC No 231-152-8 и неговите съединения	Вътрешнолабораторен метод	ICP-OES	Cd	Метали, сплави, метални покрития	АЕЦ КОЗЛОДУЙ гр. Козлодуй - 3321 Тел: +359 0973 737 74 Факс: +359 09737 60 13, e-mail: iptopalova@npp.bg
10	23. Кадмий CAS No 7440-43-9 EC No 231-152-8 и неговите съединения	Вътрешнолабораторен метод	ICP-OES	Cd	Plastics, including plastic articles on textile and plastic object intended to be in direct and prolonged contact with human skin	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com
11	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	БДС EN 1811 БДС CR 12471 БДС EN 12472	Пламъчен AAS; AAS с графитена пещ	Ni	Изделия, предназначени да влизат в директен и продължителен контакт с кожата	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
12	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	БДС EN ISO 11885:2009; EPA 6010C:2007; ISO 22063:2008; БДС EN 13800:2001;	ICP OES	Ni	Води, почви, руди, сплави, отпадъци	Лаборатория за екологични и технически изпитвания "АКВАТЕРАТЕСТ" при "ИССЕ" ООД, гр. София -1574, кв. Слатина, ул. Слатинска № 23 e-mail: aquaterratest@abv.bg тел. 0887-526213 Лице за контакт: г-жа Прибойска
13	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	Вътрешнолабораторен метод	ICP OES	Ni	Бижута, сплави	Изпитвателна лаборатория при ЕВРО-ТЕСТ Контрол ЕАД, гр. София - 1517 ул. Бесарабия № 108 tel.: +359 2/ 4470-360 tel./fax: +359 2/ 8720-596 e-mail:office@eurotest-control.bg
14	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	БДС EN 1811:2011	GFAAS	Ni	Бижута, метали	РЗИ - Стара Загора, гр. Стара Загора ул. Стефан Караджа, № 10 тел.042/602976; 0888815978
15	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	БДС EN 1811:2011	AAS(GFAAS)	Ni	Материали, които влизат в контакт с кожата на човешкото тяло	РЗИ - Кърджали гр. Кърджали - 6600 ул. Ген. Владимир Стойчев № 2 тел: +359 0361/6 02 95, факс: +3590361/6 20 95 e-mail: rzi.kardjali@gmail.com
16	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	БДС EN 1811:2000	ET-AAS	Ni	В изделия, предназначени да влизат в директен и продължителен контакт с кожата	РЗИ - София, ул. "Цар Симеон" № 169 А, тел. + 359 02 9310152
17	27. Никел CAS No 7440-02-0 EC No 231-111-4 и неговите съединения	Вътрешнолабораторен метод	ICP-OES	Ni	Предмет, предназначен да бъде в директен и продължителен контакт с човешката кожа	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail:veselka.pashova@sgs.com

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
18	43. Азооцветители и азобагрила	Текстил: БДС EN 14362-1:2012; БДС EN 14362-3:2012; Кожи: БДС EN ISO 17234-1:2010; БДС EN ISO 17234-2:2011; Играчки: БДС EN 71-10:2006; БДС EN 71-11:2005	GC FID, GC MS, HPLC UV	4-aminodiphenyl 92-67-1 benzidine 92-87-5 4-chloro-o-toluidine 95-69-2 2-naphthylamine 91-59-8 4-amino-2',3'-dimethylazobenzene 97-56-3 2-amino-4-nitrotoluene 99-55-8 4-chloroaniline 106-47-8 2,4-diaminoanisole 615-05-4 4,4'-diaminodiphenylmethane 101-77-9 3,3'-dichlorobenzidine 91-94-1 3,3'-dimethoxybenzidine 119-90-4 3,3'-dimethylbenzidine 119-93-7 3,3'-dimethyl-4,4'-diaminodiphenylmethane 838-88-0 4-cresidine 120-71-8 4,4'-methylene-bis-(2-chloroaniline) 101-14-4 4,4'-oxydianiline 101-80-4 4,4'-thiodianiline 139-65-1 2-aminotoluene 95-53-4 2,4-diaminotoluene 95-80-7 2,4,5-trimethylaniline 137-1917-7 2-methoxyaniline 90-04-0 4-aminoazobenzene 60-09-3	Текстил, кожи, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
19	43. Азооцветители и азобагрила	EN ISO 17234-1, EN ISO 17234-2, EN 14362-1, EN 14362-2	HPLC/DAD	Азобагрила	Кожи, текстил	Лаборатория кожи и изделия от кожи при "БУЛДЕКОР" ЕООД гр. София - 1330, ул. Гюешево № 83А e-mail: leatherandshoelab@abv.bg, testlab@buldecor.com, тел/факс: +359 02/829 9129
20	43. Азооцветители и азобагрила	Вътрешнолабораторен метод	GC/MS	Азобагрила	Текстил	Лаборатория на SGS България Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
21	43. Азооцветители и азобагрила	Вътрешнолабораторен метод	GC/MS	Азобагрила	Кожи	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com
22	47. Съединения на хром VI	БДС EN 196-10:2004	UV-Vis	Cr VI	Цимент	Лаборатория за екологични и технически изпитвания "АКВАТЕРАТЕСТ" при "ИССЕ" ООД, гр. София -1574, кв. Слатина, ул. Слатинска № 23 e-mail: aquaterratest@abv.bg тел. 0887-526213 Лице за контакт: г-жа Прибойска
23	47. Съединения на хром VI	Вътрешнолабораторен метод	Спектофотометър	Cr VI	Цимент	Изпитвателна лаборатория при ЕВРО-ТЕСТ Контрол ЕАД, гр. София - 1517 ул. Бесарабия № 108 tel.: +359 2/ 4470-360 tel./fax: +359 2/ 8720-596 e-mail:office@eurotest-control.bg
24	51. Следните фталати (или други CAS и EC номера, отнасящи се за веществото): а) бис (2-етилхексил) фталат (DEHP) CAS № 117-81-7 EC № 204-211-0 б) дибутилфталат (DBP) CAS № 84-74-2 EC № 201-557-4 в) бензилбутилфталат (BBP) CAS № 85-68-7 EC № 201-622-7	Текстил: БДС EN 15777 Играчки: вътрешнолабораторен метод	GC MS	DBP BBP DEHP	Текстил, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
25	52. Следните фталати (или други CAS и EC номера, отнасящи се за веществото): а) ди-,изононил“ фталат (DINP) CAS № 28553-12-0 и 68515-48-0 EC № 249-079-5 и 271-090-9 б) ди-,изодецил“ фталат (DIDP) CAS № 26761-40-0 и 68515-49-1 EC № 247-977-1 и 271-091-4 в) ди-п-октил фталат (DNOP) CAS № 117-84-0 EC № 204-214-7	Текстил: БДС EN 15777 Играчки: вътрешнолабораторен метод	GC MS	DNOP DIDP DINP	Текстил, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
26	52. Следните фталати (или други CAS и EC номера, отнасящи се за веществото): а) ди-,изононил“ фталат (DINP) CAS № 28553-12-0 и 68515-48-0 EC № 249-079-5 и 271-090-9 б) ди-,изодецил“ фталат (DIDP) CAS № 26761-40-0 и 68515-49-1 EC № 247-977-1 и 271-091-4 в) ди-п-октил фталат (DNOP) CAS № 117-84-0 EC № 204-214-7	Вътрешнолабораторен метод	GC/MS	DBP BBP DEHP DINP DNOP DIDP	Пластмасови изделия	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com
27	52. Следните фталати (или други CAS и EC номера, отнасящи се за веществото): а) ди-,изононил“ фталат (DINP) CAS № 28553-12-0 и 68515-48-0 EC № 249-079-5 и 271-090-9 б) ди-,изодецил“ фталат (DIDP) CAS № 26761-40-0 и 68515-49-1 EC № 247-977-1 и 271-091-4 в) ди-п-октил фталат (DNOP) CAS № 117-84-0 EC № 204-214-7	Вътрешнолабораторен метод	GC/MS	DBP BBP DEHP DINP DNOP DIDP	Пастмасови продукти, предназначени да влизат в контакт с храни	Лаборатория на SGS България гр. Варна Тел: +359 52 370988, г-жа Веселка Пашова; e-mail: veselka.pashova@sgs.com

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
28	58. Амониев нитрат (AN) CAS No 6484-52-2 EC No 229-347-8 Общ азот	БДС EN15750:2010 Метод А; БДС 5172:1989 т. 4.2	Дестилационна апаратура. Автоматичен титратор.	Азот	Разтвор на амониев нитрат в солна киселина	Централна изпитвателна лаборатория при АГРОПОЛИХИМ АД, гр. Девня - 9160, Индустриална зона, e-mail: chemlab@agropolychim.bg, strashimirova@agropolychim.bg тел. 0519/97 557 факс: 0519/97594
29	58. Амониев нитрат (AN) CAS No 6484-52-2 EC No 229-347-8 Амониев азот	БДС EN15475:2009; БДС 5172:1989 т. 4.2	Дестилационна апаратура. Автоматичен титратор.	Азот	Воден разтвор на амониев нитрат	Централна изпитвателна лаборатория при АГРОПОЛИХИМ АД, гр. Девня - 9160, Индустриална зона, e-mail: chemlab@agropolychim.bg, strashimirova@agropolychim.bg тел. 0519/97 557 факс: 0519/97594
30	58. Амониев нитрат (AN) CAS No 6484-52-2 EC No 229-347-8 Нитратен азот	Изчислителен метод съгласно 2003/2003, Приложение IV, метод 2.6.2	Изчислителен метод	Азот		Централна изпитвателна лаборатория при АГРОПОЛИХИМ АД, гр. Девня - 9160, Индустриална зона, e-mail: chemlab@agropolychim.bg, strashimirova@agropolychim.bg тел. 0519/97 557 факс: 0519/97594
31	58. Амониев нитрат (AN) CAS No 6484-52-2 EC No 229-347-8 (Течен азотен тор UAN) Общ азот	БДС EN15750:2010 Метод А; БДС 1378:1977 т.3.1	Дестилационна апаратура. Автоматичен титратор.	Азот	Воден разтвор на карбамид и амониев нитрат	Централна изпитвателна лаборатория при АГРОПОЛИХИМ АД, гр. Девня - 9160, Индустриална зона, e-mail: chemlab@agropolychim.bg, strashimirova@agropolychim.bg тел. 0519/97 557 факс: 0519/97594

№	Вписване в Приложение XVII на REACH	Аналитичен метод	Аналитична техника	Приложимост		Лаборатория
				Аналит	Матрица/Продукт	
32	61. Диметилфумарат (DMF) CAS No 624-49-7 EC 210-849-0	Вътрешнолабораторен метод	GC MS	диметилфумарат	Текстил, кожи, играчки	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
33	61. Диметилфумарат (DMF) CAS No 624-49-7 EC 210-849-0	Вътрешнолабораторен метод	HPLC/DAD	диметилфумарат	Кожи, текстил	Лаборатория кожи и изделия от кожи при "БУЛДЕКОР" ЕООД гр. София - 1330, ул. Гюешево № 83А e-mail: leatherandshoelab@abv.bg, testlab@buldecor.com, тел/факс: +359 02/829 9129
34	63. Олово CAS No 7439-92-1 EC No 231-100-4 и неговите съединения	БДС EN 1388-1,2; ISO 6486-1,2; ISO 7086-1,2; ISO 8391-1,2; БДС EN 1122:2001; БДС CEN/TR 13695-2:2004; БДС CR 13695-1:2003; БДС EN 12498:2006; БДС 4543:1982; БДС EN 71-3	Пламъчен AAS; AAS с графитена пещ	Pb	Опаковки и опаковъчни материали от пластмаса, метал, хартия, картон, текстил, материали, влизащи в контакт с храните (пластмасови и от друг материал), играчки.	АЛМИ ТЕСТ 1113 София, "Акад. Георги Бончев", бл. 24 тел./ факс: +359 2 97 97 119 GSM: +359 889 508 812 e-mail: office@almitest.com www.almitest.com
35	63. Олово CAS No 7439-92-1 EC No 231-100-4 и неговите съединения	БДС EN ISO 11885:2009; EPA 6010C:2007; ISO 22063:2008; БДС EN 13800:2001;	ICP OES	Pb	Води, почви, руди, сплави, отпадъци	Лаборатория за екологични и технически изпитвания "АКВАТЕРАТЕСТ" при "ИССЕ" ООД, гр. София -1574, кв. Слатина, ул. Слатинска № 23 e-mail: aquaterratest@abv.bg тел. 0887-526213 Лице за контакт: г-жа Прибойска
36	63. Олово CAS No 7439-92-1 EC No 231-100-4 и неговите съединения	Вътрешнолабораторен метод	SEM EDS	Pb	Бижута, сплави	

Таблица 8- 4: Други Акредитирани лаборатории за изпитване на химични вещества в България към 30 септември 2016 г.

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА (ИАОС) И РЕГИОНАЛНИ ЛАБОРАТОРИИ (РЛ) КЪМ МОСВ			
1	<p>ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС ЕКОТЕСТ при ЦНИЛ-ХИМИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕН И МЕТАЛУРГИЧЕН УНИВЕРСИТЕТ (ХТМУ),София</p> <p>1756 София, кв. Дървеница, бул. "Климент Охридски" № 8 емайл: iket@uctm.edu тел: 02/8163 173 факс: 02/868 5488 Лице за контакт: Лина Николова Варадинова-Рачева</p> <p>Сертификат №: 191 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 30.12.2015 • Валиден от: 30.12.2015 • Валиден до: 30.12.2019 	<p>1.ВОДИ</p> <ul style="list-style-type: none"> -подземни (1), -повърхностни (2), -отпадъчни (3), -минерални (4), -за напояване (5), -за производствени нужди(6), -за строителни цели(7), -извлеци и елуати (8) <p>2.ПОЧВИ</p>	<p>Сребро (Ag); Алуминий (Al); Арсен (As); Бор (B); Барий (Ba); Берилий (Be); Бисмут (Bi); Калций (Ca); Кадмий (Cd); Кобалт (Co); Хром (Cr); Мед (Cu); Желязо (Fe); Калий (K); Литий (Li); Магнезий (Mg); Манган (Mn); Молибден (Mo); Натрий (Na); Никел (Ni); Олово (Pb); Фосфор (P); Сяра (S); Антимон (Sb); Селен (Se); Силиций (Si); Калай (Sn); Стронций (Sr); Титан (Ti); Ванадий (V); Волфрам (W); Цинк (Zn); Цирконий (Zr); Галий (Ga); Индий (In)</p> <p>Алуминий (Al); Антимон (Sb); Арсен (As); Барий (Ba); Берилий (Be); Бисмут (Bi); Бор (B); Кадмий (Cd); Калций (Ca); Хром (Cr); Кобалт (Co); Мед (Cu); Желязо (Fe); Олово (Pb); Литий (Li); Магнезий (Mg); Манган (Mn); Молибден (Mo); Никел (Ni); Фосфор (P); Калий (K); Селен (Se); Рубидий (Rb); Сребро (Ag); Натрий (Na); Стронций (Sr); Сяра (S); Талий (Tl); Калай (Sn); Титан (Ti); Ванадий (V); Цинк (Zn); Въглерод (C); Азот (N);</p>
	<p>НАЛИЧНА АНАЛИТИЧНА ТЕХНИКА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Води: оптично емисионна спектрометрия с индуктивно свързана плазма (ICP-OES) 2. Почви: оптично емисионна спектрометрия с индуктивно свързана плазма (ICP-OES) 3.Полимери: Елементен анализатор Euro EA 3000 	<p>3. Хетероциклени органични съединения, съдържащи азот и сяра. Полимери.</p>	<p>Азот (N); Въглерод (C); Водород (H); Сяра (S);</p>
2.	<p>ЦЕНТРАЛНА ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПРИ АГРОПОЛИХИМ АД -ДЕВНЯ</p> <p>9160 Девня, Индустриална зона, "Агрополихим" АД емайл: strashimirova@agropolychim.bg тел: 0519/97 557 факс: 0519/97 594</p> <p>Лице за контакт: Иванка Цолова</p> <p>Сертификат №: 87 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 27.12.2004 • Валиден от: 09.07.2013 • Валиден до: 31.07.2017 	<p>ТОРОВЕ</p> <p>Амониев нитрат (Амониева селитра)</p>	<p>Общ азот; Амонячен азот; Нитратен азот; Неорганични добавки (като MgO); Неорганични добавки (като SO₃); Неорганични добавки (като общ P₂O₅); Хлор, като Cl⁻; Тежки метали – мед;</p>
		<p>Карбамид - технически</p>	<p>Общ азот; Неразтворими във вода вещества;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
	НАЛИЧНА АНАЛИТИЧНА ТЕХНИКА	Тор течен азотен UAN	Общ азот; Амонячен и нитратен азот; Амониев нитрат; Амиден азот; Карбамид; Свободен амоняк;
		Калиеви торове	Водоразтворим калий (като K_2O); Магнезий;
		Сложни минерални торове NP	Общ азот; Общ фосфор (като P_2O_5) Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат (като P_2O_5); Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат и вода (като P_2O_5); Водоразтворим фосфор (като P_2O_5);
		Торове фосфорни гранулирани	Общ фосфор (като P_2O_5); Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат и вода (като P_2O_5); Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат (като P_2O_5); Водоразтворим фосфор (като P_2O_5); Свободна фосфорна киселина (като P_2O_5); Кадмий; Арсен
		Сложни минерални торове NPK	Общ азот; Общ фосфор (като P_2O_5); Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат (като P_2O_5); Фосфор, разтворим в неутрален амониев цитрат и вода (като P_2O_5); Водоразтворим фосфор (като P_2O_5); Водоразтворим калий (като K_2O);
		КИСЕЛИНИ Киселина азотна разредена техническа	Азотна киселина; Остатък след наляване;
		Киселина сярна техническа и олеум	Монохидрат; Желязо; Арсен; Остатък след наляване; Азотни оксиди; Хлориди;
		Киселина фосфорна техническа	Съдържание на фосфор (като P_2O_5); Съдържание на сярна киселина (като SO_3) Съдържание на флуор;
		Сяра – техническа	Съдържание на сяра; Киселини, преизчислени като H_2SO_4 ; Органични вещества;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		ВОДИ Води за пиене	Амоняк (амониев йон); Нитрити; Нитрати ; Хлориди ; Фосфор (фосфати); Сулфати; Магнезий; Калций ; Желязо; Флуориди (флуор); Арсен;
		Отпадъчни води	Амоняк /Азот амониев; Фосфор (фосфати), орто-, общ разтворим, общ фосфор; Кадмий; Флуориди (като флуор); Желязо ; Хлориди; Арсен; Нитрити/Нитритен азот; Нитрати /Нитратен азот; Обща твърдост (сума от калций и магнезий);
		Повърхностни води	Амоняк /Азот амониев; Фосфор (фосфати), орто-, общ разтворим, общ фосфор; Кадмий; Желязо; Арсен; Флуориди (флуор); Сулфатни йони; Хлориди Нитрити / Нитритен азот; Нитрати / Нитратен азот; Обща твърдост (сума от калций и магнезий);
		ЕМИСИИ на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници, непериодични измервания	Азотни оксиди; Азотен оксид; Азотен диоксид; Амоняк; Флуороводород Въглероден оксид; Серен диоксид; Кислород;
3.	ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ "ЕКОЛОГИЯ" ПРИ НЕОХИМ АД – ДИМИТРОВГРАД 6403 Димитровград ул. „Химкомбинатска” № 3 емайл: ilecology@neochim.bg тел: 0391/65649 факс: 0391/65359 Лице за контакт: Мария Хубенова	ВОДИ: 1) отпадъчни, 2) промишлени, 3) охлаждащи, 4) битово-фекални, 5) повърхностно течащи, 6) дъждовни, 7) питейни, 8) подземни	Амоняк; Амониеви йони; Нитрати; Нитрити ; Сулфатни йони; Сулфати; Хлориди; Общ азот; Остатъчен хлор; Желязо-общо; Манган; Фосфор; Калций; Магнезий; Въглеродороден индекс за нефтопродукти; Нефтопродукти ; Растителни масла и/или мазнини ; Алуминий; Олово; Мед; Никел; Цинк; Кадмий; Хром; Феноли; Хидрогенсулфиди /сулфиди/
	Сертификат №: 181 ЛП • Дата на първоначална акредитация: 02.08.2007 • Валиден от: 16.09.2015 • Валиден до: 16.09.2019	ЕМИСИИ на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници, непериодични измервания	Съдържание на прах; Съдържание на амоняк; Съдържанието на NO, NO ₂ , NO _x , CO, SO ₂ , O ₂ , въглеродороди /CH ₄ /; Съдържание на формалдехид ; Съдържание на диазотен оксид;

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
4.	<p>ЦЕНТРАЛНА ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ КЪМ “СОЛВЕЙ СОДИ” АД - гр. Девня</p> <p>9160 Девня Промислена зона емайл: irina.dimitrova@solvay.com тел: 0519 95 590 факс: 0519 95 249 Лице за контакт: Ирина Димитрова</p>	НАТРИЕВ КАРБОНАТ/ КАЛЦИНИРАНА СОДА	Натриев карбонат; Натриев хидрогенкарбонат; Хлориди, изчислени като натриев хлорид; Калциев оксид/ CaO ; Желязо, изчислено като Fe_2O_3 ; Магнезиев оксид/ MgO ; Неразтворими във вода вещества; Сульфати, изчислени като Na_2SO_4 ;
	<p>Сертификат №: 5 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 31.10.2002 • Валиден от: 22.03.2016 • Валиден до: 22.03.2020 	НАТРИЕВ БИКАРБОНАТ/ СОДА БИКАРБОНАТ	Натриев хидрогенкарбонат; Натриев карбонат; Натриев нитрит; Хлориди; Амониеви соли; Сульфати ; Флуорид Желязо; Калций; Магнезий; Никел; Хром; Живак ; Алуминий; Кадмий; Арсен; Олово;
		<p>ВОДИ Питейни води</p> <p>ВОДИ Повърхностни, производствени, отпадъчни, подземни</p>	<p>Калций; Магнезий; Фосфор; Азот амониев; Азот нитритен; Нитрати; Хлориди; Сульфати; Остатъчен свободен хлор Манган; Желязо; Мед; Алуминий; Олово; Хром; Цинк; Кадмий; Никел;</p> <p>Калций; Магнезий; Желязо; Хлориди; Сулфатни йони; Разтворени сулфиди и свободен сяроводород; Остатъчен хлор; Азот амониев; Азот нитритен; Азот нитратен; Фосфор; Мед; Манган; Натрий; Кадмий; Олово; Хром; Алуминий; Никел; Цинк; Молибден; Ванадий; Арсен;</p>
5.	<p>ИЗПИТВАТЕЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПРИ АГРИЯ АД – ПЛОВДИВ</p> <p>4009 Пловдив ул. "Асеновградско шосе" тел: 032/273530 факс: 032/638377</p> <p>Лице за контакт: Гинка Генчева</p> <p>Сертификат №: 148 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 16.06.2010 • Валиден от: 27.06.2014 • Валиден до: 30.06.20218 	<p>Продукти за растителна защита: Хербициди (1) Инсектициди (2) Фунгициди (3)</p> <p>Технически продукти (на продукти за растителна защита)</p>	<p>Активни субстанции: Дифлубензурон; Цинеб; Манкозеп; Мед/Меден оксихлорид/Меден хидроксид; Симоксанил; Металаксил; Пропамокарб /Пропамокарб хидрохлорид;</p> <p>Химическа чистота: Дифлубензурон; Манкозеп; Металаксил; Меден оксихлорид; Пропамокарб; Симоксанил; Цинеб;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		Органични и неорганични суровини за продукти за растителна защита	Етилендиамин; Натриева основа;
6.	<p>ЛАБОРАТОРИЯ ЗА ИЗПИТВАНЕ ПРИ ЕЛАЦИТЕ - МЕД АД</p> <p>2086 Мирков, обл. София емайл: h.vladova@ellatzite-med.com телефон: 9237814 факс: 9237867</p> <p>Лице за контакт:</p>	<p>Медни и молибденови концентрати.</p> <p>Медни руди и стерили.</p>	<p>Злато - Au g/t Мед - Cu % Молибден - Mo % Желязо - Fe %, Сребро -Ag g/t</p>
	<p>Сертификат №: 1 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 29.02.2008 • Валиден от: 27.04.2016 • Валиден до: 27.04.2020 	<p>Води - Подземни.</p>	<p>Нитрати/Нитратен азот; Нитрити/Нитритен азот; Цианиди (общи); Флуориди; Амониеви йони/Азот амониев; Хлорни йони; Сулфатни йони Арсен; Алуминий, Калций; Кадмий, Хром, Мед, Желязо, Манган, Натрий, Никел, Олово, Селен, Цинк</p>
		<p>Води - Повърхностни.</p>	<p>Нитрати/Нитратен азот; Нитрити/Нитритен азот; Амониеви йони/ азот амониев; Хлорни йони; Сулфатни йони; Свободен цианид; Арсен; Алуминий, кадмий; хром; мед; желязо; манган; никел; олово; цинк; Хром VI;</p>
		<p>Води -Отпадъчни.</p>	<p>Арсен; Кадмий, Мед, Хром Желязо, Манган, Никел, Олово, Цин; Хром VI; Цианиди (свободни); Цианиди (общи)</p>
7.	<p>ЛАБОРАТОРИЯ ПО ЕКОЛОГИЯ при КОМБИНАТ ЗА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ АД</p> <p>4009 Пловдив ЛАБОРАТОРИЯ ПО ЕКОЛОГИЯ при КОМБИНАТ ЗА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ АД емайл: tsonka.markova@kcm.bg телефон: 032/609 730 факс: 032/623 570</p> <p>Лице за контакт: ГЕРГАНА ГОСПОДИНОВА ЧАКЪРОВА</p>	<p>ЕМИСИИ на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници</p>	<p>Серен диоксид / SO₂ Въглероден оксид /CO Азотни оксиди – общо /NO_x Кислород /O₂ Цинк; Кадмий; Олово; Хром; Никел;</p>
	<p>Сертификат №: 89 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 11.01.2005 • Валиден от: 07.10.2015 • Валиден до: 31.07.2017 	<p>ЕМИСИИ на вредни вещества в атмосферния въздух</p>	<p>Общ прах /Фини прахови частици 10/ФПЧ 10; Олово; Кадмий;</p>

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		ВОДИ : (1) промишлени, (2) течаци повърхностни, (3) отпадъчни, (4) питейни, (5) подземни, (6) инфилтрати	Олово Цинк; Кадмий ; Мед; Желязо (общо); Манган; Кобалт;Никел; Хром (общ); Цианиди/общ; Цианиди/свободни/лесноразградими; Цианиди/свободни/ лесноразградими; Сулфати; Хлориди; Нитрати/ нитратен азот; Нитрити/ нитритен азот; Общ фосфор/ Ортофосфати; Амоняк/ амоний/ амониев азот;
		Почви, утайки	Олово; Цинк; Кадмий; Мед; Хром; Кобалт; Манган; Никел;
8.	ЛАБОРАТОРИЯ ЗА АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ПРИ ЕКО – КОНСУЛТ - ИНЖЕНЕРИНГ ООД, БУРГАС 8000 Бургас жк. "Славейков" бл. 126, вх. А, ет. 3, офис 9 емайл: ecoengood@gmail.com тел: 056 586 667; 056 703 915 факс: 056 586 667 Лице за контакт: Росица Янкова-Ралчева	ВОДИ отпадъчни (1), течаци повърхностни (2), крайбрежни, морски (3), води питейни (4) води езерни(5) води подземни(6)	Хлориди; Общ (остатъчен) хлор, свободен хлор; Амоняк, Амониеви йони/ Азот Амониев; Нитрити /Азот Нитритен; Нитрати /Азот Нитратен Сулфиди,сероводород; Хром/VI; Хром/общ; Хром/III; Желязо разтворено/Желязо общо; Нефтопродукти/ Въглеродороден индекс Феноли; Общ фосфор/Общ Фосфор като фосфати PO ₄ -P/Фосфати PO ₄ /Ортофосфати/ Съдържание на елементи: Алуминий/Al; Арсен/As; Антимон/Sb; Барий/Ba; Бор/B; Селен/Se; Кадмий/Cd; Калий/K; Кобалт/Co; Манган/Mn; Молибден/Mo; Натрий/Na; Никел/Ni; Мед/Cu; Цинк/Zn; Олово/Pb; Живак/Hg; Цианиди/Свободни и общи; Сулфати; Флуориди (като Флуор); Бромати; Аниоактивни детергенти /α-ПАВ и СПАВ/ Карбонати(като CaCO ₃); Хидрогенкарбонати; Калций ; Магнезий; Флуориди/
	Сертификат №: 75 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 01.06.2004 • Валиден от: 29.07.2016 • Валиден до: 29.07.2020	ЕМИСИИ –Въздух, атмосферен	Азотен оксид/NO;Азотни оксиди/NOx (NO, NO ₂); Азотен диоксид/(NO ₂); Сероводород/H ₂ S; Серен диоксид/SO ₂ Въглероден оксид/CO; Въглероден диоксид/CO ₂ ; Кислород/O ₂ ;Въглеродороди, изразени като общ въглерод; Въглеродороди,(CH ₄);
		ОТПАДЪЦИ ПОЧВИ (1), утайки(2) и	Съдържание на елементи: Арсен/As; Антимон/Sb; Барий/Ba; Селен/Se; Кадмий/Cd; Молибден/Mo; Никел/Ni; Мед/Cu; Олово/Pb; Ванадий/V; Калций/Ca; Магнезий/Mg; Фосфор/P; Сяра/S; Кобалт/Co; Живак/Hg; Хром общ; Хром VI; Желязо; Хлориди; Сулфати/водно и киселинно разтворими Флуориди; Нитрати; Нитрити; Фосфати; Общ азот; Цианиди, свободни и общи; Феноли/ Фенолен индекс Амоний/NH ₄ ; Нефтопродукти/ Нефтопродукти/Въглеродороди/(TPH);

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		третиран биотпадъци (компост)(3)	Азот амониев(NH ₄ -N); Съдържание на елементи: Арсен/As; Антимон/Sb; Селен/Se; Кадмий/Cd; Никел/Ni; Мед/Cu; Олово/Pb; Цинк/Zn; Манган/Mn; Калций/Ca; Магнезий/Mg; Фосфор/P; Сяра/S; Кобалт/Co; Натрий/Na; Калий/K; Хром/Cr; Желязо/Fe; Живак/Hg; Бор/B; Алюминий/Al;
9.	<p>ЛАБОРАТОРЕН ИЗПИТВАТЕЛЕН КОМПЛЕКС ПРИ СОФИЙСКА ВОДА АД</p> <p>Лабораторен изпитвателен комплекс при СОФИЙСКА ВОДА АД-Бенковски 1278 София, кв. “Бенковски”, СПСОВ-Кубратово емайл: vstefanova@sofiyskavoda.bg тел: 02/813 2961 факс: 02/806 6286</p> <p>Лабораторен изпитвателен комплекс при СОФИЙСКА ВОДА АД - Бункера 1517 София, кв. “Бункера”, ул. "Липа" №2 Лице за контакт: Веселина Стефанова</p>	<p>ВОДА – Питейна (1), Повърхностна (2), подземна (3), трапезна (4), изворна (5), минерална (6)</p>	<p>Амониеви йони / Амонячен азот/ Азот – амониев; Алюминий; Арсен; Антимон; Барий; Бор; Берилий; Ванадий; Бромати; Желязо /общо/Желязо/разтворено желязо; Живак; Калай; Кадмий; Калий; Калций; Кобалт; Олово; Литий; Магнезий; Манган; Мед; Молибден; Натрий; Никел; Нитрати/ Азот-нитратен; Нитрати/ Азот-нитратен; Нитрити; Полициклични ароматни въглеводороди/ Бензо[а]пирен Бензо[b]флуорантен Бензо[k]флуорантен Бензо[ghi]перилен Индено[1,2,3-cd]пирен/ Свободен хлор; Селен; Сребро; Стронций; Феноли; Флуориди; Фосфати / Фосфор във фосфати; Сулфати Халоалкани: Хлороформ; Бромформ; Бромодихлорометан; Дибромохлорометан; 1,2-Дихлоретан; Трихлоретан; Тетрахлоретан; Хлорорганични пестициди:Алфа-НСН, бета-НСН, гама-НСН, делта-НСН, хептахлор, хептахлор епоксид изомер В, ендрин, ендрин алдехид, алдрин, дилдрин, ендосулфан I, ендосулфан II, ендосулфан сулфат, р,р-DDE, р,р-DDD, р,р-DDT и метоксихлор; Хлориди; Цианиди (свободни)/Цианиди (обща); Хром; Хром VI/ Хром III; Цинк ;</p>
	<p>Сертификат №: 50 ЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дата на първоначална акредитация: 09.02.2010 • Валиден от: 19.05.2016 • Валиден до: 06.03.2018 		
10.	<p>ЛАБОРАТОРЕН КОМПЛЕКС ЗА ИЗПИТВАНЕ ПРИ АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ-ПЛОВДИВ, ГР.ПЛОВДИВ 4000 Пловдив, бул. Менделеев № 12 емайл: lki@au-plovdiv.bg тел: 032/654 467 Лице за контакт: проф. д-р Красимир Иванов Иванов</p>	<p>И.ХРАНИ: Плодове, зеленчуци и продукти от тях. Консерви плодови и зеленчукови стерилизирани. Консерви месни, месо-растителни, рибни и др., приготвени с продукти от животински произход. Зърно от житни култури и продукти</p>	УОЗ пестициди, НСВ, РСВ

№	Наименование / Местонахождение/Сертификат	Наименование на изпитваните матрица/продукт	Вид изпитване/аналит
		от преработката на зърно. Хляб и хлебни изделия. Маслодайни семена. Фуражи комбинирани, белтъчни концентрати и суровини за тях	
	Сертификат №: 93 ЛИ • Дата на първоначална акредитация: 30.08.2013 • Валиден от: 09.05.2016 • Валиден до: 31.08.2017	II.ВОДИ: Води за питейно-битови цели. Подземни води. Течащи повърхностни води. Отпадъчни води. III.ПОЧВИ	УОЗ пестициди, НСВ, РСВ УОЗ пестициди, НСВ, РСВ
		IV.Подобрители на почви. Минерални торове. V. Отпадъци.	

8.4. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Цялостната лабораторна инфраструктура за изпитване и анализ на химични вещества в страната е на относително добро ниво, но се нуждае от непрекъснато усъвършенстване по отношение на системата за управление на химичните вещества. Непрекъснато се полагат усилия за разширяване на обхвата и изпитваните матрици в акредитираните лаборатории с цел включване на нови химични вещества за изпитване и анализ, за да се покрият напълно изискванията на европейското и международно законодателство за управление на химикали. Акредитацията на лабораториите в национален план е най-добрия начин, за да се осигури необходимото доверие във валидността на резултатите от изпитването в една лаборатория. Ще се търсят възможности за финансиране за доокомплектоване на лабораториите за изпитване на новите УОЗ пестициди (ново специализирано и помощно лабораторно оборудване) в храни от растителен и животински произход и в питейни води, води за къпане и бутилирани води, предназначени за питейни цели чрез оперативните програми 2014-2020 г. на ЕС или други международни многостранни или двустранни донорски програми.

В актуализирания НПДУУОЗ, 2012-2020 определени 5 национални приоритета с висок приоритет, един от които е усъвършенстване на лабораторната инфраструктура за изпитване и мониторинг на новите УОЗ в компонентите на околната среда, изделия и отпадъци и в суровини, продукти и храни от растителен и животински произход. Предвидени са следните дейности в плана:

- осигуряване на ново специализирано и помощно лабораторно оборудване за изпитване и мониторинг на новите УОЗ в компоненти на околната среда (почви в земеделски земи и около складове за залежали пестициди, подземни и повърхностни води) и в отпадъци в лабораторния комплекс към ИАОС.
- разработване, валидиране и верифициране на нови методи за изпитване на нови УОЗ в компоненти на околната среда, и в отпадъци, закупуване на референтни материали и акредитация на лабораториите.
- осигуряване на ново специализирано и помощно лабораторно оборудване за изпитване и мониторинг на новите УОЗ пестициди в суровини, продукти и храни от растителен и животински произход в лабораториите към БАБХ.
- разработване, валидиране и верифициране на нови методи за изпитване на новите УОЗ пестициди в суровини, продукти и храни от растителен и животински произход, закупуване на референтни материали и акредитация на лабораториите.
- осигуряване на ново специализирано и помощно лабораторно оборудване и окомплектоване на налично лабораторно оборудване за изпитване на новите УОЗ пестициди в питейни води, води за къпане и бутилирани води, предназначени за питейни цели в лабораторните комплекси към 3 от 28-те РЗИ и НЦОЗА.
- разработване, валидиране и верифициране на референтни методи за изпитване на новите УОЗ пестициди в питейни води и бутилирани води, предназначени за питейни цели, закупуване на референтни материали и стандарти, акредитация на лабораториите.
- обучение на специалистите от хроматографските лаборатории от лабораторния комплекс към ИАОС за въвеждане в рутинната работа на разработените нови методи за изпитване на новите УОЗ в компоненти на околната среда и в отпадъци, в това число обучение във водещи европейски референтни лаборатории
- обучение на специалистите от акредитираните изпитвателни лаборатории в БАБХ (ЦЛХИК и ЦЛВСЕЕ) за прилагане на новите методи за изпитване на новите УОЗ пестициди в суровини, продукти и храни от растителен и животински произход, в това число обучение във водещи европейски референтни лаборатории

- обучение на специалистите от акредитираните лаборатории от НЦОЗА И РЗИ за прилагане на новите методи за изпитване на новите УОЗ пестициди в питейни води и бутилирани води, това число обучение във водещи европейски референтни лаборатории

Част от тези дейности вече са изпълнение в акредитираните лаборатории в системата на ИАОС. Чрез оперативна програма „Околна среда” за лабораториите на ИАОС беше доставено и пуснато в експлоатация основно и спомагателно оборудване за изпитване на УОЗ във всички компоненти на околната среда. Така лабораториите бяха модернизирани и докомплектовани с нови апарати, които дават възможност да се удовлетворяват по-пълно изискванията на националното и европейско законодателство по отношение мониторинга на замърсяванията в целевите матрици (води и почви). Средствата за закупуване на лабораторното оборудване бяха осигурени чрез Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

По отношение изпитванията на метали, металоиди и органични замърсители бяха разработени и валидирани/верифицирани един ВВЛМ и седем стандартизирани метода за различни матрици (води, почви, утайки и биоотпадъци). Някои от използваните акредитирани методи за изпитване бяха разширени и допълнени с нови компоненти или нови по-ниски граници на количествено определяне (във води). Разработени са методи за анализ на хлордекон и пентахлорфенол в почви и са направени изпитвания за пунктовете определени за мониторинг през 2015 г.

ГЛАВА 9: ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА, ЗАЩИТА ПРИ БЕДСТВИЯ, ГОТОВНОСТ ЗА РЕАГИРАНЕ И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ТЯХ

Цел на Глава 9

Целта е да представи преглед на капацитета в страната, свързан с готовността за реагиране при промишлени аварии с опасни химични вещества и предотвратяване на последствията от тях.

9.1. ПЛАНИРАНЕ ПРИ ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Международният документ, определящ насоките за намаляване на риска от бедствия, е Рамката за действие Хиого на ООН 2005-2015: Да изградим устойчивост на нациите и обществата към бедствия. Друг международен документ е Конвенция за трансграничните последствия от промишлените аварии, ратифицирана със закон на 16.03.1995 г., обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г., в сила от 19.04.2000 г.

Основните актове на Европейския съюз в областта на намаляването на риска от бедствия са Решение № 1313/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Механизъм за гражданска защита на Съюза, Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения, Директива 2012/18/ЕС относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета както и Директива 2008/114/ЕО относно установяването и означаването на европейски критични инфраструктури и оценката на необходимостта от подобряване на тяхната защита.

Други важни документи за балансирания подход на ЕС и принципа на националната отговорност на страните-членки относно превенцията при бедствия са Заключенията на Съвета относно: „Рамка на Общността за превенция на бедствия в ЕС“, „Към укрепване на реакцията на ЕС при бедствия: ролята на гражданската защита и на хуманитарната помощ“, „Повишаването на обществената осведоменост в областта на гражданската защита“ и „Разработването и въвеждането на системи за ранно предупреждение в ЕС“. По отношение на оценката на риска важна роля играят Заключенията на Съвета относно по-нататъшното разработване на оценката на риска във връзка с управлението на бедствия в ЕС и Заключенията на Съвета относно интегрирано управление на наводненията в рамките на ЕС, приети през 2011 г., както и Работният документ на Европейската комисия „Насоки за оценка и картографиране на риска за целите на управлението на бедствия“. Значим международен документ за региона на Югоизточна Европа е Меморандумът за разбирателство относно институционалната рамка на Инициативата за готовност и превенция при бедствия в Югоизточна Европа (DPPI SEE), както и приеманите на всеки две години Стратегия и план за действие на Инициативата. С тези документи се цели ефективен регионален подход за управление при бедствия и извънредни ситуации чрез анализ на текущата ситуация, налични

способности, предизвикателства и възможности за разширяване на регионалното сътрудничество за готовност и превенция.

Основните нормативни актове в Р България, които уреждат намаляването на риска от бедствия, са Националната програма за защита при бедствия, Законът за защита при бедствия, Законът за Министерството на вътрешните работи, Законът за водите, Законът за устройството на територията, Законът за управление на отпадъците, Законът за безопасното използване на ядрената енергия, Законът за опазване на околната среда, Законът за администрацията, Законът за здравословни и безопасни условия на труд, Законът за отбраната и въоръжените сили, Законът за Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112, Законът за здравето, Законът за местното самоуправление и местната администрация и подзаконовите нормативни актове към тях.

Отговорните структури за намаляване на риска от бедствия са всички министерства и ведомства, областни администрации, общини, центрове за спешна медицинска помощ, други лечебни и здравни заведения, които имат задължения по извършване на превантивната дейност по чл. 6 от Закона за защита при бедствия и по изпълнение на плановете за защита при бедствия, включително юридически лица и еднолични търговци, доброволни формирования и формирования на въоръжените сили. Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" към МВР е национална специализирана структура за пожарна безопасност, спасяване и защита при бедствия по реда на Закона за МВР и Закона за защита при бедствия.

Първата Национална програма за защита при бедствия е разработена и приета през 2009 г. През същата година са осъществени някои структурни промени в централната изпълнителна власт - с Решение на Народното събрание от 27 юли 2009 г. за приемане на структура на Министерския съвет на Република България (ДВ, бр. 60 от 2009 г.) е закрито Министерството на извънредните ситуации. Функциите и дейностите по защита при бедствия преминават към Министерство на вътрешните работи (МВР). В тази връзка е приет Закон за изменение и допълнение на Закона за Министерството на вътрешните работи. За изпълнение на задачите по защита при бедствия в МВР, през 2010 г. е създадена Главна дирекция „Гражданска защита“. През 2010 г. с Решение № 973 на Министерския съвет от 2010 г. е приет Националният план за защита при бедствия. В изпълнение на т. 2 от решението, министърът на вътрешните работи създава междуведомствена експертна група от представители на компетентните органи на изпълнителната власт, които имат отговорности в случай на въвеждане в действие на Националния план за защита при бедствия. С промените в Закона за МВР от 1 януари 2011 г. са обединени Главна дирекция „Пожарна безопасност и спасяване“ и Главна дирекция „Гражданска защита“ в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ - национална специализирана структура на МВР за осигуряване на пожарна безопасност, спасяване и защита при бедствия при условията и по реда на Закона за МВР и на Закона за защита при бедствия. С цел прецизиране на някои разпоредби, премахване на противоречия и въвеждане изискванията на европейски актове по управление на риска от бедствия през 2011-2012 г., бе изменен и допълнен Закона за защита при бедствия (ЗЗБ) и наредбите към него. Към настоящия момент се прилага Национална Програма за защита при бедствия 2014 -2018 г. Към нея се изготвят и приемат и Годишни планове за изпълнение. Националната програма за защита при бедствия определя целите, приоритетите и задачите за защитата при бедствия в страната за срок от 5 години. Тя представлява основен документ за политиката в областта на предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия и аварии и очертава насоките за създаването на ефективна, ресурсно и технически осигурена национална система за превенция и реагиране при бедствия.

Стратегическа цел на Националната програма и на държавната политика за защита при бедствия е предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от тях, защита на живота и здравето на населението, и опазване на културните ценности.

Основен приоритет на Националната програма за защита при бедствия 2014-2018 г. е извършване на анализ и оценка на рисковете от бедствия на територията на Република България и тяхното картографиране.

За осигуряване достъп на гражданите до службите за спешно реагиране чрез Единния европейски номер 112 е създадена Дирекция „Национална система 112” в структурата на МВР. Междуправителната комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет взема решения за финансиране на дейностите за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия.

Р България е изложена на почти всички типове екстремни климатични явления, включително наводнения, засушавания и други, както и земетресения. Рисковете, свързани с климата, се очаква да се повишат през следващите десетилетия поради променящия се климат.

От 2003 г. насам честотата на природните бедствия в България е нараснала значително и заема най-голям относителен дял от всички настъпили кризисни събития в страната, като в периода 2010 г. - 2014 г. са регистрирани 9 вида природни бедствия. Броят на загиналите и пострадали в резултат на природни бедствия също отбелязва нарастване, което говори за все по-голяма уязвимост. Сред най-честите хидрометеорологични и геофизични природни опасности са наводненията, свлачищата, градушките, бурите, горските пожари, земетресенията и засушаванията.

Най-сериозен дял от природни бедствия, засегнали територията на страната като установени щети през 2014 г., заемат: наводненията, свлачищата, градушките, ветровете бури и горските пожари. Относително малък дял заемат: снегонавяванията, залежаванията и др. По данните на НСИ, земетресенията заемат нищожен дял, но не трябва да се забравя, че страната ни е преживяла сериозни земетресения и по-важното, че територията на Р България е разположена в един от силно сеизмичните райони на света и е силно уязвима от това природно бедствие.

За Р България най-голям относителен дял през 2014 г. по нанесените щети имат настъпилите 360 наводнения (93,36 %), 75 свлачища (4,88 %), 8 градушки (0,45 %), 14 ветровете бури (0,39 %) и горските пожари (0,38 %) и други природни бедствия (0,54 %) като снегонавяванията, залежаванията и засушаванията.

Таблица 9-1: Настъпили природни бедствия и кризисни събития в Р България за периода 2010 - 2014 г. и установени щети в хил.лв.

Показатели	Брой кризисни събития					Установени щети - хил. лева				
	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
Кризисни събития - общо	4 571	8 268	10 826	2 728	4 356	100 594	487 254	106 160	443 067	190 218
Пожари	1 630	2 185	3 010	764	2 245	2 239	2 186	1 437	2 013	729
Свлачища	59	76	72	51	75	2 182	224 790	17 384	294 459	9 291
Земетресения	12	4	22	6	4	224	-	59 037	915	62
Засушавания	6	30	23	3	1	1	117	149	-	1
Наводнения	651	382	692	547	360	38 882	206 659	20 898	15 285	177 604
Бури, торнадо, смерч, вихрушка	47	48	528	89	14	54 722	1 614	3 488	99 387	746
Градушки	16	13	14	13	8	505	50 150	187	-	853

Показатели	Брой кризисни събития					Установени щети - хил. лева				
	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г	2010 г	2011 г	2012 г	2013 г	2014 г
Снежни бури (снегонавяване)	103	94	93	50	26	441	1 205	945	200	410
Заледявания, измръзвания	18	134	186	20	3	-	128	135	-	-
Аварии	7	24	312	314	76	24	39	319	257	231
Катастрофи с превозни средства	1 937	5 218	5 858	841	1 530	926	285	2 164	528	64
Замърсявания (с химически вещества, с опасни отпадъци, с битови отпадъци и други)	45	42	7	19	3	2	68	8	30 023	55
Епидемии по хората	12	7	7	6	3	-	-	-	-	-
Епидемии по животните (вкл. птиците)	5	2	-	1	6	-	2	-	-	76
Каламитет	2	-	-	2	1	30	-	-	-	41
Други кризисни бедствия и събития	21	9	2	2	1	416	11	9	-	55

Източник, НСИ, 30.11.2015 г., *Отчети от Постоянни общински комисии за защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи*

Големите промишлени аварии с участието на опасни химикали представляват значителна заплаха за живота и здравето на хората и за околната среда. Такива инциденти причиняват огромни икономически загуби и нарушават устойчивия растеж. Въпреки това, използването на големи количества опасни химикали е неизбежно в определени промишлени сектори, които са от жизненоважно значение за развитието на модерното индустриализирано общество. За да се сведат до минимум свързаните с това рискове, са необходими мерки за предотвратяване на големи аварии и осигуряване на подходяща организация и средства за реагиране при възникване на такива инциденти.

9.1.1. МЕЖДУНАРОДНИ СПОРАЗУМЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА АВАРИИТЕ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Въздействията на промишлени аварии не спират на националните граници. Произшествията, възникнали при Schweizerhalle (Швейцария) и Бая Маре (Румъния) са само примери за това. От началото на 1990 г. Икономическата комисия на ООН за Европа (UNECE) насочва своите усилия върху разработването на инструмент за международно сътрудничество за предотвратяване на трудови злополуки и по-специално по отношение на техните трансгранични въздействия. В резултат на това на 17 март 1992 г. е приета Конвенция на UNECE за трансграничните последствия от промишлени аварии, известна още като "конвенция при трудови злополуки", Конвенция от Хелзинки или под съкращението "TEIA". Тя е насочена към защита на хората и околната среда от промишлени аварии, които могат да причинят трансгранични въздействия и насърчаване на активното международно сътрудничество между договарящите се страни преди, по време и след възникването на такива инциденти. Конвенцията е подписана в Хелзинки, Финландия на 18 март 1992 г. от 26 страни-членки на UNECE и на Европейския съюз и е в сила от 19 април 2000 г. TEIA е част от пан-европейската правна рамка за защита на околната среда и насърчаване на устойчивото развитие, договорено от правителствата в рамките на ИКЕ на ООН в отговор на регионалните предизвикателства, която включва и четири други многостранни споразумения:

- Конвенция за далечни разстояния трансгранично замърсяване на въздуха и неговите осем протоколи;
- Конвенция за опазване и използване на трансграничните водни течения и международните езера и Протокола към нея по водите и здравеопазването;
- Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст;
- Конвенция за достъпа до информация, участието на обществеността във вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда

Р България е ратифицирала Конвенцията за трансграничните последствия от промишлени аварии със Закон, приет от 37-то Народно събрание на 16 март 1995 г., обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г. и е в сила от 19.04.2000 г. Директивата Севезо III е основният законодателен инструмент на ЕС за прилагане на конвенцията в законодателството на ЕС и неговите държави членки.

9.1.2. ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ГОЛЕМИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

През седемдесетте години на 20-ти век в Европа възникват редица големи аварии, като тези във Фликсбъро, Великобритания през 1974 г. и в гр. Севезо, Италия през 1976 г. При аварията във Фликсбъро, експлозия в предприятие за производство на синтетични химични влакна причинява смъртта на 28 работника, разрушаването на завода и значителни щети извън площадката, а в гр. Севезо голяма авария вследствие на излязла от контрол химична реакция във завод за производство на хербициди предизвиква мащабно замърсяване на околната среда с диоксини.

Възникването на подобни аварии и наличието на различни стандарти по отношение на контрола върху дейността на предприятия, използващи или съхраняващи определени опасни химични вещества са основната причина Европейската комисия да внесе предложение за приемането на директива за контрола на опасностите от големи промишлени аварии в ЕС. На 24 юни 1982 г. е приета първата Директива 82/501/ЕЕС, станала известна с наименованието Севезо I Директивата. Целта на директивата е да осигури предотвратяване на опасностите от големи аварии с опасни химични вещества и ограничаване на последствията от тях за човешкото здраве и за околната среда.

Последвалите големи аварии в предприятие за производство на карбид в Бопал, Индия през 1984 г., причинила смъртта на 2500 души след изпускане на метил изоцианат и тази в гр. Базел, Швейцария, довела до катастрофално замърсяване на река Рейн с живак, органофосфатни пестицити и други химикали през ноември 1986 г., стават причина за второто изменение на Севезо Директивата (87/216/ЕЕС, приета на 19 март 1987 г.) и 88/610/ЕЕС, приета на 24 ноември 1988 г.). На 9 декември 1996 г. е приета нова Директива 96/82/ЕС за контрол на риска от големи аварии (Севезо II), а на 16 декември 2003 г. Директива 96/82/ЕС е допълнена с Директива 2003/105/ЕО.

Докато Севезо I насочена към специфични дейности и определен списък с опасни вещества, Севезо II въвежда система за класификация на предприятията въз основа на вида и количествата на наличните в предприятията опасни вещества (токсични, запалими/експлозивни и опасни за околната среда), като определя прагови количества за определени видове, категории и групи вещества. Въз основа на това дали горния или долния праг е превишен, Севезо предприятията се класифицират съответно с нисък или висок рисков потенциал, от което произтичат различни задължения за операторите на тези предприятия.

Севезо Директивата изисква от държавите членки да гарантират, че обхванатите от нейните разпоредби оператори са изготвили и изпълняват политика за предотвратяване на големи аварии в предприятията. Операторите, боравещи с опасни вещества над определени прагове, водещи до класифициране на предприятието/съоръжението с висок рисков потенциал, са длъжни редовно да уведомяват населението, което може да бъде засегнато от авария, да предоставят доклади за безопасност, да осигуряват система за управление на мерките за безопасност, както и вътрешен план на предприятието за действие при извънредни ситуации. Законодателството задължава държавите членки да гарантират наличието на външни аварийни планове за действие при извънредни ситуации за околните на тези предприятия райони и да предвидят мерки за ограничаване на последствията от големи аварии. Устройственото планиране на територията трябва да бъде съобразено с тези цели. През периода 2000—2008 г. броят на докладваните аварии в ЕС е намалял с 10 % въпреки нарасналия брой на предприятията. Това дава основание да се смята, че действащите законодателни актове „Севезо“ са допринесли за снижаване на вероятността от големи аварии при работа с опасни вещества и ограничаване на последствията от такива аварии. Този подход е заимстван в цял свят.

Севезо Директивата обхваща около 10 000 стационарни промишлени обекти на територията на ЕС, в които се използват или съхраняват опасни вещества в значителни количества, предимно в химическата и нефтохимическата промишленост, в складирането, както и в рафинирането на метали. От тях около 4 500 са класифицирани като „предприятия с висок рисков потенциал“, т.е. изискващи по-строги процедури за докладване и контрол, отколкото останалите 5 500 „предприятия с нисък рисков потенциал“. Прилаганият подход се диференцира според нивата на контрол: колкото по-големи са количествата опасни вещества в даден обект, толкова по-строги са нормативните изисквания (предприятията, работещи с по-големи количества, се включват в по-високо ниво на опасност, поради което подлежат на засилен контрол).

Според статистиката на Европейската комисия за 30-годишния срок на действие на директивата са били докладвани 745 аварии. Други 42 аварии са докладвани, но все още не са добавени към обществено достъпната база данни eMARS. Въпреки, че статистиката не е пълна и леснодостъпна, се счита, че 80% от аварията са станали в предприятия, обозначени като „предприятия с висок рисков потенциал“, а останалата част – в предприятия с нисък рисков потенциал. Според горепосочената статистика на Комисията докладваните аварии в тези 5 500 предприятия с по-ниско ниво на опасност са не повече от 5-10 годишно. Тридесет и пет от случаите са докладвани доброволно от държави от ОИСП, които не са членки на ЕС. Броят на докладваните за една година аварии достига своя максимум в периода 1996-2003 г. и оттогава намалява драстично.

През 2008 г. Съветът на Европейския съюз и Европейският парламент приеха Регламент (ЕС) 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси (CLP), чрез който системата на ЕС бе адаптирана към възприетата от ООН нова международна класификация на химикалите (Глобалната хармонизирана система, GHS). Това, от своя страна, наложи адаптирането на Севезо II към новите критерии на CLP и приемането на Директива 2012/18/ЕС (Севезо III) на Европейския Парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета. Настоящата адаптация на Директивата даде възможност за усъвършенстване на други съществени аспекти от директивата, в т.ч. инспекциите на предприятия, публичната информация, както и участието и достъпа до правосъдие.

В директивата са въведени задължения за държавите да разработват планове за действие при извънредни ситуации за районите в близост до промишлени инсталации, в които се борави с опасни вещества в особено големи количества.

Техническата актуализация, която отразява новостите в класификацията на ЕС на химикалите се съпровожда от следните промени:

- Подобрен достъп на гражданите до информация относно рисковете, произтичащи от дейността на съседни промишлени инсталации, както и указания какво да правят в случай на авария; по този начин ще се повишава и доверието в работата на съответните предприятия;
- По-ефективни разпоредби относно участието на заинтересованата общественост в проекти за устройствено планиране на територията във връзка с изграждането или съществени изменения/разширения в промишлени предприятия, които попадат в обхвата на Директивата "Севезо";
- Достъп до правосъдие за гражданите, на които не е бил предоставен подходящ достъп до информация или до участие в процеса на вземане на решение;
- По-строги стандарти за планиране, провеждане и отчитане на инспекции в предприятията с цел да се осигури по-ефективно спазване на правилата за безопасност.

Публичната информация относно рисковете вече трябва да бъде на разположение в електронна форма. Всички обхванати от разпоредбите предприятия ще трябва да предоставят сведения за начина, по който се подава сигнал за тревога, както и указания какво трябва да правят гражданите в случай на голяма авария.

При възникване на авария съответните органи ще трябва да уведомят всички лица, които има вероятност да бъдат засегнати, както и да съобщят какви основни мерки се предприемат за справяне с аварията.

Измененията в нормативните разпоредби относно устройственото планиране на територията са свързани с въвеждането в плановете на подходящо безопасно разстояние между новите съоръжения и инфраструктура и действащите предприятия.

Когато властите и предприятията правят оценка на опасността от големи аварии и предприемат мерки за предотвратяването им, те ще трябва да отчитат по-внимателно вероятността от повишен риск вследствие на близост до други промишлени обекти и потенциалното въздействие върху съседни инсталации (т.нар. „домино ефект“).

Като се има предвид изключително високото ниво на индустриализация в Европейския съюз, Директивата Севезо е допринесла за постигане на ниска честота на големи аварии. Директивата е широко разглежда като отправна точка за политиката на промишлена авария и е модел за подражание за законодателство в много страни по целия свят.

Директивата Севезо е добре интегрирана с други политики на ЕС, като по този начин се избягва двойното регулиране или друга административна тежест. Това включва следните свързани области на политиката:

- Класификация, етикетирание и опаковане на химични вещества (CLP);
- Механизъм за гражданска защита на Съюза;
- Защита на критичната инфраструктура;
- Политика в областта на екологичната отговорност и относно защитата на околната среда чрез наказателното право;

- Безопасност на нефтените и газови дейности в морски райони.

9.1.3. НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Изискванията на Директивата Севезо са транспонирани в българското законодателство в:

- Закона за опазване на околната среда (ЗООС) (Глава седма “Предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване”, Раздел I “Контрол на опасностите от големи аварии”, изм., ДВ, бр. 77 от 2005 г., изм. и доп., бр. 32 от 2012 г., в сила от 1.01.2013 г., отм., нов, бр. 62 от 2015 г., в сила от 14.08.2015 г.),
- Наредбата за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях (ДВ, бр. 5 от 2016 г.), и
- Закона за устройство на територията (Глава седма „Създаване, одобряване и изменение на устройствените планове“, Раздел III и Глава осма „Инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството“, Раздел II, ДВ, бр. 62 от 2015 г.).

Компетентен орган за изпълнение изискванията на ЗООС е Министерството на околната среда и водите съвместно с Министерството на вътрешните работи, Изпълнителна Агенция „Главна инспекция по труда“ и общинската администрация, на чиято територия е разположено предприятието и/или съоръжението. Прилагането на Директивата в същността си е въвеждане на Система за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях.

Приетите в края на 2015 г. и началото на 2016 г. промени в нормативната уредба в България са свързани с транспонирането на Севезо III Директивата и оптимизиране административните процедури с оглед отчитане на натрупания опит и установените слабости, а именно:

- адаптиране на критериите за класификация на предприятия/съоръжения с нисък и висок рисков потенциал с Регламент ЕО № 1272/2008 относно класифицирането, етикетирването и опаковането на вещества и смеси;
- по-широк достъп до документация и участие на обществеността при вземане на решения във връзка с разполагането и експлоатацията на тези предприятия/съоръжения, в т.ч. при процедурите по устройствено планиране на територията;
- намаляване на сроковете за произнасяне по внесените заявления за одобряване на доклади за безопасност и свързаното с това намаляване на инвестиционните разходи;
- въвеждане на по-стриктни разпоредби относно контрола на тези предприятия/съоръжения и външните аварийни планове;
- въвеждане на по-систематичен подход за планиране и провеждане на контролната дейност за ефективно прилагане на правилата за безопасност;
- разработване и внедряване на електронна информационна система с база-данни на предприятията с нисък и висок рисков потенциал;
- съвместяване и координиране на процедурите за контрол на големи аварии с процедурите по ОВОС и с процедурите по издаване и преразглеждане на комплексни разрешителни (КР);
- оптимизиране на административната процедура чрез замяна на съществуващия разрешителен режим към министъра на околната среда и водите за изграждане и експлоатация на нови и експлоатация на съществуващи предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал, с процедура по одобряване на доклади за безопасност и техни актуализации за предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал в Изпълнителната агенция по околна среда, при запазване на високо ниво на защита за околната среда и човешкото здраве от дейността на такива предприятия/съоръжения.

Операторите на предприятия и съоръжения, в които са налични опасни вещества от Приложение № 3 на Закона за опазване на околната среда, са длъжни да извършат класификация на предприятието съобразно въведените критерии и да поддържат в наличност за целите на контрола доклад от извършената класификация. В случаите, когато предприятието/съоръжението се класифицира с нисък или висок рисков потенциал, операторът подава уведомление до Министерство на околната среда и водите за класификацията преди началото на строителните дейности/експлоатацията на съоръженията, с цел валидиране на извършената класификация.

Операторите на предприятия с нисък и висок рисков потенциал разработват и внедряват политика за предотвратяване на големи аварии и система за управление на мерките за безопасност в предприятията. Докладите за политиката за предотвратяване на големи аварии на предприятията с нисък рисков потенциал се внасят от операторите в съответната регионална инспекция по околната среда и водите за одобряване преди началото на строителството/експлоатацията на съоръженията. Операторите на предприятия с висок рисков потенциал представят в за одобряване в Изпълнителната агенция по околна среда доклад за безопасност (ДБ) и вътрешен аварийен план на предприятието преди започване на строителните работи/експлоатацията на съоръженията. Докладът се оценява и одобрява с решение на Изпълнителния директор на ИАОС след съгласуване с компетентните ведомства Министерство на вътрешните работи, Министерство на здравеопазването, Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ към Министерството на труда и социалната политика. При планиране на значителни за аварийната безопасност промени в предприятието се изготвя актуализиран ДБ и/или АП, който подлежи на оценка и одобряване преди осъществяване на промените.

✓ *Закон за опазване на околната среда (ЗООС)*

Съгласно разпоредбите на глава седма, раздел I на закона, всеки оператор на ново или на съществуващо предприятие и/или съоръжение, в което са налични опасни вещества по приложение 3 на ЗООС, е длъжен да извърши класификация на предприятието и/или съоръжението в съответствие с въведените в приложението критерии и да документира извършената класификация. От операторът на предприятие с нисък или висок рисков потенциал се изисква да предприема мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях за човешкото здраве и околната среда. Тези мерки се отчитат при устройственото планиране на територията и планирането на защитата на населението и околната среда.

С промените в ЗООС и в Закона за устройство на територията се предвижда при устройственото планиране на територията да се осъществява контрол на разположението на нови предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал; изменения в предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал; планирането на нови строежи, включително изграждането на транспортни пътища, жилищни райони, обекти с обществено предназначение в близост до съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, където разполагането или нови строежи може да бъде източник или да повиши опасностите или последствията от възникване на голяма авария в тези предприятия/съоръжения. Контролът при устройственото планиране се осъществява при: одобряване на инвестиционни предложения по реда на глава шеста от ЗООС и/или разрешаване на строителството по реда на глава осма, раздел II от Закона за устройство на територията; одобряване на доклади за безопасност за изграждане и/или експлоатация на нови или изменения на съществуващи предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал

или на части от тях; съгласуване на устройствени планове и техни изменения при планиране на такива строежи, в т.ч. устройствени планове на общините и подробни устройствени планове за поземлени имоти, на чиято територия се разполагат предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал.

Чрез контролът при устройственото планиране се осигурява: поддържане на безопасни разстояния на предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал до жилищни райони, обекти и площи с обществено предназначение, зрелища за отдих и където е възможно, големи транспортни пътища; поддържане на безопасни разстояния на предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал или други подходящи мерки до райони с особена природозащитна чувствителност или интерес и обекти на културно-историческото наследство в околностите на предприятия, когато е целесъобразно, с цел тяхното опазване; предприемане на допълнителни технически мерки за ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда в случай на съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал.

За целите на устройственото планиране операторът на предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал предоставя на съответния компетентен орган по глава осма, раздел II от Закона за устройство на територията пълна информация относно рисковете за човешкото здраве и околната среда, произтичащи от наличието на опасни вещества по приложение № 3 от ЗООС в това предприятие и/или съоръжение и за мерките за предотвратяване на големи аварии с тези вещества и за ограничаване на последствията от тях. Операторът на предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал предоставя тази информация при поискване от съответния компетентен орган.

В случаите, когато за обектите следва да се извършат екологична оценка на устройствен план или оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения за строителство, които попадат в обхвата на глава шеста от ЗООС, информацията за предприятията се предоставя на най-ранен етап за целите на консултациите със засегнатата общественост.

При издаване на решения за одобряване на доклади за безопасност по реда на ЗООС или на решения за одобряване на устройствени планове по реда на Закона за устройство на територията, в които се предвижда изграждане и експлоатация на предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, съответният компетентен орган взема предвид становищата относно идентифицираните рискове от големи аварии в предприятията/ съоръженията, получени съответно при обществения достъп по документацията по реда на ЗООС.

Изисквания на ЗООС към предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал:

1. предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал се въвежда в експлоатация след представяне на пълен доклад за политиката за предотвратяване на големи аварии (ДППГА) в съответствие с изискванията за обхват и съдържание, определени с наредбата към закона, в който се удостоверява, че операторът е предвидил всички необходими мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях;

2. операторът на предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал е длъжен да преразглежда ППГА и системата за управление на мерките за безопасност и при необходимост да актуализира ДППГА, както следва:

- на подходящи интервали не по-дълги от 5 години;
- при значително увеличаване или намаляване на количествата на опасните вещества в предприятието и/или съоръжението;

- при изменение в предприятието и/или съоръжението или промени в даден процес или в естеството, физичната форма или количеството на опасните вещества, които биха могли да имат значителни последици за опасностите от големи аварии или могат да доведат до класифициране на предприятието и/или съоръжението в предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал;
- след възникване на голяма авария в предприятието и/или съоръжението; по своя инициатива или при поискване от директора на РИОСВ, при найичие на нови данни или научна информация за безопасната експлоатация на предприятието и/или съоръжението и/или в резултат на контрола.

Изисквания на ЗООС към предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал:

Операторът на предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал е длъжен да разработи и прилага: доклад за безопасност, доклад за политиката за предотвратяване на големи аварии и вътрешен аварийен план на предприятието.

С доклада за безопасност операторът на предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал е длъжен да удостовери, че:

- ✓ политиката за предотвратяване на големи аварии и съответната система за управление на мерките за безопасност, необходима за нейното прилагане, са въведени в действие;
- ✓ опасностите от големи аварии и възможните сценарии за големи аварии са идентифицирани и се предприемат всички необходими мерки за предотвратяване на такива аварии и за ограничаване на последициите от тях за човешкото здраве и за околната среда;
- ✓ осигурява високо ниво на безопасност и сигурност в модела, конструкцията, действието и поддръжката на всяко съоръжение, включително складово съоръжение, оборудване и инфраструктура, свързана с действието му, които имат връзка с опасностите от големи аварии вътре в предприятието;
- ✓ е изготвен вътрешен аварийен план на предприятието;
- ✓ е предоставена необходимата информация за изготвяне на външен аварийен план на предприятието/съоръжението на кмета на съответната община, на чиято територия се намира предприятието и/или съоръжението;
- ✓ е предоставена достатъчно информация за вземане на решения от компетентните органи по глава шеста и по ЗУТ относно разполагането на нови дейности или строежи около предприятието и/или съоръжението.

Обхват на нормативната база

Предотвратяване на големи аварии е превантивен инструмент за намаляването на вероятността и последициите от големи аварии при работа с определени опасни вещества с цел защита живота и здравето на хората и околната среда.

С цел предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последициите от тях за живота и здравето на хората и за околната среда, всеки оператор на ново или на съществуващо предприятие и/или съоръжение, в което са налични опасни вещества от приложение № 3 на ЗООС, е длъжен да извърши класификация на предприятието и/или съоръжението в съответствие с критериите от приложение № 3 на ЗООС и да документира извършената класификация.

„Наличие на опасни вещества“ — е действителното или предполагаемото наличие на опасни вещества в предприятието/съоръжението или на опасни вещества, за които с основание може да се предположи, че ще се образуват при загубата на контрол върху процесите, включително

дейностите по складиране в някое от съоръженията в предприятието, в количества, равни или надвишаващи праговете количества от част 1 или част 2 от приложение № 3.

„*Предприятие/съоръжение с нисък рисков потенциал*“ — е предприятие/съоръжение, в което има опасни вещества в количества, равни или надвишаващи количествата, посочени в приложение № 3, част 1, колона 2, или част 2, колона 2, но по-малки от количествата, посочени в приложение № 3, част 1, колона 3, или част 2, колона 3, когато е приложимо, като се използва правилото за сумиране, посочено в забележка 4 от приложение № 3.

„*Предприятие/съоръжение с висок рисков потенциал*“ — е предприятие, в което има опасни вещества в количества, равни или надвишаващи количествата, посочени в приложение № 3, част 1, колона 3, или част 2, колона 3, когато е приложимо, като се използва правилото за сумиране, посочено в забележка 4 от приложение № 3.

В случаите, когато предприятието и/или съоръжението се класифицира като предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал или с висок рисков потенциал, операторът е длъжен да подаде до министъра на околната среда и водите уведомление за извършената класификация.

Уведомлението за класификация на предприятието и/или съоръжението съдържа следната задължителна информация:

1. името и/или търговското наименование, идентификационния номер на оператора и пълния адрес на предприятието и/или съоръжението;
2. седалището на оператора и пълния му адрес;
3. името и длъжността на лицето, отговорно за предприятието, ако е различно от това по т. 1;
4. опасните вещества и категорията(ите) на опасност на съответните вещества или на веществата, за които има вероятност да са налични в предприятието и/или съоръжението;
5. количеството и физичната форма на опасните вещества и на съответните вещества в предприятието и/или съоръжението;
6. дейността или планираната дейност на съоръжението(ята), включително съоръжението(ята) за складиране;
7. описание на околната среда, заобикаляща предприятието и/или съоръжението и факторите, които могат да причинят голяма авария или да влошат последствията от нея, включително, когато е достъпна, информация за съседни предприятия, както и за обекти, райони и строежи, които не попадат в обхвата на този раздел, но могат да бъдат източник на или да увеличат риска или последствията от голяма авария и ефекта на доминото;
8. допълнителна информация относно предприятието/съоръжението за целите на докладването по чл. 111, ал. 1, т. 4 от ЗООС.

Формата на уведомлението за класификация на предприятието и/или съоръжението е определена в Приложение № 1 на Наредбата.

Уведомлението за класификация се внася от оператора на предприятие и/или съоръжение класифицирано с нисък или висок рисков потенциал до министъра на околната среда и водите.

Операторът на ново предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал подава уведомлението за класификация и всяка негова актуализация:

1. преди подаване на заявление за съгласуване и одобряване на инвестиционния проект по реда на глава осма, раздел II от Закона за устройство на територията или преди изменения в предприятието и/или съоръжението, които водят до промяна в списъка на опасните вещества;

2. за предприятия и/или съоръжения, които попадат в обхвата на приложение № 1 или № 2 - до съответния компетентен орган по глава шеста, раздел III едновременно с информирането по чл. 95, ал. 1 от ЗООС, когато информацията, която се изисква като съдържание в уведомлението за класификация е налична на този етап.

Операторът на предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал е длъжен да подаде до министъра на околната среда и водите уведомление за класификация в следните случаи:

1. преди всяко изменение, което води до промяна в списъка на опасните вещества от част 1 и/или 2 на приложение № 3 на ЗООС, налични в предприятието и/или съоръжението;

2. преди всяко значително увеличаване или намаляване на количеството или значително изменение в естеството или физичната форма на дадено опасно вещество, което е налично в предприятието и/или съоръжението, както е посочено в уведомлението за класификация или преди всяко значително изменение в процесите на употребата му;

3. преди всяко изменение на предприятие и/или съоръжение, попадащо в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС, което би могло да има значителни последици върху опасностите от големи аварии;

4. след окончателно закриване или извеждане от експлоатация на предприятието/съоръжението, попадащо в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС;

5. след промяна в информацията, представена от оператора с уведомлението за класификация относно името и/или търговското наименование на оператора и пълния адрес на предприятието и/или съоръжението, седалището на оператора или пълния му адрес и/или името и длъжността на лицето, което е отговорно за предприятието и/или съоръжението, ако е различно от това на оператора.

Изискванията на глава седма, раздел I на ЗООС и Наредбата не се прилагат за:

1. предприятия и/или съоръжения, в т.ч. складови съоръжения, в които:

а) функциите на оператор се изпълняват от Министерство на отбраната или друго юридическо лице от въоръжените сили на Република България съгласно Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България;

б) се извършват дейности с опасни вещества, предоставят услуги и/или се произвежда военна продукция за целите на отбраната и сигурността на страната, които попадат под разпоредбите на Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия и/или представляват специални обекти, свързани с отбраната и сигурността на страната по смисъла на § 5, т. 63 от Допълнителните разпоредби на Закона за устройство на територията (ЗУТ);

2. опасности, създавани от йонизираща радиация, предизвикана от вещества;

3. превоз на опасни вещества и пряко свързано с него междинно временно складиране по време на превоз по пътища, железопътни линии, вътрешни водни пътища, море или въздух извън територията на предприятията, които попадат в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС, включително товарене, разтоварване и/или превоз до или от друго превозно средство на докове, кейове или разпределителни станции;

4. превоз на опасни вещества по тръбопроводи, включително съответните помпени/компресорни станции извън предприятията, които попадат в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС;

5. експлоатация, по-специално проучване, добив или преработка на минерали в мините и кариерите, включително чрез сондажни кладенци, с изключение на:

а) съхранение на газ в подземни депа на сушата в геоложки формации, водоносни хоризонти, солни каверни и изоставени мини;

б) химическа и термична преработка и свързано с тези операции съхранение, които включват опасни вещества;

в) действащи съоръжения за обезвреждане на миннодобивни отпадъци, включително хвостохранилища или шламохранилища, съдържащи опасни вещества.

6. проучване и експлоатация в морски райони на минерали, включително въгледороди;

7. съхранение на газ в подземни депа в морето, което включва депа изключително за съхранение и депа, където се извършва и проучване и експлоатация на минерали, включително въгледороди;

8. депа за отпадъци, включително за подземно съхранение на отпадъци, с изключение на:

а) химическа и термична преработка и свързаното с тези операции съхранение, които включват опасни вещества;

б) действащи съоръжения за обезвреждане на миннодобивни отпадъци, включително хвостохранилища или шламохранилища, съдържащи опасни вещества;

в) площадки, използвани за съхранение на метален живак в съответствие с чл. 3, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) 1102/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак.

Във връзка с транспониране на изискванията на Директива Севезо III в националното законодателство за операторите бяха определени следните преходни периоди:

- ✓ Операторите на съществуващи предприятия и/или съоръжения са длъжни да подадат уведомлението за класификация по чл. 103, ал. 2 от ЗООС в срок до 1 юни 2016 г.
- ✓ Операторите на съществуващи предприятия и/или съоръжения, класифицирани с нисък рисков потенциал разработват ППГА и осигуряват нейното правилно прилагане посредством подходящи средства, структури и система за управление на мерките за безопасност (СУМБ), която се изготвя като ДППГА, в която е изложена съответната ППГА и СУМБ.
- ✓ Операторите на съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък рисков потенциал подават ДППГА (чл. 105, ал. 1, т. 5 от ЗООС) в срок до 1 юни 2016 г. до директора на РИОСВ, на чиято територия се намира предприятието и/или съоръжението и всяка негова актуализация.
- ✓ Операторите на съществуващи предприятия и/или съоръжения, класифицирани с висок рисков потенциал разработват и прилагат доклад за безопасност (ДБ), ДППГА и вътрешен аварийен план (АП) на предприятието.
- ✓ Операторите на съществуващи предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал подават ДБ, ДППГА и АП (чл. 107, ал. 1 от ЗООС) в срок до 1 юни 2016 г. до изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по околна среда и всяка тяхна актуализация.

Гореописаните срокове не са приложими, в случаите, когато операторите вече са изготвили изискуемите документи и са ги внесли до съответния компетентен орган преди 1 юни 2015 г., и информацията, съдържаща се в тях е актуална и е в съответствие с изискванията на глава седма, раздел I от ЗООС и Наредбата.

Във връзка с тези преходни периоди, беше изготвен и публикуван на интернет страницата на министерството, график за подаване на изискуемите документи по глава седма, раздел I от ЗООС.

Издадените до влизането в сила на измененията на ЗООС, разрешителни по чл. 104, ал. 1 запазват действието си при спазване на условията за разрешаване, при които са издадени, до подаване на заявление за одобряване на актуализиран ДБ на предприятието/съоръжението в съответствие с чл. 116ж на ЗООС. Започналите до влизането в сила на измененията на ЗООС процедури за издаване и преразглеждане на разрешителни по чл. 104, ал. 1 се довършват по досегашния ред на ЗООС и Наредбата.

Операторът на ново предприятие и/или съоръжение с нисък рисков потенциал изготвя и подава ДППГА и всяка негова актуализация до директора на РИОСВ, на чиято територия се намира предприятието/съоръжението, в срок до 3 месеца преди въвеждане в експлоатация на предприятието/съоръжението или преди изменения в него, които водят до промяна в списъка на опасните вещества.

Изграждането и експлоатацията на ново и експлоатацията на съществуващо предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал или на части от него се извършва след издаване на решение от компетентния орган по чл. 110, ал. 1 на ЗООС за одобряване на ДБ по чл. 107, ал. 1, т. 1 на ЗООС при условията и по реда на глава седма, раздел I на ЗООС. Тези разпоредби се прилагат и за планирани изменения/разширения в съществуващи предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал.

Решението за одобряване на ДБ е задължително за издаване на разрешение за строеж на предприятието и/или съоръжението по реда на ЗУТ, с изключение на случаите, за които се допуска за предприятия/съоръжения, както и планирани изменения/разширения в тях, за които е приключила съответната процедура по оценка на въздействие върху околната среда (ОВОС) по реда на глава шеста, раздел III с постановяване на решение, с което е одобрено безопасно местоположение и разстояния в съответствие с чл. 99б от ЗООС.

Операторът на ново предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал подава до изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по околна среда заявление за одобряване на доклада за безопасност, не по-късно от 6 месеца преди подаване на заявление за издаване на разрешение за строеж по реда на ЗУТ или преди изменения, водещи до промяна в списъка на опасните вещества. Към заявлението операторът прилага следните документи: ДБ, ДППГА, вътрешен АП на предприятието и удостоверяване на случаите по чл. 109, ал. 1 или 4 от ЗООС:

- ❖ копие на становище от съответния компетентен орган по глава шеста, раздел III на ЗООС, че планираното изменение/разширение на предприятието/съоръжението или на части от него не е предмет на процедура по ОВОС съгласно глава шеста, раздел III на ЗООС, или
- ❖ копие на влязло в сила решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС с мотиви за одобряване на разположението и потвърждаване на безопасните разстояния за предприятието/съоръжението съгласно чл. 99б, ал. 4 от ЗООС с данни за вида и количеството на опасните вещества от приложение № 3 на ЗООС и дейностите и съоръженията, в които ще са налични тези вещества, или
- ❖ копие на влязло в сила решение по ОВОС за одобряване на инвестиционното предложение с мотиви за одобряване на разположението и потвърждаване на безопасните разстояния до предприятието/съоръжението съгласно чл. 99б, ал. 4 от ЗООС с данни за вида и количеството на опасните вещества от приложение № 3 на ЗООС и дейностите и съоръженията, в които ще са налични тези вещества

Формата и съдържанието на изискуемите документи по глава седма, раздел I на ЗООС (ДБ, ДППГА, АП) за предприятия и/или съоръжения, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал са определени в Наредбата.

9.2. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ ПО ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ГОЛЕМИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Министърът на околната среда и водите осъществява контрол върху изпълнението на задълженията на операторите на предприятия и/или съоръжения, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал в съответствие с чл. 103, ал. 2 от ЗООС. Контролът се извършва чрез съвместни проверки от определени със заповед на министъра на околната среда и водите комисии, съставени от оправомощени представители на териториалните и регионалните структури на Министерството на околната среда и водите (МОСВ), МВР, Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ и кметовете на общините. Комисиите провеждат планиран и систематичен контрол на използваните в предприятията/съоръженията системи от техническо, организационно или управленско естество с цел да се гарантира, че операторът може да удостовери, че прилага подходящите мерки при различните дейности на предприятието за предотвратяване на големи аварии и е осигурил подходящи средства за ограничаване на последствията от големи аварии във и извън обекта;

Комисиите имат право да изискват необходимите данни, в т.ч. да възлагат пробонабиране и изпитване на проби от акредитирани лаборатории и да събират необходимата информация за установяване на съответствието с изискванията на глава седма, раздел I и на наредбата, както и сведения, справки и обяснение от проверяваните лица и от трети лица, свързани с осъществяване на контролираната дейност, за да се даде възможност:

- ✓ да се оценят вероятностите за възникване на голяма авария;
- ✓ да се определи размерът на възможното увеличаване на вероятността или усложняване на обстоятелствата при възникването на голяма авария;
- ✓ за разработване на външен аварийен план;
- ✓ да се идентифицират веществата, които поради физичната си форма, конкретните условия на употреба и/или местоположението на предприятието/съоръжението могат да породят необходимост от допълнително преразглеждане и актуализация на разработените мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаване на последствията от тях.

Операторът на предприятието и/или съоръжението е длъжен да осигурява на представителите на контролната комисия необходимото съдействие за изпълнението на всички проверки на предприятието и/или съоръжението, вземане на проби и събиране на необходимата информация за изпълнение на задълженията им по този закон.

При възникване на голяма авария операторът на предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал незабавно уведомява съответния оперативен център на Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" и кмета на непосредствено застрашената община по реда на Закона за защита при бедствия, както и директора на РИОСВ, на чиято територия се намира предприятието/съоръжението, и пристъпва към изпълнение на вътрешния аварийен план на предприятието. При възникване на голяма авария операторът веднага след констатиране на събитието или не по-късно от 30 дни от неговото възникване представя на министъра на околната среда и водите информацията относно:

- ✓ обстоятелствата по възникването на аварията;
- ✓ опасните вещества, предизвикали възникването на аварията или утежняващи последствията от нея;
- ✓ наличните данни, позволяващи да се оценят последствията от аварията за здравето на хората и за околната среда;

- ✓ предприетите действия непосредствено след възникване на аварията;
- ✓ предвидените мерки за предотвратяване на повторно възникване на авария;
- ✓ предвидените мерки за ограничаване на средносрочните и дългосрочните последиствия от аварията;
- ✓ подробен анализ на мащабите на аварията.

Министърът на околната среда и водите:

- ✓ валидира извършената от операторите класификация на предприятия и/или съоръжения с нисък и висок рисков потенциал;
- ✓ уведомява потенциално засегнатите държави и предоставя информация в съответствие с изискванията на Конвенцията за трансграничните въздействия на промишлените аварии, подписана на 17 март 1992 г. в Хелзинки (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 28 от 1995 г.), когато в предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал съществува опасност от възникване на голяма авария с трансгранично въздействие;
- ✓ при възникване на голяма авария, която отговаря на критериите за докладване по приложение № 5 от ЗООС, докладва информацията по чл. 116г, ал. 2 и 3 от ЗООС, представена от оператора на предприятие/съоръжение с нисък или висок рисков потенциал, на чиято територия е възникнала аварията, към електронната база данни на Европейската комисия (e-MARS);
- ✓ въз основа на получените уведомления за класификация по чл. 103, ал. 2 от ЗООС докладва информация за предприятията/съоръженията с нисък и висок рисков потенциал към електронната база данни на Европейската комисия (e-SPIRS);
- ✓ информира Европейската комисия за името и адреса на всеки орган, който притежава съответната информация за големи аварии и може да консултира компетентните органи на другите държави членки, които предприемат действия в случай на такава авария;
- ✓ води публичен електронен регистър на предприятията и съоръженията с нисък и висок рисков потенциал.

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА (ИАОС)

Изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по околна среда е компетентен орган за издаване на решения и прекратяване действието на решения по чл. 116 при условията и по реда на глава седма, раздел I на ЗООС и поддържа архив на издадените актове. ИАОС може и с мотивирано решение да прекрати действието на издаденото решение по чл. 116, ал. 1, т. 1 от ЗООС след получаване на информация от министъра на околната среда и водите или оправомощено от него длъжностно лице при представяне на актуализирано уведомление по чл. 103, ал. 2 от ЗООС.

Изпълнителният Директор на Изпълнителната агенция по околна среда при условията и по реда на ЗООС одобрява с решение доклада за безопасност за изграждането и експлоатацията на ново и експлоатацията на съществуващо предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал или на части от от него. Изискването се прилага и за планирани изменения/разширения в съществуващи предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал. Решението е задължително за издаване на разрешение за строеж на предприятието и/или съоръжението по реда на ЗУТ. Изключение се допуска за предприятия/съоръжения, както и планирани изменения/разширения в тях, за които е приключила съответната процедура по ОВОС по реда на глава шеста, раздел III от ЗООС с постановяване на решение, с което се одобрява местоположението и се потвърждават безопасните разстояния.

РЕГИОНАЛНИ ИНСПЕКЦИИ ПО ОКОЛНА СРЕДА И ВОДИ

Директорът на РИОСВ или оправомощено от него длъжностно лице в 14-дневен срок от получаване на ДППГА потвърждава пълнотата и съответствието на доклада с изискванията на наредбата по чл. 103, ал. 9 или уведомява писмено оператора за допуснатите грешки и непълноти във формата и съдържанието на ДППГА и определя срок до един месец за отстраняването им. При необходимост директорът на РИОСВ може да изиска становище от органите по чл. 157а, ал. 2 относно пълнотата и съответствието на ДППГА.

РИОСВ извършват контрол по реда на чл. 157а и 157б от ЗООС на оператори на предприятия/съоръжения с висок и нисък рисков потенциал. Контролът се извършва чрез съвместни проверки от определени със заповед на министъра на околната среда и водите комисии, съставени от оправомощени представители на териториалните и регионалните структури на Министерството на околната среда и водите, Министерството на вътрешните работи, Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда" и кметовете на общините.

Честотата на проверките се определя въз основа на системна оценка на опасностите в съответните предприятия/съоръжения и е най-малко веднъж годишно за предприятия и съоръжения с висок рисков потенциал и най-малко веднъж на три години за предприятия и съоръжения с нисък рисков потенциал.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ „ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА“, КМЕТОВЕТЕ НА ОБЩИНИ

МЗ, МВР, ИА ГИТ, РИОСВ и кметовете на общини на чиято територия се намира предприятието съгласуват заявлението за одобряване на доклад за безопасност заедно със следните документи приложение към него: доклад за безопасност, доклад за политиката за предотвратяване на големи аварии; вътрешен аварийен план на предприятието; документи за удостоверяване на случаите по чл. 109, ал. 1 или 4.

Кметът на община, на чиято територия се намира предприятие и/или съоръжение с висок рисков потенциал, е длъжен да изготви и да осигури изпълнението на външен аварийен план на това предприятие/съоръжение, с описание на мерките, които трябва да бъдат предприети извън територията на предприятието/съоръжението. Външният аварийен план се изготвя като част от общинския план за защита при бедствия по Закона за защита при бедствия. Всеки кмет на община, изготвил външен аварийен план, е длъжен на подходящи интервали не по-дълги от три години, да преразглежда, проверява и когато е необходимо, да актуализира външния аварийен план като отчита промените, които са настъпили в предприятието или съответните спасителни служби по Закона за защита при бедствия, новите технически познания, както и познанията относно реагирането при големи аварии. Кметът периодично да организира и провежда тренировки и учения по плана.

Кметовете на общини на чиято територия се намират предприятия и/или съоръжение с висок рисков потенциал - ежегодно до 31 януари, представят на директорите на съответните РИОСВ информация относно проведени тренировки и учения на външните аварийни планове.

Министерство на вътрешните работи, Изпълнителна Агенция Главна инспекция по труда, кметовете на общини участват в контролната дейност по чл. 157а, ал. 2 от ЗООС, заедно с РИОСВ, на чиято територия се намира даденото предприятие.

9.3. ПРИМЕРИ ЗА ВЪЗНИКНАЛИ ПРОМИШЛЕНИ АВАРИИ С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

В Таблица 9-2 са посочени възникнали в страната големи аварии с опасни химични вещества за периода 2010 – 2014 г.

Таблица 9- 2: Примери за големи аварии с опасни химични вещества в страната за периода 2010 – 2014 г.

Дата на аварията	Местонахождение	Вид на аварията	Химични вещества	Брой на: С-смъртните случаи, Р- ранени, Е- евакуирани	Замърсяване на околната среда
2010 г.	с. Горни Лом	Голяма авария в Завод „Миджур“, с. Горни Лом, оператор „Видекс“ АД (предприятие с висок рисков потенциал) за утилизация на боеприпаси	Експлозивни (тринитро толуен и амониев нитрат)	С – 1 Р – 6 Е- 0	Не е установено замърсяване на почвите и водите с опасни вещества.
05.06.2012 г.	гр. Стралджа, област Ямбол	Голяма авария в „Производствено-складова база за боеприпаси - Стралджа Мараш” (предприятие с висок рисков потенциал)	Експлозивни - боеприпаси	С – 3 Р – 18 Е- голям брой	Не е установено замърсяване на почвите и водите с опасни вещества.
28.02.2014 г	гр. Мъглиж	Голяма авария в цех „Барутно производство“ на Завод-4, гр. Мъглиж, с оператор „Арсенал“ АД, гр.Казанлък (предприятие с нисък рисков потенциал)	експлозивни	С – 1 Р – -0 Е- 1	Не е установено замърсяване на почвите и водите с опасни вещества.
01.10.2014 г	с. Горни Лом	Голяма авария в Завод „Миджур“, с. Горни Лом, оператор „Видекс“ АД (предприятие с висок рисков потенциал) за утилизация на боеприпаси	Експлозивни (тринитро толуен и амониев нитрат))	С- 14 Р - десетки Е- голям брой	Не е установено замърсяване на почвите и водите с опасни вещества.

Предвид горепосочените големи аварии може да се направи заключението колко важно е задължението на операторите да изпълняват изискванията на Глава 7, Раздел 1 от ЗООС и Наредбата. Много важно е операторите на предприятия с висок и нисък рисков потенциал да изпълняват разработените управленски, организационни и технически мерки от доклада за политиката за предотвратяване на големи аварии, доклада за безопасност и аварийния план на предприятието, с което се осигурява високо ниво на защита на околната среда и здравето на хората от възникването на големи аварии при работа с опасни вещества.

9.4. ПОСЛЕДВАЩИ МЕРКИ СЛЕД ИНЦИДЕНТИ/АВАРИИ ХИМИКАЛИ И ОЦЕНКА, АНАЛИЗ НА РИСКА

В Националната програма за защита при бедствия е направен анализ възможността за възникване на авария с опасни химични вещества. Инциденти, свързани с използване на опасни химични вещества, биха могли да възникнат в резултат на:

- ✓ технологични аварии във фирми, работещи с опасни химични вещества от фармацевтичната, химическата, металургичната и текстилната промишленост;
- ✓ пропуски в контрола и организацията на дейностите в обекти, осъществяващи дейности по утилизация на боеприпаси и взривни вещества;
- ✓ превоз на опасни химични вещества, които при катастрофа създават условия за замърсяване на околната среда и са заплаха за живота и здравето на населението;
- ✓ прекъсване на преминаващи през страната продуктопроводи, нефтопроводи и газопроводи, които заедно с компресорните станции и подземно газово хранилище „Чирен”, собственост на „Бултрансгаз” ЕАД, са потенциални пожаро- и взривоопасни обекти;
- ✓ разпиляване на пестициди и пробиви в стените на сгуроотвали и хвостохранилища в някои големи промишлени обекти;
- ✓ нефтени разливи по река Дунав и в Черно море;
- ✓ осъществяване на терористичен акт с разпръскване на опасни вещества.

Потенциална опасност от възникване на големи аварии представляват хранилищата за нефтопродукти, втечнени и компресирани въгледородни газове и компресорните станции за природен газ и други технологични газове, които могат да доведат до възникване на експлозии и пожари.

Големите промишлени аварии често имат тежки последствия върху населението и околната среда, освен това, въздействието може да има трансграничен ефект. Това подчертава необходимостта от осигуряване на предприемането на подходящи превантивни действия за осигуряване на високо ниво на защита в Република България за населението и околната среда. Оценката на риска от големи аварии с опасни вещества и идентифицирането и прилагането на мерки за предотвратяване на големи аварии и ограничаването на последствията от тях, се извършва от операторите на тези предприятия и/или съоръжения. Рискът от големи аварии би могъл да се увеличи и поради вероятността от природни бедствия, на територията, на която са разположени промишлените предприятия. Това се разглежда от операторите при оценката на опасностите от големи аварии и разглеждането на възможните сценарии за възникване на големи аварии.

Операторите на предприятия и съоръжения, класифицирани с нисък и висок рисков потенциал разработват политика за предотвратяване на големи аварии и мерки за осигуряване на пожарна и аварийна безопасност. Обектите подлежат на ежегоден контрол (висок рисков потенциал) на комплексни проверки от страна на комисията по чл. 157а от ЗООС по отношение на изпълнение на управленските, организационните и техническите мерки за осигуряване на пожарна и аварийна безопасност, насочени към предотвратяване на големи аварии и ограничаването на последствията от тях.

При възникване на голяма авария операторът веднага след констатиране на събитието или не по-късно от 30 дни от неговото възникване представя на министъра на околната среда и водите информация относно (чл. 116г, ал. 2 от ЗООС) :

1. обстоятелствата по възникването на аварията;
2. опасните вещества, предизвикали възникването на аварията или утежняващи последствията от нея;
3. наличните данни, позволяващи да се оценят последствията от аварията за здравето на хората и за околната среда;
4. предприетите действия непосредствено след възникване на аварията;

5. предвидените мерки за предотвратяване на повторно възникване на авария;
6. предвидените мерки за ограничаване на средносрочните и дългосрочните последици от аварията;
7. подробен анализ на мащабите на аварията съгласно критериите по приложение № 5.

Операторът е длъжен да актуализира информацията и да я предостави на министъра при получаване на **нови данни**, свързани с **причините за възникването на аварията и последиците от нея**, ако по-нататъшното разследване разкрие допълнителни факти, които променят получената информация или направените изводи.

По-важните мерки, които следва да се предприемат в отговор на промишлената авария са:

- ✓ Непосредствената евакуацията на засегнатото и потенциално засегнатото население е от съществено значение. По време на аварията е необходимо да бъдат включени информационните оповестителни системи;
- ✓ Бърза реакция на здравните заведения;
- ✓ Необходима е незабавна технологична оценка за определяне на съществуващите и потенциалните ефекти, включително и широко разпространяване на замърсяването на околната среда;
- ✓ Да се идентифицира незабавно първоначалната причина за събитието и тя да се контролира; трябва да се избегне повторен сценарий;
- ✓ Вторичните ефекти трябва да бъдат сведени до минимум, въз основа на ефективна координация на съответните органи;
- ✓ Здравния сектор и противопожарните и спасителните служби в частност могат да изискват незабавно допълнителна подкрепа. Потенциални ресурси за подкрепа следва да бъдат ключов елемент в планирането за извънредни ситуации на местно и национално ниво.

Факторите, които се вземат предвид при възстановяване:

- ✓ Евакуираното население трябва да е наясно с рисковете, до овладяване и достигане на безопасна ситуация.
- ✓ Има инциденти, при които за населението е невъзможно да се върне по домовете и в този случай трябва да се осигурят подходящи алтернативи за него;
- ✓ От съществено значение е да се извърши оценка на по-дългосрочни въздействия върху околната среда, ефектите върху дивата природа, животни, растения и почвените води.

По отношение на отговорността за щети, нанесени на околната среда в случаи на възникване на инциденти, свързани със замърсяване на околната среда, се прилага Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети, обн., ДВ, бр. 43 от 29.04.2008 г., посл. изм. и доп., бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г.

9.5. КОМЕНТАРИ И АНАЛИЗИ

Един от идентифицираните проблеми е липсата на база данни за промишлените дейности, които представляват риск за промишлени аварии, причинени от опасни химични вещества. В тази връзка би било полезно изготвянето на списък на промишлени дейности, които съдържат опасни вещества.

Повишаване на капацитета на компетентните органи на национално, регионално и местно ниво за идентифициране и оценка на докладите за безопасност на промишлени дейности, които представляват риск за промишлени аварии, дължащи се на опасни вещества е необходимо изискване.

Съществува и необходимост от повишаване на информираността на населението по отношение на риска от промишлени аварии.

Необходимо е и актуализиране на доклада за безопасност, на ДППГА, на вътрешен аварийен план на предприятията и външен аварийен план, както и ефективен контрол – превантивен, текущ и последващ контрол.

ГЛАВА 10: ИНФОРМИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ И ОБЩЕСТВЕННОСТТА; ОБУЧЕНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ НА ЦЕЛЕВИ ГРУПИ И ПРОФЕСИОНАЛИСТИ

Цел на Глава 10

Да се направи преглед на наличните механизми за осигуряване на информация за работниците и обществеността по отношение на потенциалните рискове свързани с химикалите и капацитета за обучение и образование на целеви групи, имащи отношение към химикалите.

10.1. ИНФОРМИРАНОСТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ХИМИЧНАТА БЕЗОПАСНОСТ

В тази глава се прави преглед на наличните механизми, предоставящи възможност за достъп до информация на работниците и обществеността относно потенциалните рискове, свързани с производството, вноса, износа, употребата и обезвреждането на химичните вещества и смеси. Обобщени са законовата рамка, програмите, политиките и свързаните с тях дейности по отношение на:

- ✓ Предоставяне на необходимата информация на работниците и служителите за рисковете за здравето им и тяхната безопасност, както и мерките, които се предприемат за намаляване риска при работа с химични вещества и смеси
- ✓ Предоставяне на информация на обществеността за рисковете за човешкото здраве и околната среда от въздействието на химичните вещества и смеси, както и за мерките, които трябва да се предприемат за защита на хората от хронична или остра експозиция на опасни химични вещества и смеси.
- ✓ Повишаване на степента на информираност и обучение на обществеността за ефективно участие в националните екологични инициативи.

10.1.1. ИНФОРМИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА РИСКА ПРИ РАБОТА С ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Усилията за гарантиране опазването на околната среда и устойчивото развитие в България изискват една информирана общественост. Тъй като редица химикали се употребяват във всекидневния живот, в училище, в къщи, на работното място, тези химикали могат да имат отрицателни ефекти върху човешкото здраве и околната среда ако не се използват правилно (например, лекарства, детергенти, козметика, бои, пластмаси, синтетични бои, батерии, пестициди, биоциди и др.). Всеки гражданин трябва да бъдат добре информиран за рискове от употреба на химикалите, за да бъде в състояние да разбере рисковете за околната среда и здравето.

Необходима е обществена ангажираност в планирането, вземането на решения и прилагане на политики в областта на околната среда и човешкото здраве.

МОСВ провежда национални кампании за информиране на обществеността по такива въпроси като използването на безоловен бензин, Европейския ден без автомобили, изменение на климата и озono-разрушаващите вещества, намаляването на битовите отпадъци и т.н. На интернет страницата на МОСВ, раздел „Превантивна дейност“, подраздел „Химикали“ има подраздел „Химикалите в нашия живот (информация за потребителите)“, където може да бъде

открита много полезна информация, свързана с безопасната употреба на химикалите. Публикувано е кратко ръководство относно Съвети за потребители на химикали на работното място. То дава насоки как да се извлече най-добра полза от информацията, която потребителите на химикали на работното място получават за класификацията и етикетиранията. (налично е на английски език). Публикувани са Съвети за работниците, боравещи с опасни химични вещества; информационни брошури за детергенти и др.

На интернет страницата на **Европейската агенция по химикали (ЕСНА)** е публикувана „Полезна и интересна информация за химичните вещества“ на български език. Наскоро ЕСНА промени начина на представяне на **данните за химикалите** на своята интернет страница. Информацията за около 120 000 вещества е структурирана на три нива: **Информационни карти (InfoCard), Кратък профил с по-подробна информация и Пълен източник на данни**. Най-интересен е новият компонент **Infocard**, който предоставя резюме на ключова информация/свойства за веществата на достъпен английски език. Ще бъде много полезен напр. за работници и потребители надолу по веригата, както и за крайни потребители. Наред с това, през 2010 г., на основание чл. 21 б от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, в МОСВ е създадено и се администрира **Националното информационно бюро по химикали (НИБ)**. Целта му е да осигурява информацията относно основните задължения на компаниите, произтичащи от разпоредбите на:

- Регламент 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH регламент);
- Регламент 1272/2008 относно класифицирането, етикетиранията и опаковането на вещества (CLP регламент) и
- Директива СЕВЕЗО за контрол на риска от големи аварии;

Целта на НИБ е също да подпомага компаниите при определяне на специфичната им роля по отношение на законодателството по химикали /вносители, производители, разпространители, потребители по веригата/ и техните съпътстващи отговорности и задължения. Освен информацията относно правните аспекти, експертите от информационното бюро осигуряват помощ по отношение на прилагането и налагането на Регламент REACH и Регламент CLP на национално ниво. При изпълнение на задълженията на НИБ, работата му се подпомага от Министерство на здравеопазването и Националния център по обществено здраве и анализи. Често най-бързият начин да се намерят отговор на въпрос е и проверите в секция "Въпроси и отговори" относно прилагането на REACH и CLP на НИБ.

10.2. ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ТРУДА

Основното европейско и международно законодателство в областта на безопасността на труда е:

- ✓ Директива (89/391/ЕИО) на Съвета от 12 юни 1989 година за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място;
- ✓ Директива (92/58/ЕИО) на Съвета от 24 юни 1992 година относно минималните изисквания за осигуряване на знаци за безопасност и/или здраве по време на работа (Девета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО);
- ✓ Директива (1999/92/ЕО) на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 1999

година относно минималните изисквания за подобряване защитата на здравето и безопасността на работниците в потенциален риск от експлозивни атмосфери (петнадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО);

- ✓ Морска трудова конвенция, 2006 г., на международната организация на труда (приета от конференцията на деветдесет и четвъртата й сесия, женева, февруари 2006 г.) (ратифицирана със закон, приет от 40-ото народно събрание на 27 май 2009г.;
- ✓ Конвенция 161 За службите по трудова медицина от 1985 год. на Международната организация по труда, ратифицирана на 24.11.2011 г.

НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ТРУДА

Държавата, чрез Кодекса на труда /КТ/ гарантира здравословни и безопасни условия на труд на работниците и служителите и задължава работодателите да ги създават.

Кодексът на труда и Законът за здравословни и безопасни условия на труд (Обн., ДВ, бр.124/1997г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г.) транспонират изискванията на рамковата Директива 89/391/ЕЕС за безопасността и здравето при работа за въвеждане на мерки за стимулиране подобряването на безопасността и здравето на работниците. С тях се въвеждат общите изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, както и икономически форми за подобряване на условията на труд.

- **Законът за здравословни и безопасни условия на труд**

Законът за здравословни и безопасни условия на труд систематизира рамката и основните принципи за организиране и инициране на дейности по осигуряване и управление на безопасността и здравеопазването при работа в предприятията. С този закон се уреждат правата и задълженията на държавата, работодателите, работещите, представителите на работещите по безопасност и здраве при работа, на лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие, и на други организации и юридически лица за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Законът въвежда общи принципи за превенция и мерки за стимулиране подобренията на безопасността и здравето на работещите за: превенция на професионалните рискове; защита на безопасността и здравето; отстраняване на рисковете и причините за трудовия травматизъм и професионалната заболяемост; информиране, консултации, обучение; балансирано участие.

- **Законодателство, свързано с осигуряване на здравословни и безопасни условия при работа с химични агенти**

- ✓ Закон за здравословни и безопасни условия на труд, (обн., ДВ, бр.124/1997г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.79 от 13 октомври 2015 г.);
- ✓ Наредба № 3 от 25 януари 2008 г. за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина (обн. ДВ. бр.14 от 12 Февруари 2008 г.);
- ✓ Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска, ДВ бр.47/21.05.1999 г.
- ✓ Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване (обн., ДВ бр.88/1999 г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.24 от 12 Март 2013г.);
- ✓ Наредба № 3 за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място, ДВ бр.46/15.05.2001 г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.40 от 18 Април 2008г.);

- ✓ Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове(загл.. изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 01.01.2010 г.), ДВ бр.91/05.08.1998 г., изм. ДВ. бр.102 от 22 Декември 2009г.);
- ✓ Наредба № 4 за обучението на представителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията, ДВ бр.43/15.04.1998г., изм. и доп. бр.85/17.10.2000 г.
- ✓ Наредба № 3 за реда и изискванията за определяне правото на допълнителен годишен отпуск за работа във вредни за здравето условия на труд или за работа при специфични условия, ДВ бр.44/25.05.1993 г.
- ✓ Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците (обн., ДВ бр.16/1987г., посл. изм. доп. ДВ бр.78 от 30 Септември 2005г.);
- ✓ Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести (обн. ДВ. бр.65 от 22 Юли 2008г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.18 от 10 Март 2015г.);
- ✓ Наредба № РД-07-1 от 2 февруари 2012 г. за определяне на работните места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност (обн. ДВ. бр.13 от 14 Февруари 2012г.)
- ✓ Кодекс за социално осигуряване (обн. ДВ. бр.110 от 17 Декември 1999г; посл. изм. и доп., ДВ, бр.62 от 9 Август 2016г.)
- ✓ Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки, ДВ бр.6/21.01.2000 г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.18 от 10 Март 2015г.);
- ✓ Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях (обн., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.);
- ✓ Наредба за съществените изисквания и оценяване на съответствието на съоръженията под налягане (обн. ДВ. бр.33 от 26 Април 2016г.);
- ✓ Наредба № 13 за защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на химични агенти при работа, (обн. ДВ. бр.8 от 30 Януари 2004г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.46 от 23 Юни 2015г.);
- ✓ Наредба № 9 от 4.08.2006 за защита на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест при работа (обн, ДВ. бр.71 от 1 Септември 2006 г.);
- ✓ Наредба № 10 за защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогени и мутагени при работа, ДВ бр.94/24.10.2003 г.
- ✓ Наредба № 2/22.03.2004 за минимални изисквания за здравословни условия на труд при извършване на строителни и монтажни работи, ДВ, бр.37/03.05.2004, посл. изм. и доп. ДВ. бр.102 от 19 Декември 2006г.);
- ✓ Наредба №8/23.09.2004 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресори, инсталации и уредби, ДВ, бр.93/19.10.2004
- ✓ Наредба № 7 за минимални изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работно оборудване, ДВ, бр.88/1999, посл. изм. и доп., ДВ.,бр. 40 от 2008 г.);
- ✓ Наредба № 9/23.09.2004 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при експлоатация и поддържане на водоснабдителна и канализационна системи, ДВ, бр.93/19.10.2004
- ✓ Наредба за устройствата, безопасната експлоатация и техническия надзор на газовите съоръжения и инсталации за втечнени въглеводородни газове, ДВ, бр.82/21.09.2004, посл. изм. и доп., ДВ, бр. 99 от 16.12.2011 г.);

- **Законодателство във връзка с намаляването на риска за здравето на населението и предотвратяване въздействието на химичните вещества и смеси върху околната среда**
- ✓ Закон за опазване на околната среда, ДВ 91/ 2002 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 62 от 14.08.2015 г., в сила от 14.08.2015 г.
- ✓ Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, ДВ бр.10/2000 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г.
- ✓ Закон за защита на растенията Обн. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2014г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.44 от 10 Юни 2016 г.
- ✓
- ✓ Наредба № 3 от 24 януари 2005 г. за условията и реда за извършване на дезинфекции, дезинсекции и дератизации, обн., ДВ. бр.12 от 4 Февруари 2005 г., изм. ДВ. бр.14 от 15 Февруари 2011 г.
- ✓ Наредба № 5 за предотвратяване и намаляване на замърсеността на околната среда с азбест, ДВ бр.32/ 2003г.
- ✓ Закон за чистотата на атмосферния въздух, ДВ бр.45/1996 г., посл. изм. и доп. бр. 14 от 20.02.2015 г.
- ✓ Наредба № 16 за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене и при разтоварване и превоз на бензини, ДВ бр.75/1999 г., посл. изм. и доп. бр. 14 от 18.02.2014 г.
- ✓ Закон за техническите изисквания към продуктите, ДВ бр.86/1999г., посл. изм. и доп., ДВ. бр.101 от 22 Декември 2015г.
- ✓ Закон за защита на потребителите, ДВ бр.99/09.12.2005г., изм. и доп., ДВ, бр. 59 от 29.07.2016 г., изм., бр. 74 от 20.09.2016 г., в сила от 1.01.2018 г.
- ✓ Наредба 5 от 9.02.2015 г. за определяне на максимално допустимите количества на някои замърсители в храните, обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., в сила от 20.02.2015 г.
- ✓ Наредба № 15 от 28 юни 2002 Г. за изискванията към използване на ароматизанти в храните, обн. ДВ. бр.70 от 19 Юли 2002г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.39 от 9 Май 2014 г.
- ✓ Регламент (ЕО) № 1881/2006 за определяне на максимално допустимите количества на някои замърсители в храните.
- ✓ Регламент (ЕО) № 1882/2006 на Комисията относно методи за вземане на проби и анализ за целите на официалния контрол на храни за съдържание на нитрати.
- ✓ Регламент (ЕО) № 333/2007 на Комисията за определяне на методите за вземане на проби и анализ за официалния контрол върху съдържанието на олово, кадмий, живак, неорганичен калай, 3-МСПД и полициклични ароматни хидрокарбони в храни.
- ✓ Регламент (ЕО) № 252/2012 на Комисията за определяне на методи за вземане на проби и анализ за целите на официалния контрол на съдържанието на диоксини, диоксиноподобни полихлорирани бифенили (РСВ) и недиоксиноподобни РСВ в определени храни.
- ✓ Регламент (ЕО) № 10/2011 относно материалите и предметите от пластмаси, предназначени за контакт с храни.
- ✓ Регламент (ЕО) № 1935/2004 относно материалите и предметите, предназначени за контакт с храни, и за отмяна на Директиви 80/590/ЕИО и 89/109/ЕИО.
- ✓ Регламент (ЕО) № 1333/2008 относно добавките в храните.
- ✓ Наредба № 3/2007 г. за специфичните изисквания към материалите и предметите, различни от пластмаси, предназначени за контакт с храни.
- ✓ Наредба № 2/2008 г. за материалите и предметите от пластмаси, предназначени за контакт

- с храни.
- ✓ Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химични вещества и техните прекурсори, ДВ бр.8/2000г., посл. изм. и доп. бр. 14 от 20.02.2015 г.
- ✓ Наредба № 14 за норми за пределно допустими концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, ДВ бр.88/1997г., посл. изм. и доп. бр. 42 от 29.05.2007 г., в сила от 1.01.2008 г.
- ✓ Наредба № 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, ДВ бр.45/14.05.1999 г., в сила 01.01.2000 г.
- ✓ Наредба № 9 за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици и олово в атмосферния въздух, ДВ бр.46/18.05.1999 г.
- ✓ Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, обн., ДВ, бр. 58 от 30.07.2010 г.
- ✓ Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии, обн., ДВ, бр. 64 от 5.08.2005 г.
- ✓ Наредба № 6 от 25.11.2004 г. за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и ползване на обектите и съоръженията за пренос, съхранение, разпределение и доставка на природен газ, обн., ДВ, бр. 107 от 7.12.2004 г. посл. изм. и доп., бр. 30 от 1.04.2014 г.
- ✓ Наредба № 4 за контрол и приемане на системи за газоснабдяване и газови инсталации в сгради, работещи с природен газ,
- ✓ Наредба № 6 от 25 ноември 2004 г. за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и ползване на обектите и съоръженията за пренос, съхранение, разпределение и доставка на природен газ, обн. ДВ. бр.107 от 7 Декември 2004 г.
- ✓ Закон за водите, ДВ бр. 67/1999 г.,
- ✓ Наредба № 9 за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, ДВ бр.30/21.05.2001 г., посл. изм. и доп, бр. 15 от 21.02.2012 г.
- ✓ Наредба № 12 за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, ДВ бр.63/28.06.2002 г.
- ✓ Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане, обн., ДВ, бр. 53 от 10.06.2008 г., посл. изм. и доп., бр. 5 от 18.01.2013 г.
- ✓ Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, обн., ДВ, бр. 27 от 11.03.2008 г., посл. изм. и доп., бр. 97 от 9.12.2011 г.
- ✓ Наредба № 2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, обн., ДВ, бр. 47 от 21.06.2011 г.
- ✓ Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, обн., ДВ, бр. 88/2000 г.
- ✓ Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води, обн., ДВ, бр. 22 от 5.03.2013 г.
- ✓ Наредба № 4 за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми, ДВ бр.88/27.10.2000 г.
- ✓ Наредба № 6 за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, ДВ бр.97/2000г., посл. изм. и

- доп., бр. 24 от 23.03.2004 г.
- ✓ Наредба № 7 за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места, ДВ бр.98/01.12.2000г.
 - ✓ НАРЕДБА за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, обн., ДВ, бр. 63 от 12.08.2016 г.
 - ✓ Наредба № 18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури, обн., ДВ, бр. 43 от 9.06.2009 г.
 - ✓ Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители, приета с ПМС № 256 от 1.11.2010 г., обн., ДВ, бр. 88 от 9.11.2010 г.
 - ✓ Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС № 235 от 15.10.2013 г., обн., ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г.
 - ✓ Закон за управление на отпадъците, Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., посл. изм. и доп., бр. 14 от 20.02.2015 г.
 - ✓ НАРЕДБА № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, обн., ДВ, бр. 66 от 8.08.2014 г.
 - ✓ Наредба за отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, ДВ бр. 2 от 08.01.2013 г.
 - ✓ Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки, обн., ДВ, бр. 85 от 6.11.2012 г., посл. изм. и доп., бр. 76 от 30.08.2013 г.

МОСВ е компетентния орган по управлението на опасните химични вещества и смеси на територията на РБългария. То подпомага прилагането на законодателство в областта на химичните вещества и смеси чрез участие в обучителни семинари с индустрията представители на работодателите и синдикалните организации, частни фирми или сдружения и заинтересованата общественост.

МОСВ поддържа също уеб страница, съдържаща актуална информация за структурата на министерството, екологичното законодателство и дейностите, свързани с опазването на околната среда, в това число управлението на химичните вещества и смеси. На страницата на МОСВ може да бъде намерена също полезна информация за международни споразумения и инициативи в областта на управлението на химичните вещества и смеси, по които България е страна (като напр. дейностите по прилагане на Стокхолмска, Ротердамската и Базелска конвенции, Конвенция Минамата относно живака и др.

Друг начин за осведомяване на обществеността е предоставянето на подходяща достъпна информация за различни дейности по предотвратяване на здравните рискове за потребителите на горива, потребителите на химични вещества, продукти за растителна защита, биоциди, детергенти, козметични продукти, текстилни материали, обзавеждане, детски играчки, храни и напитки.

Събирането, обработката и разпространението на екологична информация от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) е изключително важно за обхвата, формата и разбирането на информацията, предоставяна на обществеността. Годишните доклади за обществеността се изготвят по начин, който помага за по-доброто разбиране на случващото се в страната по различни въпроси на околната среда.

10.3. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА ПРИ РАБОТА

➡ НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ПО УСЛОВИЯ НА ТРУД

Създаден е **Национален съвет по условия на труд**, който е постоянен орган за

осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия а труд на национално равнище.

При осъществяване на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, работодателят е длъжен:

- да направи оценка на риска за здравето и безопасността, която да обхване работните процеси и работното оборудване, помещенията, работните места, организацията на труда, използването на суровини и материали;
- да планира подходящи мерки за предотвратяване на риска в съответствие с направената оценка, а когато това не е възможно, да осигури защита на работещите и другите лица;
- да създаде необходимата организация за осъществяване на наблюдението и контрола по изпълнение на планираните мерки;
- да предоставя на работниците и на служителите необходима информация за рисковете на здравето и безопасността им, както и за мерките, които се предприемат за отстраняване, намаляване и контрол на тези рискове;
- да се консултира с работниците и служителите или с техни представители, като създава възможност, те да участват при обсъждането и приемането на всички мерки, които се отнасят до здравето и безопасността на работниците и служителите;
- да осигури на всеки работещ подходящо обучение по здравословни и безопасни условия на труд в съответствие със спецификата на всяко работно място и професия;
- да осигури обслужване на своите работници и служители от служба по трудова медицина.

➡ СЛУЖБАТА ПО ТРУДОВА МЕДИЦИНА

Службата по трудова медицина е основен елемент в системата за управление на здравето и безопасността при работа. Изпълнява предимно превантивни функции, реализирани чрез оказвана консултантско - съветническа помощ на работодателя, комитетите и групите по условия на труд по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Службата по трудова медицина не изпълнява разпоредителни и контролни функции.

Основните функции на службите по трудова медицина са:

- да идентифицират и да дават преценка за рисковете, които могат да увредят здравето на работещите;
- да дават съвети в областта на здравето, безопасността и хигиената на труда, както и по отношение на индивидуалните и колективните предпазни средства;
- да наблюдават здравето на работниците във връзка с извършваната от тях работа (предварителни и периодични медицински прегледи, наблюдение на рисковите групи);
- да организират предоставянето на първа помощ и на спешни грижи в случаи на внезапно заболяване, злополука или авария, възникнали на територията на предприятието (отнася се за медицинските специалисти от самостоятелните служби по трудова медицина);
- да участват в анализа на трудовите злополуки и професионалните болести.

Службата по трудова медицина консултира и подпомага работодателите, комитетите и групите по условия на труд в планирането, организирането и изпълнението на задълженията му по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и за укрепване здравето и работоспособността на работещите във връзка с извършваната от тях работа. Тя съветва и консултира работодателя чрез:

- участие в разработването и включването на програми за здравословни и безопасни

- условия на труд в цялостната политика на управление на предприятието;
- разработване на мерки за отстраняване и намаляване на риска за здравето и безопасността при работа;
- наблюдение на здравословното състояние на работниците и анализирането му във връзка с извършваната работа;
- обучение на работници, служители и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето при работа, оказване на първа помощ.

В страната са регистрирани над 600 служби по трудова медицина.

➡ **КОМИТЕТИ ИЛИ ГРУПИ ПО УСЛОВИЯ НА ТРУД В ПРЕДПРИЯТИЯТА**

В предприятията са създадени комитети или групи по условия на труд. Обучението на представителите се организира ежегодно и се провежда от фирми, в чийто предмет на дейност е включено обучение; организации и звена, създадени чрез правителствен или ведомствен акт, който предвижда обучение; центрове и звена за обучение към национално представителни организации на работници и служители на работодателите.

• **Инструктаж и обучение на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд**

Законът за здравословни и безопасни условия на труд поставя информирането, инструктирането и обучението на работниците като част от мерките за стимулиране подобренията на безопасността и здравето при работа (БЗР).

Работодателят е задължен осигурява на всеки работещ, подходящо обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа, в съответствие със спецификата на професията/извършваната дейност и на работното място, като се отчитат възможните опасности и резултатите от оценката на риска. Условията и редът за провеждане на обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа са регламентирани с Наредба № РД-07-2 от 16.12.2009 г. за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работното място на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Цялостната организация за провеждане на инструктажите и обученията по БЗР се определя писмено от работодателя, в зависимост от конкретната ситуация в предприятието, като се определят видовете обучения и инструктажи, лицата, които ще бъдат обучавани и/или инструктирани; програмите за обученията/инструктажите, както и лицата, които ще ги провеждат. Не се допускат до работа лица без необходимите знания, умения или правоспособност. Обучението и инструктажът по безопасност и здраве при работа се провеждат в работно време, като всички разходи са за сметка на работодателя.

Инструктажи по безопасност и здраве при работа (БЗР)

❖ **Лица, на които се провеждат инструктажи по БЗР:**

Инструктажи по БЗР се провеждат на всеки работещ, независимо от срока на договора и продължителността на работното време, вкл. и на: работещите, предоставени от предприятие, което осигурява временна заетост; командировани работници и служители; работещи от други предприятия, които ще работят на територията на предприятието; лица, приети за обучение или за повишаване на квалификацията; лица, с които се провежда производствена практика; всички други лица, които ще посещават производствени звена на предприятието.

Изискването на Наредбата е длъжностните лица, извършващи инструктажите да бъдат с подходящо образование и да притежават съответен производствен опит, като се отчитат

характерът на изпълняваната работа, конкретните условия на работното място и съществуващите професионални рискове. При документирането на инструктажите е важно да се спазват утвърдените образци, съгласно чл. 11, ал. 5 от наредбата.

❖ Видове инструктажи по БЗР:

1. *Начален инструктаж* се провежда в деня на постъпване на работа, като целта е новоназначените работници и служители да бъдат запознати с основните правила и изисквания по БЗР в предприятието, с вида и характера на извършваната работа, със специфичните опасности и рисковете, както и с изискванията към тяхното поведение. Длъжностното лице, провело началния инструктаж на лицата, които постъпват на работа, издава служебна бележка съгласно чл. 12, ал. 3 от наредбата, която се съхранява в личното досие на работещия.

2. *Инструктаж на работното място* се провежда преди да бъде възложена самостоятелна работа на работника или служителя. На работниците и служителите, работата на които е свързана с използване, обслужване и поддържане на машини и други технически съоръжения или са заети в дейности, създаващи опасност за здравето и живота на хора, независимо от тяхната подготовка, образование, квалификация и трудов стаж по същата или друга професия, освен инструктаж на работното място се провежда и обучение по правилата за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд. В тези случаи работодателят трябва да определи: работните места и работниците и служителите, на които ще се провежда обучение и изпит; учебната програма; продължителността на обучението; обучаващите лица и формата на изпита. Изпитният протокол се съхранява в досието на работника или служителя. Съответните работници и служители се допускат до самостоятелна работа само след успешно положен изпит. Инструктажът и обучението на работното място се провеждат на основата на действащите правила, норми и изисквания и утвърдените от работодателя правила и инструкции за безопасна работа, като тематиката и продължителността им се съобразяват и с всички други изисквания, регламентирани в специфичните за дадена дейност или вид работа нормативни актове. Инструктажът на работното място приключва, след като ръководителят, разрешаващ самостоятелна работа, се убеди, че работещият познава правилата за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд, отнасящи се за извършваната от него дейност. Дава се възможност за едновременното провеждане на началния инструктаж и инструктажа на работното място в предприятия с персонал до 50 работници и служители включително и ограничен обем производствени дейности. Тази възможност, конкретизирана по работни места, производства, видове дейности, професии и др. следва да бъде регламентирана в документа, уреждащ организацията на инструктажите.

3. *Периодичен инструктаж* - има за цел да поддържа и допълва знанията на работещите по безопасност и здраве при работа. Провежда се не по-рядко от един път на три месеца за работещите, пряко заети в дейности с висок производствен риск по чл. 15, ал. 1 от наредбата, и не по-рядко от един път годишно за всички останали работещи, освен ако в други нормативни актове не е регламентирана по-малка периодичност.

4. *Ежедневен инструктаж* - провежда се на работещи, пряко заети в дейности с висок производствен риск, включително: в подземни, минни и геологопроучвателни обекти; в кариери; в добива на нефт и газ; в превозите в железопътния транспорт; в производството и употребата на взривни материали; в международните автомобилни превози; в автомобилните превози на опасни товари по шосе; при работа с опасни химически вещества и препарати; при строителни и монтажни работи.

5. *Извънреден инструктаж* се провежда в следните случаи:

- ✓ след всяка трудова злополука, станала на работното място, и установена професионална болест, както и след пожар, промишлена авария и природно бедствие;
 - при констатирани груби нарушения на правилата, нормите и изискванията по БЗР;
 - при промяна на технологичния процес, при въвеждане на нови машини и съоръжения, при промяна на работното място или организацията на работа;
 - по предписание на контролен орган;
 - на работещи, отсъствали повече от 45 календарни дни, след завръщането им на работа, преди да започнат да изпълняват преките си задължения;
 - по преценка на работодателя или прекия ръководител при организиране на ремонтни или други дейности с участие на работници и специалисти с различни професии и квалификация, както и при работи, изискващи специфични мерки за безопасност и здраве при работа, преди започване изпълнението на задачите.
 - лица, на които се провежда обучение по безопасност и здраве при работа:
 - длъжностни лица, които ръководят и управляват трудовите процеси;
 - длъжностни лица и специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейности за превенция на професионалните рискове (органите по БЗР в предприятията);
 - лицата, които са определени от работодателя да провеждат инструктажите по безопасност и здраве при работа;
 - членовете на комитета/групата по условия на труд;
 - работниците и служителите, работата на които е свързана с използване, обслужване и поддържане на машини и други технически съоръжения, за които се изисква правоспособност за работа;
 - работници и служители, заети в дейности, които създават опасност за тяхното или на други лица здраве и живот.

Програмите за обучение по БЗР трябва да се съобразяват с:

- общата, отрасловата и специфичната за дадена професия задължителна подготовка по правилата за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд;
- входящото образователно равнище;
- целите на обучението;
- тематичните области на обучението;
- продължителността на обучението - общо и по теми;
- реда и условията за проверка на знанията и оценяване при завършване на обучението;
- удостоверяване за преминал курс на обучение;
- необходимата материална база за обучение.

Периодите и продължителността на обученията по БЗР съгласно наредбата, са както следва:

- за длъжностните лица, които ръководят и управляват трудовите процеси - не по-рядко от веднъж на 2 години и продължителност не по-малка от 6 учебни часа;
- за органите по БЗР в предприятията и лицата, които са определени от да провеждат инструктажите по БЗР - не по-рядко от веднъж на 1 година и продължителност не по-малка от 6 учебни часа;
- за членовете на комитета/групата по условия на труд - съгласно изискванията на Наредба № 4 за обучението на представителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията (ДВ, бр. 133 от 1998 г.);
- за работещите, чиято работа е свързана с използване, обслужване и поддържане на

машини и други технически съоръжения, за които се изисква правоспособност за работа, както и за работещите, заети в дейности, създаващи опасност за тяхното или на други лица здраве и живот - съгласно изискванията на съответните нормативни актове.

Лица, които могат да провеждат обучение по БЗР:

- работодателите при спазване изискванията на наредбата;
- юридически или физически лица, регистрирани по Търговския закон, по Закона за кооперациите или по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, в чийто предмет на дейност е посочено обучение;
- висши училища, професионални училища, гимназии или колежи, и центрове за професионално обучение; специализираните органи на Министерството на вътрешните работи.

Изискванията към лицата, провеждащи обученията са да бъдат с образователно-квалификационна степен не по-ниска от "бакалавър", съгласно Закона за висшето образование и да притежават професионални познания и опит в областта на здравословните и безопасните условия на труд.

Документацията, отнасяща се до провеждането на обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа, се съхранява от работодателя за срок не по-малък от 5 години.

Отговорността за провеждането на различните форми на инструктаж на работещите е на работодателя. В последните години практиката и резултатите от ефективността на инструктажа се свързват с изследване честотата на трудовите злополуки, резултатите от провежданите медицински прегледи и анализа на заболяемостта с временна нетрудоспособност.

Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд е регламентирано в редица подзаконовни нормативни актове, които транспонират изискванията на дъщерните директиви към рамковата Директива 89/391/ЕЕС.

Прилагат се Наредба за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа; Наредба за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; Наредба за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място; Наредба за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа и Наредба за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа. Наредбите въвеждат изискванията на Директива 98/24/ЕС за защита на работещите от рискове, свързани с експозицията на химични агенти при работа, на Директива 2000/39/ЕС с граничните стойности за професионална експозиция на химичните агенти, Директива 90/394/ЕЕС и Директива 1999/38/ЕС за химичните агенти с канцерогенен и мутагенен ефект.

Изискванията за информиране на работниците и обществеността за потенциалните рискове свързани с производството, употребата, вноса, износа и обезвреждането на химичните вещества и смеси са законодателно регламентираны.

Създадени са:

- **отраслови и браншови съвети по условия на труд**, които се състоят от представители на националните отрасли или браншови федерации, съюзи и синдикати на представителните организации на работниците и служителите, на отрасловите или

- браншовите структури на представителните организации на работодателите и от равен на тях брой представители на съответното ведомство и
- **регионални (областни, общински) съвети по условия на труд**, които се състоят от представители на съществуващите регионални съюзи или организации на работниците и служителите и на работодателите и от равен на тях брой представители на областната администрация или на местните органи за самоуправление.

Значителна част от големите и средни фирми са сертифицирани по ISO 9000, много от тях и по ISO 14000. Това включва задължително внедряване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд.

Съществува необходимост от въвеждане на програми за практическо обучение на експерти от държавните институции и контролните органи, специалисти от Службите по трудова медицина, работодателите, Комитетите и групите по условия на труд, синдикатите и рисковите групи от предприятията, експертите на свободна практика, консултантските фирми и обществеността.

10.4. УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА И РАБОТНИЦИТЕ ПО ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА

Неправителствените организации (НПО) участват в информиране на обществеността и работниците по въздействието на химичните вещества върху околната среда и човека чрез участие и реализация на проекти, финансирани от държавни институции или международни организации.

Програмата LIFE 2014 - 2020 е инструмент на Европейския съюз (ЕС), насочен изцяло към политиките в областта на околната среда и действията във връзка с климата. От началото ѝ през 1992 г. програмата е финансирала 4171 проекта, като са инвестирани приблизително 3.4 млрд. евро в дейности по опазване на околната среда и климата в Европа. В рамките на настоящия програмен период (2014 - 2020) изпълнението на проектите по програмата следва да допринесе за постигане на дългосрочна устойчивост, възможност за повтораемост и трансфер на знания и добри практики, както и увеличаване на добавената стойност на ниво ЕС. Това означава, че ще се финансират проекти, които представляват добри примери и реализират резултати, които успешно могат да бъдат повторени и на друго място в Европа. Целите на програмата са преминаване към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика (по-ефикасно използване на ресурсите, защитата и подобряването на качеството на околната среда, предотвратяване на загубата и възстановяване на биологично разнообразие, включително подпомагане на мрежата "Натура 2000" и справяне с влошаването на състоянието на екосистемите), подобряване разработването, изпълнението и прилагането на политиката и законодателството на съюза в областта на околната среда и климата, вкл. чрез повишаване капацитета на публичния и частния сектор, повишаване ангажираността на гражданското общество, НПО и местните участници. Програмата е разделена на две подпрограми – "Околна среда" и "Действия по климата". Макар и да предполага висок процент на съфинансиране, програма LIFE остава атрактивна не само поради широкия кръг от дейности, които могат да бъдат реализирани за опазване на околната среда и смекчаване последиците от изменението на климата, но и поради възможността от активно сътрудничество при прилагането на добри и иновативни практики извън пределите на страната.

10.5. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ИЗВОДИ

Необходимо е повишаване на информираността за рисковете, които носят химичните вещества на всички възрастови групи и всички нива. Необходими са действия на университетско ниво за развитието на учебната програма по безопасност химикали. Би могъл да се въведе отделен предмет в средните училища за професионална хигиена и безопасност на работното място, особено за медицински училища и други професионални направления. Това ще допринесе за повишаване на нивото на знания на младото поколение, свързани с фактори, влияещи върху здравето, включително и химикалите.

Повишаване на осведомеността и обучение по отношение на безопасността на химикалите за различните професионални групи, като земеделски производители, превозвачи, работници от индустрията, техническите щабове, както и на потребителите, е от съществено значение за намаляване на риска.

Медиите също трябва да бъдат по-активни и други средства за комуникация, като например социалните мрежи, биха могли да бъдат използвани с цел осведомяване и получаване на знания.

ГЛАВА 11: МЕЖДУНАРОДНИ ВРЪЗКИ

Цел на Глава 11

Обобщение на участието на страната в международни организации и споразумения, свързани с управлението на химикалите и опазването на околната среда е направено в тази глава. Посочени са националните координатори, там където има такива. В този раздел са изброени завършили и в процес на изпълнение проекти в областта на околната среда с техническата и финансова помощ на Оперативна програма „Околна среда“ и други двустранни и многостранни международни спогодби.

11.1. СЪТРУДНИЧЕСТВО И АНГАЖИМЕНТИ КЪМ МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ, ОРГАНИ И СПОРАЗУМЕНИЯ

След приемането на Р България за пълноправен член на Европейския съюз на 01.01.2007 г. основните приоритети на страната в областта на околната среда в международен план бяха фокусирани върху разширяването на сътрудничеството с партньорите ни от Европейския съюз; продължаването на сътрудничеството с държавите в Югоизточна Европа и извеждането му на качествено нов етап; сътрудничеството в рамките на международни екологични споразумения с глобално и регионално значение; задълбочаването на връзките на двустранна основа; подпомагане на процеса на реализиране целите на националната екологична политика чрез ефективно усвояване на средствата по Оперативна програма „Околна среда“ чрез качествени проекти; привличане на донорска подкрепа за изпълнение на приоритетни програми и проекти в областта на околната среда.

В процеса на реализирането на целите на екологичната политика от съществено значение се оказаха използването на опита, техническата и финансовата подкрепа на водещите държави в областта на опазването на околната среда. Продължи да се развива успешно сътрудничеството на двустранна основа със страните от Европейския съюз с оглед институционалното укрепване по отношение управлението на околната среда, практическото прилагане на транспонираните в националното ни законодателство нормативни актове на Европейския съюз, както и практическото решаване на приоритетни проблеми на опазването на околната среда. Сътрудничеството с международните финансови институции и международните организации бе сериозна предпоставка за реализацията на мащабни екологични проекти в подкрепа на постигането на целите на националната политика.

През последните години, се поставя акцент на задълбочаването на сътрудничеството със съседните страни с цел обмен на опит по - специфични нерешени проблеми от областта на околната среда и осъществяване на политика на регионален подход към опазване на околната среда. Със своите инициативи и активно участие в двустранни и многостранни дейности в Югоизточна Европа, България затвърди водещите си позиции в региона в областта на опазване на околната среда и продължи своите усилия за установяване на успешно регионално сътрудничество.

За програмния период 2014-2020 г. ще функционират следните програми за трансгранично сътрудничество, включително в областта на околната среда със следните съседни държави:

- Програма за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП) България – Македония 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество Гърция-България 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество Румъния-България 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Сърбия 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Турция 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество по ИПП България – Македония 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество „Дунав“ 2014-2020;
- Програма за трансгранично сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014-2020;
- Програма за междурегионално сътрудничество Интеррег Европа 2014-2020.

По-голямата част от средствата ще бъдат осигурени от Европейския фонд за регионално развитие.

Експерти от МОСВ и други организации продължиха активното си участие в работата на международните екологични споразумения с регионално и глобално значение, в резултат на което Р България затвърди позициите си на страна с модерна екологична политика и ясни приоритети по отношение на решаването на екологични проблеми в регионален и световен мащаб.

Страната е ратифицирала множество международни конвенции в областта на опазване на околната среда, по-важните от които са:

- **Стокхолмската конвенция** за устойчивите органични замърсители, ратифицирана със закон, приет от 39-то НС на 30.09.2004 г. обн., ДВ, бр. 34 от 19.04.2005 г., в сила от 20.03.2005 г., изм. и доп., ДВ, бр. 59 от 29.07.2016 г.
- **Ротердамска конвенция** относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди, ратифицирана със закон, приет от 38-то НС на 28.06.2000 г., обн., ДВ, бр. 33 от 23.04.2004 г., в сила от 24.02.2004 г., изм. и доп., бр. 88 от 4.11.2005 г., доп., бр. 21 от 20.03.2009 г., бр. 26 от 1.04.2016 г.
- **Базелска конвенция** за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане, ратифицирана със закон, приет от 37-то НС на 18.01.1996 г., обн., ДВ, бр. 1 от 3.01.1997 г., в сила от 16.05.1996 г.
- **Конвенция Минамата** относно живака, ратифицирана със закон, приет от 43-то НС на 02.00.2016 г., обн., ДВ, бр.71 от 13.09.2016 г. – внасянето на ратификационния инструмент предстои.
- **Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст**, ратифицирана със закон, приет от 37-то НС на 16.03.1995 г., обн., ДВ, бр. 86 от 1.10.1999 г., в сила от 10.09.1997 г., попр., бр. 89 от 12.10.1999 г.
- **Протокол за стратегическа екологична оценка към Конвенцията по оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст**, ратифициран със закон, приет от 40-ото НС на 17.11.2006 г., обн., ДВ, бр. 13 от 14.02.2012 г., в сила за от 11.07.2010 г.
- **Женевска конвенция** за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, ратифицирана със закон ДВ, бр. 61/24.02.1981 г., обн., ДВ, бр. 45 от 16.05.2003 г., в сила от 16.03.1983 г.
- **Протокол за устойчивите органични замърсители** към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния от 1979 г., ратифициран

със закон, приет от 38-то НС на 12.04.2001 г., обн., ДВ, бр. 102 от 21.11.2003 г., в сила от 23.10.2003 г.

- **Виенска конвенция** за защита на озоновия слой, Ратифицирана с Указ № 2235 на ДС на НРБ на 17.10.1989 г., обн., ДВ, бр. 71 от 10.08.1999 г., в сила от 18.02.1991 г./Монреалски протокол за веществата, които нарушават озоновия слой.
- **Конвенция за трансграничните въздействия на промишлените аварии**, ратифицирана, ДВ бр. 28/28.03.1995 г., в сила от 12.05.1995 г., изм., ДВ, бр. 68 от 4.09.2015 г., в сила от 19.04.2000 г., изм., бр. 75 от 27.09.2016 г., в сила от 19.12.2015 г.
- **Конвенция за опазване Черно море от замърсяване** (ратифицирана със закон от НС на 26.11.1992 г., обн., ДВ, бр. 49 от 17.06.1994 г. в сила от 15.01.1994 г., попр., бр. 54 от 15.07.2016 г.
- **Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие в Черно море**, ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 13.10.2004 г., обн., ДВ, бр. 29 от 10.04.2012 г., в сила от 20.06.2011 г.
- **Конвенция за сътрудничество при опазването и устойчивото използване на река Дунав**, ратифицирана със закон, приет от 38-о НС на 24.03.1999 г, обн., ДВ, бр. 49 от 17.05.2002 г., в сила от 06.04.1999 г., попр., ДВ, бр. 53 от 28.05.2002 г.
- **Конвенция за опазване и използване на трансграничните водни течения и международните езера**, ратифицирана със закон, приет от 39-то НС на 17.09.2003 г., обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г., в сила от 26.01.2004 г., доп., бр. 22 от 5.03.2013 г., в сила от 6.02.2013 г.
- **Рамкова конвенция на Обединените нации по изменение на климата**, ратифицирана със закон, приет от 37-то НС на 16.03.1995 г., обн., ДВ, бр. 68 от 19.08.2005 г., в сила от 10.08.1995 г.
- **Протокол от Киото към Рамковата конвенция на ООНбединените нации по изменение на климата**, ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 17.07.2002 г. - ДВ, бр. 72 от 25.07.2002 г. Издаден от Министерството на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 68 от 19.08.2005 г., в сила от 16.02.2005 г.
- **Изменение от Доха на Протокола от Киото към Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата**, ратифицирано със закон, приет от 43-то НС на 23.07.2015 г., обн. ДВ, бр. 60 от 7.08.2015 г., в сила от 7.08.2015 г.
- **Споразумението от Париж към Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата**
- **Конвенция за борба с опустиняването**, ратифицирана със закон, приет от 38-то НС на 12.01.2001 г., обн., ДВ, бр. 56 от 7.06.2002 г., в сила от 22.05.2001 г.
- **Орхуска конвенция** за достъп до информация, участието на обществеността в процеса на взимане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда – ратифицирана със закон, приет от 39-то НС през 14.10.2003 г., обн. ДВ бр.33 от 23.04.2010 г.в сила за страната от 16.03.2004 г.
- **Протокол за Регистрите за изпускане и пренос на замърсителите към Орхуската конвенция** (ратифициран със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 18 декември 2009 г. в сила от 15.04.2010 г., Обн. ДВ бр.37 от 18.05. 2010 г.
- **Конвенция за предотвратяване на замърсяването на морската среда от преднамерено изхвърляне на отпадъци и други материали от 1972 г.**,ратифицирана със закон, приет от 40-то НС на 02.12.2005 г., обн., ДВ, бр. 22 от 14.03.2006 г., в сила от 24.02.2006 г.

- **Протокол от 1996 г. към Конвенцията за предотвратяване на замърсяването на морската среда от преднамерено изхвърляне на отпадъци и други материали**, 1972 г., ратифициран със закон, приет от 40-то НС на 02.12.2005 г., обн., ДВ, бр. 85 от 20.10.2006 г., в сила от 24.03.2006 г.

В Таблица 11-1 са посочени международни организации и споразумения, свързани с управлението на химикалите и опазването на околната среда, в които страната участва с представители – национални координатори, ангажирани министерства и извършваните дейности в национален мащаб и участие в дейността на международните органи.

Таблица 11- 1: Членство в международни организации, програми и органи

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
ЮНЕП (Програма по околна среда на ООН)	Министерство на околната среда и водите бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000	Цветан Спасов ръководител на Националния комитет на ЮНЕП пл. „Народно събрание“ 10, ст.302, София 1000 тел: +359 2 986 79 82 факс +359 2 987 22 85 unepnc@scas.acad.bg	Изпълнение задълженията на страната по конвенции и други дейности в областта на опазването на околната среда
ГЕФ (Глобален фонд за опазване на околната среда)	Министерство на околната среда и водите бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 Атанаска Николова зам.министър Политически национален координатор тел: + 359 2 940 6182 факс: + 359 2 980 9641 anikolova@moev.government.bg Емилия Краева н-к отдел „Международно сътрудничество“, дирекция „КВЕСМС“ Оперативен национален координатор от 27.02.2014 г. тел: + 359 2 940 6132; 988 2577 факс: +359 2 980 8406 ek@moev.government.bg	Министерство на здравеопазването Министерство на земеделието и храните Министерство на икономиката, Министерство на финансите	Национална програма по прекратяване употребата на озоноразрушаващи вещества; План за действие по управление на устойчивите органични замърсители в Р България, 2006 г.
СЗО (Световна здравна организация)	д-р Михаил Окулийски Ръководител на националния офис НЦОЗА бул. „Акад. Иван Гешов“ 15 1431 София тел: +359 285 10889 факс: +359 295 49250 whobul@euro.who.int	Министерство на здравеопазването; Министерство на околната среда и водите	Изпълнение на национална програма по околна среда и здраве

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
СТО (Световна търговска организация)	<p>Министерство на икономиката ул. "Славянска" 8 София 1000 факс: +359 2 987 2190; +359 2 981 9970 e-docs@mi.government.bg</p>	<p>Министерство на финансите, Министерство на външните работи</p>	<p>България е приета в организацията през 1996 г., водят се преговори за сътрудничество в следните групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Friends of Ambition (NAMA): стреми се максимално да намали тарифите и осигури реален достъп до пазара на NAMA; - "W52" sponsors: промяна на условията на преговорите за географските означения на вината и спиртните напитки
СБ (Световна банка)	<p>Офис на постоянното представителство на Световната банка в България 1057 София, България, ИНТЕРПРЕД, Световен търговски център, Бул. "Драган Цанков" № 36 Тел.: +359 2 969-72-29 Факс:+359 2 971-20-45 info@worldbank.bg</p>	<p>Министерство на финансите Министерство на икономиката, Министерство на околната среда и водите Министерство на земеделието и храните</p>	<p>Финансиране на проекти по Рамката за партньорство на Световната банка с Република България за периода 2017-2022 финансова година: защитата и по-доброто управление на нейните природни ресурси, в частност на горите и въздуха, както и за смекчаване на рисковете от изменението на климата. На 28.09.2016 г. между Банката и МОСВ са подписани две споразумения за предоставяне на аналитични и консултантски услуги, които ще бъдат финансирани по Оперативни програми „Околна среда“ и „Добро управление“ на Европейския съюз. В началото на септември 2016 г. от МЗХ бе одобрено Споразумение в областта на горското стопанство, което ще бъде подкрепено от фондовете на ЕС за развитие на селските райони. В рамките на споразумението в областта на справянето с рисковете, свързани с климатичните промени, Световната банка ще направи оценка на макроикономическите последици от изменението на климата в България. Ще бъдат разгледани ключови сектори като селско и горско стопанство, води, транспорт и инфраструктура, и констатациите се очаква да допринесат за изготвянето на Националната стратегия на България за адаптация към изменението на климата и Плана за действие.</p>
ЕБВР (Европейска банка за възстановяване и развитие)	<p>Регионален офис на ЕБВР в България: Европейска банка за възстановяване и развитие ул. Московска 17 София 1000 Тел.: 9321 414 Факс: 9321 441</p>	<p>Министерство на регионалното развитие и благоустройството Министерство на финансите Министерство на икономиката; Министерство на енергетика</p>	<p>Финансиране на проекти ЕБВР осигурява подкрепа на България при въвеждането на необходимото законодателство и приоритетните области за осъществяване на инвестиции, определени от правителството и ЕС като приоритетни в областта на опазване на околната среда, в частност, изграждането на капацитет за управлението на екологични и социални рискове посредством реализацията на проекти на ЕБВР.</p>

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
<p>CRC (Комитет за преглед на химикали) към Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди</p>	<p>Член на Комитета за преглед на химикали, представител на Регион „Западна Европа“: Първолета Лулева н-к отдел „Опасни химични вещества“ дирекция „Превантивна дейност“ Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 тел:+359 2 940 6021 pluleva@moew.government.bg</p>		<p>Комитетът за преглед на химикали (CRC) е спомагателен орган на Ротердамската конвенция създаден, за да направи преглед на химикали и пестицидни формулации в съответствие с критериите, определени от Конвенцията в приложения II и IV, и да отправя препоръки до Конференцията на страните за включване на тези химикали в списъка по приложение III.</p>
<p>ЕСНА (Европейска агенция по химикали) Управителен съвет (Management Board)</p>	<p>Член на Управителния съвет на ЕСНА с мандат 2015 – 2019 г.: Първолета Лулева н-к отдел „Опасни химични вещества“ дирекция „Превантивна дейност“ Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 тел:+359 2 940 6021 pluleva@moew.government.bg</p>	<p>Министерство на околната среда и водите</p>	<p>Участие в заседанията на Управителния съвет и вземането на решения.</p> <p>Управителният съвет е ръководният орган на агенцията. Той изпълнява надзорна роля, като носи обща отговорност за бюджетните въпроси и въпросите, свързани с планирането; за назначаването на изпълнителния директор, членовете и председателя на Апелативния съвет, както и за отчитането за дейностите на ЕСНА пред институциите на ЕС. Съветът се състои от: 27 члена от държавите членки на ЕС; 3 представители на Комисията; 2 представители на Европейския парламент; 3 наблюдатели от заинтересованите страни, назначени от Комисията. В допълнение към членовете Управителният съвет е поканил по един наблюдател от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия.</p> <p>Всички членове на Управителния съвет се назначават въз основа на техния опит и експертни познания в областта на химическата безопасност или управлението на химикали. Техният мандат е четири години и може да бъде подновяван еднократно.</p> <p>Представителите на държавите-членки се назначават от Съвета. Членовете от Европейската комисия и Европейския парламент са назначават директно от съответната институция. Освен тримата членове с право на глас, Комисията също назначава трима членове без право на глас, които представляват заинтересованите страни.</p>

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
<p>ЕСНА (Европейска агенция по химикали) Комитет на държавите членки (MSC)</p>	<p>Член на Комитета на държавите членки (MSC) на ЕСНА с мандат 2015 – 2018 г.: Цветанка Димчева държавен експерт отдел „Опасни химични вещества“ дирекция „Превантивна дейност“ Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 тел:+359 2 940 6261 dimcheva@moev.government.bg</p>	<p>Министерство на околната среда и водите</p>	<p>Участие в заседанията на MSC и вземането на решения.</p> <p>Комитетът на държавите членки (MSC) участва в няколко процеса от REACH, като оценяване и разрешаване. КДЧ отговаря за коригиране на различията в становищата на държавите членки, както и в предложенията за идентифициране на веществата, пораждащи сериозно безпокойство (SVHC). Комитетът изготвя становища въз основа на препоръчания от ЕСНА проект за списък с разрешения (Приложение XIV) и проект за план за действие на Общността (CoRAP) за процеса по оценка на вещества. Ако не бъде постигнато съгласие в КДЧ, въпросът се отнася до Европейската комисия за вземане на решение.</p> <p>Когато са предложени изменения от държавите членки, КДЧ търси единодушно съгласие за проекторешенията на ЕСНА относно предложения за провеждане на изпитване и проверки за съответствие (оценка на досиета) и оценка на вещества.</p> <p>Всяка държава членка назначава по един член на КДЧ за срок от три години, който подлежи на подновяване. Комитетът може да назначи до пет допълнителни членове, избрани заради специфичните си компетенции. Членовете могат да се придружават от съветници.</p>

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
<p>ЕСНА (Европейска агенция по химикали) Комитет за оценка на риска (RAC)</p>	<p>Член на Комитета за оценка на риска (RAC) на ЕСНА с мандат 2015 – 2018 г.: проф. д-р Стефка Георгиева Чанкова-Петрова БАН - Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, Секция „Мутагенеза от околната среда и генетична оценка на риска”</p>	<p>Министерство на околната среда и водите</p>	<p>Участие в заседанията на RAC и вземането на решения.</p> <p>Комитетът за оценка на риска (RAC) изготвя становищата на ЕСНА, свързани с рисковете на вещества за човешкото здраве и околната среда в следните процеси от REACH и CLP. Окончателните решения се вземат от Европейската комисия.</p> <p>RAC разглежда предложенията за хармонизирана класификация и етикетирание и изготвя становище за предложената хармонизирана класификация на вещества като канцерогенни, мутагенни, токсични за репродукцията или като респираторен сенсibiliзатор, както и други ефекти съобразно отделните случаи.</p> <p>RAC оценява риска на вещество, произтичащ от употребите му, при подаване на заявление за разрешаване. Това включва оценка на уместността и ефективността на мерките за управление на риска, описани в заявлението за разрешаване, и — ако е приложимо — на рисковете от възможните алтернативи. Оценява се също приносът на трети страни, свързан със заявлението.</p> <p>RAC изготвя становище по искане на изпълнителния директор на ЕСНА, свързано с рисковете за човешкото здраве и околната среда, за всички други аспекти, засягащи безопасността на вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия.</p> <p>Членовете на RAC се назначават от Управителния съвет на ЕСНА въз основа на кандидати, номинирани от държавите членки, за срок от три години, който подлежи на подновяване.</p>
<p>ЕСНА (Европейска агенция по химикали) Форум по въпросите на прилагането</p>	<p>Член на Форума по прилагането към ЕСНА: Елена Зидарова старши експерт в отдел „Опасни химични вещества“ дирекция „Превантивна дейност“ Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 тел:+359 2 940 6019 ezidarova@moev.government.bg</p>	<p>Министерство на околната среда и водите</p>	<p>Участие в заседанията на Форума и вземането на решения.</p> <p>Форумът за обмен на информация за правоприлагането (Форумът) представлява мрежа от компетентни органи, отговарящи за прилагането на регламентите REACH, CLP и PIC в ЕС, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн.</p> <p>В състава на Форума влиза по един представител от всяка държава членка.</p> <p>Форумът създава своя собствена работна програма въз основа на списъка със цели, определени в регламентите REACH, CLP и PIC. Практическата работа на Форума се поделва между десет работни групи, които предоставят решения в определени области на прилагането. Всяка година Форумът провежда три пленарни заседания.</p>

Международна организация	Национален координатор	Други ангажирани министерства	Дейности в национален мащаб
ЕСНА (Европейска агенция по химикали) Комитет по биоцидите	България няма представител в Комитета по биоцидите, но се очаква скоро да бъде номиниран такъв.	Министерство на здравеопазването	Комитетът по биоцидите подготвя становищата на ЕСНА, свързани с няколко процеса съгласно РБ. Окончателните решения се взимат от Европейската комисия. Всяка държава членка има право да назначи един член на Комитет по биоцидите за срок от три години, който подлежи на подновяване. Те могат да назначават и заместник-член.
ЕАОС (Европейска агенция по околна среда)	Изпълнителна агенция по околна среда (ЕАОС) бул. "Цар Борис III" №136 гр. София 1618 Национален координационен център към Европейската агенция по околна среда (ЕЕА) и член и на Мрежата на директорите на агенции по опазване на околната среда (ЕРА Network). д-р инж. Ваня Григорова изпълнителен директор тел:+359 2 955 9011, 940 6478 факс: 02/ 955 9015	Министерство на околната среда и водите	ЕАОС управлява Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и информацията за състоянието на компонентите и факторите на околната среда за територията на цялата страна. Осигурява достъп до надеждна и актуална информация за състоянието на околната среда в България
ИУРАС (Международен съюз за чиста приложна химия)	Илиана Павлова директор „Индустрия и околна среда“ Българска стопанска камара, Център за чиста индустрия ул. Алабин 16-20 София 1000 тел.:+359 2 980 3055 ios@bia-bg.com	Министерство на икономиката, Министерство на околната среда и водите	1. Консултации при изграждането на системи за управление по околна среда (ISO 14001 и EMAS); 2. Консултации при разработване на планове за устойчиво производство; 3. Консултации по прилагане на законодателството, свързано с употребата на химикали, промените в климата, отпадъците, въздуха, водите и др.; 4. Подготвя становища по проекти на нормативни актове по околна среда; 6. Участва в работата на националните консултативни съвети, работни групи и комитети към министерства и други институции. 7. Подпомага въвеждането на най-добрите налични техники и технологии в отделните сектори на икономиката, вкл. т.нар. „по-чисто производство“.
РЕЦ (Регионален екологичен център)	Регионален екологичен център за Югоизточна Европа - България Гордана Кожухарова регионален директор за Югоизточна Европа ул. Париж №7, ет. 6, офис 17 София 1000 Тел: (359-2) 983-4817 Факс: (359-2) 983-5217 rec-bulgaria@rec.org Венцислав Василев директор национален офис България	МОСВ, ЕАОС и др. национални и местни власти, компании от екологичния сектор, частни и държавни институции, НПО	Центърът изпълнява проекти, свързани с: •Изграждане капацитет в областта на околната среда •Разпространение на екологична информация •Подкрепа на НПО •Бизнес и околна среда •Местни инициативи •Участие на обществеността •Екологична политика •Промени в климата •Екологично законодателство

Таблица 11-2 обобщава участието на Р България в международни споразумения или процедури, свързани с жизнения цикъл на управлението на химикалите по съответното

споразумение, националните координатори, съответните дейности в национален мащаб и инструментите за прилагане им. Посочени са и водещите институции/министерства за всяко споразумение.

Таблица 11- 2: Участие в международни споразумения, свързани с управлението на химичните вещества

Международни споразумения	Водеща отговорна институция, национален координатор	Съответни дейности в национален мащаб	Инструменти за прилагане
Стратегически подход за международно управление на химикали (SAICM)	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „Опасни химични вещества“ Национален координатор: Първолета Лулева н-к отдел „ОХВ“ pluleva@moew.government.bg	Управление на химични вещества	Регламент (ЕС) 649/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно износа и вноса на опасни химикали (преработен текст). Новият регламент отменя Регламент (ЕО) 689/2008 и се прилага считано от 1 март 2014 г. Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители. Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (обн. ДВ, бр.10/04.02.2000 г., посл.изм. и доп., ДВ, бр.102/29.12.2015 г.
Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители (УОЗ)	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София 1000 Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „Опасни химични вещества“ Национален координатор: Цветанка Димчева държавен експерт dimcheva@moew.government.bg	Координиране прилагането на Стокхолмската конвенция, разработване и актуализация на НПДУУОЗ, докладване по чл.15 от конвенцията, обмен на информация за УОЗ, участие в национални и международни срещи, свързани с управлението на УОЗ..	Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители. Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (обн. ДВ, бр.10/04.02.2000 г., посл.изм. и доп., ДВ, бр.102/29.12.2015 г.
Ротердамска конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие (PIC процедура) при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „Опасни химични вещества“ Национален координатор: Първолета Лулева н-к отдел „ОХВ“ pluleva@moew.government.bg	Участие в международния обмен на информация при търговията с определени опасни химични вещества и пестициди, с цел предотвратяване на потенциалните рискове за човешкото здраве и околната среда; участие в работни срещи по прилагане на Конвенцията	Регламент (ЕС) 649/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно износа и вноса на опасни химикали (преработен текст). Новият регламент отменя Регламент (ЕО) 689/2008 и се прилага считано от 1 март 2014 г.
Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите“ Отдел „Управление на производствени и опасни отпадъци“ Национален координатор: Лина Патърчанова главен експерт lpatarchanova@moew.government.bg	Координиране прилагането на Базелската конвенция ; предприемане на подходящи мерки с цел да обезпечат свеждането до минимум на образуването на опасни и други отпадъци и трансграничния им превоз, както и наличността на подходящи съоръжения за обезвреждане на отпадъците; ежегодно докладване до Секретариата конвенцията на информация за компетентните органи, трансграничното движение на опасни и др. отпадъци, предприетите мерки за прилагане на конвенцията.	Регламент (ЕС) № 1357/2014 на Комисията от 18 декември 2014 г. за замяна на приложение III към Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно отпадъците и за отмяна на определени директиви. Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 г. относно превози на отпадъци. Закон за управление на отпадъците (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., изм. ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.; ДВ бр. 98 от 28.11.2014 г., ДВ бр. 14 от 20.02.2015 г.)

Международни споразумения	Водеща отговорна институция, национален координатор	Съответни дейности в национален мащаб	Инструменти за прилагане
<p>Конвенция Минамата относно живака</p>	<p>Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „Опасни химични вещества“ Национален координатор: Първолета Лулева н-к отдел „ОХВ“ pluleva@moew.government.bg</p>	<p>1. Докладване съгласно чл. 21 от конвенцията на информацията по чл. 3, 5, 7, 8 и 9 (източници и търговия с живак, производствени процеси, в които се използват живак, ръчен и дребно мащабен добив на злато, емисии и изпусания). 2. Разработване и прилагане на национален план за действие в съответствие с Приложение С; 3. Идентифициране на отделни запаси и източници на живак; 4. Инвентаризации 5. Обмен на информация за живака, участие в национални и международни срещи, свързани с управлението на живака.</p>	<p>1. Регламент (ЕО) № 1102/2008 относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак. 2. Закон за опазване на околната среда, посл. изм. и доп., ДВ, бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г. Предстои приемането на нов Регламент за живака, който ще бъде част от законодателния пакет за ратификация на конвенцията и който ще отмени Регламент (ЕО) № 1102/2008. Новият регламент ще обхване шест регулаторни пропуски, идентифицирани от европейската оценка на въздействието.</p>
<p>Виенска конвенция за защита на озоновия слой и Монреалски протокол за веществата, които нарушават озоновия слой</p>	<p>Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Опазване чистотата на въздуха“ Отдел „Емисии и преносни процеси в атмосферата“ Национален координатор: Деница Стоянова-Смилянова главен експерт d.stoyanova@moew.government.bg</p>	<p>1. Предприемане на национални политики и мерки, целящи намаляване и прекратяване употребата на вещества, които нарушават озоновия слой съгласно изискванията на Монреалския протокол и неговите 4 изменения. 2. Предприемане на национални политики и мерки, целящи намаляване и прекратяване емисиите при използване на веществата, които нарушават озоновия слой. 3. Изготвяне на годишни доклади за вноса и износа на веществата, които нарушават озоновия слой. 4. Изготвяне на доклади/информации съгласно конкретни решения, взети на годишните срещи на страните по Монреалския протокол. 5. Разработване и изпълнение национални програми и стратегии с мерки за намаляване на употребата и емисиите от употребата на веществата, които нарушават озоновия слой. 6. Попълване на въпросници. 7. Участие в работни заседания на регионално ниво, комитети, конференции.</p>	<p>1. Разрешителен режим за вноса и износа на веществата, които нарушават озоновия слой. 2. Контрол на границите за вноса/износа на съоръжения и продукти, изработени или използвайки такива вещества. 3. Контролиране употребата и ограничаване на емисиите чрез контрол на пропуските на инсталациите и контейнерите. 4. Изпълнение на национални и регионални проекти и програми. 5. Предвижда се публично финансиране /съфинансиране/ на проектите по прекратяване употребата на веществата, които нарушават озоновия слой. 6. Санкции се налагат в съответствие със Закона за чистотата на атмосферния въздух.</p>

Международни споразумения	Водеща отговорна институция, национален координатор	Съответни дейности в национален мащаб	Инструменти за прилагане
Конвенция за трансграничните въздействия на промишлените аварии	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „Опасни химични вещества“ Национален координатор: Първолета Лулева н-к отдел „ОХВ“ pluleva@moew.government.bg	Предотвратяване на промишлени аварии и ограничаване на последствията от тях и обмяна на информация между страните по конвенцията, планиране на земеползването и участие в работни срещи	1. Закон за опазване на околната среда, посл. изм. и доп., ДВ, бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г. 2. Наредба за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях (обн., ДВ, бр. 5 от 19.01.2016 г., в сила от 19.01.2016 г.)
Препоръки на ООН за транспортиране на опасни товари	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията София 1000, ул. "Дякон Игнатий" № 9 Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" тел: 02/930 88 48 факс : 02/988 54 95 avto_a@rta.government.bg Главна дирекция "Гражданска въздухоплавателна администрация" тел: 02/937 10 47 факс: 02/980 5337 caa@caa.bg Изпълнителна агенция "Железопътна администрация" тел: 02/ 940 94 28 факс : 02/987 6769 iaja@mtitc.government.bg Изпълнителна агенция "Морска администрация" тел: 02/930 09 10 факс: 02/930 09 20 bma@marad.bg	Лицензиране на превозвачи на опасни товари; контрол на превоза на опасни товари.	1. Наредба № 40 от 14.01.2004 г. за условията и реда за извършване на автомобилен превоз на опасни товари (обн., ДВ, бр. 15 /24.02.2004 г., изм. и доп., бр. 87 / 4.10.2013 г., доп., бр. 76 от 2.10.2015 г.). 2. Наредба № 46 от 30.11.2001 г. за железопътен превоз на опасни товари (обн. ДВ. бр.107 от 11.12.2001г., изм. и доп. ДВ. бр.24 от 31 Март 2015г.). 3. Наредба № 18 от 4.03.1999 г. за безопасен превоз на опасни товари по въздуха (обн., ДВ, бр. 25 от 19.03.1999 г., в сила от 18.04.1999 г.)
Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) в трансграничен контекст/Протокол за стратегическа екологична оценка	Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Превантивна дейност“ Отдел „ОВОС и ЕО“ Национален координатор: Силвия Димитрова н-к отдел „ОВОС и ЕО“ sdimitrova@moew.government.bg	1. Мерки за предотвратяване, намаляване и контролиране на значително вредно трансгранично въздействие в резултат на предлагани дейности. 2. Законодателни, административни или други мерки за изпълнение разпоредбите на конвенцията. 3. Провеждане на ОВОС преди вземането на решение за разрешаването на предлагана дейност, включена в приложение I, която може да окаже значително вредно трансгранично въздействие. 4. Уведомяването на засегнатите страни за предлаганата дейност, посочена в приложение I, която може да окаже значително вредно трансгранично въздействие. 5. Предоставяне възможност на засегнатата общественост в районите, да вземе участие в съответните процедури по ОВОС.	1. Закон за опазване на околната среда, посл. изм. и доп., ДВ, бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г. 2. Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (обн.ДВ бр.12/12.02.2016 г.) Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми,(обн.ДВ бр.12 от 12.02.2016 г)

Международни споразумения	Водеща отговорна институция, национален координатор	Съответни дейности в национален мащаб	Инструменти за прилагане
<p>Женевска конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния/ Протоколи</p>	<p>Министерство на околната среда и водите, бул. „Мария Луиза“ № 22, София Координираща дирекция „Опазване чистотата на въздуха“ Национален координатор Иван Ангелов директор дирекция „ОЧВ“ angelov@moew.government.bg</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предотвратяване и ограничаване на промишлените замърсявания, вкл. и трансграничните замърсявания на далечни разстояния. 2. Идентификация на производствата, емисиите на които могат да имат трансграничен ефект. 3. Разработване на политика и стратегии за намаляване на емисиите на замърсители на въздуха. 4. Обмен на информация между Страните по Конвенцията. 5. Консултации на ранен етап между заинтересованите страни при значителен риск от трансгранично замърсяване. 6. Присъединяване към ЕМЕП, мониторинг 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закон за опазване на околната среда (ЗООС), обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г. посл. изм. и доп., бр. 101 от 22.12.2015 г., в сила от 22.12.2015 г. 2. Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии (обн., ДВ, бр. 64 от 5.08.2005 г., в сила от 6.08.2006 г.) 3. Наредба № 6 от 26.03.1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници (обн., ДВ, бр. 31 от 6.04.1999 г., посл. изм., бр. 102 от 21.12.2012 г.) 4. Наредба № 7/03.05.1999г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (обн. ДВ, бр.45/14.05.1999 г., в сила от 01.01.2000 г.) 5. Наредба № 7/21.10.2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации, обн., ДВ, бр. 96 от 31.10.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., посл.изм. ДВ бр. 24 от 12.03.2013 г., в сила от 12.03.2013 г.; 6. Наредба № 11 от 14.05.2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух (обн. ДВ бр. 42 от 29.05.2007 г., в сила от 1.01.2008 г.) 7. Наредба № 12 от 15.07.2010 год. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух (обн. ДВ, бр. 58 от 30.07.2010 г.) 8. Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни веществав атмосферния въздух на населените места (обн., ДВ, бр. 88 от 3.10.1997 г., посл. изм., ДВ бр. 42 от 29.05.2007 г., в сила от 1.01.2008 г.)

11.2. УЧАСТИЕ В МЕЖДУНАРОДНИ ПРОЕКТИ ЗА ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ ПО УПРАВЛЕНИЕТО НА ХИМИКАЛИ И ОТПАДЪЦИ И МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

След приемането на Р България за пълноправен член на Европейския съюз през 2007 г. МОСВ като бенефициент по Оперативна програма „Околна среда“ започна да изпълнява проекти за техническа помощ в областта на околната среда. Политиката на МОСВ е насочена към участие в туининг-проекти и други програми на добросъседство и двустранни договори за сътрудничество. Участието в проекти, финансирани от Европейската комисия, е възможност за обмен на ноу-хау, добри практики и експертна помощ, и засилване на двустранните отношения и сътрудничество с тях.

Ключов подход за повишаване на професионалната квалификация и административния капацитет е участие на МОСВ в проекти за техническа помощ по управлението на химичните вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия; управлението на отпадъците; мониторинг на компонентите на околната среда. В периода след приемането на Р България в ЕС са реализирани или са в процес на реализиране редица проекти както по Оперативна програма „Околна среда 2007 -2013 г.“, Оперативна програма „Околна среда 2014 -2020 г.“ така и по двустранни споразумения, спогодби и меморандуми за разбирателство договори за сътрудничество в областта на опазването на околната среда и водите.

В Таблица 11-3 са описани подписаните споразумения, спогодби и меморандуми за разбирателство за сътрудничество в областта на опазването на околната среда и водите.

Таблица 11-3: Подписани споразумения, спогодби и меморандуми за разбирателство за сътрудничество в областта на опазването на околната среда и водите

Страна	Наименование на споразумението	Сключване и влизане в сила	Срок на действие
Република Австрия	Споразумение между Министерство на околната среда и водите на Р България и Федералното министерство за селско и горско стопанство, околна среда и управление на водите на Р Австрия за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	05.04.2002 г.	Неограничен
Република Азербайджан	Меморандум за разбирателство между правителството на Р България и правителството на Р Азербайджан за сътрудничество в областта на опазването на околната среда	Подписан на 20.02.2014 г., в сила от 11.12.2014 г.	Неограничен
Федерална Република Германия	Спогодба между правителството на Р България и правителството на Федерална република Германия за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	11.06.1993 г.	Неограничен
Грузия	Споразумение между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда и опазването на природните ресурси на Грузия за сътрудничество в областта на опазването на околната среда	Подписано на 19.03.2014 г., в сила от 24.10.2014 г.	Неограничен
Република Гърция	Споразумение между Министерство на околната среда и водите на Р България и Министерство на околната среда, пространственото планиране и благоустройството на Република Гърция за сътрудничество в областта на опазването на околната среда	Подписано на 01.11.2002 г., в сила от 15.07.2005 г.	Неограничен
Република Гърция	Спогодба между правителството на Р България и правителството на Република Гърция за използване водите на река Места	22.12.1995 г. В сила от 19.09.1996 г.	35 години
Кралство Дания	Споразумение между правителството на Р България и правителството на Кралство Дания за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	14.06.1999 г. В сила от 30.07.1999 г.	Неограничен

Страна	Наименование на споразумението	Сключване и влизане в сила	Срок на действие
Китайска народна република	Споразумение за сътрудничество в областта на околната среда между правителството на Р България и правителството на Китайската народна република	28.06.2000 г.	Неограничен
Република Корея	Меморандум за разбирателство за сътрудничество в областта на опазването на околната среда между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда на Република Корея	29.04.2013 г.	Неограничен
Република Македония	Споразумение между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда на Република Македония за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	09.06.2000 г.	Неограничен
Монголия	Споразумение за сътрудничество в областта на околната среда между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на природата и околната среда на Монголия	19.02.2003 г.	Неограничен
Полша	Споразумение между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на опазването на околната среда, природните ресурси и горите на Република Полша за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	26.11.1997 г.	Неограничен
Румъния	Конвенция между правителството на Р България и правителството на Румъния за сътрудничество в областта на опазването на околната среда	09.12.1991 г., в сила от 21.02.1992 г.	Неограничен
Румъния	Споразумение между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда и управлението на водите на Румъния за сътрудничество в областта на управлението на водите	12.11.2004 г., в сила от 15.03.2005 г.	Неограничен
Руска Федерация	Споразумение между правителството на Р България и правителството на Руската федерация за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	28.08.1996 г.	Неограничен
Словашка република	Споразумение за сътрудничество в областта на опазване на околната среда между Министерството на околната среда на Р България и Министерството на околната среда на Словашката република	23.10.1995 г.	Неограничен
Република Сърбия	Меморандум за разбирателство между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на защитаната околната среда на Република Сърбия за сътрудничество в областта на околната среда	10.10.2007 г.	Неограничен
Република Турция	Споразумение между правителството на Р България и правителството на Република Турция за сътрудничество в областта на опазване на околната	19.04.2004 г., в сила от 03.12.2005 г.	Неограничен
Украйна	Споразумение между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда и природните ресурси на Украйна за сътрудничество в областта на опазването на околната среда и рационално използване на природните ресурси	30.01.2003 г.	Неограничен
Република Унгария	Споразумение между правителството на Р България и правителството на Република Унгария за сътрудничество в областта на опазване на околната среда	18.05.2001 г.	Неограничен
Чешка република	Споразумение за сътрудничество в областта на опазване на околната среда между Министерството на околната среда и водите на Р България и Министерството на околната среда на Чешката република	14.11.2000 г.	Неограничен

Източник, МОСВ, 2016 г.

През последните години са реализирани 4 проекта по “побратимяване” (twinning) на МОСВ и Федерално министерство на околната среда, защита на природата и ядрената безопасност, Германия, Федерално Министерство на околната среда, Австрия, Министерство на околната среда, енергетиката и климатичните промени, Гърция; между МОСВ и Австрийската агенция по околната среда; между ИАОС и Италианския национален институт по здравеопазване. Реализирани са редица проекти с финансовата подкрепа Исландия, Лихтенщайн и Норвегия чрез финансовия механизъм на Европейското Икономическо Пространство (ЕИП) или двустранни договори за сътрудничество в областта на управлението на химикалите и отпадъците, усъвършенстване на лабораторната инфраструктура за мониторинг на компонентите на околната среда и зр.

В таблица 11-4 са посочени данни за участието на Р България в проекти, свързани пряко или косвено с управлението на химичните вещества, отпадъците и/или околната среда.

Таблица 11-4: Участие на МОСВ в проекти по управлението на химичните вещества и околна среда

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
1	Туининг Проект: BG/2007/LB/EN/05 «Укрепване на административния капацитет за прилагане на законодателството в областта на електрическо и електронно оборудване, батерии и акумулатори на национално и регионално ниво в България» (2009 г.).	Туининг проект между Австрийската федерална агенция по околна среда, Федералното министерство на околната среда, опазване на природата и ядрената безопасност - Германия, Министерство на околната среда, енергетиката и климатичните промени – Гърция и МОСВ. Статус: приключил юни 2010 г.	Резултати: Три държави се обединиха в консорциум, Гърция, Германия и Австрия, за да предадат на българските експерти своя опит при прилагането на законодателството на ЕС за ИУЕЕО, негодните за употреба батерии и акумулатори. Проектът обхваща голям спектър от теми, като законодателство, икономически и финансови аспекти, събиране и третиране на ИУЕЕО и батерии, управление на данни и отчетност и IT проектиране за целите на отчетността както и информироваността на обществеността. Проведени бяха 2 работни посещения в Австрия и Гърция, където бяха представени съответните обекти за управление на ИУЕЕО и батерии. В резултат на това бяха изготвени редица документи, съдържащи описание и анализ на съществуващото положение в България, препоръки за подобрения, конкретни методологии и изчисления и др. Изготвен е план за прилагане, който обобщава практическите резултати и препоръките на проекта. Планът за прилагане се състои от 6 части: 1-ва част (предложения за подобряване на организацията на управление на ИУЕЕО и батерии и по-специлно дейности по събирането, определяне на продуктова такса, контрола на организациите по оползотворяване и производителите, контрола над конкуренцията и мониторинг на коефициентите на събираемост и степени на рециклиране); 2-ра част (съдържа предлаганите действия за усъвършенстване на разрешителния режим с фокус върху съоръженията за третиране); 3-та част (обхваща необходимите дейности по разработването и оценяването за информироване на обществеността); 4-та част (съдържа описание на действията, които следва да се предприемат за внедряване на икономически инструменти за насърчаване а разделното събиране и рециклиране); 5-та част (посветена е на прилагането на Директивата RoHS) и 6-та част (съдържа необходимите методологически стъпки за усвояване на техническите изисквания за управление на ИУЕЕО и батерии). Изготвен е

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
			отделен план за разработването на електронен регистър за ЕЕО и батерии. Проектът ще съдейства на България в създаването на подходяща електронна система за управление на ИУЕЕО и батерии (която действа в ИАОС от 2010 г.)
2	Туининг проект BG 2007/IB/EN/02 - Трансграничен превоз на отпадъци "Укрепване на административния капацитет на Р България с цел ефективно прилагане на законодателството на ЕС в областта на управление на отпадъците"	Проектът е реализиран от Агенцията по околна среда, Австрия и МОСВ, България. Статус: приключил юни 2010 г.	Резултати: Разработено е „Ръководство за трансграничен превоз на отпадъци“ в две части, което е предвидено да служи като „помощник“ на всички заинтересовани в областта на трансграничния превоз на отпадъци.
3	Регионален проект “Определяне на тенденциите на УОЗ концентрациите в атмосферния въздух в България по метода на пасивно пробовземане на въздух чрез стационарно устройство с филтър от полиуретанова пяна (PAS_CEECs) – II-ра фаза 2007, финансиран от Чешкото правителство.	Проектът е финансиран от Чешкото правителство. Статус: приключил 2007 г.	Резултати: пасивен метода на пробовземане на УОЗ (НСН сума, ДДТ сума, НСВ, РСВ) от въздух чрез стационарно устройство с филтър от полиуретанова пяна (PAS_CEECs) в 6 пункта: София, Инд.зона, Гара Яна, ВГ-01; София, зона с натоварен трафик, Орлов мост ВГ-02; София, градска зона, кв. Хиподрума ВГ-03; Перник, Инд.зона, в близост до “Стомана-Перник”АД ВГ-04; Пловдив, селски район в близост до КЦМ АД, ВГ-05; София, крайградска зона, кв. Бояна ВГ-06 и взети и анализирани проби от почвата под филтрите в тези пунктове
4	Туининг проект ВГ 06 IB EN 01 „Укрепване на дейността на мрежата за мониторинг на повърхностни води”.	Проектът е реализиран от Италианския национален институт по здравеопазване и ИАОС. Статус: приключил .	Цел: укрепване на дейностите по наблюдаващия, оперативния и изследователския мониторинг на мрежата за мониторинг на повърхностни води по отношение на приоритетните вещества, и ефективно прилагане на Рамковата Директива 2000/60/ЕС за водите
5	Проект DVU 440/2008 „Безопасност и хранителна стойност на черноморски продукти“, 2007 г. – 2012 г., Медицински университет, Катедра “Химия”, гр.Варна,	Проектът е финансиран от Министерството на образованието и науката (МОН). Статус: приключил 2012 г.	Резултати: определяне на съдържанието на хлорорганични УОЗ пестициди (DDT и метаболити DDD и DDE) и PCB в черноморски риби във връзка с оценка на тяхната безопасност като храна.
6	Проект ВГ 0036 “За по-добра околна среда – проучване и прогнозиране на потенциалното замърсяване на околната среда от депата за отпадъци” – 2009 г.	Проектът е реализиран с финансовата подкрепа Исландия, Лихтенщайн и Норвегия чрез финансовия механизъм на Европейското Икономическо Пространство (ЕИП) - грантово споразумение С-40/20.08.2009. Изпълнението на проекта започна през август 2009 г. и приключи през април 2011 г. Статус: приключил.	Цел: да допринесе за опазването на околната среда, чрез подобряване на управлението на отпадъците, да оцени потенциалното въздействие на депата за отпадъци върху околната среда и да разработи GIS-базиран прогнозен модел. Проектът включва 4 дейности. Дейност 1: "Подготвителна дейност - избор на 5 депа за отпадъци и разработване на цялостна стратегия" Дейност 2: Провеждане на историческо проучване на пилотните депа за отпадъци (регионално и локално) и изготвяне на химически анализ. Дейност 3: Разработване на пространствено ориентиран модел и интегрирането му в информационната система на ИАОС. Дейност 4: Разработване на ръководства за петте пилотни депа за отпадъци и провеждане на обучения. Постигнати резултати: Постигнатите резултати по проекта предоставят пълна и точна картина на обследваните обекти и

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
			<p>тяхното въздействие върху компонентите на околната среда. Визуализацията на тези данни с помощта на пространствено ориентирани модели правят резултатите по-лесно разбираеми и достъпни за обществеността.</p> <p>Разработването на такива прогнозни модели и възможността за избор на различни ситуации (промяна на количеството и състава на депонираните отпадъци, случаи на аварии, наводнения, незаконно изхвърляне на опасни отпадъци и т.н.) ще даде възможност на отговорните институции за определяне на потенциални бъдещи заплахи, щети и последици от всяка ситуация, т.е. ще бъде възможно предварително идентифициране в случай на заплахи, както и да бъдат предприети навреме необходимите мерки, в случай на възникване на такива.</p> <p>Освен определяне влиянието на 5-те пилотни депа върху компонентите на околната среда и изграждане на прогнозен модел, основен приоритет на проекта се явява и информиране на населението, като се цели да се предизвика по-голяма заинтересованост по въпросите свързани с управлението на отпадъците и изграждане на нов тип лична мотивация и активна гражданска позиция, т.е. превръщането на отделните личности от пасивни наблюдатели в участници в този процес. С постигането на така заложените цели ще се подпомогне укрепването на "гражданското общество", което наред с опазването на околната среда остава един от важните приоритети на ЕИП и Норвежката програма за сътрудничество и в новия програмен период.</p>
7	<p>Проект FutMon - LIFE 07/ENV/DE/000218 “Бъдещо развитие и изграждане на единна мониторингова система за горите на ниво Европейски съюз” – 2009/ 2011, FUTMON – LIFE 07 ENV/DE/000218</p>	<p>Проектът е финансиран по програма LIFE+ на ЕК. Изпълнението на проекта започна през септември 2009 г. и приключи през юни 2011 г. Статус: приключил.</p>	<p><u>Цел:</u> Създаване на единна мрежа за мониторинг на горските екосистеми, осигуряваща информация за горите, необходима за прилагане на политики в рамките на ЕС, съгласно изискванията на международните задължения. Резултатите от проекта са част от задължителните докладвания в края на всяка календарна година до Международния координационен център-Гори като част от ангажиментите на страната по Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния и Регламент(ЕС) No 2152/2003 на ЕП и Съвета от 17 ноември 2003 “ForestFocus”.</p>
8	<p>Проект BG/07/IB/EN/07 „Последващо развитие на калибрационната лабораторията на ИАОС като национална референтна лаборатория и оптимизиране на националната системата за осигуряване и контрол на качеството на замерванията на атмосферния въздух”</p>	<p>Проектът е одобрен цялостно за финансиране по Преходния инструмент на програма ФАР за 2007. Финансиране: Част от Туининг проекта: ЕК – 600 000 евро и Министерство на финансите – 30 640 евро. Статус: приключил.</p>	<p><u>Цел:</u> Гарантиране на качеството на мониторинговите данни, които се използват за разработването на краткосрочни и дългосрочни мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух.</p> <p><u>Резултати:</u> В рамките на проекта е доставена многоканална разреждаща система- предназначена за акредитираната калибровъчна лаборатория на ИАОС. Системата ще осигурява качеството на данните, получавани от стационарните автоматични станции за контрол качеството на атмосферния въздух и проследимост на измерванията до референтната лаборатория на Научно-изследователския център на Европейската</p>

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
			<p>комисия. Направени са препоръки по прилагане изискванията на Директива 2008/50/ЕС от 21 май 2008 г., относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа, която е въведена в националното законодателство. Освен това е въведен нов софтуерен продукт за оценка и управление качеството на данните от Националната система за контрол качеството на атмосферния въздух в реално време, в т.ч. изготвяне на необходимите доклади до Европейската агенция по околна среда и Европейската комисия. Оказана е и методическа помощ във връзка с инвентаризацията на емисии на парникови газове.</p>
9	<p>Проект "Обмен на опит по прилагане на Рамковата директива за отпадъците, Директивата за депонирането на отпадъци и Регламента за УОЗ в България"</p>	<p>Проектът е финансиран от Директивата относно депонирането на отпадъци и Регламента за УОЗ в България от Програмата за консултантска помощ за опазване на околната среда в страните от Централна и Източна Европа, Кавказ и Централна Азия и други съседни страни на Европейския съюз. Проектът се изпълнява под контрола на Федерална агенция по околна среда, Германия (Umweltbundesamt, UBA). Статус: приключил.</p>	<p><u>Цел:</u> Общата цел на проекта е обмен на опит и трансфер на знания по отношение на прилагането на европейското законодателство в областта на отпадъците в България. По-специално трансфера на знания следва да позволи повишаване на капацитета на съответните лица в България да извършват следните дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • класификация на отпадъците като опасни/неопасни съгласно СО и приложение III на Рамковата директива за отпадъците (РДО); • извършване на основно охарактеризиране на отпадъците, за да се установи и оцени цялата необходима информация, която се изисква и да се гарантира правилното управление на отпадъците; • идентифициране на видовете отпадъци, които съдържат УОЗ, според техния произход и екологосъобразното им обезвреждане съгласно Регламента за УОЗ; • вземане на проби, подбор и подготовка на представителна проба от отпадъци за различни промишлени видове отпадъци за анализ. <p>Обменът на опит беше осъществен чрез семинар, който се проведе на 21-23 януари 2015 год. в гр. София.</p>
10	<p>Проект ТА -2013- IAOS-88 „Осигуряване на специализирано техническо оборудване и внедряване на информационни системи, необходими за осъществяване на ефективен контрол на компонентите на околната среда“</p>	<p>Приоритетна ОС 4 „Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“ Европейски Фонд за Регионално Развитие 2007-2013</p> <p>Проектът се финансира от ЕФРР и национално съфинансиране на стойност 41 млн.лв.</p> <p>Продължителност - 24 месеца</p> <p>Бенефициент: ИАОС и 14-те регионални лаборатории.</p> <p>Ръководител на проекта: Ваня Григорова изп.директор на ИАОС</p> <p>Статус: приключил 2015</p>	<p><u>Цел:</u> Доставяна на специализирана аналитична и лабораторна апаратура, и техническо оборудване за подмяна и дооборудване на наличното оборудване в лабораториите на ГД ЛАД към ИАОС и Обновяване на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон.</p>

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
11	Проект „Програма за сътрудничество ADVISORY ASSISTANCE PROGRAME (AAP)“	Програмата за сътрудничество е финансирана от Федералната агенция по околна среда на Германия (UBA) Статус:приключил 2015 г.	<u>Цели на програмата</u> Целта на програмата бе обмяна на опит, свързан с изпълнение на изискванията на РД 2000/60/ЕО и РД 2008/56/ЕО за определяне на приоритетни вещества и специфични замърсители в морски води и други води с високо съдържание на соли. Програмата се осъществи в три, предварително разписани, подетапа: <ul style="list-style-type: none"> • анализ на тежки метали и приоритетни органични вещества в съответствие с предстоящите нови изменения по отношение на СКОС и граници на количествено определяне; • обучение по течна хроматография и твърдофазова екстракция като техника за пробоподготовка на някои специфични и приоритетни органични замърсители и определянето им с газхроматографски методи в съответствие с изискванията на РД 2008/56/ЕО; • анализ на нутриенти в повърхностни и морски води. В резултат на програмата в лабораториите на ИАОС бяха оптимизирани редица методи за пробоподготовка и беше внедрен метод за определяне на полярни пестициди.
12	Проект "Интегриран проект за управлението на водите на река Дунав" (Danube WATER integrated management project)	Проектът е класифициран като стратегически проект за Дунавската стратегия и Програма за трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. Финансирането на проекта е осигурено от Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) и националния бюджет чрез Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ). Продължителност на проекта: 29.06.2012 г. - 29.07.2015 г. Партньорите по проекта са общо 13 от двете страни, с водещ партньор Министерството на околната среда и климатичните промени на Румъния. Министерство на околната среда и водите (МОСВ) участва в проекта съвместно с Басейнова дирекция „Дунавски район“, а Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) е самостоятелен партньор. Статус:приключил 2015 г.	<u>Главна цел:</u> Изпълнение на изискванията на Директива 2000/60/ЕО за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите и съвместното им прилагане от двете крайдунавски държави България и Румъния. <u>Специфична цел:</u> Целта на проекта е компетентните институции от България и Румъния да усъвършенстват: мониторинга на река Дунав; процедурите за действие в случаи на инцидентни замърсявания и да подобрят взаимодействието си с местните органи.
13	Проект BG051PO002/14/3.2-06 „Изграждане на публичен електронен регистър на инсталациите, източници на емисии на летливи органични	Проектът се осъществява в рамките на Договор №14-32-21/27.08.2014г. за предоставяне на безвъзмездна финансова	<u>Цели на проекта:</u> Изграждането на публичен електронен регистър на инсталациите, извършващи дейности по приложение № 1 от Наредба № 7 от 2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
	съединения и свързването му с поддържаната в ИАОС информационна система"	помощ по Оперативна програма „Административен капацитет“, Приоритетна Ос III „Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд Бенефициент - ИАОС Статус:приключил 2015 г.	<p>съединения, изпускани в околната среда, главно в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации, е обусловено от изискванията на чл. 30л от Закона за чистотата на атмосферния въздух, включително и свързването му с поддържаната в ИАОС информационна система за инсталациите, източници на емисии на летливи органични съединения.</p> <p><u>Резултати</u></p> <p>С изпълнението на проекта са постигнати следните резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разработен и внедрен публичен електронен регистър на инсталациите, източници на емисии на летливи органични съединения; • Интеграция на регистъра с действащата в ИАОС информационна система за инсталациите, източници на емисии на ЛОС; • Разработени и внедрени две електронни административни услуги, които се предоставят онлайн и са достъпни чрез Интернет сайта на ИАОС; • Намаляване на човешките и времеви ресурси, необходими за регистрация и обработка на документите, свързани с инсталациите, източници на ЛОС; • Възможност за осъществяване на техническа поддръжка от ИАОС и възможност за поддържане в актуално състояние на информацията от РИОСВ; • Обучени служители за работа с ИС, регистъра и изпълнение на услугите по електронен път; • Предоставяне на пълна и достоверна информация на отговорните институции, както и статистическа информация за регистрираните инсталации; • Подобряване и улесняване на работните процеси на РИОСВ, ИАОС и МОСВ; • Осигуряване на информация в реално време за подадени и обработени заявления, вписвания/заличавания на регистрирани оператори и инсталации, и друга поддържана информация; • Осигуряване на бърза, коректна и пълна обработка на информацията, при спазване на най-високи нива на защита и правила за достъп до актуализираната информационна система.
14	Проект BG02.PDP1 „Надграждане на геоинформационната система за управление на водите и докладване“	Проектът се осъществява в рамките на Парньорско споразумение между Изпълнителна агенция по околна среда и Дирекция за водни ресурси и енергия към Министерство на петрола и енергетиката на Норвегия. Проектът се изпълнява по програма BG02 "Интегрирано управление на	<p>Основни дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Инвентаризация на съществуващите информационни системи за управление на водите и мониторинг, уточняване на връзките между тях и необходимите подобрения, модули и интерфейси • Актуализация и модернизация на системата за разрешителни за водни наблюдение и управление • Надграждане на информационната

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
		<p>морските и вътрешни води" в рамките на ФМ на ЕИП (2009-2014г.). Бенефициент: ИАОС Статус: текущ (до 30.04.2017 г.)</p>	<p>система чрез създаване на нови модули, обучение и внедряване на системата в дейността на компетентните организации</p> <ul style="list-style-type: none"> • Доставка на софтуер, хардуер и техническо оборудване, необходими за осъществяване на дейностите по проекта • Управление на проекти и разпространение на информация <p>Целеви групи: МОСВ; Четирите Басейнови дирекции – БДЧР, БДЗБР, БДИБР и БДДР; Изпълнителната агенция по околната среда (ИАОС); РИОСВ; НСИ.</p> <p>Резултати: Резултатите от проекта целят по-доброто управление на водите на територията на страната чрез актуализирана информационна система, наблюдение и контрол на замърсители на водата. Информационната система ще предостави данни за мониторинг на базата на издадените разрешителни и алгоритъм за изчисляване на риска, както и анализ на замърсителите, подкрепящи мерките срещу замърсители. В резултат на събраните и обработени данни, ще се спестят обществени средства и ще се подмогнат отговорните институции да извършват дейността си по значително по-ефективен начин. Проектът ще повиши обществената информираност и ще даде възможност на гражданите да влияят пряко върху мониторинга и управлението на водите. Очаква се проектът да улесни решаването на проблемите при планирането и да обърне внимание върху по-обстойния мониторинг на водните стопанства. Актуализираната информационна система ще се използва като инструмент за обединяване на дейности между институции, неправителствени организации и асоциации, местни, регионални и национални публични администрации и всички ангажирани с процеса.</p> <p>Закупеното оборудване ще бъде използвано изцяло и редовно обновявано за безпроблемното функциониране и актуализиране на информационната система.</p> <p>Осъвременяването на информационната система ще осигури подобрена координация между отговорните институции и органи, съгласно законодателството във водния сектор на национално ниво.</p>
15	<p>Проект BG16M1OP002-1.004-001001 „Разработване и въвеждане на методи за анализ на води, седименти и биота и дооборудване на лаборатории на ИАОС“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“.</p>	<p>Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“, Приоритетна ос I „Води“ Бенефициент: ИАОС Статус: Текущ Продължителност на проекта: 30 месеца. Обща стойност на проекта: 5 млн.лв</p>	<p><u>Цел:</u> През август 2016 г. е открита процедура за възлагане на обществена поръчка с предмет: „Разработване и въвеждане на методи за определяне на приоритетни и специфични органични вещества във води, които досега не са били анализирани, както и методи за анализ на приоритетни и специфични вещества в седименти и биота и закупуване на необходимата техника и оборудване" по четири обособени позиции. 1. Доставка, инсталиране и въвеждане в експлоатация на 1 бр. течна хроматорграфска система (HPLC/MS/MS) за РЛ – Плевен и разработване и въвеждане на методи за анализ на</p>

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
			<p>широка гама полярни съединения от допълнителния списък за наблюдение по Директива 2013/39/ЕС.</p> <p>2. Доставка инсталиране и въвеждане в експлоатация на 1 бр. хроматорграфска система (GC/MS/MS) за РЛ – Стара Загора и разработване и въвеждане на методи за анализ на органични съединения и на методи за пробоподготовка и анализ на определени приоритетни вещества в седименти и биота и оборудване за подготовка на биота за изпитване.</p> <p>3. Доставка инсталиране и въвеждане в експлоатация на 1 бр. хроматорграфска система (GC/MS/MS/NCl) за РЛ – Пловдив и разработване и въвеждане на методи за анализ на полибромирани дифенилетири (PBDE) във води и в биота и за С10-13 хлоралкани във води и седименти и оборудване за подготовка на биота за изпитване.</p> <p>4. Закупуване, доставка и инсталиране на 3 бр. автоматични системи за твърдофазова екстракция на водни проби за РЛ – Плевен, РЛ- Стара Загора и РЛ – Русе.</p>
16	„Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“.	<p>Проектът се финансира по „Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски Съюз“, финансиран от Швейцария.</p> <p>Изпълнител: ПУДООС Стойност: 23.4 млн. CHF Срок 31 май 2019 г.г.</p>	<p>Проектът за обезвреждане на над 4 хиляди тона залежали и негодни пестициди от 216 склада в цялата страна навлиза във фаза на реално изпълнение през тази година. Пестицидите са натрупани преди 1990 г. в някогашните ТКЗС-та (трудово-кооперативни земеделски стопанства) и АПК-та (аграрно-промишлени комплекси). Пестицидите в складовете са основно два вида – фунгициди и инсектициди. Някои са в течно, други в прахообразно състояние и сега предстои да бъдат преупаковани за транспортиране според европейските изисквания за международен превоз на опасни товари по шосе.</p> <p>Целият процес ще бъде под контрола на високо квалифицирани специалисти и се гарантира, че ще е напълно безопасен за околната среда и за хората. Преупаковането ще се извърши от персонал, който е добре подготвен за изпълнението на подобни операции. След това пестицидите ще бъдат изнесени извън пределите на страната за изгаряне им в специализирани инсинератори, каквито в България все още няма. Самите складове, в които досега са били съхранявани, ще трябва да бъдат обезвредени и санирани. Така ще се реши един дългогодишен проблем и страната по напълно безопасен начин ще се освободи от тонове опасни вещества</p> <p>Реалният износ се очаква да започне през втората половина на 2017 г. и да продължи 1 година.</p>
17	„Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от домакинства“.	<p>Проектът се финансира по „Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски Съюз“, финансиран от Швейцария.</p> <p>Изпълнител: ПУДООС</p>	<p>Кметовете на пет общини – Левски, Шумен, Разград, Созопол и Съединение, ще се запознаят с швейцарския опит в събирането, съхраняването и третирането на опасните отпадъци от битова. Това са бои, лекарства, препарати за растителна защита в личните стопанства, батерии и други продукти, които крият риск за човешкото здраве и природата.</p> <p>Българската група, в която са включени и експерти от МОСВ, Предприятието за управление на</p>

	Име на проекта	Финансираща организация и партньори	Цел/Извършена работа
		<p>Стойност: 8.8 млн. CHF Краен срок 31 май 2019 г.</p>	<p>дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) и Министерския съвет, ще посети центрове за разделно събиране и съхранение на опасни отпадъци в гр. Валхвил, инсенератора „Валорек“ в Базел, търговския център „Цугерланд“, в който има обекти за временно съхраняване на лекарства с изтекъл срок на годност, бои, лакове и спрейове и други. Делегацията ще се запознае и с работата на центъра за обемни отпадъци в Хагенхолц.</p> <p>Обмяната на опит е в рамките на проект, финансиран от Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Той предвижда реализация на пилотни модели за екологично събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от домакинствата в Разград, Шумен, Левски, Съединение и Созопол. Опасни отпадъци ще се събират и в още 17 съседни общини чрез мобилни пунктове.</p> <p>Центровете в Шумен и Разград да бъдат големи, а в останалите три населени места – по-малки. Те ще са оборудвани с контейнери, варели, бидони, кутии и др. за съхранение на опасни отпадъци, както и със защитни облекла, мотокари, везни, транспалетни колички и инструменти.</p> <p>Ролята на мобилни пунктове ще изпълняват микробуси или специално оборудвани камиони до 3,5 тона, в които всеки опасен отпадък ще се събира разделно. Те ще бъдат обозначени, че транспортират опасни отпадъци и ще се движат по заявка на гражданите или по график.</p> <p>В резултат от проекта опасните компоненти ще бъдат отделени от общия поток на битовата смет, което ще гарантира по-добро опазване на околната среда. Ще се повиши и информираността на населението от 22-те пилотни общини по отношение разделното събиране на отпадъците. Пилотните проекти ще трасират пътя за прилагане на подобни модели и в останалите български общини.</p>
18	<p>Оценка на въздействието върху околната среда и човешкото здраве на инсталациите за пиролиза на отпадъци от гума, пластмаса и R и анализ на съответствието на образуваните от процеса фракции с условията на чл.5, ал.1 от Закона за управление на отпадъците за край на отпадъка“DF</p>	<p>Проектът се финансира от бюджета на МОСВ Изпълнител: ДЗЗД „Пиролиза 2015“ Стойност: 462 000 лв В момента се изпълнява 2ри етап на проекта, които трябва да приключи през 2017 г.</p>	<p>Основната цел на проекта е да бъде извършено проучване, което да осигури детайлна информация и анализ на съответните аспекти, за да се отговори на въпроса дали процесите на пиролиза крият рискове за околната среда и здравето на хората и какви и за да се прецени съответствието на материалите, получавани при процеса на пиролиза на отпадъци от гума, пластмаса и R DF с условията на чл.5, ал.1 от Закона за управление на отпадъците. В случай, че за съответните материали или за аст от тях, бъде установено съответствие, то следва да бъде изготвен проект на критерии за край на отпадъка</p>

Източник: МОСВ, ИАОС, към октомври 2016 г.

11. 3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА, ПРЕПОРЪКИ И ИЗВОДИ

Р България е подписала и ратифицирала всички международните конвенции и споразумения в областта на околната среда и участва активно в усилията на международната общност за решаване на регионални и глобални екологични проблеми. Разпоредбите на на Стокхолмската, Базелската и Ротердамската конвенции са транспонирани в европейското законодателство (регламенти) в областта на управлението на химикалите и отпадъците и съпътстващите актове, които са с директно приложение за страната ни, а мерките за прилагане на тези регламенти са транспонирани в националното законодателство по управление на химикали и отпадъци, които успешно се прилагат.

В страната функционира Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС), която осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на компонентите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която да се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия. Системата се ръководи от Министъра на околната среда и водите чрез Изпълнителната агенция по околна среда. ИАОС поддържа информационни бази данни на национално и регионално. Базите данни и на национално и регионално ниво са структурирани по компоненти на околната среда с използване на общи номенклатури. България е пълноправен член на Европейската агенция по околна среда (ЕАОС), а ИАОС е Национален координационен център към нея. Непрекъснато се усъвършенства лабораторната инфраструктура за мониторинг на компонентите на околната среда в системата на ИАОС чрез финансиране по международни и европейски проекти или държавния бюджет.

По отношение разработването на систематични дългосрочни мониторингови програми би било добре да се осъществи интегрирането на националната мониторингова програма към международните такива (ЕМЕР, GAW, Integrated Monitoring), с основната цел резултатите да са достъпни за обслужване на международните споразумения.

Подобрена е институционалната рамка за привличане на международни донорски програми за екологични проекти. Разработените досега проекти определено са позволили да се ускори процесът на актуализиране на нормативните актове на страната, в съответствие с изискванията на Европейското и международно законодателство за управление на химикали и отпадъци.

Въпреки това страната се нуждае от по-голяма финансова и научно-техническа подкрепа в процеса на практическото прилагане на законодателството в областта на управлението на химичните вещества.

ГЛАВА 12 - НАЛИЧНИ И НЕОБХОДИМИ РЕСУРСИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Цел на Глава 12

Да осигури преглед на наличните ресурси в министерствата, свързани с различните аспекти на управлението на химикалите и да анализира необходимите ресурси

12.1. НАЛИЧНИ РЕСУРСИ В МИНИСТЕРСТВА И ДЪРЖАВНИ ВЕДОМСТВА

През последните години са отделени значителни ресурси за материално-техническо обезпечаване на структурите, отговорни за управлението на химичните вещества и смеси, но въпреки това все още съществува определена диференциация между степента на материално-техническа обезпеченост на различните управленски равнища. Най-добра е материално-техническата обезпеченост на централно ниво, а незадоволителна- на общинско ниво на управление. За експертите, работещи в областта на химичните вещества и смеси е важно да бъде осигурен достъп до различните национални, международни и европейски бази данни, специализирана литература, наръчници, периодични издания. За експертите от отдел Опасни химични вещества в МОСВ е осигурен специален ограничен достъп, във връзка с изискванията на Европейската агенция по химикали и в съответствие с Правилата за достъп до и работа с базите данни на ЕСНА. Базите данни на ЕСНА се използват за целите на оценката на вещества и изготвяне на предложения за хармонизирано класифициране и етикетиране, за идентифициране на вещества за разрешаване и за ограничаване на опасни вещества, участие в процедурите по уведомяване и/или изрично съгласие за износ на определени опасни химикали, както и достъп до и работа с информация от базата данни RIPE за целите на контрола по прилагане на Регламентите REACH и CLP.

ПРОФЕСИОНАЛНИ КАДРИ

Експертите и специалистите, ангажирани с управлението и контрола на химичните вещества и смеси в съответните ведомства притежават висока квалификация и опит, имат специфични познания в съответната област (химици, токсиколози, лекари, фармацевти, икономисти, физикохимици, биолози, ВиК инженери, машинни инженери, металурзи, агрохимици, агрономи); познават националното, европейско и международното законодателство, както и световната практика в съответното направление, притежават добра компютърна грамотност и езикова подготовка по един или повече от езиците (английски, немски, френски и руски).

В табл. 12 А са представени данни за административния капацитет в министерствата и държавните ведомства, чиято дейност е свързана с управлението на химичните вещества и смеси: МОСВ; БАБХ, МЗ; МТСП; МИ; Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“.

Таблица 12-1: Налични ресурси в министерства и държавни ведомства

Министерство/Ведомство	Налични специалисти, брой	Налични специалисти, тип
МОСВ Централно управление	2 2 2 3 2	Ръководители Държавни експерти Главни експерти Старши експерти Младши експерти
Експертен съвет за оценка на приоритетни вещества (ЕСОПВ) към МОСВ	25 основен състав 8 допълнителен състав	Специалисти по токсикология, химия, екоотоксикология, физикохимия, фармация, трудова медицина
ИАОС (Главна дирекция „Лабораторно-аналитична дейност“) 15 Регионални лаборатории *	20	Специалисти, експерти, химици
РИОСВ- 16 бр.	28	Експерти
БАБХ - Централно управление Център за оценка на риска	14 4	Експерти (химици и агрономи) Специалисти по токсикология, екоотоксикология, физикохимия и ефикасност.
Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол	20	Химици и специалисти
МЗ Централно управление	4	Експерти
РЗИ- 28 бр.	56	Експерти
НЦОЗА НЦЗПБ	5 3	Токсиколози, химици
Клиники и отделения по клинична токсикология в София и големите градове	42 20	Експерти Специалисти
Клиника по професионални заболявания	3	Експерти
МТСП Главна инспекция по труда	5	Инспектори
28 Районни инспекции по труда	28	Инспектори
МИ	2	Експерти
ГД “Пожарна безопасност и защита на населението”	5	Експерти
28 Регионални дирекции "Пожарна безопасност и защита на населението":	28	Експерти

Забележка: Посоченият брой експерти по управление на химичните вещества и смеси е към 2016 г. като някои експерти са отговорни за изпълнение и на други дейности, посочени в техните длъжностни характеристики. Общата численост на персонала на ГД „ЛАД“ и 15-те регионални лаборатории към ИАОС е 265.

В **МОСВ**, дейностите свързани с разработването и прилагане на политиката в областта на управление на химичните вещества и смеси в т.ч. разработване и прилагане на законодателство,

стратегии, програми, регулаторно управление на риска от химикали, са осъществява от дирекция “Превантивна дейност”, отдел „Опасни химични вещества“. В отдела работят 9 експерта. Към отдела през 2015 г. е създаден **Експертния съвет за оценка на приоритетни вещества (ЕСОПВ)** във връзка с правомощията на министъра на околната среда и водите като компетентен орган по смисъла на чл. 121 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и чл. 43 от Регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP), и в изпълнение на чл. 21, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

Експертният съвет има за цел да подпомага министъра на околната среда и водите при изпълнение на задачите, определени в глави пета и пета „а“ от ЗЗВВХВС, свързани с оценка на приоритетни вещества и изготвяне на предложения за въвеждане на мерки за контрол на рисковете за човешкото здраве и/или околната среда от употребата на определени опасни вещества.

Във всяка от 16-те **РИОСВ** работят по 1, а в някои инспекции и по 2 експерти, които отговарят за прилагане на политиката по управление на химичните вещества и смеси и предотвратяване на големи аварии с опасни химични вещества. МОСВ чрез своите регионални структури РИОСВ, съгласно ЗЗВВХВС упражнява контрол на химичните вещества и смеси по отношение на нотифициране на Европейската агенция по химикали за класификацията и етикетирането на пуснатите на пазара опасни химични вещества в самостоятелен вид и в смеси съгласно Регламент CLP; регистрация на химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия съгласно Регламент REACH; обмен на информация за вещества и избягване на ненужни изпитвания съгласно Регламент REACH; потребителите надолу по веригата съгласно Регламент REACH; предоставяне на информация надолу по веригата на доставки за химичните вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия съгласно Регламент REACH; разрешаване на определени опасни химични вещества съгласно Регламент REACH; ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на определени опасни химични вещества, смеси и изделия съгласно Регламент REACH и наредбата за съхранение по чл. 4б, ал. 2 от ЗЗВВХВС с цел опазване на околната среда; предоставяне на информация за износа и вноса на опасни химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия в обхвата на Регламент (ЕО) № 689/2008; забрана и ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на устойчивите органични замърсители в обхвата на Регламент № 850/2004; предоставяне на информация за устойчивите органични замърсители в обхвата на Регламент № 850/2004; съхранение на опасни химични вещества и смеси съгласно наредбата по чл. 4б, ал. 1 и условията, посочени в информационния лист за безопасност на производителя, вносителя или потребителя надолу по веригата; биоразградимост на повърхностно-активни вещества и детергенти, съдържащи повърхностно-активни вещества съгласно Регламент № 648/2004 с цел опазване на околната среда. В дирекциите „Контрол на околната среда“ работят експерти, които инспектират производствените предприятия по отношение на спазването на екологичното законодателство и условията в разрешителните за съответната дейност, в това число и по отношение на емисиите в околната среда на опасни вещества с отпадъците, отпадъчните води и отпадъчните газове от производствената дейност.

В **МЗ** и в **28-те РЗИ** на страната има изградена административна структурна единица, отговорна за контрола на химичните вещества и смеси, извършване на оценка и управление на риска от въздействието на химичните вещества и смеси. Регионалните структури към МЗ, съгласно ЗЗВВХВС упражняват контрол на химичните вещества и смеси по отношение на класифициране, опаковане и етикетиране на химични вещества и смеси съгласно глава втора;

класифициране, етикетиране и опаковане на химични вещества, смеси и специфични изделия съгласно Регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP); предоставяне на информация надолу по веригата на доставки за химичните вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия съгласно Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH); ограничаване пускането на пазара и употребата на определени опасни химични вещества, смеси и изделия съгласно Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и наредбата по чл. 4б, ал. 2 с цел опазване на човешкото здраве; етикетиране и опаковане на детергенти и ПАВ, предназначени за детергенти съгласно Регламент (ЕО) № 648/2004; предоставяне на информация за съставките на детергентите съгласно Регламент (ЕО) № 648/2004; предоставяне на пазара и професионалната употреба на биоциди; провеждане на научноизследователска и развойна дейност, включително за провеждането на опити, при които в околната среда се освобождава или може да се освободи биоцид или активно вещество; предоставяне на информация за предоставените на пазара биоциди и смеси, класифицирани като опасни въз основа на техните ефекти върху здравето или физичните ефекти, с цел планиране на превантивни мерки и лечение и защита на живота и здравето на хората.

В структурата на Централно управление на **БАБХ** функционира дирекция „Продукти за растителна защита, торове и контрол“. Дирекцията организира и контролира дейността по разрешаването на продукти за растителна защита и регистрацията на торове, съгласно изискванията на Регламент (ЕО) №1107/2009, Регламент (ЕО) №2003/2003 относно торовете и Закона за защита на растенията; ръководи и контролира биологичното изпитване за ефикасност на продуктите за растителна защита, съгласно принципите на Добрата експериментална практика, изпитванията за остатъчни количества от продукти за растителна защита в одобрените бази на физически и юридически лица, като извършва оценка на съответствието на продуктите за растителна защита с показателите, одобрени при разрешаването им, и на торовете с показателите, одобрени при тяхната регистрация; координира възложените от БАБХ оценки на торове съгласно чл. 6, ал. 3 от Закона за Центъра за оценка на риска по хранителната верига и съхранява досиетата и удостоверенията на заявените за регистрация и на регистрираните торове за пускане на пазара и за употреба; Методически ръководи и координира дейността на отделите „Растителна защита“ в структурата на ОДБХ при осъществяване на контрола на производството, пускането на пазара, търговията и употребата на продукти за растителна защита, активни вещества, адюванти, торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ.

Наличните финансови ресурси се определят на база средна годишна работна заплата за съответното ведомство и съответната длъжност и налична компютърна техника, която се ползва за дейности, свързани с управлението на химичните вещества и смеси.

12.2. НЕОБХОДИМИ РЕСУРСИ В МИНИСТЕРСТВОТА И ДЪРЖАВНИТЕ ВЕДОМСТВА

Представените данни за административните структури, отговорни за управлението на химичните вещества и смеси показват, че във ведомствата са назначени необходимия брой експерти. Съществува необходимост от увеличаване на административния капацитет в отдел „Опасни химични вещества“ във връзка с многобройните ангажименти, свързани с прилагане на рамковото европейско законодателство за управление на химикалите и предотвратяване на големи аварии с опасни вещества. Съществува необходимост от увеличаване броя на токсиколозите в системата на МЗ, както и на специалистите в Главна дирекция “Пожарна безопасност и защита на населението”.

Таблица 12- 2: Изисквания за обучение на кадри в правителствените институции за управление на химичните вещества и смеси

Министерство	Изисквания за обучение
МОСВ	<ul style="list-style-type: none"> – Оценка на риска за околната среда от химични вещества – Обработка и оценка на информацията за химичните вещества и смеси – Обучение на индустрията и контролните органи във връзка с изискванията на законодателството за управление на химикали и предотвратяване на големи аварии – Координация на дейностите и обмяна на информация по прилагане на Стокхолмската, Ротердамската и Базелската конвенция – Обучения в Европейската Агенция по химикали, свързани с прилагане на Регламентите REACH и CLP – Обучения във връзка с Председателството на ЕС през 2018 г. в Сектор Химикали
МЗХ, БАБХ/ОДБХ, ЦОРХВ	<ul style="list-style-type: none"> – Следдипломна квалификация по биологично изпитване на пестициди; растителна защита; агрохимия – Обучения в Европейската агенция по безопасност на храните – Обучения относно действащото законодателство относно продуктите за растителна защита и тяхната употреба; наличие и рискове от незаконни (фалшиви) продукти за растителна защита и методи за тяхното откриване; опасностите и рисковете, свързани с продуктите за растителна защита, както и методите за тяхното идентифициране и контрол. – Обучение на експертите от ЦОРХВ по администриране на дейностите по официалния контрол;
МТСП	<ul style="list-style-type: none"> – Съществуваща нормативна база – Намаляване на риска за околната среда и здравето на хората
ГД ПБЗН	<ul style="list-style-type: none"> – Обучение за работа с опасни химични вещества и смеси
МЗ/РЗИ	<ul style="list-style-type: none"> – Контрол на пуснатите на пазара химични вещества и смеси (класифициране, опаковане, етикетирание; забрани или ограничения при търговия и употреба) – Оценка на риска за човека – Оценка на риска от биоциди в Европейската Агенция по химикали

12.3. ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

От предоставените от държавните институции данни за административния капацитет и финансовите ресурси се налага изводът, че повечето министерства разполагат с необходимия капацитет за прилагане на законодателство в областта на управлението на опасните химичните вещества и смеси. Допълнителен брой експерти е необходимо да бъде предвиден за МЗ и МОСВ, отдел „ОХВ“. Административния капацитет в РИОСВ също е необходимо да бъде увеличен във връзка с многобройните проверки, свързани с осъществяване на контролната дейност по химикали и предотвратяване на големи аварии.

Различните неправителствени организации могат да подпомогнат усилията на държавните институции в управлението на химичните вещества и смеси относно: събиране и обработка на данни за химичните вещества и смеси; оценка на риска; осигуряване на образователни програми по управление на химичните вещества и смеси; изследователска дейност в търсенето на екологични заместители.

Осигуряване на допълнителни финансови ресурси е необходимо с цел:

- оценка на риска за човека и околната среда;
- създаване на обща комуникационна система между заинтересуваните ведомства за обмен на информация по отношение на химичните вещества и смеси, в т.ч. и за изпълнение на задълженията на Р България по Стокхолмската конвенция;
- достъп до платени международни бази данни за химични вещества и смеси, и по-специално бази данни, свързани с регулаторното управление на риска от химикали, експозиция и др.;

- провеждане на обучение на експертите, както на национално така и на регионално ниво.
- изготвяне на инвентаризации, свързани с определени опасни химикали (живак, устойчиви органични замърсители) и разработване на национални планове и последващи актуализации.

ГЛАВА 13: ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ, НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И ВЪЗМОЖНИ ДЕЙСТВИЯ

ЦЕЛ НА ГЛАВА 13

Целта е да представи общите заключения относно ситуацията по управление на химичните вещества и смеси в страната и обобщение на националните приоритети и препоръки за необходимите важни действия.

Актуализираният Национален профил за управление на химичните вещества и смеси прави задълбочена оценка на законодателните, институционалните, инфраструктурните и техническите аспекти на управлението на химичните вещества през целия им жизнен цикъл.

Ръководните принципи, определящи разработването на тези препоръки са предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда от въздействията на опасните вещества, предимство на предотвратяването на замърсяването пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него, активно участие на заинтересованите страни, имащи отношение към управлението на химикалите (Министерството на околната среда и водите, Министерството на здравеопазването и Министерството на земеделието храните) при актуализацията на Националния профил и определянето на националните приоритети при управлението на химичните вещества в Р България.

Химичните вещества имат съществен принос за националната икономика. Рационалното управление в рамките на експлоатационния живот на химичния продукт – от производството до обезвреждането му – е от съществено значение за избягване на опасностите за човешкото здраве и околната среда.

Химичните вещества създават облаги, от които съвременното общество е напълно зависимо. Те имат и жизненоважен принос към икономическото и социално благополучие на гражданите по отношение на търговията и трудовата заетост.

Хиляди химични вещества, възникнали естествено или създадени от човека, се използват в продуктите от ежедневието ни, за подобряване на качеството на нашия живот. Независимо от това не винаги е възможно да има налична информация за въздействието, което тези химични вещества оказват върху човешкото здраве и околната среда.

„Химичните вещества са благословия и проклетие“. Докато се възползваме от употребата на химични вещества в нашия живот, трябва да се отнасяме към тях с необходимия респект, за да сведем до минимум всяко вредно въздействие от експозицията.

През 2006 г. държавите членки на Европейския съюз съгласуваха нов законопроект за химичните вещества – REACH. Една от неговите цели бе да се генерира информация за всички химични продукти, използвани в ЕС, така че да стане възможна безопасната им употреба, а най-опасните от тях да бъдат постепенно спрени от производство.

Целта: безопасна употреба на химични вещества

Ако не бъдат адекватно контролирани, химичните вещества с опасни свойства могат да бъдат открити на неприящи за тях места: в човешкото тяло, в растения, животни, водата и почвата. За да се справи с тази ситуация REACH изисква компаниите да повишават познанията си за произведените от тях химични вещества и да предоставят тази информация на своите клиенти. Това ще повиши информираността за химичните вещества и ще подобри степента на разбиране на свързаните с тях опасности.

Отговорността за безопасната употреба на химични продукти се поделва между множество участници.

13.1. ОТГОВОРНОСТ НА ИНДУСТРИЯТА

Индустрията носи отговорност за управлението на риска, свързан с химичните продукти и предоставяне на информация за безопасна работа с тях. Съгласно REACH производителите и вносителите трябва да събират и предоставят информация за свойствата на произведените химични вещества, така че потребителите да могат да ги използват безопасно. Освен това индустрията трябва да спазва мерките за защита като ограничения или разрешения.

Регламентът за класифицирането, етикетирането и опаковането (CLP) изисква информацията за опасностите да се съобщава ясно на работниците и потребителите в ЕС. Индустрията трябва да идентифицира всички опасни свойства на произведените химични продукти (вещества или смеси), които могат да бъдат вредни за хората и околната среда. Те трябва да се класифицират в съответствие с идентифицираните опасности. Опасните химични вещества трябва да бъдат етикетирани по подходящ начин, така че потребителите да могат ясно да разберат тяхното въздействие и да направят информиран избор за продукта, който купуват и/или използват.

Съгласно регламента за биоцидите (BPR) доставчиците на биоциди трябва да предоставят информация за веществото. Преди предлагането им на пазара, за всички биоциди се изисква разрешение от ЕСНА или национален орган. Активните съставки, съдържащи се в биоцидите, трябва да са получили предварително одобрение.

Съгласно регламентът за продуктите за растителна защита (ПРЗ), те се пускат на пазара и употребяват след получаване на разрешение от Националния компетентен орган (БАБХ). Активните вещества, предназначени за производство на продукти за растителна защита с цел предлагане на пазара и употреба в Република България, трябва да са нотифицирани в Европейската комисия за включване в списъка на активните вещества, разрешени в Европейския съюз.

➤ Роля на ЕСНА

ЕСНА действа като център за управление на информацията, предоставена от индустрията. На своя уебсайт агенцията публикува информация за регистрираните до момента химични вещества съгласно регламента REACH и изискванията за тяхното класифициране, етикетирание и опаковане. Уебсайтът на ЕСНА разполага и с информация за биоцидите.

Освен обществено достъпната база данни, ЕСНА извършва оценка на информацията, предоставена от индустрията за произведените химични продукти и координира работата по издаване на одобрения и разрешителни за биоциди. Когато данните не отговарят на изискванията, ЕСНА може да изисква допълнителна информация. Чрез подобряване на

познанията и повишаване на информираността, с времето най-опасните химични вещества ще бъдат извадени от употреба и заменени с по-безопасни.

➤ **Национални органи**

Компетентните органи на държавите членки играят централна роля за безопасното използване на химични продукти. Те работят в сътрудничество с ЕСНА и Европейската комисия. Националните органи извършват оценка на регистрираните вещества и активно участват в процеса на приемане на решения за оценка от страна на ЕСНА. Държавите членки могат да предлагат ограничения за химични вещества, ако свързаните с тях опасности трябва да бъдат разгледани на ниво ЕС. Също така те могат да предлагат идентифициране на вещества като веществата, пораждащи сериозно безпокойство. Държавите членки извършват и оценка на подадените заявления и досиета за издаване/подновяване на разрешения за пускане на пазара и употреба на биоциди и ПРЗ..

Националните правоприлагащи органи отговарят за спазване на законодателството за химикалите, биоцидите, ПРЗ от страна на индустрията. Компетентен орган за Р България в областта на управление на химикалите е МОСВ; на биоцидите и козметичните средства – МЗ; а на продуктите за растителна защита – БАБХ.

Безопасността в международен аспект

Независимо от факта, че Европейският съюз притежава най-амбициозното законодателство за химикалите в света, той не е сам в усилията си за намаляване на опасностите, свързани с химичните продукти. ЕСНА осъществява сътрудничество на международно ниво за безопасна употреба на химичните вещества на базата на взаимни договорености, разработени в рамките на ООН.

Безопасната употреба на химикали на работното място е от съществено значение за здравето на работниците.

От производителите/вносителите, доставчиците и потребителите надолу по веригата вече се изисква да включват повече информация за опасните вещества в информационните листове за безопасност (ИЛБ) и върху етикетите. Информационните листове за безопасност съдържат информация относно начините, по които можете да боравите с химикалите безопасно, и как можете да се предпазвате. Етикетите могат да ви помогнат да определите кои химикали са опасни и по какъв начин могат да ви навредят.

Нормативните изисквания се прилагат еднакво за всички дружества без значение в коя държава членка на ЕС са базирани или според ролята им във веригата за доставки – производител, вносител и/или потребител.

Благодарение на спазването на законодателството за химикали понастоящем разполагаме с:

- нови познания за опасностите, експозицията, рисковете от химикалите, както и мерки за техния контрол;
- подобрена комуникация между производители, доставчици и потребители;
- повишен контрол на веществата, пораждащи сериозно безпокойство, чрез ограничаване на тяхната употреба или пълната им забрана за пускане на европейския пазар и замяната им с по-безопасни алтернативи.

Крайната цел е да се намали експозицията на опасни химикали и да се спомогне за предотвратяването на заболявания, наранявания и злополуки.

Подробна информация за опасните и по-широко използвани химикали на пазара на ЕС и тяхната класификация може да бъде открита на интернет страницата на ЕСНА (<https://echa.europa.eu/bg>), която разполага с най-голямата база данни с химикали в света. Тя включва информация за около 140 000 химични вещества и се обогатява непрекъснато. Базата данни съдържа над два милиона резюмета на проучвания на свойствата на химикалите и тяхното въздействие върху хората и околната среда. В нея могат да се намерят и подробности за класификацията им (напр. дали са корозивни или запалими) и указания как да се използват по безопасен начин. Подробна информация за химикалите (законодателство, ръководства, стратегически документи и информационни материали) на български език се поддържа и на уеб страницата на Министерство на околната среда и водите (МОСВ), която се актуализира непрекъснато (<http://www.moew.government.bg>).

13.2. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

С присъединяването си към ЕС през 2007 г., Р България положи необходимите усилия за хармонизиране на националното законодателство в областта на околната среда с Европейското екологично законодателство.

Р България е въвела мерки за прилагане на цялото Европейско екологично законодателство в националното законодателство за управление на химикали и непрекъснато усъвършенства административния си капацитет за неговото прилагане.

Основният акт, регламентиращ управлението на химичните вещества в Европейския съюз, се осъществява чрез разпоредбите на **Регламент (ЕО) 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH)**, съгласно който употребата на вещества, предизвикващи сериозно безпокойство (SVHC) за човешкото здраве и околна среда, подлежат на строг контрол.

За подпомагане на индустрията е създадено Национално информационно бюро по химикали (REACH helpdesk) в съответствие с член 124 от Регламент REACH.

Регламент (ЕО) 1272/2008 относно класифицирането, етикетирването и опаковането на вещества и смеси (CLP) въвеждащ Глобалната хармонизирана система (GHS) в законодателството на Общността, управлява рисковете от опасни вещества и смеси посредством класифицирането, етикетирването и опаковането им в съответствие с критериите и изискванията на регламента. В него са въведени нови научни критерии за оценка на опасните свойства на химикалите, нови символи и знаци за опасност ('пиктограми'), както и нови хармонизирани предупреждения за опасност и препоръки за безопасност.

Регламент (ЕС) № 649/2012 относно износа и вноса на опасни химикали въвежда в ЕС изискванията на Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие (PIC процедура) при международната търговия с определени опасни химикали и пестициди. Регламентът въвежда изисквания за уведомяване за износа на химикали, предмет на процедура по предварително информирано съгласие в съответствие с конвенцията, с което цели споделянето на отговорността и сътрудничеството между държавите членки на ЕС и трети страни при международната търговия с тези химикали, с оглед опазване на човешкото здраве и околната среда от потенциални рискове. Определени опасни химикали са забранени или строго ограничени в Съюза в две категории на употреба - пестициди (продукти за растителна защита и биоциди) и индустриални химикали (за професионална и масова употреба), като така регламентът спомага за екологосъобразната употреба на опасните химикали. Регламентът цели да гарантира съответствието с изискванията на Регламент CLP за

всички опасни химични вещества и смеси, с оглед на тяхното опаковане и етикетирание при износ.

Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители е основния законодателен акт за прилагане на Стокхолмската конвенция в държавите членки на Европейския съюз. Целта на регламента е опазването на човешкото здраве и околната среда от устойчивите органични замърсители (УОЗ) чрез забрана, поетапно преустановяване или ограничаване на производството, пускането на пазара и употребата на УОЗ, предмет на Стокхолмската конвенция, независимо от това дали става въпрос за веществата в самостоятелен вид, в смеси или като съставна част на изделия и свеждане до минимум на общите изпускания на УОЗ в атмосферния въздух.

Регламент (ЕС) № 528/2012 относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди, дава хармонизирана регулаторна рамка за издаването на разрешения и пускането на пазара на биоциди, взаимното признаване на тези разрешения в рамките на Общността и установяването на равнище Общност на положителен списък на активни вещества, които могат да бъдат използвани в биоцидите. Биоцидите се пускат на пазара и употребяват, когато за тях има издадено разрешително от МЗ, съгласно глава четвърта от ЗЗВВХВС, не се разрешава пускането на пазара за масови потребители и употребата от тях на биоциди, които са класифицирани като токсични, силно токсични или канцерогенни категория 1 или 2, мутагенни категория 1 или 2, токсични за репродукцията категория 1 или 2.

Пускането на пазара и употребата на ПРЗ се осъществява чрез разпоредбите на **Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита** (ОВ на ЕС №, L309/24.11.2009). Активни вещества, антидоти и синергисти, адюванти и коформуланти, влизащи в състава на ПРЗ се разрешават за пускане на пазара и употреба, само ако не притежават свойства на УОЗ, на устойчиви, биоакмулиращи се и токсични (РВТ) или силно устойчиви и силно биоакмулиращи се (vPvB) вещества.

Регламент (ЕО) 648/2004 относно детергентите определя правилата, които имат за цел да осигурят свободното движение в рамките на вътрешния пазар на детергенти и на повърхностноактивни вещества (ПАВ). Регламентът хармонизира следните правила относно пускането на пазара на детергенти и на повърхностноактивни вещества (ПАВ), предназначени да влязат в състава на детергенти: крайна биоразградимост на ПАВ за и в детергенти: ограничения или забрани, които се прилагат спрямо употребата на ПАВ, свързани с биоразградимостта; допълнително етикетирание на детергентите, включително и за ароматите, които могат да предизвикат алергия; и информация, която производителите трябва да предоставят на разположение на медицинския персонал и на потребителите чрез Интернет.

Мерките за прилагане на Европейското законодателство за химикалите са въведени в **Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси** (ЗЗВВХВС), Обн., ДВ, бр. 10/2000г., в сила от 5.02.2002г., посл. изм. и доп., бр. 102 от 29.12.2015 г.). ЗЗВВХВС обхваща всички категории опасни химични вещества и смеси на територията на Р България, с изключение на химичните вещества и смеси, пускането на пазара, търговията, вносът, износът и употребата, които са обект на специални закони в съответствие с чл.3 от ЗЗВВХВС.

ЗЗВВХВС урежда условията и реда за пускането на пазара, търговията, вноса, износа, съхранението и употребата на химични вещества и смеси, правомощията на държавните органи, осъществяващи контрол върху тях, както и правата и задълженията на физическите и юридическите лица, които ги пускат на пазара, търгуват, съхраняват, употребяват, внасят или изнасят, с цел защита на здравето и живота на хората и опазване на околната среда. Законът

урежда и ограничаването на употребата на опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (ЕЕО) с цел защита на човешкото здраве и на околната среда, включително екологосъобразно оползотворяване и обезвреждане на отпадъците от ЕЕО и свързаните с това задължения на икономическите оператори на ЕЕО; изискванията за предоставяне, въвеждане, притежаване и използване на химични вещества и смеси, които са прекурсори на взривни вещества, и за докладване на подозрителни транзакции, включващи тези химични вещества и смеси.

Законът въвежда мерките за прилагане на следните Регламенти и Директиви:

1. Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан "Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)";
2. Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етикетирването и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (ОВ, L 353/1 от 31 декември 2008 г.), наричан "Регламент (ЕО) № 1272/2008(CLP)";
3. Регламент (ЕО) № 648/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно детергентите, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 648/2004" и Регламент (ЕС) № 259/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2012 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 648/2004 по отношение на употребата на фосфати и други фосфорни съединения в потребителски перилни детергенти и потребителските детергенти за автоматични съдомиялни машини (ОВ, L 94/16 от 30 март 2012 г.), наричан "Регламент (ЕС) № 259/2012";
4. Регламент (ЕС) № 649/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно износа и вноса на опасни химикали (ОВ, L 201/60 от 27 юли 2012), наричан "Регламент (ЕС) № 649/2012";
5. Регламент (ЕО) № 850/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно устойчивите органични замърсители и за изменение на Директива 79/117/ЕИО, наричан "Регламент (ЕО) № 850/2004";
6. Делегиран Регламент (ЕС) № 1062/2014 на Комисията от 4 август 2014 г. относно работната програма за системно проучване на всички съществуващи активни вещества, съдържащи се в биоциди, посочени в Регламент (ЕС) № 528/2012 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ, L 294/1 от 10 октомври 2014 г.), наричан "Делегиран Регламент (ЕС) № 1062/2014";
7. Регламент (ЕС) № 528/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди (ОВ, L 167/1 от 27 юни 2012 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 528/2012" и Регламент (ЕС) № 334/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 528/2012 относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди по отношение на някои условия за достъп до пазара (ОВ, L 103/22 от 5 април 2014 г.);
8. Делегиран Регламент (ЕС) № 492/2014 на Комисията от 7 март 2014 г. за допълване на Регламент (ЕС) № 528/2012 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правилата за подновяване на разрешения за биоциди, които са предмет на взаимно признаване (ОВ, L 139/1 от 14 май 2014 г.), наричан по-нататък "Делегиран Регламент (ЕС) № 492/2014";

За да се осигури координацията на дейностите по контрол, със заповед на министъра на околната среда и водите е създадена постоянна координационна група по прилагането на REACH и CLP. В състава на групата влизат представители на Министерството на околната среда и водите, Министерство на здравеопазването, Министерство на икономиката, Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” и Национален център по обществено здраве и анализи.

За целите на добрата организация и координация, е предоставен достъп до интернет базирани системи за обмен на информация към Европейската комисия и Европейската агенция по химикали:

- Информационен портал Portal Dashbord-National Enforcement Authority (PD-NEA), който съдържа информация, предоставена от индустрията, в изпълнение на задълженията съгласно REACH и CLP.
- Информационна и комуникационна система за надзор на пазара (ICSMS), която има за цел да улесни комуникацията между органите по надзор на пазара в рамките на Съюза относно несъответстващи продукти, вкл. планирани и извършени проверки за изпитване на продукти, предоставяне на протоколите и споделяне на резултатите от изпитванията.
- Система за бърз обмен на информация (RAPEX) за опасни нехранителни потребителски продукти, представляващи сериозен риск за здравето и безопасността на потребителите.

13.3. НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И ВЪЗМОЖНИ ДЕЙСТВИЯ

За постигане на основната цел на законодателството в областта на управлението на химичните вещества и смеси, а именно опазване на околната среда и човешкото здраве от въздействията на опасните химични вещества, вкл. и на УОЗ, при актуализацията на НПУХВС, МОСВ работи в тясно сътрудничество с БАБХ и МЗ.

Актуализираният НПУХВС е разработен от Постоянно действащата междуведомствена група по синергия (ПДМГС) към МОСВ, създадена със заповед РД-242/12.03.2013 г. на Министъра на околната среда и водите през 2013 г., в която участват експерти от заинтересованите ведомства (МОСВ, БАБХ и МЗ). Групата е създадена в изпълнение на решения, приети на конференциите на страните по конвенциите за управление на химикали и отпадъци с цел координирано и ефективно управление на законодателството по химикали и отпадъци. Чрез актуализирания НПУХВС се постига:

- Устойчиво управление на химичните вещества и смеси, с цел предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда;
- Предимство на предотвратяването на замърсяване с опасни замърсители на компонентите на околната среда пред последващо отстраняване на вредите, причинени от тях;
- Прилагане на ВАТ и ВЕР, неизискващи прекомерни разходи;
- Прилагане на принципа “замърсителят плаща за причинените вреди”;
- Прилагане на принципа “Отговорност на производителите” за предотвратяване и намаляване на опасни отпадъци, образувани при производството на техните продукти;
- Участие на обществеността изаинтересованите страни и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на управлението на химикали.

За постигане на основната цел на актуализирания НПУХВС са определени национални приоритети, степенувани по важност. Основните приоритети от национално значение за

управлението на химичните вещества са подредени по значимост на проблемите. Определени са следните **12 приоритета от национално значение, 7 от които с висок приоритет 5 със среден приоритет.** В Таблица № 13-1 са описани националните приоритети по управление на химикали и са посочени силните и слабите страни както и възможните действия, които да бъдат предприети.

Източник: МОСВ, 2016.

Таблица 13- 1: Национални приоритети за управление на химикали и възможни действия

№	Национални приоритети	Приоритет (степенувани по важност - висок, среден нисък)	Ниво на съществуващ капацитет (висок, среден нисък)	Обобщение на силните и слаби страни, нужди	Възможни действия	Засегнати страни
1	Хармонизиране на националното законодателството при промяна на европейското законодателство за управление на химикали	висок	висок	- Въведени са мерки за прилагане на европейското законодателство по химикали в националното.	Осигуряване на хармонизиран подход и критерии за оценка и контрол на рисковете за човешкото здраве и околната среда от употребата на химични вещества и смеси, биоциди, ПРЗ, детергенти.	МОСВ, МЗ, БАБХ
2	Ефективно прилагане на законодателството в областта на управлението на химикали и осъществяване на строг контрол	висок	висок	- Осъществява се ефективен контрол по прилагане на законодателството по управление на химикали (химични вещества и смеси, биоциди, ПРЗ); - Необходимост от укрепване на административния капацитет на контролните органи	- Укрепване на административния капацитет на контролните органи.	МОСВ/РиОСВ, МЗ/РЗИ; БАБХ/ОДБХ.
3	Участие в предстоящо Председателство на ЕС, януари – юни 2018 във връзка с управление на химикалите	висок	среден	- Необходимо е ефективно участие в множество обучения	Участие в обучения; Участие в срещите към работните органи към Съвета на ЕС	Експерти от МОСВ, представители на ПП Брюксел
4	Участие в дейностите на Европейската агенция по химикали – скрининг, регулаторно управление на риска; хармонизиране на класификацията; оценка	висок	среден	- Успешно извършен ръчен скрининг на 5 вещества от втория и третия кръг през 2015 и 2016 г. - Извършен подбор за Извършване на анализ за най-подходящата мярка за управление на риска – RMO анализ на едно вещество мравчена киселина, който ще приключи през 2017 г. - Недостатъчен административен капацитет за участие във всички дейности на ЕСНА по химикали;	- Участие в процеса по подбор на вещества (ръчен скрининг) за включване в CoRAP и останалите процеси: CCH, CLH, RMOA. - Извършване на анализ за най-подходящата мярка за управление на риска – RMO анализ - Извършване на оценка на вещество - SEV	ЕСНА, МОСВ, Експертен съвет за оценка на приоритетни вещества;

№	Национални приоритети	Приоритет (степенувани по важност - висок, среден нисък)	Ниво на съществуващ капацитет (висок, среден нисък)	Обобщение на силните и слаби страни, нужди	Възможни действия	Засегнати страни
5	Спазване на крайния срок 2018 г. за регистрация по REACH на нискотонажни вещества	висок	висок	- Осигурен е достъп до разяснителни материали чрез линкове към документи на ЕСНА, свързани с регистрацията на ниско тонажни вещества REACH 2018 г.; - Изготвени са множество информационни брошури в помощ на индустрията за извършване на регистрация на нискотонажни вещества с краен срок през 2018 г..	- Предоставяне на методическа помощ и съвети от Националното информационно бюро по химикали на МОСВ, за подпомагане на малките и средните предприятия за извършване на регистрация на нискотонажни вещества с краен срок през 2018 г. - Информирание за събития и ЕСНА webinars; - Превод на важни информационни материали на ЕСНА	МОСВ, МСП
6	Доразвитие на Информационната система на Националното информационно бюро по химикали (REACH/CLP/SEVESO) за с цел включване в информационната система на другото законодателство в областта на управлението на химикалите.предоставяне на консултации по REACH/CLP/Seveso	висок	среден	- Необходимост от доразвитие на Информационната система на Националното информационно бюро по химикали (REACH/CLP/SEVESO) по отношение на включване в информационната система и на друго законодателство за химикали	Обезпечаване функционирането на електронни услуги: предоставяне на съвети на производителите, вносителите потребителите надолу по веригата и дистрибуторите на химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия относно техните задължения по законодателството в областта на химикалите и по другото законодателство в областта на управление на химикали	МОСВ, РЗИ производители, вносители, потребители надолу по веригата и дистрибутори на химични вещества и други представители на индустрията
7	Предотвратяване на замърсяването, интегриране на съображенията за опазване на околната среда в секторните политики и осигуряване на високо ниво на защита на околната среда и човешкото здраве от употребата на опасни химични вещества.	висок	висок	Ежегодно се провеждат обучителни семинари както за индустрията, така и за контролните органи	• Методическо подпомагане на контролните органи и операторите по прилагането на новите изисквания на законодателството по предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и управление на	МОСВ, РИОСВ, БСК, БКХП и др.

№	Национални приоритети	Приоритет (степенувани по важност - висок, среден нисък)	Ниво на съществуващ капацитет (висок, среден нисък)	Обобщение на силните и слаби страни, нужди	Възможни действия	Засегнати страни
					<p>химикалите.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Провеждане на обучителни семинари с експертите от РИОСВ и индустрията по прилагане на законодателството за предотвратяване на големи аварии и управление на химикалите 	
8	Актуализации на НПДУУОЗ при включване на нови УОЗ в Стокхолмската конвенция и Регламент (ЕО) № 850/2004 за УОЗ	висок	висок	- През 2012 г. е изготвен актуализиран НПДУУОЗ, 2012-2020 г. в Р България след включване на 10 нови УОЗ в приложенията на Стокхолмската конвенция;	Изготвяне на актуализация на НПДУУОЗ относно включените 5 нови УОЗ вещества в Стокхолмската конвенция и Регламент (ЕО) № 850/2004 за УОЗ през 2017 г.	МОСВ, БАБХ, МЗ, АМ, МИ
9	Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност, съхранявани в складове чрез износ извън страната	висок	висок	- На 12.06.2016г. е подписан договор за изпълнение на проект „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други продукти за растителна защита с изтекъл срок на годност“, финансиран по „Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски Съюз“;	- Реализиране на проекта за обезвреждане на над 4300 т залежали и негодни за употреба пестициди, вкл. 4.5 т линдан, съхранявани в складове. Реалният износ се очаква да започне през втората половина на 2017 г. и да продължи 1 година.	ПУДООС, общините
10	Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди (вкл. и УОЗ пестициди), съхранявани в стоманобетнови контейнери чрез износ извън страната	висок	висок	- Необходимост от осигуряване на финансиране по Финансовия механизъм на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. или от държавния бюджет по проект „Обезвреждане на негодни за употреба пестициди, намиращи	- Реализиране на проекта за екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди (вкл. и УОЗ пестициди), съхранявани в стоманобетнови контейнери	МОСВ

№	Национални приоритети	Приоритет (степенувани по важност - висок, среден нисък)	Ниво на съществуващ капацитет (висок, среден нисък)	Обобщение на силните и слаби страни, нужди	Възможни действия	Засегнати страни
				се стоманобетонени контейнери с нарушена цялост, както и на устойчивите органични замърсители, които се съхраняват в стоманобетонени контейнери и обезвреждане на отпадъци от химикали, намиращи се в научните институти към БАН, други държавни институции, висши учебни заведения и училища“.		
11	Осведоменост по отношение на безопасната употреба на опасни химикали	среден	среден	Предоставя се актуална информация и отговори на запитвания от индустрията чрез Националното информационно бюро (НИБ) по химикали към МОСВ.	Информационни кампании чрез Националното информационно бюро по химикали	МОСВ, индустрия
12	Осведоменост по отношение на обезвреждане на опасни химикали	среден	среден	Интернет страницата на МОСВ осигурява актуална и надеждна информация относно обезвреждането на опасните химикали	Информационни кампании	МОСВ, НПО, индустрия, широка общественост

www.moew.government.bg